

Henrik Wergelands

Samlede Skrifter.

Efter det norske Studentersamfunds Foranstaltning

udgivne

af

Hartvig Lassen.

Niende Bind.

Christiania.

Chr. Tönsbergs Forlag.

Trykt af H. J. Sörum.

1857.

Norges Konstitutions Historie.

(Til Maj 1814.)

Indhold.

I. Indledning.

II. Rigsforsamlingens Historie.

Norges Konstitutions Historie.

1841—1843.

Norges Konstitutions Historie.

1841—1843.

Forsøg paa at overtyde dem, findes En, som i saa Fald vilde optage dette Arbejde! Mine Materialier skulle staa ham til Tjeneste. Jeg vil overrække ham dem, med Ønsket om at han maa være rig og spendabel nok til at kunne arbejde et Par Aar for omtrent Intet, viis nok til at vide, at han aldrig vil kunne gjøre Alle tilpas, og taalmodig nok til at lade sig nøje med Honoraret af „alle *Partiers* Mistanke“ i Mangel af noget andet. Kjendsgjerningen, at vort Lands Konstitution har været frugtbar paa Velgjerninger for vort Folk, fortjener en Fremstiller; Fremstillingen heraf og af dens Tilblivelse ved Folkets egen Kraft bør ogsaa gjøre den norske Konstitution frugtbar for andre Nationer. Denne Palme har allerede baaret modne og gyldne Frugter i sin Top; fremmede Øjne ere fæstede derpaa, og det praktiske Exempel er Nationernes, som Individernes, bedste Læremester. Den norske Friheds Resultater føre ellers af sig selv, ved egne kraftige Fingerpeg, til den Slutning, at den ogsaa maatte være velgjørende for et Folk af omtrent lige Beskaffenhed, og indeholde et Evangelium, som forkynder sig selv uden skreven Historie. Formaalet for dennes Propagandisme er ellers nærmest, idet den indtegner i Folkets egen Erindring og Hjerte Maaden, hvorpaa Friheden erhvervedes gjennem Ofre og Anstrengelser, og de Navne, som den skyldes, tillige at indpræge, at den samme Patriotisme udfordres for Vedligeholdelsen, som for Erhvervelsen, og at Nationen har i sin fri Forfatning faaet en dygtig Opdrager af de nedarvede ædle Aands- og Karakteer-Egenskaber, som Landets ophøjede Natur har bevaret temmelig uforvanskede gjennem de Aarhundreder, vor Saga kun har lidet at sige om.

Kristiania, Marts 1841.

Forfatteren.

I.

Indledning.

Förste Afsnit.

Forklarende Omstændigheder.

Opstanden er du, Norge, af din Grav;
Almagten vælted Stenen af dit Hjerte,
og Aand og Kraft dit döde Legem gav,
og underfuldt sit Viisdomsraad dig lærte.
(*Et Rigsforsamlingsmedlem*).

At være eller ikke at være, var visselig ogsaa Spørgsmaalet for Norge i 1814. Det var ogsaa Hamlet imellem Landene: thronbaaret og ulykkeligt som Han, opofret og beluret af falske Frænder, og anseet af Verden for afsindig. Og i hvor mange af sine egne Dalds Mænd stod det ikke selv personificeret at skue, som Hamlet, med Fingeren paa den blege Pande og Øjnene vendte mod Jorden i grublende Mønstring af egne Hjælpemidler. Og endnu, efterat det har løst Spørgsmaalet med et Resultat, som allerede har affødt nye Følger i flere Led, og er bleven Moder til et Exempel, som truer med at omstøde Systemerne i begge de andre Nordens Riger, ere Normændene selv oftere, end man skulde tro om Mennesker, der ikke mangle Selvfølelse, og som saa eftertrykkeligen og indtrængende have lært og udbredt Grundsætningen „hjælp dig selv, saa hjælper dig Gud", sysselsatte med at spørge sig selv om hvorledes det dog *kunde* gaa til, *som det gik*, ved Befrielses- og Konstitutionsværket. Man erindrer, at Nationen, idet den var den ulykkeligste med Hensyn til den Behandling, den havde lidt, tillige var den afmægtigste og mest forladte. Aandsbedrivten af den klareste, højtspændte Bevidsthed forekommer som Somnambulismens Vidunderligheder; Begejstringen forvexles med disse; og forbauset over den Lykke, Friheden har skabt, gjør man denne Velfærdsmoders egen Fødsel mysteriøs

og himmelfalden, og glemmer, at den fødtes i Norge, som den fødtes i Schweitz, Nederlandene, Amerika og overalt, af en højst jordisk Moder: af Ulykken. Denne har en vemodig Skjønhed, som henriver Gemytterne. Fædrelandskjærligheden var aldrig højere stemt i Norge end før Bruddet med Danmark, der gjorde det Indtryk paa den almindelige Klasse, som en Elskets Vanære paa Elskeren. Nationens Blod og materielle Kræfter stode til Tjeneste. Hvorledes skulde de aandige i denne Opbrusen ikke være vaagne og virke og afbejle Ulykken dens første forjettende Smiil, der røbede at den kunde blive Lykke? Og dette var Modet til at vove Alt; og hvad Stort har dette ikke øvet og naaet i Verden?

Men hvorledes vi tage det, saa møder os dog atter først Spørgsmaalet: *hvorledes* den norske Konstitution *kunde* blive til under daværende Omstændigheder? Det er hverken tilfreds med en saa rask Afgjørelse eller med det almindelige Svar: ja det vide vi ikke, men nok er det, den er til, og virker godt. Dets Løsen forud bliver da i en vis Maade nødvendig og vil vel heller ikke skade Indtrykket af selve Fremstillingen af Begivenheden mere, end om vi nærme os et Arkitekturens Storværk med de Tabeller i Haanden, som mathematisk demonstrere dets Udførelse.

Visselig vi staa, med det norske Befrielsesværk for Øje, for en af de mest rørende, overraskende og maaske frugtbareste Begivenheder i Verdenshistorien. Hvad er meer rørende end Uskyldighedens Lidelser? hvad meer overraskende end en god, men magtløs, Sags Sejer? hvad frugtbarere end Exemplets over al Verden henvejrede Sæd — Exemplets, som det norske Folk har afgivet paa, hvor simpel en Gave dog Friheden er at behandle, og paa at et Folk, foruden den, ligesom Marken for at grønnes, kun behøver Lys og en Smule Fred for at se sin Lykke at fremblomstre? Sandelig denne Sæd er allerede over Grændsefjeldene, og svæver svanger over de danske Sletter, og Europas Konservatisme, der betragtede den norske Konstitution som et Experiment af Børn i en Krog af Værelset, har i dens Følger faaet et Argument imod sin træge Viisdom, af større Vægt, end de Lodder, noget andet europæiskt Land har lagt i Folkefrihedens Vægtskaal.

Norges ulykkelige Skjebne under den lange Forening med Danmark var ufortjent i mere end *den* almindelige Forstand, at et historiskt, individuelt og afgrændset Folk aldrig fortjener at berøves sin Selvstændighed og at underkastes en Afhængigheds uudeblivelige Ulykker; den var det endnu mere ved al den Troskab, Taalmodighed og Selvopofrelse, det først, da den ikke længre kunde ydes, blev træt af at ødsle paa det stedmoderlige, utaknemlige Danmark, som dog endnu vovede at kræve med stumme Læber. Og disse Dyder, der vare blevne til Nationalthemaer i de sangrige loyale Gamledage, men nu synes vore Dages Patrioter af endnu tvivlsommere Ærværdighed hos Fædrene, end deres Gyldenlæderstole og andre Relikvier, og overalt bedst at tie med, indrentede dog Normændene en hemmelig Anerkjendelse overalt i Europa af Ret, og en Sympathi i de nærmere Lande, og ikke mindst i Sverige, som langtfra blev uden heldig Indflydelse paa deres Befrielsesværk. Historiens ædle Kjerne, som den blotter for ethvert ufordærvet Øje, at intet sandt moralskt Godt sporløs forsvinder, intet af himmelsk Oprindelse nedgraves saa dybt, at det ikke spirer op igjen, viste sig ogsaa her. Strømmene af norskt Blod og Guld vare ikke flydte ganske forgjæves. Norges politiske Fejl imod sig selv vare private Dyder, som jo ikke negtes Agtelse selv af dem, der ikke gjøre sig nogen Samvittighed af at bedrage dem. Landet var blevet bekjendt ved sine Lidelser og ved Rygtet om dets Folks dydige og kraftige Karakteer; Europa, forsaavidt det kjendte denne sin egen Hjørnesteen, havde ondt af det og fandt det ikke saa ude af sin Orden, om den firskaarne trohjertede Tjener endelig blev kjed af sin Junkers Utaknemlighed, som han saa ofte var gaaen i Ilden for, og endelig fandt det for grovt, at lade sig bortspille som en russisk Livegen, benyttede sig af Lejligheden, og satte sig ned som selvstændig Borger. Norge slap ud som en Politikens, en Aarhundredernes Kaspar Hauser; en sympathisk Medlidenhed, liig den, som nys gjennemløb Europa for dette ulykkelige Individ, greb de ædlere Statsmænd; og der er kun liden Tvivl om, at de samme Følelser talte i *Karl Johans* Hjerte som i 1814 fyldte *„the Stars, the Couriers, the National-Intelligenzers“* o. fl. anseede engelske Journalers Spalter med Opraab

for Norge, og i Underhuus og Overhuus opløftede de verdensberømte Statsmænd Wynne's, Mackintosh's, Lambton's, Whitebread's, Ponsonby's, John Russel's, Wilberforce's, og de kongelige Hertuger af Sussex's, og Gloucester's, Grey's, Holland's, Grenville's, Wentworth's, Stanhope's, Lauderdale's, og de øvrige protesterende Lorders og Parlamentsmedlemmers ædle Røster for at bringe Ministrene til at „fraraade de øvrige Magter den grusomme Uretfærdighed, at undertvinge det redelige og uskyldige Folk i Norge *)."

*) Bladet „*Tiden*" $\frac{102.\ 103.\ 106.}{1814.}$ Earl *Grey* anmærkede i Overhuset 10de Maj „at endog i et paa Tildragelser saa rigt Tidspunkt, og midtimellem saa talrige og overordentlige Forandringer, som vare nu ved at endes til Europas Rolighed, tvivlede han meget, om Deres Herligheder nogensinde vare indkaldte til at omhandle en Gjenstand af större Vigtighed i Grunden, end den, han bad om Tilladelse til at anbefale deres Agtpaagivenhed. Lærereglerne om Tro og Love, om moralsk og politisk Retfærdighed, den offentlige Lov og Fortolkningen af Traktater — alt det ere DD. HH. nu indkaldte at tage i Overvejelse inden de tilkjendegive deres Dom om Ministrenes Fremgangsmaade imod Norge, inden de bestemme dette Lands og Folks Tilstand — et Folk, som ikke har gjort os nogen Uret, som alene var os bekjendt for dets Kjærlighed til Fædrelandet, for dets Flittighed(?), for dets Dyder, og som altid har vist Tilböjelighed til at vedligeholde venskabeligt Samkvem med den britiske Nation." *Wynne's* Foredrag og Proposition i Underhuset, 12te Maj 1814, om at dette i en Adresse skulde anholde om Prindsregentens Intervention til Fordeel for Norge, er ganske i samme Aand og Tone. Selv Modparten Canning beneves. til at ytre, at „der var ingen Priis, han jo vilde betale for at være befriet for den Forpligtelse, der tvinger ham til at krænke Norges Rettighed til at modsætte sig Afstaaelsen" — en Ytring, som, efter Moniteuren, hvorfra vi have denne Beretning, vakte „höje Skrig:" „hör!" fra Oppositionen. I Underhuset erklærede 71 sig for Wynnes Forslag. Kl. 1 om Natten endtes disse Debatter — et vigtigt Klokkeslag for Norge, som vi senere skulle se. I Overhuset protesterede 11 Lorder mod Majoritetens Beslutning, at fortolke Traktaten med Sverrig som Forpligtelse til at tvinge Norge. Cfr. *Cursory remarks on the meditated attack on Norway, comprising strictures on Mad. de Stael-Holsteins Appeal to the nations of Europe, with some historical and statistical fragments relating to Norway. Lond. 2. Edit.* Oversat af P. Fasting, Kristiania, 1814, under Titel: „En Stemme fra England o. s. v. især om Norges Afstaaelse."

Ethvert i Nød bestedt Folk paakalder Nationernes Sympathi, og appellerer til et gammelt Krav paa deres Agtelse. Den er heller ikke, selv vaabenløs, uden Kraft; Polens Krig fortsættes endnu ved Sympathien. Den fandt sig engang tiltalt af Norges fortvivlede Stilling paa Randen af Tilintetgjørelsen efter Aarhundreder af Ulykke; den skal give mig Ret i, at jeg kalder Historien om Norges Lykkes, dets Konstitutions, Fødsel og Liv „rørende," som en Frelsers født i Elendighed; og jeg fremmaner disse Erindringer som en forudintagen Helsebod for Menneskehjertet mod de Bitterheder af en giftig Politik, det i det Følgende vil blive rækket Smagen af, og fordi de dog ogsaa bidrage noget til at løse det Spørgsmaal som senere har bryd Verden: *hvorledes* Norge kunde beholde sin Konstitution under de Omstændigheder, den blev til i, og maatte prøve sine første, vaklende Skridt i? Denne Tingenes Gang har oftere end noget bibelsk Afsnit om Underne i det udkaarne Folks Historie bragt Guds Navn paa vantro Læber, og man hører oftere, og har læst tusinde Gange, Spørgsmaalet besvaret kort og godt og beskedent med: Guds umiddelbare Styrelse *), eller med det ikke dybsindigere, at Lykken er bedre end Forstanden. Men der er, som berørt, et Spørgsmaal involveret i hiint, som ikke lader sig besvare saa kort, men som dog først maa forudskikkes Historien om Konstitutionens Tilblivelse; og det er dette: *hvorledes* en *saadan* Konstitution, som den norske er erkjendt for, og har vist sig at være, *kunde blive* til i et *saadant* Folk, som det Norske dengang var: saa lidet, saa adspredt, saa afsondret, saa fremmed for Verdensbegivenhederne, saa medtaget, saa uvant til at raade og handle selv, saa tilsidesat i Oplysningshenseende? Dette har mest opvakt Verdens Forundring, og mest den Deels af Verden, som kjendte Norge bedst. Dog har den kjendt det lidet, og gjør det endnu, skjønt Konstitutionen ogsaa i denne Henseende har gjort Underværker. Fra Danmark af har man hørt dette Spørgsmaal ligesaa kort og bestemt som hiint løst med — *Kristian Frederiks* Styrelse; *Kristian Frederik*, denne Mand af Dannelse, Kundskaber og Liberalitet, var i Norge — der

---

*) Sal. Ordspr. 21, 1. Ps. 185, 14. Dette til en Bestyrkelse.

er den norske Konstitutions, den norske Friheds og Selvstændigheds, den norske Lykkes Fader udlagt.

Men lader denne Opløsning sig soutenere, siden en af Kristian Frederiks første Tilkjendegivelser ifra den danske Throne er at lade haant om denne Ære, der kun skulde være Ophavsmandens til et „Hastværksprodukt"? Det var dog ellers at komme for let Kjøb til Washingtons Stjerner, til Bolivars udødelige Palmer. Kristian Frederiks største Ære er, at han veed, hvor tunge de ere at vinde; og dette giver ham en Broderpart i Udskiftningen af Hæderen for Værket, og Ret til at se Spørgsmaalet opkastet, om hvilken Deel *Han* og hvilken Deel *Folket* har deri. Historien, der er ligesaa rig som Naturen paa Materie til Religiøsitet, har sine blinde Redskaber for den højere Styrelse, sine nominelle Kurantstorheder med paaskreven Værdi (Valuta derfor af Naade modtagen indtil videre) men som den naturligviis siden reducerer, og sine uvilkaarlige Betydenheder, ligesom Leermassen, der, om en Fidias gik forbi, kunde blive Model til en Timoleons-Staty, ligesom Canovas Smørklump blev til en Løve. Og dette er ogsaa en Storhed, da den herligste Storheds Apotheose er at have været et ret iøjnefaldende Gudsredskab; eller om det ikke er en Storhed, saa er det dog uimodsigelig en Berømthed. Mange sandt „store" Mennesker maa lade sig nøje med mindre.

Imellem de Momenter, som forklare Sagens Gang, og navnlig Befrielsesværkets foreløbige Mekanik, er *Kristian Frederiks* Personlighed fremragende som et Koncentrerings-Punkt for Nationens Viljer og Kræfter. Datids særdeles udtrykssvulmende, versfulde Journalistik, ja selve Rigsforsamlingen i sin Takadresse, betegner ham endog ligefrem og under mange billedlige Udtryk som en Frelser fra „Anarkiet og dets Rædsler." Men med Hensyn til Spørgsmaalet om *Muligheden* af, at en saa fortrinlig Konstitution kunde fremgaa af et Folk som hiin forvirrede og ulykkelige Tids norske, kommer han endnu mindre i Betragtning end hans anden Forgjænger, *Kristian August*, om hvem der vil blive adskilligt at sige i denne Henseende. Thi der spirede meget i 1814, som blev saaet i Aarene 8 og 9, og hans Indflydelse paa den politiske Tro og Aand hos de oplyste, siden paa Ejdsvold handlende

Normænd drog ikke med ham til Sverrig og i Graven. *Kristian Frederik* har, foruden hint foreløbigen Administrative, af Konstitutionsværket kun Fortjenesten af sin *Passivitet* under dets Gang. Og nogen Indblanden vilde baade forstyrret Harmonien med Rigsforsamlingen og hans Fornøjelser. Det hedte at skynde sig, og — Norge *à tout prix*, d. e.: selv *med* Konstitutionen. Og denne Priis blev staaende, selv da der blev To om Budet: Han og den galliske Helt, som lagde Brennus's Lod i Vægtskaalen. Forsaavidt altsaa, at han lod Rigsforsamlingen uforstyrret benytte sin Tid, og at den dog ikke fik et fuldkomnere Arbejd istand end Grundloven af 17de Maj, som endog efter sin senere Modifikation har været paavist Mangler, eller fordi den ikke, ved at tage sig bedre Tid, undgik disse, kan Hs. danske Majestæt, for sit Vedkommende, benævne denne Grundlov et Hastværksprodukt *).

Men da Verden ikke har fundet, at den besidder de mislige Egenskaber, som karakterisere et saadant, men meget mere har været tilbøjelig til at holde den for godt og forsvarligt Arbejde, især med Hensyn til den korte Tid, og da den har forundret sig over at den kunde blive som den blev, maa der opstilles en mere tilfredsstillende Forklaring over dette Fænomen, end Hs. M. *Kristian Frederiks* Nærværelse dengang i Norge, hvor lidet tilfældig og uberoende af de Omstændigheder, som fremkaldte Norges Afstaaelse, den end var. Hiint „Hvorledes“ finder da sit Svar i dette *Saaledes:*

1. *Normændene vare langtfra uforberedte paa Uafhængigheden.* Ejdsvoldgrundlovens første Paragraf var forlængst indgravet i mangfoldige tænksomme Mænds Hjerter. Den samme Erkjendelse, disse vare komne til ad renere Motiver og mere detaljeret Kundskab om Fædrelandets slette Behandling, tilvejebragte Trykket af den danske, Norges Handel, Sjøfart og Tilførsel opofrende Politik siden 1807 hos Mængden

*) Dette Udtryk er begjærligen arriperet i det tydeligt nok af en Svensk skrevne, men fra Engelsk paa Svensk oversatte, Modskrift mod Skotten Samuel Laings bekjendte Rejse i Sverrige. Hs. M. har ellers senere, under sin første Eriksgata igjennem Jylland og Hertugdömmerne, ved Besvarelsen af en af de mange Adresser, udtrykkeligen fralagt sig Æren af at være „den berømte norske Konstitutions Skaber.“

og navnlig i Borgerklassen. Men Enkelte tænkte ikke blot paa Uafhængigheden, men videre frem; thi

2. *Normændene vare heller ikke uforberedte paa Friheden.* Det viste sig ved Repræsentanternes første Sammentrædelse, at man var enig om Principerne for Grundloven. Sorenskriver *Kristian Magnus Falsen*, der udkastede disse, medbragte ogsaa til Rigsforsamlingen et „Udkast til en Konstitution for Kongeriget Norge,“ som blev af væsentlig Indflydelse paa Grundloven og lettede dens Udarbejdelse *). Det samme gjorde ogsaa Repræsentanterne *Weidemann* fra Oplandet, *Wergeland* fra Kristiansand, og maaske Flere. Allerede i næste Nummer af det officielle Blad „Tiden“ efter Afstaaelsens Publikation, udsættes af et Samfund Patrioter en betydelig, kort efter forøget, Præmie for en „Afhandling om den bedste Regjeringsform for Norge;“ tillaans forlanges „alle frie Landes Konstitutioner og Bemærkninger derover“ samt „*Adam's defence of the republican government;*“ og en „Journal for Rigsforfatning og Lovgivning“ annonceres. En Mængde Udkast indkom ogsaa, som godtgjorde, at Nationen var mere besjelet af, og modtagelig for, konstitutionelle Ideer, og besad flere Mænd af politisk Indsigt, end man kunde vente **).

3. *Rigsforsamlingen gjorde Grundloven og Kongevalget til eneste Gjenstande for sine Forhandlinger.* Den var virksom, enig i Grundsætninger, og iagttog al den Simplifikation i Forhandlingernes Gang, som kunde føre den til Maalet. Dette var: saa snart og godt, som muligt, at give Norge en Statsforfatning og selvstændig Stilling imod Udlandet. At Rigsforsamlingen, skjønt vistnok i Besiddelse af Myndigheden dertil, negtede sig at undersøge hvorvidt dens Værk lod sig ved-

*) Det er Vildfarelse, at daværende Privatsekretær hos Kristian Frederik, nuværende Etatsraad *Adler*, hvis Navn findes först paa Titelen af dette Udkast, har större Deel deri, end Forfattelsen af „Indledningen“ dertil.

**) Fra Kjöbenhavn, hvorfra de allermindst paalidelige Efterretninger gjennem Pariser-Moniteuren o. fl. udbredtes, hedte det endog, at Rigsforsamlingen talte ét ultrademokratisk, jakobinsk Parti i sit Skjöd. Individer af denne Tro findes ogsaa i Rusland, og i *Norge* manglede de heller ikke.

ligeholde og forsvare, og til den Ende selv at lede Underhandlingerne med de Magter, som vilde forbyde Nationen enhver Selvstændighedshandling, er bleven til en af disse himmelske Fingre, der greb ind i Norges Skjebne. Thi deri var Lykken, som ofte kaster sin Kjærlighed paa den beskedne Resignation, bedre end Forstanden. Men klart er det, at denne Idrætternes Koncentration paa Hovedværket, at „rejse gamle Norge paa egne Been," som Folket kaldte det, og kalder endnu den politiske Idee, som det elsker mest, som Moderen sit døde Barn, virkede til at det blev saa godt som det blev. Folket længtes efter, af sine Repræsentanter at høre den realiseret. Disse havde i vild Mark af en naturlig Blok, et Oldtidens Hejdsiviaminde, udarbejdet og rejst et Frihedens Gudebillede; de overlode nu til Folket og Kongen at give det Stade og at udhugge Skoven omkring det, for at det kunde tage sig ud i Verdens Øjne. Og enten fandt dens Magter, at det stod saa afsides, at det ikke kunde fortrylle ret Mange, eller Himlen, at det var for skjønt til at ødelægges.

4. *Rigsforsamlingen manglede ikke Mænd af overordnet Talent, Energi og politisk Indsigt,* som vidste hvad de vilde, og vilde hvad de vidste. Disse Drivhjul gik mere uhindrede af Middelmaadighedens og Ostentationens Indblandinger, end sædvanlig i debatterende Forsamlinger, og især hvor, som i denne konstituerende, Projekter høre hjemme.

5. *Rigsforsamlingen var ogsaa i den Henseende udmærket i sin Sammensætning, at den bestod af Mænd, der Alle med Hensyn til Viljen vare udadlelige.* Og Lysten driver Værket; og dette hindredes selv ikke af Meningsforskjellen, om hvad der var den bedste Patriotisme. De vare *Alle* Patrioter, opløftede af samme andagtsrene Vilje, da de første Gang saa hinanden i Guds Huus, slagne af samme Elektricitet, da de i „Rigssalen" knyttede Broderkjæden til Afsked. Denne Borgeraand, saavelsom det heldige Valg af udmærkede Personligheder, neutraliserede ogsaa det Farlige i den væbnede Magts Repræsentation — en Forholdsregel af Prindsregenten, som ikke gik ubemærket og upaaanket hen.

6. *Rigsforsamlingen kunde handle uforstyrret.* Den betog sig selv i sin ensomme Retirée den nedslaaende og ad-

spredende Paavirkning af Udsigterne ad Udlandet til og ind i Fremtiden; og den Indflydelse, Prindsregenten søgte at vinde paa Rigsforhandlingen gjennem Enkelte af dens Høvdinger, blev af disse tilbageviist med en Fiinhed, der lignede den, hvormed han afstod fra hine Forsøg.

7. *Rigsforsamlingen kunde være vis paa Folkets Bifald og Medhold.* Og Dette er mere end enhver konstituerende Forsamling har kunnet sige. Det norske Folk betragtede ikke dens Foretagende som noget ganske Nyt og Fremmed, men mere som en Restauration, som en *restitutio in integrum* af det gamle indre Forhold, af Oldets Folkefrihed. Dettes Minder vare ikke uddøde; flere af dets Institutioner havde holdt sig i nogenlunde Virksomhed; ingen Demokratisme kunde komme paa Papiret uventet, som en uberegnet Benefice, eller med nogen Frygt for at blive ilde forstaaet og brugt af Snorros, til personlig og borgelig Uafhængighed vante, odelsbaarne, sindige Læsere. Denne for en demokratisk Forfatning saa svangre Bund i Folkets Hjerter var i store Strøg, selv ind i Oplandene, men især i Byerne, ikke bleven uden Paavirkning af Tidsalderens og navnlig den franske Revolutions Aand. Den var baade kjendt og følt. Enhver Forandring maatte desuden være et Folk velkommen, der havde lidt saameget, og forud kjøbt Friheden saa dyrt, som det norske. Selv de sløvere Gemytter, der kun have Følelse for materielle Grunde, vare saaledes modtagelige for *res novæ.* Ikke saa Faa af de mere Oplyste havde med fuld Bevidsthed næret Tanker om at se Saadant istandbragt allerede nogle Aar forud; og det vidtudstrakte „Selskab for Norges Vel“ havde tilvejebragt en Eenhed i politisk Tro, en Opinionsstyrke, som dannede et godt Rygstød for Rigsforsamlingen. Hvilken moralsk Sikkerhed denne Tilstand i Folkets Aand maatte give Rigsforsamlingens Foretagender, er let at indse.

8. *Prindsregentens Nærværelse,* i det passende Forhold til Rigsforsamlingen, hvori han med megen Takt vidste idet Hele at holde sig, gav ikke alene Rigsforsamlingen en politisk Holdning, men *bidrog ogsaa til at regulere og paaskynde dens Værk.* Hans Valg var som selvskrevet fordi man behøvede det som Indsegl paa Konstitutionen, til Iværksættelse af dens

første Grundsætning og Paragraf. En decideret Stilling maatte tages mod Sverrig, hvis Fordringer blev meer og mere paatrængende; Kongens Nærværelse var nødvendig paa andre Steder i Riget; derfor kunde ikke Valget opsættes længe, og først maatte da Konstitutionen være færdig.

Denne af Nødvendigheden paabudne Hast lod sig gjerne, saa underligt det end synes, opføre som en 9de Forklaringsgrund over hvorledes den norske Konstitution kunde blive saaedes som den blev. Man har idetmindste hørt nogen Vægt agt paa denne tvungne Inspiration, der vistnok ogsaa betager ndeel unyttige Debatter Pusterummet. Men ligesaa vist, som t en friere og ædlere belivede den ærværdige Forsamling, r det ogsaa, at Tidens Knaphed havde en saa betydelig Deel den Arbejdsomhed, den Simplicitet og afdeelte Orden i Forandlingerne, som paaskyndede disses Gang saa særdeles, at de Mangler, den har ladet overse, ere taalelige for det øvrige standbragtes Skyld. Rigsforsamlingen lignede i disse Henseener de napoleonske Soldater paa Overgangen over Alperne: e Stærkeste spændte sig villig for Kanonerne, og alle de Andre kjød efter; Ingen holdt sig tilbage; der var ingen Hvile før Marengotordnerne vare paa Højden. Og det er nok den ette Maade, ikke for en Rems Skyld at standse et saadant Tog, naar „det gaar."

Og Værket gik de gjæve Normænd fra Haanden saa godt, at ingen Nationalforsamling, ingen Kortes eller Junta har gjort det bedre. Men det bedste var dog, at de ikke blot rammede den konstitutionelle Theori saa nær dens Idealitet, som hidtil nogensinde, men just denne Folkets aandige og gemyllige Bekvemhed til at modtage og øjeblikkelig uden Forrykkelse at anvende den, som giver politiske Institutioner deres egentlige Garanti, en, der er stærkere end de saakaldte Europas Magters. Svenske Forfattere have oftere udtrykt Dette med, at den norske Konstitution er som „skapad och sjutit" for det norske Folk. Og i *denne* Mening kunde Konstituenterne skilles ad med Pavels's Ord om Ejdsvoldsværket:

„Det er fuldbragt! Med Haab og Mod
vi fremad se og smile."

Det Sidste gjorde rigtignok ikke Alle.

Andet Afsnit.

Foregaaende Ytringer af norskt Uafhængighedssind.

Hvor var du, gamle Norges Folk,
mens fire Sekler svunde?
(*Sang i „Norske Brödres Klub“ 22 Maj 1814*).

Dette er ogsaa et Spørgsmaal, som først maa klares, før de moralske og nationale Elementer, der affødte den norske Konstitution, kunne stille sig i nogen Heelhed for Øje. Denne har ogsaa nogle dybere historiske Rødder, som sænke sig i foregaaende Aarhundreder langt henunder Fædrenejorden. Men den vilde være et aldeles uforklarligt Fænomen, om et Friheds- og Uafhængighedssind, der saa hurtigt fremtryllede den til Liv og Virken, selv var en ligesaa pludselig Fremvæxt, og kun at datere fra Kielertraktatens Publikation i Norge. Men Historien er ligesaa regelbunden som den fysiske Natur, dens Begivenheder ere ikke isolerede, dens Epoker blot Konsekventsers Kulminationer. Ligesaavist som at Primlerne og Anemonerne, der gjennemvirke Grønsværsteppet, som det norske Foraar med saa overraskende Hurtighed udruller over de mosbrune Bakker, have under Sneen havt sine Rødder gjemte fra forrige Aar, og hverken ere nedregnede fra Aprilskyerne eller saaede af de første Majstraaler, ligesaavist har enhver overraskende Begivenhed sine Rødder tilbage i Tiden under henfarne Slægters Grave.

Den norske Konstitutions Basis er Folkets fra Fædrene arvede Friheds- og Fædrelandssind; den Luft, hvori den rækker sin Egekrone op, er en Nationalitet, hvis fornemste Ejendommelighed er en varm, nervøs Livlighed, hvori hverken Svenske eller Danske komme Normændene nær. Disse Egen-

aber gjorde netop, saa modstridigt det end synes, det norske
ılk saa loyalt og taalmodigt igjennem Afhængighedens Aar-
ndreder. Det havde formegen Følelse af at være et Kjer-
folk af saa uforgjængelig Nationalitet som Trækkene i Lan-
ts Fysiognomi, besad formange Arveklenodier fra Friheds-
det, formegen Selvfølelse, der gik til Indbildning om sig selv
; stundom blev smigret, og Trykket, der laa over det Hele
ev for lidet følt af den Enkelte, til at Folkets Masse kunde
, at der egentlig var nogen Fare paafærde for gamle Nor-
s Ære og Selvstændighed. I fuldt Brug af et Nationalsprog
le i de dybe ensomme Dale, hvor Intet krænkede Fædre-
s Sæder, delte ikke dette Folk af Odelsmænd de enkelte
lyste Patrioters Ængstelse og Uvilje over det stedse dybere
nkende Tryk af det danske Despoti. Det frygtede i sin fy-
ke Selvfølelse ikke mere for denne Indtrængen af danske
nbedsmænd, end en Bonde frygter for at hans Hest skal synke,
di nogle Myg har sat sig paa den; og det danske Skrift-
rogs Indtrængen forekom det ikke farligere eller betydnings-
dere, end lidt Søndenblæst i Mundingen af Dalen. Afsond-
fra den blandede Befolkning i Byerne langs Kysten, betrag-
le det den som sig lidet vedkommende, og tænkte sig
əmdeles i det gamle direkte, fortrolige Forhold til Unions-
ngen, som til de gamle Konger, der maatte bejle til Kof-
nes Valg og Bevaagenhed. Det var for denne Idee, for
ırmannakonning, saadan som det tænkte sig ham, og for
mle Norge, Folket greb saa gjerne til Vaaben; Danmark
r det ligesaa ligegyldigt som dets og Alverdens Politik var
t ubekjendt. At Landets Overskud gik til Danmark, vidste
t enten ikke, eller bekymrede det kun lidet*), saalænge
ȝen sendsede dets Sølvkander og øvrige Tilbehør til dets

*) Datids offentlige Kontrol var særdeles nærsynt. I 1814 erfor man först, og da inden Nationalforsamlingen, at der fra Zahlkassen i Kristiania, blot for de to sydlige Stifters Vedkommende, Aar om andet nedsendtes af Overskuddet 6—8 Tdr. Guld, og Stiftsamtsskriverne i Bergen og Throndhjem remitterede desforuden direkte. Disse Angivelser bleve ogsaa benyttede imod den Anskuelse af Landets Impotents, Grev *Wedel* sögte at gjöre gjældende paa Rigsforsamlingen.

originale Sæder. Det hedte jo, det gik i Kongens Kasse, og saa var alt vel ifølge hiin Tro om hans egentlige Forhold til det, og ifølge den generøse Ødselhed, som er et Nationaltræk hos dette Bondefolk. Dette er den berømte norske Loyalitet, som holdt Foreningen med Danmark saa længe sammen. Den var brustet forlængst, havde denne Folkets Kjerne blot anet, at dets Troskab blev bedragen, og at Fædrelandet, langtfra at være i de bedste Hænder, blev forraadt under Judaskys — dette Fædreland, som det elskede fanatisk som Kong Harald sin døde Snefrid, og som ganske havde afpræget sin Natur i Folkets næsten sydlandsk livlige og dog nordisk dybe, malmfuldigne, tungsindige Karakteer.

Men hvor nær falder nu ikke denne Gamledages Loyalitet, som Nutiden kalder Pudeltroskab, og som heller ikke forekom Norges politiske Seere synderlig agtværdig, sammen med Friheds- og Fædrelandssindet? Dettes største Feil og største Dyd var denne Nationalitetens Intensitet, denne Følelse af egen indre Styrke, som lod den norske Odelsmand, under Landets mest nedværdigede Tilstand, ryste sine brede Skuldre af Latter over Enhver, som turde tvivle om at gamle Norge var saa selvstændigt som nogensinde. Og i denne Vildfarelse laa dog den Sandhed, at det Norske dog altid var reddet i Norge — en Fortjeneste, hvori Landets Beliggenhed ogsaa har Deel. Denne Nationalitet betragtede Regjeringen, efter forgjæves at have søgt at trænge sine Fingre ind i dens Masse, omsider som en Kugle, man maatte lade ligge, hvor den rullede hen ved sin egen Tyngde. Den blev, hvor den ikke traadte frem hos Indvider, der stode udenfor den egentlige Masse, hos Folket behandlet med samme Artighed, som den enkelte Bonde, der, naar han havde noget at klage, uden videre tog sin Skræppe paa Nakken og vandrede den lille Vej ned til Kongen, „han Far," i Kjøbenhavn. Embeder var alt hvad Regjeringen vovede at give de danske Adelsmænd; Odels- og Aasædes-Retten, som vistnok har bevaret adskilligt Jordegods fra at falde i disses Hænder, vovede den ikke at betage Folket, fast at det lykkedes at indskrænke den noget ved hvert Attentat derpaa. Regjeringens Frygt for en almindelig Opstand i Norge røbede sig i dens Eftergivenhed for de partielle, hvor enkelte

strikter enten rejste sig imod udsugende danske Lehnsher-r og deres Fogder eller imod selve Regjeringens Foretagen-r. Og af saadanne Opstande er den norske Almuhistorie ke saa sjelden gjennemvævet, fra Thelebøndernes Nederlag paa de fremmede Bergfolk, Regjeringen under Kristian *III* ndte ind imellem dem, Thrøndernes og Nedenæsingernes jeninger imod sine Lenhsherrer under Frederik *II*, Urolig-derne under Frederik *III*, navnlig Rasmus Mickelbustads stand i Bergens Stift og Romsdalen, hvor „Budstikken blev skaaren" imod Udskrivningen og Embedsmændene, den Op-sighed, Hannibal Sehested i sine Breve fra 1645 klager over Bergenhusingernes Oprør 1762 i Anledning af Extraskatten, de saakaldte Lofthusiske Uroligheder i 1786, der strakte hele den gamle Agdeside over til dybt ind i Thelemarken. norske Matrosers og Garders Opstand i Kjøbenhavn mod retagender af den Struenseeske Regjering vise, at denne natio-e Selvfølelse heller ikke frygtede forat gjøre sig gjældende under Magtens Øjne *). Dette Træk i Folkets Karakteer ogsaa erkjendt og respekteret af Regjeringen, som var d ved, dog altid at finde det forenet med den gamle politi-e Uskyldighed **). Men ogsaa denne kunde falde, efterat

*) Ved Omtalen af Urolighederne i Anledning af Extraskatten bör erindres Forordning af 5te Juli 1765 „hvorved al utilladelig Forsamling og Sammenkaldelse af Almuen i Norge paa det alvorligste forbydes." (Senere Anm. af Forf.)

**) Sognepræst, Prof. *Wilse*, siger i sin Karakteristik af den norske Almue: „Saadanne personelle Karakterer (med en ædel Stolthed af sit eget Individ) findes som oftest i den norske Bondestand." Og Nyerup i sine Efterretninger om Frederik *III*: „Hvad ellers angaar dette Decennium 1661—70, da frembyde de norske Tegnelser for bemeldte Aaringer en Gjenstand, som man sjelden sporer i de danske. Det er Uroligheder blandt Almuen. Grunden til denne Forskjellighed maa naturligviis tildeels söges i den forskjellige Gemytsart hos den ene Nation fremfor hos den anden. Den danske Almue dengang var dorsk og dösig, af Herremændene samt Herremændenes Forpagtere og Forvaltere, Fogeder og Ladefogeder, Skytter og Hundedrenge saa mishandlet og forkuet, at den ikke torde kny. „Bönderne i Danmark, siger derfor Durell i Suhms Saml. 2 B., sidde stille hen og vide hverken af værre eller bedre at sige." Derfor saa faa urolige Bevægelser blandt den danske Almue. Tæn-

have smagt af Kundskabens Træ paa Godt og Ondt. Og saadanne Frugter blev den allerede rakt i 1657 under den svenske Karl X Gustafs Angreb paa Rigerne i den svenske Feldtmarskalk *Douglas'* Proklamation og i det saakaldte „Æsculapii fortrolige Brev til Normændene" som det heder, oversat fra Norskt paa Svensk, uagtet det vel er rimeligere, at dette Flyveskrift, der, i sin Fremstilling af Norges Opofrelse af den danske Politik og af den Emancipation, som bødes det af Sverrig, ganske er et Pendant til Proklamationerne i 1808 og 14, fra først af er fra det svenske Kabinet. Denne naive Ubændighed var derfor ikke elsket med lige Oprigtighed af Regjeringen endog da naar den bruste over for alene at skaffe Denne Ære. Den blev betragtet som en Foss, der er udsat for regelløs Væxt, som man kun tør slippe varsomt paa sin egen Mølle, og som man maa takke Gud for saalænge den holder sig inden Skranken. Hine Proklamationer, der manede Fædrenes Hæder frem, og virkelig vare egnede til at aabne Almuens Øjne, bleve da bestridte i Kontraproklamationer fra Statholderskabet og ved idelig at kildre det, med saamegen Statskløgt engang vakte, Nationalhad til nye Seneknytninger. Men naar saa disse begyndte

ker man sig derimod de norske Odelsbönder — hvilken anden Menneskerace end en sjellandsk trællende Fæstebonde! Hine have Fölelse af Frihed og Menneskeværd. Det er begribeligt, at disse saaledes organiserte Hoveder ikke sjelden kan have havt noges Anledning til Misnöje og ytret Mistillid til den Deel af de saakaldte konditionerte Medborgere, som de ansaa for uretfærdige Rovfugle og sande Plageaander." I det besynderlige gamle norske Klageskrift „*Den norske Sou*" forekommer ogsaa fölgende: „Udi Folket er endnu noget af den gamle Dyd, Manddom og Styrke, saa det skulde vel staa bi og stride for deres Herre og Fædreland, dersom det kunde dagligen se ham og fornemme hans Naade og Affektion imod dennem; og er det ikke aldeles forundrendes, at Almuen er noget uvillig til at forsvare sin Herre, som de enten sjelden eller aldrig faa at se." Det turde dog nok være, at denne Kongens og et Hofs Fraværelse ikke har været uden Indflydelse paa Almuens Uafhængighedsfölelse. Hvorledes dette Karakteertræk er erkjendt saaes nylig i den danske Kriminalist Prokurator Langes Archiv, hvor han karakteriserer en Klient ved at han ikke lignede sine Lige inden den danske Bondestand, men at han i Uafhængighedsfölelse og Mandighed havde mere tilfælles med den norske Odelsbonde.

de stærke Arme kom i Bevægelse, blev den onde Samvithed i Kjøbenhavn bange, og den norske Almue blev betrag- med Mistænkelighed og fik Utak i samme Forhold, som a havde været enthusiastisk i at forsvare Landet. Dette :mlyste klart af Biskop i Agershuus Stift *Bartholomæus eichmans* Forsvarsskrift for de Norske *), tilskrevet K. Frerik *IV* i 1724, da Thelebønderne, medens den største Deel Armeen var i Danmark og det materielle Forsvarsvæsen r i den sletteste Tilstand, tvang sin Foged til at føre dem d Fienden under Karl *XIIs* Indfald, skjønt Krigsstyret alede havde krævet af hver fuld Gaard i Riget den overordentlige estation af tre Soldater. Men hvilket „ej blev holdt raadeligt."

Disse partielle, upolitiske Opstande **) og Kraftytringer re paa Udviklingen af det senere Folkeliv i Norge dog kun tydningen af, at de vise, at de kraftige Forfædres Hjerter rig vare udslukte under Kofterne, at der altid levede en erne af Energi inden den norske Almue, som forjettede det hele lk, at Frihedens Krone baade kunde og engang vilde slaa ud den gamle, vanrøgtede Stamme, ligesaavist som man alg skal opgive Haabet om disse afkvistede Asketræer, der nes at have arvet en Udødelighed af Ygdrasil. Disse Træk af

*) „Med störste Forundring, ja sensibleste Bekymring, har jeg ved min Nærværelse paa dette Sted (Kbhvn.) maattet erfare de ligesaa ugrundede som ubillige og uskjönsomme Tanker, som Adskillige baade selv have fattet sig, og til Andre vil udsprede om den Norske Nations Beskaffenhed og Undersaatternes i Deres Majestæts Rige Norge allerunderdanigste Devotion, Zele og Troskab imod deres Souveraine, ligesom den ikke skulde være aldeles paalidelig og tilforladelig, ej heller man paa dem, som retsindige Patrioter og Undersaatter, kunde fidere, men dem mere som Egennyttige, Vankelmodige, Ubestandige og altid Misfornöjede kunde anse. Det har givet mig Anledning til at tage mig den allerunderd. Frihed, at forestille D. M. den Zele, Idee og rette Tanke, som alle redelige, retsindige og fornuftige Kongens Tjenere baade bör have og forsvare om de norske Undersaatters sande og tilforladelige Troskab mod deres Souveraine, om deres patriotiske Nidkjærheds *fermeté à toutes épreuves*, som de udi sidste Krig, fremfor alle Nationer i Verden, havde beteet." O. s. v. *i det deichmanske Forsvars-* eller rettere *Klageskrift.*

**) „*Quelques brouillons*" (Hs. M. Kong Karl Johans Brev af 3 April 1824 til H. K. H. Kronprins Oskar som Norges Vicekonge).

Folkehistorien tilhøre dog især kun Sagnet og Fremstillingen af Nationalkarakteren, og staa i altfor løs Forbindelse med den almindelige Befrielses Historie til at der, uagtet de spredte sig videre om og nær indunder vore Tider, kan lægges mere Betydning deri, end i den norske Adels og Gejstligheds Dødskampe imod Unionspolitiken i dennes første Tider. Vare hine Træk for spredte Rodtrævler, strække disse Rødder til den Emancipation, en retfærdig Fremtid fuldbyrdede, sig for langt hen under Olaf Engelbrektsons Kastelruiner, Herluf Hyttefads Stejle og Knut Alfsons aabne Grav. De ere ogsaa blevne afhuggede fra Stammen, man ikke kunde faa Bugt med, fra hint Folkeliv inden Almuen, der altid var og er Norges ejendommelige Styrke, skjønt denne — hvad der fremdeles er Spor af i nogle Ætter i Landets Indre — vistnok af de Adelsgrene, som under Forfølgelsen forenede sig med den, modtog en Impregnation af den Selvstændighedsaand, som havde bragt Ætternes Høvdinger paa Skafottet. Uden denne Nationalvunde, der blødede stærkt og blødede ganske ifølge samme Politik, som dikterede Stockholmsblodbadet, skulde Norge mere end blot sandsynligviis have været uafhængigt for Aarhundreder siden. Men om den norske Bondestand da var bleven hvad den blev til under sin ensomme Selvoverladtheds Opfostring, der i den har et bedre Resultat at opvise end selve den svenske, rigtbevægede Frihed, det er et Spørgsmaal.

Det er ogsaa for Nærværende overflødigt. De Uafhængighedsytringer, som kunne siges at vedkomme Befrielses- og Konstitutionsværket, maa i Aand og Princip være beslægtede med dette, og heller ikke for langt ude, som Almuernes enten egoistiske eller krigerske Kraftytringer, eller for langt henne, som Aristokratiets ulykkelige Anstrengelser. Det er omtrent 100 Aar tilbage vi kunne forfølge disse Ytringer af norskt Friheds- og Uafhængighedssind, som, engang affødte, siden aldrig døde. Stundom vel forsvindende med Individet, som nærte dem, vise de sig atter snart voxende som Nordlysene, indtil den store Sejer, da ogsaa hiin, i Følelsen af sin egen uantastelige Kjernestyrke rolige Almue fik Øjnene op, og bifaldt med sit marvfulde Haandtag de mere oplyste Landsmænds Foretagender. I denne Klasse, Embeds- og Videnskabs-

mændenes, er det vi, som naturligt, se de fleste Øjne aabne for Fædrelandets Stilling. Allerede hiin Biskop i Agershuus og Konferentsraad *Bartholomæus Deichmans Forsvarsskrivt* maa i denne Henseende bemærkes, og derimellem, at han begrunder sin Troværdighed med at han var dansk fød. Men han forsvarer især Almuen, som intet Forsvar behøvede, denne stærke, blinde, uskyldige Hødur, som ikke kjendte sin egen Kraft, mens der virkelig paa samme Tid fandt en Utilfredshed Sted inden Embedsklasserne, som mere kunde fortjene Regjeringens Frygt, om de havde været mindre afsondrede fra Folkets Masse, end de vare, og, ifølge dennes predominérende Afsluttethed i sig selv, altid have været. Saa gjennemstukken som Embedsklassen var med Regjeringens danske Kreaturer, maatte Misnøjet vistnok kun være spredt; den paafaldende Avind, som fulgte norsk Fortjeneste, ja som ikke engang undlod at aande over *Peder Wessels* nye adelige „Tordenskjöld," irriterede vel kun Individer især; men desmere udbredt virkede Misgrebene ved Regjeringsexperimentet med en ny Matrikel efter dansk Tilsnit og Coup'et med Kirkernes Salg *). Dette var idetmindste ganske egnet til at give Almuerne med eller uden Gejstlighedens Hjælp Materie til Eftertanke, og siden den Tid sad der ogsaa en Torn i mangen Bondes og Præstemands Hjerte. Men ogsaa her var Regelen gjennemført: „*divide & impera!*" Interesserne vare deelte; Kjøberne og al deres Slægt, saalangt Ledene kunde øjnes og anticiperes, vare naturlige Understøttere af dette følelige Ran fra Folket eller ialfald fra Staten; det gik som i Frankrige ved de Emigrére-

*) I begge disse Foretagender havde *Deichman* en Hovedandeel. Det heder i hans haandskrevne Levnetsbeskrivelse: „Nu blev udspredt, at Matrikulen vilde gjöre Nationen misfornöjet, nu fremkom Assessor *Ryssel* med mange Angivelser over store Embedsmænd og om forestaaende Revolter etc., især om den norske Statholder *Wibe*, om Biskop *Deichman* og mange Flere, og han forestillede den norske Nation som upaalidelig. Dette var Aarsag til den Apologi, som Deichman skrev for den norske Nation." At den ogsaa var en medvirkende til hans Fald ved Kristian *VIs* Thronbestigelse, især forsaavidt den ogsaa djærvt paaankede Norges Forsömmelse d. e. det uforandrede Regjeringssystem, er ogsaa rimeligt.

des Godsers Salg og Restitution, og Massen af Proletarier, som er ligegyldig for Alt uden for Priserne paa Korn og Salt, fandt alt i sin Orden. Odelsfolket, i hvis Hjertekamre en Rojalisme, som Vendèens, og en Uafhængighedsfølelse, som Schwejtzernes, boede fredelig ved Siden af hinanden, ræsonerede sig til, at det dog var Staten Norge, *alma mater*, som tog Kirkerne, ligesom senere Almindingerne fra Almuerne *) og fra Gejstligheden Præstebordgodset, siden det dog var Kongen, dens ideale Personifikation, som gjorde det. Og saa var Alt i sin Orden ogsaa for dem.

Med Hensyn til Forfatterens Personlighed har det Deichmanske Forsvarsskrivt ligesaa liden Betydning for vor Sag som den afsatte Amtmand *P. Juels* Projekt et Aarstid i forvejen, at spille først Grønland og de øvrige norske Tilliggelser og derpaa det nordlige Norge i Hænderne paa Czaren af Rusland eller hans Frænde Hertugen af Holstein, der siden som præsumtiv Konge i Sverige skulde forene begge. *Deichman* var et Stykke af en Mazarin, som saa og elskede Norge med danskt Øje og Hjerte, og havde egoistiske Grunde til sin retfærdige Apologi; *Juel*, hadende den Konge, som Deichman stod og faldt med, henreves i sine Planer af saaret Egenkjærlighed til Skafottet **). Dog baserede han dem for sine to svenske, i russisk og holsteinsk Tjeneste staaende, Medkonspiranter ogsaa paa sin og andre Normænds Misnøje med Fædrelandets Tilstand og Stilling; og ligesom de deichmanske Papirer godtgjøre, at der var Grund nok til saadan Stemning, saa fremlyser det af de Juelske, at den ogsaa fandt Sted. Der var da ogsaa under Tommeskruerne og de spanske Støvler Spörgsmaal nok efter disse norske „Malkontenter;" og endelig under en skjærpet Tor-

---

*) Allerede foreslaaet af *Deichman*.

**) I et Memorial til *Fred. IV* bruger *Juel* denne Ytring: „Lad mig ikke söge mit Bröd udi et fremmed Land, hvor det for mere end $1^1/_2$ Aar har staaet mig rede. Tiderne ere omskiftelige, og en Flue kan undertiden inkommodere." Med dette fremmede Land mener *Juel* Sverige efter et temmelig löst Forslag fra en krigsfangen svensk Baron, at gaa i dette Lands Tjeneste. J. maa allerede da have ytret sig utilfreds.

tur, man var grusom nok til at lade *Juel* undergaa samme Dag, Dommen (Haandsafhuggelse og Stejle) var forkyndt, pinte man ud, at Justitiarius i Overhofretten *Hans Blixencrone* i 1718, med de Ord: „jeg er en gammel Mand, De en ung og af stor Forstand; nu er der Tid og Lejlighed til at tjene Fædrelandet," havde villet antyde Bearbejdelsen til en Overgang til Sverig — at Kongen maatte tage sig i Agt for fødte Normænd og fremfor alt ikke give dem Magistraturer i de norske Stæder. Navnlig angav Synderen, foruden en throndhjemsk Student *Kjelstrup*, som undkom og sandsynligviis da til Rusland, Justitsraad *Abraham Dreyer* og President *Hans Collin* i Throndhjem som Personer, om hvem han vel intet Specielt vidste, men som dog „ingen gode Patrioter vare af Danmark og havde et stort Svogerskab." Forresten var det blot „en Indbildning om Norges Misfornøjelse, som næsten alle Svensker, der ere af nogen Stand, gjøre sig *)". „Als hiernächst — sllutte det piinlige Forhørs Exekutorer — *Inqvisitus* sich wegen der ausgestandenen Schmerzen *excusirte*, dass er sich anitzo zur Stunde nicht alles erinneren könnte, und worauf er zu leben und zu sterben gedachte etc., so ist dieser Inqvisitions-*Actus* hiemit geschlossen worden."

Ogsaa i det i 1739 oprettede saakaldte „*sorte Kompagnies* **) Tendents, at benytte Landets Naturrigdomme ved Anlæg af Fabriker o. s. v., fremskinne nogle Glimt af den Aand, vi søge, men sparsomt som Guldkornene i de ejdsvoldske Miner. Disse Foretagender vise dog en patriotisk Omtanke, som ikke kan have været uden de vemodige Drømme om hvad Fædrelandet maatte lide og kunde blive til, som foregaa og siden klarnede saameget før den almindelige Opvaagnen. Men i de fremmede Entreprenørers og i Regjeringens Deeltagelse var der neppe mere Hjerte end i de engelske eller spanske Spekulationer paa Kolonierne. Alligevel udviklede disse Forsøg, hvis største Kapital var den Eftertanke og Interesse for noget Større,

*) Allerede i de Görtziske Underhandlinger paa Aalandsöerne omhandledes, at Sverige, uhindret af Rusland, skulde erobre Norge.

**) Fordi det gav sig af med Tjærebrænding, Beegkogning o a. sødede Bestillinger.

end det blot Private, og den Dristighed i Spekulationer, som de vakte, en Slags Almeenaand og Begreber om hvormeget der vindes ved Kræfternes og Viljernes Forening. Og af denne udgik igjen de flere *Landhuusholdningsselskaber*, som dannede sig i anden Halvdeel af det forrige Aarhundrede efter Danmarks og maaske ligesaameget Sverigs Exempler, og som, med al sin Materialisme, dog lod Øjnene af og til strejfe udenfor Rødningerne ind paa Nationalærens og Frihedens saa øde Fædrenemarker, hvorover Tidsalderens Oplysning allerede dagede. De vare Ventiler, hvorigjennem den beklemte Patriotisme gav sig Luft.

Denne Materialitet er nøiop Broen, som fører over til de Tidsstrøg, som ere gjennemvævede af Træk af den samme, højere bevidste Patriotisme, hvis Storværk disse Blade skulle skildre. Og idet den i sin første Vaagnen først og fremst famlende greb efter aandige Goder, vandt den et Krav paa politiske, som det var meer end ædelmodigt at tilkjøbe sig ved yderligere Opofrelser, og som hører til dem Himlen optegner, fordi de ere nødvendige. Omvendt maatte Oplysning, dens Kilde inden Landets Omraade, og politisk Frihed afføde hinanden, i hvem af dem der først kom i Folkets Magt. Og da Folkets Masse var tilfreds med sin ejendommelige Frihed, og de videnskabelige Lærte vare de eneste aktive Borgere, men isolerede og overladte til eget Valg i hvad Retning deres bedre Sands skulde virke for Fædrelandet, var det rimeligt, at friere Adgang til Oplysning blev stillet øverst imellem de almene Krav. Staden *Leyden* havde, som bekjendt, Valget imellem Skattefrihed og en Højskole, og valgte denne sig til Ære og Amindelse; Norge havde vel intet tilbudt, men kun et selvkaaret Valg; men det havde et Krav og mange Lidelser at begrunde det med; det havde mange Krav, og valgte det, som gjorde det mest Ære. I et halvt Aarhundrede krævede det intet andet end en Højskole, og søgte at kjøbe denne Retfærdighed med exempelløs Opofrelse af sin Velfærd, indtil Negtelsen var nærved at afføde den samme Emancipation, som engang maatte være bleven Følgen af dens Indrømmelse. Det maa være klart, og er indrømmet selv af en talentfuld For-

svarer af en, under billigere Forhold, fortsat Forening *), at en kraftfuld Nation, som den Norske, der, med sit langt ringere Folketal, havde paa lidt nær en ligesaa talrig Armee og ligesaa stærk en Handelsflaade som Danmark med Hertugdømmerne, kun behøvede Berørelsen af Oplysningens Prometheusild for at komme til fuld Bevidsthed af sin egen Kraft og Ret.

Allerede af en Supplik fra Studenterne til *Frederik III* efter Krigen med Sverige fremlyser Savnet af et norskt Universitet af en Artikel, hvori „de norske Studenter, eftersom Norge beviser lige Lydighed mod Danmark, og danske udi Norge forfremmes endog til de høieste Bestillinger, begjære, at af deres Nation maatte herefter nogle visse Professores konstitueres, som dem især herefter kan patrocinere og i Nød undsætte, ikke paatvivlende, at, naar dem hertil gives Sperance, de jo sig herefter gjøre dygtige.“ Men først et Aarhundrede efter fremsættes Ideen om et norskt Universitet af Historikeren, Kammerherre *Peter Frederik Suhm*, fød Dansk, men gift til Throndhjem, i „Throndhjemske Samlinger af *Philaletho* (*Suhm*) B. 1. 1761.“ I en Afhandling „om Videnskaber“ siger han: „Det er klart af alt det hidindtil Sagte, at intet Land i Europa er i slettere Omstændigheder i Henseende til Videnskabers Fremvæxt og Udbredelse, end vort, da vi ej engang have et Universitet.“ Og siden, omendskjønt der intet blev skrevet udtrykkeligt derom i de følgende ti Aar før Trykkefrihedsperioden, holdt Ideen sig som Ilden i sin Aske. Udbredt i Landet, næredes den især i Skjødet af det af *P. F. Suhm* og Normændene, Historikeren *Gerhard Schöning* og Biskop *Johan Ernst Gunnerus* stiftede „*Throndhjemske Selskab*,“ som 1767 blev ophøiet til det *kgl. norske Videnskabers Selskab*,

*) Etatsraad, Digteren *Pram*. I sit Manuskript: „Kan og bör Norge, skilt fra Danmark, danne sig til en særskilt Stat?“ hvori han forsvarer Muligheden heraf, men, *in subsidium*, en Fortsættelse af den danske Forening fremfor en med Sverige, angiver han Forholdet ved dens Brud saaledes:
Norge. *Befolk*. (1801): 882,849. *Armee*: 34,858. *Skibe* (1805): 1239 med 71,456 Læsters Drægtighed og 10,241 Mand.
Danmark. og *Hertugd*. *Befolk*.: 1,530,195. *Armee*: 39,776. *Skibe*: 1290, med 64,311 Læster og 9,426 Mand.

og fortjener at bemærkes imellem de norske Emancipationsfænomener ved den Uafhængighed, det forskaffede den indenlandske literære Virksomhed, hvis Frembringelser det opbevarede i sine Skrivter. Det første Bind deraf udkom allerede 1760.

Ved *Struensees* Ophævelse af Censuren, den saakaldte Trykkefrihedsperiode, frembrød Ideen pludselig i Publikum i Lagmand *Ove Gjerlev Meyers* „En Normands Undersøgelse, hvorvidt de Aarsager kan gjælde, der anføres som Hindringer for et norskt Akademies Oprettelse. Kbhvn 1771," hvoraf man kan se, at Spørgsmaalet imidlertid levende har sysselsat Publikum og Regjeringen. Diskussionen blev nu Skrivtvexel, og Universitetssagen udgjør Hovedmassen i den egne Literatur af norske Klageskrivter, som begyndte at danne sig. Imellem dem fra Trykkefrihedens Hvedebrødsaar kan nævnes Præsten *Graves* „en norsk Hyrdes Indtagelse i et Bjerg," hvori med djerv Patriotisme skildres hvad Norge kunde blive til, en „Normands Besvarelse paa nogle nyere Indvendinger imod et Akademies Oprettelse" (nemlig *Jakob Badens* og *Philodani* ɔ: *Ove Höegh Guldbergs*), *Suhms* Afhandling „om Oekonomien, særdeles Norges, med et Tillæg om et Akademie i Norge," *Philonorvagi* (Amtmand *Even Hammers*) velmente Tanker *Philodano-Norvagi* (*Gustaf Strömbøe's* paa Kjørbo) oprigtige Tanker, Kristiania 1771" o. fl.

Nedkaldt om Høsten samme Aar ifølge *Struensees* Kabinetsordre, forat afgive Betænkning om en Reorganisation af det højere Underviisningsvæsen, og navnlig af Universitetet i Kjøbenhavn, fandt *Gunnerus* sig ogsaa, ifølge det Punkt i Kommissoriet: „om ikke Sorøes Akademies Midler kunde, endog efter *Holbergs* præsumerede Ønske, anvendes til et Universitet i Norge?" og efter udtrykkelige Opfordringer fra Nationen, beføjet til ogsaa at fremsætte en Plan til Oprettelsen deraf, „wie — siger han — ich mit allen Norwegern herzlich und innbrünstig wünsche und hoffe."

„Gjæringen i Lærefaget (skriver *Tauber*) har neppe nogensinde i en kortere Tid været stærkere, end da *Gunnerus* efter en Gehejmekabinetsordre var draget herned fra Norge for at sætte Underviisningsvæsenet paa en bedre Fod. Det var ikke Naturens skjulte Virksomhed i dens hemmeligste Værk-

sted og forborgneste Longange, men *en til lys Lue frembrudt og længe dulgt Varme af Patriotisme hos den norske Nation især, der saa ud til at vorde en fortærende Ildebrand. Hele Pakker Breve indlöb fra alle Kanter i Norge hver Postdag til Gunnerus, Norges Skytsengel*, med Anmodninger om at skaffe Norge et Universitet, og Anviisninger til et Fond. Det skulde være et besynderligt Uheld, om denne af fuldt Bryst af *Gunnerus* forfattede Plan til et norskt Akademies Oprettelse ingensteds skulde findes i offentlige og private Gjemmer.“ Denne Ytring af *Tauber*, siger *Nyerup* i sin Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge o. s. v. 3 B. 2 D., sigter til det underlige Morke, som hvilede over denne Sag i Aarene 1793—95, da et norskt Universitet igjen var Dagens Orden. Saa ubekjendt var *Gunnerus's* Plan, at da *Dr. Möller* i Porsgrund lod et Ord falde om dens Tilværelse, ytrede selv en *Baden* i Universitetsjournalen sin Forundring over denne Nyhed.* Afskrivt deraf ejede dog Biskop *Irgens* i Bergen. Den af *Gunnerus* gjennemtrukne og beseglede Original gjemmes i det danske Kancellis Archiv, med Opskrivt: „Allerunterthänigster Vorschlag und Plan zur Errichtung einer Universität in Norwegen,“ og bestaar af 9 Paragrafer. Deri besvarer han ogsaa den Indvending, at „*Politiken kræver*, at de norske Studenter besoge det kjobenhavnske Universitet,“ og foreslaar Kristianssand som det bekvemmeste Sted. Men med *Struensee* faldt Sagen Maanedsdag efter Planens Indleverelse. I Norske Intelligentssedler for 1772, Nr. 37, findes nogle Udbrud af norsk Patriotisme, underskrevne v. *Westen*, og sporges deriblandt andet: „hvor blev af den *norske Bank?*“ Dette var ogsaa et Folkeonske, der gav sig Luft gjennem flere Nr. af samme Blad, hvori heller ikke Universitetet blev forglemt. I Nr. 50 staar halvanden Side aaben, hvor da sandsynligviis noget altfor Patriotisk er bleven stroget. Og i Nr. 51 findes „efter Stiftets — Stiftamtmandens — Ordre“ indfort en Bekjendtgjorelse om, at Kongen (ɔ: Guldberg, Enkedronningen & Comp.) „med yderste Mishag og Foragt har erfaret de for de brave norske Undersaatters Troskab fornærmelige Rygter, som visse Fremmede, imod Staten og dem Ildesindede have indfort i udenlandske Aviser og ellers paa mange andre Maader sogt at ud-

sprede." Paa nær nogle Henpegninger af *Wilse* i 1777 og af en *Thorstensen* i 1786 indtræder dog nu en Taushed ligetil 1788, som dels lader sig forklare af den fra aandige Savn distraherende Tilfredshed, som Handelens Blomstring under de mange Fredsaar udbredte, og af Aanden i det Guldbergske Ministerium. Det var ikke at komme til Philodanus med saadanne Planer. Han, som vilde drive Norges Danisering indtil at Navnet „Norsk" skulde forsvinde, kunde ikke anvise et Forslag, der var saa farligt for hans Amalgamationsplaner som det om et norskt Universitet, nogen anden Plads end bagerst i Rækken af denne projektrige Tids mangfoldige, der bare Præget af en vaagnende norsk Uafhængighedsaand.

Og *Nordahl Bruns* Sang

„For Norge Kjæmpers Födeland,"

havde allerede tonet; og i Linjerne:

„Saa *vaagne vi* vel op engang,
og *bryde Lænker*, Baand og Tvang"
— —
„Hver ærlig Norsk, som *Lænker bröd*,
skal evig hædret være.
Den vrede Livvagts Vaabenbrag
forklarte trolig *Norges Sag*."
Hver ærlig Norsk o. s. v."

. . i disse Linjer var der en Efterklang, som zitrede Normændene gjennem Hjerterne og den danske Regjering gjennem Samvittigheden. Denne Sang, en Profeti om Befrielsen i 1814, en norsk Marseillaise, besprængt med Viin, om ikke med Blod, skreven af en norsk Student for sine Landsmænd ved Kjøbenhavns Universitet, slog an hos enhver Normand, og dette kaster et mærkeligt Lys ind i deres hemmeligste og sande Tanker og Følelser. Den er som et Fakkelglimt, der pludselig viser Hvælvingen opfyldt med formummede, bevæbnede Mænd. Det var ikke Nordahl Brun, men det Inderste af Norges Hjerte, som talte. Og det blev forstaaet af begge Parter. Forfatteren siges ogsaa kun ved en hurtig Retirade hjem at have undgaaet Kastellet. Men til at føre saa voxne Ord i Munden kan den Aand, som udtalte dem med saadan Enthusiasme, ikke være født i samme Stund, som de bleve til. Vi stode paa en

fuldmoden Opinion af uvis Undfangelsesdato, en Opposition, rigere paa Følelser end paa Tanker; ja den havde vel, uagtet sine Ord, kun een ret klar, og den var: et Universitet i Norge. At Brun i sin Ungdoms Fyrighed har tænkt noget Mere og langtfra staaet alene deri, antyde vel hans Ord, men bekræftes ikke af hans senere Liv, der er fuldt af Sangoffere til det Bestaaende. Han blev populær, fordi hans simple Muse altid besang hiin Folkets Masses ejendommelige Uafhængighed, denne „Tryghed paa Fjeldene," som det selv følte var uantastelig, og som gjorde det saa selvtilfreds, naar Tiderne blot ikke vare for økonomisk slette, og forøvrigt saa ligegyldigt ved deres politiske Gang.

„Klippens Top, som Granen bær,
muntre Sjeles Fristad er.
Verdens Tummel nedenfor
til min skyhöje Bolig ej naar."
— —
„Fra min lave, rolige Dal
seer jeg mange Mægtiges Fald,
sidder paa min Tue tryg,
og udtömmer en Glædskabs Pokal."

Denne *Bruns* Sang:

„Bor jeg paa det höje Fjeld"

er endnu Normændenes kjæreste Nationalsang. Den gjengiver ganske dem selv og anslaar Hovedstrengene i deres Hjerter (derimellem den jovialske Selvtilfredshed ikke at forglemme). Saalidet ere de forandrede, og Sangen vil ikke tabe sin Popularitet før Folket omskifter sin Levemaade, og denne vil ikke omskiftes før Landet mister sin Natur. Men den gjengiver ogsaa især *sin* Tid, Kronprinds *Frederiks* og *Bernstorff*-Regjeringens Fredsaar, en Tid, der vel, med en Draabe i „Glædskabspokalerne" af Reminiscents fra mindre lystige Dage, sang:

„Vi drak Norges Hæder og Held,
sang om Dal, om Strand og om Fjeld;"

men hvori dog „Alting blomstred for Enhver," saa selve Ønsket om Universitetet ikke viste sig. Men det stod der i denne almindelige Blomstring som en af disse Datidens Haugestatyer

tilgroet af et Buskads, men som nok ved Løvfaldstid vilde træde frem som med en Sjels Blegnen under sin Hvidhed, alvorlig, med Fingeren pegende eller paa Munden.

Dette skede 1788. Den af Topografien og Økonomien fortjente Præst, *Dr. Ström*, tilskrev Kronprinds *Frederik* før hans Afrejse til Norge samme Aar, og udgav „En Normands Fordring til sine Landsmænd, ved Anledning af Rothes Danmarks og Norges Fordringer til hinanden, Kristiania 1788," medens „Folkets Røst til Kronprindsen ved hans Ankomst til Norge," udkom fra *Carl Manderfeldt* *). *Dr. Ström* fremsatte Sagen mundtlig for Kronprindsen, ved hvilken Lejlighed hans Broder, Borgermester i Kristiania og Drammen, ogsaa overleverede et eget Skrivt derom, og i det Kgl. Norske Videnskabers Selskab fik Prindsen af dets Vicepræses, Stiftsprovst *Dr. Hagerup*, endnu engang høre den med Varme lagt sig paa Hjerte. Det manglede heller ikke paa Løfter; men derved blev det ogsaa. Kun i det danske Maanedsskrift Minerva vedblev Hjertesaaret af og til at flyde.

Men endnu en Episode trænger sig foran Optagelsen af Universitetssagen. Gustav *IIIs* Fortrolige, den bekjendte svenske General *Gustav Mauritz Armfelt* beretter i sin Selvbiografi **): „Ved denne Tid (Vinteren 1790) var der i Norge en besynderlig Gjæring. Flere betydende Personer tænkte paa Midler til at befri sig fra det danske Aag, og Hs. Majestæt havde faaet flere Anledninger til at nytte sig dette tilgode. Kongen sendte mig under forskjellige Paaskud til Wærmeland, og jeg saa paa Grændsen i største Hemmelighed nogle af de betydeligste Hovedmænd; men da jeg fandt, først, at den franske Revolution havde motiveret deres Lyst til at befri sig fra Undertrykkelsen, og dernæst, at de ikke ønskede at se *Norges* Provindser forenede med *Sveriges* efter samme Grund og Regjeringsform, saa trak jeg mig tilbage fra disse Underhandlinger, ytrende at min Monark, hvor misnøjd han end var med det danske Hof, ikke kunde for Tiden give dem no-

*) En svensk diplomatisk Eventyrer, som opholdt sig i Kristiania og stod paa en fortrolig Fod med Kammerherre *Bernt Anker*.

**) *Handlingar rörande Sveriges Historia. B. II.*

n Hjælp formedelst Krigen med Rusland. Vi adskiltes med ge Meninger om Gjenstanden for Underhandlingerne, men g med Overeenskomst om at vedligeholde visse Forbindel-r os imellem, der ogsaa vedvarede over et eller halvandet urs Tid, indtil sal. Kongen heelt og holdent afslog at deel-je i noget Foretagende, som var stridende mod Konger og res Magt, i hvor fordeelagtige de end syntes at være i alle litiske Henseender."

Her stode vi i den Fornemste af disse formummede Fi-rer i de øde og mørke Grændseskove sandsynligviis paa rnt *Anker*, Norges største Kjøbmand, ophøjet i Adelstan-n og til Kammerherre, en Nobile, hvis Aand og Dannelse rde meget af hiin Tids Pailletters Glimmer, ligesom dennes i brugelige Filegransarbejder ikke vare finere og mere ind-ilede end hans intrigante Karakteer. Denne var dog for et overordnet til at ikke de Frænder og Venner, som grup-rede sig om ham og hans Bord, skulde give ham den stør-: politiske Betydenhed. Denne Mand og hans Nærmeste rede, gjennemtrængte af Tidens Aand, Tanken om en vidt-aktere Emancipation end Indrømmelsen af et Universitet. llerede i 1772 skal han i denne Hensigt have havt*) Forbin-elser med *Gustav III*; men om Foretagenderne end ikke re strandede paa Vanskeligheder ved Betingelserne for Norges dkommende, maatte de ganske vist have gjort det paa Na-nalhadet og Almuens øvrige Tænkesæt. Sin Interesse for

---

*) Förömtalte *Manderfeldt* skal have været en af Gustafs Fortrolige og Agenter for hans Planer paa Norge för han blev nödt til at emigrere til Norge. Omtrent 1787 beskikkede Gustaf *III* en svensk Generalkonsul i Norge, *Martinau*, som tog Bopæl i Kristiania, en Post, som hverken för havde existeret, eller efter hans Död i 179., blev besat, og vel heller ikke just for Handelens Skyld var nödvendig. *B. Ankers* Karakteer, hvis Hovedbestanddeel var Forfængelighed, lærer man bedst af hans Biografi i *Nyerups* og *Lahdes* Samling af Biografier, naar man veed, at dette anonyme Stykke er en Autobiografi. Hvorledes han var anseet i Danmark sees af det norske Tidsskrivt Hermoder 1795 i en Replik til den danske „Folkeven," der havde ridikuleret, at der i Kristiania gaves Folk „som efterpjatte Kherre *B. Anker*, kysse med Ærbödighed den galliske Kokarde og hejse en Visk op som et norskt Frihedsflag."

Universitetssagen lagde han først for Dagen i et Brev af 25de Maj 1793 til Professor *Wilse*, som under 20de Marts s. A. havde udsendt en offentlig „Indbydelse til norske Medborgere og Landsmænd„ til *et Möde 4de Juni i Kristiania*, forat komme overeens om en Ansøgning til Kongen om et Akademi i Norge, og dernæst ved i Vinteren 1796 og 97 at holde offentlige Forelæsninger over Naturlæren, i Forbindelse med Filosofen *Dr. Treschow* og *Dr. med. Möller*, der valgte Filosofien og Mineralogien. Saaledes søgte man en Slags Erstatning for Mangelen af et Universitet, da man mærkede, at denne skulde blive varig, uagtet al den Sensation, alle de Skrivter — derimellem af Assesor *Enevold Falsen* og Sekretær *Christen Pram* — og navnlig alle de Priisskrivter, som det af *Wilse* sammenkaldte Møde fremkaldte. Til dette mærkelige Møde samledes nogle og 40, mest Videnskabsmænd. Forhandlingerne aabnedes med en Tale af *Wilse*, som dernæst meddelte en Mængde skrivtlige Betænkninger, hvoraf de fleste indeholdt Tilbud om Bidrag, og forelæste en Plan til et norskt Universitet, hvilken siden, tilligemed Talen, udkom i Kjøbenhavn. I en Tale foreslog Byfoged *J. Wulfsberg* Byen Tønsberg, der havde gjort anseelige Tilbud, til Universitetes Sæde; og Mødet endtes med Nedsættelsen af en Kommittee, bestaaende af *B. Anker*, *Wilse*, Justitiarius i Overhofretten *J. R. Bull*, Generalauditør *O. C. Wessel*, *Dr. med. J. Möller* og Konrektor *Rosted*, der skulde overveje det vanskelige „Hvorledes?" meddele de øvrige Stifter Beslutningerne, indhente Betænkninger og indbyde dem til Deeltagelse ved Filialkommitteer. *Wilses* kjække Foretagende vakte *Baden* igjen til Kamp dernedefra, og han glemte ikke at lade den danskfødte, men norskblevne, Patriot høre, at han havde Normanden *Treschow* paa sin Side. At Vennerne af Sagen dog ogsaa havde tænkt, viste sig imidlertid af, at 8 af de 14 Afhandlinger, som indkom paa Priisopfordringen fra Kommitteen, bleve erkjendte værdige til at trykkes paa dens Bekostning. *Prams* blev tilkjendt Prisen og trykt i Kristiania 1795, Udlændingen *v. Eggers's* Accessit, hvorpaa Kommitteen i 1795 indleverede en „Supplik om Realisationen af et norskt Universitet," der kun affødte en Resolution om at *examen artium* kunde absolveres ved Sko-

ne i Norge. Dette slette Udfald berigede da paany den nor-
e Klageliteratur med nye Nummere, hvorefter den, under Ind-
delsen af hine den materielle Rørelse begunstigende Tids-
ıstændigheder, og efter Trykkefrihedens Indskrænkning 1799,
saa i Universitetssagen forstummede. *Wilse* fölte med
ırtrydelse, at han havde været for sangvinsk, da han i 1797
et i Kristiania udkommende patriotiske Tidsskrivt *Hermoder* *),
ede: „mig forekommer, som jeg allerede seer Normænd og
lre Dannede i Norge selv at være vore høieste Foresatte
lle Stænder. Alt dette er dog kuns i Haabet, og om ikke
laabet, saa dog i Ønsket. Men hvilket Haab! Synger den
inn lænkebundne Slave i sine Baand, naar han faar høre, de
ı nogle Aar skulle løsnes, hvormeget mere maa vi skjønne
ı det Haab, som med Forsmag af det Forventede allerede
er noget at nyde?" Han søgte at trøste sig ved i 1798 at
msætte en Plan til et søndenfjeldsk Selskab til Kunsternes
ımuntring, og revsede „den nationale Døsighed" i en Tale
Anledning af Frem- og Tilbagegangen i den norske Aka-
mi-Sag," i en Forsamling af patriotiske Venner. Men denne
ısighed var kun hiin Distraktion af de materiellere Interes-

---

*) I 4. B. 1797 seer man Stemningen af fölgende ultraiske Ytring: „Overalt er den sande Normands Stolthed og som enhver Normand veed at indblæse sin Sön, at undvære mandelig alt det fra Kbhvn., som kan faaes i Norge, om dette end ikke var fuldt saa godt." Og i 1798:

„Lad Dana være stor og riig;
det ikke skal fortryde mig!
Lad hendes Sönner sige
Gud veed
hvad Smukt om Danerige,
jeg bliver aldrig vred.
Og hvis de harmes over mig,
Stolt-Norge! naar jeg priser Dig,
saa vil jeg, paa min Ære
og Tro,
ej ændse dem, men være
lige norsk og fro.
— Nej, blide Moder Norge, nej!
Mig deres Haan ej skræmmer." o. s. v.

ser, som Tiden medførte. Sagen var ført med Udholdenhed fra Normændenes Side, og ligesaameget til Ære for deres Hjerte som for deres Hoved. Thi baade subskriberede de paa samme Tid, de bleve overtydede om, at de aldrig med Regjeringens gode Vilje vilde erholde et Universitet, med runde Hænder til Kristiansborgs og til det ligeledes brandlidte Kjøbenhavns Gjenopbyggelse, og de vare altid villige til at fundere det uden Udgift for Staten. *Bernt Anker* tilbød saaledes at kjøbe det Suhmske Bibliothek til Universitetet. De glemte heller aldrig Sagen, og under langt fattigere Omstændigheder end i de Aar, hvor vi nu forlade den, tilvejebragte de beredvilligen og havde en riig Fundation færdig til det Øjeblik, da Ængstelsen for Adskillelsen aftvang Indrømmelsen. Indtil da stod, som *Wilse* sagde, „dette *Non-Ens* (Universitetet) indgravet med uudslettelige, sørgelige Karakterer i alle Normænds Hjerter, som en vis forventet, udebleven, kjær Ven."

Et andet Folkeønske, som ytrede sig jevnsides med det om et Universitet, var det om en egen *Bank*; ligesaa om en *Höjesteret* inden Landet. De fik begge Maal og Mæle under Trykkefriheden. I sin „Grundtegning af den fornuftige norske Patriotisme, Bergen, 1787" udvikler Sorenskriver *Hans Arentz* dennes Krav paa en Højesteret, idet *) Overhofretten kun er „en Skygge" af en saadan, og, foruden paa et Universitet, paa Filialbanker og paa at det kongsbergske Sølv skulde sættes i Cirkulation inden Landet. *B. Anker* skrev i Hermoder 1796 om Nødvendigheden af en Bank i Kristiania; men dette, som de andre Folkeønsker, gik uopfyldt i Arv til det følgende Aarhundrede.

Imellem Ytringer af norskt Uafhængighedssind kunne ogsaa anføres de flere Protester imod at Norge, ifølge *Kristian IIIs* Haandfæstning af 1536, skulde ansees som en Provinds af Danmark. Bemeldte *Arentz* siger, at „den norske Patriotisme anseer dette store og maaske ligesaa betænkelige som forunderlige Skridt imod Riget Norge som ugjort og for et i sig selv efter Retten Intet, hvis Erindring Arve-Enevolds-

*) Under 11te Aug. 1797 indrettedes de 4 Stiftsoverretter i dens og Lagthingenes Sted.

regjeringen saa aldeles udslettede, at det ikke engang mere bør nævnes." „En væsentlig Virkning af den norske Patriotisme er at anse Norge, ligesaavelsom Danmark, for vor fælles Konges og kgl. Familjes virkelige Fædreland. Vor fælles Arvekonge, som naturlig nedstigende fra F. *III*, bliver altsaa altid formedelst sin Fødsel naturligviis ligesaavel Norsk som Dansk." Og dette var ganske talt ud af Folkets Begreb om Landets virkelige Forhold til Danmark, idet det ansaa hiin Haandfæstning og andre lignede Prætensioner med samme Foragt, som kraftfulde Naturmennesker, der føle sig og sin Ret, anse juridiske Smørerier med, der have til Hensigt at hindre dem fra at sætte samme igjennem. Regjeringen gav ogsaa denne Anskuelse en formel Bekræftelse ved at aflatte Suverænitetsakten særskilt for Norge og ved at erklære ved Kongelovens Publikation 1709, at den var given „fra Norge som fra Danmark." Selv have Normændene ikke overdraget Kongen Suveræniteten for sit Vedkommende; det er kun, med selvtiltagen, aldrig i Norge lovlig erkjendt, Myndighed, skeet ved en dansk Rigsdag. Normændene troede stedse, at det var i Egenskab af Norges Konger, og for dets Vedkommende, Oldenborgerkongerne sluttede Traktater, der havde Afstaaelse af norske Provindser tilfølge, og som Danmarks Konger at de afstod danske Provindser, eller foretog sig Noget, der nærmest vedkom Danmark. Skaanes, Hallands og Blekings Afstaaelse var Normændene saa ligegyldig som Esthlands eller Lieflands; og omendskjønt de ikke kunde begribe, hvorledes det kunde gaa til at de maatte betale Legen efterat have vundet den med al Honnør, faldt det dem dog aldrig ind, at dette Forunderlige skede for Danmarks Skyld *). Det var i Folketroen altid den gamle gode Norges Konge, som gjorde det, ophøjet over Daddel, men ikke over Ulykken, naar Svensken blev ham for strid dernede i Danmark. Uden denne Tanke om egen Selvstændighed skulde Normændene ikke have vist denne utrættelige Beredvillighed til Kamp og denne Tapperhed i den, som

*) *„Nous sommes forcés de reconnaitre que l'honneur a été pour beaucoup dans la constance de cette fidélité politique."* (*Carl Johans* Brev til Kronprinds *Oscar* som Norges Vicekonge).

har givet dem deres Krigerhæder. Ogsaa i *Haldens* Luer flammede den Uafhængighedsaand, som dikterede Ejdsvoldgrundlovens første Paragraf.

Denne Streg skal betyde at nogle Aar hengaa, hvori Landets tænkende Patrioter, sørgmodige over Universitetssagens og de øvrige Folkeønskers Skjebne, isolerede, uden Understøttelse af Folket, som bedækkede de krigdrønnende Have med sine Skibe, ikke lade nogen mærkelig Ytring af norsk Uafhængighedsaand komme tilsyne. Jo mere et Folk er sat udenfor en ødsel Naturs Skjød og under sin egen Flids haardførere Opdragelse, jo mere har dennes heldige Udbytte og Omstændighedernes Begunstigelser Indflydelse paa dets politiske Handlemaade. Det forlanger ikke mere, især naar det har været vant til slettere Tider, mens Tænkemaaden dog ikke i den Grad er underlagt materielle Motiver. Ligesom den enkelte Kjøbmand, naar han er kommen til nogen Magt og kan forlade sin Bod og omgaaes noget med Mennesker, Bøger og sig selv, idetmindste har al Adgang til at udvikle sin Synskreds, uden at han derfor forlader sin Næringsvej, saaledes bliver ogsaa et Folk mere tænksomt efter nogle Aar, hvori alle Hjul have gaaet, uden at det dog vil vove for hvilkensomhelst Idees Skyld, at disse skulde standse. Foreningsregjeringens Neutralitetspolitik var i den Grad populær, fordi den var lønnende, og Selvfølelsen af den virkelige moralske og nationale Selvstændighed saa højtstemt, at Unionen aldrig syntes sikrere og lykkeligere saalænge det kunde gaa som det gik i de Aar, vi have betegnet med en Streg, men dog ikke slaaet en Streg over. Thi den Erkjendelse af Nødvendigheden af Unionens Ophævelse, som pludselig fandtes udbredt hos ikke faa Normænd, der ifølge Stilling og Aandsdannelse vare modtagelige for mindre materielle Motiver end hine Konjunkturers Vedvaren eller Ophør, og som virkelig bragte nogen Samvirkning til Fædrelandets Befrielse istand, da de ophørte og Ulykken begyndte sin for Mængden forstaaelige politiske Tale —, denne uafhængigere Anskuelse af Fædrelandets sande Stilling, af hvor let denne blomstrende Vedbendevegetation af Velgang kunde blæse væk

under en af Tidens vældige Storme, fast at disse endnu gik langt ude i Havet og syderud, og Unionen da staa der for Alles Øjne i sin nøgne Brøstfældighed, den slumrede ikke imidlertid, inddysset af Sangene for Handel og Sjøfart, men vaagede, arvgangen fra det forrige Aarhundrede, i mere end een Normands Sjel.

Hint Stormkast kom, hint materielle Motiv, som maatte *til*. Den 6te Septbr. 1807 kom Kjøbenhavns Kapitulation istand, der satte Englænderne i Besiddelse af de forenede Rigers Flaade. Det var at afskjære det stærkeste Baand imellem dem. Kjærlighedens var bleven noget slidt i den sidste Tid; kun Fostbroderskabets eller Ærens strammede endnu.

Regjeringen, der maatte forudse, at Forbindelsen imellem Rigerne vilde blive vanskelig under en Krig med England, som forestod efter Negtelsen at udlevere Flaaden med det Gode, havde allerede den 24de August overdraget Norges Forvaltning til en interimistisk *Regjeringskommission*, bestaaende af *Prinds Kristian August* til Slesvig-Holstein-Augustenburg (siden 10de Juni 1803 Generalmajor, kommanderende General Søndenfjelds, Chef for søndenfjeldske Regiment og Kommandant paa Fredrikssteen), Stiftamtmand *Gebhard Moltke* og Justitiarius *Enevold* de *Falsen*, hvortil siden kom Amtmand *Markus Gjöe Rosenkrantz*. Under 9de Oktober s. A. anordnedes en egen *Overkriminalret* for Norge, der kun i Livs- og Æressager havde at appelere til Rigernes Højesteret i Kjøbenhavn, og under 11te Decbr. en *Over-Admiralitetsret*, der kjendte i Priissager uden Appel. Norge sejlede saaledes sin egen Sjø, men endnu i over sex Aar jenvsides det synkende Danmark. De danske Sympathier i Middelklasserne, Forbitrelsen imod England og Beredvilligheden til at yde *) Gods og Blod, naar

*) Datids Blade ere fulde af Vidnesbyrd, ja af rörende Træk heraf. Frikorpser oprettedes i Mængde, betydelige frivillige Natural- og Pengepræstationer skjödes sammen. En gav sin vundne Priismedalje i Guld med den Devise: *patria dedit studio, reddit studium patriæ;* En sin eneste Fædrenearv: et Lommeuhr; og imellem de mangfoldige Lignende kan anföres Biskop *Bruns* Indberetning om den bergenske Landalmues Redebonhed til at dele sine Klæder med Soldaten: „Man frembragte alt muligt med en Samvit-

det hedte at Fædrelandet krævede det, og især nu da Krigslysten ogsaa i det følgende Aar fik Svensken at styre sig paa *) — alle disse Elementer vare i for stor Grad tilstede i Mængden til at det ikke skulde blive anseet for en national Æressag at gjøre Parti med Danmark i det Længste, i hvad det end kostede. Men hverken dette eller den fordeelagtige Snigfart paa England under Licencer, som berigede Enkelte, der endnu havde Skibe at vove, kunde blinde de Patrioter, som havde Oversigt nok over Landet og hvad det leed, til ikke at indse, at en Fortsættelse heraf, for Danmarks udenlandske Politiks Skyld, maatte føre til Norges totale Ødelæggelse, og at denne, i sig selv saa agtværdige, selvopofrende Enthusiasme ikke var meget bedre end en misforstaaet Patriotisme. Mellem disse oplyste Patrioter kom det til nogen Fortrolighed og Samvirken, og Beslutningen at gjøre en Ende paa Fædrelandets Lidelser ved at benytte den første Lejlighed til at gjøre det uafhængigt udviklede sig i Regjeringskommissions-Aarene 1808 og 1 saameget, at vi vel kunne sige, at vi i dem befinde os under Befrielsesaarets Propylæer. Man koncentrerede sine Forhaab-

tighed, som havde det været Britten tilhörende Varer, eller skulde den gule Feber kröbet ud af det Uldne, Nogen vilde tilbageholde. Huusmandens Huustro glemte den tilstundende Vinter og hendes halvnögne Smaa. Strandsidderen ofrede sine uformede Bena-klæder, altid store nok for at omdannes til bekvemt Brug for de mest bredhoftede Grenadeer. Oldinge gave Sko og Strömper, for selv, indtil videre, at gaa barfodede, som da de vare Drenge og vogtede Qvæg" o. s. v.

*) Kongen af Sverig havde kun viist liden Deeltagelse i den Ulykke, som overgik de forenede Riger ved det engelske Overfald. En Rapport fra den forhenværende dansknorske *Chargé d'affaires* i London, *Rist*, dat. 27de Sept. 1807, indeholdt den Meddelelse fra *Canning*, at England, saafremt Danmark ikke bekvemmede sig til Fred, baade „muligens kunde blive nödsaget til at lade svenske Tropper besætte Kjöbenhavn, og holde Hs. svenske Majestæt skadeslös med Norge." Og her har man da Kielertraktatens Dispositioner *in ovo*. Paa Opfordringen fra den danske Statsminister *Bernstorff*, at Sverige skulde erklære sig officielt om og fralægge sig disse Tendentser, svaredes saa undvigende, at der var meer end Paaskud til Krigserklæring, om Rusland, Danmarks Allierede, ikke ved sin havde fremkaldt den.

ger paa *Kristian August*, der ved sin i Fred og Felt dne, umaadelige og vel fortjente Popularitet, var Manden, havde Nøglen til den sidste Lænkes Laas i sin Haand. da han elskede Norge og Normændene med samme Varme, havde Følelse for deres foregaaende og nærværende Lidel-, er det ikke mere usandsynligt, at han, om de Fordringer e vare blevne indrømmede, han i sin Afsked til Folket r, „*ikke alene kunde, men med Rette burde forlanges* *)“, lde have opfyldt denne Forhaabning, end at han var uindt i disse Planer. Saameget er vist, at denne hans Norskhed r betragtet med Mistanke af Kongen og Regjeringen, og at sidenten i det danske Kancelli *Fred. Jul. Kaas* blev i il 1809 sendt til Norge i *Moltkes* Sted for, som Medlem Regjeringskommissionen, at kontrolere Prindsen og hans givelser. Disse bestode virkelig af Patrioterne, de duelig-Officerer i deres bedste Alder, hans egne Vaabenbrødre Bivuakkammerater **), og af den Intelligents, Embedsstan-, navnlig i Hovedstaden, kunde være stoltest af. Men vi-e end til Kjendskab til disses Ønsker og Billigelse af deres ir gik dog ikke denne trofaste Karakteers Sympathi for fremmede Folk, han havde lært at agte og elske saa højt, han vistnok skulde væretført *nolens volens* ind i de Be-lsesplaner, man nærede omkring ham og støttede til hans rsonlighed uden at vove egentlig at deelagtiggjøre ham deri, han ikke havde modtaget Kaldet til Sverige. Og heri rde nok ikke blot højere Hensyn til Nordens Fred og Lykke

*) Aftrykte med udmærket Stiil i Prindsens Publikation.

**) Imellem disse nöd Overkvarteermester Major *Nils Stockfleth Darre* især Prindsens Fortrolighed. Han brugtes til intime Sendelser til Sverige og Kjöbenhavn. Paa sidste Sted sögte han hos Kongen at „dæmpe de Tvivl, geskjæftige Öjentjenere havde udspredt om det norske Folks Troskab imod den da bestaaende Regjering“ (Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie. B. *V*). Dette havde den Virkning, at *Kaas*, som ikke destomindre maatte afsted, gik Glip af Statholderplumagen, som han alt havde anskaffet sig. *Darre* endte sit Liv frivillig i Okt. 1809 efter en Hjemkomst fra Sverige; hans bedrövede Landsmænd troede og tro endnu for en Deel af Mismod over de Anslag paa Norge, han der havde havt Anledning til at opdage.

Deel, men ogsaa den bitre Følelse, at være lønnet med saarende Mistanke, fordi han var ædel nok til at lade et ulykkeligt Folks Patrioter sysselsætte sig med Tanken om dets Redning, og loyal nok til ikke at træde i Spidsen for denne, skjønt *Brutus* neppe fik flere Hentydninger paa at frelse Republiken. At man dernede slet paaskjønnede denne store om end passive, Fortjeneste, underrettedes man om af Udtalelser, hiin Emissar lod undslippe sig i et Modtagelsesgilde; nogle Embedsmænd og Officerer gav ham paa Rejsen til Kristiania, og som strax berettedes Prindsen af En af hans tilstedeværende Venner*). De lød heller ikke stort bedre til Pro-

*) Saml. t. d. n. F. S og H. B. *V.*
Kaas, der kom op til Norge allerede i Foraaret, havde, som expedit Referent, gjort en Snartur udpaa Sommeren til Kjöbenhavn. Paa Tilbagevejen var han i en Frokost hos den paa svensk Side kommanderende General *Armfelt,* hvoraf han endnu havde godt, som der siges, da han paa Stationen Vestgaarden paa denne Side Frederikshald kom til den arrangerede Middag. *Kaas* var gaaet fra Bordet, forat expedere en Kureer til Kjöbenhavn med Meldelse om Ankomsten til Norge etc., da et Par af Værterne kom til og anmodede ham om at proponere Prindsens Skaal. Han gav da det Svar, at Kongens maatte under alle Omstændigheder först drikkes, og desuden var han ikke for at drikke en Mands, han maatte anse for en Forræder. Öjeblikkelig ilede en af Værterne, den senere saa ufordeelagtig bekjendte Oberstlöjtnant *Hjerman,* til Kristiania til Prindsen og beretter Udladelsen. Prindsen tog sig dette saa nær, at han, da *Kaas* ankom upasselig efter Rejsen, lod Lægen spörge, om hans Patient var i den Tilstand, at han kunde modtage et ubehageligt Budskab (en Udfordring). Lægen fik da Anledning til at forklare, at Kaas havde grundet sin Ytring paa indiskrete Udladelser i svenske Aviser, at Prindsens Valg var en Belönning for den Tjeneste, han havde vist Sverige ved at tilstede den revolterende svenske Armee i Marts sikker Afmarsch til Stockholm. Prinds *Friederich zu Hessen,* der alt var kommen op for at succedere Prindsen, et velvilligt, men firkantet, Menneske, förte sig klodset op som Mellemmand i denne Sag. Kaas fik Anledning til de store Ord, at der fra hans Side var intet ivejen for Afgjörelse paa Kavaleermaneer, og at han, som den höjeste civile Embedsmand i Norge, vel kunde være værdig den Ære at vexle Vaaben med Prindsen. Denne fandt imidlertid Skandalen af et saadant Optrin for uforenelig med sin vigtige Stilling til videre at insistere paa Revange.

os'et af Prindsens Skaal, end at han ikke vilde drikke paa aa tvetydige Fortjenester, og bragte en Duel paa gode Veje nellem dem. Det blev dog ved en gjensidig Kulde, som ar synlig for Alle, og som bragte Hjerternes Ønsker til endnu ydeligere, i Patrioternes Øjekast og zitrende Læber, at male ig for den elskede Høvding, hvis Fornærmelse og Smerte over Miskjendelsen de følte. Der fortælles, at det var i ljære at arrestere *Kaas* — og det vilde have været Revolutionens Begyndelse —, men ikke, om det var Prindsen, som et heftigt Øjeblik havde fattet den Tanke, eller om det var Patrioterne, som saaledes vilde bryde Tausheden og gribe nitiativet, siden Prindsen ikke gjorde det, og ikke *vilde* forstaa dem. Saameget er vist, at Aaret 1809 er det farligste, len gamle Forening har overstaaet. Universitetssagen kom la igjen ogsaa paa Bane med mere Energi end nogensinde *). Kaas var bleven hilset med:

„Skaf Aanden Lys! — —
Da er du Klippelandets Ven,
og du vort Haab opfylder;"

og et Avisspørgsmaal: „Hvad var egentlig Aarsagen til at et Universitet i Norge ikke kom istand? blev det forbuden?" o. s. v., og som ender med den ironiske Bemærkning til For-

---

Et koldt Forhold indtraadte imellem Begge. Prindsen tog saaledes Törklædet for Næsen, som om han havde faaet Næseblod, og gik ud da *John Collett* paa Ullevold spurgte ham bag Stolryggen, om han havde noget imod at proponere Kaas's Skaal i et Gjæstebud der i Anledning af Kaases Tilbagekomst til Kristiania, hvor han nogle Aar iforvejen havde været Stiftamtmand. Under dette sit sidste Ophold var ellers Kaas ligesaa upopulær, som han under sit forrige havde været afgjort.

*) At den var trængt igjennem til Almuen, sees af en Bekjendtgjörelse fra 1808, undertegnet af to navngivne, simple Bönder fra *Hedemarken*. Dens förste Linjer lyde: „Inden den snevre Kreds, ved Sösiden i Agershuus Stift, fandtes tre udmærkede ædle og patriotiske Mænd: en Prof. *Wilse*, en Kammerherre *Anker* og den navnkundige Hr. *Dr. Ström*; de arbejdede tilfælles i en almeennyttig Sag, angaaende en Höjskole anlagt i Norges Skjöd. Efterat Döden berövede os hine sjeldne Mænd, bar mange skjönsomme Medborgere i *Norge* dyb Sorg i sin Barm."

svar for *statu quo*, at „det er desuden godt, at den Ung
lærer at være afhængig og i Tide dannes til ægte dansk Tæ-
kemaade," gav, ved den nidkjære Patriot Kancelliraad *Bendi*
Prahls Partitagen for Indsenderen, der blev angreben af en
Kjøbenhavner i Kristiania, Anledning til at to Anonymer ud-
satte gjennem det, af Patriotismen fremkaldte, virksomme
topografiske Selskab i Kristiania, 1000 Rdlr. for den bedst
og en Tredie 200 Rdlr. for den næstbedste Afhandling om
norskt Universitet. Ved de mange, som indkom, hvoraf de
værende Adjunkt ved Latinskolen i Kristiansand, *N. Werge-*
lands djærv-frimodige „Mnemosyne," vandt Prisen, foroge
betydeligt *den norske Klageliteratur*, som alene Universitet
betræffende dengang opløb til over hundrede Skrifter af stør
og mindre Betydenhed.

At „Opinionen i Norge paa en iøjnefaldende Maade hav
skilt sig fra de af den danske Regjering ytrede Grundsætni-
ger," som der releveres i en Regjeringsberettelse af 7de Ju
1809 om Sverigs udenlandske Forhold, stilet til Rigsstænderne
„hemliga Utskott*)," fremlyser især af, at *Kristian August*
paa eget Ansvar, lovede den svenske Armee mod Norge ikk
at gjøre Indfald i Sverige medens den først i Marts s. A.
satte sig i Marsch mod Stockholm for at dethronisere *Gust*
d. 4de. Dette dristige Foretagende, „Vilkaaret for Sverig
Redning," „den største Tjeneste det endnu nogensinde af e
Udlænding har modtaget," som det kaldes i nysnævnte sve-
ske Dokument, og som vovedes „uagtet mangfoldige og de
imellem ganske nylig erholdte bestemte Befalinger fra hans H
at gaa offensiv tilværks**)" kunde umulig iværksættes ud
et Medhold i den norske Opinion, selv udenfor de Hensyn
han vistnok ogsaa tog og maatte tage til Landets svage Kræf-
ter, der var stærkt nok til at lade ham byde Kongen og Dan-
marks Uvilje Trods. Det maa ellers sandsynligviis være i denne
Anledning, Kongen fortælles at have ladet Udraabet undslippe
sig: „Prindsen af Augustenburg! Hm! veed De, jeg kunde
lade hans Hoved lægge for mine Fødder." Den samme Mi-

---

*) Handlingar rörande Sveriges Hist. B. *IV.*

**) Handl. rör. Sv. H. *IV* P. 60.

ke til hvad man tænkte og gjorde i Norge røbede sig of-
e; saaledes i et Træk, som vi kunne anføre, da det be-
efter den moralske Mulighed af en saa kolerisk Udladelse
Mistanke fra en i Grunden saa godtroende og mild Sjæl
n *Frederik VItes.* I samme Nummer af det officielle Blad
den," hvori Priisopgaven af Universitetet fremsættes, udvik-
en Anonym „Norges retfærdige og billige Ønsker." Saa
kedne og gamle de end vare, gjorde de dog det Indtryk
Kongen, at han, under en Audients en Tid efter, med
dladen Mine og Tone modtog Udgiveren, Præsten *Wulfs-*
g, med at betyde ham: „Vogt jer! Jeg lider ikke jert Blad.
t har indeholdt Ting, som gaa ud paa at skille mine Rigers
eresser. Saaledes stod der Noget om Norges Ønsker.
n vogt jer, som sagt! Jeg har Magt til at undertrykke det,
— vogt jer blot!" Kongen har rimeligviis ogsaa vidst, at
fatteren, der var undertegnet „H." var Provst *P. Hount*,
gnepræst i et af Smaalehnenes Grændsekald, en af „*Kristian*
gusts Venner", der næsten var bleven et Partinavn, og se-
e bekjendt som En af dem, der vare behjælpelige med de
skjellige svenske Underhandlinger i Løbet af Aaret 1809.
Udgiveren selv hørte til dem, som havde opgivet Haabet
at nogen anden Green af den oldenborgske Stamme, end
istian August, vilde bære Frugter for Norge, kunde H. M.
aske været underrettet om; iblandt andet af at han var ble-
i kompromitteret ved en Anke i Kristiania Intelligentssedler,
di han i nogle Afskedsord fra en *G. C. Scheel* i Moss til
ndsen, „Norges Skytsaand," havde sløjfet og forandret Tira-
n: „Men hvad skal trøste os? Nationen er vant til at vente
ld af *Kristianer* og *Frederiker*. En *Frederik* vil fuldføre
d en *Kristian* saa ædelt begyndte," til: „Men hvad skal
øste os? . . . . . . Norges gode Engel vil med signende
and fuldføre hvad *Kristian* saa ædelt har begyndt." Kla-
n herover, hvori Tidens Udgiver opfordres til at forklare
d han egentlig havde imod Texten som den lød, viser
d man lagde i dette lille Tegn til en synkende Tiltro
Kongen; og man var saa forvant ved overspændte Lovord
ers og Prosa om hans og alt Kongeligts Fortjenester, at
den mindste Lyd, som faldt ud af det Sædvanlige, skar

igjennem. Det er ikke godt at maatte sige det; men det er vist, at meer end een lovsyngende Tunge talte i en anden Tone paa Ullevold hos gjæve *John Collett*, Armeens goddædige Vederkvæger, hos *Bernt Ankers* Broder, *Peder Anker* paa Bogstad, hos hans Svigersøn *Johan Caspar Herman* Greve af *Wedel-Jarlsberg*, hos andre mindre notable Possessionater, i en fortrolig Time med *Darre* eller endog i Prindsen af Augustenburgs Kvarteer. Det er netop en saadan Sanger, der, i en, om ikke af Musen, saa maaske af Smerten over at Øjeblikket ved Kristian Augusts Bortrejse var gaaet tabt for Norge, begejstret Nattestund, løb om til et Par Venner med Opfordring til at begynde Revolutionen ved at fængsle Prinds *Friederich zu Hessen*, som om Sommeren 1809, til stor Ærgrelse for Svenskerne, var kommen over fra Jylland paa en Baad forat være Vicestatholder i Norge *). Et behageligere Bekjendtskab til Oprigtigheden yder „Tiden af 31 Marts 1810," hvor en Afhandling om Banker, som har været indgivet, saavidt man veed, i 1761 til Kongen, tilligemed en Ansøgning **) fra de vigtigste Handelshuse i endeel norske Kjøb-

*) *„Det var en vacker proposition att smyga in Prindsen af Hessen till Norge."* Brev fra *G. Wetterstedt* til *Adlersparre*. Hdl. VII, 3.
Brev fra *Wetterstedt* af 28 August 1809 til *Adlersparre* (Hdl. VII, 22) fortæller, at man fra dansk Side underrettede „med megen Affektation" om Prinds *Friederichs* lykkelige Ankomst. „Det var interessant at vide hvad Sensation denne Fyrstes Ankomst har gjort i Norge." Et följende af 29de til den Samme indeholder: „Efter din Samtale med Prindsen (*Kristian August*, og holdt paa Magnorgrændsen) torde vi faa sikrere Underretning om den slette Rolle Prindsen af Hessen synes at have spillet i Norge." Om hans Ankomst ytrer Grev *Gustaf Lagerbjelke* Aug. 24, 1809 (Hdl. VII, 70) „Ubehageligheder kunne opstaa deraf, og vor Kronprinds (*Karl August*) faar en ny Vanskelighed i sin allerede vanskelige Rolle. Imidlertid er Frygten i Danmark stor, og det beviser *„realité"* i den norske Opinion: Hvad der ogsaa beviser Danskernes Angest er *Bernstorffs* i en ganske anden Tone forfattede Brev af 3die Aug."

**) Ogsaa i den træffer man paa Mistanke imod Normændene: „Vi kan ûmulig bie længer med at retfærdiggjöre vore Hjerter hos en saa livsalig Monark, forat befri os fra den Mistanke, at vi skulde i Lydighed, Troskab og Kjærlighed degenerere fra vore Forfædre."

ler og et Udkast til en norsk *Nationalbank*, indtages med tydning paa en 1779 ligeledes indleveret, „da for Nærvæle blandt Norges Ønsker det om en Nationalbank baade ntlig og privat ytres, og derom ideligen debatteres". Paterne bleve modfaldne, skjønt Misfornøjelsen steg, da *Kri-n August* forlod Norge som svensk Thronfølger 4de Jar 1810; thi de ventede allerede længe ikke Indremmelser len gamle Regjering, men Alt af en ny *).

Og den maatte være norsk; fremfor alt ikke svensk. *lersparres* Agent, den for sine Uheld i Norge bekjendte ske Generalmajor *Gahn*, kom ingen Vej med sine indglede *„principer"*. til at benytte Thronfølgervalget til en ening med Sverige (Hdl. B. *VI*, 92 o. fl.). De enkelte der, han angiver som overtalte, vare listige Handelsmænd, n blot vilde have fri Grændsepassage. De Svenske, som **) je Norge med i Beregningen ved *Kristian Augusts* Valg, mte at tage den gamle Antipathi og den endnu ældre

*) I Anledning af Stemningen i 1809 anförer Historikeren Adjunkt Brömel i sit Indbydelsesskrift om Selskabet for Norges Vel, at „der gik nemlig dengang et over hele Sverrig udbredt Rygte, at Nordmændene tænkte paa at rive sig lös fra Danmark, og vilde oprette et selvstændigt Rige". Denne Forfatter angiver aldeles de samme Motiver til Kristian Augusts Valg. (Senere Anm. af Forf.)

**) Handl. r. Sv. H. IV, 125. *Anförsel til Statsraadsprotokollen* 7de Aug. 1809: „En af de store og vigtige Grunde, som muligens skulde formaa Kgr. Norge til at indgaa en nærmere Forening med Sverige, er at vinde derved uforstyrret Handel med England". *Grev Wetterstedts* Brev til Grev *Georg Adlersparre* af 8de August 1809: „Bliver Prindsens Svar i samme Stil som det danske Hofs, er det vel ikke meer at formode, at Norge gaar over; thi uden Prindsen gjöres vel intet. Men mon ikke samme Maal kan vindes ved Prindsens Giftermaal med den danske Kronprindsesse? Du har selv skrevet, at et Parti i Norge önsker det". (IV, 35). Samme Skrivelse omtaler ogsaa, at det danske Hof nærede Angest (*farhåga*) for Norge. At Frygt for Anfald fra norsk Side ogsaa havde nogen Indflydelse paa Valget, sees af *„Hemliga utskottets"* Svar til *Karl XIII* Rigsdagen 1809 (Hdlg. r. S. H.). *Adlersparre*, der var Hovedunderhandleren, og saaledes nöje kjendte Prindsen, befrir ham fra Mistanken om at Vaabenhvilen stod i nogen Motivforbindelse med Valget.

Selvstændighedsfølelse med deri. Prindsens meer end mistænkelige *) Død virkede endnu mere ufordelagtigt i Norge for Sverrig, hvorfor den maaske i det danske Kancellis Indre hørtes med et ligesaa tilfreds og hurtigt: „Ske Guds Villie!“ som disse Ord løde med hykkelsk Resignation blasfemisk fra de Læber, som i „*Ligan*“ (ɔ: Liguen, Hdlgr. *VII.* 44) havde mumlet sammen: „ske vor!“ Thi Norge fulgte ikke med.

Norge fulgte ikke med. Da det kunde skilles fra sin Elskling, om end dette skede bogstaveligen med dets Mænds Taarer, da han passerede for sidste Gang gjennem sit Regiments Geleder, der hulkede højt af Smerte over for sidste Gang at maatte se de Ansigtstræk, de hiin Vintermorgen paa den snefulde Kirkegaard havde opdaget slumrende under Vaabenkappen, uden at de nu, som Flere ventede, stormede til ham og udraabte ham til Norges Konge — da vidste de svenske Macchiavellister, at Haabet om Norge ogsaa var brustet i disse Taarer. Offeret var bragt; man havde trukket sig tilbage. Mere kunde Normændene, for endnu stærkere Følelsers Skyld, ikke yde. Svinesund rullede nu ligesaa mørkt som før.

Men det vidste de danske Macchiavellister ikke. De kunde ikke tro det efter det Blik, de havde kastet i de norske Patrioters, i dets meest anseede Mænds, Indre, efter de Ofre, Norge havde ydet og endnu maatte yde *Danmarks* Politik, og efter den Mistanke, de nærede mod Prindsen. Hvad sikrede dem ogsaa Norge, naar han var bleven Sveriges Konge? **) naar Sverige havde havt ham og en fri Forfatning at tilbyde? Og det gjælder om enhver gammel Kjærlighed, at den ruster ikke. Det danske Kabinet havde ogsaa gjort alt for at hindre Prindsens Antagelse af Valget; det havde erklæret sig derimod ***); og da det dog ikke kunde hindres, siger den

---

*) Hdlg. r. S. H. III, 12. VII, 44.

**) *Adlersparre* fremhæver ved Valget i Örebro 1810 Prindsens Brøder, fordi han ogsaa, som saadan, har Fortrinsret *til det norske Folks Hengivenhed* (Hdl. B. IX, 2).

***) Grev *Bernstorffs* Note til sv. Minister *Lars Engeström*. Hdl. IV. B. *Karl XIII* ytrer i et Brev til *Adlersparre* af 23de Okt. 1810 (Hdlg. V. 56): „Hele Verden veed, at det danske Hof er meget misfornöjet med Udnævnelsen. De frugteslöse Skridt, det har gjort,

ske Statsmand, Baron *Wetterstedt*, at det nu i Sagernes ste Krisis søgte at virke paa Prindsens Delikatesse og at aa ham til at anse sin Person, som svensk Thronfølger, es uvedkommende ethvert Spørgsmaal om en Forening em Sverrige og Norge *)".

En større Plan, den til en Restitution af Kalmarunionen ns Heelhed, hvad enten nu denne, som nærmest paatænkt, sig realisere ved *Fredrik VI*, som eventuel Unionskonge, ved *Kristian August*, som Rigsforstander eller Thronar- **), havde, før Begivenhederne fik en saa utilfredsstillende ang, som at Sverige fik en Thronarving, men ingen Forlag *in statu quo*, beskjæftiget nogle af de Hoveder, som mest misfornøjede med denne. Grev *Wedel-Jarlsberg*, af alle Normænd besad det fineste politiske Klarsyn, og

---

for at tilintetgjöre dette Valg, den kvalte Bitterhed, som, under falske Komplimenter, fremlyser af alle dets Ministres Ytringer, den unödvendige Langsomhed, som det bruger i Afsendelsen af dets Fredsunderhandlere, og som ligeledes vidner om dets Modvilje — alt beviser, at Prindsen af Augustenborgs Ophold i Kjöbenhavn ikke kan andet end blive ret ubehageligt for ham, om ikke farligt". Denne Rejse, som *Adlersparre* havde faaet Ordre at forhindre, gik heller ikke for sig.

*) Brev til *Adlersparre*, 8de Aug. 1809. Hdl. IV B. Do. af 14de Aug. (B. VII, 10): „Jeg spaar, at Prindsen svarer i samme Stil som *Bernstorff*; men derfor bör man ej miströstes om at jo den af Statskunst og gjensidig Interesse saa paakaldte Forening en Dag kan bringes istand; men jeg tror, at den behöver, for at vinde behörig Fasthed, Fred, Eftergivenhed, Indrömmelser. En Revolution kan give os Landet". (Cfr. flere Steder i Hdlg. r. Sv. H.) *Adlersparre* blev i 1831 tiltalt for at have offentliggjort de wetterstedtske Breve i sine „*Handlingar*", navnlig de i B. III og IV.

At man i Sverige ventede en saadan Revolution efter Prindsens Afrejse fremlyser af *Karl XIIIs* Brev til *Adlersparre* af 15de Aug. 1809 (Hdlg. V, 35): „Derved (nemlig om Prindsen skulde allerede da ville forlade Norge) afbrödes paa engang hans Forbindelse med Danmark, og Fölgerne af hvad som kunde forefalde i Norge efter hans Afrejse, kunde saaledes siden aldrig sættes paa hans Regning".

**) Et Giftermaal imellem ham og den danske Kronprindsesse insinueredes ham af Unionisterne; men Prindsen fandt ingen Tilböjelighed hos sig til at imödegaa dette Forslag.

med sin imponerende Stilling i Samfundet forbandt de mest udstrakte Forbindelser i alle tre Riger, kommunicerede personlig med flere Personer i Kabinettet i Kjøbenhavn for at bringe det i Virksomhed for Ideens Realisation ved den dansk-norske Konge. Tiden var for saadanne store Kombinationer og navnlig for en, der vilde have givet de tre Riger en saadan politisk Betydenhed og Handelsfrihed; men det danske Kabinet og Kongen, der begge vare blinde, paa det ene Øje af Lydhørighed mod Napoleon og paa det andet af Had mod England, besad ikke Aandskraft nok til at gjøre sig denne Plan egen og til at arbejde noget for den. *Frederik VI* begik endog det Misgreb, i en Audients, hvorunder den svenske Grev *Carl Löwenhjelm*, paa sin Rejse til Paris i samme Ærinde bragte Underretning om *Gustav* den *IV*des Dethronisation, at kalde denne en Handling af „Rebeller" og at lade sin ubhjertige Harme bruse saa over, at *Löwenhjelm*, da han var kommen vel tilbage fra Audientsen, meddelte en Fortrolig, at han maatte tro, H. M. var mindre end vel bevaret, og at han maatte beholde de yderligere Propositioner, han havde havt at undersøge Kongens Tanker om, „i fickan". Dissi gik ud paa at benytte Omstændighederne til, ad en fredelig Overenskomst, hvortil de mest Formaaendes Gemytter vare stemte, at iværksætte Unionen. Man lod ogsaa ved det svenske Thronvalg i 1810, hvorved Grev *Wedel* endog havde Stemmer, Lejligheden gaa hen med samme Inerti. *Wedel*, *Darre* og de flere i disse Planer indviede Normænd, hvis første Med var en, paa en fri Forfatning grundet, Forbedring i Norges og dernæst i det øvrige Nordens Tilstand og Stilling, kastede da sine Kræfter paa at fremme udelukkende *Kristian Augusts* Valg og at opnaa en Frelse for *Norge* ved en Forening med Sverige — en Anskuelse af Fædrelandets Lykke, *Wedel* siden med udholdende Konsekvents har arbejdet mere for end nogen anden Normand.

Kristian Augusts Afskedsdag fra Kristiania, d. 29de Dec. 1809, der fejredes med religiøse Højtideligheder, er bleven mærkelig ved Stiftelsen af det store og mangesidigt virksomme *Selskab for Norges Vel*, ophøjet ved Resolution af 4de April 1810 til at kaldes „det kongelige" — en Naade, der viste

r meer Politik end Oprigtighed ved. Patrioterne fandt, at nu, da de i Prindsen mistede Slutstenen, maatte slutte sig rmere til hverandre, om Haabet *de salute reipublicæ* ikke alde styrte sammen. Den engang vakte, med saamegen mod blandede, Patriotisme maatte adspredes som en Sorg, d at have noget at bestille. Under 9de Dec. 1809 var man reløbig kommen overens om, af det topografiske Selskab Norge og det „patriotiske Selskab for Agershuus Stift“ at fte hint større, og ved Afskedsgjæstebudet for Prindsen kulerede førstegang den formelige Indbydelse, hvorpaa 200 gnede sig paa Stedet, undertegnet, foruden af Vicestatholde-n Prinds *Friederich* zu Hessen og flere Andre, ogsaa af ıvnene: *H. Wedel Jarlsberg*, Medlem af Regjerings- og oviderings-Kommissionerne, og formentlig Hovedmanden for ftelsen, Biskop *Bech*, i denne Sag *Wedels* Organ, *Rosen-anz*, *Peder Anker*, *John Collett*, *Ludvig Mariboe**), *B. ahl og N. Wulfsberg*. En Enthusiasme greb Folket for tte Selskab, som, selv i en af sine ikke uvæsentligste eller ndst forstaaelige Tendentser en Uafhængighedsytring, blev betydelig Indflydelse paa dem, Normændene senere lagde r Dagen, og vedligeholdt en Slags norsk Karbonarisme imel-m de i denne Stiftelses Aand mere indviede Medlemmer**).

*) Skjænkede 12000 Rdl. til Selskabet.

**) Om Stiftelsen og den indre Tendents af Selskabet for Norges Vel ytrer Adj. Brömel i det S. 49. anförte Skrift; „Fra hvem den lykkelige Idee til dette Samfund *först* er udgaaet, er endnu for de Fleste en Hemmelighed. Hvilke Tanker ledede den, eller dem, som udkastede Planen til omtalte Forening, kan maaske den gjette, som lægger Mærke til den Retning, Tidsaanden har taget, kaster et opmærksomt Blik paa Tidsomstændighederne, som ikke overseer, at National- og Almeenaanden var vakt under Trængsel og Nöd, at Pengevæsenet forværredes mere og mere, at Regjeringen var for svag til at iagttage Landets Tarv, at den Sökrig med England, Danmark förte, og som var aabenbart i Strid med Norges virkelige Interesse og truede med dets Handels, Söfarts og Velstands totale Undergang, ikke snart syntes at ville blive endt; at Norge derved, at en i Kristiania nedsat Regjeringskommission bestyrede Landets Anliggender, var bleven overladt til sig selv og allerede ophöjet til en vis Selvstændighed. Naar man betænker alt dette, saa tör

Kristian Augusts Afskedsord Dagen efter Selskabets Stiftelse: „naar Privatinteresse maatte vige for Almeenaand, da vil Enhver

---

den pragmatiske Historieskriver ytre den Formodning, at en höjere Idee foresvævede Selskabets Stifter; at en dybere liggende Plan for Fædrelandets Held og Hæder laa i Baggrunden, end den, som offentlig blev kundgjort, og efter Kristian Augusts Död kunde realiseres. Kun saare faa af de mange, som bleve Selskabets Medlemmer, have maaske været indviede i Hemmeligheden; at en saadan synes at have fundet Sted, har Forfatteren af denne historiske Skisse over Selskabet for Norges Vel, ikke troet at burde lade blive uantydet". „Nationens Forædling i materiel, intellektuel, moralsk og politisk Henseende var det höje Maal, hvorefter S. f. N. V. skulde tragte".

Det topografiske Selskab var stiftet 1791 og det akershusiske patriotiske Selskab 1778. Nogen kongelig Tilladelse til Oprettelse af Selsk. f N. V. findes ikke at være indhentet. Det vilde og, siger Brömel, „have været en stor politisk Fejl, et stærkt Misgreb fra Regjeringens Side, ifald den, til Trods for den offentlige Mening, havde villet byde Selskabets Oplösning. Vilde man end antage, hvortil vi dog ikke have tilstrækkelig Hjemmel, at Kongen ikke med Tilfredshed havde seet den Fremgangsmaade, man havde brugt, idet man, uden först ***allerunderdanigst*** at bede om Tilladelse, havde stiftet en Association, som havde Medlemmer overalt i Riget, og som syntes at ville danne en Stat i Staten; vilde vi end antage, at Kongens Omgivelser i Danmark ikke vare synderlig fornöjede med den Selvstændighedsfölelse, den Nationalaand, som ved Selskabets Stiftelse ytrede sig i Norge, hvilket Land man lidet indtil blot havde kjendt som en lydig Provinds af Danmark; stillede Selskabet for Norges Vel sig end ved Siden af Statsbestyrelsen og bebrejdede stiltiende Regjeringens Mangel paa Kraft, om end ikke paa god Vilje, til at sörge for Landets Bedste, idet det erklærede, at Gjenstandene for Foreningens Virksomhed skulde være alt det, som Statsborgeren i enhver vel organiseret Stat ellers venter og forlanger, at Regjeringen skal bære Omhu for; havde man end kunnet ane dybere Planer, og frygtet for, at et saa vidt udstrakt Samfund, som havde vundet de fleste patriotiske Mænd i Norge for sig, omsider kunde fremavle et ganske andet Forhold imellem sidstnævnte Land og Danmark, end der hidindtil havde fundet Sted, saa var dog Frederik den Sjettes Karakteer og Politik langt fra en saadan Tanke, ved et Magtsprog at oplöse et Samfund, i hvilket Norges mest agtede Mænd vare indtraadte, som virkede lyst og aabent, hvis offentligen fremsatte Tendents var ved Regjeringens daværende Svaghed, som den nok selv maatte erkjende, höjst rosværdig. En anden mindre liberal Monark end Frederik den Sjette, vilde vist

e og indse, at almeennyttige Indretninger *ej alene kan og ed Rette bör* forlanges“, havde indpræget sig. Selskabet ɔb sig derfor Universitetssagen an, lod de gjennem det topoɩfiske Selskab fremkaldte 9 Priisafhandlinger derom bedømme en Kommittee og 4 af dem udgive i sine „historisk-filosoke Samlinger“, der gav mangt et Suk fra Norge Lyd, og lbød under 1ste Juni 1811 til en almindelig Subskription til Universitetsfond, som ved det glimrende Udfald, den havde, v den rette Maade til, saa at sige, at fremtvinge Kongebu af 2den Septbr. 1811, der dekreterede et Universitets Optelse i Kristiania.

„Norges Ønske — siger Indbydelsen — naaede Thronen, *Frederik VI,* der ej kan ville andet, end sine Undersaats Vel, der ej kan taale, at nogen Deel af den *forenede Stat* ldesættes, vil sikkerligen give Norge et *Universitet*, naar *dlerne* tilvejebringes. — — Den samme høje Aand og norke Kraft, som, under Anførsel af Norges hedenfarne, men ədelige Helt og Ven *), værnede om *Norges Selvstændigl* imod Fiendens Skarer, under Kamp tillige mod Hunger Nød, vil ogsaa vise sig i *Normænds* Anstrengelser for et rekt Universitet“. Dets Oprettelse, ved den afskaarne For-

et Penneströg have tilintetgjort Selskabet for Norges Vel, og derved maaske fristet mange af Medlemmerne til at stifte et hemmeligt, imod Regjeringen mere fiendtligsindet Forbund for Fædrelandets Vel.

Havde Selskabet for Norges Vel aldrig udrettet noget Væsentligt for sit Öjemed, at virke til Bedste for Fædrelandet i literær og ökonomisk Henseende, saa har det allerede derved gyldigt Krav paa Nationens Taknemmelighed, at det har opflammet Normandens Fædrelandssind, opvakt den mere og mere indslumrende National- og Almenaand, og forberedet Gemytterne til Tingenes nye Orden. Naar Medlemmerne af Samfundet regelmæssig engang om Aaret, eller saa ofte Direktionen fandt det nödvendigt, bleve sammenkaldte til en Generalforsamling paa Kathedralskolens store Auditorium, i samme Lokale, hvor nu Storthinget holder sine Möder, saa var dengang, ligesom nu, *Fædrelandets Vel,* det Almindelige, Offentlige, det, hvorpaa de der tilstedeværende Mænds Tanker vare henvendte“. (Senere Anm. af Forf.)

*) *Kristian August.* Hans Död, 28de Maj 1810, fejredes i Norge ved Sörgehöjtideligheder.

bindelse med Danmark endnu mere nødvendiggjort for Norges Ungdom, vakte en Jubel, der lod forglemme Foreningens øvrige Mangler og Lidelser. Den skulde være forbi den Tid,

— — „da Norges Sönner maatte drage
fra Barndoms Dale, Fædres elskte Fjeld,
med Vemods Graad og Födelandets Klage,
at öse Viisdom af et fremmed Væld *)“.

Beneficen var gjort forat holde den bristefærdige Forening sammen; og virkelig, ligesom overhovedet en mismodblandet Slappelse synes at være indtraadt i de politiske Tendentser siden *Kristian Augusts* Dage, den syntes at have vundet ny Styrke. Enthusiasmen paa Universitetsfesten, der fejredes 11te Decbr. 1811 med overordentlige Højtideligheder i Kjøbenhavn af den derværende Afdeling af Selskabet for Norges Vel, i Kristiania og ellers overalt i Norge, glemte alle de øvrige Folkeønsker og alle de Opofrelser og Lidelser, der fulgte af Krigen med England, som endnu stedse fortsattes, og af Pengevæsenets totale Forfald, der forværredes ved fallitmæssige Omvæltninger deri **).

Universitetsfesten i Kjøbenhavn fortjener et Par Linier her, fordi den gav Prinds *Kristian Frederik*, Søn af Arveprinds *Frederik*, Rigernes Thronarving, hvis Personlighed er bleven saa iflettet Begivenhederne i Norges Befrielsesaar, sin første Lejlighed til at komme i Berørelse med Normænd, hvor de udfoldede sin Nationalitet. Ved Hovedfestligheden om Af-

*) Feldtprovst *Johan Storm Munch* „Til Kongen, da han gav Norge Universitetet“ i Selskabet for Norges Vels Tidende „Budstikken“ *1ste Nov. 1811.*

**) De gamle Daleres Forandring til „Dansk Courant“ og dennes til „Rigsbankdalere,“ 5te Jan. 1813, uden at derfor Kredit og Kurs hævede sig, afstedkom ellers Rystelser i den private Formue, som forplantede sig til Gemytterne, og gjorde dem modtageligere for en Tingenes nye Orden. Mængden fæster förstTankerne derpaa, naar den gamle ikke kan blive værre. Da faar den et Hazardspillers Mod. „Han *Frederik* — udtrykte en Bonde sig strax efter Adskillelsen — fik dog spillet os det Puds för han opgav Norge, at slaa ned Pengene for os.“ Man ansaa for en vilkaarlig Handling hvad der var en nödvendig Fölge af det Skjelmsstykke, at udöse ufunderede Pengerepræsentativer.

gen havde han, i Egenskab af Præses for det throndhjemske Videnskabers Selskab hilset den nye beslægtede Stiftelse med en Tiltale til Kongen; men om Aftenen, medens de norske Familjer illuminerede, havde de Norske, navnlig Medlemmerne af Selskabet f. N. V., samlet sig til et Gilde, hvor Økonomien var indrettet med særdeles Hensyn til at gjøre sig lystig; og did lod *Kristian Frederik* sig det være angelegent at komme. Han erholdt ogsaa Adgang, og var overordentlig fidel. Det var ogsaa ret et Lag i det gamle *„norske Selskabs“* Aand og Stiil fra Wessels Dage — denne interessante Forening, der lige siden 1773 havde ydet den norske Nationalitet et Tilflugtssted i Kjøbenhavn, bragt den saamange Triumfer i den almindelige Erkjendelse af dens Friskhed og naturlige Overlegenhed, og inden hvis Vægge saamangt et Ord var sjunget og talt, der vidnede om, at den norske Uafhængighedsaand, vi i disse Blade have søgt Sporene efter, ogsaa der var at finde i sin fulde hjemlige Kvikhed. Der sad da Prindsen med sit smukke godlidende Ansigt illumineret af de mange „Glædsskabspokaler,“ mellem de højtstemte Normænd, Side om Side med Professorerne *Sverdrup* og *Treschow*, der præsiderede i Gildet. „Norges Universitet!“ raabte han og greb Glasset; „Almenaand fremkaldte det; *Frederik* gav os det: Alherren signe og beskytte det!“ Og saa strømmede nok en Skaal fra ham for „det gamle Norges evige Held og Lykke!“ Og nok en for Selskabet for Norges Vel. Kort, Dagen var for Norge, og Ingen viede, som det lod til, Norge den fyrigere end Prindsen. Ogsaa Mindebægeret for „den uforglemmelige *Kristian August*,“ udbragt af en Normand under eenstemmig Akklamation, var for *det*.

Siden hiin muntre Dag søgte Prindsen megen Omgang med Normænd. De Begivenheder vare heller ikke langt borte, som skulde knytte ham til Norge selv. Skyerne, som skulde drive saa tætte og mørke imellem de fra hinanden søndrede, ved en unaturlig Forening endnu forbundne Riger, at Thronarvingen, mens de tabte hinanden afsyne, maatte op til

Norge i Huj og Hast, forat det ikke skulde gaa tabt i det rædsomste politiske Uvejr, som har raset i Europa, trak allerede i Foraaret 1812 hurtigt op fra Østen. Rusland fandt Aaget af *Napoleons* Kontinentalsystem omsider utaaleligt, og Sverige, som siden 1810 befandt sig i et tvungent Krigsforhold til England, ikke mindre. *Napoleons* stedse hensynsløsere Fordringer og hans Besættelse af svensk Pommern bragte endelig Taalmodigheden til at briste hos hans besvogrede Vaabenkammerat, *Sveriges* Kronprinds *Karl Johan*, hvis ligesaa udmærkede civile som militære Geni havde gjort ham fra sin Ankomst af til Sjelen i den svenske Regjering. Fred sluttedes med England efterat Rusland og Sverige havde sluttet sig sammen i en hemmelig Traktat til St. Petersburg af 24de Marts 1812, hvori Kejseren af Rusland forbandt sig til „enten ved Underhandling eller ved militær Medvirkning at forene Kongeriget Norge med Sverige og at garantere dette samme fredelige Besiddelse *)." Denne, ligeledes garanteret af England ved Traktat af 3dje Marts 1813 **), skulde endog betrag-

---

*) Bil. Nr. 1. (Officielle Kundgjörelser).

**) Saml. til det norske Folks Sprog og Historie. B. III. „Da Hs. Britiske Majestæt önsker til Gjengjeld (ɔ: for Sveriges Alliance) at give et umiddelbart og utvetydigt Beviis paa sin Beslutning at forene sine Interesser med Sveriges og Ruslands, saa lover han og forpligter sig ved nærværende Traktat til at tiltræde de mellem disse to Magter allerede stedfindende Konventioner, forsaavidt at Hs. Brit. M. ej alene ingen Hindring skal lægge i Vejen for Kgr. Norges Forbindelse og Gjenforening til evig Tid som integrerende Del af Kgr. Sverige, men at han desuden i denne Henseende skal lette Udførelsen af H. M. Kongen af Sveriges Hensigter, saavel ved sine bona officia, som ved dertil, om fornödent gjöres, at anvende Medvirkning tilsös i Forbindelse med de svenske og russiske Tropper, dog paa det Vilkaar, at man ikke skal tage sin Tilflugt til Magt forat iværksætte *Norges* Forening med Sverige, med mindre H. M. Kongen af Danmark forud har undslaaet sig for at slutte sig til den nordiske Alliance, paa de Betingelser, som i de mellem Hofferne i *Stockholm* og *St. Petersburg* bestaaende Forpligtelser ere fastsatte; og H. M. Kongen af Sverige forbinder sig til at have Omsorg for, at denne Gjenforening finder Sted med Iagttagelse af alle mulige Hensyn til det norske Folks Lykke og Frihed." (Se Bil. II med Hensyn til ovennævnte Konventioner).

tes som en forelobig Begivenhed før den tiltænkte Diversion paa den tydske Kyst i Ryggen af den franske Armee, som imidlertid samlede sig i Polen forat bryde ind i Rusland. Napoleons Insinuation, at Sverige skulde benytte Indbrudet til at bemægtige sig Finland, forkastedes af Karl Johan, som ved denne Ædelmodighed mod Rusland fik endnu stærkere Garantier for Norges Erhvervelse i det bekjendte Sommermøde med Kejser Alexander i August s. A. i Åbo, og yderligere Bekræftelse i den der sluttede formelige Konvention af 30te August. Og Sverige havde været saa nær dette Maal i 1809, at dette trængte Ønsket om Finland tilbage. Grundet paa Åbokonventionen tilbød Sveriges Gesandt i Kjøbenhavn i en Note af 10de Dec. 1812 en nøjere Alliance imod Norges Afstaaelse, hvorfor Pommern og en Sum Penge skulde gives til Vederlag*). Dette Forlangende tilbagekaldtes vel 2den Jan. 1813, og erklæredes at skulle ansees som ugjort — formodentlig fordi Russerne havde nok med at hjælpe sig selv — men kortefter fremsattes det paany, og den 30te Marts s. A. kaldte den svenske Kronprinds den dansk-norske *Chargé d'affaires* i Stockholm for sig i Udenrigsministeren Grev Engestrøms Nærværelse, og betydede ham, at den dansk-norske Stat skulde angribes paa tre Punkter imellem 15de og 20de April, saafremt Kongen ikke bestemte sig til at tiltræde den nordiske Alliance. Han kunde ellers, om han bekvemmede sig til at afstaa Norge ifølge Traktaterne med England og Rusland, gjøre Regning paa at se sine Stater forøgede med de nordtydske Hansestæder og Kyststrækningen indtil preussisk Pommern. Kongens Vægring i Note af 10de April havde et Fredsbrud tilfølge; men før den svenske *Chargé des affaires* rejste, forelagde han nogle endelige Vilkaar for en igjen knyttet venskabelig Forbindelse, hvis Basis var Norges Afstaaelse, alternativt enten hele Landets eller Trondhjems Stifts og Fæstningerne Frederikshalds og Kongsvingers. Den 18de April forlod den dansk-norske Minister Stockholm, og den 21de Maj landede *Kristian Frederik* i Norge, for som Statholder at afløse Friederich af Hessen, der kort efter forlod Landet forat

*) Bil. III.

overtage Kommandoen i Holsteen, hvorhen Kronprindsen af Sverige i stedse engere Buer trak den nordtydske allierede Armee, forat sætte sin og Sveriges Yndlingsidee, Norges Besiddelse, igjennem, der allerede var kommen længere end nogensinde, idet den dog var kommen *officielt* paa Papiret *).

Men hvad sagde og gjorde man i Norge selv til alt Dette? til at det gamle Rige steg og sank i den Priis, Magterne behagede at sætte derpaa? Man prøvede med den agtværdigste Anstrengelse, under Ledning af Selsk. f. N. V., Sandheden af Sagnet: „hjælp dig Selv, saa hjælper dig Gud.“ Man bekjæmpede med rørende Broderaand, med opofrende Hjælpsomhed, ved Indskrænknings- og Hjælpeforeninger, ved en Mængde Industrigrene, ved dristige Overfarter til Danmark i aabne Smaabaade efter Korn, Følgerne af den standsede Handel og Hungersnøden, der antog en frygtelig Skikkelse efter Frostaaret 1812, „det haardeste Slag, siger Budstikken, Selskabet for N. Vels Blad, som Norge i Mands Minde har modtaget.“ Der laa den rigeste Grøde knækket; men ikke Folkets Mod. Det var nu bleven vant til Mangelens Lidelser. De eggede kun til yderligere Vovsomheder i Kaper- og Kornfarten, til nye Forsøg paa at hjælpe, til dybere Had mod en Fiende, der kunde ville bruge Hungersnød som Bundsforvant. Denne modstandslystne Energi i Udholdenheden strakte sig igjennem hele Folket, holdt det i Virksomhed inden sig selv forat samle Kræfter til at give den endnu større Varighed, mens den imod Verden opviste en Yderside af forhærdet Passivitet, Politikerne kun løb de beregnende Hoveder imod, men ikke kunde gjennembryde. Inden i denne Forstening laa Fortvivlelsens Munterhed, Tanken, at have nu lidt saameget, at det ikke vel kunde blive værre, men vel bedre i hvad man gjorde; bag denne Klippe var det Konstitutionsværket opførtes; dens Haardhed har sin Deel i de senere Koncessioner.

Efterretningerne om hvorledes man skaltede med Norge kom som oftest først seent did, efterat de allerede havde undergaaet Forandringer og medens det var vist, at Sverige ikke

*) Bil. III. viser, at Verden allerede var bekjendt med den. *Cannings* trudselfulde Læber udslyngede den i 1807.

havde Lejlighed til at sætte sine Fordringer igjennem, idetmindste ikke for en Tid. De vakte derfor ingen Skræk, men en spotblandet Forbitrelse, især den stødende Optagelse af Karl Gustafs ulykkelige Idee at sønderlemme Thrøndelagen fra det øvrige Rige. Man hørte Efterretningerne som Eventyr om Erobringer i Maanen, og vante sig til dem som til Mangelen. Denne tog Eftertanken langt mere i Beslag end Politiken. Og dog havde Folket i dets bitreste Tid noget tilovers for sin kjæreste Skat: for Universitetet. Til Udgangen af 1812 beløb Subskriptionen, der langtfra understøttedes mindst af Bondestanden, sig til 774,786 Rdlr. D. C. og 3960 danske Species engang for alle, og i aarligt Bidrag 12,520 Rdlr D. C., 749 Tdr Byg og 236 Tdr Havre *). Biskop F. J. Bech siger ogsaa i sin Tale i Selsk. f. N. V. paa Kristian Frederiks Fødselsdag 18de Sept. 1813: „Vi have erfaret det; Kjendsgjerningerne ligge for Dagen, at ligesom Kamp og Fare opluede Normandens Aand til Mod, saa blev han i Sands for alment Vel hverken sløvet eller indskrænket af Mangel og Besværligheder. Den blev endog tvertimod derved dels opvakt og fremkaldt, dels ydermere styrket og kraftiggjort. Krigen og dens Ulykker bragte nyt Liv i den ved saa lang Fred slumrende Aand, og frembragte en Tænkning og Virken, hvoraf vort Norge allerede høster frydelige Frugter.“

Det lader sig med Sandhed sige, at Norge opstiller et endnu herligere Exempel for Folkene paa hvorledes en Nation skal bære sine Lidelser, end paa hvorledes den skal vinde Friheden. Men den Dag, den daværende Thronarving besteg norsk Grund, var der hverken Udsigter til at hine skulde ophøre eller denne begynde. Den var kun en enkelt lysende eller illumineret i den fortsatte Række af de mørke. Lidelsers Haab er let vakt til Smiil som den Ringes Barn, der ikke er vant til megen Godhed. Man sang derfor ret lysteligt i Throndhjem:

---

*) Efter Forslag af Sorenskriver *Kristian Magnus Falsen*, det saa bekjendte Rigsforsamlingsmedlem, Sön af Enevold Falsen, at behefte Jordegods med en frivillig Kornrente.

ligere Karakterer allerede efter faa Maaneder begyndte at tage Uheldsvarsler. Og heri da Retfærdiggjørelsen for Imaginationen om Udtrykket i hans Ansigt. Skulde en nøjere Udpensling deraf være tilladt, da faar man imaginere sig et vist Træk af Udmattelse og Forlegenhed, som, med et Par visnede Blades Blegnen i den øvrige frodige Flor, hvidnede frem under dette Totaludtryk af gemytlig Livsfrohed, hvori Mængden saa en blidere Fremtid varslet. Historien tilsteder dog kun at se ham, hvorledes Han, endnu i den tidlige Morgen *), „benytter strax Lejligheden til at tage den ved Hvaløerne stationerede Deel af Roflotillen i Øjesyn, opflammende ved en kort Tale disse Sjøkrigeres medfødte Mod til den Anstrengelse og Opofrelse, som Landets Stilling maatte fordre af dem."

Hvem kunde ogsaa, under en saa værdig Optræden, lægge Betydning i de første Sekunders skiftende Minespil, eller i de omsværmende Maagers Skrig høre Varsel eller Kritik over Kristian Frederiks første Tale til norske Krigere? Hans Sjel var vistnok vidende om hvad *Danmark* krævede af ham, men Norges Krav skulde være paa hans Læber, dets Sorger paa hans Pande; men denne var for glat til at fastholde deres Skygge, og hiin af et saa velsignet Naturel, at den ikke engang syntes at rystes af den Ugles Skrig, som siden, ved højlys Middag, da han som Konge holdt sit Indtog i Norges Hovedstad, varslede fra Domkirkens Taarn en Mening, hvorom ingen Kjærring længer var i Tvivl, endskjønt hans Følsomhed for Kanonskud endnu ikke var lagt for Dagen.

Men hvorfor spilde Demonstrationer om Auguriers Betydning paa en saa sløvet Sands derfor, som Nutids Menneskers? Vist er det dog, at det var en ominøs Fugl, en symbolsk: Napoleons paany fra de sachsiske Valpladse opsvungne Ørn, som ogsaa slyngede Prinds *Kristian Frederik* udenfor Privatlivet, til hvis Nydelser han af Naturen ganske var stemplet, hen paa hiin øde Klippeø i Morgengryet den 21de Maj 1813.

I Løbet af de første Maaneder af Aaret havde Kjøbenhavner-Kabinettets Politik, af Ængstelse for Norge, gjennemløbet alle Vindrosens Streger, fra en Troskab mod Frankrig

*) Budstikken, 29de Maj 1813.

Hevngjerrighed mod England, der overgik i Vedhængen haardnakkede Følgen af den modsatte Tænkemaade, som tede Wasadynastiet Thronen, til ydmygende Underhandlin- i England og med de Allierede, ja endog til militære nonstrationer mod de Franske. Men Alt forgjæves. Nor- Forening med Sverige var bestemt. Dette var bleven ofte skuffet i sine Forhaabninger derom fra Tid til anden; n nu siden Finlands Tab, siden Karl Johan indsaa, at han e kunde sikre sig og sin Æt Kronen bedre, end ved at tatte dette ved Udførelsen af hiin de gamle Karlers Plan alle Svenskers Nationalønske*), og siden hans overlegne

*) Karakteristiske Ytringer iblandt andet i Brev af 4de Januar 1813 fra Ministeren Wetterstedt til Adlersparre, der fra sin Ejendom Gustafsvik i Wærmland saavelsom fra sit Feltkvarteer stedse intrigerede i Norge for Foreningen (Hdl r. S. H. B. VII): „Hs. K. H. Kronprindsen önsker, at du paa ingen Maade mindsker dine Bestræbelser i Henseende til Norge. Den Sag maa gaa iaar, uagtet alle de Vanskeligheder, Natur og Statskunst lægger derimod. Danmark söger at afvende Stormen ved hemmelige Forsög.“ Derefter udvikles i Brevet, hvorledes den dansk-norske Minister i Petersburg, Baron Blome, underrettet om at Sverige havde 3 Traktater med Rusland, „som lovede det *Norge,*“ allerede for en Maaned tilbage havde insinueret den svenske Minister sit Hofs Villighed til at forene sig med de Magter, som sögte at bevare sin Handel og Selvstændighed. „Man indsaa let, at denne Blomes Ytring (for vigtig til at tilskrives ham personlig) alene havde til Formaal at afværne Englands og Ruslands offensive Deeltagelse med os imod Danmark, og derved isolere Sverige med sine uopfyldte Forhaabninger, vække Splid imellem Danmarks Fiender og imidlertid vinde Tid, Erfaring, Sommeren og ny Mulighed for Napoleon at beskytte sig selv og sin danske Lydstat. Da imidlertid baade Rusland og England altid havde fremstillet som en for den fælles Sag fordelagtig Omstændighed, at inddrage Danmark godvillig i de nordiske Magters Forbund, besluttede Kronprindsen at benytte den danske List i Blomes Fremstilling til at tale rent Sprog med Nordens Frederik.“ Paa den Fordring fra Sverige, som nu fremsattes, om at overdrages Norge mod at beskytte Danmark med en Armee i Tydskland og ikke at nedlægge Vaaben för en fuldstændig Erstatning for Norge var vunden, og som ikke blev anseet med et gunstigt Öje af Kejser Alexander, fordi den var skeet uden hans Vidende, erholdtes et Afslag, som viste, at Kabinettet i Kjöbenhavn ikke var uvidende om, at det ikke var med de Allieredes gode

Talenter gjorde de allierede Magter saa store Tjenester, gav det svenske Kabinet ikke et Øjeblik Slip paa Afstaaelsen af Norge. Selve Forslaget om for det Første at lade sig nøje med Throndhjems Stift viser kun hvor meget Besiddelsen af det hele Land stod det for Hovedet. Allerede i 1811 havde Karl Johan forsøgt at vinde Napoleon derfor; men da Den[illegible] igjenvaagnede Iversyge mod Prindsen, endnu meer end ha[illegible] Forpligtelser mod Danmark, ikke tillod ham at forøge [illegible] Personligheds Magt, hvis Talenter, nøje Bekjendtskab til [illegible] Regjeringsmysterier og Tilbøjelighed til at tage Parti for [illegible]tionernes Sag han frygtede med uheldsvangre Anelser, som [illegible] han i sin gamle Vaabenfælle mødte et med hans egen fie[illegible]lige Genius forbundet Væsen: saa var det, at Sverige fore[illegible] sine Interesser først med Ruslands og Englands og siden [illegible] de øvrige allierede Magters.

Politiken har aldrig viist sig hulere og trædskere end [illegible] dette Tidsrum, forat skille Danmark fra Frankrig og vinde Sveriges eller rettere Karl Johans virksomme Bistand til den forestaaende Kamp, da det hedte „nu eller aldrig" forat [illegible] Napoleonsvældets allerede hældende Koloss overende. M[illegible] Alt for saa godt Kjøb som muligt; og bedre kunde ikke giv[illegible]

Vilje, de vilde se sine Löfter til Sverige opfyldte. Dette [illegible] endnu höjere Grad Tilfælde med Rusland end med England, [illegible] vel havde været mindre ödselt paa Löfter og nölet med at [illegible] römme Sveriges Fordring paa Norge, men som dog nu alvor[illegible] gik ind derpaa, for engang at se Frugter af de Guineer, det [illegible] mange Aar havde udsaaet i Sverige. (Residenten Thorntons [illegible] ler paa den engelske Regjering til Subsidier for den svenske [illegible] sig 1ste Juni 1813 til omtrent 365,000 L. St.)

Et Brev til Friherre Wirsén fra Adlersparre af 8de April 18[illegible] giver en Parallel til Wetterstedts. Deri bemærkes, at man be[illegible] al Opmærksomhed forat „de fina och illistiga Cabinetterne icke [illegible] draga oss för långt från vårt mål, ty då få vi aldrig Norr[illegible] Brevskriveren omtaler Propostionen, som fremsattes förste [illegible] faa Dage efter Brevets Datum, om forlods Overgivelse af det Thron[illegible] hjemske og de faste Pladser i Norge, samt at det sandsynlig[illegible] var Kronprindsens Hensigt at overdrage Adlersparre Guvernem[illegible] og Organisationen i Norge. Men, siger Han, „man talar om [illegible] sälja skinnet innan man skjutit Björn." — — „Det återstår då [illegible] annat än at säga: *eja vore vi der!*" (Hdl. B. VI).

at betale med Andres, nemlig at klare Sveriges Regning Norge, hvorved ogsaa vandtes for Rusland, at Finlands ɜrhvervelse ganske skulde slaaes af Tankerne, og siden etale Danmark med Anviisninger i Tydskland. Disse e sandsynligviis være blevne transporterede paa Maanen; Sveriges Priis var fixeret og engang antagen. Paa anden e kunde den nationale Smerte over Finland ikke dulmes ynastiets Existence sikres. Saaledes skulde Sverige atter mægtigt og „Norden" komme til at betyde noget. Men ıark krympede sig, som rimeligt var, ved at staa for Ud-ɜt, især da ogsaa dets tydske Provindser, ja maaske dets Existence løb Fare i hvad Parti det maatte tage. Men ig, da det bestemte sig til at løse sig fra Frankrig, haa-det at kunne drive Frafaldet op til samme Priis, dette e betale for dets Troskab, nemlig ikke blot Norges Bibe-ılse, men ogsaa hiint Guld og grønne Skove i Tydskland. Men disse smilende Forhaabninger i April 1813 vare kun t af denne Maaneds troløse Sol. De mørkeste af Vinte-Maaneder, medens Napoleons Lykke stod lavest, men ns hans Geni hemmeligen hjemme sammenarbejdede nye ter og opglødede nye Tordenkiler, vare henrundne un-len piinligste Ængstelse for at maatte give efter, ja maa-mere end i Hovedfordringen: Norge. Det var for Kjø-ıvnerkabinettets Politik et af disse ængstlige Vindstiller, Fløjen drejer sig rundt under Trykket af Bevægelser i ıosfæren, som ikke endnu have naaet Jorden, og hvori netret synker pludselig til laveste Stand. Da hævede ig ligesaa pludselig igjen. Det var netop i April. Napo-oversvømmede atter Tydskland med sine konskriberte ner. En Diversion fra Danmark til at dække Hansestæ-blev af Vigtighed. Det var Øjeblikket, da det maaske ɜ vinde Gehør for sine Protester imod de Allieredes Dis-oner over Norge. Og det forsøgte. Napoleon synes at havt ondt af dets Lidelser; han satte sig ikke imod, at de e Matroser bleve kaldte tilbage fra Scheldeflaaden, og ev Bernstorff*) afsendtes til England forat indlede parti-

*) Ministerens Broder.

kulære Underhandlinger. hvorom man allerede var kommen saa halvt overens med Ruslands Gesandt i Kjøbenhavn, Fyrst Dolgorucki. Rigernes Integritet skulde sikres, danske Tropper holde Hansestæderne besatte imod de Franske, og baade Sverige og Danmark erholde Erstatning i Tydskland og i Penge i Forhold til de Tjenester, de maatte yde i den forestaaende Kamp. Men fra svensk Side var man ingensinde virksommere og mere paatrængende med sine Fordringer. Tilbagetagne i Januar, sandsynligviis fordi Ruslands Iver med at sætte den gjennem var kjølnet i samme Mon, som man troede at spore Lunkenhed for dets Sag hos Sveriges Kronprinds, fremsattes de med Trudsler om Krig paany gjentagne Gange i de første Uger af April. Karl Johan blev de Allierede af Vigtighed eftersom Napoleon paany var bleven frygtelig. Det engelske Ministerium, i hvis Spidse den ubøjelige Castlereagh stod, afviste enhver Underhandling med Danmark, som ikke var baseret paa Norges Afstaaelse til Sverige. De gamle Betænkeligheder ved at se den skandinaviske Halvøs vidtstrakte Kyster under eet Scepter, som, i Forbindelse med Ruslands Lunkenhed og Sveriges Temporiseren, gjentagne Gange i forrige Aar havde opsat den svenske Armees Indskibning til Tydskland, fandt ikke længer Sted siden Kronprindsen allerede stod paa Overfarten. Derimod fandt det engelske Ministerium Danmarks Fordring, forlods at indrømmes Hansestæderne, ubeskeden, og det vilde endnu mindre høre noget om Flaaden. Samtidig med Gesandtens haabløse Hjemrejse fra London afbrød Rusland Underhandlingerne og hjemkaldte Dolgorucki, som det hedte, fordi han var gaaen videre i at begunstige Danmark, end hans Fuldmagt tillod. Grev Moltke maatte tilbage fra Petersburg, og gjensidigen søgte den svenske Minister i Kjøbenhavn og den danske i Stockholm sine Hoffer. I fuld Tro til Overenskomsten med Rusland havde danske Tropper allerede besat Hamburg og endog deeltaget i Fiendtligheder mod de Franske. Hurtig maatte nu Systemet atter forandres; og det kunde ske med Slagets Hurtighed efter en Regjerings Vilje, som ikke var vant at spørge efter den offentlige Mening og i et Land, hvor den er saa søndret og lidet kraftig som i Danmark.

Til Napoleons stigende Vaabenlykke knyttede sig nu det
ste Haab om at kunne bevare Norge for Danmark. Paa
sk Slagmark skulde den gamle Forenings Skjebne afgjøres.
lhen maatte al Magt og Opmærksomhed vendes, og Norge
er overlades til sig selv, indtil det i Tydskland var afgjort
em der kunde diktere Europas nye Forhold. Men hvorle-
s overlade dette Land, som man nylig havde betragtet med
x mistænkelige Øjne, og som var bragt Fortvivlelsen nær
d det foregaaende Hungersaar og ved Tilintetgjørelsen af
ı før saa overordentlig stærke Skibsfart, paanær den, for
inden i Regjeringens Politik langtfra gavnlige med de engel-
:e Licencer, — hvorledes overlade dette Land til sig selv,
Fortvivlelsens dumpe Gjæring, uden at sætte det under Ens
e, som i ethvert Tilfælde vilde varetage Danmarks Interesse
r som sin egen? Saaledes maatte da Arveprindsen *Kristian*
ederik afsted til Norge som Statholder og kommanderende
neral, afløsende Prindsen af Hessen, som skulde overtage
mmandoen over Armeen, der skulde dække Holstein, og
erere sammen med den franske. Ti Dage efter hans Ankomst
Norge viste den engelske Admiral Hope sig i Kjøgebugt
d en Flaade, hvorfra den svenske Hofkansler Wetterstedt
de engelske Befuldmægtigede General Hope og Gesandten
ornton, understøttede af den russiske van Suchtelen, endnu
gang med Krigstrudsler afæskede Afstaaelsen af Norge og
st og fremst af det Nordenfjeldske. De fik et bestemt Af-
g inden de 48 Timer, Parlamentæren, Thornton, vilde bie
Svar. Danske Tropper havde allerede forenet sig med
franske, og Præsident Kaas befandt sig paa Vejen til Napo-
ns Hovedkvarteer i Dresden, uden at have ladet sig opholde
Insinuationer, som siges at være ham gjorte paa Gjennem-
en i Altona, hvorefter de Allierede vilde renoncere paa
ges Afstaaelse imod at Danmark tog deres Parti*).

*) Beretning fra Hamborger Korrespondent 25de Juni 1813 i Kristiania Intelligentssedler 9de Juli s. A. Den er ellers i sig selv lidet troværdig, da Sveriges Bistand maatte være de Allierede af langt större Betydenhed end Danmarks. Den er ogsaa *in originali* en fransk Armeeberetning, hvis Troværdighed aldrig var mindre end i hine Uheldsaar, gjengivet fra Hamborg, som da var under fransk Herredömme.

Loddet var kastet. Den 10de Juli undertegnedes en Traktat med Frankrig, hvori den i Traktaten til Fontainebleau af 31te Oct. 1807 efter det engelske Indfald stipulerede Garanti af den dansk-norske Stats Integritet blev bekræftet, og hvorefter Krig erklæredes Sverige, Rusland og Preussen i Deklarationer af 3die Sept. og 22de Okt., fordi de havde „forbundet sig til at understøtte Sveriges fiendtlige Hensigter imod Norge, og at tvinge Danmark til at forene sin Magt med Frankriges Fiender, forat erobre en Skadesløsholdelse for Norge paa det franske Riges Territorium *)“.

Den 22de Maj holdt Norges nye Statholder sit højtidelige Indtog i Kristiania, hvorunder han gjentagne Gange holdt Taler til det jublende Folk, som hver Gang sluttedes med Udbringelsen af et Hurra for Kong Frederik *VI*. Samme Dag udfærdigedes igjennem de civile, militære og gejstlige Overøvrigheder en Kundgjørelse til Folket om Ankomsten, som begyndte med at bevidne Kongens Erkjendelse af Nordmændenes „urokkelige Troskab for Ham og for den Norske og Danske Kongeslægt“, og endte med Forsikringen om at han stoler paa denne deres Troskab mod Kongen og paa at de ville „bevare gamle Norges Selvstændighed“. I en Tale til Hovedstadens Autoriteter den følgende Dag ytrer Han: Kongen ønsker at knytte det Broderbaand, der omslynger Tvillingrigerne, endnu fastere. Han har vist ikke sendt mig til Eder, forat jeg skulde fraskille Ham eller hans Slægt deres gamle Rettigheder til Norges Krone, som er gaaen i Arv til dem med Folkets Kjærlighed — før skulde denne min Haand afvisne! Lad mig, idet jeg udretter Kongens Vilje og virker for Fædrenelandet, finde min Løn i Nationens Kjærlighed og Hengivenhed! Lad denne engang gaa i Arv paa min Søn!“ Efterat have varslet „maaske haardere Prøvelser, som endnu kunde forestaa og som vi Alle som een Mand gaa imøde“, opfordrer Prindsen ogsaa i denne Tale til at „hævde gamle Norges Selvstændighed“.

*) Bil. III og IV.

Han traadte dernæst som Præses i Spidsen for Selskabet r Norges Vel, hvis Virksomhed var tiltaget med Nøden, be- gte de agershusiske Grændsefæstninger og Bataljepladserne i sidste Krig med Sverige, fik Varderne istand, mønstrede Tropper, som forefandtes, og udfærdigede fra Ejdsvold rnværk d. 10de Juni en Opmuntring til Embedsmændene og Formuende til Sparsommelighed og Tarvelighed. „Den rveligste iblandt Eder er i denne Henseende den bedste rger" heder det i dette Dokument, som vel var fremkaldt d den Modsætning, Prindsen maatte opdage imellem den mindelige Nød, af hvis Begjæringer om Udveje til Fødemid- r han oftere generedes paa Rejsen, 'og Luxusen hos de andspersoner, der havde den Ære at beværte ham. Man ede dog snart at bemærke, at denne faldt i hans og hans tfor lystige, fra Danmark medhavte, Omgivelsers Smag. Hans rsonlige Elskværdighed og Talenter, især hans Talefærdighed, vde sin hele Vægt nødig forat holde de alvorligere Patrioters mmelige Misnøje Stangen over et Hang til Forlystelser og delige Udskejelser, som han kun altfor meget gav Tøjlen. Besiddelse af Egenskaber, der kunde gjøre ham til Folkets and, røbede han snart, at han manglede den Nervositet i arakteren, som kunde gjøre ham til dets Mænds Mand. Den pularitet, han jagede efter, og vel ogsaa vandt hos begge en, var ikke den, som betegner en Hersker over Begiven- derne. Kristian August, slumrende paa sin Vaabenkappe ellem sine Soldater, vandt mere af denne ægte og brugbare pularitet, som Napoleon kneb sig til i sine Grenaderers ren og Knebelsbarter, end Kristian Frederik ved at blande g imellem Tilskuerne udenfor et Bal, man gav ham, eller d at danse med Omegnens Piger paa en Haveplads. Han r da kun lidet forskjellig fra sine echaufferede Kammerjun- re med Lommetørklædet for Panden og Øjnene med sig ellem Pigerne. Det hændte stundom ved saadanne Lejlighe- r, at Suk fra Folkets Nød skar igjennem Lystigheden. Saa- des traf Prindsen, paa et St. Hansaftensbal under aaben mmel paa et Landsted ved Kristiania, i Folkemængden uden- r Løvsalen en Gudbrandsdøl, som han spurgte om hvordan an levede oppe i Dalene. „Aa, det er klejnt nok", svarede

Dølen but. „Men naar I ikke har Korn, kan I da ikke spise Kjød?“ „Vi har forlængst maattet slagte det Meste af vort Fæ for Fodermangel.“ „End Mose da og Bark?“ „Vi har ikke meget af det heller igjen“. Og Dølen vendte sig med et taarebristende Aasyn ligesaa hurtig bort og forsvandt i Folkemængden, som Prindsen, med Ulyst til at spørge videre efter Folkets Tilstand, ilede tilbage i Balpavillonen. Han havde dog ikke ganske forgjæves aflagt dette Besøg udenfore: en fattig Bondepige i sit første Blomster havde tiltrukket sig hans Opmærksomhed; og at hun kortefter blev en af de Flere af det smukke Kjøn, som forsødede ham hans Ophold i Norge, det havde han eunuchagtige Omgivelser, som sørgede for. Disses Valg, forsaavidt som de tilhørte hans Private, var ogsaa i det Hele lidet skikket til at give hans Iagttagere nogen stor Mening om hans egen Gehalt. Hans nærmeste Fortrolighed nød saaledes en ung Lejtnant Schwartz, en Kjøbenhavner-Dandy af den ægte Sort, som Normændene ikke kunde udstaa; og der var i hans inderste Cirkel ikke en Personlighed at opdage, som kunde lade slutte til, at han satte nogen særdeles Pris paa aandige eller moralske Fortrin.

I de første Uger af August foretog Prindsen en Inspektionsrejse nedover Vestlandet til Kristianssand, der ogsaa yder et Par Træk til hans Karakteristik. I Tønsberg fik Greve Wedel, i en Samtale under fire Øjne, Anledning til at kaste et Blik i hans Sjæl, som kun bekræftede de Tvivl, han nærede om dens Udrustning til at imødegaa de krigerske Storme, som ikke længe kunde udeblive. Greven foreholdt Prindsen Nødvendigheden af at benytte Kronprindsen af Sveriges Fravær med Arméen i Tydskland til ved Krigsudbruddet at tage Initiativet ved et Indfald i det blottede Sverige. Prindsens Svar var ikke langtfra at lade sig betegne ved at han blegnede ved den blotte Tanke. Der var mindre vovet, og dog en vis krigersk Glands vundet, ved ogsaa paa denne Rejse overalt at mønstre Tropper og Borgerbevæbninger og ved i Lyngøer Havn, hvor Rigernes sidste Fregat Najaden Aaret iforvejen var bleven ødelagt af Engelskmændene, ifølge en af Datidens noget bombastiske Efterretninger om hans Foretagender, at „skjænke de hensovede Tappres Minde den fortjente taknemmelighedsfulde

indring“. Dette skal formodentlig betyde, at Svada heller
:e svigtede sin Yndling ved de 75 faldne Sjøkrigeres Mæle,
jønt det da er at forundre sig over at Ordene, mod Sæd-
ne, ikke ere blevne opbevarede. Men i det dybe Lyngøer-
nd laa Najadens Kanoner, og uhyggelige Minder svævede
rover; i Prindsens grunde Sjæl laa ingen armeret Tanke,
m engang kunde udslynge Ild. Der legede Blomster paa
inden, og Bonhommiens milde Sindsbevægelser spillede snart
er herskende paa Overfladen.

Ganske vist var dette Prindsens Naturel, uagtet det er
ndsynligt, at Hensigten, at vinde Popularitet hos Mængden,
saa havde sin Deel i at det oftere viste sig utilhyllet for den-
s letindtagne Øjne. Men han vandt, som sagt, ikke derved
s de Mænd, han nærmest skulde have sin Understøttelse
s. Paa Tilbageturen fra Kristianssand indtraf han hos en
igmand nær Skien, hvor netop dennes Moder laa Liig. Denne
mstændighed lod Værten gjøre Undskyldning for at han ikke,
m ellers paatænkt, kunde fornøje Hs. Højhed med et Bal,
en maatte indskrænke sig til et almindeligt Festmaaltid.

Men Prindsen vidste at improvisere et Bal. Hans Nær-
ærelse havde, som sædvanligt, samlet Folk udenfor, hvori-
ellem Hs. Højhed efter Maaltidet blandede sig, fulgt af nogle
valerer. Der var militær Musik, og inden man vidste deraf,
r der dannet en Kreds, hvori Prindsen selv førte op med
Bondepige. Kavalererne gjorde som Han, og da Værten
a, at Prindsen havde saadan Lyst til at dandse, fandt han,
der ikke var andet for end i største Hast at skaffe Damer
i Salen, hvor da Dandsen blev fortsat. Mangel paa Takt
r ellers ikke Prindsens Fejl. Et upaaagtet Øjeblik henrev
m; men, om Tellebønderne gned sig paa Armen og tyktes,
dette var „gjilt,“ og om Stolthed og Glæde malte sig i
llegjenternes Blaaøjne, saa var der dog Andre, hvis Øjne
ve mørkere, og som trak paa Skuldrene ad denne lystige
lkelighed.

Efter Datids Blade at dømme, hvorimellem Selskabet for
rges Vels, „Budstikken“, var bleven officiel fra 26de Maj
13, modtoges imidlertid Prindsen og feteredes overalt som
Landets Frelser. I Byerne idetmindste tilhyllede Folket

sin Nød, og smilte ad ham som ad en knæsat Søn, og saadru Tale om ham selv og denne, især om den politiske, lader ikke til at have lydt mere i hans Gemak end almindeligviis i regjerende Fyrsters. Selv i Landdistrikterne havde Hungersnøden fra forrige Misaar et Smiil paa sit skarpe, blege Ansigt, naar han foer forbi; og Udhungringsblokaden fremkaldte kun en Forbitrelse, som lagde sine Gløder til den letfængte Kjærligheds, Folket havde optændt paa sin Arne for den vennehulde, kongelige Høvding, som havde gjæstet den. Kun fjernere stode enkelte mørkere Gestalter med sine Tvivl; men ogsaa Disses Aasyn smilte med vellykket Tvang, naar Han vendte sig om, og Lyset faldt paa dem. Den 18de Sept., Prindsens 28de Fødselsdag, celebreret af Selskabet f. N. V. med en Tale af Biskop Bech om hvilke Ønsker der paa den Dag burde gjøres for Norges Vel, ydede saadanne Øjeblik baade der og i Banketterne hos hans Landsmand og Fortrolige Stiftamtmand de Thygeson. Og saaledes kunde Prindsen *besynde* endog forledes til den Tro, at Nationen ikke kunde negte ham Noget, selv ikke Kronen, naar han vilde forsøge derpaa. Og der blev forsøgt.

Aarets rige Afgrøde kastede ogsaa en gylden Glands paa hans Personlighed som Repræsentant for Danmark, fra hvem det Sædkorn dog især var hentet, som nu atter bragte Agrene til at lyse i Dalene. Fra en af disse, fra den afsondrede, dybe, herlige Lejrdal, fremkaldte dette i Juli en enthusiastisk Takadresse til Kongen, hvorefter man skulde tro, at „Demantbaandet“ mellem Rigerne aldrig var fastere end nu. At Universitetet ved den første *examen artium* i Juni gav sin Førstegrøde, var ogsaa et Oljedryp i Folkets Vunder. Hvor bitterlig Kornnøden ellers var, vise Brødtaxterne, de mange Anviisninger til Surrogater, Sundhedskollegiets Advarsel til Folket, om kun lidt efter lidt at vænne sig til den ublandede Kornføde, og Statholderskabets mod at lade sig forlede af Begjærligheden til at skjære Sæden før den blev fuldmoden. Provideringskommissioner havde i disse lange Krigsaar med England med Anstrengelse sørget for Landets Forsyning, der for en stor Deel maatte ske paa Overfarter til Jylland i Smaafar-

ər og aabne Baade *). Mangen Vovehals kom saaledes i gelsk Prison; men Normændene maatte dog stole paa Lyk- ı og sig selv, og atter og atter vove sig over; thi hvor 't end Kornet var i Norge, saa betalte dog Englænderne i 1812, paa Grund af det engere Forhold til Sverige, ıske ophørte med undertiden endog at tilstaa Kornlicencer, bedre; og dette lokkede mangen til Norge bestemt Jyde til lreje vestover, naar han vel var kommen i Sjøen. Denne Han- begunstigede Englænderne ligesom Trælastfarten for Norge. n rige Afkastning af denne eneste Handelsgreen, som i gsaarene havde rørt sig i Norge, lod endnu under den stør- almindelige Nød en Overdaadighed vise sig hos de Enkelte vis Hænder den var, som stod i skarp Modsætning til denne, n som dog er et med Nationalkarakteren temmelig nær rændet Træk. Normanden vil gjerne leve højt naar han noget; og der er noget af Fædrenes Stormodighed i denne røbelighed. Der gives endnu Folk, som paastaa, at de aldrig e levet muntrere og bedre, end i hiin Kaperfartens og encernes eventyrlige Tid. Men det maa være for deres dkommende; og imellem disse Solskinsmennesker færdedes ndsen. Folket gjorde det ikke. I Modsætning til Nøden ır dog selv i dette dens bitreste Aar den Rundhaandethed, ırmed Universitetet fremdeles, og den danske Skuespiller udsens Forestillinger omkring i Landet til Fonden for faldne lgeres Efterladte ikke destomindre understøttedes. Disse lbragte efter Statholderskabets Regnskab 114,898 Rdr. D. C. er i Rigsbankdaler 19,144, og i Juni afsluttedes Universi- ssubskriptionen med et Beløb af 782,012 Rdlr. D. C., 4140 lr. Dansk Species engang for Alle og 12,780 Rdlr. D. C., 1 Tdr. Byg og 236 Tdr. Havre i aarligt Bidrag. Det lig- r virkelig i Nationalkarakteren altid at have Æresskillingen v om det kniber paa den til Brødet.

De slette Pengeforhold, som ogsaa indlyse af nogle af se Tal, var imidlertid Landets værste Ulykke. Savnet af en tionalbank var i stigende Grad bleven føleligt, og idelig for-

*) Fra 1ste Sept. 1812 til 1ste Maj 1813 indførtes dog 375,104 Tdr. Korn.

gjæves fremsat*). Forat afhjælpe dette ved et af de halve Midler, som karakterisere det danske Regjeringssystem, publiceredes endelig i Tiden af 4de Decbr. 1813 et kongeligt Reskript af 20de Okt. om Oprettelsen af en „Kongeriget Norges private Laane- og Diskontokasse," en paa Privates Kredit grundet offentlig Hjælpeindretning, af hvis Gevindst 1 Procent skulde afgaa til Oprettelse af Kornmagasiner i Bygderne, og som skulde bestaa indtil 3 Aar efter Fredens Afsluttelse med Storbritannien. Reskriptet var ledsaget af en Indbydelse fra Statholderskabet, af 17de Novbr., til endeel af de anseeligste Ejendomsmænd og Handlende til at sammentræde i Kristiania den 15de Decbr. dernæst, for at konstituere Indretningen. Bemeldte Dag mødte da 72 Personer i Kristiania Kathedralskoles Høresal (den nærværende Storthingssal), hvilke, efter en Tale af Prindsen, hvori man faar at vide, at han var Sagens Proponent for Kongen, valgte en Kommittee af Medlemmer fra de forskjellige Stifter til Udarbejdelse af Konventionen. Denne forelagdes i et Møde 5te Jan. 1814, hvor Prindsen, opfordret, som han sagde, ved Forsamlingens, hans „Medborgeres," Ønske, og ledet af sin varme Følelse for Norges Vel, undertegnede sin Garanti som første Konstituent, under Udraabet: „Hvo der tænker som jeg, han efterfølge mig!" med 60,000 Rdlr. Sølv til Laane- og 30,000 Rdlr. Sølv til Diskontoindretningen, hvorefter der i Alt tegnedes Garanti for 1,728,000 Rdlr. Sølv til den første og for 696,500 Rdlr. Sølv til den sidste, og valgtes en Direktion af fem i Kristiania boende Medlemmer**). Imellem Disse vare hans Venner *Thy-*

---

*) Saaledes af L. Mariboe i 1813.

**) Kaptejn *Mariboe*, der, som Proponent af en virkelig Bank, ikke var for Surrogatet derfor, fik ved den Lejlighed at mærke, at han ikke var af de Mænd, Prindsen yndede. Efter Dennes höjhjertede Appel til sit Exempel, hviskede *Mariboe* nogle Betænkeligheder til sin Sidemand, som kom Prindsen for Öre, og lod Denne med et ublidt Sideblik, bemærke, at Den, som ikke tegnede sig nu, kunde naturligviis ikke komme paa Valg til Direktör, hvorpaa *Mariboes* Navn da maatte ud af Listerne. Forhen var passeret imellem dem, at, da Spörgsmaal, ved Prindsens Valg til Præses i det kgl. Selskab for Norges Vel, var bleven opkastet, om Kongens Sanktion ikke burde indhentes, havde *Mariboe*, som yngste og förstvoterende

son og Konferentsraad *Karsten Anker*, samt Disses Modtning Kammerherre Grev *Wedel Jarlsberg*, men som beidt sig i Danmark i Provideringsanliggender siden forrige ›st. Efterat have taget de tilstedeværende Direktører i Eed udbragt i en Tale et „Længe leve Kongen! Held Norge!", m besvaredes med Vivatraab for Konge, Land og „Rigets rste Mand" Hs. Højhed Statholderen, samledes man til et ffel hos Prindsen, hvor Noget foregik, der ikke synes at ıa i den bedste Samklang med den første Deel af hiint Prinns' Udraab. Under Kuverterne havde tjenstvillige Aander ;t Sedler med Paaskrivt: „idag udraabes Prindsen til Norges ›nge;" men Planen strandede først paa Kammerherre *Mars Gjöe Rosenkrantzes* Lojalitet. Han sønderrev sin Lap, saa gjorde de Andre. Forehavendet blev nedtystnet, uden det endnu er bleven klart hvem der egentlig var Ophavsınden dertil. Prindsens Deel deri kan man kun slutte sig af senere analoge Forsøg. Dagens „sande Nationalhøjtidehed," som den kaldtes, forstyrredes ikke af denne Flyveın, der ligesaa gjerne kunde høre hjemme hos et ægte Barn hiin Tid, (der var dristigere i sine politiske Ideer end vor) m i Prindsens Kamarilla eller hos en enkelt Partisan i eller enfor denne, som paa egen Haand vilde gjøre sig necesre. Men, som sagt, der er Analogier, og det faa Uger sere hen.

Af Regjeringsforetagender, der ogsaa havde sin Grund i skjærelsen af Forbindelsen med Danmark, var ligeledes den d Statholderskabets Reskript af 19de Juli 1813 anordnede *verkriminalret* under Præsidium af *Thygeson*, der første

Direktör, besvaret det benegtende, hvorpaa Prindsen rejste sig og spurgte: „Anseer De det under Deres Værdighed at tilskrive Deres Konge i den Anledning?" Voteringen faldt dog ud til Nej. *Mariboe* var ellers ogsaa dengang af de uheldige Patrioter, som aldrig nyde nogen fuldstændig Anerkjendelse. Hans Spekulation, paa offentlig Regning at opkjöbe Sölvtöj hos Bönderne, forat sælge det i Kjöbenhavn og Hamborg, vakte saamegen Uvilje, at hans Gave til Selskabet f. N. V. af hans eget Udbytte af denne Handel, (de förstnævnte 12,000 Rdlr.) og hans mange industriöse Foretagender, navnlig Anlægget af en Fabrik til Armeens Beklædning, neppe var tilstrækkeligt til at soutinere hans Navn som Patriot.

Onsdag i hver Maaned skulde i sidste Instants paakjende Delinkventsager, ligesom og en *Overadmiralitetsret* for Norge af 9de Septbr. s. A., der havde at paadømme Prissager. Kaperiet var, som berørt, en af de Kilder, som endnu gav Vikingernes Ætlinger nogen, stundom endog blodblandet, Næring. Overkriminalretten fortsatte sin Virksomhed indtil den nærværende Højesterets Aabning, hvorimod Laane- og Diskontóindretningen suspenderedes af de politiske Begivenheder, som snart fængslede alle Tanker til Hovedreformen. Den 3die Septbr. var Krigen erklæret Sverige, og publiceret i „Tiden" 16de Septbr., som fra denne Dato af igjen fremtraadte som Rigets officielle Tidende under *B. Prahls* og *N. Wulfsbergs* Redaktion og stundom under Prindsens umiddelbare Ledning. Foruden Begunstigelser imod Englænderne, idet det hedte, at svenske Skjærgaardshavne vare aabne for disse til Afbræk for Norges Forsyning selv efterat Sverige, efter Freden i Jønkøping, havde udstedt Krigserklæring imod England, Tilbageholdelse af Undersaatters Ejendom, spærret Adgang til Sverige, Afbrud af diplomatiske Forhold og af Postgangen til Norge, Vægring for at erlægge Øresundstold, Anholdelser paa Sjøen, og andre Chikaner, fremhævedes i Deklarationen især Sveriges Attentater paa Norge og imellem disse navnligen „gjentagne Forsøg paa at friste Normændene til Utroskab og Frafald". Dermed mentes de forskjellige Proklamationer, som fra Tid til anden indsmugledes i Norge. En af disse, til Advarsel publiceret i Kristiania Intelligentssedler 9de Juli 1813, indeholder saa mærkelige Udpunkteringer af hvad der senere virkelig skede fra Norges og Sveriges Side, at den ligesaalidt bør undlades at indtages i denne Indledning som i en Ouverture en af de Melodier, der ville lade sig høre prædominerende i Stykket. „Det svenske og norske Folks fælles Fórdeel — siger den — er saa nøje forbunden med Hensyn til hvad ethvert Lands nærværende og tilkommende Sikkerhed kræver, at den svenske Regjering bør upaatvivleligen anse en stedsevarende Forening mellem begge Rigerne som et af de virksomste Midler til at befæste den skandinaviske Halvøs Lykke og Selvstændighed. De svenske bemærke med For-

ıøjelse, at et Nabofolk, som taler det samme Sprog *), bekjenler sig til den samme Religion, og, i Hjertet hyldende en ıafhængig Nationalitet, ønsker, ikke at underkaste sig under Sverige, men at forene sig med Samme til fælles Forsvar. Der er ikke eller kan være Spørgsmaal om nogen Sammensmeltning af Norge og Sverige, hvorved hint skulde nødes til at frasige sig sit Navn, sin indenlandske Forfatning, sine Love og Rettigheder. Man ønsker alene en oprigtig og retsindig Forening, hvortil baade Tidens Omstændigheder og Nordens Fordel raade, samt paaskyndes for Resten af de mellem Sverige og dets Bundsforvante indgaaede Overenskomster. Sveriges Konge blive Norges Konge! Norge give sig selv den Nationalrepræsentation og den Statsforfatning, som det anseer overensstemmende med sin Fordeel! — Begge Landes Tropper forenes for at beskytte den skandinaviske Halvø! — Lad Fortrolighed og Oprigtighed lede alle Afhandlinger! og Normanden skal fornemme, at han ikke bliver bedragen i sin billige Forventning. Den svenske Regjering skal samtykke ldeles den indre Organisation, som Norge vil give sig selv. o meer Iver den skuer hos Normændene til utvungne og leade at tilkjendegive deres Samtykke til Forening med Sverige, jo meer vil Kongen finde sig skyldig at fuldbyrde den norske Nations Ønsker. En svensk Konge vil ikke have andre Undersaatter end frie Mænd. Samme Sindelag skal lede Hs. Majestæt om han endog bliver sat i Spidsen for den norske Nation. Imod denne har da Kongen de samme Pligter at opfylde, som imod sine forrige Undersatter. Fri Handel, Agerdyrkningens Opmuntring, Indretning af en Nationalbank; tilstrækkelig Understøttelse af Kornvarer, al Tolds Ophævelse imellem Sverige og Norge, Læreanstalters og Akademiers Indretning paa bedste Maade, med et Ord, alle Grene af Rigets indvortes Velstand skal vorde Formaal for Hs. Majestæts Om-

*) Dette er rigtigt forsaavidt begge Nationers Sprog ere Gaffelgrene af samme Stamme, nemlig det Oldnordiske, der endnu lever i det norske Koloniland Island. Det norske Almusprog ligner ogsaa meget det svenske, især paa Östlandet. Ved at benytte dets Skatte kan det norske Skrivtsprog engang naa en höj Grad af Rigdom og Udvikling.

sorg. Og han skal erindre, at et tappert og ædelt Folk, som overgiver sig frivilligen, er i alle Henseender forskjelligt fra det, som underknes ved Vaaben. Dersom det norske Folk ønsker at erholde Embeder, være sig civile eller militære, imod at de Svenske have Adgang til Embeder i Norge, saa beror den Sag paa Normændenes eget Valg og Vilje; ville de ikke, saa behøve de blot at tilkjendegive deres Vilje og Mening, og den svenske Regjering vil bifalde deres Begjær. Sverige befinder sig for nærværende Tid i en lykkelig Stilling. Det tænker paa Fremtiden, og ved Forening med Norge at være istand til at berede en fælles varende Lykke for begge Riger. Gid da Norge fatte en hastig Beslutning, og Norden, under Værn af dets hidtil altid værende selvstændige Vaaben, skal være betrygget for alle Fremtidens usikre Tilfælde".

Allerede i Sommeren 1813 havde Generalmajor *Sejersted* udkastet sin uheldige, i det følgende Aar befulgte, Operationsplan for Forsvaret af det Søndenfjelske, hvorefter Glommens østre Bred skulde rømmes og navnlig i Smaalehnene gjøres til et Glacis, hvorpaa Fienden skulde kunne tumle sig. Om Høsten havde han i Askims Præstegaard, i Nærværelse af Generalløjtnant *Staffeldt* og Oberstløjt. *Stabell*, forelæst samme for *Kristian Frederik* og erholdt den approberet, hvorefter den forblev i Dennes Værge indtil efterat den i den følgende Høst havde baaret sine glandsløse Frugter. Tropper kantonneredes frisktvæk mod Grændsen, *Kristian Frederik* forsømte ingen Lejlighed til at stemme Nationens Krigslyst og Forventninger højere, Alt syntes at sige „lad dem komme! Vi ere parate;" men — Krig blev der ikke, uden man vil regne Borttagelsen af en svensk Grændsepost og af et Par armerede Baade dertil. Sverige forblev efter Krigserklæringen af 3die Sept. blottet og værnløst i Ro, medens de norske Grændsebygder vrimlede af Rødtrøjer og graa Kaputter.

Norge vidste ikke, at den Krig, som skulde erobre det, førtes i Nordtydskland og det Holsteenske siden den 18de Novbr., da *Karl Johan* pludselig fra Hannover af vendte sig mod Elben igjen, gik over den, og brød ind i Holsteen, efter den 5te Decbr. at have fordrevet de Franske og Danske fra Lübeck. Allerede i sin Bulletin fra denne Stad forkynder

sin Hensigt at være den, at ende Krigen med Danmark
d eet Slag, og den 9de Decbr. forkynder han fra Oldeslohe
lstenerne, at deres Land, siden „de af Magterne sluttede
rbund forene Norge med Sverige“, blot vil blive taget i
iddelse som et Pant for Opfyldelsen heraf. Uagtet Kron-
ndsen af Sveriges første Bevægelse mod Nord maatte være
lelig nok endog uden disse Manifestationer, havde den dan-
Regjering intet yderligere gjort forat dække Hertugdøm-
mne. For Fæstningerne var der slet sørget undtagen for
ckstadt, som ikke destomindre skammeligen kapitulerede,
først da det var for silde, da *Friederich af Hessen*, efter
gtningen ved Bornhøvede og den ærefulde Batalje ved Sehe-
l, havde iværksat sin Retirade tvertsover Holsteen fra Lü-
k og Oldeslohe over Kiel til Rendsburg, og Kronprindsen af
rige fra Kiel af dikterede Betingelserne, nærmede Hoved-
en sig Kamppladsen saa nær som til det lille Belt. *Fre-
k* sad da i Middelfart paa Fyen mellem 16,000 Mand og
te Tappenstreg Morgen og Aften, mens Tettenborns Kosak-
allerede joge forbi Kristiansfeldt ad Kolding til. Disse
barbariske Tropper gjorde ellers god Tjeneste i dette
ttog. Holsteen smagte dem med sine velforsynede Meje-
og Embedskasser i de aabne Amtsflekker. Maagerne
e ikke friere over Havet end de spredte sig over det
e Land, ombuende den retirerende Armee og opfyldende
nytterne med Forfærdelse. De vandede alt sine Heste i
eren og Slien; Jyderne mindedes Sagnet om at de Kej-
ige i Trediveaarskrigen havde gjort det i Liimfjorden. De-
brogede Pulker dannede de lange Slagfjedre paa Ørnen,
, en Uge efter Lübecks Indtagelse, allerede lavede sit
e i Kiel. Længere end til i Nærheden af Kolding kom de
ikke, saa det egentlige Danmarks Grændser kun vare over-
ne af Frygten og Rygterne, men ikke af nogen Fiendes
l. Der stod 3000 Mand som Avantgarde for de 16000 Til-
ere paa Fyen, som igjen stode i lignende Forhold til en
saa stor Armee paa de andre Øer; — med en Hær af
000 Mand i Behold bekvemmede Danmark sig, efter 10
ges Feldttog, til Indrømmelserne i Kiel. *Karl Johan* vid-
, at dets vaklende Politik endnu stedse klyngede sig til Haa-

bet, at de allierede Magter ikke vilde lade det komme til det Yderste med det, som, da Invasionen skede, kun var tvungen ind i sin nærværende Stilling af den bydende Davoust, der fra Hamburg af havde holdt Danmark i Schak. Han vidste, at det især fegtede med Bønskrivter til Kejseren af Østerrige, og at disse vilde være forgjæves; og om det virkelig var saa, at Kosakkerne den første Forfølgelsesdag, d. 6te Decbr. i Bramstedt opfangede en Skrivelse fra Kongen af Danmark til Prindsen af Hessen, hvori Nødvendigheden af en Vaabenstilstand lagdes Denne stærkt paa Hjerte, var dette Blik bag Kulisserne ikke egnet til at stemme den sejerrige Hærførers Fordringer lavere.

Som Floden i Digets aabnede Fure fulgte *Karl Johans* Hærmasser Danskernes Retirade. Den 13de Decbr. tog han sit Hovedkvarteer i Kiel, og afslog derfra det første Tilbud om Vaabenstilstand. Gesandter fra de fire allierede Magter og fra Hannover omgave Hærføreren, der med stærke Skridt nærmede sig Maalet, da Diplomaterne skulde bruges, omtrent som naar Læger kaldes til Amputationen, der ikke længer kan opsættes. Efter en personlig Sammenkomst med Prinds *Friederich* den 15de Dec. istandbragtes dog en Vaabenstilstand, som skulde vare til den 29de, og hvorefter Demarkationslinjen førtes tversover det Slesvigske, samt Belejringen af Glückstadt og Friederichsort skulde kunne fortsættes. Dertil benyttedes ogsaa Vaabenstilstanden fra svensk Side, og fra dansk til Fredsunderhandlinger, som, under den østerrigske Gesandt Grev de *Bombelles* Mægling, bleve drevne af den danske Kammerherre *Bourke*. Men uden Held, skjønt Norges Aftrædelse allerede fra Vaabenstilstandens Begyndelse var vedtagen som Basis for Freden; thi „Kongen — siger en dansk Forfatter*) — gjorde sandsynligviis formeget Regning paa den Vægt, Østerrigs Understøttelse og gode Vilje havde hos de øvrige Magter, da han for denne Aftrædelse fordrede et Ækvivalent, som man paa ingen Maade havde isinde at tilstaa ham, og som ifølge nogle Angivelser skulde have bestaaet af Hansestæderne, en anseelig Deel af Hannover og hele Nordsøkysten til

*) I Falcks Staatsbürgerliches Magazin.

iesland. Disse Fordringer bleve altsaa forkastede, og des nærmede den Dag sig mere og mere, da Fiendtderne igjen skulde tage sin Begyndelse. Da indfandt *ke* og *Bombelles* sig endnu engang i Kiel, for idetmindste ıvirke en Forlængelse af Vaabenstilstanden, i hvilken Frist ventede, at den Kureer, der var sendt til Kejseren af rige, vilde komme tilbage og bringe gunstige Efterret. ɜr. Først efter en haardnakket Modstand gav *Karl Johan* amtykke til at Vaabenhvilen maatte forlænges til den 5te ar, men fastsatte som Betingelse — efterdi han vidste, at nark gjorde underhaanden Forberedelser til Krigens Fortɜlse *) — at ingen danske Tropper i den Tid maatte overs fra Øerne til Halvøen; noget Militær, der allerede var et frem til Flensburg, maatte derfor bryde op i Juleda- og drage nordpaa."

Den 5te Januar kom, men endnu ikke Kureren, som le overbragt Kejseren af Østerrige *Frederik VI*tes Samte til Aftrædelsen af Trondhjems Stift; og før hans Tilbaomst vilde *Frederik*, der endnu altid haabede Alt af Kej-*Frantses* Mægling, ikke give efter. Det var i disse sidste stlige Dage der kom nogen Rørelse i Tropperne paa ne, idet Kongen, ledsaget af Landgreve *Karl af Hessen* denrigsministeren *Rosenkrantz*, den 3die Jan. tog sit Hovedteer i Middelfart. Den fiendtlige Hær sattes ved Vaabenlandens Udløb i Fremmarsch mod Rendsburg og nordover l den 9de Januar, da *Rosenkrantz* meddelte den svenske ster Friherre af Wetterstedt, at man var beredt til at unandle om Fred paa den foreslaaede Basis: *Norges Afstaa-* og at Bourke snarest skulde indfinde sig i Kiel som benægtiget Gesandt. Dagen før var nemlig Kureren kom- tilbage fra Kejseren af Østerrige, ledsaget af den østerke Underhandler *Foulon*, men med det trøsteløse Svar, lorge ikke længer stod til at redde.

Karl Johan befandt sig ved sit Maal: Afstaaelsen af Norge, Oprettelsen af et cimbrisk Rige, som man ymtede om i

*) Disse bestode mest i Jydernes Tilbud om Landstorm paa egen Bekostning. Det blev afslaaet.

Danmark. En i Dansk Statstidende af 11te Juni 1813 indrykket og i Kristiania særskilt udgiven „Meddelelse af et i Norrig indsendt svenskt Brev," dateret Stockholm 29de April 1813, godtgjør, at Invasionen i Hertugdømmerne var allerede i denne Hensigt besluttet da den svenske Armee førtes over til Tydskland. Uvidenhed om Fiendens Planer kan altsaa ikke have været Aarsagen til den Uforberedthed, hvormed den danske Regjering mødte dem. Som Forsvar derfor skulde en halv officiel Artikel i fyenske Avis tjene, hvori der fremhævedes at Jylland ikke stod til at redde siden Glückstadt og Friedrichsort vare faldne, og at det ogsaa kunde spøge for Øerne med første aabne Vande. Norge, hedte det, var alene opofret for Fredens og det Heles Skyld, og nu maatte man ikke ved Mismod i Ulykken forøge det Smertelige i en Beslutning, der gav Landet Fredens Velsignelser tilbage. Disse ere ogsaa i Forbindelse med Norges Kornforsyning fra Jylland de Grunde, som fremhæves officielt for Afstaaelsen.

Den 11te Januar 1814 ankom *Bourke* til Kiel og den 14de undertegnede han, *Wetterstedt* og *Thornton* den mærkværdige Kielertraktat, i hvis 4de Artikel Kong *Frederik VI* afstod Norge, med Undtagelse af Kolonilandene, til Kongen af Sverige *).

Om de Begivenheder, som nærmest foregik Kielertraktaten, havde man i Norge kun dunkle Efterretninger. At den danske Regjering maatte befinde sig i overordentlig Betryk, lod sig nok mærke af de overordentlige Paalæg, som hurtigt fulgte paa hinanden i de sidste Maaneder af 1813, og som ikke lidet forøgede den Priis af Lidelser, hvorfor Norge har maattet kjøbe sin Frihed og blidere Fremtid. Forordningerne af 4de og 8de Septbr., 25de Oktbr., 5te og 20de Novbr., hvorved de, der uden Tilladelse maatte opholde sig i Udlandet, tilpligtedes dobbelte Skatter af sine faste Ejendomme, Told og Skibsafgivter befaledes erlagte i Sølv, Afgivter af Vare-

*) Se Bil. VI.

lag, Kvæg til Forhandling og Bohave paalagdes, og Stemppapiirstaxten forhøjedes, motiveres udtrykkelig af Statens ›rmuenhed til at værne for sin Uafhængighed. Imidlertid ıg dog Konstituenterne af Norges private Laane- og Disatoindretning, ved Afskedsgjæstebudet den 5te Januar:

„Alt lindres vor Nöd, og paa Ejderens Bred
gjenvinder os Fredrik en hædrende Fred.“

Aaret havde, i Forhold til den knappe Udsæd, været ret ıgtbart; men Høsten og den usikre Tilførsel forslog ikke at afhjælpe Trangen. Mindst føltes denne af Nordlandene Finmarken, der forsynedes fra Rusland; men søndenfjelds ,te Udskrivelsen af et Kornlaan i Agershuus og Kristianssands ifter til Armeen, Anstrengelserne med Spiseindretninger og enkogerier for de Fattige samt de enorme Brødpriser, at n farligste Fiende, Mangelen, endnu stod indenfor Grændsen.

Uvisheden om hvad der imidlertid foregik „dernede“ var ιe den mindste Kval. Selv om Vaabenstilstanden af 15de ıcb. indeholder den officielle Tidende kun en dunkel Eftertning, og siden intet før den 25de Januar, da en apokryfisk ırkyndelse af Freden viste sig. I Danmark havde Regjerins Frygt for Offentlighed bevirket Oprettelsen af et Selskab der dens Beskyttelse, der skulde angive Enhver, som vode at føre andre Efterretninger i Munden end de Regjerinn officielt havde meddeelt; og stod det saa til der med Folts Kundskab om dets egen Skjebne, kan man indse, at Uvinheden og Ængstligheden maatte være endnu større, Rygrnes bølgevilde Flugt end mere sindsbevægende i Norge. en omspændte dets Kyster, Postgangen var standset, paa avet eller i de ængstede danske Smaabyer fangede de enelte Kornskippere Brudstykker af forfærdende Nyt, hvori *arl Johan, Napoleon*, Kosakker og Svensker figurerede som æmoner i en Taageverden, og de Efterretninger, som slap ıd i *Kristian Frederiks* Gemak, kom kun ud i den Skikkelse, an behagede at give dem.

En Samtidig *) skildrer i et Haandskrivt Tilstanden i Januar 1814 saaledes:

*) Sal. Provst og Sognepræst til Tjölling *J. S. Stephansen.*

„Fra 5te Januar begyndte Vinteren saa alvorlig, at Haabet om mere Tilførsel forsvandt, og nu afløste den ene Dag den anden med falske Rygter, at fiendtlige Hære havde oversvømmet hele Jylland, og en almindelig Frygt udbredte sig for de norske Skibe, som ej endnu vare retournerede. Den strenge Vinter holdt Alle i den dybeste Uvidenhed om Tingenes sande Stilling imellem Danmark og Fastlandets Magter, hvoraf Norges Skjebne dependerede, indtil den 27de Jan., da Bladet Tiden begyndte med dette glade Budskab: „Fred i Norden!“ uden at kunne meddele Fredsvilkaarene. Glæden blev stor, men private Breve fra Kristiania forandrede snart den glade uventede Stemning ved at berette, at Rygter fra Sverige fortalte forvist, at Norge var afstaaet til Sverige ved Freden mellem Danmark og de Allierede, som og at Oberst Rømer, Adjutant hos Kongen, havde igjennem Sverige, i Følge med en svensk Officier, derom bragt Prindsen Depecher. Men et tykt Slør skjulte fra denne Side Prindsens Hemmelighed for Norge, og forat forberede Landet paa denne Efterretning, ankom til Byerne Breve fra Stiftamtmand Thygeson, hvori han opfordrer til Orden og Rolighed samt Tillid til Prindsens Viisdom og Klogskab, og melder, at intet Officielt var indløbet, om hvormeget der var afstaaet af Norge, samt at Prindsen var rejst til Throndhjem — en Rejse, som syntes at have til Hensigt, saavel at udhale Tiden med Svar paa mange af Sveriges Fordringer i Anledning af Norges Afstaaelse, som og at vinde Tid til at raadslaa og betænke sig over Fremgangsmaaden, samt at høre Landets Sindelag mod Svensken. Paa denne Rejse bebudede Bladet Tiden mange Udladelser af Prindsen, der saavel vidnede om Sandheden af det Rygte, at Norge var afstaaet, som og at det blev stadfæstet af svenske Kurerer, som idelig indløb; men Vilkaarene eller Fredstraktaten blev ubekjendt ligeindtil midti Februar, thi Norge var stærkt blokeret af en streng Iisvinter, og Intet kunde komme til Folkets Kundskab uden igjennem Regjeringen, som erholdt Kurerer fra Danmark igjennem Sverige, efterat Freden til Kiel var sluttet. Men alvorlige Foranstaltninger skete imidlertid, som hentydede paa, at Norge ej uden Modstand overgav sig“.

Kronprindsen af Sverige højtideligholdt Freden i sit Hovedarteer Kiel Søndagen den 16de Januar med stor Parade og Tedeum under Kanonernes Torden. To Dage efter udstedte ederik *VI* et aabent Brev, hvori Norges Aftrædelse bekjendtøres, Normændene løses fra deres Troskabsed og opfordres roligen at underkaste sig den nye Regjering. Med dette ev, Fredstraktaten og en yderligere Deklaration over de mstændigheder, som havde aftvunget ham Offeret, affærdiges da Adjutanten Oberstløjtnant Rømer til Norges Statholr. Stykket selv skulde begynde; dets Helt nølede endnu n med at lade Teppet gaa op — med andre Ord: *Kristian rederik* holdt det ikke raadeligt strax og reentud at meddele tionen de Efterretninger, der maatte krænke den saameget. bleve først nedlagte i hans danske Fortroliges Bryst, som somt bleve hentede, og man blev enig om at man maatte utralisere Rygterne og den første Opbrusning ved blot at e Efterretningen om Fredens Afsluttelse tilbedste, men at le uvidende om dens Betingelser. Folkets Forbitrelse skulde stikkes med Glæden især over Freden med England og med leigt til Hvile for dets Træthed. Redaktøren af Tiden blev ldet og atter kaldet til Prindsen, og efter flere strøgne Konpter viste sig den følgende Dag, den 25de Januar, med re Typer følgende Extrablad af Tiden:

„Den mørke og for menneskelige Øjne uigjennemtrængee Taage er splittet, og et Glimt af Solens Klarhed blænder sten det glade stirrende Øje.

Fred, Fred i Norden!

Dette glade Budskab, som Udgiveren er bemyndiget at ndgjøre, iler han her med at meddele.

I Følge aldeles paalidelige Efterretninger ere *Præliminærne for Freden til Lands og Vands afsluttede* mellem Hans ajestæt Kongen af Danmark og Norge og de allierede Magter.

Om Fredsvilkaarene kan Udgiveren Intet tilføje, da han ke kjender dem, og da de rimeligviis i den Skynding, hvored dette vigtige Budskab er bragt os, ej kunne blive fuldendigen meddeelte; men det faste Haab ville vi nære, at de e kunne være vanærende og ikke skulle vorde ødelæggende r Danmarks, for Norges Lyksalighed. Saa frejdigen stole

vi paa Gud, der er Herrernes Herre, og paa den Kraft, der luer i begge Nationers Bryst, at vi uden Banghed tør se Fremtiden imøde“.

Men der stod noget Andet at læse i Hvermands Ansigt end den falske Glæde i denne Proklamation. Forbitrelsens Taarer skyllede dette Blaar væk. Tingenes sande Forhold blev hurtig bekjendt nok, men saa hadet at man skyede at nævne det. Det varede ogsaa en heel Maaned, til 24de Febr., før det aabne Brev af 18de Jan., og ligetil 10de Marts før selve Fredstraktaten officielt blev meddeelt. Norge havde lidt for Danmark, og lidt mere end dette; det fandt sig nu for lethen opofret. Fortrydelse herover, republikanske Forventninger, Mistillid til Prindsen gav sig Luft igjennem Kristianias Intelligentssedler *), og istedetfor *Treschows* Program og Tale paa den annoncerede Højtidelighed paa *Frederik VIs* Fødselsdag, den 28de Januar, viste sig denne samme Dag i Intelligentssedlerne og i nok et stortypet Extrablad til Tiden en ledende Artikel, som ialfald, om den bitre Følelse over at være solgt for alt for godt Kjøb ikke med Hensigt skinnet igjennem den, dog gav Fortrydelsen herover Næring.

„Saare underligen vende sig Tildragelserne paa denne Jord! Hvad Menneskene slet beregne og tro at forudse som uundgaaeligt, skeer aldeles ikke, imedens de virkelige Tildragelser tit ere af den Natur, at hvis de vare os fortalte i et Eventyr vilde man anse dem for Phantasiens Spil og Drømmeværk.

Saaledes bares alle Slags Rygter til os — ligesom paa Vindens Vinger — imedens Klima og Tilfælde afbrød den virkelige Kommunikation. Snart vare Fienderne rykkede frem til den ene jydske Stat, snart til den anden. Under Dag og Datum meldtes de fiendtlige Forposters Ankomst til Aalborg. Til Slutning vare Kosakkerne endog i Fladstrand. Beretninger manglede ikke om et stort Slag, som var leveret imellem

*) Se de Bilagene tilföjede Opinionsytringer.

ıngen af Danmark og de allierede Magter; Udfaldet var af-
xlende: idag havde et Parti sejret, imorgen et andet.

Omsider droges Teppet op. Intet af Alt dette er passe-
t. Paalidelige private Breve melde, *„at Jylland har alde-*
ı *ikke været betraadt af Fienden.* Hs. Maj. Kongen har
ı sit Hovedkvarteer i Fyen negocieret med de allierede
ıgter. Præliminærfreden afsluttes, og efterat dette er skeet,
ve de allierede Tropper *strax* rømmet det Slesvigske og
re i Begreb med at forlade Holsteen. Det er højst sand-
nligt, at der er forefaldet Noget ved Rhinen eller i Holland,
m har bidraget til deres saa hastige Afmarsch didhen.

Dette Begivenhedernes uformodede Løb er et nyt Beviis
a, hvor utidigen vi ofte baade frygte og haabe, og hvorle-
s vi daarligen, liig Hjorten i Fabelen, rose vore indbildte
ırdele og dadle vort virkelige Held.“

„Saa? Jylland har ikke været betraadt af Fienden? Man
r ikke vovet et Hovedslag for at redde Norge?“ spurgte de
ıtrioter hinanden, som inden faa Dage vare i Arbejde med
lv at redde det ved at kalde Friheden til Selvstændighedens
ıskyttelse.

„Prindsen vil redde det,“ sagde Massen. „Han rejser
ıg til Throndhjem for at opmande Folket.“

„Forat undersøge Stemningen og hvorvidt han kan gaa,“
umlede Hine, „og forat — — “

„ — Lade sig krone . . “

„Tys! Gud forbyde det!“

Kristian Frederiks Rejse til Throndhjem.

„Hs. Højhed Statholderen agter paa nogen Tid at foretage
ı Rejse til Throndhjem,“ var den 26de Januar bleven publi-
ret. Og efterat han den 27de havde, forat afhjælpe Penge-
angelen, beordret Udstedelsen af rullerende Beviser til en
ım af 3 Millioner Rbdl., drog han i al Hast og Stilhed af-

sted i sin Spidsslæde. Foran jog Generalkvarteermester *Hefner*, en Partisan af en Kislaragas intime og blinde Hengivenhed, og i hans Følge befandt sig ogsaa den bekjendte Rejsende Grev *Vargas Bedemar*. — Først den 31te forlod han Ejdsvolds Jernværk, hvor Konferentsraad, siden en af hans Statsraader, *Karsten Anker* boede, en Mand han ligeledes i et og Alt kunde regne paa for sine personlige Planer. Vejen gik over vestre Mjøsbred. Overalt strømmede Folket sammen forat se Landets Haab, Kantoneringerne mønstredes, Omegnens Embedsmænd stedtes til Kur, og til de forsamlede Almuer faldt der mange opmuntrende, nedladende Ord.

„Hvad er det for Folk?“ spurgte Prindsen om Totningbixerne, der stolprede frem i deres Finmutter og Varsteviker forat se ham, og det forundrede ham at høre, af disse anseelige Mænd kun vare simple Bønder. Indtrykket smeltede sammen med det af Udsigterne over de Landets vide, velbebyggede Kjernebygder, hvorigjennem han nu ilede med Fingerens Hurtighed over Kartet. Og da han nu gjennemfor Gudbrandsdalen — „Gudskelov, der er alt Skiftet“, sagde han naar han langt borte over Sneen øjnede Rødhuerne, som overalt i Mængde stimlede sammen paa Hvilestederne. Ved Lillehammer, i Dalens Munding, og i Froen hilste Præster ham i Dølernes Midte med norske Marseillaner- og Pyrenæerhymner, og der som overalt opmuntrede han disse til i hvad der maatte paakomme at bistaa gamle Norge med Fædrenes Tapperhed. Foran Sinklarsmindet, og efterat have læst Indskrivten, spurgte han Mængden, om de, liig Fædrene, vilde vove Liv og Blod for Fædrelandet, og idet han pegede paa Mindet, reciterede han Strofen:

„Ve hver en Normand, som ej bliver hed,
saa ofte han denne mon skue!“

Vejen gik paa Isen nedenunder Kringlen, hvor ogsaa Dølerne havde forsamlet sig i den Tro, at han ikke vilde rejse det bekjendte Mindested om deres Forfædres Sejer ubeseet forbi. Det var mørkt da han kom; Fakler vare tilrede, og saa kravlede han da opad Uren støttet til et Par haandfaste Døler. Som han hviler sig i den dybe Sne, humper en gammel hexerunken Kjerring (det er intet Eventyr vi fortælle)

:m med en Blærelegt, raabende: „lad mig faa se Prindsen! l mig faa se Prindsen!“ „Naa, Mor, se du!“ siger Denne ende. „Saa du er *Kristian Frederik?*“ blir Kjerringen ved, et hun holder sin dunkle Lanterne tæt til hans Ansigt, og onstrer det nøje. „Vakkert Kjød og Blod; men for vek er du ud til at bli' Norriges Frelsermand.“ Macbeths Hexer re ikke ominøsere.

„Almuens eenstemmige og første Ønske — heder det i dberetningerne om Prindsens Rejse — var stedse at erholde y og Krudt forat forsvare eget Arnested og hævde Norges elvstændighed. Samtlige ytrede den største Afsky for fremed Aag og tilsvore Troskab i Liv og Død med en Inderlig:d, der forøgede Hs. Højheds Agt og Kjærlighed for Fjelts djærve Søn og hjerteligen rørte Højstsamme. Gamle og ige stode med Taarer i Øjnene“. Navnlig var det Tilfælde d Kringlen, at Almuen udbad sig Ammunitionen, hvilket oga blev den tilsagt.

Paa Dovres brede Ryg viser Snehætten sig, tilsyneladende ke langt borte, fordi dens dominerende Gestalt hæver sig er en, ved Snedækket endnu ensformigere, Højslette, som n yder skuffende Dimensioner. Dette Fjeld var dengang seet for Norges højeste Tinde, for dets rette Højsæde. Og dop vilde nu Prindsen i den dybe Sne. Slæderne maatte mdse, og han begav sig atter stolprende afsted med et Par ørere under Armen, ihvormeget man foreholdt ham det Umuge deri. Han kom ogsaa snart tilbage efter en Afstikker, m skulde være ligesaa forgjæves og spildt i dette Værk, :rsom den samme *captatio benevolentiæ*, som ogsaa skinnede jennem dette Indfald, ikke var et af de mest iøjnefaldende ræk i Prindsens hele Virken og Tragten i Norge. Dølerne , men de leek det. Det var at klappe dem paa Hjertet lisom ved Kringlen. At have besteget Snehætten vilde ogsaa eret et ret betydningsfuldt Forspil til den Bestigelse af de mle Haraldiders Throne, som man har paastaaet det var indsens Plan at forsøge iværksat i Throndhjem. Det er paaaaet, benegtet og troet, — fra alle Kanter uden Beviser. en Rygtet derom kom fra Throndhjem, og endnu vare Prindns nærmeste Omgivelser og Øjentjenere ikke de Eneste,

som delte hans Mening, at han i ifølge Byrdens Ret maatte tage Styret med al sine Fædres Enevoldsmagt. Det er ogsaa Tilfælde, at Ytringer om at det var muligt, at Throndhjem vilde faa en Kroning at se, undslap den Mand dersteds, samme Aften, Prindsen var kommen, og efter Audients hos ham, hvem *ex officio* en Hovedfunktion ved Kroningen vilde være bleven paalagt, og som man fremdeles tror bedst af alle levende Normænd underrettet om denne Sag.

Det er med Historien som med gamle Folk, der se og erindre bedst langtfra. Den Tid vil derfor nok komme, da Sandheden, der har den ene Fejl at hade Kompromittationer, ogsaa vil fortælle hvad der forhandledes mellem Prindsen og de throndhjemske Notabler. Indtil da — et „*Si credere fas est*“ saavel om Kroningsprojektet som om den smukke Historie, at en Officeer havde, som Kureer, indhentet Prindsen paa Rejsen til Throndhjem, førende med sig, foruden en streng skriftlig Ordre fra Danmark om at efterleve Kielertraktaten, ogsaa den mundtlige, at gjøre alt forat udhale dette til medio Novbr., da Kronprindsen af Sverige var indviet Napoleons Skjebne og Kristian Frederik bestemt til hans Efterfølger. Ogsaa Rygter ere, som saadanne, historiske Fakta, om end deres Værd kun er at betegne sin Tids Ængstelser og Fluktuationerne i dens Tanker. Og i Norge frembragte Rygter og Suppositioner, i Mangel af Efterretninger, en agiteret Spænding i de aktivere Gemytter, som maaske var mere egnet end disse, der kun kunde virket nedslaaende, til at affode de senere raske og storstilede Beslutninger paa Ejdsvold. Dunkle Aaselser og omridsløse Forestillinger forudgaa og udfylde den Spænding, hvorunder Kvindens Fødselsværk fuldbyrdes; og den Energi, hvormed det norske Folk modsatte sig Kielertraktaten og handlede paa Ejdsvold, skylder ogsaa Haabet og Sagnet om at Magterne dog nok igrunden ikke vilde Sveriges *Karl Johan* det saa vel som Danmarks *Kristian Frederik* en Deel af sin Raskhed. Denne, tænkte man, var en af Kongehimlens legitime Fixstjerner, *Karl Johan* kun en Komets flammende Mulm, som snarlig vilde forsvinde. Tvivlede Nogen herom, var han i de Dage ingen god og klarseende Politiker. Man forsømte ikke at meddele alle de engelske Avisharanger, man

fik fat paa, hvori Kronprindsen af Sverige saa falskeligen divineredes. Lad hiin Kureer kun opløse sig i et af disse løbende Rygter, som dengang agiterende gjennemfor Landet — det indeholder dog i Henspillet paa Magternes hemmelige Medhold en af de berusende Ingredientser i Tidens Bæger, som bragte Folket en Stund udenfor sit Sædvanlige, og et af en Kroningsplan, som ovenpaapegede, ikke ilde beregnet Incitament. Af foregaaende Rygter havde intet virket saa paa engang rystende og forenende, som det om Throndhjems Fraskillelse fra det øvrige Norge. Prindsen undlod heller ikke ved sin første Kur i Throndhjem at røre ved denne nerverystende Streng. „Foruroligende Rygter — talte han — bebudede, at gamle Norge skulde stykkes ud; det skulde aldrig have skeet; dertil staar Tanken ej heller; men nu gjælder det det Hele; dog Norge kan og skal bestaa ved Samdrægtighed. *Jeg er uadskillelig fra Norge.* Min Tillid staar til det norske Folk, mit Haab til Gud; min Løn skal være Folkets Kjærlighed“.

For denne „gamle Norges Vel og Selvstændighed“, som Prindsen i saa stærke Udtryk knyttede til sin Person, havde han Dagen tilforn, paa Stationen Bjerkager, hvor han opholdt sig, „for paa sædvanlig Maade at underholde sig med den forsamlede Almue“, under Rennebuingernes Hurra, udtømt et gammelt Drikkehorn, som flere af Oldenborgerne havde drukket af. Og da han Dagen efter, den 5te Februar, tilhest holdt sit Indtog i Throndhjem, klang Forsikringen om Norges Udelelighed velberegnet gjennem hans opmandende Hilsen til de paraderende Tropper og Borgere. Der var rigtignok ikke længer Spørgsmaal om nogen Deling, men det vidste Prindsen, og ikke de ærlige Thrønder.

Prindsen modtoges med megen Pomp i Throndhjem. Greverne *Schmettow* og *Trampe*, ledsagede af de fornemste Embedsmænd, vare rejste ham imøde, og Kommandanten overleverede Fæstningens Nøgler. Strax efter Aftrædelsen i Stiftamtmandboligen gjorde han den kommanderende General nordenfjelds, den gamle populære *Krogh*, et Besøg. Men især syntes Biskoppen, *Dr. Bugge*, et Talleyrandartet Hoved, at have tiltrukket sig Prindsens Opmærksomhed som en Mand,

der kunde være ham nyttig til andet end til at messe. Han maatte ogsaa senere følge ham til Ejdsvold alene fordi han vilde have ham der. Hs. Højærværdighed syntes ogsaa til Vederlag særligen indtagen i Prindsen. I en Sang ved et Gjæstebud hos Biskoppen kaldtes han „vor Sverrir, vor Hakon!“ og med devoueret Anticipation forsikredes, at

„altid skal Klippens erkjendtlige Sönner
signe den Krone, som Kristian bar.“

Men der gaves Thrønder, som ikke tillod det at komme saavidt; og Prindsen skal derfor ikke have forladt Throndhjem i det bedste Lune. Dette skede om Aftenen den 9de Febr.; efterat han havde beskjæftiget sig i de roligere Stunder under Opholdet med at bese alle offentlige Indretninger, og Rejsen fortsattes derefter uafbrudt Natten over til Røraas og derfra i forcerede Dagsrejser nedigjennem Østerdalen, hvor han i Tydalen tog en Valplads i Øjesyn, fornyede sine Opraab til Almuerne om i paakommende Tilfælde at vise Fædrenes Mod; og mønstrede de paa Hedemarken kantonnerende nordenfjeldske Tropper, som han ligeledes kraftigen tiltalte foran Fronten. Den 13de Februar ankom Prindsen til Ejdsvold Jernværk, hvor det hedte han agtede at opholde sig nogle Dage for at mønstre Tropperne i Omegnen.

Den 16de Februar 1814

fortjener en egen Overskrivt; den er bleven Norge en vigtig Dag. Det var paa den Nationens Fornuft kom til Bevidsthed og dens sande Vilje sejrede. Vi forlade derfor *Kristian Frederik* nogle Dage paa Ejdsvold, og det i baade venlige og kjærlige Hænder.

Patrioter af Omtanke og Karakteer havde imidlertid ikke været ledige i Kristiania. Enkelte af Disse, hvorimellem Professor *Sverdrup*, havde samme Dag Efterretningen om Kielertraktaten ankom til Statholderen faaet Nys derom, mens et ligesaa hurtigt født Rygte om det Nordenfjeldskes Afstaaelse udbredte i den store Masse en endnu ubehageligere Stemning end om Sagernes sande Forhold var bleven bekjendt. Den

lignede Skibets Tilstand, naar Sejlene slaa bak og klappe mod Masten, saa man ikke veed hvad der i første Øjeblik er at gjøre. Efterretningerne om det hele Riges Afstaaelse skulde have bragt flyvende Blæst i dem; og den gjorde det ogsaa, om end mindre heftig, da den endelig kom ud efterat den offentlige Mening havde vant sig til at drive for mange Vinde. Uviljen over Afstaaelsen fra dansk Side neutraliserede da Hadet mod Sverige noget. *Kristian Frederiks* Omgivelser maa dog have troet Hemmeligheden vel bevaret i Palæet siden Stiftamtmand *Thygeson* endnu den 28de Januar, den Dag Prindsen rejste nordover, festligholdt *Frederik VIs* Fødselsdag som „Kongens“. Men Gjæsternes paafaldende Taushed og Forstemmelse viste hvad de vidste og tænkte. Værten blev forlegnere og forlegnere, og ingen Skaal for Dagens Helt hørtes før han endelig, da Desserten var fortæret og man skulde fra Bordet, rejste sig skyndsomt og halvt op, mumlede „Hs Majestæt Kongens Skaal,“ og hævede i største Hast det piinlige Gjæstebud.

Et Par Mile fra Kristiania, paa Gaarden Vollebæk i Folloug, boede Envold Falsens Søn, Sorenskriver, forhen Kaptejn, *Kristian Magnus Falsen*, ligesom *Sverdrup* en Individualitet af herlige Omrids. I en Samtale hos *Thygeson*, da Afstaaelsen ikke længer var saa hemmelig, erklærede begge disse Normænd sig imod ham og *Treschow*, der vilde forsvare den Mening, at *Kristian Frederik eo ipso* efter Kongeloven (der siger at ingen Deel af Riget kan afhændes) og efter Norges Odelslov var Norges Enevoldskonge; og maaske Falsens klare Blik især fra det Øjeblik maalte Norges rette Afstand fra sin Fortid og Værdien for Fædrelandet af de Sekunder, som løb. Han besluttede at benytte dem. Under ivrige Forbindelser med de vigtigste Patrioter i Kristiania udarbejdede han i Stilhed et Udkast til en Konstitution for Norge, hvortil Statholderens Sekretær *Adeler*, hvis Kundskab til Frankrigs senere Historie ellers ogsaa var ham behjælpelig, skrev en Fortale, og som han allerede den 15de Febr. forelæste for *Sverdrup* og Kammerherre *Peder Anker*. Man vil ogsaa vide, at han skal have fundet brugbare Materialier efter sin Fader. *Falsen* ytrede sig ved denne Lejlighed heftig imod Kielertrak-

tatens Anerkjendelse, uden forsaavidt den gav Normændene frie Hænder, og imod *Kristian Frederiks* Indgreb i Folkets Ret og Magt, som var den eneste for Tiden bestaaende. Skulde han gaa videre deri, var han — hedte det — rede til, med sit Frikorps, som han havde oprettet, at begynde en retmæssig Opstand. De smilte nok ad deres fyrige, let begejstrede Ven, men de skiltes enige i *Falsens* Sætninger og i at Norge maatte benytte sin Stilling til at give sig en fri Forfatning.

De gode Mænd anede dog neppe, at denne afgjørende Beslutning allerede Dagen efter skulde blive tagen. Vi forlode *Kristian Frederik* paa Ejdsvold Jernværk den 13de Februar. Ved at følge *Sverdrup* hjem fra Vollebæk seent om Aftenen den 15de skulle vi hurtigt og overraskende komme midt ind i det Møde der bestemte Norges Skjebne — det Møde af anseede Mænd, som *Kristian Frederik* i al Hast og Stilhed lod sammenkalde til Ejdsvold Jernværk den 16de Febr., forat høre deres Mening om hvad der nu i det Hele var at gjøre i Landets fortvivlede Stilling, om hvis sande Forhold det ikke længer lod sig gjøre at holde Folket i Uvished. Og idet vi følge *Sverdrup* did, følge vi tillige den Mand, som netop kom betids forat tilintetgjøre en Beslutning, som vilde have forraadt og beskjæmmet Nationen, og i hvis Mund dennes (og, som det har viist sig, ogsaa Himlens) Vilje fik sin Røst i det afgjørende Øjeblik, da Sofisterier havde bragt den til at tie.

Et Par Timer efter Midnat Natten til den 16de Februar bringes *Sverdrup* det Bud, at han har øjebliklig at begive sig til Prindsen paa Ejdsvold Værk, hvorhen det hedte, at flere Mænd allerede vare katdte. Han rejser, men naar først henimod Stedet over Middag. Udmattet og nedspændt nærmer han sig det allerede, da et af disse Udbrud fra Folkets eget Indre, et uforfalsket dybttonende Udtryk af Massens Meninger, Tro og Følelser, trænger gjennem en Almuesmands Mund til hans Øre og opmander hans Sjel. „Er I ogsaa af dem, som ere kaldte op til Ejdsvoldværket forat raadslaa med Prindsen?“ spurgte hans Skydsbonde, en gammel graahærdet Mand.

„Ja det er jeg; men hvad synes Du da om at blive Svensk nu?“

„Det synes mig ret daarligt om. Det maa I ikke raade Prindsen til. Vi ville for lade bare Kvindfolk og Børn hjemme, og saa alle Mand gaa til Grændsen."

„Dog vel ikke saa gamle som Du?"

„Aa jo, jeg faar nok gaa med. Men hvad I gjør og raader Prindsen til, saa husk, at Gud er ataat!" (ↄ: *Deus nobiscum*, Gud er med Os og vedhaanden).

Og dette „Gud er ataat" sagde den gamle Hædersbonde med en Betoning og et Udtryk af dyb religiøs Følelse, som klang *Sverdrup* dybt i Sjelen. Han syntes endnu at høre det, da han befandt sig paa Stedet, hvor En af de tilkaldte, Agent *Nielsen*, en ubetydelig Personlighed, som passerede forat nære republikanske Ideer, modtog ham ude paa Gaarden med Hovedrysten og Udraabet „Alt er tabt. Vi faa en Enevoldsmagt." Og da han traadte ind i Forhallen fandt han *Peder Anker*, *Biskop Bech*, *Rosenkrantz*, Amtmand *Collett* og flere Bekjendte med nedslagne Aasyn, tause og i sørgmodige Stillinger. „Prindsen har ventet paa Dem," blev det ham meddelt, og strax Kappen var kastet af, blev han ført ind for Hs. Højhed, som modtog ham med en lang og strømmende Tiltale om Landets Stilling og dennes Krav paa hans egen Person, og som endte med Forklaringen om at der saaledes ikke var andet for, end at Han, efter de øvrige Mødendes Mening, greb Regjeringens Styre med sine Fædres Magt.

Da klang den gamle Bondes „husk at Gud er ataat!" for *Sverdrups* Sjel; han mindedes Folket og dets Ret og vel ogsaa Diskussionerne paa Vellebæk fra igaar og før; og med sin dybe Røst og det skarpe Blik fæstet paa Prindsen, svarede han med roligt Eftertryk: „Dertil har Deres kgl. Højhed ikke mere Ret end jeg."

Disse Ord bør ingen Normand glemme. Fra dem stammer vor Konstitution. Om den pandsrede Athene var sprungen ud af Talerens virkelig antikformede, zeuslige Hoved, kunde hun ikke have imponeret Prindsen mere end disse Ord.

Slagen traadte han et Par Skridt tilbage. „Hvorledes? Er *det* Deres Mening?" Og det lod til at fortryde ham, og han søgte at bestride den, skydende sig ind under *Treschows* og de Andres Mening. Men *Sverdrup* forsvarede Folkets

Magtfuldkommenhed og Ret til at bestemme sin Regjeringsform saa overbevisende og indtrængende, at *Kristian Frederik* pludselig, med alle Tegn paa oprigtig Rørelse, omfavner ham med Udraabet: „De har Ret. De har overbeviist mig. Saa maa jeg handle. Kom lad os meddele de øvrige Herrer det*)!“

Dette er det herligste Øjeblik i *Kristian Frederiks* Liv. Prindsen begav sig strax med *Sverdrup* ud til de Forsamlede og erklærede dem, at *Sverdrup* havde overbeviist ham om det Rigtige i at sammenkalde en Nationalrepræsentation, og at han strax vilde skride til denne Foranstaltning. Alle bleve forbausede, de Fleste glade, *Karsten Anker* og *Haffner* med Ærgrelse til. De søgte endog med Heftighed at omstemme Prindsen; men Denne, der ikke kunde undlade at bemærke det heldige Indtryk paa de Fleste og Bedste af denne Sagernes forandrede Stilling, blev ved Sit. Man tilbragte Dagen sammen under Overvejelser af de nærmeste Forholdsregler, som vilde blive at træffe, nemlig Publikationen af Kielertraktaten og de dermed forbundne Dokumenter samt Indkaldelsen af Nationalforsamlingen. Efter 24 Dages Fravær indtraf *Kristian Frederik* igjen i Kristiania den 18de Febr., efterat han paa Indvejen besøgt Brigaderne *Hegermanns* og *Staffeldts* Stabskvarterer, og den 19de bekjendtgjorde Tiden: „Nu beskjæftiger Hs. Højhed sig uafbrudt med de vigtige Anliggender, som betræffe Rigets nærværende Stilling. Bekjendtgjørelser i saa Henseende kunne inden faa Dage imødesees, med Fortrøstning til den Fyrste, der allerede har givet det norske Folk saa umiskjendelige Prøver paa sin Kjærlighed og Omsorg for Sammes Vel, og som har lovet, ej at skille sig fra den Nation, der elsker ham.“

Frederik VIs aabne Brev ledsagedes af en Deklaration af samme Dato, der udviklede de Omstændigheder, der havde tvunget ham til Afstaaelsen, samt af en Bekjendtgjørelse fra det danske Kancelli, hvorefter de i Norge ikke indfødte Em-

*) Se Bilag XVI.

ınd, der ikke besluttede sig til at vedblive under den nye ng, havde at overlevere og forlade deres Poster, saaeres af den svenske Regjering udnævnte Embedsmænd Deklarationen fremhævede især hvorledes alle Forı Fred med England vare strandede paa Fordringen om Afstaaelse, hvor forgjæves Kejseren af Østerrigs tilog antagne Mægling havde været, og at Umuligheden i yne Norge, om Krigen havde vedvaret, var det mest de Motiv. „For Gud og for Mennesker — heder det ɜ Vi da ikke troet at kunne forsvare, at stille et ædelt ot for en Ulykke, som angaar alle andre, og som selv ærdet havde kunnet afværge, naar Vi endog, omgiven brave Tropper, efter *) deres og samtlige vore UnderØnske, havde kastet Os i Kampen, ikke med en, men re, i Forening, overlegne Fiender. Kræfterne, som embragte og kunne fremdeles frembringes imod Os, ke at beregne. Selv en Sejer kunde ikke redde det og Tab maatte have fremskyndet endnu større Ulykke, ɜ gjort alle videre Underhandlinger umulige. Vi have, alle disse sammenstødende haarde Uheld, maattet aftil den svenske Krone de Rettigheder til Kongeriget som vi arvede fra vore Forfædre. Vi afholde Os fra re de sørgelige Følelser, som Sønderrivelsen af Baanllem begge Riger foraarsager Os. Enhver Dansk, enormand vil letteligen slutte sig dertil af hvad han selv Aldrig kunne, aldrig ville vi glemme den Troskab og ɜnhed for Os og vores Stamme, hvilken det ædle ncareful lk i alle Tider og Tilfælde har givet saa rørende Prøı. Saalænge Troskab iblandt Folkeslægterne agtes som , ville Normændene nævnes som de, der stode ved

Fyen brød nogle Officerer sine Kaarder foran Fronten ved Eftertningen om Kielertraktaten. Den bekjendte tapre, renommistiske ıggzu Artillerikaptejn *Hummel*, en Normand, gik vel ikke fuldt avidt i sin Uvilje, men paadrog sig dog ved Ytringen deraf naade og en Afsked, som dog toges tilbage. Det var ham, som Kjöbenhavns Bombardement 1807 bad Kommandanten *Peymann* n dog idetmindste at erholde nogle Slaver, naar han ikke kunde a Soldater, til at betjene et Batteri.

Siden af, eller overgik ethvert andet Folk i denne Dyds Udøvelse".

Dette var da Norges Afskedsattest. Den lokkede Taare af mange Øjne, Tilfredshedens Straalen af Enkelte, som baade saa langt nok tilbage og frem til at vide, at Norge var idetmindste timets den Lykke at være bleven sin største Ulykke kvit.

En „Kundgjørelse angaaende det norske Folks fredelige Forhold til andre Nationer og Kaperiets Ophævelse", ligeledes dateret 19de Febr., offentliggjordes tilligemed de førnævnte Publikationer. Deri bevidnedes da, at Regenten og det norske Folk erkjendte det „for en udmærket stor Velgjerning, som det har modtaget af Hs. M. Kong *Frederik VI*, at Højstsamme, faa Dage førend han løste Folket fra sin Troskabsed, skjænkede Norge Freden med Storbritannien". Regentens første Bestræbelse vilde været Erhvervelsen af Freden, og det ikke alene med Storbritannien, men med alle øvrige Magter. „Thi erklæres højtideligen: at Kongeriget Norge har Fred med alle Magter; ikkun den er dets Fiende, som vil krænke det norske Folks Selvstændighed, og som med væbnet Haand betræder de norske Grændser eller Kyster". Dette er Programmet til den Politik, Prindsregenten agtede fremdeles at følge: fremfor Alt Fred med England, kun Erkjendelse af Kielertraktaten i dette Punkt, Havnenes Aabning og defensiv Krigsfod med Sverige. Og dette harmonerede ret godt med hiin første mystiske officielle Jubel over Freden i Norden, der skulde have været bedre grundet, om Diplomatien virkelig tillod saadanne partielle Erkjendelser.

I de forskjellige Kundgjørelser af den 19de Febr *)., nemlig den almindelige til Folket med særskilte Slutningsapostrofer til Land- og Søetaten, Cirkulærer til Biskopperne og Overøvrighederne samt Meddelelserne til Land- og Søofficererne har *Kristian Frederik* saamegen personlig Deel, at Forfatterskabet maa tillægges ham. Cirkulæren til Biskopperne anordner den fortræffeligen hensigtsmæssige Forholdsregel af en almindelig Bededag i Kirkerne, hvorunder den forrige Konges

*) Se Bil. IX og X.

g Regentens aabne Brev samt Dennes Kundgjørelse, efter n „kort, men kraftfuld", Indledningstale, skulde oplæses fra rædikestolen og Menigheden opfordres til at sværge at ville hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det lskede Fædreland". Naar dette med opløftede Fingre var beraret med: „Det sværge vi, saasandt hjælpe os Gud og hans allige Ord!" skulde Præsten, efter en foreskreven Bøn *), adbede Himmelens Velsignelse over det norske Folk, hvoran Prædikenen skulde holdes over Texten i Davids Psalme, l, 8, 9. Et Vidnesbyrd om Edens Aflæggelse, bestemt til pbevaring i Rigsarkivet, og en Adresse til Regenten, indeholande Fuldmagt til tvende Valgmænd til at overbringe samme g til at vælge tre Amtsdeputerede, som, ifølge det aabne rev, havde at møde den 10de April i Ejdsvold forat „bestemme g paa Nationens Vegne at antage Kongeriget Norges Regjengsform," skulde dernæst udfærdiges af Menighedens Embedsænd og af 12 af dens agtværdigste Medlemmer. Det samme eldte for Byerne, som hver skulde sende en Deputeret, der unde vælges strax i den primære Forsamling, til „Forsamlinen i Anledning af Regjeringsformens Bestemmelse", med Undgelse af Kristiania, Kristianssand og Throndhjem, som skulde ende to, og Bergen, hvis dobbelte Folkemængde mod hver l. Disse, krævede en Repræsentation af Fire. De Deputerede kulde, som Fuldmagt, medbringe Adresse fra deres respektive yer og Amters Menigheder, hvilke skulde opbevares i Rigets rkiv. Valgdygtige og valgbare vare Embedsmænd, Brugsejere, orgere og Bønder over 25 Aar. Paa Landet skulde saavel f Valgmændene som af de for Amtet Deputerede idetmindste In være af Bondestanden. Prindsen havde lært de rigtige Forhold i Folkets Sammensætning at kjende. Norge var, hedte let i Cirkulæren, „gjengivet Folkenes oprindelige Ret til selv at bestemme sin Regjeringsform", og Cirkulærens Udsteder, „Norges Thrones Odelsbaarne", havde, „kaldet ved Nationens illidsfulde Ønske, lovet at forblive iblandt det tro Folk, for, som dets Regent, at værne om Statens Sikkerhed, Orden og Rolighed". Forholdsreglerne ved det endelige Valg, Forplig-

*) Se Bil. XI.

telsen for fraværende Embedsmænd at indsende skrivtlig Ed, og Befaling, at de, der ikke vilde bestemme sig til at tjene Norges Sag, men maatte foretrække, ifølge Kancellibekjendtgjørelsen af 5te Febr., at vende tilbage til Danmark, skulde strax nedlægge deres Embeder, samt Opmuntring til at fremme „en god og fornuftig Stemnings Udbredelse og Vedligeholdelse", er Indholdet af Cirkulæret til Overøvrighederne. Meddelelserne til Land- og Søetaten fra „Norges Regent og Hærfører" foreskrive de samme Publikationer, Edsaflæggelse og Valg inden hver Bataljon, Eskadron eller Division, formeret i Kreds eller Karrée, eller paa Værfterne og Orlogsfartøjerne. To Valgmænd skulde kaares fra hver af disse Afdelinger: en indfødt Officeer og en Mand af Underklasserne, der tillige maatte være Gaardejer, hvilke igjen skulde vælge to Repræsentanter for deres Regiment eller Korps, medens Søetaten skulde repræsenteres af to Officerer og to af Underklasserne. Vidnesbyrd om Edens Aflæggelse skulde udfærdiges af de tilstedeværende Officerer, o: de Deputerede skulde overbringe en Adresse som Fuldmagt. De Officerer af Landetaten, som ikke havde kunnet være tilstede, skulde indsende skrivtlig Ed til Regimentschefen, og Søofficererne til Admiralen. De Krigere, som ej vilde „sværge Norges Sag". skulde strax erholde Afsked; og vilde Nogen af Landetaten først ansøge Kongen af Danmark om Tilladelse til at forblive i norsk Tjeneste, havde han at oppebie samme under Ansættelse i Kristianssands- eller Bergens Stift, imod et skrivtligt Løfte at ville indtil da forrette sin Tjeneste. Var dette Tilfælde med Nogen af Søetaten, da stod det ham frit for, paa samme Betingelse, at opholde sig i Land saalænge.

Den 22de Februar.

Samtlige Dokumenter tilligemed Fredstraktaterne mellem Danmark, Sverige og England bleve den 22de Eebr. oplæste i Regentens Bolig for Autoriteterne. Efter *Frederik VIs* Deklaration udbrød *Kristian Frederik:* „Lader os erkjende Danmarks vanskelige Stilling, og beklage den Fyrste, som ufor-

skyldt stedes i Samme!“ Og efter Meddelelsen af Danmarks aabne Brev, henvendte Prindsen sig til Forsamlingen:

„Ifølge heraf er Jeg tilbagekaldt, og befalet at overlevere Fæstningerne til de svenske Tropper; — men Jeg har raadført mig med Folkets Stemning; overalt har den gjenlydt for mig: Vi ville være Norske og ikke Svenske! Jeg følger villigen det Kald, at forsvare et uafhængigt Folks Rettigheder; hvis Jeg forlod det, vilde dette give Fienden Midler ihænde til at udsprede Splid og Uorden. Hører Min Beslutning, og hvorledes Jeg for denne Forsamling, som for hele Folket, kundgjør Samme“. Han forelæste dernæst selv sit aabne Brev og Kundgjørelsen til Folket, sluttende disse Meddelelser med disse Ord: „Mit Løfte til Norges Sag nedlægger Jeg for denne Forsamling, og fra Enhvers Hjerte møder Jeg vist det Samme. Paa Bededagen skulle vi samlede højtideligen aflægge vor Ed for Guds Aasyn.“

Efter Oplæsningen af Brevene til Biskopperne og Overøvrighederne samt Kundgjørelsen om det norske Folks Fredsforhold til alle Nationer, hævede Hs. Højhed Forsamlingen med Udraabet: „Og nu Medborgere! giver hinanden Hænderne, med det Løfte: samdrægtigen at virke som trofaste Normænd for Norges og den gode Sag, hvilken Gud vil velsigne!“ hvorpaa han selv og de Mødende indbyrdes indgik den højtidelige Pagt, paa gammel nordisk Viis, ved Haandtag.

Udaf Regentboligens Porte red derpaa Herolder, som paa forskjellige Steder i Byens Gader oplæste de tvende aabne Breve og Kundgjørelserne. Paa Torvet aflagde Borgerkorpset og Garnisonen i Geled Eden at forsvare Norges Selvstændighed, hvorpaa Regenten indfandt sig tilhest, omgiven af sin Stab, og tiltalte først de Militære: „Paa Eders Mod, trofaste Normænd! bygges hele Folkets Haab om et heldigt Udfald af den Kamp, som Alle ere villige at bestaa for Fædrelandet. Trygge skulle Oldinger, Kvinder og Børn leve bag Norges Fjelde, forsvarede af dets kjække Sønner under deres Regents og agtede Høvdingers Anførsel. Sejer og Frihed, eller Død, være vort Løsen!“ Han henvendte derpaa til Borgerne disse Ord: „Den gode Borger kan kun være lykkelig i det selvstændige Norge; Jeg skal forsvare Folkets Rettigheder, og, naar

det gjælder. Fødelandets Grændser; Jeg venter Bistand af enhver Norges Ven. — Held Norge!" De stormende Hurraer fra Gelederne og den umaadelige Mængde besvarede Hs. Høihed med Udraabet: „Lad mig altid finde en saadan Stemning iblandt Normænd, og Gud skal velsigne vor retfærdige Sag!"

Kristian Frederik kaldes i dette Øjeblik „den meer end elskede Fyrste," og der er Sandhed deri. Mængden saa i ham „Hjælpen og den sande Frelser i Nødens Stund," som ovennævnte Blad udtrykker sig, og den tilbad ham; og ved at slaa ind paa den Vej, han nu befandt sig paa, havde han ogsaa vundet de Hjerter, som vare haardere at vinde. Folk fra den Tid sige ogsaa, at Enthusiasmen for Fædrelandet og Prindsen ved denne og to andre lignende Lejligheder, nemlig ved Optrinene i Kirken den 25de Februar og ved hans Tilbagekomst fra Ejdsvold som Konge, var ubeskrivelig og ikke lavest stemt hos det smukke Kjøn. Man vovede at haabe, og Dette virkede paa det sorgvante Folk som nogle Draaber Viin paa den svage Rekonvalescent. Haabet blev i saadanne Øjeblik til Begejstringens Forjettelse, og Minutet, naar den uomtvivlede Frelsermand passerede forbi de af Kvinder, Børn, Oldinge og Mennesker af alle Vilkaar gjennembrudte Geleder, medførte en Glædesruus og Udbrud af en Enthusiasme, som ikke syntes at tilhøre disse Zoner. „Nej dengang! Da var der Liv i Folket!" sige hine Folk, naar et senere Tidens Barn tror ved en eller anden Lejlighed at have seet Udbruddet af al den Enthusiasme, dette Folks Hjerte er istand til.

Den 22de Februar endte med et Taffel hos Hs. Høihed Regenten, hvor han udbragte et „Held Norge og den retfærdige Sag vi idag begynde!" efter en Normands-Sang af *Ludvig Stoud Platous* paukeslaaende Muse, med dette Motto af Oehlenschlager:

„Staa sorte Skyer paa vort Norgs Himmel,
Vel, vi vil ej fortvivle; vi vil handle
Med mandig Styrke. — —
Flink, raske Styrmand! Bölgen slaar paa Dækket,
Og Vinden klaprer i det brustne Tougverk:
Nu gjælder det, med vældig Haand at styre
Det stærke Ror i Nattens Skum".

„Regentens Skaal — siger Tiden — blev frembragt med en Enthusiasme, som ikkun den kan fatte, der selv var tilstede, og Stemningen var ved dette Glædesmaaltid saadan, som man kan vente sig iblandt Mænd, der have fuldbyrdet en ædel Handling.“

Den store Bededag.

I Hovedstaden den 25de Februar, Norges Inspirations Dag, den Dag, da man skulde tro Gud forudbestemte dets Lykke for Inderlighedens Skyld i dets Begejstring. Thi Folkets Sjele befandt sig ganske vist da højere stemte, Himmelen nærmere, mere hævede udenfor sig selv end nogensinde; man kunde tænke sig dem i deres Opløftelse og Harmoni som en Glorie af Lys om det gamle Land, straalende denne Dag mellem Himmelen og Jorden, men den næste sjunken tilbage i Folkets Hjerter. Det var et elektrisk Fænomen i Sjeleverdenen ligesaa herligt som Nordlysets i Vinternatten; og det maa bemærkes fordi dette almindelige Opsving var Frihedens og Konstitutionens sikreste Forbud. De gamle Koners Taarer i Kirkestolene, den stærkere Glands i de unge Pigers Øjne, den jagende Blegnen og Rødmen over Mænds og Kvinders Aasyn, de kvalte Udraab, de hemmelige Haandtryk, da den smukke Prinds — endnu smukkere fordi Øjeblikkets Højtidelighed overgjød hans rosige Træk med et Bad af Bleghed — da han stod der paa Forhøjningen foran Alteret i Frelserens Kirke og aflagde Eden — alt Dette var en fiin men stærk Næring for de Mænds Tanker, som alvorligen sysselsatte sig med Norges tilkommende Forfatning, Selv Spidsborgernes Kandestøberier og Udagligdagsagtighed og Officerernes Bravader i Borgernes gjæstfrie Huse var forsaavidt ikke uden Indflydelse paa disse Forberedelser, som de ogsaa hørte til de lange rullende Bølgeslag af hiin mægtige Agitation. Med Held iværksattes denne fra Dybet af Folkets Hjerter med Anvendelse af al Religionens Kraft paa den store Bededag; Orgeltonerne til Thaarups Tedeum var dens brusende Storm, som bevægede dette Hav af Menneskehoveder, der paa hiin Dag fyldte Frel-

serens Kirke og Tempelsalen paa gamle Agershuus. Og da Prindsen begav sig didhen tilhest gjennem den tætte Folkemasse, og Mødrene løftede Børnene op for at se ham (Mange erindre kun saaledes at have seet ham), og disse bevægede Hænderne ligesom klappende i den almindelige Jubel, betegnede disse Smaahænder hiin Agitations Magt og Styrken af Folkets Sindsbevægelse, ligesom Engeblomstrenes Bølgen og de lavtvoxende Buskers Bladklapren betegne Stormens, at den har grebet og gjennemfarer den hele Natur.

De aabne Breve og Kundgjørelsen til Folket oplæstes af Biskop *Bech* fra Prædikestolen. Prindsregenten begav sig fra sin Plads til en Forhøjning ved Koret, hvor han var omringet af sin Stab, Autoriteterne og Byens Repræsentanter. „Et højtideligt Syn — beskriver Tiden det — Fyrsten midtiblandt Folket: Alle beredte til det helligste og vigtigste Foretagende. Dyb Alvorlighed hvilede paa Regentens Aasyn . . . Nu opfordrede Biskoppen Forsamlingen til Edens Aflæggelse. Hs. H. Prindsregenten og den forsamlede Menighed aflagde lydeligen og eenstemmigen den dyre Ed: „at hævde Norges Selvstændighed, og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland.“

Højtideligt og rørende var dette Optrin i højeste Grad; hvert ædelt og redeligt Menneskes Hjerte gjennemstrømmedes af de skjønneste Følelser; enhver mandig Sjel fattede de kraftigste og fasteste Forsætter. Derefter henvendte Hs. H. Regenten sig til Forsamlingen med følgende Tiltale: „Gud den Almægtige har hørt vor Ed. Han kjender Min Oprigtighed, og Han vil skjænke Mig Kraft og Viisdom til at udføre det store Værk til Folkets Frelse og til dets Rettigheders Forsvar. Vort Haab staar til Forsynet, som vil velsigne vor retfærdige Sag, formedelst den Samdrægtighed, der besjeler os Alle, og paa hvilken den Pagt, vi have indgaaet, er bygget, saa fast som paa Norges Klippegrund! Nu lyde Bønnen i Herrens Huus!“ Efter den religiøse Højtidelighed fulgte en Henvendelse til Regenten i et Recitativ og Sang. Biskoppen udraabte og Forsamlingen istemte et „Held for Norge! Held for Norges Regent!“ hvorpaa denne fra sin Galleristol endnu tiltalede Forsamlingen:

„Elskede norske Folk! modtager mit Hjertes Tak! Folkets ærlighed er min Glæde og min Løn! Lad mig altid finde ıdan Stemning iblandt Eder, og Gud skal velsigne os Alle!“

Med omtrent de samme Ord besvarede han i Slotskirken æsten *Claus Pavels's*, af Menigheden gjentagne, Udraab: [eld for Norge og Rigets Regent!“ Og „den var fuldbragt n store Dag,“ som det heder i den særdeles hjertelige, npelskjønne Festpsalme efter Eden, som udmærkede Bedegen i Agershuus Slotskirke.

„Den er fuldbragt, den store Dag!
Gud! se vor Id med Velbehag!
Du den og os beskytte!
I Naade sign vor Broderpagt!
Ej lösne Svig, ej bryde Magt
Det Baand, vi Normænd knytte!
Venner, Brödre
Alle ere,
Alle være!
Haab og Glæde
Fastne blidt vort Samfunds Kjæde!“

I disse Ord, Bøn om Guds Bistand og Opmaning til Haab Broderaand, ligger denne politisk-religiøse Bededags Meıg og Karakteer saaledes som den højtideligholdtes over det le Rige. Til Bergen overbragte Generalkrigskommissær *Vibe* ıdskabet om det Passerede og om hvad der nu skulde gjø-ɜ. Han traf de gode Bergensere ved et natligt Festmaaltid n 3dje Marts ovenpaa en Forestilling af Stykket „Manden af :d,“ i Anledning af den med Posten forudkomne „glædelige dende om Norges Selvstændighed under en viis og god Re-:nt,“ hvortil hiin Epilog var føjet, vi forhen have citeret ıgle Linjer af*). I Kristianssand og Throndhjem afholdtes

*) Den hele Epilog fortjener en Plads mellem de „Opinionsytringer,“ man vil finde vedföjet dette Heftes Bilag. Se derfor disse, Nr. 6. I Lyder Sagens Viser ved denne Lejlighed findes lagt Vægt paa Prindsens Færd og Udladelser paa Rejsen gjennem Gudbrandsdalen og Throndhjem:

„Som Normand hed, i Gudbrandsdal
hiin Stötte Du mon skue.“

— —

„Fra Norge uadskillelig,“
saa löd din hulde Stemme.

den store Bededag Fredag den 4de Marts; i Bergen først den 11te, efterat Tropperne og Borgerbevæbningen nogle Dage iforvejen havde aflagt Eden. Vibe slutter sin Indberetning om sin Sendelse med at „bemærke Almuens hæderfulde Tænkemaade.“ De besværlige Transporter bleve førte med den største Beredvillighed. Alle sagde eenstemmigen: vi vide, at det er Fædrelandets Sag; for dette have vi svoret at ville opofre Alt; Ingen bør, Ingen maa beklage sig. Enker, hvis Haab og Støtte var en eneste Søn, raabte: „Nu gjælder det Norges Selvstændighed, nu ønsker jeg ej længer min Søn hjemme, men at han maa dele Hæder med sine Vaabenbrødre.“

Folket havde paa Bededagen ifort sig en aandelig Rustning; det beredte sig ogsaa paa at „iføre sig et nyt Menneske,“ en ny og forbedret Skikkelse. Indbydelsen til en Præmiekonkurrence om „den bedste og Censorerne tilfredsstillende Afhandling om Norges tilkommende Regjeringsform, bygget paa sand borgerlig Friheds og Retfærdigheds Grundsætninger, samt en viis Fordeling af Magten,“ hvilken, tilligemed de bedste Afhandlinger, som maatte indkomme, skulde indtages i en annonceret Journal for Rigsforfatningen, er dateret den 25de Febr. 1814. Folket har løst Opgaven.

II.

Rigsforsamlingens Historie.

Förste Afsnit.

Stemningen. Foretagender af Regenten.
(Marts Maaned 1814).

Det Indtryk, Bededagens Optrin *) gjorde, var, efter en ntidigs haandskrevne Vidnesbyrd, og efter hvad man kan af Datids offentlige Blade, utrolig stort. Før det afgjø-ıde Lod, i Uafhængighedserklæringen og Sammenkaldelsen en Rigsforsamling, kastedes, havde en Besindighed og frej-Rolighed for Fædrelandets Skjebne, der kontrasterede ırkt med den lidenskabelige Partiaand, som snart brød løs ır de følgende Aaringer, været temmelig almindelig. Men 'ebruar Maaned, da Efterretningerne om det Passerede kun skende udbredte sig fra Øre til Øre, eller stumme fra Mine Mine, var denne Rolighed kun Vindstillets før Stormen. enhver Revolution har et saadant Forbud, et Proscenium, ır det er Enhver tilladt at ytre sin Hjertensmening frit og hængigt om Tingene, uden at den behøver at tilhøre noget ːskende Parti. Under denne Frist er det de ædleste Ideer, værdigste Beslutninger fødes, de politiske Roller hemmelig deles, og at Heltene, som snart skulle træde frem, under erteklap berede sig dertil. Men er det politiske Maal fast-, deler Alt sig i Partier og Farver; den individuelle Menings-heds Uskyldighedsstand er forbi; man undersøger ikke læn-r hvad der er Sandhed; man tror at have fundet den ene liggjørende, og at den første Pligt er nu at stride for den.

*) Angaaende Bededagen beretter et Haandskrivt, der har et Medlem af Rigsforsamlingen til Forfatter, at Almuerne bleve indkaldte dertil uden at hverken de eller de civile Embedsmænd, da de kom i Kirken, vidste hvad de der skulde gjöre. (Senere Anm. af Forf.)

Ingen Neutralitet. Kampen for det Valgte: Kampen for det er Kampen for Fædrenelandet og for Selvet.

Hvad der skulde gjøres var nu saa fast afgjort, at det for de ret Enthusiastiske og paa Regenten Troende neppe syntes uvist hvad der kunde ske. At grunde længer over „om" og „hvorledes" blev anseet for en *crimen læsæ nationis*; thi Folket havde svoret i Guds Huus og under Himmelhvælvet, og det maatte blive sin Ed tro. Man maatte ikke længer spørge om hvad der *kunde* frelse Fædrelandet; thi det var afgjort, hvorved det *skulde* blive frelst. En revolutionær Intolerance ytrede sig, og det er maaske mest Landets fysiske Beskaffenhed og den egentlige Masses politiske Uskyld og Fremmedhed for Agitationer at tilskrive, at de Trudsler og Forbandelser, som man ikke sjelden mundtlig og skriftlig udstedte imod Enhver, som ikke ydede Regenten og hans Foretagender Virak nok, ikke udartede til noget Værre. Ultraerne troede sig nemlig ved den svorne Ed berettigede, og de Moderate forpligtede, til at se meenedersk Forræderi i enhver afvigende Mening eller opstigende Betænkelighed. Eden blev sat imod enhver Tvivl. *Vox populi* var ogsaa her som altid den inappellable *vox dei*.

Eden gik ud paa, at man vilde forsvare Selvstændigheden, og havde saaledes en opflammende Kraft, medens den første Selvstændighedshandling, Sammenkaldelsen af en konstituerende Rigsforsamling, ved at sysselsætte Tænkningen og Forventningen, regulerede Begejstringen, og meddelte Stemningen en varigere Spændkraft. Man havde i den faaet Noget i den nærmeste Fremtid at fæste de nedslagne Øjne paa. De meest omtænksomme Patrioter haabede Alt af den; Massen imodessaa den med Forventning, skjønt den ogsaa i den ventede meest af Regenten. Den vakte Selvtillid fandt ogsaa gode Støtter i adskillige andre af hans Foretagender, der tydede paa, at han holdt sin Stilling for fast og Kronen for vis, og den hentede Næring af det frejdige Væsen, han gav sig. Offentliggjørelsen, paa Regentens Befaling, i „Tiden" af 5te Marts, af en Proklamation fra den svenske Konge til det norske Folk, som mod Slutningen af Februar overbragtes af en svensk Grev *Rosen* og Friherre *Skjöldebrand*, viste en Tryg-

hed hos Regenten, der gjorde Mængdens fastere. Iforvejen ophidset ved Efterretningen om, at Foreningeu skulde indledes ved Indmarschen af en Armee og især ved Besættelsen af Landets Fæstninger, vakte denne første Hilsen fra den paatvungne Konge, hvori disse forhadte Forholdsregler bekræftedes, kun Mængdens harmfulde Latter, og fremkaldte en i „Tiden“ noget senere hen, under Titel „Thrøndernes Følelser efterat have læst svenske Proklamationer,“ indtaget heftig Apostrof, saa det var klart, at der ingen Fare laa i de Tirader i Proklamationen, hvori der tilsagdes, at Nationens Kaarne skulde blive hørte, og hvori en Konstitution, grundet paa Repræsentation og Beskatningsret, iforvejen garanteredes Normændene. Forbitrelsen tiltog endnu mere, da det blev bekjendt, at Kongen af Sverige havde sendt en, paa Fransk og Dansk affattet, Skrivelse af 6te Marts fra Prindsen, ledsaget af Kundgjørelserne af 19de Februar, uaabnet tilbage. De Enkelte, paa hvem hine Tilsagn, og især det svenske Folks egen fri Forfatning, dog gjorde Indtryk, og hvem dets mange anerkjendte hæderlige Egenskaber, dels af politisk og militær Berømmelse glandsomgivne hjemlige Tarvelighed og Flittighed stak i Øjnene, vovede ikke at ytre mindre Mistillid til Løfter, der skulde ledsages af saa stødende Handlinger, skjønt de fandt sig mere oplagte til at le ad de Satirer og Spotbilleder paa den danske Regjering og Begivenhederne i Holstein, hvorpaa det ikke manglede *). Denne tænksommere Deel af Folket, siges der i den forhen citerede Præsteoptegnelse fra de Dage, undrede sig ogsaa over, „at en ikke mere politisk Klogskab blev brugt under Norges daværende kritiske Stilling, idet Regenten og hans Omgivelser formeget lod det mangle i sin Opførsel mod svenske Parlamentærer paa den „franske Artighed og Politesse,“ som var Sveriges første Vaaben, og hvorved Tingene

*) Paa Börsen i Kjöbenhavn fandtes en Karrikatur over den danske Armee opslaaet, hvor Generalen var hovedlös, Officererne udstyrede med Faarehoveder, men Soldaterne med Lövehoveder, og den cirkulerede derefter ogsaa i Norge. Af alvorligere Natur var en allegorisk Poesi, „Nora til Dana,“ af en norsk Student i Kjöbenhavn, hvor Politiet udsatte en Belönning for Forfatterens Opdagelse. Den cirkulerede ligeledes i Haandskrivt i Norge.

kunde trækkes i Langdrag indtil de store Magters sande Sindelag, hvorom Nationen, især formedelst Prindsens Fordølgelse af det sande Forhold til de fremmede Magter, og især til Storbritannien *), for Øjeblikket svævede i den fuldeste Uvished, kom for Dagen."

I afstikkende Modsætning til denne Opførsel stod den Behandling, der var bleven Grev *Wedel Jarlsberg* tildeel i Sverige paa hans Tilbagerejse derigjennem fra Danmark sidst i Februar. Seenhøstes 1813 var han i private og i offentlige Provideringsanliggender paa en aaben Baad rejst over til Jylland, og vendte nu, efter mislykkede Forsøg paa at komme over det iislagte Hav, landværts tilbage, efter kun med Vanskelighed at have erholdt Pas af den svenske Ministerresident i Kjøbenhavn, *Tawast*, hvem han negtede at sværge *Karl XIII* Huldskab. Paa Grund af hvad det imidlertid tegnede sig til i Norge, blev han anholdt i Gotheborg og ført til den Observationsarmeen mod Norge kommanderende General-Feltmarschal Grev *Essens* Hovedkvarteer i Wennersborg. Her fik han strax sin Kaarde tilbage, og blev behandlet med stor Udmærkelse. Men man var for klog til, efter nogle Dages Forløb, at lægge videre Hindringer ivejen for hans Rejse til Norge, hvor en Mand med *Wedels* Anskuelse af Forholdene, Evne til at gjøre den gjældende, og Stilling i Forhold til *Kristian Frederik* kunde udrette meer for Unionen, end den hele Essenske Armee.

„De har opholdt Dem i det svenske Hovedkvarteer?" spurgte *Kristian Frederik* Greven med ilde dulgt Mistanke og Vrede, da Denne, ved Tilbagekomsten til Kristiania, just i de Dage, Kundgjørelserne af 19de Februar vare publicerede, gjorde ham sin Opvartning. Grevens Svar var et kort og stærkt be-

*) Som bekjendt af hiin, Norge i Virkeligheden uvedkommende, Proklamation: „Fred, Fred i Norden!" foregav han, at *Frederik VI* havde viist Normændene den Velgjerning, faa Dage för han löste dem fra Troskabseden, at erhverve dem Fred med Storbritannien, ved hvilket Foregivende han ikke tog Hensyn til Traktaten af 14de Januar, men blot til den kongl. Kundgjörelse af fire Dages senere Dato, som *först* den 7de April blev ratificeret, og i hvis 5te Artikel paaberaabes den med Sverige sluttede Fred.

[illegible]net „Ja“. Da han derpaa, efter et Spørgsmaal af Regenten [illegible]m hvorledes Konjunkturerne tegnede sig for Norge i den [p]olitiske Verden, med større Aabenhed end hos *Grev Essen*, [y]trede sin Mening om det Vovelige i at spænde Buen for [h]øjt, og det Usandsynlige i, at Norge vilde kunne bestaa sig [i] den Krig, som trak op, udbrød Regenten med et haanligt: „Herr Greve, er De bange?“ hvorpaa *Wedel*, læggende Haan[d]en paa Kaarden, og trinende ham nær under Øjne, med al [S]elvfølelsens Vægt betydede Hs. Højhed, at kun den vigtige [S]tilling for Landet, Samme for Øjeblikket indtog, forbød ham [a]t fordre den Fyldestgjørelse, den ene Adelsmand kunde kræve [a]f den Anden, men at han nu kun udbad sig, i Farens Øje[b]lik paa Slagmarken at maatte være ved Hs. Højheds Side.

Efter denne Audients betragtede Regenten *Wedel* som [s]in farligste Fiende: og om dens Natur og hans Ophold i den [s]venske Lejr kom Rygter i Omløb, der i den almindelige [M]ening gjorde Grev *Wedel* til Chef for en, vel adspredt og [i]kke talstærk, men ikke destomindre tilværende, og ved Væg[t]en af de Individer, den talte, ikke lidet betydende Opposi[t]ion imod Regentens Person og Foretagender. *Wedel*, der [s]iden 1812 var Privatmand, begav sig umiddelbart efter hiin [S]cene til sit Grevskab, hvor han fik forhøjet Betydenhed for Landet ved at vælges til Repræsentant ved Rigsforsamlingen. Hans Popularitet, begyndt med den Modsætning, han afgav mod sin Fader, den forrige Greve, den brutale *Friederich Anton*, og med den Yndest, *Kristian August* havde skjænket ham, og voxet under hans livlige Deeltagelse i Krigen og [u]ødkjære Anstrengelser for Landets Forsyning — dèn, men [i]kke hans Betydning for det øvrige Land, var væk paa det første Rygte om den spændte Fod, han stod paa med Prindsen. De, der delte Mening med ham, eller hans Parti, som man gjerne vilde kalde det, om man kan bruge dette Ord om Noget saa sprèdt og uorganiseret, smigrede vel mindre Ultranorskheden end Regentens blinde Tilhængere, men de vare [i]kke mindre patriotiske i sin Tænkemaade. Fra Disse kom [s]aaledes sandsynligviis Opfordringen i Kristiania Intelligentsedler for 8de April 1814 — dengang det frieste Meningsorgan — til de i Danmark ansatte Normænd om at ty tilbage til

8*

Fædrelandet, og den i „Tiden" for 16de og 26de Marts og i Intelligentssedlerne for 22de s. M. udsatte Præmie af 800 Rbd. D. Kt. for en Besvarelse inden 10de April af Spørgsmaalene, om Regentens Indkaldelse til en Rigsforsamling medgav, at Andre end Norskfødte kunde tage Sæde der, om hvilke Regler Retfærdighed og Klogskab paabød med Hensyn til Fremmedes Adgang til Embede og især til de vigtigere, og om hvilken Indflydelse de Indfødtes Eneret i begge disse Henseender vilde have paa Nationalaanden og Kjærligheden til Regenten. Det velaffattede Svar i samme Blad for 1ste April, med Motto det bekjendte Wesselske Vers om Normændenes store Tanker om sig selv, kom derimod snarere fra En af Prindsens Nærmeste, skjønt Disse ikke lettelig undlod nogen Lejlighed til at kle Løven ved at smigre Ultranorskheden og overdrive med sine Fraser det stærke Sprog, denne førte i Oprigtigheden af sine Følelser. Den maatte holdes i godt Lune, da den tilhørte Folkets Kjernemasse og syntes at voxe i Selvfølelse med Rigsforsamlingens Nærmelse, og da de Indfødtes Uvilje mod de danskfødte Embedsmænd oftere brød frem som Luer af Jorden i et vulkanisk Land.

Det var i Overensstemmelse med dette det talrigste Partis Tænkesæt, Generalmajor *Sejersted* havde udkastet sin første Feldttogsplan, der gik ud paa at angribe Sverige, og ifølge hvilken Armeen var bleven trukken sammen mod Grændserne. En Skrivelse fra Regenten til Kongen af Danmark af 22de Februar, men først oplæst i Rigsforsamlingen den 19de Maj og meddeelt i Tiden den 25de, klang ogsaa særdeles krigersk. „Jeg har — siges deri — nøje prøvet Nationens Aand og Sindelag. Den almindelige Stemning er, heller at ofre Alt, end at blive Svensk. Norsk vil hver Mand være, og Fædrenelandets Forsvar er Alles Fordring. De har Selv sat Mig i Spidsen for dette tro Folk, og det har været min Bestræbelse, at vedligeholde denne Stemning, som ene kunde sikre Norges Uafhængighed, — nu skulde Jeg dæmpe denne høje Følelse? forlade det Folk, jeg er kaldet til at forsvare? overlade det til den indvortes Gjæring og Forstyrrelse, som Kampen for Frihed og Fædreland, uden Foreningspunkt i Anførsel, nødvendigen maatte fremkalde? — I Sandhed, om Noget kunde

ævnes: at svigte sin højeste Pligt, da havde det vel været at andle saaledes. Jeg følger det høje Kald, at redde et frit olk fra Undertrykkelse, hvilket Jeg tror, at Forsynet har be-æmt Mig til; Jeg stiller Mig i Spidsen for Fædrelandets For-varere som Norges Regent, og skal med kraftig Haand værne m de Rettigheder, som ere tilbagegivne Folket: Selv at be-emme sin Regjeringsforfatning og tilkommende Skjæbne. — ationen har fæstet sin Lid til Mig. Ikke egen Fortjeneste ar banet Mig Vejen til Folkets Kjærlighed, den er gaaet i rv til Mig fra Vore Forfædre, og det er Min højeste Bestræ-else at fortjene den, ligesom det skal være Min Løn, at en knemmelig Efterverden skal nævne Mit Navn iblandt dem, er vare villige at opofre sig Selv for et Folk, hos hvilket ædrelandssind og det sande høje Mod luer i gammel nordisk eenhed."

Men hiin Plan indskrænkedes paa Befaling først til det lotte Forsvar og siden til den befulgte Rømning af Glommens østbred. Soldaten var rykket mod Grændsen i den fulde og aste Tro, at det gjaldt et Indfald i det kun af *Essens* lidet tærke og uøvede Hær bevogtede Sverige, over hvilket det taffeldtske Skiløberkorps, som tillige var bleven forstærket ra de andre Armeeafdelinger, i denne snefulde Vinter ikke idet forøgede Normændenes Overlegenhed, uagtet Armeen, ned Hensyn til sine Fornødenheder, ja selv til Ammunition, ar i en højst maadelig Forfatning*). Ogsaa var det den al-mindelige Mening, at Sagerne kun vilde gaa ilde, om Februar og Marts, siden Armeen dog nu var trukket sammen, gik hen ned Sværdet i Skeden. Og uden en saadan Hensigt kunde nan ikke forklare sig den stedfundne Sammendragning af Ar-meen paa en Tid, da Sverige hverken kunde eller vilde an-

*) I Anledning af Troppebevægelserne indeholde Aviserne flere Bevid-nelser fra de Kommanderende af Erkjendtlighed for den Gjæstfrihed, som i By og Bygd vistès Tropperne. Man seer deraf, at de ikke blot tractteredes med hvad Godt man havde, men at de stundom ogsaa skydsedes frit paavejen. „Villig gaar Krigeren til Kampplad-sen — ender en af disse Taksigelser til Laurvigs, Sandefjords og Tönsbergs Indvaanere — naar han strider for saa ædle Medborgere"
(Senere Anm. af Forf.)

[illegible] vare saa vanske-lige [illegible] Danmarks [illegible] og [illegible] Demot, og hvori [illegible] gjort Sit til [illegible] en sa-[illegible] naar det [illegible] syntes lidt [illegible] var mærkeligt [illegible] tilligemed ogsaa Mistank [illegible] at Armeen [illegible] Plan [illegible] til at gaae, [illegible] Men hvad den [illegible] Kongens [illegible] og nedslaaende [illegible] Deel af de sen-[illegible] som [illegible] men tydeligt nok [illegible] var bleven [illegible] Generalmajor Staffeldt, som [illegible] havde [illegible] første Mis-tanke mod sig [illegible] af de høie Of-ficerer [illegible] Angrebsplan. Medens Tropperne [illegible] marscherede hjem [illegible] under [illegible] paa Fransk til Kongen af Sverige,

---

* [illegible] Notable [illegible] af 2de Jan. og [illegible] Feb. 1814 (Se S. [illegible]) [illegible] at sam-tige [illegible] Desuden [illegible] Udvalg af Kammerherre, siden Statsraad, H. C. Rosenkrantz, den [illegible] danske Statsministers Broder, Conferentsraad og Amt-mand, siden Statsminister, Sommerhjelm, [illegible] Lüthen; Generalmajor, siden Generallieutenant og Statsraad, Haxthausen; Oberst, siden General, Arenfeldt; [illegible], siden Statsraad, Falbe; [illegible] Bergh; [illegible], siden Statsraad, Tank; [illegible] Thygeson; Amtmand, siden Statsraad, Jonas Collett; Foged, siden Statsraad, Poul Christian Holst; hvilke tre Sidste [illegible] Rosenkrantz, en Mand af ægte norsk Oprigtighed, var [illegible], som, da Sverdrup havde [illegible] Kongeplanen, antydede en Sammenkaldelse af Nationens Deputerede og de andre Forholdsregler.

hvori han forbeholder Denne Uretfærdigheden i ved Vaabenmagt at ville realisere sine Prætensioner, ostenfor samme en Inspektionsrejse til Frederikshald og Frederiksstad. Hafslund bedde da hans „Hovedkvarteer."

Under dette Fravær skede først Publikationen af Kielertraktaten i „Tiden" for 10de Marts, efterat en Kundgjørelse af 2den Marts om et *Regjeringsraads* Oprettelse og Instruxen for dets Organisation to Dage iforvejen var bleven meddeelt *).

Den nye Regjering var inddeelt i fem Departementer, nemlig: 1ste Departement, for Finantsvæsenet, med Generalmajor *Friedrich Gottschalck von Haxthausen* til Chef; 2det Departement, for det Indre, med Amtmand *Jonas Collett* i Spidsen; 3dje, for Justitsvæsenet, med Amtmand, dansk Konferentsraad *Mathias Leth Sommerhjelm*; 4de, for Handels- og Toldfaget, med Grosserer *Niels Aall*, Raadmand i Skien; og 5te, for Kameralvæsenet, med dansk Konferentsraad *Carsten Anker* til Chefer. Medlemmer af Regjeringsraadet vare tillige dansk Kammerherre *Markus Gjöe Rosenkrantz*, som Direktør for Rigsbanken, og Grosserer *Carsten Tank*, som Tilforordnet i 1ste Departement. De to Handelsmænds Udnævnelse til Regjeringsmedlemmer forklarede man sig som et Fif for at vinde Handelsstanden, Norges Noblesse, ligesom Oprettelsen af en provisorisk Oplysningskommitee af, at Regenten vilde vise sin hengivne Ven, Biskop *Bech*, en Opmærksomhed, uden dog at gjøre ham til Medlem af den provisoriske Regjering. Militærvæsenet forblev under Kommissariatskollegiet, hvis Præses *Haxthausen* var; og foruden *Bech* sattes i Spidsen for Kommitteen for Oplysningsvæsenet Professor i Filosofien, dansk Etatsraad, *Niels Treschow*, samt Professor i det græske Sprog og Literatur *Georg Sverdrup*. Mellem de Foranstaltninger, som antydede, at Regenten betragtede sin Stilling som fast vedvarende og sit Kongevalg som vist, hører ogsaa, at alle-

*) Kundgjörelserne om denne Regjeringsorganisation og Fredstraktaterne imellem Danmark og Sverrig samt imellem Danmark og England averteredes 22de Marts tilkjöbs i særskilte Aftryk af „Tiden," Nr. 73, 74 og 75. Kjöberne skulde ogsaa erholde gratis Aftryk af samme Blads Nr. 77, indeholdende „Ytringer i England om Norges Selvstændighed." (Senere Anm. af Forf.)

[illegible] nødvendigst [illegible]
[illegible] Norge, men som først [illegible]
[illegible] Aarets. Det samme vare stødt med et
[illegible] med Indlemmelsen i [illegible]
[illegible] Under 24de Marts ophævedes
[illegible] under samme Anviisning
[illegible] under af Bogholderkop-
[illegible] Under 21de Marts opsættedes en egen
[illegible] 25de [illegible] opsættedes Spil-
[illegible] Kommissionen, der i det Hele
[illegible] og som mere end
[illegible] Kronprinds Frederik [illegible]
[illegible] en Menneskehedens Vel-
[illegible] i dette [illegible]
[illegible]
[illegible] men den er [illegible]
[illegible]
[illegible] Suspension af den [illegible]
[illegible] Beregningen af
[illegible] Pladsen af [illegible] i Agershuus
[illegible] Bestemmelse af 10de [illegible]
[illegible] som vilde
[illegible] af 25de Marts tilkjendegav
[illegible] Landsalmuen, i den
[illegible] Armeens Sam-
[illegible] den præsterede
[illegible] detail, samt at
[illegible] blive paakrævet.
[illegible] ikke i Korn,
[illegible] strax at kræve den kor-
[illegible] Aarets to Kapitelstax-

* [illegible] Flag ikke sjelden paa [illegible]. Det [illegible] sig saaledes endnu i Landets poli- [illegible] Bergveaarene og deres Omvexlinger [illegible] Langsomhed.

**) [illegible] en Hjælpe- og Understøttelses-Kommis- sion [illegible] (Senere Anm. af Forf.)

Af disses Højde og af Datids Priser paa Nødvendigheds andre Varer, kan man ellers faa et Begreb om Pengevæsets fortvivlede Tilstand og om Mangelens Storhed *). Reten havde, for at bestride det offentlige Behov, grebet til delfabrikation. Allerede under 27de Januar havde han som holder ladet udfærdige Repræsentativer til et Beløb af 3 ioner Rigsbankdaler, hvilke nu udspredte sig som Vandet fi udspædede Mælk. 5te Marts kundgjordes fra Regentssekretæren, at der af Repræsentativer lydende paa 50 lr. vare satte i Omløb indtil Nr. 12,000, og at ingen af e Beløb mere vilde blive udgivet. I det Hele udgaves af e saakaldte „Prindsesedler" 1,824,925 Rbdlr., som, fora at de vare ufunderede, tillige havde det særegne Onde sig, at de vare yderst lette at eftergjøre. De vare trykte r almindelige Typer paa sædvanligt Trykpapir, og man saa iketterne henslængte som Makulatur hos Bogtrykkeren. manglede da heller ikke paa Uslinger, som baade paa iaand og fabrikmæssigen gjorde dem efter, saa at den slette gemasse snart gjennemkrydsedes af en Mængde falske Asiater. Mangelen havde vel ogsaa sin Deel i deslige Foreender, og ganske vist var den i de allerfleste Tilfælde Kil til den Mistanke til de Rigeres, især enkelte Kornhandle- Lukreren, som steg i Mængdens Bryst alt som Nøden til, og fyldte det med en Bitterhed, som overgik Hungerens ens Maver. Denne Mistanke var ikke grundet uden i Konkturernes særegne Beskaffenhed og den deraf nødvendig gende overordentlige Fluktueren i den Handel, som havde det Sted under de sidste Krigsaar. De, hvis Indtægter be-

*) En Tönde Rug validerede efter Kapitelstaxt 52 Rbd 79½ Sk. N. V.; Byg 34 Rbd. 12 Sk.; Blandkorn 28 Rbd. 76½ Sk.; Havre 23 Rbd 48 Sk. I Kristiania kostede 1 Tönde Salt 100 Rd., Malt 250 Rd. I Bergen 1 Tönde Rug 300 Rd., Potetes 60 Rd. D. C. o. s. v. I Throndhjem (siges i et Haandskrivt), var det bleven et Mundheld, som ingen Sælger glemte at gjentage, at Gods var alt, Penge intet. „Lader os ikke give Sedler eller Repræsentativer, som vi vide have undergravet Landets Velstand, — heder det i en Indbydelse til at subskribere klingende Mynt og Varer til Fædrelandet, udstedt i Throndhjem 1ste Marts — men lader os give sand Værdi, hvorved hine kunne blive overflödige."

stod i faste Kontanter, Embedsmændene, kunde ikke bestaa under Pengenes sjunkne og daglig synkende Værdi *). Kun ved Handel syntes det muligt at holde sig i slige Tider, og Varernes Stigen i samme Skridtmaal som Pengene faldt, forbandt med Handelen en uhyre nominel Gevinst, som havde lokket en Mængde unge Mennesker uden Kundskaber og Formue ind i denne Næringsvej. 100 pCt. var sædvanlig, og saa hurtigt sank Pengenes Værd, at denne Gevinst inden en Maaned svandt ind til virkeligt Tab, fordi Summen da ikke engang

*) Fölgende Avertissement af 25de Febr. 1814 fra Redaktören af Throndhjems Adressekontors-Efterretninger kan ogsaa tjene til en Oplysning om Datids Pengeværd og Priser paa Nödvendighedsartikler:

„I No. 61 af Tiden nævnes: at en Favn Brænde falbydes for 45 Rdlr. d. C.; men da det den Gang var en Patriot, der falbød nogle faa Favne, som den fölgende Dag vare solgte, saa tjener herved til Efterretning for Tidens Udgiver: at til samme Tid var den urokkelige Priis paa Gran-Brænde 80 Rdlr. d. C. for Favnen, og for Bjærkeved 110 Rdlr. d. C.

Priserne paa de övrige Fornödenhedsvarer vare paa samme Tid i Throndhjem fölgende:

	Rd.	β.	d. C.
Et samfængt Bröd, 16 Lod i Vægt, hos Bageren .	2.		—
En Mark Smör hos Hökkerten	4.	48	—
En Bouteille slet Öl	1.	48	—
En Mark kaldet hollandsk Ost	3.	48	—
En Kande blaa Mælk	3.		—
En middels Sild		48	—
NB. i Aaret 1808 1/2 β.			
En Vog Havremeel til Bonden	108.		—
En Tönde Malt	500.		—
En Tönde Rug	400.		—
En Tönde Hvede	448.		—
En Vog Fisk	40.		—
En Vog Hö	16.		—
En Kande Potetes	2.		—
NB. i Aaret 1808 4 β.			
En Portion Spise	7.		—
En Bog Skrivpapir	16.		—
NB. i Aaret 1808 16 β.			
En maadelig Skriverpen.		48	—
NB. i Aaret 1808 to for Skill.			
En Alen hvidt Vadmel	18.		—
i Aaret 1808 1/2 Rdlr.	8."		

(Senere Anm. af Forf.)

ır tilstrækkelig til at lade sig omsætte til det Beløb i engel-
ıe Penge eller Hamburger Banko, Varerne vare blevne ind-
øbte for. Som et skrøbeligt Kikajon med pralende Gylden-
ade havde denne Handel i Licencernes og Kontinentalsyste-
ets Tid opløftet sig over Landet; nu, da Fædrenelandet til-
ængte dens indvundne Saft og Frugt, da Skibsfarten truede
ed ganske at ophøre, og virkelig ogsaa maatte dette, viste
ın sig rodløs og tør. Som affaldne Blade og hule Nødder
indrede snart en Mængde af hine efemere Firmaers Banke-
ıtter kun om at den havde existeret. Den forrige Regje-
ngs taabelige Entreprise, ved kostbart aflagte og vidtløftigt
ımmensatte Over- og Under-Provideringskommissioner, over
ıt ene, og derfor stedse blokerede Punkt, Fladstrand, at
ıertage Norges Kornforsyning, havde man ogsaa fundet sig
ıuffet ved. Den havde kun tjent til at fordyre Kornet, me-
ıns De, som havde Administrationen underhænde, berigedes,
; nu gjorde man sig da, efter hiin hule Bekjendtgjørelse af
reden mellem Danmark og England, for store Forventninger
n den Tilførsel, som vilde ske ved Handelens naturlige Gang
ver de fredede Have. Mellem Fjeldbønderne hedte det
a, at Kjøbmændene sad inde med Korn, men at Priserne
ndda ikke vare dem høje nok. Det var dog først ud paa
ommeren, da det forrige Aars Beholdning var sluppet, at
enne Mistro brød ud i voldsomme Ytringer, idet Bønderne
ıdfandt sig i Byerne i Masser for at gjæste de Kornpugere,
ım Rygtet angav, og undersøge deres Forraad med Sækken
Haanden og Kniven løs i Sliren. I den Maaned, som her
ider forbi vort Blik, i Marts, laa Sneen høj, og døvede med
n Masse de Suk, som blandede sig i Folkets Forventning
m hvad den kommende Maaned vilde bringe med sig, og i
ıts Haab til England.

I Tillid til hiin Fred var ogsaa strax en stor Deel af Re-
en af norske Skibe stukket i Sjøen midt i den strenge Vin-
r, og var ilet over til England, medens de danske Farvande
a iisbundne, ligesom der ogsaa i Løbet af Marts ankom endeel
ıgelske Skibe, især til Bergen, med Tilførsel; og under 19de
arts „ilede" Regentskabets Sekretær v. *Holten* med at
eddele i „Tiden" de „mest bereligende Efterretninger med

Hensyn til Englands Forhold til Norge", hvorefter man skulde „tillade Skibe at udklarere hertil fra England med alle Slags Varer, Korn indbegrebet, og adskillige Fartøjer agte med det forderligste at afsejle". Men allerede i det følgende Nummer bekjendtgjordes, at der var lagt Embargo i England paa samtlige derværende norske Fartøjer, i Forventning af officielle Underretninger om hvad der var foregaaet her i Riget, medens dog Tilførsel endnu skulde kunne ske i engelske og andre Fartøjer under venskabeligt Flag. Regenten, der allerede sidst i Februar havde sendt Regjeringsraad *Carsten Anker* som sin Befuldmægtigede til London, og mod Enden af Marts sendte Dennes Broder, Generalmajor, forhen Guvernør i Trankebar, *Peter Anker* efter, undlod ikke at yde Haabet til England Næring i officielle Bekjendtgjørelser om den Sympathi for Norge, som skulde ytre sig i hint Land, til hvis Vælde Verdensdiktaturet for Tiden syntes at skulle overgaa, ja selv i de af dets Tidender, som havde Ord for at være Ministeriets egne Organer. „Tiden" for 19de Marts er opfyldt af slige, gjennem *Holten* meddeelte, Citater, der især gaa ud paa at bevise, at det, ved Danmarks traktatmæssige Afstaaelse af Norge, var bleven England uvedkommende, efter den 2den Artikel i Traktaten med Sverige af 3die Marts 1813, med væbnet Haand at bistaa det i Erobringen af Norge *). Kronprindsen af Sveriges udmærkede Tjenester, mente man, kunde og burde før regaleres med endnu en fransk Koloni til foruden Guadeloupe, som var bleven ham indrømmet som personlig Ejendom, end med et gammelt Kongerige, som beredede sig saa hæderligt til at forsvare sin Selvstændighed og til atter at indtræde i de uafhængige Rigers Tal. Men sligt rørte ligesaalidet da som nogensinde et Toryministerium, eller mildnede noget i dets ubøjelige Handelspolitik **); og Embargoen viste

*) I sin Kommentær over denne Traktat siger den ministerielle *the Courier*, at England kun *„reluctantly gave her consent to the eager desire of Sweden to connex Norway."*

**) Den i de foregaaende Aar fra Hösten 1809 af stedfundne Licencefart var heller ikke andet end Kattens overmodige Leg med Musen. Da England begyndte at savne norsk Trælast, sendte det en Mængde Licencer til Norge, som med overordentlig Fordeel benyt-

rmændene, at de ikke havde noget sikrere at stole paa, l paa deres egen Taalmodighed og Udholdenhed.

Datids Blade ere ogsaa fulde af Vidnesbyrd om, at Nordmændene vare rede til hvilkesomhelst Opofrelser for Fædrelandet. Ingen Kjerne er dog uden Bitterstof. Hiin Mistro Kjøbmanden var kun en saadan Bestanddeel i den sunde rne af Patriotisme, Folkets Hjerte omsluttede. Med Beredighed bar Bonden Tyngden af de overordentlige Transpor-, Troppebevægelserne førte med sig, baade da de til hans undring i Ilmarscher rykkede mod Grændsen, mens det lte, at der var „Fred i Norden", og under deres Ophold Østlandet. Throndhjemmerne aabnede den Række af Subiptionerne i Valuta, som hædrede saamange norske Byer Bygder, og man saa endog Forslag om at lade ikke blot kesølvet springe, men endogsaa hvad Sølvtøj man havde, indtil den Yderlighed, at ved Gjæstebud skulde hver Gjæst e sin eneste Sølvske med sig. Subskriptionen til den i bruar udsatte Præmie for den bedste Afhandling om Norges ommende Regjeringsform var allerede først i Marts stegen betydeligt, at Præmien for den bedste kunde fastsættes 6000 Rdlr. D. C., eller 1000 Rbd. N. V. og for de to stbedste til respektive 2000 og 1000 Rdlr. D. C., og det nglede ikke paa Penne, der i Stilhed arbejdede paa at give rge en Konstitution.

---

tede sig deraf med Regjeringens stiltiende Tilladelse, medens Forbudet, der satte Livsstraf paa enhver Forbindelse med England, forblev uophævet. Da Englands Behov nogenlunde var tilfredsstillet, blev det först gjort til Betingelse for at erholde en Licence for en fölgende Rejse, at Skibet maatte gaa ballastet til England og der indtage en Ladning Steenkul eller andre engelske Produkter; og dernæst blev det paalagt, at en betydelig Deel af denne Last skulde bestaa i engelske Manufaktur- eller Kolonialvarer, hvorved den norske Kjöbmand geraadede i Gjeld til den engelske, og en Overdaadighed i egentlige Luxusartikler, der stod i skrigende Modsætning til Mangelen paa Nödvendighedsartikler, udbredte sig især i Trælastegnene, og har holdt længe ved der. Regjeringen begik den Fejl, ikke at forbyde denne Handel, da den rette Tid dertil var, nemlig da England gjorde den förste Indskrænkning i Norges Aktivitet deri.

Forøvrigt raadede der, efter en Samtidigs Vidnesbyrd, af ovenantydede Grund, kun liden Aabenhed i den selskabelige Diskussion paa denne Tid. I offentlig Tale eller Skrivt maatte man ikke vente at høre anden Mening om *Kristian Frederik* og hans Id end Mængdens, nemlig, at han med Selvopofrelse og Fare oprigtigen vilde knytte sin Skjebne til Norges, og at dette ikke noksom kunde forskylde ham denne Ædelmodighed.*) De, der ikke vilde sværge paa Oprigtigheden heraf, der i hans lidet beskedne Udtryk, at det var en Guds lykkelige Tilskikkelse, at han var i Normændenes Midte, saa en Overvurdering af sig selv og Ringeagt for Folkets vaagnede Blik, og egne Kræfter, og som i hans selvgivne Navn af „Odelsbaaren", hans ivrige Forfegten af sin Thronret i Mødet paa Ejdsvold, ja selv i den politiske Operation med Eden, øjnede kun Forfølgelsen af en selvkjærlig Plan, af den at redde Norge for Danmark — disse Færre, men klarere Seende, taug; og selv dette var nok til at synes fordægtig i Fleerhedens Øjne og at faa Ord for at være en mindre god Normand eller en „Svenskesindet", som man kaldte det. Grev *Wedel* udpegedes som Hoved for et saadant Parti, som dog ikke havde noget virkeligt Tilvær som afsluttet Faktion, hvilket vel heller ikke havde været raadeligt ligeoverfor Mængden, som i denne Henseende dannede ligesom et fast Legeme om Regenten, der som Snebolden rev Alt med sig, og som udelukkende tiltog sig Patriotnavnet. Snakken om et "svensk Parti", paastaar ellers en Samtidig, havde for en stor Deel sin Grund i en Fortælling om, at Kronprindsen af Sverige skulde ved Fredsslutningen i Kiel havde sagt til den engelske Gesandt, som mente, at det vel ikke var saa vist, om Norge vilde overgive sig, at han frygtede ikke derfor, da Sverige der havde sit Parti. Den gamle Aabenhed og Oprigtighed, Nationalkarakte-

*) En Bearbejdelse af Opinionen til Fordeel for *Kristian Frederik*, og som ikke var uden Indflydelse, var de flere Prædikener paa den anordnede Bededag og ved andre kirkelige Lejligheder, som ved denne Tid udgaves. Præsten *Garmanns* i Kristiania paa 1ste Söndag i Faste var f. Ex. betitlet: „Den Lykke, som vort Land har at haabe af Fremtiden, under vor hyldede Fyrste."
(Senere Anm. af Forf.)

s Hjerteblad, henblegnede selv i private Meddelelser, og i imellem særdeles fortrolige Venner hørte man Tvivl om enheden i Prindsregentens Hensigter og om, at hans Færd le erhverve Fædrelandet Uafhængigheden. Da, under Sam- af ubetvivlelig Tryghed, lod stundom endog Personer, som entlig omjublede ham, mørke Anelser om Udfaldet og Tvivl baade hans Evne og Vilje komme til Udbrud. Mistanken , at det egentlige og sidste Maal, som stod ham og hans ske Omgivelser for Øje, dog nok kun var Gjenforeningen d Danmark, fandt sig kun bestreden af det skrøbelige Vaa- , som laa i Troen paa, at *Kristian Frederiks* Gemyt var blødt til med koldhjertet Politik saaledes at bedrage Norge dets Lidelser og for det Blod, som skulde flyde. „Han jo ogsaa svoret“, hedte det, „og om otte Dage aabnes jo sforsamlingen. Da lægges jo Fædrenelandets Skjebne ikke lans, den Fremmedes Hænder, men i dets egne Børns.“ i denne Trøst laa en Henviisning til Revolutionernes Max- : „Hjælp dig selv, saa hjælper dig Gud“.

Andet Afsnit.

Rigsforsamlingen paa Ejdsvold.

I.

(Fra 10de til 30te April).

Nu gjælder det om gamle Norges Held.
Bins, Fædres Ild, da i hver Normands Sjel!
Man vil os tvinge fremmed Aag at bære —
Vaagn, Norges Sön, at hævde Norges Ære!

Biskop *Mathias Bonsach Krogh,* Vaaren 1814.

10de April.

I den første Uge af April viste flere fremmede Ansigter sig i Kristiania. Det var Rigsforsamlingsmændene fra de Egne, hvis Vej til Ejdsvold faldt derigjennem; og — som En af dem, Forfatteren til „Fortrolige Breve til en Ven, skrevne fra Ejdsvold i 1814," vil have bemærket — undlod ikke Regenten i Forbigaaende at forsøge paa at se dem noget indenfor Tænderne. „Det var godt at forstaa, siger han om et Selskab hos Oberstløjtnant *Haffner*, at det havde en saadan Hensigt, og at man ikke troede os for vel." Den 9de April indtraf de Sidste i Ejdsvold, hvor de anvistes Kvarteer rundtom paa Gaardene ligeindtil en Miils Afstand fra Jernværket, i hvis ret prægtige Hovedbygning Rigsforsamlingen skulde holdes. Det tilhørte Regjeringsraaden *Carsten Anker*, og Stedet var sandsynligviis valgt ligesaameget paa Grund af det intime Forhold Ejeren stod i til Prindsen, som fordi det laa langt nok fra de Strøg, Fiendtlighederne først kunde bryde ud i, og kun en maadelig Dagsrejse, nemlig 5¼ Miil fra Kristiania, saa Regenten kunde dele sin Nærværelse mellem begge Steder. Dette er vel det Meste, som lader sig anføre til Anbefaling for dette Steds Valg, skjønt den sidste Grund siger heller ikke synder-

ligt, da Afstanden fra Kristiania, ligesom ogsaa mellem de forskjellige Kvarterer for Repræsentanterne og Forsamlingsstedet, i Forefaldstiden paa de slette Veje, var besværlig nok. En By, f. Ex. Drammen eller Kongsberg, havde ganske vist været bekvemmere, naar Forsamlingen endelig skulde fjernes fra Hovedstaden, og man vilde da undgaaet Udseendet af, at denne nu med en Slags Hensigt var bleven henlagt midti de militære Kantonneringer. En Anbefaling for Stedet var det vel ogsaa i Regentens Øjne, at det afgav de behørige Bekvemmeligheder for hans Ophold i den samme Bygning, hvor Rigsforsamlingen holdtes. Prindsens Værelser befandt sig, tilligemed Medlemmernes Konversations- og Spiseværelser, i nederste Etage; et gjennem øverste Etage løbende Malerigalleri var indrettet til Rigsforsamlingssal. Paa begge Langsiderne løb tre amfitheatralske, rødtbetrukne Bænkerader; paa en Forhøjning i den ene Ende befandt sig Præsident- og Sekretærpladserne; og forøvrigt vare de uhøvlede Vægge og Vindubuerne beklædte med Barlin og dekorerede med nogle store Malerier, hvorimellem et af *Kristian* den 4de, hvorved Nogle troede at opdage en paafaldende Lighed med Regenten. Smigrere forstaa, ligesom Bierne, at suge Honning af Alt, og det hang der vel heller ikke for intet. Noget Hensyn var ikke taget til de nationalhistoriske Minder ved Navnet Ejdsvold, som det gamle Hejdsævirthingsted (Ejðsvellir, Voldene omkring Kirken, en halv Miil fra Værket), hvor Hejdsivialagen i *Halfdan* hin *Svartes* Tid var givet for Oplandet, og hvor siden disses Lagthing holdtes. Det er først senere man med Behag har bragt denne Forøgelse i Bygdens Navnkundighed i en vis betydningsfuld Forbindelse med Konstitutionsværket.

Søndag den 10de April saa Repræsentanterne hinanden første Gang samlede i Ejdsvolds Kirke, hvor de, efter Anordning af Regenten, der selv med sine Regjeringsraader var tilstede, mødte sammen til den almindelige Gudstjeneste, for „at bede Herren om Held og Velsignelse til deres, for den nærværende som for de tilkommende Slægter vigtige Foretagende.“ Der fandt dog intet Andet Sted udenfor Repræsentanternes Hjerter, som havde Hensyn til Rigsforsamlingens ophøjede Hverv at frigjøre Landet, uden en Bøn i temmelig

almindelige Udtryk af Sognepræsten, titulær Professor Theol. *Leganger*, en af Prindsens og hans Forgjængers massiveste Smigrere. Den slæbende Tale var tvertimod fuld af Virak til Denne, og manglede selv ikke Anbefalinger for den absolute Magt som Landets sikreste Frelse *). Da Repræsentanterne havde faaet nok af Sligt, begave de sig samtlige til Ejdsvold Jernværk, hvor de distriktsviis afleverede til Regenten sine Fuldmagter og Adresser, som strax af en Kommittee, bestaaende af Biskopperne *Bech* og *Bugge* samt af Regjeringsraad *Sommerhjelm*, bleve reviderede og befundne rigtige. Disse Adresser, der vare stilede til Hs. H. Prindsregenten og for det meste affattede i en særdeles emfatisk og begejstret Tone, bleve efter Foranstaltning af Regentskabet udgivne med en Forerindring **) af Præsten *Wulfsberg*, paa Subskription, som Tillæg til den annoncerede Rigsforsamlingstidende ***) og toges

*) En Optegnelse fra Rigsforsamlingstiden kritiserer denne Gudstjeneste bittert saaledes som den blev udfört, og da vel Alt paa det nærmeste, som staar i nogen Forbindelse med hine mærkværdige Dage, vil læses med nogen Interesse, indtages her denne dens mere detaljerede Skildring:

„Efterat Præsten fra Kirkegulvet havde opfordret Organisten til at spille, intonerede Denne en *Engelsk*dands (Gud maa vide, om dette skede af Ondskab eller Sympathi). Organisten var nemlig falden i Staver over Indtoget i Kirken eller vel egentlig over Prinds *Kristian*, som först kom ind i Kirken; og naar Folket glemmer sin Stilling ved Synet af denne i Sandhed elskværdige Prinds, hvad skal man da vente af en stakkels Organist? Hvor Mange har han ikke bragt til at intonere falskt ved sit Aasyn? Præsten prækede længe, kjedsommeligt og ækelt. Han benvendte en Tak til Prindsen, hvortil han ingen Myndighed havde, naar den skede, som her var Tilfælde, i Folkets Navn, og som ikke kunde tillades ham som Privatmand uden paa Vejen til en Bispestol eller en Daarekiste. Repræsentanterne affærdigede han med en Kompliment, formanede dem til at være gode Folk, foreskrev dem, hvorledes de skulde forholde sig, og lærte dem, at Magten virker sikrere i Eens Haand end i Fleres o. s. v. Til Tak ofrede Rigsforsamlingsmændene til ham paa Een nær.“ (Senere Anm. af Forf)

**) Bilag XII.

***) Hvert Nr. af denne „Rigsforsamlings-Tidende, begyndt i April 1814, Ejdsvold, trykt af *August Naunheim*,“ bestod kun af to Kvartblade, og synes, efter Klager i Aviserne, kun langsomt at have

rax under tre Presser efter de originale Dokumenter, som
:refter henlagdes i Rigets Arkiv.

Repræsentanterne afgav sine Fuldmagter (hvoraf enkelte
;saa opnævnte Suppleanter) i følgende Orden:

I. **Akershuus Amt:**
1. Kammerherre, General-Vejintendant *Peder Anker*, K. D. O.
2. Sorenskriver (i Folloug) *Kristian Magnus Falsen.*
3. Bonde *Kristian Kristensen Kollerud.* (Af Aas).

II. **Akershuus ridende Jægerkorps:**
1. Major *Valentin Kristian Wilhelm von* *) *Sibbern.*

III. **Akershuus Skarpskytter-Regiment:**
1. Oberstløjtnant, Bataljons - Kommandør *Frederik Wilhelm Breunech von Stabell*, R. D.
2. Kommandeer-Sergeant og Dannebrogsmand *Zakarias Mellebye.*

IV. **Arendal:**
1. Distriktslæge *Alexander Kristian Möller.*

V. **Artillerikorpset:**
1. Kaptejn *Peter v. Motzfeldt.*
2. Sergeant (af 10de ridende Artillerikompagni) *Hans Haslum.*

VI. **Bergen:**
1. Sekretær og Sorenskriver (i Nordhordlehn) *Wilhelm Koren Christie.*
2. Grosserer *Frederik Meltzer.*
3. Grosserer *Jens Rolfsen.*

---

meddelt Forhandlingerne. Den indlededes med fölgende Ord:

„Det norske Folk, som nylig i den Eviges Templer frivilligen har svoret at hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreneland, og som er bered at gjöre enhver Opofrelse for at holde denne höjtidelige Ed, hæfter med Opmærksomhed sit Blik paa Rigets Mænd, som i dette Öjeblik ere forsamlede paa Ejdsvold, for, efter Hans Kongelige Höjheds, Prinds-Regentens, Indbydelse og Folkets eenstemmige Önske, at bestemme dets Regjeringsform. — Höjstsamme tilligemed Rigsforsamlingen har derfor fundet passende, Tid efter anden at lade udgive denne Tidende, hvorved det som vorder forhandlet i Rigsforsamlingen paa Ejdsvold vil komme til Folkets Kundskab.“ (Senere Anm. af Forf.)

*) Datids militære Titulatur. *Sibbern* er ellers et Adelsnavn.

4. Residerende Kapellan (til Nykirken) *Jonas Rein.*

VII. **Bergenhusiske Infanteri-Regiment:**

1. Kaptejn *Ole Elias von Holck.*
2. Musketeer *Niels Johannesen Leftesnæs.*

VIII. **Nordre Bergenhuus Amt:**

1. Kancelliraad og Sorenskriver (i indre Sogn) *Lars Johannes Irgens.*
2. Sognepræst (til Ytre Holmedal) *Nikolai Nielsen.*
3. Bonde *Peder Hjermand.* (Af Lejrdal).

IX. **Söndre Bergenhuus Amt:**

1. Sorenskriver (i Hardanger) *Arnoldus von Westen Sylow Koren.*
2. Sognepræst (til Vos) *Georg Burchard Jersin.*
3. Bonde *Brynild Andersen Gjerager.* (Af Vos).

X. **Bradsbergs Amt:**

1. Kammerherre, Amtmand *Severin Lövenskiold.*
2. Justitsraad *Cloumann*, R. D.
3. Bonde *Tollef Olsen Huvestad.* (Af Laurdal).

XI. **Budskeruds Amt:**

1. Provst, Sognepræst i Eger, *Frederik Schmidt*, Dr. theol.
2. Foged *Johan Collett.*
3. Bonde *Kristoffer Hoen.* (Af Eker).

XII. **Kristiania:**

1. Professor *Georg Sverdrup.*
2. Toldprokurør *Kristoffer Frimann Omsen.*

XIII. **Kristians Amt:**

1. Sognepræst (for søndre Ourdal) *Hans Jakob Stabel.*
2. Sorenskriver (for Toten, Vardal og Birid) *Lauritz Weidemann.*
3. Bonde, Dannebrogsmand *Anders Lysgaard.* (Af Birid).

XIV. **Kristianssand:**

1. Res. Kapellan *Nikolai Wergeland.*
2. Grosserer *Ole Klasen Mörch.*

XV. **Kristianssund:**

1. Kjøbmand og Borgerrepræsentant *John Moses.*

XVI. **Drammen:**

1. Forvalter *Nikolai Scheitlie.*

XVII. **Frederikshald:**

1. Kancelliraad, Byfoged og Sorenskriver (i Ide og Marker) *Karl Adolf Dahl.*

XVIII. **Frederiksstad:**

1. Kancelliraad, Byfoged *Andreas Mikael Heiberg.*

XIX. **Hedemarkens Amt:**

1. Amtmand *Bendeke.*
2. Kancellisekretær, Sorenskriver (i Østerdalen) *Kjönig.*
3. Lensmand *Ole Olsen Evenstad.* (Af Aamodt).

XX. **Holmestrand:**

1. Sognepræst *Hans Hein Nysom.*

XXI. **Jarlsbergs Grevskab:**

1. *Johan Kaspar Herman,* Greve af Wedel Jarlsberg.
2. Sorenskriver i Nordre Jarlsberg *Gustav Peter Blom.*
3. Bonde *Ole Rasmussen Apenæs.* (Af Borre).

XXII. **Ingeniörbrigaden:**

1. Kaptejn *Henrik Frederik Arild v. Sibbern.*

XXIII. **Kongsberg:**

1. Bergmester og Bestyrer af Kongsberg Jernværk *Paul Steenstrup.*

XXIV. **Kragerö:**

1. Auditor, Byfoged *C. Hersleb Hornemann.*

XXV. **Laurvig:**

1. Justitsraad, Byfoged og Sorenskriver *Kristian Adolf Diriks.*

XXVI. **Laurvigs Grevskab:**

1. Proprietær, Sektions-Chef *Iver Hesselberg.* (Af Thjølling).
2. Skibskaptejn *Anders Grönneberg.* (Af Brunlaugnæs).
3. Bonde *Ole Olsen Amundröd.* (Af Thjølling).

XXVII. **Listers Amt:**

1. Kjøbmand *Gabriel Lund.* (Af Farsund).
2. Foged (i Lister) *Jens Erichstrup.*
3. Bonde *Teis Jakob Torkildsen Lundegaard.* (Af Lyngdal).

XXVIII. **Mandals Amt:**

1. Bonde *Osmund Andersen Lemsland.* (Af Tved).
2. Bonde *Erik Haagensen Jaabek.* (Af Mandal).
3. Bonde *Sivert Amundsen Eeg.* (Af Eeg).

XXIX. **Molde:**
1. Byfoged *Frederik Motzfeldt.*
XXX. **Moss:**
1. Auditør, Byfoged *Gregers Wulfsberg.*
XXXI. **Nedenæs Amt** *):
1. Jernværksejer *Jacob Aall*, R. D. O.
2. Sognepræst (for Vester Moland) *Hans Jakob Grögaard.*
3. Lensmand *Thore Reiersen Lilleholt.* (Af Holt).
XXXII. **Nordenfjeldske Infanteri-Regiment:**
1. Kaptejn *Peter Blankenborg Prydtz.*
2. Musketeer *Helge Ellingsen Vaagaard.* (Af Ringerigske Kompagni).
XXXIII. **Norske Jægerkorps:**
1. Kaptejn *Palle Römer Fleischer.*
2. Korporal *Nils Dyhren.* (Af Valderske Skarpskyttere).
XXXIV. **Oplandske Infanteri-Regiment:**
1. Oberst *Diderik Hegermann.*
2. Kommandeersergeant *Harildstad.* (Af Gudbrandsdalen).
XXXV. **Porsgrund:**
1. Grosserer, Stadskaptejn *Jörgen Aall.*
XXXVI. **Raabygdelagets Amt:**
1. Sorenskriver (for Østre Raabygdelaget) *Thomas Bryn.*
2. Bonde *Even Torkildsen Lande.*
3. Lensmand *Ole Knudsen Tvedten.*
XXXVII. **Romsdals Amt:**
1. Amtmand *Hilmar Meincke Krohg*, R. D.
2. Provst (i Romsdal) *Stub* **).
3. Bonde *Elling Olsen Valböe.*
XXXVIII. **Röraas Bergkorps** (frivillige Berg-Jægerkorps):
1. Kaptejn *Rikard Flor*, R. D.***)

---

*) For dette Amt var valgt som No. 2. Sorenskriver i Nedenæs *Andreas Frederik Finne.*

**) Först var valgt som No. 2. Provst *Baade,* og dernæst Provst *Finckenhagen,* der begge af Grunde, der erkjendtes gyldige paa Amtsmödet, havde undskyldt sig.

***) Som No. 2. var valgt „velagtbare og tapre“ Overjæger og Kommandeersergeant *Ole Ditlevsen.* Titulaturen löd saa til Underofficerer.

X. **Skien:**

1. Grosserer, Borgerrepræsentant ***Didrik v. Cappelen.***

L. **Smaalehnenes Amt:**

1. Major ***Valentin Christian Wilhelm v. Sibbern.*** (Ogsaa for norske ridende Jægerkorps).
2. Provst ***Peder Hount***, Sognepræst til Berg.
3. Bonde ***Jon Hansen.*** (Af Bergs Sogn).

I. **Stavanger:**

1. Kjøbmand og Stadskaptejn ***Peder Valentin Rosenkilde***, R. D.

II. **Stavanger Amt:**

1. Sognepræst (for Rennesø) ***Lauritz Oftedahl.***
2. Kjøbmand ***Kristen Mölbach.*** (Af Egersund).
3. Bonde ***Askoud Olsen Regelstad.*** (Af Findø).

II. **Södefensionen:**

1. Kommandør ***Jens Schou Fabricius***, R. D.
2. Lejtnant ***Thomas Konow.***
3. Underofficeer ***Peter Jonsen.***
4. Matros ***Even Thorson.***

V. **Söndenfjeldske Dragon-Regiment:**

1. Ritmester ***P. v. Ramm.***
2. Korporal ***P. Paulsen Bakke.***

V. **Söndenfjeldske Infanteri-Regiment:**

1. Oberst ***Daniel Frederik Petersen***, dansk Kammerherre.
2. Musketeer ***Ole Svendsen.***

I. **Tellemarkske Infanteri-Regiment:**

1. Kaptejn ***Enevold Steenblok Höyum.***
2. Kommandeersergeant ***Gullik Madsen Röed.***

I. **Throndhjem:**

1. Etatsraad, Justitiarius ***Rogert.***
2. Grosserer ***Peter Schmidt.***

II. **Nordre Throndhjems Amt:**

1. Provst (Sognepræst for Bedstaden) ***Midelfart.***
2. Sognepræst (for Størdalen) ***Halvor Heyerdahl***, R. D.
3. Bonde ***Sivert Bratberg.***

X. **Söndre Throndhjems Amt:**

1. Klokker ***Lars Forsæth***, Dannebrogsmand.
2. Sorenskriver ***Anders Rambech.***
3. Sognepræst ***Jacob H. Darre.***

L. **Throndhjemske Dragonkorps:**

1. Premierløjtnant *Frederik Hartvig v. Heidmann.*
2. Kvarteermester *Peter Jonsen Ertzgaard.* (Af Striden).

LI. **Første Throndhjemske Infanteri-Regiment:**

1. Kaptejn *Georg Ulrik Vasmuth*, R. D.
2. Sergeant *Daniel Larsen Skevig*, Dannebrogsmand.

LII. **Andet Throndhjemske Infanteri-Regiment:**

1. Kaptejn *Jacob Lange.*
2. Sergeant *Helmer Andersen Gedeboe.*

LIII. **Tönsberg:**

1. Grosserer *Carl Stoltenberg*, R. D.

LIV. **Vesterlehnske Infanteri-Regiment:**

1. Major *Ely.*
2. Underjæger *Osmund Björnsen.*

LV. **Østerrisøer:**

1. Kjøbmand, Jernværksejer *Henrik Carstensen.*

Ikke saa Faa af disse 112 *) vare Personligheder af et saadant Profil, at de lade sig nogenledes silhuettere i et Par Omrids.

Gamle *Peder Anker* var saaledes et ægte Exemplar af en norsk populær Magnat og af sit Folks Karakteer: oprigtig som sit Haandslag, der hverken negtedes den Ene eller den Anden, trohjertig som sit Ansigt, jovialsk, familiær, national i sine Sæder, imponerende af Figur; men, med sine almindelige Evner, dog ikke saa lidt af den Klogskab bag Tænderne, som hører til forat gjøre Nationalkarakteren komplet. *Anker* havde derfor ikke bag sit smilende Ansigt meer Tiltro til Prindsen og til Tingenes rimelige Gang, end Begivenhederne siden bekræftede. I disse politiske Anskuelser stod han under sin Svigersøn Grev *Wedels* Indflydelse. I Forsamlingen var han, paa Grund af sin Mistillid til egne Evner, faamælt, men ikke ved Bordet, hvor han var vant til at gjøre Honnør med godlidende Munterhed **).

*) Bilag XIII.

**) Ved *Peder Anker* maa ellers mærkes, at han i Førstningen var en

Sorenskriver *Falsen* var Rigsforsamlingens mest udmær-
de Personlighed, især nyttig ved sine Forfatningskundskaber
; ved sit Udkast til en Konstitution, skarpsindig, energisk,
lenskabelig, af utrættelig Arbejdskraft, exalteret Patriot, impo-
erende af Aasyn og Gestalt. Den mest Populære eller ret-
re Partimægtigste inden Forsamlingen. De fleste af de Navne,
om i dette Omrids henløbe ubemærkede, ere Nuller til denne
lørrelse *).

Major *Sibbern*. Retsindig, livlig, deeltagende med Følelse
r Sagerne og deres bedste Udfald. Virksom i Debatterne,
en som Militær tilbageholdende i visse Punkter. Af *Wedels*
arve.

Oberstløjtnant *Stabell*. Sluheden gik hos ham til Origi-
alitet. Uagtet han paa Rigsforsamlingen, skjønt egentlig kun
denfor dens Møder, maaske var den Militære, som tydeligst
rede sig til Fordeel for en Fredspolitik, lagde han dog der
runden til det Navn for Uudgrundelighed, han siden vedlige-
oldt hele sit Liv. Uden synderlig Enthusiasme for Tingen,
den Aktivitet i Forsamlingen, og uden Tiltro til Prindsen.

Doktor *Möller*. Enthusiast for Fædrelandet og fuld af
epublikanske Idealer.

Kapitejn *Motzfeldt*. En af Rigsforsamlingens dygtigste
ledlemmer. Gavnede ved sit Kjendskab til den engelske

---

af Prindsens ivrigste Beundrere. Hvad der kjölnedes heri var ene og alene en Fölge af den Magt, hans Svigersön havde over ham. Og han var den i den Grad med Bevidsthed underlagt, at han engang kort för *Wedels* Tilbagekomst til Norge, i et Samkvem, hvor han ikke var den daarligste til at bygge Luftslotte, hvori den Tilbedede skulde throne, pludselig udbröd med komisk Ærgerlighed: „men bare nu ikke *Herman* kommer!" (Senere Anm. af Forf.)

*) Forsaavidt *Falsen* er kaldet den „Partimægtigste," ligger ikke deri, at han skulde have sögt at danne sig noget Parti, men kun at Majoriteten sluttede sig til hans Anskuelser, hvortil ogsaa bidrog den Klarhed og Bestemthed, hvormed de fremsattes. I disse Egenskaber, der i Debatter före hurtigst og benest til Maalet, overgik Ingen ham. Han levede paa Ejdsvold ganske for sit Kald og altid beskjæftiget dermed; i sit Kvarteer, som han delte med *Sverdrup*, indgetogen og indskrænket til Faas, især *Christies*, *Reins* og *Motzfeldts* Omgang. (Senere Anm. af Forf.)

Forfatning; velordnet og klar i sin hyppige Deeltagelse i Debatterne, hvor han ofte fremsatte Amendements; uafhængig og fast i sin Stilling inden Repræsentationen, hvor han hørte til de falsenske Patrioter uden Exaltation.

Sorenskriver *Christie*. Kold og fast, skarpsindig, af lyst, vittigt Hoved. Efter Rigsforsamlingsprotokollens Mangel paa Udførlighed at dømme, satte han, som Rigsforsamlingens Sekretær, kun lidet af sin overordentlige Arbejdsdygtighed i Virksomhed. Men han indskrænkede den ikke til denne sin Funktion.

Kjøbmand *Meltzer*. Et Exemplar af en indsigtsfuld, med fortrinlige Evner og Kundskaber udrustet Kjøbmand; hjemme især i Finantsvæsenet og den indre Styrelse.

Residerende Kapellan *Rein*. Den mest (endog noget spansk) exalterede af de falsenske Patrioter. Af energisk, flammende, men ofte indtil det Paafaldende ulogisk, Veltalenhed, under hvis heftige Udgydelser han dog bandt sig til Papiret. En Partimand, som kun lidet bidrog til Resultaterne, og hvis bitre Udfald mod anderledes Tænkende dog ikke gjengjeldtes for Oprigtigheden af hans Enthusiasmes og for Skjaldskabets Skyld*).

Sorenskriver *Koren*. Ivrig Falsensk; talte og skrev meget, men ikke vel, endog ikke uden en Snev af det Komiske. Heldigere var han af og til i sine Bemærkninger.

Kaptejn *Holck*. En klippefast, varmhjertet Patriot. Besad adskillige selvlærte, især historiske, Kundskaber.

---

*) Ved Ordet „spansk"-exalteret om *Rein* er ikke ment noget kolerisk, men en melankolsk Fölelsesfuldhed. Han var dyb tungsindig. „Ulogisk" er vel heller ikke det rette Ord om hans Veltalenhed. Fölelsen löb ofte af med ham, og det Fölgende vil afgive Vidnesbyrd om, at hans Ytringer ikke altid udholdt Billighedens og Fornuftens Pröve. Hans Animositet imod Kronprindsen af Sverige indgav ham Forslaget om den Klausul, at Norges Konge altid skulde have bekjendt sig til den lutherske Religion, og i den Tale om Udstedelsen af de 14 Millioner Rdlr., der formedelst sine oratoriske Egenskaber beklappedes af selve Modparterne, slumpede den Bommert ind: „lader os ikke glemme, at det er 14 Millioner Treskillinger, vi bevilge." Deri, skjönt han ikke dividerede rigtigt, stak jo netop Ulykken. (Senere Anm. af Forf.)

Musketeer *Loftesnæs.* En rask, vakker Soldat, fuld af gningens fast sydlige Livlighed.

Provst *Schmidt.* Ivrig falsensk Pennepatriot. Rigsformlingens Bordpoet. Fød dansk, men, opdraget i Norge sin sit første Aar, glemte han dog neppe Danmark under gen af sine Udgydelser, skjønt Omkvædet var „gamle Norge!“ kræftede Udsagnet: „*irritabile genus* *).“

Amtmand *Lövenskjold.* Et af Rigsforsamlingens virksom- Medlemmer, af lyst Hoved, aaben og frygtløs Karakteer, gtet nogen Affektation i sit Foredrag. Forholdt sig til *Wedel* m *Sverdrup* til *Falsen.*

Bonden *T. O. Huvestad.* Et udmærket Exemplar af disse, ›r i Historie, belæste norske Fjeldbønder, som stundom erraske den Rejsende. Kunde ikke „sættes“ (som det her) i Snorro, og besad derhos, i Dybet af den elskværdigste skedenhed, under sin Thelekofte, flere Kundskaber i Udenrdenens Historie og Geografi. Disse fremtraadte engang a overraskende under en Diskurs, Prindsen førte i Anledng af et af de sidste napoleonske Feldtslag, at Denne udabte: „hvilke Bønder der dog er i Norge!“ Han udtrykte g — hvad dengang var sjeldent mellem de norske Bønder — gsaa skrivtligen korrekt og klart.

Professor *Sverdrup.* En af Rigsforsamlingens Chorager. loskurerne vare ikke meer sympathisk forbundne end Han g *Falsen.* Denne uafhængige og kraftige Personlighed ind- ›g en imponerende Stilling, som Regenten kjendte Betydninen af siden Ejdsvoldmødet den 16de Februar. Dybsind og elvfølelse laa i hans Udvortes, hvis antikædle Profil har- ›onerede saa vel med hans klassiske Lærdom. Følelsen af

---

*) Provst *Schmidt* er der skeet Uret. Han skal have elsket Norge oprigtigt, og altid have bevaret denne Fölelse efterat hans Forfængelighed og Pirrelighed havde bragt ham til at ombytte det med Danmark. Han besögte det et Par Gange, og skiltes sidste Gang derfra med Taarer. Som politisk Poet duede han ikke meget. Hans elegiske Muse lignede da en ellers blid Pige, der med en raa og forkjölet Stemme vil agere mandhaftig Politikus imellem Mandfolkene. (Senere Anm. af Forf.)

Selv'et havde ogsaa sin Deel i de Sarkasmer, som ofte gjennemknitrede den dybe Bastorden i hans Tale.

Toldprokurør *Omsen*. En uafhængig, oplyst og ædeltænkende Frihedsmand. Frimodig, frygtløs, varm indtil Lidenskabelighed. Ingen Ven af Prindsen.

Sorenskriver *Weidemann*. Heftig, ægte national Patriot af reneste Skarlagen, der hverken vilde vide af Sverige eller Danmark, og en streng Økonom. Han vilde — løb hans Nationalfølelse engang af med ham — „heller dø, end kalde fremmede Læger ind." Virksom i Debatterne og med Amendements.

Lensmand *Lysgaard*. En ægte Kaxe eller Bondemagnat.

Residerende Kapellan *Wergeland*. Bekjendt som frygtløs Fædrelandsven af sit Priisskrivt om Universitetet. Vovede sig ogsaa her længst frem af Minoriteten. En heftig Antidan, der kun ventede sig Ulykke af Prindsregenten. Talentfuld, fyrig, veltalende og rig paa politiske Kundskaber. Hadet af den falsenske Majoritet formedelst sine Anskuelser af Maaden, hvorpaa Fædrelandet kunde frelses, og Aabenheden, hvormed han ytrede dem.

Kancelliraad *Dahl*. Et livligt Hoved af kamæleontisk Karakteer, der spillede i alle Farver fra *Falsens* Røde til *Wedels* Blaa. En Violet, som man ikke troede; men dog nok i sit Hjerte den mest Svensksindede, om Nogen var det. Han var ikke engang fri for Mistanken om at referere Svenskerne Nyheder fra Rigsforsamlingen.

Kancelliraad *Heiberg*. En sindig, men i politiske Sympathier den Foregaaende ganske modsat Patriot.

Kancellisekretær *Kjönig*. Lidet virksom, men ivrig Patriot.

Lensmand *Evenstad*. En Kjæmpefigur af en Østerdøl, med større Forstand end Kjæmper pleje at have.

Grev *Wedel Jarlsberg*. Hovedmodstanderen af det falsenske Bjerg. Chefen for „de Tredives" Gironde. Det fineste Hoved i Rigsforsamlingen. Hans Arbejde før Bruddet paa at se Fædrelandet befriet og hans Forhold til Prindsen, hvis

ionce han bedst forudsaa, gjør videre Antydninger overlige *).

Sorenskriver *Blom*. Et lyst og vittigt Hoved. *Wedel*ske hengiven. Liberal Fædrelandsven, men i Forhandlinne meer tilbageholden end hans livlige og muntre Temperant syntes at tilsige **).

---

*) Ordet "Gironde" om det saakaldte *Wedelske* Parti passer ikke, naar man blot vil erindre, at de franske Girondister dekapiteredes og deporteredes, medens de Norske, som gives dette Navn, ophöjedes paa mange Maader. Ordet er brugt om de Moderate, om dem, som vilde undersöge og akkordere, og saaledes i Modsætning til „det falsenske Bjerg" ɔ: til den Majoritet, som vilde modtage Indbruddet af Udlandets Magt med en allerede færdig Konstitution i den ene og Sværdet i den anden Haand og med en allerede kejset Konge under det röde nationale Banner.

For mindre end et Aar tilbage havde den tydske Kritiker *August Wilhelm Schlegel* *), *Shakespeares* og *Calderons* berömte Oversætter, der før havde opholdt sig en Tid i Stockholm, og nu i Aarene 1813—15 fulgte Kronprindsen af Sverige som hans Sekretær, i en af sine politiske Brochurer vovet at erklære, at et saadant Foretagende, Norges Selvstændiggjörelse, vilde være tilfredsstillende for Sveriges Fordringer. „Diese Zwecke (des Schwedens) — siger han i sin Betrachtung über die Politik der dänischen Regierung **) — würden ebenfalls erreicht werden, wenn Norwegen sich in eine Republik umgestaltete, oder sich einen eigenen König wählte, und hiemit würde Schweden ohne Zweifel vollkommen befriedigt seyn." Men nu vare Fordringerne stegne. Norge maatte, efter *Falsens* og Majoritetens Mening, om det end gik det galt i Krigen, som disse vilde have fört paa svensk Grund, være i Besiddelse af en fri Forfatning, hvis det vilde vente gjennem Akkord at beholde Noget, som kunde fortjene Navn deraf.

Det *Wedels* „Arbejde för Bruddet paa at se Fædrelandet befriet" blev ogsaa tillagt en mere egoistisk Tendents. Den forrige Regjering havde Öje med de saakaldte „wedelske Jægere" 1808—9, og tillod ikke at Korpset blev for talrigt. (Senere Anm. af Forf.)

**) *Bloms* „Tilbageholdenhed" benegtes af Andre. Udtrykket passer dog paa alle dem, som delte den Anskuelse af Tingene, der ogsaa

---

*) Forfatter af Angrebsskriftet paa Napoleon og Danmark: „Sur le systéme continental."

**) Besvaret paa Fransk af den Danske Geheime-Legationsraad Manthey, og Svaret oversat under Titel: „En Svenskes Sendebrev til Herr A. W. Schlegel, Genimand, for Tiden i Hs. kgl. H. Kronprindsen af Sveriges Sold."

Bergmester *Steenstrup*. Hidsig indtil Fremfusenhed; falsensk Enthusiast. Djærv, frygtløs, virksom i Forhandlingerne.

Byfoged *Hornemann*. Stille Vand med dyb Grund. Kundskaber paa Bunden, men som tause Fisk.

Justitsraad *Diriks*. En lærd og klog Jurist. Tog stor Deel i Forhandlingerne, men syntes ligegyldig for Udfaldet. Dansk fød og dansk i sit Hjerte.

Kjøbmand *Lund*. Flink, dannet og berejst. Var *Cand. theologiæ* med bedste Karakteer.

Foged *Erichstrup*. Sund Fornuft. Af praktisk Duelighed.

Bonden *Teis Lundegaard*. En throhjertig, jovialsk, firskaaren Spindværingsskipper, fuld af Djærvhed og Selvfølelse og ikke uden en vis massiv naturlig Vittighed.

Byfoged *Motzfeldt*. Ivrig falsensk som de andre Throndhjemmere (og Bergensere ikke at forglemme).

Auditør *Wulfsberg*. En Moderat, om hvem man ikke vidste til hvad Side han heldte. Ellers et godt og sindigt Hoved, der ofte kom med gode Bemærkninger.

Jernværksejer *Aall*. Da som altid en ultraloyal Temporisator. Dannet, kundskabsrig især i Fædrelandets Historie og Statistik. Af ædel, moralsk, skrupuløs, sensibel Tænkemaade. Saa oprigtig en Patriot som Nogen af de yderligere Anskuelser, han skyede at hylde.

Sognepræst *Grögaard*. En varmtfølende, oplyst Fædrelandsven af *Wedels* Tænkesæt og vittig, livlig Veltalenhed, som ofte lod sig høre i Debatterne. Gjorde gode Bemærkninger.

Kaptejn *Prydtz*. En fast, godmodig Karakteer, af Tænkemaade som de andre Throndhjemmere.

Musketeer *Waagaard*. Slog mange Svensker ihjel inden Rigsforsamlingen.

Kaptejn *Fleischer*. Ædel som sit Udvortes, der var usædvanlig indtagende og imponerende. Den wedelske Farve

var hans, idet „de Tredive" — det omtrentlige Tal af Ligesindede, som i den Retning lod sig paaregne – ikke aabent nok fremstillede den. Der herskede heller ingen Forbindelse, Overeenskomst eller noget, som karakteriserer et Parti, imellem dem.

(Senere Anm. af Forf.)

innede igjennem den Tilbageholdenhed, han, med de øvrige litære, iagttog.

Korporal *Dykren* udmærkede sig kun ved næsten altid at ɜmme modsat sin Chef *Fleischer*.

Oberst *Hegermann*. En fast, sindig Patriot, af Sindelag m de fleste øvrige Throndhjemmere og Bergensere.

Sorenskriver *Bryn*. Mand af Evner og Dygtighed. Wedelsk med Liv og Sjel.

Lensmand *Tvedten*. Ret dygtig Falsensk baade vaagen ; sovende (som ogsaa hændte).

Amtmand *Krohg*. Stiv, retsindig og dygtig nordenfjeldsk ıtriot.

Provst *Stub*, wedelsk.

Provst *Hount*. Havde Ord for at have, ligesom Grev *Vedel*, plejet Forbindelser med Sverige, sigtende til Norges raskillelse fra Danmark. Havde ogsaa før denne med Aabenɜd fremsat Norges Klagepunkter.

Kjøbmand *Rosenkilde*. En Slags Jakobiner. Og det en den Hoved.

Residerende Kapellan *Oftedahl*.

„Man hörte ofte *Dahl*;
men aldrig *Oftedahl*"

ɜd en af Christies „Borgere," som ganske godt karakteriserer enne farveløse og tilbageholdende, men lærde og velvillige, loderate.

Kjøbmand *Mölbach*. Dygtig, praktisk Forstand. Manglede kke paa brugbare Bemærkninger.

Kommandør *Fabricius*. Sindig Moderat.

Sølejtnant *Konow*. Af samme, dog ikke fuldt saa blege, 'arve. Kun 19 Aar gammel. Kommitteen til at undersøge 'uldmagterne gjorde dog ingen Vanskelighed herved, uagtet 5 Aar var den bestemte Minimums-Alder for Repræsentanterne.

Matroserne *Peder Johnsen* og *Even Thorsen* gjorde ikke laaden nogen Skam.

Oberst, Kammerherre *Petersen*. En ikke udannet Milir af *Falsens* Farve, skjønt ikke, med al sin raske Selvtillid, ort meer end et Nul til denne Størrrlse. Brugtes af sit Parti

omtrent som Aben brugte Katten til at rage Kastanierne af Asken *).

Kaptejn *Höyum*. Falsensk, tilligemed sin Sergeant *Röed*, i Forsamlingen, men udenfor, i Samtaler med Modpartiet, mindre krigersk. Man fik saaledes af ham at vide, at de Militære havde værre end de andre Repræsentanter ved at være oprigtige i det Punkt.

Etatsraad *Rogert*. En Moderat af Svaghed. Lidet virksom.

Kjøbmand *Schmidt*. En kraftfuld, opvakt, ivrig Throndhjemmer.

Sognepræst *Darre*. En flink, ret veltalende Mand.

Sorenskriver *Rambech*. En sindig, men dog varmtfølende Patriot.

Klokker *Forsæth*. Ingen „Klokker" i Ordets spottende Bemærkelse.

Provst *Midelfart*. En flink, liberalttænkende Gejstlig af *Falsens* politiske Tro **).

Sognepræst *Heyerdahl*. I endnu højere Grad en Mand, som gjorde sin Stand al Ære.

Ritmester *Heidmann*. Et solid Hoved. Falsensk, og virksom i Debatterne. En af Armeens dygtigste Repræsentanter.

Kjøbmand *Stoltenberg*. Den mest enthusiastiske Frihedsmand, der vilde opofre alt. Rasende antisvensk.

Kjøbmand *Carstensen*. Ivrig falsensk. Meget, men ikke godt, talende. Lidt Karrikatur, men velmenende.

Af de Øvrige kunne dog endnu Kjøbmand *Rolfsen*, Sognepræst *Jersin*, Foged *Collett*, Provst *Stabel*, Amtmand *Bendeke*, Major *Ely*, Forvalter *Scheitlie* og Kjøbmand *Jörgen Aall*

---

*) Om Oberst *Petersen* er det maaske for lidet sagt, at han var en „ikke udannet" Militær. Den hele Silhuette af denne Personlighed er noget forklippet. (Senere Anm. af Forf.)

**) Ved Provst *Midelfart* kan mærkes, at han, ligesiden Skole- og Akademidagene, var særdeles forbunden med *Sverdrup*. Ofte havde de under dette ungdommelige Samliv i Kjöbenhavn sværmet sammen over deres fælles Yndlingsidee: Norges Uafhængighed. (Senere Anm. af Forf.)

brækkes de resterende Nuller. Ikkun Mangel paa noget aefaldende i Profilet og Frygt forat faa formange eensforþe Silhuetter betager dem Pladsen imellem disse, men e Kravet paa at erindres af Nationen.

Man maa ikke lade ubemærket den Særegenhed ved en rsamling, hvor Grundejendommene og ikke Stænder skulde ræsenteres, at Armeen var, og det uforholdsmæssig stærkt, ræsenteret. I Datids Aviser henledes ogsaa den offente Opmærksomhed derpaa. Den civile Ængstelighed blev gjort tilskamme af de hæderlige Individer, denne Stand idte, og Forholdsregelen blev i en heftig Tone forsvaret saaved den Betydning, Armeen havde for Tiden, og ved at vilde være ubilligt, at berøve saa mange ellers stemmeberettigede Medborgere al Deel i og til Valgene, fordi de i Stas Kald vare borte fra sine Arner *).

Dagen, den 10de April, endte med et Maaltid, hvor Apliten efter Dagens Forretninger, Haabet paa de kommende,

*) I Kristiania Intelligentssedler for 15de Marts 1814 spörges ogsaa i Anledning af Valgmaaden: „Burde der ikke vælges Mænd, som, i mulige Sygdoms- eller Dödstilfælde, kunde træde i Stedet for dem, der ved Pluraliteten ere valgte til Deputerede? og var det ikke billigt, at de, der i Byerne havde fleste Stemmer for sig, afgik til Rigsforsamlingen uden indbyrdes Valg?"

Saalænge man ikke skulde vælge efter Stand, hvad de övrige Embedsklasser betræffer, var Militærets Valg vel ogsaa især nærgaaende mod Disse, som da ogsaa kunde kræve Repræsentation. De Militære kunde ogsaa, som Statsborgere, siges repræsenterede ved den Egns Repræsentation, hvor de boede, og videre end til Adgang at vælges fra denne, nanseet at de vare udkommanderede, burde ikke deres Prærogativ være gaaet. Det *Schlegelske* Sendebrev til von *Holten* *) udtrykker sig herom paa det heftigste. Det heder deri:

„Jag vet, at Er olagliga Regent också lofvat Norrige en Regeringsform, som en samling af Nationens sjelfvalda, upplysta män skulle bestämma. Och hvilka äro desse Nationens sjelfvalde män? Officerare og Soldater, deputerade eller rättare commenderade ifrån militaire Corpserna, i antal kanhända öfverstigande de få Deputerade

*) Udgjör 40 Sider i Oktav.

Dagens Prædiken og Selskabets brogede Sammensætning af alle Stænder og Mundarter, af „Hofmænd og Bønder, Amtmænd og Lensmænd, Præster og Klokker, Oberster og Korporaler, Lærde og Ulærde, høje og lave Embedsmænd, Kjøbmænd og Proprietærer,“ i Forening bidrog til at fremkalde den muntreste Stemning. Medlemmerne vedbleve ogsaa at spise sammen, baade om Morgenen Kl. 10, naar de samledes for Kvartererne, hvor de forsynedes med det Nødvendige af Forsamlingens Leverandør, og efter Forhandlingernes Slutning om Eftermiddagen Kl. 4—5 til Middag under fuld Regimentsmusik*); og man fejler vel neppe ved at antage, at der i dette convivium overdøvedes af Musiken adskillig Skurren, og nedsvælgedes i den maadelige Viin, som Tiderne ydede, adskillig Bitterhed fra Salen. Den aabne Karakteer, som hvilede over den hele Forsamling, skinner ogsaa frem af den Skik, som enhver af Medlemmerne uden videre tillod sig, at tage de private Bekjendte, som besøgte Stedet, (og slige Gjæster vare ej sjeldne) med sig til det fælles Bord. Og i disse Henseender kan Le-

---

från Amterna och Köpstäderna, vid hvilkas utväljande Er Revolutions-Chef, under sitt antagna skräcksysteme, ei har svårt att frambringa andliga och civila Embetsmän, som af fruktan, behof eller befordringslust äro honom, om icke tillgifna, åtminstone tills vidare lydaktiga. — Hvarest samler han dessa såkallade Nationens Representanter? På en privat Mans Jernvärk, i grannskapet af Lägret; icke i någon af Norriges Stift-Städer; icke i den, der de högsta myndigheterna vanligen residera. Detta alt bevittnar, på den ena sidan, hans farhåga för det oberoende Folkets deltagande i Nationens vigtigaste angelegenhet; men också, på den andra, hans formätna förakt för Folkets omdömen. Jag högaktar Norriges Militaire, jag vet att ibland dem finnas Män af lika mycken upplysning som heder; men jag vänter icke, att de blifva valde eller låta sig väljas att spela en Role i denna Riksdagsfarce. Det är i alla fall ett oförsynt Gäckeri med Norrska Folkets Rätt och vett, at vilja gifva anseendet och myndigheten af en Nordisk National-Representation åt en, åtminstone i formen, turkisk Janitschar-Församling.“

(Senere Anm. af Forf.)

*) De i Omegnen kantonnerende Tropper afgave vexelviis et Detaschement af 50 Mand til Æresvagt for Regenten og Forsamlingen. To stode ved Indgangen, To ved Rigsforsamlingens Dör og To ved Indgangen til Regentens Værelser.

ǝmaaden ogsaa fortjene en Plads her. Til denne hørte og-
ıa, at endeel af de Deputerede turviis bleve tilsagte til Prind-
ǝns Taffel, naar han var paa Ejdsvold; og der var han for-
ǝtmeste baade af politiske og private Tilbøjelighedsgrunde.
ans, ikke meget belejlige, altfor store Nærhed og hans le-
ige opvartende Herrer skaffede ham alligevel alt at vide hvad
er passerede og sagdes i Rigsforsamlingen, saa Invitationerne
ike vare andet end selskabelig Fiinhed. Heri var han en
lester; og et Forsøg, som *Falsen* og *Sverdrup* tilbageviste,
aa at erhverve En af sine Herrer*) Tilladelse til at overvære
forhandlingerne, skrev sig sandsynligviis mere fra Disses vidt-
lrevne Tjenstiver end fra Prindsens egne, i slige Ting ikke
aa letfejlende Takt.

Den 11te April.

Denne, den næste, Dag er Rigsforsamlingens Aabningsdag.
Indraabte i alfabetisk Orden, tog Enhver sin bestemte Plads,
og saaledes fik da Akershuus Amt, med *Falsen* i Spidsen,
len første — en Omstændighed som ikke blev af liden Vægt,
la man siden fulgte Distrikternes alfabetiske Orden ved Vo-
eringerne. Neppe var Rigsforsamlingen bragt tilsæde, før Ind-
ædelsen af Regjeringsraaderne, Biskopperne *Bech* og *Bugge*,
tatsraad *Treschow*, Generalkrigskommissær *Vibe*, Etatsraad
Falbe, og Prindsregentens Adjutanter, alle i Galladragt, bebu-
ede Hs. Højheds snarlige Komme. Man manglede imidlertid
ike Sysselsættelse i Forundringen over Biskop *Bugges* Nær-
ærelse. Nogle vilde vide, at Regenten ikke havde turdet lade
am ude af Sigte deroppe i Throndhjem; Andre, at den kun
ar improviseret af Hs. Højærværdighed selv, som imidlertid
ed ligesaa uvidende selv, om hvorfor han var didkaldt, som

*) Denne Herre var Etatsraad *Adler*, som Prindsregenten for fuldt Alvor vilde skulde have Sæde i Rigsforsamlingen; men *Sverdrup* var det navnlig, som fik ham derfra, ved reent ud at sige Hs. H., at Sligt dog vilde have et altfor galt Udseende af Spioneri.
(Senere Anm. af Forf.)

alle Andre vare det. Man var ogsaa ligesaa klog derpaa ved Rigsforsamlingens Ende som ved dens Begyndelse.

Regenten lod ikke længe vente paa sig. Han besteg Præsidentforhøjningen, og aabnede Rigsforsamlingen med følgende Tale, som han holdt med Papiret i Haanden, men ikke destomindre frit og med Udtryk af Inspiration i Talens Gestus og Klang *):

„Normænd! Helligt er det Kald, der samler Eder ved Fædrenelandets Alter. Det Norske Folks Hu staar til Eder, dets udvalgte Mænd, at I ville vide, med Viisdom og Samdrægtighed, at grundlægge den Stats-Forfatning, af hvilken nærværende og tilkommende Slægter kunne vente Held, Orden og Velstand inden Riget.

Den viseste Regjerings-Form er udentvivl den, som, sikrende Borgerfrihed og Lovenes Hellighed, giver den udøvende Magt Myndighed til at udrette alt Godt og til at haandhæve Lovene; men I skulle ikke kunne give Norge en Regjerings-Form, der svarer til Folkets Forventning, uden ved samdrægtigen at ville virke til eet og samme Maal: Folkets Lyksalighed. Banlyser enhver Tvivl, Frygt eller Mistanke fra Edens Barm, naar det gjælder om at bestemme Norges Grund-Forfatning: ethvert Medlem af denne Forsamling vise sig som trofast, retsindig Normand, og, idet han ytrer sin Overbeviisning, tænke han tillige paa de Medborgeres Stemning, i hvis Navn han taler!

Skulde Nogen fortælle Eder, at Norge ikke kan bestaa som en selvstændig Stat, da lue Kjærlighed til Fædrenelandet dobbelt højt i Eders Bryst; da mindes hine Oldinge, hine kraftfulde unge Mænd, der bøde Eder Held til det Hverv, I gik hen at røgte! Hine sagde: vanslægter ej fra Fædrene! og Disse: stoler paa den Kraft, der hviler i vor Arm, som i vor

*) Paa en tre Trins Forhöjning var hensat en forgyldt Stol for Prindsregenten, og Væggen bag Forhöjningen var bedækket med et Overhæng. Optegnelsernes Forfatter bemærker, at Prindsregentens Holdning var noget vaklende, skjönt behagelig, ved Fremtrædelsen og under Aabningstalen, som han holdt med Papiret i Haanden, men dog temmelig livligt. *Holtens* Oplæsning var derimod jammerlig baade af det Franske og det Danske. (Senere Anm. af Forf.)

!— Er det Norske Folk da ikke mere sine Fædre ligt? le Sønnerne ej ligesaagodt som de kunne forsvare deres le? Ere vi ej vante til Savn? og kan noget Savn lignes Frihedens? Staar det ej i Folkets Magt at indrette sin erings-Forfatning efter Statens Tarv og de Midler, den be- r i sit Skjød? — Norge har ingensinde forlangt, at Dan- skulde afholde dets Stats-Udgifter; i fredelige Dage har Rige givet Overskud af Indtægter i Statskassen; og skulde ig ønske Forening med Norge for at forsørge det Norske med Almisse? — Hvortil lede endeligen disse bange ? Kun til frivillig Underkastelse. I Sandhed, hvad var et vel værd, som frygtagtigen opofrede sin Selvstændighed in Ære? Kun de Slavelænker, som fra Evigheden vare lede for samme!

Dog held os! vi ere ej vanslægtede! med høj Følelse af Værd har det hele Folk, i Herrens Templer, aflagt den lelige Ed, at hævde Norges Selvstændighed; denne Ed e I besegle, trofaste Normænd, ved at grundlægge den erings-Form, under hvilken I ville leve, og som I ville are imod hvert Forsøg paa at kuldkaste den.

Mistvivler ej om, at I jo besidde Kraft til, selv i Modgang, andhæve den; og mistvivler ej heller om, at en retfærdig beskytter et frit og ubetvunget Folks Anstrengelser. Her- er mit Haab og min Tillid!

Jeg har anseet det for min første Pligt, som dette Lands at, at kundgjøre Nationens fredelige Forhold til andre er, og indtil denne Dag er ingen ny Fiendtlighed af nogen udøvet imod Norge.

Jeg har tilskrevet alle de Fyrster, hvis Venskab er væsent- for Norge, og af hvis Retsindighed man kunde haabe Bi- ved en saa retfærdig Sag, saasnart Omstændighederne dem at ytre deres Sindelag til vores Fordeel. — Ri- afsondrede Beliggenhed har endnu tilbageholdt disses men imidlertid er det engelske Flag igjen seet og med modtaget i Norske Havne. — De Svenskes Konge har ilskrevet saaledes, som det skal blive forelagt Rigs-For- agen: men denne Monark har sendt min velmeente else uaabnet tilbage.

O! gid den Konge, der siger sig at ville være det Norske Folks Fader, ogsaa vilde ære dets Rettigheder, og skjænke Norden Fred og lykkelige Dage! Vi ønske jo kun at leve uafhængige, i god Forstaaelse med et i sig selv agtværdigt Nabofolk.

Jeg skulde anse det for en kjær Pligt, hvis jeg udførligere, med nogenslags Sandsynlighed eller Vished, kunde skildre Norges politiske Stilling; men Ingen formaar at forudse de Begivenheder eller Omvæltninger, som Europa i det Hele eller enkelte Stater kunne være underkastede, forinden den almindelige Fred gjengiver Ro, og kalder Lyksalighed og Velstand tilbage. — Held imidlertid det Folk, som, uagtet Trængsler og mangehaande Gjenvordigheder, med urokkelig Troskab, først mod sin Konge og siden mod sine egne Rettigheder og sit National-Værd, bestaar den gode Strid, indtil blidere Dage oprinde! Europa skal ikke negte det sin Højagtelse og Beundring, og kommende Slægter skulle velsigne dets Minde. Ja! Held Norge!"

— Her gjentog hele Forsamlingen tre Gange Udraabet: „Held Norge!" og Regenten tilføjede derpaa:

„Jeg indbyder Rigs-Forsamlingen til at vælge sig en Præsident, som kunde omvexle ugentligen, saavelsom en bestandig Sekretær; og, til at udarbejde Forslaget til Konstitutionen, vil det findes fornødent, at udvælge en Kommittee, bestaaende af Medlemmer fra de forskjellige Stifter.

Regjerings-Raadet skal være beredt at forelægge de Oplysninger om Rigets Ressourcer, som havde været muligt at forskaffe i saa kort en Tid; men, saasom Tids-Omstændighederne forhindre den i sig selv vidtløftige Opgjørelse af gjensidige Fordringer med Kongeriget Danmark, og Rigets Indtægter og Udgifter desuden ej lade sig bestemme efter et Krigs-Aar, som det afvigte, ligesaalidet som ubetinget efter fordums Freds-Aar, saa vil ej heller noget fuldstændigt Budget for Aaret 1814 kunne forelægges Rigs-Forsamlingen. Jeg ønsker derimod, at det, efter Konstitutionens Bestemmelse, maatte overvejes, om ikke Tilforordnede af Rigs-Forsamlingen kunde, tilligemed Regjerings-Raadets 1ste Departement, udarbejde Ri-

gets finantsielle Etat og Forslag til nye og nødvendige Hjælpekilder for Finantserne.

Den til Næringsvejenes Oplivelse saa uundværlige Laane-Indretning, som under 5te Januar d. A. blev antaget af Sammes Konstituenter, er hidtil standset i sin Virksomhed, fordi de senere indtrufne Omstændigheder have gjort dens Forening med en Nationalbank ønskelig, hvis Plan ligeledes skal forelægges Rigs-Forsamlingen til Bedømmelse. Overhovedet venter jeg med Fortrøstning al den Bistand af Rigs-Forsamlingen, som Kjendskab til Land og Folk, og som varm Følelse for Norges Vel vil indgive hvert dens Medlem.

Mine Hensigter kjendes af Alle; i redelig Vilje skal Ingen overgaa mig, og min bedste Løn skal til alle Tider være Folkets Kjærlighed og de Retskafnes Højagtelse".

Regenten tilføjede endnu efter denne Aabningstale, at han skulde meddele Rigsforsamlingen det officielle Svar, som forventedes fra England, og lod dernæst ved Regentskabssekretæren von *Holten* oplæse paa Fransk og i Oversættelse hiin fra Kongen af Sverige uaabnet tilbagesendte Skrivelse at 6te Marts *), hvormed Kundgjørelserne af 19de Febr. oversendtes, det Retfærdige og Nødvendige i disse Forholdsregler paavistes, og Ansvaret for en Krigs Ulykker lagdes Kongen paahjerte. Denne Skrivelse og især den fornærmelige Afviisning gjorde et stærkt Indtryk paa Forsamlingen. En højrøstet Mumlen løb igjennem Salen, Forbitrelse paa Prindsens Vegne, Godhed for ham, der maatte lide saadant, stod malet i mange Ansigter. Under dette forlod Regenten med sit Følge Rigsforsamlingen, og denne skred nu til Valg af en Præsident og Vicepræsident for otte Dage og af en permanent Sekretær. Til Præsident valgtes ved de fleste Stemmer Kammerherre og General-Vejintendant *Peder Anker*, til Vicepræsident Justitiarius *Rogert* og til Sekretær Sorenskriver *Christie*.

En Takadresse til Prindsregenten voteredes dernæst for de Tjenester, han hidtil havde viist Folket, og der besluttedes, at et interimistisk *Reglement* for Forhandlingernes Gang skulde udarbejdes og allerede næste Dag forelægges Forsamlingen.

---

*) Se Bilag XIV.

Begge disse Hverv lagdes i en Kommittees Hænder, bestaaende af 6 Medlemmer, Præsidenterne og Sekretæren. Hertil udvalgtes *Hegermann*, *Diriks*, *Sverdrup*, *Falsen*, *Wergeland* og *Omsen*. Før Mødet hævedes, meddeltes Forsamlingen et smukt og tiltalende Vidnesbyrd om medborgerlig Interesse for dens vigtige Hverv, idet en Skrivelse fra en Kjøbmand *Bredahl* i Bergen oplæstes, hvormed han oversendte, til Afbenyttelse i Rigsforsamlingen og senere Opbevarelse i Universitetsbibliotheket, de forenede Nordamerikanske Staters Love, et Værk 5 Bind stort.

Den 12te April.

Kommitteen var færdig med begge sine Hverv. Først oplæstes Udkastet til Reglementet, som derpaa blev punktvis gjennemgaaet. Det vakte vel nogen Debat, men de faa Forandringer, det led, viste, hvor ivrigt Forsamlingen stundede til at komme ind paa Hovedsagen selv. Det interimistiske Reglement blev vedtaget saalydende:

„§ 1. Præsidenten sammenkalder Repræsentanterne, og paaseer, at Enhver er tilstede. De Udeblivendes Navne, saavelsom Aarsagen til deres Fraværelse, antegnes. For at Forsamlingen skal kunne konstitueres, maa Totrediedele af Repræsentanterne være tilstede.

§ 2. Ved Indgangen af Forsamlings-Salen foreviser enhver Repræsentant sin Adgangs-Billet for 4 dagligen af Præsidenten dertil valgte Opsynsmænd, som tages af Repræsentanternes Midte.

§ 3. Tvende Protokoller føres: en Forsamlings-Protokol eller Dagbog, og en Hoved-Protokol, som ikke maa være længere end een Dag tilbage fra den første. Protokollerne autoriseres af Præsidenten og Vice-Præsidenten, og Hoved-Protokollen forsynes med Rigets Segl, som Regenten anmodes om at lade Samme paatrykke.

§ 4. Forrige Dags Forhandlinger oplæses af Protokollen ved hver Dags Begyndelse, forinden noget Nyt foretages.

§ 5. Den almindelige Forsamlings-Tid er Kl. 10 Formid-

g, og Forsamlingen vedvarer, med mindre Præsidenten af rdeles Aarsager deri skulde gjøre nogen Forandring, til Kl. Eftermiddag.

§ 6. Hver Dag, forinden Forsamlingen sluttes, tilkjengiver Præsidenten hvad der næste Dag skal være Gjenstand r Deliberationerne.

§ 7. Alle skriftlige Andragender til Forsamlingen indleres til Præsidenten, som besørger Samme oplæste efter den rden, han selv bestemmer. Præsidenten bruger en Klokke l at ringe til Lyd med, naar han vil paabyde almindelig aushed. Enhver, som vil tale, rejser sig, og begjærer Tildelse af Præsidenten, som meddeler Samme; begjære Flere l tale, saa skeer dette efter den alfabetiske Orden, hvori epræsentanterne sidde i Forsamlingen, og begynder Ordenen ld fra Den, som har gjort Forslaget, og gaar derefter det ele Alfabet igjennem, indtil det naar den Samme.

§ 8. Præsidenten advarer, saa ofte han finder det foredent, enhver Talende om at holde sig til Sagen og afholde ig fra alle personlige Hentydninger. Skulde det hænde, at oget Medlem, efter 3 Gange forgjeves at være advaret, desagtet vedblev at forstyrre den vedtagne Orden, saa paalæger Præsidenten ham Taushed, og, agter han ikke denne Beling, voteres der i Forsamlingen paa, om han for denne Dag kal udvises af Forsamlingen.

§ 9. Ingen kan udenfor Forsamlingen drages til Ansvar or hvad Meninger han i Forsamlingen ytrer.

§ 10. Alle Kvæstioner, som efter mundtlig Deliberation anne reduceres til Afgjørelse med Ja eller Nej, decideres ved allottering, med mindre en Femtedeel af de tilstedeværende ledlemmer forlanger skriftlige Vota, som da bør finde Sted nder de Voterendes Navne, i hvilket Tilfælde disse Vota indføres i Protokollen. Pluraliteten deciderer.

§. 11. Præsidenten fungerer som saadan i 8 Dage, hvorter han fratræder; der vælges da strax en ny Præsident, mt Vice-Præsident; men de Forrige maa ikke vælges paany rend efter 8 Dage.

§. 12. En Kommittee af 3 Personer udnævnes, for at

gjennemgaa og redigere hvad der af Forhandlingerne ved Trykken skal bekjendtgjøres.

§. 13. Protokollen underskrives daglig af Præsidenten, Vice-Præsidenten og Sekretæren.

§. 14. Til Slutning, naar Rigs-Forsamlingen har endt sine Forhandlinger, underskrives Hoved-Protokollen af samtlige Repræsentanter.

§. 15. Enhver har Ret til af Hoved-Protokollen at erholde bekræftet Udskrift af de Vota, han til Protokollen har dikteret *)."

Dette Reglement blev besluttet trykt snarest muligt (et lidet Feldtbogtrykkeri var nemlig ført til Stedet), og at det skulde uddeles til hver Repræsentant og opslaaes i Forsamlingssalen. Kommitteen forbeholdt sig at forelægge Rigsforsamlingen de Tillæg, som senere maatte findes hensigtsmæssige, og dette blev ligeledes bifaldt.

Men Takadressen gav Anledning til Debatter af mere stormende Natur. Udkastet, egentlig forfattet af *Sverdrup* og *Falsen*, blev oplæst og vedtaget af Alle ved Haandsoprækning, „skjønt vist ikke" — siger Forfatteren af de i 1830 udgivne „Fortrolige Breve til en Ven, skrevne fra Ejdsvold i 1814**)" — „i Hjertet i alle Dele applauderet af Enhver." Den var ogsaa affattet i følgende særdeles overdrevne Udtryk:

„*Det Norske Folks Tak-Adresse til Norges Regent, Hans Kgl. Höjhed Prinds Christian Frederik, igjennem dets Repræsentanter.*

Da Norge, løsrevet fra sin ældgamle Forbindelse, var bleven bestemt til et Rov for erobresyg Ærgjerrighed, var dette vort elskte Fædreneland dog ikke forladt; thi det havde sin faste Tillid til Gud, sit nedarvede Mod og sin Kraft; det havde Dem, ædle Fyrste! som, efter det Norske Folks almene Ønske, greb og førte Roret med Viisdom, Værdighed og Kraft, som med stor og beundringsværdig Opofrelse forebyggede Anarkiets Rædsler, og lovede, med Liv og Blod, i Forening

---

*) Reglementets § 15 var et Amendement af *Blom*.
(Senere Anm. af Forf.)

**) Repræsentanten *Wergeland*.

ed Folket, at forsvare Norges den gode Sag, og hævde dette dgamle Riges Selvstændighed og Frihed. Deres Kongl. Højed har med Ord og Daad, skjønt og kraftigen tolket Deres rme Følelse for Norges Held og Hæder, Deres urokkelige roskab og Hengivenhed for et frit og ædelt Folks retfærdige ig, Deres utrættelige Omsorg for dets Tryghed og Frelse. vor ønskede Vi, værdigen, i Folkets Navn, at kunne tolke en dybe og inderlige Følelse af Ærbødighed, Højagtelse og jærlighed, som enhver ægte og redelig Normand nærer for em; den Taknemmelighed, hvormed det hele Norske Folk i eres Sendelse erkjender en af Forsynets største Velgjerninger imod et frit og trofast Folk i Farens og Nødens Stund; en Forvisning, det har, at Deres sjeldne Talenter, Dyder og ufaste Hengivenhed for det gamle Norges gode Sag, ville lleve det Norske Folk uforglemmelige, saalænge det ikke forlemmer sig selv!"

Da den var oplæst, rejste Repræsentanten *Wergeland* ig, og fremsatte i en velforberedt, følelsesfuld Tale det Amendement som et Tillæg til Takadressen, at Prindsen ogsaa skulde anmodes om at vedblive Landsstyret indtil Rigsforsamlingen avde afgjort Rigets Forfatning, og autoriseres dertil i Navn f dens herværende suveræne Repræsentanter. To Ting, mente aleren, maatte Forsamlingen henvende sin Opmærksomhed aa, før den tog Konstitutionsværket underhænde, nemlig paa en midlertidige Regjering og Kundskab om Rigets Tilstand og ræfter. Et Tillæg gik ud paa, at de Mænd ogsaa skulde kkes i Folkets Navn, som i et foreløbigt Møde paa Ejdsvold en 16de Februar) havde forholdt sig med Ærbødighed for ts Suverænitet *).

En Pause opstod som mellem Braget og de rullende, forblede Echoer. Først Stilhed, saa voxede Sindsbevægelserne over Forsamlingen, som Vandets bølgende Cirkler omkring t Punkt, hvor en Steen nedfaldt i den rolige Flades Midtnkt. I dette Øjeblik undfangedes Partiaandens Hydra, og n frygtløse Taler betegnedes siden det af Majoriteten, der i Enthusiasme nærede mere sangvinske Tanker om Landets

*) Se Bil. XV.

Kræfter, som en ikke Bedre end Svensksindet og som det opstukne Banner for en Kohorte af prindsehaderske Masker, som vare beredte til at afskjære Baandet mellem Prindsen og Landet, saasnart han havde gjort det en midlertidig Nytte, og hvis Ansigter man maatte søge at kjende.

Nu brød det da løs. Mange rejste sig forat tale. *Wedel* fik Ordet. Han haabede, at intet Medlem af Rigsforsamlingen tænkte saa uværdigt en Normand, saa uværdigt Forsamlingen, at han kunde drage i Tvivl at jo Folkets Suverænitet for Øjeblikket hvilede hos den; men da Adressen selv kun var at anse som et Komplimentbrev, meente han, den kunde blive som den var. Til denne Konklusion stor Applaus *). I samme Aand talte *Anker*, *Lövenskjold* og *Grögaard*. Men *Sverdrup*, som især maatte blive Gjenstanden for en Hæder, som foreslaaet, var, forunderligt nok, Den, som mest tog Proponenten den sidste Deel af hans Motion fortrydelig op. Han lod vel ikke, som Andre af de Angjældende, somom han ikke vedkjendte sig det Ejdsvoldske Møde, men han paastod, at *Wergeland* havde kastet en Skygge paa det Møde, han havde sigtet til, beskyldende det for at have begaaet en uretmæssig Handling, idet det uden Bemyndigelse skulde have hyldet Prindsen, og at han ikke kunde bevise, at noget Saadant var foregaaet. *Wergeland* skulde gjøre Publikum Rede for sine Udtryk, mente han i Overbrusningen af sin Heftighed, der kun lader sig forklare af dette Medlem af det norske Bjergs Antipathi mod Enhver der havde Ord for ikke at være utilbøjelig til at ville underhandle sig en Konstitution til, og Danmark langt ifra, og maaske ogsaa af det nærmere Forhold, hvori han nu, som en Slags Regjeringschef, stod til Regenten. Han truede saaledes med at ville gjøre Sagen til Gjenstand for en Skriftfejde udenfor Forsamlingen, saa *Wergeland* fandt det nødvendtgt at bedække sig med den 9de § i det

*) Optegnelserne bemærke, at „Grev *Wedels* Tale bidrog meget til at Stemningen mod *Wergeland*, i Anledning af hans Tale den 12te April, forbedredes. Prindsen vidste ved sine Spioner strax hvad der var foregaaet, og admirerede *Wedel* for den Vending han gav Sagen." (Senere Anm. af Forf.)

nys antagne Reglement, og at vedlægge Protokollen sin Tale, for at man altid kunde undersøge hvad han havde sagt, overladende forøvrigt *Sverdrup* at handle som han troede at kunne forsvare som Repræsentant. Efter lang og heftig, til Mundhuggeri udartet, Debat imellem Begge, faldt endelig Motionen ved Stemmegivning, fordi, hed det, den kunde give Anledning til Uenighed. Motionæren fik dog — siger han i sine Breve — ikkedestomindre udenfor Forsamlingen mangt et bifaldende Haandslag. „Det var endnu ikke Tiden, hed det, til slige Forestillinger. Den Aand, Talen var af, vilde lidt efter lidt udvikle sig, og maatte han være forsikret om, at den Modstand, han i Rigsforsamlingen havde mødt, eller rettere den Mangel paa Understøttelse, han havde fundet, var, hvad en betydelig Deel angik, kun *pro forma*" — Noget, som vanskelig lader sig anderledes forstaa, end at man ikke saa ret vel turde være sin Hjertensmening bekjendt, hvor Regenten kom med i Spillet. Disse Ordvexlinger endte omsider som Tordenvejret, der blot ruller sine Skymasser hen i Horizonten efter nogle Sammenstød, som ikke have renset Luften, stedse beredte til nye og stærkere, og Adressen blev da, ifølge Rigsforsamlingens Beslutning, paa dennes Vegne forsynet med Præsidenternes og Sekretærens Underskrivter, og, efter endt Møde, om Aftenen overbragt Hs. Højhed ved Kommitteen til dens Udarbejdelse. Brevenes Forfatter giver ellers Regenten det Vidnesbyrd, at han optog Efterretningen om hine temmelig nærgaaende Debatter med en Takt, som gjorde ham Ære. Han erklærede samme Dags Aften i et Selskab, at, da han var vis paa, at Ingen vilde tillade sig personlige Fornærmelser mod ham, maatte Enhver absolut ytre sine Meninger frit i Forsamlingen, da denne ellers vilde være et Intet. „Vel sagt og tænkt," siger Breskriveren fra Ejdsvold. „Den Overbeviisning, han har, vil sikkert heller ikke blive skuffet. Om han end ikke har Alle til Venner, har han dog neppe Nogen til Fiende. Ingen kan fortænke ham i, at han prøver det sidste Middel til at frelse sig et Rige, hvortil han før Kielertraktaten var Arving. Der vil vist Ingen personlig fornærme ham. Han er elsket. Men der bør være Maade med. Fædrelandets Vel bør være den første Tanke."

Men den 12te Aprils vigtigste Bedrivt var *Nedsættelsen af Konstitutionskommitteen.* Rigsforsamlingen vedtog nemlig, efterat Adressesagen var tilendebragt, paa Forslag af Reglementskommitteen, Følgende:

„En Kommittee af 15 Repræsentanter udvælges for at gjøre Udkast til en Konstitution; den vælger selv af sin egen Midte sin Præsident og Sekretær. Enhver Repræsentant har Adgang til at indgive Forslag til Kommitteen, og er desuden forbunden til at møde saavel for denne som for enhver anden organiseret Kommittee, for at meddele de Oplysninger, som forlanges af Samme. Naar Kommitteens Udkast er færdigt, besørges det, ligesom ethvert andet Udkast, der er udarbejdet af en Kommittee, strax trykt og omdeelt til enhver Repræsentant, for at denne, i de af Præsidenten dertil bestemte Dage, kan gjennemgaa samme. Udkastet debatteres derpaa punktviis i Forsamlingen, og har Enhver Ret til at begjære sit Votum tilført Protokollen. Hvad Totrediedele af de tilstedeværende Medlemmer i denne Henseende antage, er gjældende“.

Til Medlemmer af Konstitutionskommitteen blev dernæst, ved de fleste Stemmer, udvalgt Repræsentanterne:

1. *Hegermann*,
2. *Falsen*,
3. *Sverdrup*,
4. *Aall*,
5. *Rein*,
6. *Motzfeldt*,
7. *Rogert*,
8. *Wedel-Jarlsberg*,
9. *Diriks*,
10. *Wergeland*,
11. *Stabel*,
12. *Omsen*,
13. *Schmidt*,
14. *Petersen*,
15. *Midelfart*;

de to Sidste ved Lodtrækning indbyrdes og med *Christie*, da disse Tre havde lige mange Stemmer. Forsamlingen hævedes efterat *Sverdrup*, *Grögaard* og *Aall* vare blevne udvalgte til

Redaktører af de Rigsforsamlings-Forhandlinger, som skulde udgives ved Trykken *).

13de til 15de April.

Forhandlingerne aabnedes med at Præsidenten underrettede Rigsforsamlingen om, at Takaddressen Dagen tilforn var bleven Prindsregenten overrakt ved den dertil bemyndigede Kommittee, og lod Hs. kgl. Højheds Svar oplæse. Det var kort, simpelt, i alle Dele passende. „Min Bevidsthed siger mig“, heder det deri, „at Jeg har udrettet Noget til Fædrenelandets Frelse; det er til Dem at udrette end Mere. Ved det Fædrenelandssind og den Driftighed, der vil besjele Deres Forhandlinger, vil De snart tilendebringe det vigtige Forehavende at skjænke Norge en Konstitution, som eendrægtigen skal forsvares og haandhæves, og hvortil Jeg ønsker Dem Held“. Prindsen tog ellers samme Dag ind til Kristiania paa nogle Dage, efterat have overantvordet Præsidenten Kommandoen over Tropperne paa Stedet. Hans Tillid til Rigsforsamlingen, og at han dog havde meent noget, ihvor lidet, med sit Løfte, at meddele den hvad Officielt der maatte indløbe, viste han ogsaa ved at lade henlægge i dens Konversationsværelse en svensk Avis, der var fuld af fristende Tilsagn **).

Den i Svaret tilønskede Driftighed syntes at være tilstede; thi fra Konstitutionskommitteen, som samme Dag, den 13de, havde holdt sit første Møde, hvori *Falsen* valgtes til Præsident og *Diriks* til Sekretær, indløb allerede i Forsamlingen Beretning om, at den havde udkastet nogle foreløbige *Grundsætninger til en Konstitution*, som oversendtes i bekræftet Afskrivt, og som den ønskede underkastede Rigsforsamlingens

*) Under Overvejelserne om Konstitutionskommitteens Antal var der ogsaa Meninger for 21. Til Medlemmer deraf havde *Falsen* 95, *Sverdrup* 97 og *Wedel* 60 Stemmer. *Sverdrup* var Forfatter af Takadressen. (Senere Anm. af Forf.)

**) *Christie* mente om denne svenske Avis eller rettere Note, at den var falsk og trykt i Kristiania, fordi deri fandtes „æ“ og „ø“, hvilke Typer ikke ere svenske. (Senere Anm. af Forf.)

Prøvelse forinden den skred til nærmere Udarbejdelse af sit Udkast til Konstitutionen. Grundsætningerne besluttedes trykte og uddelte til Repræsentanterne. Men da Bogtrykkeriet paa Stedet var saa ufuldstændigt, at det ubetydelige Arbejde ikke kunde præsteres til den følgende Dag, anvendtes denne til at lade tage de behørige Afskrivter, som da i Mødet den 15de uddeltes, undertegnede af *Falsen*, som Kommitteens Formand. De lød saaledes:

„*Grundsætninger*.

1.

Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki.

2.

Folket bør udøve den lovgivende Magt igjennem sine Repræsentanter.

3.

Folket bør ene have Ret til at beskatte sig igjennem sine Repræsentanter.

4.

Krigs- og Freds-Retten bør tilkomme Regenten.

5.

Regenten bør have Ret til at benaade.

6.

Den dømmende Magt bør være særskilt fra den lovgivende og udøvende.

7.

Trykke-Frihed bør finde Sted.

8.

Den evangelisk-lutherske Religion bør forblive Statens og Regentens Religion. Alle Religions-Sekter tilstedes fri Religionsøvelse; dog ere Jøder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.

9.

Nye Indskrænkninger i Nærings-Friheden bør ikke tilstedes.

10.

Personelle eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstaaes Nogen for Fremtiden.

11.

Statens Borgere ere i Almindelighed lige forpligtede til, i

n vis Tid at værne om Fædrenelandet, uden Hensyn til Stand, edsel eller Formue.

Nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger ville blive at Iføje foranførte Grundsætninger ved Stats-Formens Udarbejelse. *C. M. Falsen.*"

Efter at have modtaget hver sit Exemplar, adskiltes Reræsentanterne for hjemme at overveje Principerne til Morendagen.

Den 16de April.

Denne Dag er Norges Uafhængigheds- og Kroningsdag. en blev ogsaa *Falsens* Triumfdag over Reglementet, da han, len at lade sig bry af dettes Bydende i § 6, at Rigsforsamigen skulde gjøres bekjendt en Dag forud med hvad der ulde voteres over, gav den første Grundsætning et Par Tilg, som han drev igjennem med en Stemmeflerhed af 78. ter temmelig lange Debatter skred Rigsforsamlingen til at tere til Protokols over den første Grundsætning, der fremttes spørgsmaalsviis: om Norge burde være et indskrænket ; arveligt Monarki? Af Stemmegivningen viser det sig, at gsforsamlingen ikke har været enig i at fortolke Ordet Morki ved „Kongedømme", idet en ikke saa ringe Minoritet rstod derved en selvstændig Stat med en enkelt Person af dnu ubestemt Titel i dens Spidse. Kaptejn *Holck* foreslog, Grundsætningen skulde erholde det Tillæg: „Norge bør ære et frit, udeleligt og selvstændigt Kongerige, og Regenten ære Titel af Konge", hvorimod Grev *Wedel* og Flere erinede, at Regentens Titel ikke nu kunde komme under Overjelse, siden Reglementet paabød, at der ikke kunde ventires om Noget, som ikke var fremsat i et foregaaende Møde. enne Mening angav ogsaa den 1ste Voterende, *Peder Anker*, d sit saalydende Votum: „antager Grundsætningen, og forholder sig nærmere Bestemmelse af Navnet". Men da *Fal-*, der voterede som Nummer 2, mærkede, at der saaledes r Fare for, at det Ord af fremmed Etymologi, han havde

betjent sig af i Grundsætningen, vilde, med og uden Kjendskab til dets Betydning, blive misforstaaet eller ignoreret, gav han strax, ved at optage det *Holckske* Tillæg, som vel ogsaa skrev sig fra ham, Grundsætningen en Fortolkning og Ordet „Monarki“ en Oversættelse, som i Anstrengelsen efter udtømmende Tydelighed gik ligetil at blive en pleonastisk „Gaas i Ring“, og som, om Grundsætningens Mening end ikke blev forandret, dog, ved sit Tillæg, som en stærk Minoritet holdt sig til, gav det man skulde votere over en anden Form end den, hvori det var fremsat. *Falsens* Votum lød nemlig:

„Jeg voterer for, at Norge skal være et indskrænket arveligt Monarki, at det skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, og at Regenten skal føre Titel af Konge“. Og „ligesom Sorenskriver *Falsen*“ voterede de 78 Repræsentanter: Kaptejn *Motzfeldt*, *Haslum*, *Christie*, *Rolfsen*, *Koren*, *Jersin*, *Gjerager*, *Irgens*, *Nielsen*, *Hjerman*, *Holck*, *Loftesnæs*, *R. Schmidt*, *Collett*, *Hoen*, *Weidemann*, *Stabel*, *Lysgaard*, *Schelie*, *Heiberg*, *Bendeke*, *Kjönig*, *Evenstad*, *Nysom*, *Sibbern*, *Steenstrup*, *Hornemann*, *Diriks*, *Hesselberg*, *Grönneberg*, *Amundröd*, *Lund*, *Erichstrup*, *Lundegaard*, *Byfoged Motzfeldt*, *Prydz*, *Waagaard*, *Dykren*, *Hegermann*, *Haraldstad*, *Tvedten*, *Krohg*, *Stub*, *Walböe*, *Rosenkilde*, *Oftedahl*, *Midbach*, *Regelstad*, *Fabricius*, *Konow*, *Johnsen*, *Thorsen*, *Petersen*, *Svendsen*, *Ramm*, *Balke*, *Höyum*, *Röed*, *Rogert*, *R. Schmidt*, *Darre*, *Rambech*, *Forsæth*, *Midelfart*, *Heyerdahl*, *Bratberg*, *Wasmuth*, *Schevig*, *Lange*, *Gjedeboe*, *Stoltenberg*, *Ely*, *Bercheland*, *Carstensen*, *Flor* og *Sverdrup*, der voterede: Jeg antager Grundsætningen med de af Sorenskriver *Falsen* foreslagne *Tillæg*“, samt *Omsen*, som heri var aldeles enig med *Sverdrup*. Grundsætningen, „saaledes som den var fremsat,“ besvaredes med „Ja“ af følgende 21 Repræsentanter: *Christensen*, *Lövenskiold*, *Cloumann*, *Huvestad*, *Dahl*, *Mörch*, *Wedel-Jarlsberg*, *Blom*, *Apenæs*, *Lemsland*, *Jaabech*, *Wulfsberg*, *Jacob Aall*, *Grögaard*, *Lilleholt*, *Fleischer*, *Jörgen Aall*, *Bryn*, *Lande*, *Cappelen* og *Heidmann*, hvoraf flere udtrykkelig erklærede, at de besvarede Kvæstionen saaledes uden Tillæg. Under Debatterne før Voteringen havde *Wergeland* paabegyndt Oplæsningen af en vidtløftig Afhandling om den bedste

egjeringsform. Afbrudt først af Nogles Raab: „Til Sagen!"
; siden, da han paa Præsidentens Opfordring vedblev, ogsaa
brudt af Denne med den Bemærkning, at man maatte fatte
g kortere, kom han ikke tilende dermed. Han voterede nu,
i Turen kom til ham, saaledes: „Jeg stemmer for, Norge
ør være et indskrænket og arveligt Monarki. Regenten fører
itel af Konge, saafremt Staten har Evne til at sutenere
ette Navns Værdighed og tillige sin Uafhængighed. Riget
ør være udeleligt". Ligesom de næst Foregaaende 21 ikke
ivde erklæret sig angaaende Statsoverhovedets Titel, seer man,
t denne Repræsentant udtrykte sig betingelsesviis, og Repræ-
entanten *Moses* voterede: „Norge bør være et indskrænket, ar-
eligt og udeleligt Rige, og dets første Embedsmand bære Titel af
egent." *Hounts* vidtsvævende Votum, hvortil Repræsentanten
[illegible]sen fra samme Amt havde holdt sig, lød: „Norge skal være
t indskrænket og udeleligt Monarki; Regjeringen skal være arve-
g, men, skulde Thronarvingen mangle de fornødne Naturan-
eg, og af den lovgivende Magt, ved 3de gjentagne Dekreter,
rkjendes udueling, bortfalder hans Arveret, og en anden Prinds
f Blodet konstitueres. Naar Kvæstionen om Regentens Titel
ommer i Ventilation, bliver mit Votum: Regenten skal kaldes
onge". *Rein* og Oberstløjtnant *Stabell* besvarede Kvæstionen
ed Ja, og forbeholdt sig Tillæg, og til *Stabell* henholdt *Mel-
by* og *Möller* sig. Ifølge Stemmefleerheden for *Falsens* Vo-
tum, blev 1ste Grundsætning overeensstemmende med dette.
e følgende 9 Grundsætninger bleve antagne efter Udkastet
ter mindre vidtløftige Debatter. Ved den 2den erindrede
hristie, at den vel ej kunde forstaaes saaledes, at Rigsfor-
amlingen, men en Kommittee af Lovkyndige, skulde forfatte
ovene, hvortil Repræsentanten fra Østerriisøer gav en Remi-
iscents fra Frankrige tilbedste, idet han bemærkede, at det
urde ske ved et lovgivende Korps, hvilket man naturligviis
ndt laa i Grundsætningen selv. Kaptejn *Holck* vilde, at den
ilitære Lovgivning skulde tilkomme Kongen og ikke Folket.
en efter Præsidentens Erindring om, at de Anmærkninger,
m maatte blive gjorte under Principdiskussionerne, vilde
mme i Betragtning ved Udarbejdelsen af Konstitutionen,
ev Grundsætningen antagen. Ved den 4de, om Krigs- og

Fredsretten burde tilhøre Regenten, ytrede Provst *Hount*, at Kongen ikke burde kunne føre Angrebs-, men kun Forsvars-Krig. „Krigen,“ hedte det, „er i sig selv en uretfærdig og umenneskelig Handling. Regenten bør ikke have frie Hænder, til efter eget Tykke at raade over Borgernes Ejendomme, til at slibe Dolken i Mørket forat støde den i Naboens Bryst.“ *Sverdrup* meente derimod, at det ikke kunde bestaa med den Hurtighed og Hemmelighed, Krigstilberedelserne fordrede, at indrømme Folket noget af Krigsretten. *Peder Anker* sagde da: „Kongen kan ikke føre Krig uden Penge, og der er altsaa sat hans Krigslyst en Grændse ved Bevillingsretten, hvortil *Hount* svarede, at, naar Armeen først var samlet, vilde den nok blive underholdt, da de Hjemmeværende ikke vilde kunne taale, at lade sine Frænder og Venner lide Nød. Desuden kunde Kongen føre Krig for fremmede Subsidier, især naar hans Interesse faldt sammen med en anden Magts. Enig var man i, at Kongen ikke skulde kunne erklære Krig uden sit Raads Samtykke; men omsider blev Grundsætningen vedtagen som den var, med Forbehold at ytre sig nærmere derover, naar man i Grundlovsforslaget fik se dens Anvendelse. Ved den 5te Grundsætning paastod *Grögaard* og *Dahl*, at Benaadningsretten ikke burde tilstaaes Regenten ubetinget, og at den navnlig ikke burde strække sig til Forbrydelser mod Nationens Majestæt (*crimen læsæ nationis*). Den blev dog *in forma* vedtagen. Ved 8de Grundsætning erindrede *Wedel*, at han fandt det i høj Maade formløst og illiberalt, at gjøre Jødernes totale Udelukkelse til en Grundlov. *Rein* talte ogsaa i en tolerant Aand, og *Hount* meente, at Adgangen burde staa aaben for de Jøder, som vare Lærde, Kunstnere, Fabrikanter og Ejendomsmænd. Men Skriget mod det ulykkelige Stedbroderfolk var stærkere. Mellem de Røster, som forfegtede Jødernes Skadelighed i enhver Stat, hvor de hávde fundet Hjem, hørtes ogsaa den falske Mening fra *Sverdrup* og *Wergeland*, at Jøderne skulde anse Bedrageri mod Kristne for tilladt, ja fortjenstfuldt, og maatte saaledes ansees for selv at have betaget sig al Ret til Optagelse *). *Grögaard* fandt, at da Spørgs-

*) *Sverdrup* og *Wergeland* gjorde dog ikke de stakkels Jöder saa

naalet ikke var om at udjage Jøderne af Landet, kunde det ikke kaldes intolerant eller illiberalt at negte dem Adgangen; og *Wulfsberg* meente, at det kunde have sit Forblivende ved *Kristian Vtes* Norske Lov, hvorefter Jøderne kunde komme ind i Landet med Lejdebrev. Spindværingen *Teis Lundegaard* gjorde omsider en brad Ende paa Debatten ved raskt at rejse sig op med Raabet: „Staar op Alle, som ingen Jøder ville have i Landet!" Og Alle fulgte det som ved et elektrisk Stød, og Grundsætningen fik saaledes dette besynderlige løse Suffixum. En prægtig Rad hvide og brede Tænder kom tilsyne hos den firskaarne Listerbonde, da han grinende saa sig om til alle Kanter efter sin Sejer.

Den 10de Grundsætning, om personelle eller blandede arvelige Forrettigheder, blev, ligesom 4de, kun antaget indtil man fik se, i hvad Form den fremkom igjen i Grundlovsudkastet. *Heidmann* fremsatte Motion om, at de arvelige Forrettigheder burde gaa over til personelle, eller kun nedarves til nærmeste Ætlinger. Flere, og deriblandt *Falsen*, der begyndte sit Tilsvar med Bemærkningen: „Uagtet jeg selv er af Adel," fandt det retfærdigt, men dog ikke billigt, at de nærværende Besiddere af Forrettigheder berøvedes dem. *Heidmann* anmodedes om at tilstille Konstitutionskommiteen sit Forslag.

Den 11te Grundsætning, om almindelig Værnepligt, vakte derimod saa stridige og langvarige Diskussioner, at dens endelige Afgjørelse indtil videre blev udsat. I velskrevne Foredrag forfegtede *Hegermann* Principet, mens *Lövenskiold* foreslog Lægd eller en Militærorganisation omtrent paa svensk Maneer. Landet skulde inddeles i Militærdistrikter, med Forpligtelse for ethvert Lægd at stille en indfødt vaabendygtig Mand imod en saa tilstrækkelig Godtgjørelse, at det ej blev vanskeligt at faa Nogen dertil. Kunde ikke dette eller et andet Expedient udfindes istedetfor Konskriptionen, vilde han ogsaa stemme for Grundsætningen, men med den Betingelse, at

stor Uret, som sagt er. De ytrede blot Frygt for at de saakaldte „Pidskebaandsjöder", Jöder, som de formodentlig kjendte fra Kjöbenhavns Gader som skakrende med Baand til de i sin Tid brugelige Nakkepidske o. s. v., eller at overhovedet blot Skakrejöder skulde blive dem, der vilde gjæste Landet.

(Senere Anm. af Forf.)

de akademiske Borgere fritoges for Værnepligten. Brevenes Forfatter angiver Rygterne om den franske Konskriptions Følger, i Modsætning til Principets theoretiske Rigtighed, som Aarsag til at Pluraliteten skjød denne Sag fra sig indtil videre. Den er heller ikke til Datum kommet videre. Forsamlingen vedtog ogsaa med Hensyn til samtlige Grundsætninger for Konstitutionen, at nærmere Modifikationer deri forbeholdtes til dennes Udarbejdelse. Tilsidst anmodede Præsidenten Forsamlingen om, til næste Møde, den 18de, at være betænkt paa Valg af nye Præsidenter, og paa Deliberationer om Nedsættelsen af en *Kommittee til at undersöge Finantsvæsenet* og at modtage Regjeringsraadets Meddelelser desangaaende. Dette gav *Wergeland* Anledning til at spørge, om ikke ogsaa en Kommittee burde nedsættes *til Undersögelse af Rigets Forfatning i andre Henseender og især af dets Forhold til Udlandet.* Men *Sverdrup* rejste sig strax, og indvendte (til Fleres Ærgrelse, paastaar Brevskriveren) at Rigsforsamlingen havde ingen Kompetence dertil; og i denne Modsigelse mod den ombandlede Undersøgelse af Finantserne understøttedes han af *Omsen*. Dette næsten kun tilfældigviis fremkastede Spørgsmaal om Udstrækningen af Rigsforsamlingens Kompetence bevirkede først et Stille af Forundring og Ubestemthed, som lidt efter lidt gik over fra en Hvisken og Mumlen mellem Sidemænd til en saa højrøstet Diskureren over den hele Sal, at Ingen kunde komme til Orde, og at Forsamlingen opløstes uden at Spørgsmaalet kunde komme til Afgjørelse. Konstitutionskommiteen afholdt senere samme Dag sit andet Møde, hvori bekræftet Udskrivt af Rigsforsamlingens Protokol, der viste hvorvidt Grundsætningerne vare bifaldte, fremlagdes, og hvor Debatterne om selve Konstitutionsudkastet begyndte.

Den 18de og 19de April.

De Falsenske Forslag.

Den 17de, som var en Søndag, kom Repræsentanterne blot sammen til Middag. Næste Møde var berammet til den 18de, og begyndte som sædvanlig med Oplæsningen af det

lat Omhandlede og Passerede. Oberstløjtnant *Stabell* fremgde til Protokollation det i hans Votum i forrige Møde beødede Tillæg, som ogsaa var vedtaget af Sergeant. *Mellebye*, ; gik ud paa at anke over, at Kvæstionen var reglementsstrigen givet et Tillæg, nemlig om Regentens Titel. Han maatte ısaarsag, og for at saadant ikke oftere skulde kunne ske, foreaa følgende Tillæg til Reglementet: „at Præsidenten ej maa llade Nogen at gjøre Tilsætninger til de Kvæstioner, som ın Dag ere fremsatte til Debattering og Votering; men at ige alene maatte kunne tilføjes det, som i Henseende til Tyslighed kunde synes at mangle, og at, naar en Tilsætning ıagtes fornøden, Kvæstionen da udsættes indtil den, efter forıdret Tilstand, kan leveres til fastsat Betænkningstid.“ Forırigt maatte han, paa egne og Meddeputerede *Mellebyes* Vegne, len Pluraliteten afgav Votum paa Tilsætningen, stemme for ıagetitlen. Repræsentanten *Christensen* afgav samme Erıring.

Forsamlingen vedtog, at den foreslaaede Kommittee til undersøge Finantsvæsenet skulde bestaa af 9 Medlemmer Repræsentationen. *Wergeland* foreslog 15. *Finantskomitteen* blev bestaaende af Repræsentanterne *Meltzer*, *Schmidt*, *ıllett*, *Rolfsen*, *Krohg*, *Mörch*, *Stoltenberg*, *Lund* og *Rosenıde* — den Sidste ved Lodtrækning med *Bendeke*; altsaa for n allerstørste Deel af Kjøbmænd. Til Præsident for de næ8 8 Dage valgtes ved de fleste Stemmer *Hegermann*, og til ıøpræsident *Falsen*, hvilken Sidste derpaa udbad sig Opærksomhed for følgende motiverede Forslag, som han opıste med megen Ivrighed:

„Den ærede Forsamling har af Prinds-Regentens Tale hørt, Regjeringsraadet skal være beredt at forelægge de Oplysnger om Rigets Ressurcer, som ere mulige at forskaffe. Det ı indlysende, at, da ingen Stat kan bestaa uden et vel funıret Pengevæsen, saa vil det være af yderste Vigtighed, at ı *Kommittee nedsættes* for at ordne dette, opføre og befæste ıt paa en Grundvold, som kan sikre Staten imod de Ulykker, ım i de senere Aar have rammet den. Det er ligesaa indıende, at, da det maa være saavel Staten i det Hele som fleste af den ærede Forsamlings Medlemmer i Særdeleshed

af Vigtighed, at denne Forsamling ikke unødigen opholdes, da den deels foraarsager det Offentlige store Bekostninger, og det deels medfører Velfærds Tab for Mange, især Embedsmænd og Landmænd, at være saa længe fraværende fra Huus og Hjem, saa *maa denne Kommittee nedsættes strax.* Skulde den agtede Forsamling finde, at En eller Flere af dem, som den har behaget at udnævne til Medlemmer af Konstitutions-Kommitteen, ogsaa kvalificerede sig til at blive Medlem af denne, saa indseer jeg ikke Andet, end at han kan tiltræde Kommitteen for Finantsvæsenet, saa ofte hans Nærværelse der maatte findes fornøden. Disse 2de Kommitteer kunde da, ved Siden af hinanden, arbejde til eet Maal; den ærede Forsamling vilde ikke opholdes, da den stedse fra den ene eller den anden Kommittee vilde kunne forelægges hvad der allerede var udarbejdet, og vi ville saaledes se en forønsket Ende paa vore Forhandlinger imøde, istedetfor at disse, dersom den ene Kommittee ikke skulde begynde sit Arbejde, førend den anden havde endt sit, vilde pege ud i det Uendelige.

Naar disse 2de Kommitteer havde endt deres Arbejde, og dette af Rigs-Forsamlingen var drøftet; naar altsaa Statens Pengevæsen var ordnet, saavidt Omstændighederne det nu tillade, og Konstitutionen var udarbejdet og bestemt, saa skulde jeg tro, at der for denne ærede Forsamling ikke stod Andet tilbage, end at *bestemme, til hvem den vil overdrage den udövende Magt.*

Her at ville indlade sig i Udarbejdelsen af en ny Lovbog, eller endnu mere at ville trænge ind i Diplomatikens Irrgange, og bestemme Norges Forhold til fremmede Stater, vilde unægtelig være et ligesaa uendeligt, som usikkert, og, jeg troer, denne ærede Forsamling aldeles uvedkommende Arbejde.

Lader os fremfor Alt erindre, at vi ikke ere nogen Forsamling, der kan indlade sig i Lovgivningens Detalj, end mindre ere i Besiddelse af nogensomhelst exekutiv Magt, men at den hele Suverænitet er i Folkets Hænder! Lader os altsaa ikke, i det vi, overeensstemmende med den os overdragne Fuldmagt, bestemme Rigets Konstitution, og hvem der i Følge Samme skal være i Besiddelse af Suverænitetens forskjellige Bestanddele, begynde med den Inkonsekventse, selv, i vor

'erson, at ville samle al den Magt, hvis Deling vi allerede ave bestemt; lader os vel vogte os for, at vi ikke selv skulle egynde at handle efter Principer, vi eendrægtigen hos Andre ave fordømt; Principer, saameget farligere, naar en talrig 'orsamling udøver dem!

Lader os udvælge en Kommittee af Mænd, hvad enten i ller udenfor denne Forsamling, hvis Erfarenhed og Indsigter re almindeligen erkjendte, og lader os til dem overdrage det anskelige Arbejde, at gjennemgaa og ordne vort Lovgivnings-æsen, og at fremlægge for den første, eller, om dette ikke ær muligt, den anden lovgivende Forsamling Resultatet af de-es Arbejde, som nu enten maatte blive højst ufuldkomment, ller gjøre denne Forsamling uendelig.

Og, hvad nu Norges Forhold til andre Stater angaar, hvo f os bedømmer, hvo kjender, hvo *kan* bedømme eller kjende ette? Have vi ikke seet, se vi ikke dagligen, i et Nu, de tørste politiske Omvæltninger foregaa? Kunne vi vente, at denlandske Magter ville indlade sig i Diskussioner, hvis før-te Karakteer de nyere Tider noksom have viist at være *Hem-melighed*, med en Forsamling, saa talrig, saa blandet, som enne? Ville vi ikke, vi, som for den største Deel ere alde-es uindviede i Politikens Kunstgreb, udsætte os for at blive n Bold i Enkeltes Hænder, der vare udrustede med større ndsigter og Erfarenhed i dette Fag, end Mængden? Skulde nan fra alle Rigets forskjellige Egne indhente Oplysninger m de Kornforraad, der existerede, hvad Tid vilde dette ikke nedtage? hvormeget Korn kunde der ikke imidlertid være ind-ørt? hvormange Forandringer ikke imidlertid skete?

Nej! saaledes ville vi ikke handle! Har Norge først faaet n fast og bestemt Konstitution, en Konstitution, der, bygget aa de naturlige og uafhængige Menneske-Rettigheders evig uforanderlige Grundvold, sikrer enhver Normand Borger-Frihed og Borger-Sikkerhed, da kan det, med Tillid til Gud og sto-ende paa sin retfærdige Sag og sine Sønners Mod, efter sin ngang aflagte Ed, trygt se Fremtiden imøde.

Allerede før have vi seet uvejrsvangre Skyer truende svæve over vort Fædreneland; men de splittedes ved Almag-tens Bud, og Solen skinnede atter klart over Norges Fjelde!

Ogsaa nu nærer Fædrenelandsvennen det faste Haab, at Prøvelsens den haarde Tid snart vil naa sin Ende, og kommende Slægter ville da med Taknemmelighed erindre hver den Normands Navn, som, i Farens Stund, ej mistvivlede om Landets Frelse.

Jeg har forelagt den ærede Forsamling hvad der er min, hvad jeg tror der er Nationens Mening. I Følge heraf foreslaar jeg:

1) at en Kommittee af 9 Personer strax nedsættes, for, i Forening med de Regjeringsraader, som forestaa Finantsvæsenet, at undersøge Landets Pengevæsen, at gjøre Forslag til en ny Banks Indretning, at bestemme, paa hvad Maade og efter hvad Forhold de cirkulerende Repræsentativer skulle indløses af Staten, og efter hvad Tid de maa gjælde;

2) at en anden Kommittee, bestaaende af 5 kyndige og erfarne Mænd, hvad enten i eller udenfor denne Forsamling, udnævnes af Rigs-Forsamlingen, saasnart denne har endt sine Forhandlinger, for at gjennemgaa og ordne vort Lovgivningsvæsen, hvorefter den har at forelægge den første, eller, om dette ikke er muligt, den anden lovgivende Forsamling Resultatet af sit Arbejde;

3) at denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antagen, og Kongen valgt, ansees som hævet."

Dette sidste Forslag vakte stor Sensation. Forsamlingen sad taus, indtil Grev *Wedel* rejste sig, og ytrede sig derimod i et kort, men belivet, Foredrag, som *Falsen* og enkelte Andre, ivrige for at replicere, fulgte med Pennen paa Papiret. Disse Anticipationer af Overvejelserne afbrødes dog ved at Forsamlingen besluttede, med Hensyn til No. 1 af disse Forslag, om Nedsættelsen af en ny Finantskommittee med udvidet Hverv, at den ikke nøjere vilde foreskrive den allerede valgte Kommittee Grændser for dens Virkekreds, med mindre Kommitteen selv maatte foreslaa saadant, og at Afgjørelsen af No. 2 og 3 skulde udsættes til næste Dag. Mødet hævedes derpaa med nogen Animositet, og man skyndte sig hjem for at forberede sig til den kamptruende Morgendag. Konstitutionskommitteen forblev dog, idet den traadte sammen i sit tredie Møde.

Mødet den 19de April begyndte med at de *Falsenske* otioner atter bleve oplæste, hvorpaa den anden, om Lovommitteen, først blev tagen under Overvejelse. *Lövenskiold* ifaldt Forslaget i sig selv, men troede, at Kommitteens Nedsættelse først burde ske efter at Konstitutionen var givet, og t det burde gives det Tillæg, at den forpligtedes til at bejendtgjøre sine Udkast ved Trykken, og at modtage Forslag g Bemærkningerne fra Enhver, som fandt sig beføjet til at idgive samme. Da Flere ytrede sig for at Afgjørelsen burde dsættes indtil Konstitutionen var givet, blev Spørgsmaalet, m den af *Falsen* foreslaaede Lovkommittee skulde udnæves strax eller udsættes til en saadan Tid, fremsat til skrivtg Votering, og da en Femtedeel af Forsamlingen forlangte et, skred man dertil i sædvanlig Orden efter Distrikternes lfabetiske Orden. *Anker* voterede da først i følgende, noget bestemte, Udtryk for Udsættelsen:

„Kommitteen skal ikke finde Sted forinden at Konstitutinen er forelagt Rigs-Forsamlingen."

Og derpaa fulgte *Falsens* Votum saalydende:

„Det bestemmes nu strax, at, saasnart Konstitutionen er darbejdet, skal en Kommittee af 5 kyndige Mænd, hvad enen i eller udenfor denne Forsamling, udnævnes, for at gjenemgaa og ordne vort Lovgivningsvæsen, hvorefter den, saanart muligt, haver at forelægge den lovgivende Forsamling, aaledes som denne ved Konstitutionen bestemt vorder, Reultatet af sit Arbejde. Det tillægges derhos, at denne Kommittee, saasnart den træder i Virksomhed, ved Trykken haver it bekjendtgjøre sine Forhandlinger."

Enige med *Falsen* vare Repræsentanterne: *Christensen*, *Major Sibbern*, *Mellebye*. *Kapt. Motzfeldt*, *Haslum*, *Rolfsen*, *Waagaard*, *Dyhren*, *Jörgen Aall*, *Tvedten*, *Regelstad*, *Konow*, *Johnsen*, *Rogert*, *Schmidt*, *Lange*, *Gjedeboe*, *Stoltenberg*, *Carstensen*, Ligeledes enige med ham, men for Udsættelse med Valget indtil Konstitutionen var „antagen", stemmede endvidere: *Irgens*, *Nielsen*, Provst *Stabel*, *Lund*, *Prydz*, *Cappelen*, *Rambech*, *Forsæth*, *Midelfart*. *Meltzer* vilde have Kommitteen udvalgt „naar Rigsforsamlingens Forhandlinger vare endte." Professor *Sverdrups* Votum lød: „Jeg er enig

med Sorenskriver *Falsen*; kun at Antallet af den lovudarbejdende Kommittees Personale ved Votering nærmere bestemmes;" og saadan Dissents om Kommitteens Mandstyrke, om hvis Nedsættelse de ellers vare enige med *Falsen*, ytrede Repræsentanterne *Nysom*, der ønskede 9, Kaptejn *Sibbren*, der troede at Personalet var for lidet, *Jacob Aall*, der ikke vilde afgive nogen Bestemmelse om Antallet, *Lilleholt*, *Hegermann* og *Haraldstad*, der vedtoge dette Votum, hvormed ogsaa *Rosenkildes* var overeensstemmende, *Mölbach*, der meente, at „Kommitteens Antal, Virkekreds og det Mere derhenhørende burde bestemmes ved dens Valg efter Konstitutionens Antagelse," og *Darre*, der ytrede samme Formening om Antallet. Følgende, forøvrigt Propositionen understøttende Vota, indeholdt speciellere Bemærkninger:

1) *P. Hjermans*, hvori *Holck* og *Loftesnæs* vare enige, og som lød:

„Jeg er enig med Sorenskriver *Falsen*, og holder for, at Kommitteens Medlemmer bør være af de forskjellige Stifter i Norge, samt at enhver Mand bør have Adgang til at indgive sine Forslag til Kommitteen."

2) Provst *Schmidts*, vedtaget af *Collett* og *Hoen*, der vilde have Kommitteen udnævnt naar Konstitutionen var færdig, og at Valget skulde være frit og ubetinget.

3) *Bendekes*, hvori *Kjönig* og *Evenstad* vare enige:

„Naar Konstitutionen er færdig, udnævnes, efter Sorenskriver *Falsens* Forslag, en Lov-Kommittee, som efterhaanden bekjendtgjør sine Forhandlinger ved Trykken."

4) *Steenstrups*, vedtaget af *Hornemann*, *Hesselberg*, *Diriks*, *Grönneberg* og *Amundrød*:

„Enig med Sorenskriver *Falsen*, med Tillæg: Kommitteen bør indhente Oplysninger og Bidrag til Lovgivningsværket fra andre kyndige Medborgere af forskjellige Klasser. Den almindelige kriminelle Lov bør først udarbejdes, dernæst den civile, og endelig den partikulære."

5) *Fabricius's*:

„Enig med Sorenskriver *Falsen*, med Tillæg: at Kommitteens Virkekreds strax offentliggjøres, paa det andre Kyndiges Formening desto tidligere kunde vorde Kommitteen tilstillet."

6) *Even Thorsens*, med Tillæg: at han troede, at hver Mand burde kunne indgive sin Mening til Kommitteen; og

7) *Bratbergs:*

„Ligesom det ansees fornødent, efterat Konstitutionen er antagen, bør en Kommittee af flere end 5, maaske af 9 Medlemmer, nedsættes, for at ordne og forbedre Lovgivningsvæsenet. Denne bør ved Trykken offentliggjøre sine Udarbejdelser og Forbedringer, for at Enhver, som har Noget derover at erindre, kan fremkomme med sine Bemærkninger. Det endelige Resultat af dens Arbejder bør forelægges den lovgivende Forsamling.“

Den første Stemme, som ytrede sig imod Forslagets Behandling, var Oberstl. *Stabells*, der vilde have det henviist til Konstitutionskommitteen og ikke for Tiden behandlet i Forsamlingen. For Udsættelse af Kvæstionen indtil Konstitutionen var antagen hørtes *Christies* Votum, vedtaget af Byfoged *Motzfeldt, Rein, Jersin* og *Gjerager*; *Jon Hansens*; *Lövenskjolds*, hvis Votum, vedtaget af *Cloumann* og *Huvestad*, lød kort og godt: „Forslagets Omhandling udsættes;“ samt *Omsens*, hvortil Repræsentanterne *Blom, Apeness, Grögaard, Fleischer, Bryn, Lande, Krogh, Walböe, Ramm, Balke, Höyum, Röed, Heidmann, Erzgaard, Ely* og *Floer* holdt sig, og som lød saaledes:

„Forslaget No. 2 indeholder en Bestemmelse, som synes at henhøre til Konstitutionen eller dens Udarbejdelse, hvorfor Forslaget bør henvises til Kommitteen for Konstitutionen, og for Tiden ej kan antages.“

Moses og Kancelliraad *Dahl* stemte ligeledes for Forslagets Udsættelse indtil Konstitutionen var udarbejdet og antagen. Den Sidste meente, at „Rigsforsamlingen da skulde bestemme Formen, hvorefter de borgerlige Love burde gjennemsees.“ *Weidemanns* Votum, tiltraadt af *Lysgaard*, lød:

„Det vil bero paa den i sin Tid vedtagende Konstitution, om den foreslagne Kommittee er fornøden eller ikke; thi bør Afgjørelsen udsættes.“

Og kun lidet forskjelligt fra det var Kjøbmand *Mörchs*, hvortil Vestlændingerne *Lömsland, Jaabech* og *Eeg* henholdt sig:

„Jeg tror, at, naar Konstitutionen var forelagt Forsamlingen, vilde det bedst kunne skjønnes, hvorvidt den foreslagne Kommittee var nødvendig eller ikke, og formener, at Kvæstionen til saadan Tid kunde udsættes."

Grev *Wedel* stemte ligesom *Omsen* for Udsættelse med Sagens Omhandling og Henviisning til Konstitutionskommitteen. Og Byfoged *Wulfsberg* ytrede:

„Jeg indseer ingen antagelig Grund, hvorfor den af Sorenskriver *Falsen* fremsatte Kvæstion nu strax skal afgjøres. Befindes det, naar Konstitutionen er fastsat, at en saadan Lov-Kommittee er nødvendig, bliver den da at udnævne; dog bør Kommitteens Udkast til den nye Lovgivning ved Trykken bekjendtgjøres forinden Samme af den lovgivende Magt sanktioneres".

Provst *Hount*:

„Da Grændsen imellem den lovgivende og udøvende Magt ved Konstitutionen endnu ikke er vedtagen, kan ingen Kommittee til Lovenes Revision forinden udnævnes".

Foged *Erichstrup*, bifaldt af *Lundegaard*, ytrede, at det burde henstaa med Afgjørelsen, om den foreslagne Kommittee skulde nedsættes eller ikke, indtil Konstitutionen var udarbejdet og antagen; og hermed stemmede ogsaa Pastor *Heyerdahls* og Kancelliraad *Heibergs* Votum, hvilket sidste var saalydende:

„Gjenstanden for National-Forsamlingens Virksomhed formener jeg at være, at bestemme Regjerings-Formen og vælge Regenten. Naar dette er tilendebragt, formener jeg det bedst vil kunne paaskjønnes, om en Lov-Kommission er nødvendig; i hvilket Fald den af Repræsentanterne bør vælges, og dens Arbejde ved Trykken bekjendtgjøres førend det forelægges Rigets Repræsentanter og Kongen".

Kaptejn *Wasmuths* Votum lød:

„Kommitteen skal udnævnes, dersom det, efter den antagne Konstitution, bliver nødvendigt, og bestaa af kyndige og erfarne Mænd i eller udenfor denne Forsamling. Den træder altsaa ej i Virksomhed førend denne Forsamling har endt sine Forhandlinger. Resultatet af dens Arbejder bør efterhaanden bekjendtgjøres ved Trykken".

Kammerherre *Petersen* var den ubestemteste af Alle. an maatte ganske bifalde *Falsens* Forslag, „saafremt ikke en ırmament lovgivende Forsamling ved Konstitutionen maatte ɔrde etableret. I Uvished herom, synes Forslaget at burde dsættes". Sorenskriver *Koren* og *Wergeland*, der, ligesom ındsynligviis Flere, var bleven forekommen af *Falsen* i at emsætte Proposition om en Lovkommittee, vilde have en saaın nedsat strax. *Korens* Votum lød:

„Den proponerede Lov-Kommittee af 5 Personer udvæles strax, og begynder sine Arbejder, saasnart den dertil anser sig selv istand. Kan et udvalgt Medlem aldeles ikke ıngere i Kommitteen, eller ikke vil, vælger National-Forsamıgen et nyt Medlem; men, hvis der da ikke er nogen Natioıl-Forsamling, udvælger Regenten En i den Manglendes Sted. ommitteens Forslag trykkes, og efter ny Revision forelægges ın lovgivende Magt til Sanktion."

Og *Wergelands*:

„Jeg anseer det for fornødent, at National-Forsamlingen ɪpholdeligen konstituerer en Kommittee til at revidere og dne Lovgivningen; dog saaledes, at enhver Borger i Staten enhver Stand maa kunne tilstille Samme sine Forslag og ɔtænkninger".

Repræsentanterne *Stub* og *Möller* vare fraværende som ſge.

Samtlige Vota bleve oplæste; og, efterat Enhver, hvis otum kunde ansees tvivlsomt, (og det var, som man vil have ıet, Tilfælde med ikke Faa), havde erklæret sig mundtlig, ev *Falsens* antaget ved de fleste Stemmer, dog uden Bestemıelse af Antallet af Lovkommitteens Medlemmer, der opsattes til Valget skulde ske.

Rigsforsamlingen skred dernæst endnu i samme Møde til fgjørelse af *Falsens* tredje Forslag. Hans Tale blev atter ɔlæst i sin Heelhed og atter fulgt af en forventningsfuld Tausɪd som Mellemrummet mellem Tordenskraldet og dets Echo.

Lövenskjold rejste sig først paa Oppositionens Side, og holdt følgende nedskrevne Foredrag:

„Hr. Sorenskriver *Falsen* har behaget at foreslaa: at Rigsforsamlingen skulde udnævne 5 kyndige Mænd, for at ordne og gjennemgaa vort Lovgivnings-Væsen, og derefter at forelægge den *förste eller anden* lovgivende Forsamling Resultatet af sit Arbejde.

Jeg vil ikke negte, at den foreslaaede Undersøgelse og Ordning, særdeles af den senere Tids Lovgivning, kunde være nødvendig og hensigtsmæssig; men naar Hr. Sorenskriveren i sit Forslag taler om *paafölgende* lovgivende Forsamlinger, forinden vi endnu vide; *om*, *naar*, og *hvorledes* disse i Fremtiden ville existere, hvilket den nu under Arbejde værende Konstitution, naar den af den ærede Forsamling er bleven prøvet og antaget, ene kan bestemme, saa synes det omhandlede Forslag at være anticiperet. Dernæst være det mig tilladt at bemærke: at Staten ikke kunde fordre den for det omhandlende højst viglige Arbejde nødvendige Opofrelse af Tid og Kræfter af de hertil vælgende Mænd uden passende Godtgjørelse, hvis Bestemmelse for Øjeblikket synes at være udenfor denne Forsamlings Kompetence, og som den ærede Forsamling end ikke kan fastsætte forinden den, efter anstillet Undersøgelse om Rigets financielle Forfatning og økonomiske Ressurcer, erfarer, hvorvidt disse kunne være tilstrækkelige til de allernødvendigste Statsudgifter og dernæst levere Overskud til Udgifter som omhandlende, som vist nok maatte ansees hensigtsmæssige, men dog ikke for Øjeblikket absolut nødvendige for Statens Tilværelse.

Paa disse Grunde formener jeg, at den af Hr. Sorenskriver *Falsen* foreslaaede Beslutning om en Lov-Kommittees Etablissement ikke kan iværksættes forinden den ærede Forsamling har vedtaget og prøvet Konstitutions-Forslaget og bestemt Rigets tilkommende Konstitution, samt modtaget Resultatet af Finants-Kommitteens Undersøgelser, og deraf erfaret, hvorvidt Statens Finantser for Tiden maatte være i Stand til at udrede overordentlige Udgifter.

Skulde den ærede Forsamling derimod mod Formodning finde sig beføjet til strax at antage Hr. Sorenskriver *Falsens*

Forslag forinden den endnu veed, hvorvidt samme maatte blive foreenbart med Rigets tilkommende Konstitution, og at Rigets Finantser maatte kunne taale de hermed forbundne Udgifter, da bør jeg dog foreslaa: at det maatte vorde Lov-Kommissionen paalagt sukcessive ved Trykken at bekjendtgjøre sine Udarbejdelser for derover at modtage kyndige Mænds Bedømmelse og Bemærkninger, at tage disse i Overvejelse, og først derefter at forelægge vedkommende lovgivende Autoritet sit endelige Arbejde.

Jeg smigrer mig saa meget mere med, at mit foreslaaede Tillæg til ommeldte Forslag vil finde den ærede Forsamlings Bifald, som de nyere Tiders viseste Lovgivere have fundet denne Fremgangsmaade hensigtsmæssig.

Hr. Sorenskriver *Falsens* andet Forslag gaar ud paa: „at denne Forsamling, saasnart Konstitutionen er antaget og Kongen valgt, skal ansees hævet.“ Neppe vilde det, endog uden saadant Forslag, have faldet Noget af den ærede Forsamlings Medlemmer ind at attraa Forsamlingens Forlængelse, naar de den anbetroede Forretninger ere tilendebragte. Imidlertid formener jeg det end mere pligtmæssig og magtpaaliggende, at vi stræbe at udføre det os betroede Kald *vel* end *hastig*. Og ldrig kunde det gamle Ordsprog: „hvo, som vandrer forsigtig og betænksom, han gaar sikkert,“ være mere anvendeligt, end denne Begivenhed, hvor her arbejdes for en Nations Tilværelse.

Fra dette Synspunkt bør jeg bemærke: at jeg for mit vedkommende anseer det væsentlig nødvendigt og pligtmæssigt, at den ærede Forsamling indhenter de nøjagtigste Oplysninger: om Fædrenelandets Forsyning med Livets første Nødvendigheder, om dets Udsigter til fremdeles at kunne erholde disse Nødvendigheder, om dets Pengeressurcer og Stridskræfter, om dets Forhold mod vedkommende fremmede Stater, forinden dets tilkommende Forfatning og indbyrdes Organisation, med Haab om Held og Varighed, endelig kan bestemmes.

I Mangel af deslige tilfredsstillende Oplysninger kunne vi dekretere Fædrenelandet en saare prekær Stilling, kunne vi berede Nationen en ulykkelig Fremtid, som vi hverken for Gud eller Mennesker kunne forsvare. Vi vilde rejse Regen-

tens Throne paa Sand istedetfor paa Klippegrund. Vi bed ham *da* maaske en Tornekrone.

Dersom det skulde være Kontrabande, i denne Forsamling at omtale Rigets udvortes Anliggender, da maatte jeg nok spørge: hvorfor H. K. H. Prindsregenten berørte samme? hvorfor Højsamme for os lod oplæse sit Brev til Kongen af Sverige? Om end den norske Stat var fuldkommen organiseret, og altsaa Grændserne imellem den lovgivende, udøvende og dømmende Magt vare fuldkommen fastsatte, saa vilde det dog være en ligesaa dristig som urimelig Paastand, at Folkets Repræsentanter skulle være uvidende om Rigets udvortes Stilling. Denne Paastand strider ligesaameget imod den sunde Fornuft, som mod andre Landes Exempel. Enhver, som, blot igjennem Aviser, kjender Englands Anliggender, veed, at det brittiske Parlaments Debatter for en stor Deel angaa Rigets udvortes Stilling.

Ikke heller skal man med Grund kunne indvende mig, at de ommeldte Oplysninger ere overflødige eller unødvendige for at bestemme Fædrenelandets Statsforfatning. For at kunne bestemme en Huusholdnings Udgifter og økonomiske Indretning, maa man kjende dens Indtægter, dens økonomiske Beholdninger og fremtidige Hjælpemidler. Tæring bør sættes efter Næring. Saaledes i de store Statshuusholdninger som i de smaa private.

Staternes indbyrdes Forhold er Naturstandens. Deres Ret er den Stærkeres, thi de have ikke Dommere over sig. Deres Tilværelse, Vedligeholdelsen af deres indvortes Organisation og Lyksalighed dependerer ligesaa meget af deres Forhold til fremmede Stater, som af egne Kræfter, og saaledes er den nøjagtigste Kundskab om begge højst fornøden for de Mænd, til hvem Fædrenelandets indvortes Organisation blev anbetroet, ikke alene for at *tilveiebringe* en Konstitution, men for at organisere en Konstitution, som tør haabes *vedligeholdt*. Maatte end Frankrigs store Kejser, dets talrige Millioner falde for mægtigere Forbund, saa bør der saa meget meer tages Hensyn paa disse under en liden Stats Oprettelse og Organisation. Have vi iagttaget et forsigtigt og varsomt Forhold, følge vi Viisdoms Raad, medens Luen i vor Barm opflammer

ʁ til kraftfuld Daad, *da* tør vi stole paa den Almægtiges Bistand, til at fuldføre en haardt lidende og nedtrykt Nations ledning, og til at berede dens tilkommende Lyksalighed; men, m den ærede Forsamling, mod Forhaabning, maatte anse saa væsentlige Undersøgelser overflødige, da føler jeg det hellig Pligt mod mine Kommittenter, at frasige mig alt Ansvar for de ulykkelige Følger, som af en saa utilgivelig Ligegyldighed maatte nedlyne paa vort ulykkelige Fædreneland. Fra disse Synspunkter tillader jeg mig at indstille, at alle ommeldte Oplysninger maa vorde af Regjeringen udbedede, at der paa de holdende Underretninger maa vorde taget Hensyn under Konstitutionens Udarbejdelse og Antagelse, og at Forsamlingen først maa ansees hævet efter Antagelse af en Konstitution, *grundet paa sikre Data, som kunde love Fremtids Sikkerhed y Held.*"

Talen gjorde øjensynligt Indtryk. Atter et Mellemrum af ushed, indtil Præsidenten spurgte, om Flere havde noget at re. Det var Tilfælde, at Flere havde forberedt sig paa at le i denne Sag; iblandt Andre *Jacob Aall*; men *Wergeland* rlangte Ordet, og holdt med livlig Aktion følgende memorede Foredrag*):

„Ædle Herrer! ærværdige Forsamling! Normænd! Brødre! kjænker mig af Godhed et Øjebliks Opmærksomhed!

Med inderlig Kummer har ogsaa jeg rejst mig, for at yde it Klagesuk over Nationalforsamlingens døende Selvstændighed, over Folkets tabte Haab til os. Jeg tør tale med Friodighed. — Intet afskrækker mig. Ogsaa et Liv har jeg at ive dette kjære Folk. Jeg svor en Ed i min Sjæl, da jeg rlod mit Arnested, at være blind for alt personligt Hensyn, l personlig Fordeel; og lokkende Forhaabninger skulle ikke jøre mig til Forræder mod mine norske Brødre. Haanden ester jeg i Himmelen og lader Kloden rulle; — ingen Hvirel af Partier skal rokke, skal anfegte mig. Foden fæster jeg aa Religionens Klippe, og smiler ad hine truende Bølger. —

1) Gode Gud! Hvilke Chimærer gjenlyde disse Hvælvin-

*) Trykt sammen med W.'s „Politiske Tale til det Norske Folk. *Lövenskjolds* er efter et egenhændig undertegnet Haandskrivt.

ger af! Hvilke Modsigelser! Hvilke Inkonsekventser! De samme, som udraabe hiin uomstødelige Grundsætning, at Suveræniteten ene er i Folkets Hænder, vove at paastaa, at denne ærværdige Samling af Folkets Befuldmægtigede intet have at befatte sig med Folkets Sag. Er da en Akt af det ganske samlede Folk mulig? Kan Folket anderledes øve sin Suverænitet? — anderledes tilkjendegive sin *virkelige* Vilje end gjennem sine Repræsentanter? og ere vi ej Folkets Repræsentanter? Skal flere Hundredetusinders Lykke svinde for Individets? Ere vi sammentraadte alene for at rejse en Throne, for at fremme et Herredømme, — eller for at sikre dette brave Folk national Lyksalighed for Aarhundreder? Er dette store Thing sat, for at kjende i en Arvesag, — eller er det sat, for at betrygge faderløse Børns Velfærd? Og beror ikke disse faderløse Norges Børns Velfærd i Fremtiden ligesaameget, ja maaske mere, paa Rigets udvortes end paa dets indvortes Forhold?

Hvilken Modsigelse: Folket er frit, Folket er selvstændigt og uafhængigt, og Folkets Befuldmægtigede, som det med en rørende Tillid har anfortroet det Hverv at paase dets Tarv, have ingen Frihed til at spørge: hvorledes er det fat med os? Hvad ville vore Naboer os?

2) Og hvilken Inkonsekventse, at antage, at Nationalforsamlingen har Fuldmagt til at nedsætte Kommitteer, for at beskjeftige sig med Finantserne, med Lovgivningen — ja Fuldmagt endog at vælge en Konge (hvilket dog, som en partikulær Handling, en Lovs Anvendelse, i sig selv ligger uden for et lovgivende Korpses Kompetence) — og i samme Øjeblik at negte os Fuldmagt til at beskikke en Kommittee, for at indhente Oplysninger om Statens vigtigste, nemlig udvortes, Anliggender!

Denne Inkonsekventse er sandelig ikke mindre synderlig — denne Modsigelse ikke mindre rimelig, end om en Folkeforsamling, der skulde forestille det frie norske Folk, om en Nationalforsamling, i hvis Hænder Norge har nedlagt Brugen af sit dyrebare Øjeblik og Myndighed til at øve dets Ret, til selv at bestemme dets Regjeringsform og dets Fremtids Held, om den ej var i Grunden norsk, om den havde fremmede Bestanddele, ueensartede, urene Partikler.

For gamle Norge er fremlyst et Tidspunkt, sjelden i Aarnde, et Øjeblik, mangen Nation gjennem Sekler forgjeves længtes efter, et Øjeblik, mangt et Folk paa Kloden i e Henseender misunder os — et Øjeblik, da *Nors* Sønner gjengivne et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at emme sin Regjeringsforfatning, og at kaare Methoden og lerne til Børns og Børnebørns borgerlige Held — og ere siddelse af denne Ret, uden ved voldsomme Anstrængeluden ved smertelige Konvulsioner selv at have tilrevet den. Kan da noget Øjeblik være højtideligere, højvigtiend dette, paa hvis Anvendelse Fædrenelandets Ve eller beror i Nutid og Eftertid! Kan noget Hverv være dyrere, helligere, religiøsere, end det, som er nedlagt i vore der? Vil det ej blive os det største Ansvar for Gud og nesken, hvorledes vi røgte det? og vil det ej komme an den Standhaftighed, Troskab og Samvittighedsfuldhed, som eler os fra Begyndelsen indtil Enden, om vore Medborgere ore Efterkommere skulle forbande eller velsigne os, spotte prise vort Minde?

3) Hvad Trøst have vi til det længselfulde Folk, som er mellem Haab og Frygt — hvad Trøst have vi til det, vi komme hjem, og de spørge os ad: hvad have I udt for os? Hvad blev vor Skjebne? Maa vi da ej rødmende Øjet ned, naar vi intet andet Svar have, end dette: Vi bygget Eder en Throne — ellers vide vi intet! Vi bygget Eder en Throne — andet *maatte* vi ikke. Det nok! Æder, drikker og værer glade! Tør vi saaledes te den gule Hunger? — Sandelig Nationen lever i disse e ikke som Nationalforsamlingen.

Det er mit Kald, som Evangeliets Organ, at trøste den nde, den Fattige, og ingensteds at forglemme, at tale de-Sag, at være deres Røst. Denne Røst bør høres. Skal ord drages for Fødeland, saa er det Almuen, hvis Blod maa le. Skal Statskræfterne anstrenges, saa er det Almuen, som st føler det. Hører da Røsten af denne store Pluralitet! Den st eneste samdrægtigt Suk efter den hulde Fred. De udlte os ligesom Duer af en *Noah-Ark*, i syv Aar tillukket, r Aar omtumlet i Orlogens Syndflod, og de haabe at se

os igjen med Fredens Oljeblad i Munden, at de efter et langt Fængsel igjen kunne komme ud, for at ernære sig. Hvad om vi da ej hjembringe andet end -- Krig, Krig, Skat, Skat! — uden engang at have ændset, at tage noget desangaaende i Overvejelse!

4) Hans Kongl. Højhed har, som man kunde vente sig det af hans ædle Tænkemaade, efterladt os i fuldkommen Frihed — og vi skulde selv ville binde os Hænderne! Hans Kongl. Højhed har tilbudt at komme os imøde med alle mulige Oplysninger, og vi skulde ingen ville søge!

Hvad er da, Brødre, hvad er da Bevæggrunden til, at man med saa ængstelig en Iver vil afholde vort Øje fra at skue ud over Landets Grændser, og aftviste os vor unegtelige Ret? Frygter man, at vi skulle misbruge den? Det har Folket, som valgte os, ikke befrygtet. Tror man, at vi ere bestukne — eller at vi ledes af andet end vor Overbeviisning om, hvad der er Ret og Gavnligt for Fædrelandet? Eller have vi ikke Norges Hæder og Held ligesaa skarpt for Øje, som Nogen, som den Højeste i Landet? Siger, hvor er Forræderen! Udpeger den Mand iblandt os, som ingen Agtelse, ingen Tillid fortjener! Hvad mig angaar, da bekræfter jeg for Eder ved alt Helligt og Kjært, ved Gud i Himmelen, som jeg tjener, ved gamle Norge, ved Hustro og Børn, at jeg kom herhid med et brændende Forsæt, at tale og arbejde for Norges Lyksalighed — og at ingen Idee tyktes mig herligere end et uafbængigt Fædreland. Og hvo af os kan ikke med Haanden paa sit Hjerte bevidne det samme? — Men Hvo af os ynkes ikke ogsaa over Folkets Lidelser? Hvo elsker ej vore ædle Daleboere? Hvo vil forglemme deres sande Tarv? Hvorledes skulde vi da kunne misbruge vor Ret til i alle Henseender at paase denne? — O, Brødre! agter dog ej paa deres Tale, som sige, at vi ville eders Ulykke! Tror dog ej, at vi have til Hensigt, at opofre Krigerens og Bondens Vel, for at fremme Kjøbmandens! Tror dog ej, at vi ville raade til nogen Slags vanærende Forbindelse, hvorved nogen Stand i Riget skulde opofres! Vi ere redelige - ja — vi ere oprigtige Mænd! — Vi elske alle Stænder! Vi ville alles Held!

5) Skulde vi adskilles, uvisse om vor Skjebne, hvad kan

ebygge Anarki i Riget, i Tilfælde af, at det vi oprejse
ıedrives? Hvad kan i saa farlig en Stund forekomme
et, uden vor Samling, vor Eendrægtighed, vor broder-
ırsamling? — O! maatte da Skjællet falde fra Alles
— Fordommene svinde — Tryllebaandet briste — og
rke paa samme Vej til samme Maal: Norges Hæder og
— Ingen kan tjene to Herrer! I dette Huus have vi kun
rre, det er Nationen. Vi ynde — vi tjene derfor ingen,
ge vi sidde her, uden Nationen! Al personlig Hengi-
, al partisk Følelse maa smelte og henflyde i Kjær-
— i Pligterne mod Fædrenelandet. Lader os da række
en Haanden — række Fædrelandet Haanden — og vorde
Henseender dets Beskyttere, dets Formyndere! Vi ere
og Fædrenelandet, saalænge vi ere samlede under dette
- Vi have Ret, uimodsigelig Ret til alt, hvad som sig-
dets Held — Ret til at se i alt, hvad som gjelder til
el. Dertil have vi Fuldmagt af Folket — af Gud, af
ten, af Naturen. Det er vor Ret, det er vor Pligt,
og handle saaledes, som Folket selv vilde tale og
, om det havde een Tunge og een Haand!
micus Christianus, amicus Fredericus, sed magis amica
. —

n endnu dybere og langvarigere Taushed paafulgte.
get var synligen forladt af mange *Jurantes in verba*
ri. Det vippede ivejret. De, som vidste, at *Jacob*
avde bestredet det i det Papiir, som laa foran ham, ven-
aa endnu et vægtigt Ord fra ham. Men han blev sid-
i sin Tilbageholdenhed, rimeligviis fordi han troede, nu
t kunne sige noget Nyt. Flankøren Kancelliraad *Dahl*
endelig Tausheden med en overflødig Opfordring til
dste Taler, at han skulde forklare sig nærmere; og nu
en højrøstet Talen i Munden paa hinanden *pro & con-*
ıdtil Grev *Wedel* fik Ordet i samme Aand som de Fore-
le. I hans extemporerede Tale forekom iblandt andre
sler atter Udtrykket at „bygge en Throne paa Sand",
t stødte Flere, og gav Prindsevennen Provst *Schmidt*
ning til en Bordsang, som blev sjungen baade ved Rigs-
nlingens og ved Prindsens Bord, hvori det heder:

„Paa Retfærds evigfaste Grund
og ej paa Sand vi bygge“ o. s. v.*)

Grögaard forlangte dernæst Ordet for et Foredrag i samme Aand som de foregaaende, der ganske var egnet til at forstærke disses Indtryk. *Falsen* forholdt sig ganske passiv; men paa hans Side rejste sig endelig *Rein* med et skrevet Forsvar, fuldt af personlige Udfald, i hvilken Tone ogsaa *Sverdrup* talte nogle Ord, der mere gik ud paa at raillere Exaltationen i *Wergelands* Tale, end paa at gjendrive Oppositionen og forsvare Sagen. Han endte med Forsikringen om, at dens Venner vare saa gode Patrioter som Nogen o. s. v. Den *Reinske* Tale cirkulerede siden, ligesom de øvrige, i Afskrivter om i Landet, og bør ogsaa, som et Modstykke til de forrige, indtages her:

„Man har fundet det nødvendigt, for at kunne grunde Norges Konstitution, at undersøge Landets Finantser, dets indvor-

---

*) En Strofe i den *Schmidtske*, med „megen Fryd og Gammen modtagne“, Vise begynder:

„Lad Rænkesmedens hæse Skraal
kun stedse spaa Ulykker!
Hver ægte Nordmand har et Maal,
som Mundsvejr ej forrykker“.

Efterat den var bleven sjungen ved Prindsens Bord, spurgte *Grögaard* Forfatteren, hvem disse Rænkesmede dog vare. „Det har Ingen Ret til at spörge mig om“, mente Autor.

„Men Visen er jo publik, saa Enhver dog har Ret til at recensere den, og da Ingen er nævnt, opfordrer jeg Dem til at sige hvem De da har meent“.

„Jeg mente“ -- stammede *Schmidt* — „de Svenske“.

„Gratulerer, gratulerer!“ lo den lunefulde *Grögaard*, skjönt De nok vil sande med *Moreau*, at det er vanskeligt at retirere med Honnör.“

Ved dette Taffel, sige Optegnelserne, cirkulerede under Jubel og brusende Musik en heel Deel politiske Skröner. „*Pontecorvo*“, hedte det, vil ikke meer til Sverige, da det er ham for koldt. Han vil oprette sig en Throne i Syden. Der var Udsigter til, at *Kristian Frederik* vilde blive valgt til Konge i Sverige o. s. v. *Grögaard* fremsatte da Spörgsmaalet: „hvorledes forklares det: naar Kongen bor i Kristiania ere vi frie: bor han i Kjöbenhavn ere vi frie: men naar han bor i Skaane ere vi Slaver?“

(Senere Anm. af Forf).

Tilstand, dets Indtægter, Udgivter, dets Ressourcer med
e, som udfordres for at kunne bedømme, hvorvidt det
de bestaa som selvstændigt Rige; — hvorledes det kan
erholde sin egen Konge, om ikke med Glands saa dog
Værdighed, tilligemed alt andet, som er nødvendigt til et-
t endog det allermindste Riges Bestyrelse. Uagtet en
varig Krig, Standsning i Handel, Pengevæsenets fuldkomne
itetgjørelse, samt alt hvad der er skeet ligesom med Hen-
at ville aldeles ødelægge Landet endog naar end Tingen
medførte det — uagtet Dette ikke lover det unge be-
lte Rige de behageligste Udsigter fra dets første Organisa-
af: saa maa man dog tro, at baade Regenten og Folket
ende har forudsat, ikke blot som muligt, men og som
tvisteligt, at disse Vanskeligheder kunde hæves, og at det
, det i sit Inderste rystede Statslegeme igjen ved fornuf-
Diæt og under en viis Læges Haand vil og kan komme til
t og Førlighed; thi ellers var alt, som hidtil er skeet,
met for tidlig. For tidlig havde da vor Regent opfordret
il at besværge Norges Selvstændighed — For tidlig havde
flagt den Ed, at ville vove Liv og Blod, Velfærd og Ro-
d for Noget, der blot var en Drøm, og som aldrig kunde
me til Virkelighed*) For tidlig vare vi blevne sammen-
te til en Rigsforsamling, og altfor tidlig havde vi begyndt
at grunde en Konstitution, som aldrig skulde blive til
paa Papiret — kort alle vore Forhaabninger have da væ-
Børneværk. — At imidlertid, for at hæve Tvivl, en Over-
over Landets Fordele og Mangler, Hjælpekilder med Mere
es National-Forsamlingen for Øjne, vil vel Enhver blandt
nse for ønskeligt og nødvendigt, forat kjende de vigtigere
oldsregler i Henseende til Fremtiden; men naar man an-
det for ligesaa nødvendigt, at vort Forhold til udvortes
tør bestemmes; naar man, som det synes, vil med mini-
ielle Akter fordre det beviist, at fra Udlandet aldeles ingen
dring skulde møde vort Foretagende, da forekommer det

*) Ogsaa i den aflagte Eed, at ville hævde Norges Selvstændighed, fandt man et Argument imod enhver Undersögelse af Muligheden for at kunne det. Dette skulde nu være for seent og unödvendigt.
(Senere Anm. af Forf).

mig at vidne om en overdreven Ængstelighed, der maa synes dobbelt underlig, naar man seer hen til de Mænds Klogskab, Raskhed og iøvrigt kraftfulde Fremfærd, fra hvis Munde især denne Stemme høres — Skulle vi da, førend vi tænke paa Konstitutionen, først af fremmede Magter begjære Tilladelse hertil? Og af hvem, uden just af dem, som formedelst vor nærværende Stilling, og deres politiske Stilling og Forbindelse med Naboriget, ikke kunne give os den, hvormeget de end hemmeligen ynde vor Sag, ja endog hemmeligen vilde bidrage til at forfremme den? Norges Folk handler som et kjækt og ædelt Folk — dette er idelmindste Folkenes Stemme i Europa, fordi disse tør lade den høre — men kunne vi med Grund vente at høre det som en højt og lydeligt forkyndt fra Kabinetterne? Vor Beslutning er taget. Skulde en Proklamation, forfattet i truende Udtryk, skulde et Avisræsonnement kunne kuldkaste den? Ingen fiendtlig Flaade omspænder vore Kyster; der høres intet om nye Opbringelser; Kornladninger komme ubehindret til vore Havne, ja endog norske Skibe, der næsten vare kondemnerede, frigives og komme med Korn til vore Havne. Dette er Kjendsgjerninger. Skulle vi overse dem, dølge dem for os selv, og derimod lade os bortskræmme fra kraftfulde Handlinger ved Spøgelser, Trudsler om en forenet svensk, brittisk, russisk, ja jeg tror tyrkisk, Armee, der vilde oversvømme vort Land? — Og dersom vort Land (jeg forudsætter hvad jeg ikke kan overtale mig til at tro) dersom Norge nærede en Forræder i sit Skjød, hvis Ønske det var at spille os i vore Naboers Hænder, hvad vilde da være ham lettere, end at foranstalte tordnende Proklamationer, opdigtede Avis-Efterretninger, og udgive dem for authentiske, forat gjøre Nationen modløs? En Mand, hvis Kundskab jeg ærer, hvis fine og skarpe Blik jeg beundrer, paastod i vor sidste Forsamling, at det var Regentens Pligt, at meddele oplysende Efterretninger om vort Forhold til andre Magter; men flere end han selv har kan han ikke give; og hvormeget han end har viist, at han ikke lægger Skjul paa det vor nærværende Stilling Vedkommende, eller hvad der kunde vedkomme Fædrenelandets Vel, og at det er langt fra ham, at ville bedrage os med et falskt Haab: saa spørger jeg dog: Kan Han, bør Han fore-

ægge Rigsforsamlingen Alt, hvad han veed vor Stilling til Udlandet vedkommende?

Hvad, om Regenten, under Betingelse af Taushed, havde erholdt beroligende Efterretninger fra de Hoffer, til hvis Venskab eller Skaansomhed vi trænge, burde han da ubetinget og uden Forbeholdenhed forelægge Forsamlingen disse? Da maatte jo disse formodes at komme videre ej alene her i Landet, men til Naboriget, som ikke vilde mangle at rette Maskiner derimod til vor Skade. Var dette klogeligt handlet? Var det ikke at kompromittere den eller de Magter, som vi skylde Erkjendtlighed? Jeg tilstaar derfor, at jeg, som uindviet i Politiken, ikke begriber med hvilken Ret man gjør denne Fordring paa Regenten, eller hvorfor deslige Indberetninger nødvendig maa gaa foran for Konstitutionen."

Forsamlingen var spændt, Partierne skarpt udskilte og ophidsede, da Repræsentanten for Østerriisør, ved pludselig at træde frem paa Gulvet med en yderst komisk, med al Pathos og skingrende Røst holden Tale, igjen satte Rigsforsamlingen tilbage i en mindre faktionær Stemning. Han maatte, hedte det, ytre sin „inderligere og yderligere" Formening om, at man burde holde ud til Landet var omblokeret af Skibe, og da først „undvige"; men tilsidst var han dog forvisset om, at ikke en Eneste af den ærede Forsamling, hvoraf han ikke kjendte en Sjel, var af hans Mening; og da dette Optrin baade hørlig og synlig satte Forsamlingen i muntert Lune, brød han af og perorerede ud med en lang Undskyldning for det Inkorrekte i sine Udtryk. Denne Episode havde dog hiin velgjørende Virkning, og lettede Overgangen til Voteringen, hvortil man endelig skred i den Form, at De, som bifaldt Kvæstionen som den var fremsat, at nemlig Forsamlingen skulde ansees for opløst naar Konstitutionen var færdig og Kongen valgt, skulde svare „Ja"; De, som vilde have den udsat, skulde svare „Nej". *Wedel* anmærkede vel, at Spørgsmaalet var overflødigt. „Naar vi ere færdige," sagde han, „saa ere vi færdige. Det er som om min Tjener vilde vække mig for at fortælle mig, at jeg gjerne kunde sove endnu længer." Voteringen foregik dog efter Opraab som bestemt, og vare *Nejerne*, siger Brevskriveren fra Ejdsvold, især højrøstede og

vredagtige. Der var 55 paa hver Side; Præsidenten paa Je-ernes. Om et saadant Tilfælde fandtes der intet i Reglementet. Da lød Raabet fra alle Kanter: „Præsidenten decidere!" — en Reminiscents, paastaar hiin Forfatter, af Speakerens Rettighed i Parliamentet, men med Forglemmelse af, at han ellers ikke tager Deel i Voteringen. Selv fra mange Nej'er, som ikke maa have lagt Mærke til Præsidentens allerede afgivne Stemme, hørtes Raabet: og saaledes gik da, ved en saa ilde betænkt Overilelse, en Sag tabt, hvis Retfærdighed og Hensigtsmæssighed havde lagt en Vægt i sine, af hinanden uafhængige, Forfegteres Ord, som paa det nærmeste vristede Sejren af det mægtige Meningspartis Hænder, som understøttede den. Desmere ærgrede Minoriteten sig, og en Mistanke om at *Falsen* her havde været Regentens Redskab opfyldte mangt et Bryst. Det Sande er dog nok, at *Falsen*, der meget mere satte sig paa en tilbageholden Fod mod Regenten, kun tilsigtede at koncentrere Forsamlingens Virksomhed ved at forsimple og faagjøre dens Øjemed saa meget som muligt.

Men det var dog at bygge i Mørke og at udvide Regentens Magt og sin Tillid til ham altfor meget. Det var ogsaa baade Tilfælde, at man fra Sverige søgte at underhandle direkte med Rigsforsamlingen, og at der havde fundet gjensidige Oplysninger og Meddelelser om de udenlandske Anliggender Sted imellem denne og Regenten, der endog havde lovet intet Deslige at skjule.

Peder Anker meddelte saaledes strax Regenten et Brev, han den 16de April havde faaet fra Gothenborg, hvorefter 20,000 Svenske, i Forening med 12,000 Russer og Preussere, skulde oversendes til Norge fra Fladstrand saasnart Aarstiden tillod det, medens Russere tillige skulde fra Arkangel af gjøre Indfald nordenfjelds, samt en trøstesløs Skrivelse fra London om det engelske Ministeriums Hensigter med Norge, som ogsaa fandt Bekræftelse i et Brev fra Gothenborg til Kammerraad *Dahl* om at Konferentsraad *Carsten Anker* var saa lidet bleven respekteret i sin Egenskab af Gesandt, at han endog var

bleven sat fast i London for privat Gjæld. Regenten meddelte derimod fra sin Side Rigsforsamlingen igjen, ved at nedlægge det i Konversationsværelset, et trykt Blad fra Sverige, fuldt af Fristelser til at give sig det ivold, ligesom ogsaa et særdeles bittert svensk „Sendebrev til Hr. *v. Holten*" cirkulerede. Omnævnte direkte svenske Meddelelse til Rigsforsamlingen kom derimod ikke i dennes Hænder, da Landshøvdingen, som bragte den, og som vilde have den tilstillet samme gjennem en anseet Kjøbmand i Kristiania, tog den tilbage, da Denne erklærede, at han ikke kunde tilstille Rigsforsamlingen den uden igjennem Regenten. Videre end Denne selv holdt tjenligt for sine egne Interesser gik dog nok ikke hans Meddelelser. Ved den af hint svenske Blad kunde han trygt stole paa Fleerhedens Had og Mistro til Sverige, og paa at det blev læst med Tanken i Verset: *„timeo Danaos & dona ferentes"*, og med en bitter Paralleliseren med den svenske Regjerings Blokade-Erklæring mod Norge tillands og tilvands, hvorefter ethvert Skib, bestemt did med Krigsfornødenheder eller Levnetsmidler, skulde priistages, og andre Ladninger afvises fra Landet *).

Men da Efterretningen om at der var lagt Embargo paa de norske Skibe i Danmark kom til Rigsforsamlingen og forbausede den og truede med at tilintetgjøre den sidste Rest af en Sympathi, som Prindsen havde saameget Brug for ved det udviklede Stykkes Slutning, fik hans Nærmeste travlt med at gjøre den Mening gjældende, at hiin Forholdsregel kun var tagen for et Syns Skyld og forat sætte Blaar i Sveriges og Magternes Øjne. Hvorom Alting er, uagtet *Kristian Frederiks* tilsyneladende Aabenhed, var det højst misligt med Rigsforsamlingens Kjendskab til Rigets politiske Stilling og Mulighed forat kunne beholde den dekreterede Selvstændighed og den Konstitution, den var i Begreb med at give det. Privatbreve, Rygter og hvad Regenten behagede at give til Priis

*) Den blev bekjendt, men ikke ved nogen officiel Publikation, saavidt det lader sig se af Aviserne. Af den franske Monitör for 30te April sees, at den er bleven meddelt det danske Departement for de udenlandske Anliggender.

vare de eneste irrende Lys i det Mørke, den nu selv havde bundet sig til; og til Borddiskurser indskrænkede sig nu Rigsforsamlingens Viden og Indflydelse med Hensyn til den ydre Politik *).

Et Beviis paa, at Prindsregenten ikke lod den vide meer, end hvad han troede den kunde have godt af, var den Taushed han iagttog om Sendebudet til England, Konferentsraad *Ankers* sørgelige Skjebne, hvorom han dog var underrettet, nemlig at han virkelig var bleven heftet i London for Privatgjæld efter det uheldigste Udfald af sit Ærinde hos Ministeriet. Det hedte tvertom, at han, efter vel udført Hverv i England, nu befandt sig hos de allierede Monarker i Frankrig **). Rygter i mindre opmuntrende Aand turde ikke troes; de hedte svenske og opdigtede. Et sagde endog, at Regenten havde hemmeligt Løfte om Hjælp fra England, og det fandt i den almindelige Mening Bestyrkelse i de engelske Krydseres liberale Adfærd mod de Kornskibe, som søgte Norge. I Marts havde Englænderne selv bragt Tilførsel til Bergen; April Maaned igjennem hindrede de ikke alene ikke denne Fart, men underrettede endog mangen Kornskude om hvor der var svenske Kapere at befrygte; og i Maj, da de svenske Krigsskibe kunde stikke i Sjøen, vedblev de fremdeles at begunstige Norges Forsyning. Det hændte endog, at Kornskibe fulgte Krydserne, somom de vare opbragte, til Mørket faldt paa og de vare under Kysten, hvorpaa de da satte af. Dette og

---

*) Om denne Prindsregentens Hemmeligholdelse af Forholdene til Udlandet indeholder et Haandskrift fra 1814 af et Rigsforsamlingsmedlem: „Kabinetternes Beslutninger vare os en lukt Bog og deres Taushed var os frygtelig. Allerede 3 Maaneder havde Prinds *Kristians* Gesandt *Carsten Anker* været i London, og skjönt enhver Kjöbmand fik Breve fra London, forsikrede dog Prindsen, at han ingen Efterretning havde fra ham. Da han maatte vide, hvor saare Normanden ventede paa gode Tiender fra ham (*Anker*) var der vel ingen Tvivl om, at han meldte de bedste, og de vare — ingen“.
(Senere Anm. af Forf).

**) Angaaende Tausheden om *Ankers* Skjebne sige Optegnelserne under 23de April, „Fra *Carsten Anker* skal intet være kommet, siger man — ja tro det hvo der har Lyst.“
(Senere Anm. af Forf).

nge Ytringer af de engelske Sjøfolks Enthusiasme for Norges ;*) bestyrkede naturligviis hiint Rygte om at Ministeriet delte ıne Sympathi, der saameget maatte forøge Prindsregentens ;tighed for Norge som dets upaatvivlelige Frelsermand. ıre Herrer udenfor Repræsentationen, som aflagde Besøg ı Ejdsvold, førte Ordet ved Bordet, og gik ud og ind i ındsens Gemakker, vare især ivrige i at vække sangvinske greber om Stillingen til Udlandet og iblandt andet ogsaa ıre Tanker om den Interesse, man i Danmark nærede for ırge **).

*) Denne de engelske Krydseres Konnivents blev ogsaa af den senere hen til Norge ankomne engelske Gesandt erklæret for egenmægtige Handlinger, stridende mod de givne Ordres.

(Senere Anm. af Forf.)

**) Med en Officeer kom ogsaa de Rygter op til Rigsforsamlingen, at der skulde have været Opstand i Kjöbenhavn, og at Kommandör *Bille* og Skuespiller *Frydendahl* skulde have været arresterede, men vare igjen blevne befriede af Pöbelen. Af slige Fortællinger, sige Optegnelserne „drage de Troende den Slutning, at Danmark understötter os af Hjertet; men Faa ville med mig og nogle Enkelte deri se den grove Farce, som spilles med os, forat bringe os atter tilbage som dansk Provinds. O Blindhed!"

Man lagde, til Fordeel for de politiske Konjunkturer, adskillig Vægt paa, at en svensk Kjöbmand fra Strömstad var sidst i April kommen til Kristiania med 800 Tdr. Rug under svensk Flag. *Rosenkilde* gjorde strax den Opdagelse, at det nu maatte være ude med „*Pontecorvo*", skjönt han ikke kunde begribe, at Skuden kunde komme under svensk Flag. *Grögaard* forklarede ham det da med sin ironiske Mine saaledes, at *Pontecorvo* var forladt af Alle, Prinds *Kristian* erkjendt af Sverige som Konge i Norge, at Storbritannien havde erklæret Sverige Krig, ja at en engelsk Kutterbrig alt havde skudt Masterne overbord paa en svensk Kaper. Den enfoldige *Rosenkilde* spurgte dog, med opspilede Öjne, om det var sandt; men *Grögaard* forsikrede, at han havde hört det af En, der havde talt med en Skipper, som havde hört det af en Styrmand, der havde faaet det fra en Matros, hvis Kones Svogers Söstersön havde talt med en Mand, der havde hört Historien af en Værtshuusholder i Kristiania.

Rosenkilde: „De spöger".

Grögaard: „Nej, jeg lyver af et oprigtigt Hjerte; men dette er mig saameget mere tilladt end de Andre, der hele Dagen lyve

Damer og Herrer i Kjøbenhavn skulde endog bære grønne perlestukne Silkebaand til Tegn derpaa, og dessaarsag kaldes „de Norske." Et Exemplar af denne Dekoration blev endog foreviist paa Ejdsvold, didbragt af hiin danske Løjtnant *Schwartz*, Adjoint i *Kristian Frederiks* Generalstab, der før er nævnt som en af Prindsens uheldigste Omgivelser. Medens det hedte, at danske Sendebud ikke kunde slippe igjennem Sverige*) indfandt denne lette Person sig dog ved denne Tid saa pludse-

for mig, som jeg selv herved höjtidelig erklærer, at det er Lögn hvert Ord".

Disse 800 Tdr. bleve ellers gjorte til 43 Skibsladninger, hverved Optegnelsernes Forfatter bemærker, at den politiske Kornavl er den fordeelagtigste som kjendes.

*) En norskfödt Kammerjunker *Gyldenpalm* blev saaledes, omtrent midt i April, paa Oprejsen til Norge arresteret i Gothenborg, bragt til Essens Hovedkvarteer i Venersborg, og derfra til Stockholm. Den franske Monitör beretter, at man fandt 80 Breve hos ham, hvoraf flere i Chiffre, og derimellem ogsaa et fra Kongen af Danmark til *Kristian Frederik*, der skulde indeholde saadanne Opmuntringer til at gjöre Sverige Modstand, at en Krigserklæring var ivente fra dettes Side imod Danmark. Men under 24de Maj blev denne Beskyldning officielt modsagt fra Kjöbenhavn.

Efter *Napoleons* Fald*), först i April, skiftede ogsaa Monitören Farve med Hensyn til Norge. För hedte det, at det var dansksindet; men nu, i den samme Artikel, som omhandler *Gyldenpalms* Anholdelse, at det svenske Parti var betydeligt i Norge, især mellem Bönderne. *Kristian Frederik*, heder det i Monitören af 27de April, har efter danske Rejsendes Beretning besluttet at opgive Norge og vende tilbage til Danmark. Der har nemlig dannet sig et stærkt Parti imod ham under Navn af „Brödrene *Anker*," som önske Norges Forening med Sverige under Garanti af Nordmændenes Rettigheder (*des droits des hommes du Nord*). Efter samme Blad holdtes Rigsforsamlingen, efter gammel Skik, under aaben Himmel — en „*hoax*," *Morning Chronicle* havde ladet det löbe med.

*) The Courier af 9de April bragte den 29de Efterretningen om Napoleons Fald til Rigsforsamlingen. „Ogsaa heraf", sige Optegnelserne, „gjör man sig Haab, da de allierede Magter nu ikke mere behöve Kronprindsen af Sverige, og saaledes sikkerlig vil slutte en Fred, hvorved vi blive udeglemte og fölgelig overladte til vort eget Mod". Samme Dag ankom Rosenkrands fra Kjöbenhavn, men havde, mod Formodning, ingen kildrende Rygter med sig, hvoraf den klogere Deel, heder det, „slutter sig til, at Frederik VI ej tör være bekjendt, at han vil understötte os, og den uindviede Deel kun spaar lidet godt, siden man ikke engang vover at lyve".

som Svalerne, og uden al Tvivl i vigtigere Ærinde for ımmark, end her blot at overtage den Plads som Prindsens 'stigmager og *maitre des plaisirs*, han fra nu af udfyldte hos m. Man paastod om denne *Schwartz*, at han sad paa Luur g Rigsforsamlingssalens Brædevæg, og man havde saavel ham m et Par andre af Prindsens Kavalerer mistænkte for, at t ikke var, som man siger, „for intet" de tidt og jevnt iste ved Repræsentanternes Bord eller „ude hos det norske ılk," som En af dem kaldte det. Men netop Bordsamtaler-s sædvanlige ubundne Livlighed gjorde det ikke let at son-re med nogen Tilforladelighed, ligesom det ogsaa her var lfælde, at Hofkrybets Hang til at gjøre sin Herre en Extra-neste langtfra gavnede denne. Efter Bordet, naar Selskabet spredte sig, syntes man især at bemærke Forsøgene paa at ke paa de Gemytter, man holdt for lettest tilgjængelige. t hedte saaledes, at to af disse Herrer, under tydsk Diskurs lbyrdes, trak Medlemmer af Bondestanden afsides for at be-ıejde dem med Trudsler og Tillokkelser, og at en Tredie, Ritmester *Elieson*, brugte sig i samme Hensigt som „Kjø-nester for Nationalkonventet og Mundskjænk ved Hoffet," n han betegnes i Brevene, der betvivle ikke Anvendelsen n Virkningen af deslige Forsøg. Saaledes fortaltes der, at Par af de meest Devuerede havde faaet ombyttet Tollef ıvestads*) Stemmeseddel til Finantskommitteen, men at denne, han kom paa Salen, mærkede Pudset, og strøg saa de vne, især Officerernes, ud, som han ikke kjendtes ved. slige plumpe Intriger dreves dog uden Tvivl paa egen Haand, Prindsregenten selv vilde vel neppe have sine Omgivelsers rksomhed udvidet udenfor Søvndysselsen og Fremkaldelsen behagelige Drømme om Norges sande politiske Stilling. lv overlod han sig neppe dertil**).

---

*) Ved den her omhandlede Lejlighed savnedes *Huvestad* i Forsamlingen. Da der spurgtes efter ham, raabte *Lövenskjold*: „Gaa hen til Löjtnant *Schwartz*! Kanske han er der under Examination".
(Senere Anm. af Forf.)

**) Disse Angivelser om Prindsens Partisaners Forsög paa at indvirke paa enkelte Repræsentanter, og især paa Bönderne, ere sande; men paa den anden Side fik man det falske Rygte i Gang i *Kristi-*

En Scene fra Ejdsvold lader os nemlig kaste et Blik ind i hans Sjels Urolighed. Det var en Aften ved denne Tid; man ventede forgjæves paa Prindsregenten ved Taffelet; flere Gange havde man været inde hos ham med Forespørgsler, om han ikke behagede at spise, men han kom ikke efter sine adspredte Svar. Biskop *Bech* paatager sig atter at forhøre sig. Efter gjentagen forgjæves Banken træder han ukaldet ind, hvor han finder *Kristian Frederik* med Haanden under Kinden ved et lidet Bord, hvorpaa der stod et enkelt Lys, som kun udbredte en svag Dæmring i Værelset. „O, er det dem, Hr. Biskop?“ udbrød han endelig, springende op med synlig Overraskelse og en paafaldende Bleghed og Adspredthed i sit Aasyn. Han vilde ikke gaa ind i Spisesalen, men ønskede, at Biskoppen vilde tage noget Koldt hos ham, hvorefter han da ringede. Under Tjenerens Fravær gik Prindsen pludselig hen til Biskoppen, greb begge hans Hænder, og udbrød med dyb Rørelse: „Kjære Hr. Biskop, bed for mig! Jeg er saa urolig, og føler det store Ansvar jeg har paataget mig“, hvortil *Bech* da svarede med Beklagelser over at finde Hs. Højhed i en saa nedtrykt Sindsstemning, og med en Opmuntring til at overlade den Sag, han havde paataget sig, til det guddommelige Forsyn. Først længe over Midnat skiltes de ad, og Prindsen bevidnede da *Bech* sin Tak for hans Nærværelse, der havde virket beroligende paa ham. Sandsynligt er det altid, at det der egentlig trykkede Prindsregenten var de mørke politiske Udsigter udenfor Norge, som han skjulte for Rigsforsamlingen og Folket under et glad Ansigt. Vi have idetmindste i denne lille Scene seet ham i et oprigtigere Øjeblik, og han maa ikke have havt faa, omend kun oprigtige

---

ania, at visse Navngivne af *Wedels* Venner om Natten rejste om til Bönderne i samme Hensigt. Optegnelsernes Forfatter, som skulde være En af disse Agenter, udtrykker sig med retfærdig og foragtfuld Harme om disse Opspind. „Man bruger,“ siger han, „giftige Vers og skjendige Rygter for at opflamme Had mod den Retsindige og afholde Folket fra at granske vor Stilling. Er det Patriotisme, saa gid mit Navn maa brændes med Prædikat af Forræder! Kan en god Hensigt bruge slige Midler? og kan en lykket Plan billige eller retfærdiggjöre dem?“ (Senere Anm. af Forf.)

d sig selv. Da han ikke lettelig, for sit eget Spils Skyld, lde have vovet at meddele Rigsforsamlingen de frygt- og blese politiske Forhold *), maatte Dagens Beslutning være n kjærkommen, om han end maatte tilstaa for sig selv, at frie Hænder, denne frivillige Renonceren overlod ham, kun Galgenfrist, og at den ikke alene ikke vilde være bleven et, om Rigsforsamlingen havde været underrettet om Tin- ies sande Stilling, men at denne vel endog da havde grebet ret selv i de Anliggender, erklæret sig suveræn og perma- t indtil Fædrelandet var bleven frelst, flyttet sig til Kristia- , og gjort direkte Underhandlinger til det andet Formaal sit Sammenvære.

Slagne ikke alene ved, men over Udfaldet af Stemmegiv- gen, sad Forsamlingens ene Halvdeel taus, mens Sejerens ıde gjorde den anden snaksom og munter, da et Appendix denne Dags mærkelige Forhandlinger medeet atter udjev- le Spændingen og bragte det gode Lune ligeligen tilbage

*) Paa Lord *Hollands* Spörgsmaal til Ministeren *Liverpool*, i Overhuset den 29de April, og *Mr. Wynnes* i Underhuset, om nogen Beslutning vedkommende Norge var fattet i de antagne Grundprincipper for en almindelig europæisk Fred, erholdtes det Svar, at Ministeriet ikke fandt nogen Grund til at fordölge, at der var givet Befaling til at blokere alle norske Havne, saafremt dette Land vedblev at modsætte sig Opfyldelsen af de Traktater, der sikrede dets Indlemmelse under den svenske Krone. Paa den Fatumsmæssige Myndighed, hvormed det engelske Ministerium dengang troede at kunne omtale det gamle Rige, paa hvis Konges Sværd Englands Skjebne engang havde vaklet, kan fölgende Artikel af Monitören for 28de April tjene: „I Underhusets sidste Möde spurgte Hr. *Whitebread*, om Öen Guadeloupe, i den nylig sluttede Traktat med Frankrige, var forbeholdt Sverige, og om Regjeringen agtede at anvende Vaabenmagt, foret bringe Norge under svensk Herredömme. Lordkansleren svarede, at i den nævnte Konvention var Öen Guadeloupe ikke omtalt. „Forresten, tilföjede han, kan denne Ös, saavelsom Kongeriget Norges Skjebne, være afhængig af yderligere Forhandlinger, og indtil den Tid er det ikke passende at gjöre den til Gjenstand for offentlige Diskussioner."

hos Alle. Rigsforsamlingens Nærværelse i Ejdsvold havde nemlig forvandlet en Deel af Menigheden til politiske Kandestøbere, der havde faaet et kuriøst Andragende til Rigsforsamlingen istand, hvori, ved Siden af Forslag til Forandring i Pengevæsenet og om Ret til selv at opsætte sine Dokumenter uden dertil at behøve Sorenskrivere, ogsaa fremsattes et om disses og andre Embedsmænds Afskaffelse o. s. v. Denne Petition blev nu fremleveret ved *Peder Anker* og oplæst ved Sekretæren, hvorved dens Indhold og Stiil vakte Latter og udglattede Folderne hos dem, der ellers ikke havde nogen Grund til at forlade Mødet i nogen munter Stemning. Andragendet blev vedlagt Protokollen, men er ikke af Redaktionskommitteen optaget i Forhandlingerne.

Den rastløse Konstitutions-Kommittee holdt sit fjerde Møde Dagen efter, den 20de, hvori da de Artikler, man ved de fleste Stemmer var bleven enig om, optegnedes med den Bestemmelse, at de nærmere vilde blive at gjennemgaa og rette forinden de tilførtes Protokollen.

Den 22de April holdtes næste Møde i Rigsforsamlingen; men da Ingen, efterat Protokollen for de to sidste Møder var oplæst, havde Noget at andrage, udsattes det til den 25de, da Præsidentvalg skulde foregaa. Til Præsident valgtes da Kommandør *Fabricius* og til Vicepræsident Sognepræst *Rein*. En Stemme lød paa Lensmand *Apenæs* til Præsident og til Vicepræsident Amtmand *Lövenskjold*; en anden paa Bonden *Elling Valböe* til Præsident og Sorenskriver *Blom* til Vicepræsident — et uværdigt Forsøg paa at fornærme det saakaldede Svenskeparti i hine fire Repræsentanter. Mødet udsattes igjen til den 28de, efterat nogle Strøtanker af Kaptejn *Holck* til Forsvar for Odelsretten vare af Præsidenten tilstillede Konstitutionskommitteen. Det Samme blev i Mødet den 28de Tilfælde med en Skrivelse fra Repræsentanterne *Apenæs*, *Hoen* og *Huvestad*, der iblandt andet gik ud paa, at kun Bønder skulde kunne eje og bruge Jordegods. Med større Tilfredsstillelse hørte man Konstitutionskommitteen berette, at den haabede at

ınne faa sit Udkast færdigt til den 2den Maj; og Rigsfor-
mlingen besluttede, paa Grund af Bogtrykkeriets Ufuldstæn-
ghed *), at Udkastet skulde afskrives af Medlemmerne efter
iktat.

Siden Mødet den 19de udskillede Partierne sig mere.
lan havde været, om end ikke fuldkommen, saa dog saa
aben mod hverandre, at man nu troede at kjende hinandens
olitiske Grundfarve, og at have opdaget to store Farvefor-
tjeller. Tonen blev mere spændt, Omgangs- og Samtale-
rklerne skarpere afgrændsede, ja selv i Regjeringens Forhold
'oede man at opdage en større, næsten mistænkelig Tilbage-
oldenhed, siden den havde seet Rigsforsamlingen netop lige
eelt imellem dem, der trøstige vilde overlade den Styret, og
em — man talte 30 Visse — som ikke havde saa udstrakt
illid til dens Viisdom, eller ubetinget kunde bifalde den Gang,
egenten syntes at ville give Tingene **). De, som i denne

*) Det jammerlige Apparat har dog, paa denne og hiin foregaaende Skam nær, der overgik det paa Rigsforsamlingen, havt en ret glimrende Historie. I Feldten 1808 tjente det hæderligen under Kristian August; i 1814 gjorde det den Invalidtjeneste, det kunde, paa Ejdsvold, og endeel Aar senere traadte det op i Tromsö som det förste Bogtrykkeri, der endnu havde viist sig hiinsides Polarcirkelen.

**) Et Par Dage vare neppe hengangne för Anskuelserne havde udskillet sig og gjort Omgangstonen mere spændt. Dette viste sig allerede i en Samtale, som efter Bordet fandt Sted tredje Dagen efter Aabningen imellem *Christie, Rein, Falsen, Wedel, Blom* o. Fl. De förste Herrer ytrede höjröstet Glæde over at Norge skulde faa Korn nok.

„Hvorfra kommer da det?" spurgte *Wedel*. „Og, om det kommer, hvormed betale vi det? At gjöre Bankosedler hjælper ikke længe."

Christie: „I Danmark har man subskriberet 90,000 Tdr. Korn til Norge."

„Paa hvilke Konditioner?" faldt *Blom* ind. „Som Gave?"

„Ja som Gave."

„*Blom:* Stemmer det med Nationens Værdighed at tigge? Heller arbejde til Neglene gaa af vore Hænder; men tigge maa vi ikke."

Aand med saa djærv en Frimodighed havde udtalt sig den 19de, fik ogsaa — siger Brevskriveren fra Ejdsvold — mangt et betydningsfuldt Haandslag udenfor efter Sessionen, og endeel Bønder ytrede endog, med Tak og Bifald til denne Taler, at Ordet havde lagt dem selv paahjerte forat understøtte dem. Ogsaa mellem de militære Medlemmer fandtes der Nogle, som hyldede denne Anskuelse af Tingene; men den militære *point d'honneur* forbød dem enhver Opposition mod Prindsregentens krigerske Forholdsregler, som noget der vilde mistydes hos dem. Hiin Samling af Breve fra Ejdsvold indeholder ellers et af 24de April, som saa klart, og med Vidnesbyrdets Paalidelighed, skildrer Forholdene og Stemningen, der nu havde udviklet sig ved Rigsforsamlingen, at det ikke bør mangle hvor det er Hensigten at opstille et levende og sanddru Billede ogsaa af dennes Indre, saaledes som dette var bleven udkvadre-

---

„O!“ sagde *Falsen*, som nu traadte til, „Nøden er ikke større end ifjor, og desuden kan Bonden slagte sine Kjör. Den Mand, som har 11, kan uden Skade slagte den Ene. Han har endda 10 igjen.“

Blom: „Men hvorlænge spiser han da paa den?“

Christie: „Han opholder Livet i 14 Dage, og imidlertid kunne andre Udsigter aabne sig.“ Her holdt *Blom* Haanden for Ansigtet uden at svare.

„Hvad, min Herre? Jeg beder Dem, se ikke saa haant paa mig. Jeg taler ikke som en Daare, og har Ret til at sige hvad jeg mener.“

„Det troer jeg, jeg med har, skjønt jeg jo ikke engang har svaret Dem.“

„Med dette foragtelige Mine taaler jeg ikke,“ udbrød *Christie* heftig.

„Nu! Det er muligt, jeg ikke har mit Ansigt ret i min Magt til at være her; men min Følelse kan jeg ikke hemme.“

„Nej, De har ikke Deres Ansigt i Deres Magt, det maa man lade.“

Blom: „Jeg vil tilstaa det, men har derfor aldrig beklaget at jeg ikke er Aktör. En ærlig Mands Rolle holder jeg for den værdigste. Desuden tale vi i Selskabstone her; men De har fornærmet den.“

„Ja, det har De i höj Grad.“ faldt *Wedel* ind.

„Imponere lader jeg mig ikke,“ svarede *Christie*, vendende den Ryggen. „Det er ogsaa min Arvesynd,“ meente den Anden.

(Senere Anm. af Forf.)

[redacted] i Livsbevæ-
[redacted] ..nkeslaaende
[redacted] ..lig saa" —
ommeldte.
..de mod hin-
l være hørt.
[redacted] ..r, som man
til hvad Side
[redacted] ..e hinanden for
[redacted] ..ont jeg deels
[redacted] ..nelse ikke pas-
[redacted] ..e Individ i dem.
[redacted] at forklare dig
..ar vakt og ved-
..herefter sjelden
..lig maa behøve
..se Motiverne til
.., paa hvis Side

..kre, at *Alle*, i det ..ere *enige* i at be-..gste, at Norge kunde ..dre aldeles uafhængig ..valgt Regjeringsform. I .. med Rette kunde ogsaa .. for en Forræder og en .. Følge heraf maa ogsaa Alle ..uves, Meget arbejdes og op-..nal. Det andet Punkt, hvori der ..nger, er dette, at, om Hiint umu-.. for os uimodstaaelige Magter ikke ..n Stat fuld Selvstændighed, men tvinge ..ig til en anden Stat, denne Forbindelse .. Sted uden under ærefulde Betingelser, ..tingelse af en fri Konstitution. Deraf fulgte ..e samdrægtige endnu i et 3dje Punkt, nemlig nu bør samle alle sine Kræfter og forene alle ..r, hvor smaa og utilstrækkelige de end maatte

være, og sætte sig i en alvorlig, krigersk og determineret Stilling, for at udvirke enten det første eller i det mindste det andet Alternativ. Forsaavidt er altsaa Alt i Harmoni. Men nu komme Diskorderne, ved hvilke de i foranførte Henseender lige *Norsksindede* deles i to Partier, hvoraf det ene betitles *Svensksindede* og det andet med ligesaa stor Føje kan kaldes *Dansksindede* *).

1. Det sidste Parti, i hvilket Bergenserne synes at være de Hidsigste og de Ivrigste, venter sig af vore Rustninger det førstanførte, ønskeligste Resultat, en fuld Selvstændighed. Det andet Parti haaber kun deraf en betinget Selvstændighed.

2. De Sidste paastaa, vi ere mægtige nok til at hævde en uindskrænket Selvstændighed. De Første tvivle derom, da Landet er saa blottet for nødvendige Hjælpemidler dertil.

4. Hine sige: „Vi maa i det mindste for Landets Æres Skyld *slaa* til“. Vi sige: „Vi maa for Landets Æres Skyld *ikke slaa* til uden i højeste Nød; vel være færdige dertil og antage Mine deraf, men undgaa det saalænge, som muligt, og holde os til Demonstrationer, efter den gamle ærlige Epiktets Regel: „Du skal være uovervindelig, saalænge du ikke indlader dig i en Kamp, hvori du ej kan vinde“. *Hine* ere ømme for det tapre Folks fra gammel Tid erhvervede Ære ved at ville forøge dens Glands; vi ere ømme for dets Ære ved Nidkjærhed for at denne Glands ikke udsættes for at tabes.

4. Vore Modstandere paastaa, det er en Lykke, at den danske Thronarving er i Landet, og at vi, just fordi vi have

*) Den Benævnelse „Svensksindede“ brugtes ogsaa af Prindsregenten i en Samtale, som fandt Sted den 23de April mellem ham og *Lövenskjold*. Han undrede sig for Denne over at Vestlandets Repræsentanter vare saa svensksindede, hvortil L. svarede, at det var et urigtigt Begreb om deres Tænkemaade. De Repræsentanter, som meentes, önskede ligesaavel som alle Andre Landets absolute Selvstændighed, skjönt de ikke for Tiden öjnede Muligheden deraf, og saaledes fandt en liberal Forening med Naboriget at foretrække for en total Undertrykkelse.

Prindsregenten: „Ja; men man kan dog kuns være enten *svensk* eller *dansk*.“ (!)

Lövenskjold: „Jo, tillad mig, D. k. H., man kan ogsaa være et Tredie, og det er — *norsk*.“

ham i Spidsen og kunne sætte ham ved Statens Ror, kunne saa meget mere haabe at naa den Havn, vi søge, Selvstændighedens, Uafhængighedens. Vi benegte dette og forsikre det Modsatte, at just derfor naa vi denne Havn ikke, just derfor kunne vi ikke blive uafhængige, selv ikke efter det mest glimrende Resultat af vore Bestræbelser, og et Vaabenheld, der svarede til den varmeste Patriots mest sangvinske Ønsker og Forhaabninger, saasom Alt dog snart eller tidlig vilde endes med en Restauration af den danske Forbindelse. *De*, enten blinde for dette, som os synes, øjensynlige og upaatvivlelige Udfald, eller ogsaa maaske anseende det for ønskværdigt, faa saaledes ved H. K. H. mere Lyst til at kjæmpe; *vi* mindre. *De* opglødes, *vi* afkjøles ved at se ham Regent og tænke ham som Konge. *De* forsikre, han vil frasige sig sin Arveret til Danmark; *vi* svare: *credat Judæus Apella*. *De* sige: Vi ville gjøre det til en Bestemmelse i Grundloven". *Vi*: „ogsaa *det* er ikke Garanti nok".

Vi synes, der kan ingen Tvivl være om dette Rigets Tilbagefald. Skeer det ikke lempelig og godvillig ved Hjælp af de mange i Riget nuværende Dansk-Norske og Norsk-Danske, og siden gjennem Hoffet og andre Kanaler indstrømmede danske Mænd og Familjer, saa kan det maaske hænde ved Fordring og Tvang og endelig ved begge Midler forenede. Danmark har ved et offentligt Manifest opgivet sin Herreret over Riget, men til hvem? Ikke til os selv, men til en anden Magt har det givet denne Ret. Altsaa naar Riget ikke kommer i dens Besiddelse, som det er betinget, saa kan Danmark fornye sine Prætensioner. Ville vi da føre Krig med Danmark? Og, om man vil, kan Udfaldet være tvivlsomt, naar man seer hen til en Befolkning, hvoraf næsten Halvparten er indfødte Danske eller Dansksindede? *)

5. Vore Modstandere ere altfor kloge og indsigtsfulde Mænd til ikke at skjønne, hvor vel grundet denne vor Formodning eller Frygt er, om vore Vaaben blive sejrende mod Fienden under nærværende Regents Anførsel, at vi da engang i

*) Det sidste Ord kan ikke engang, paa langt nær, gjælde selv for Byerne paa Vestlandet. Det förste da endnu mindre. Forf.

Tiden, under mere eller mindre gode Vilkaar, komme tilbage til det Gamle. Vi maa saaledes antage, at en slig Begivenhed, langtfra at forekomme dem som et Onde, i deres Øjne er en Lod endog værd at kjæmpe for; og af den Aarsag kunne vi kalde dem *dansksindede*. *Vi* derimod mene, det er bedre, vi slutte os til Sverige, naar det kan ske paa en god Maade, det er, med en ærefuld Konstitution, end at blive Danske igjen; og derfor kaldes vi *svensksindede*. Efterladte næsten værgeløse, forladte, blokerede, bortgivne, ærgrer det os, at vi skulle slaa, kun for at slaa os tilbage til dem, som forsage os, som i fælles Nød opofrede en Tvillingbroder og atter vilde opofre ham i lignende Tilfælde. Nu seer du Sammenhængen. Her har du en sand og forhaabentlig ogsaa tydelig Fremstilling af Stridspunkterne, en Skildring af de Tanker og Følelser, som Enhver, der interesserer sig noget for Fædrelandet og dets Anliggender, mere eller mindre klart er sig bevidst. Du seer deraf, at den danske Thronarvings Nærværelse og Deeltagelse i vor Sag eller rettere hans Egenskab af dansk Thronarving er den fornemste, ja fast eneste Anledning til ulige Meninger og den deraf følgende ulige Iver; saa at det bliver et Spørgsmaal, om ikke H. K. H. desformedelst mere gavner Sverige til dets Planers Udførelse, end han hidindtil har været det til Hinder deri. —

Partier kaldte jeg det. Jeg veed ikke, om Benævnelsen er ganske passende. Faktioner vilde være endnu urigtigere, det veed jeg forvist, i det mindste hvad dem angaar, som jeg holder mig til; vi komplottere os ikke, holde ingen Samlinger, udkaste ingen Planer og have ingen Forbindtlighed paalagt hinanden til med forenede Kræfter at drive Noget igjennem eller til at arbejde til eet Maal. Alt Saadant har ikke og vil ikke have Sted. Vi kjende kun hinanden, deels ved tilfældige fortrolige Samtaler mellem Enkelte, i hvilke Samtaler dog ikke engang en fuldkommen Forklaring udviklede sig, deels ved at finde hinanden under Stats-Arbejdet og i Forhandlingerne mødes ved samme Ideer eller dog hinanden nære Anskuelser. — Det fejler imidlertid ikke, at man jo bestræber sig for at gjøre os mistænkte baade for det Ene og det Andet af hvad jeg her benegter. — Især er G. W., der agtes for Formanden

for de Svensksindede, Gjenstand for Klafren. Igaar fik han et anonymt Brev, som intet indeholdt uden en af Intelligentsseddelen udklippet Lap med to franske og fire danske Linjer, hvis Anvendelse paa ham indeholdt de skammeligste og falskeste Beskyldninger. Andre Breve fra Kristiania berette ogsaa Rygter, udspredte der, af den mest løgnagtige Art. — Vi trække Bønderne hen i Krogene, for at forlede dem?! Nej omvendt, om Noget er. Det er Bønderne, som trække os hen i Krogene for at meddele os deres Bekymringer og høre vore Raad og Meninger om Et og Andet, en Fortrolighed, vi sætte Priis paa, anse for en Ære, men ikke misbruge. Adieu!"

Konstitutionskommitteens Virksomhed.

De to Kommitteer, Finants- og Konstitutionskommitteerne, vare dagligen samlede i de sidste Dage af Maaneden. Den sidste havde forsat sine den 21de, 22de, 23de, 25de, 26de og 28de. Den 27de anvendtes til at Medlemmerne hver hos sig gjennemgik de nedskrevne Punkter. I dens ellevte og sidste Møde, den 30te April, blev den færdig med sit *Udkast*, bestaaende af 115 Paragrafer, som strax endnu samme Dag tilstilledes Rigsforsamlingens Præsident. Men endnu meer end denne Flid, forklarer Kommitteens ypperlige Sammensætning (maaske paa den uvirksomme *Rogert* nær) og at den i adskillige Forarbejder ikke manglede Materialier, denne et godt og modent Arbejdes hurtige Fuldførelse. Især var *Falsens* trykte Konstitutionsforslag, udkommet fra Pressen 22de April som Aftryk af „Journal for Rigsforsamlingen", Kommitteen tilnytte. Sorenskriver *Weidemann* havde ligeledes tilstillet den et vidtløftigt og motiveret, forfattet før hans Møde paa Rigsforsamlingen og vedtaget af hans Medkommitterede fra Amtet. Lensmand *Lysgaard* havde heller ikke været ledig hjemme, men bragte med sig et „Forslag angaaende adskilligt Konstitutionen og Lovgivningen Vedkommende". Fra Sorenskriver *Koren* havde den erholdt nogle paa Ejdsvold nedskrevne „Strøtanker" om samme Materie. *Wergeland* havde udarbejdet

et Udkast til en Konstitution. *Christensen* havde tilstille Kommitteen en Betænkning ved den 9de Grundsætning. *Steen strup* havde ligeledes indleveret Betænkninger ved den 9de o 10de Grundsætning; *Heidmann* ogsaa ved 10de og 11te Grund sætning, angaaende hvilken sidste *Hount*, *Ramm*, *Bratber* og *Möller* ligeledes havde tilstillet Kommitteen skrivtlige Me delelser. Og endelig var der bleven sendt Konstitutionskom mitteens Formand, *Falsen*, et anonymt Skrivt indeholdend brugbare „Bemærkninger og Forslag med Hensyn til en Ko stitution for Kongeriget Norge", hvis Forfatter senere he navngaves at være en i Danmark boende svensk Hr. *Gyllen borg*. Fremmede Konstitutioner toges ligeledes paa Raa navnlig den spanske af 1812 og den svenske, undtagen i den Stænder-Struktur, som Ingen nedrev heftigere end netop be meldte svenske Politiker. Mængden af Meddelelser til Kom mitteen, Opsatser i Bladene, hvis aforistiske Stiil og Indhol karakteriserede Tidens Gjæring, og et Par af ovennævnt Navne viser ogsaa, at konstitutionelle Ideer og Begreber om en Konstitution i Tidens Aand ikke vare Folket fremmede, selv trængte til Individer af dets Almuemasse. De fransk Konstitutioner fra Aarene 90 vare blevne læste og bedømte Norge, hvor det ikke manglede dem paa enthusiastiske Ti hængere. Og hvilke Reflektionsspejle for Revolutionerne Begivenheder og prentede Sandheder vare ikke i denne afson drede Krog af Europa den geniale *Falsens*, den lærde *Sver drups*, den betænksomme *Aalls*, den fyrige *Wergelands*, den skarpsindige *Motzfeldts*, den kloge *Wedels* og de øvrige tænk somme og opvakte Mænds Øjne, som dannede Konstitutions kommitteen paa Ejdsvold?

Tredie Afsnit.

Rigsforsamlingen paa Ejdsvold.
II.
(Fra 1ste til 7de Maj).

[A]fferdigelsen af Konstitutionsudkastets förste 50 Paragrafer.

„Og Normanden raade i Norge!“
Omkvæde *).

Første Maj var en Søndag, men derfor ingen Hviledag [fo]r Konstitutionskommitteen. Den kom sammen, tog atter sit [Ud]kast for sig, og syslede dermed fra Klokken 10 Formiddag [til] Kl. 6 Eftermiddag. Det visse, af utroede Rygter forudfor[ku]ndte Budskab om en forbausende, uagtet sit Fjerne ogsaa [fo]rge skjebnetruende Begivenhed, der forøgede Øjeblikkenes [Vi]gtighed, var netop samme Dag kommet til Rigsforsamlingen.

„Har De hørt det?“ spurgte de Komne de Kommende [ef]tersom de stege af. „Napoleon er falden“. . . .

„Napoleon?!“

„Falden, afsat, dethroniseret af sit eget Senat.“

---

*) Brugt som Motto til en i „Tiden“ for 26de April 1814 indsendt Opsats: „*Tröndernes Fölelser* efterat have læst svenske Proklamationer.“ De havde ikke tabt noget i Heftighed siden gamle General *G. F. v. Krogh,* Thröndernes paalidelige Vejrmærke, i 1807 endog vilde have offentligen brændt af Böddelen et til Throndhjem sendt svenskt historiskt Skrivt, af saadan Titel: *Försök till en historisk Berättelse om de Anledningar, som vållat att Norrige förlorat sin sjelfständighet och blifvit regeradt af fremmede Regenter. — De Norrske Vetenskapers Sälskap i Ödmjukhet tilegnadt af Erich David Kidron, Philosophiæ Magister och Collega Scholæ i Halmstad.*“ Titelen var Krogh nok, skjönt Selskabets Sekretær forsikrede ham, at Skriftets Indhold ikke var saa „ubeskeden“ som den.

„Napoleon har Armeen.“

„Han har allerede selv takket af, selv frasagt sig Thronen. Alt er forbi.“

Om just Konstitutionskommitteens Medlemmer netop brugte disse Ord for sin Forbauselse, kan være ligegyldigt, men vis-selig tænkte de: kom! Øjeblikkene ere blevne kostbarere. De Begivenheder, som nu ville udvikle sig, *maa* træffe vort Værk fuldbyrdet.

Og de ilede op paa sit Værelse og satte sig til Arbejdet, til yderligere Diskussion over Udkastet og dets punktvise Forsvar under dets forestaaende Prøvelse i Plenum. Rigsforsamlingsmændene i Forsamlingsværelset havde imidlertid faaet et tilstrækkeligt Konversationsemne i hiin Begivenhed, der øjensynlig kunde have den betydeligste Indflydelse paa Norges Skjebne. Men hvilken? Jo, een var vis, og lod sig strax opdage i de mørke Støvskyer, som nu, efter Kolossens Fald, drev over Verden: det vrede Pennestrøg i Fontainebleau adskilte Norge endnu vissere fra Danmark end Edmund Bourkes og Wetterstedts sirlige Træk under Kielertraktaten. Den haanlige Blækklad paa Lappen, hvorpaa Napoleon rablede Fra-sigelsen ned, var det sorte Parcesegl paa, at Norges Adskillelse fra Danmark var bekræftet med al Udenverdenens Begivenheders og Konjunkturers Magt *). Kun i den fjerne Fremtid, naar nye havde dannet sig, var der endnu en Mulighed

*) Madame Stael-Holstein siger i sin *Appeal to the nations of Europe, with some historical and statistical fragments relating to Norway*: „Den for Sverige saa höjst önskelige Erhvervelse af Norge er bestemt og udelukkende den, som vilde give Napoleon meest Forargelse, og den han mindst vilde samtykke i, saalænge han kunde modsætte sig den. Hvorledes vilde Han vel nogensinde samtykke i, at Uafhængigheden af en Regjering, som allerede ligger for langt udenfor hans Magt, saaledes befæstedes, Han, hvis förste Statskunst bestaar i, efterhaanden at beröve enhver Stat al Uafhængighed, og tvinge den til at tage Deel i fremmede Krige, endog der, hvor det ligefrem strider mod dens egen Fordeel? Naar vilde han samtykke i, at Sverige fik en mere udstrakt Sökyst, og derved mere Grund til at undgaa Uvenskab med England? — Aldrig!“

Se ogsaa Anm. Pag. 192.

for en Gjenforening — ikke at øjne, men at tænke, om saadant endnu engang kunde times Norge, saaledes som dets kaarne Mænd nu havde laget det. I korteste Udtryk bestod ogsaa disse Mænds politiske Karakteerforskjel deri, at Nogle af dem hadede og frygtede Tanken om en Gjenforening og derfor troede den mulig, medens de Andre foragtede den eller dog behandlede den med en Ligegyldighed, som om de ansaa den for umulig. Det var naturligt, at Prindsregentens Omgivelser, saavelsom Andre udenfor Rigsforsamlingen, der virkelig ønskede og haabede en Gjenforening, og som skulde have seet den i et nærmere Perspektiv, om ikke hiint Napoleons Pennestrøg var kommet ivejen, maatte have meest tilovers for sidstnævnte Rigsforsamlingskarakterer; thi disse havde idetmindste ingen Betænkelighed ved det første Skridt til Muligheden af hiin Tankes Virkeliggjørelse i Tiden: *Kristian Frederiks* Kongevalg. Og i hans Partisaners Øjne balancerede lette de Vanskeligheder, som en fri Konstitution kunde opstille imod en Bringen tilbage til det Gamle. Men nu — Napoleons Fald vippede enhver Tanke derom for en ubestemmelig Tid uøjnelígen op i Skyerne.

I Fjernet af Norges Frastand maatte de Følger, Begivenhederne i Frankrig kunde have for Norge, tage sig saadan ud. Men anderledes saa Kronprindsen af Sverige dem an fra Lüttich. De Allieredes Invasion i Frankrig, imod Aftalen i Trachenberg med Monarkerne forrige Høst, havde oprørt hans franske Hjerte; dette Ordbrud og Umaadeholdenheden i deres Fordringer lod ham befrygte en lignende Glemsomhed med Hensyn til Garantierne for Kielertraktatens Opfyldelse. Han iler til Paris; ½ Time efter Ankomsten er Kejser Alexander i hans Hotel forat svare paa hans Bebrejdelser: „Vi kunne ikke mere rette derpaa; og da der for Øjeblikket kun er Spørgsmaal om særskilte Interesser, saa lad os strax bringe i Orden hvad der vedkommer Deres Adoptiv-Fædreland. Afstaaelsen af Norge, allerede afgjort ved Kielertraktaten, bør anerkjendes og garanteres af alle de Allierede; jeg betragter dette som min egen Sag, og jeg stiller til Deres Raadighed de 60,000 Mand, jeg har staaende under Benningsens Kommando.“ Faa Timer efter var Kronprindsen paa Tilbagevejen til Lüttich med

de behørige Dokumenter paa de 5 Stormagters Bekræftelse af Garantien for Kielertraktaten.

I bedre Lune end hine Prindsens opvartende Herrer vilde have røbet for Repræsentanterne, om de ikke just nu havde været med ham paa en Snartur til Kristiania, kom endelig Konstitutionskommitteens Medlemmer ud til de ørkesløse, paa dem og Bordet ventende Repræsentanter. Man hørte Sverdrups sarkastiske Latter, idet han ironisk foreslog til gódt og sidst at dekretere Rein en Takadresse for hans exemplariske Rolighed og Taushed i alle Kommitteens Sessioner. Og saa tilbords, og saa — Napoleon og Konstitutionsudkastet og atter Napoleon, hvis Fald var en saadan Nyhed, at den først ved Ugens Ende viste sig i „Tiden", det eneste Blad i Kristiania, som beskjæftigede sig med den udenlandske Politik. Og saa trængte Beretningerne fra Frankrig saa ganske dem fra Rigsforsamlingen ud af dets Spalter, at det først den 17de Maj, „for imidlertid at tilfredsstille Medborgeres Længsel efter at erfare Resultatet af Forsamlingens Arbejde," kunde begynde sit korte Referat med Forhandlingerne den 25de April, og den 19de Maj ikke var kommet længere deri end til Citationen af de første antagne 36 §§ d. e. til Afslutningen af den 5te Majs Forhandlinger.

Ferierne, som for de Medlemmer, der ikke havde Plads i de to Kommitteer, havde varet saagodtsom fra den 19de April, vare nu forbi. Næste Dag, 2den Maj, fik de at bestille med at afskrive Konstitutionsudkastet efter Diktat. Dagens Forhandlinger bestode forøvrigt i Referat af det i sidste Møde, den 28de April, Forhandlede og i Valg paa Præsident og Vicepræsident for de følgende vigtige 8 Dage. Præsident blev *Diriks*, skikket dertil ved sit ordnende og besindige Hoved, og Vicepræsident blev *Bendeke*. Morgendagen skjænkedes dog til Overvejelse af Udkastet hjemme i Kvartererne, og næste Forhandling berammedes til Onsdag den 4de Maj.

---

nstitutionskommitteens Indberetning. Selvstændighedens Proklamation. Bestemmelser om Religionen og Kongedömmet.

I de forrige Møder havde Forfald ikke været saa sjeldne, ori formodentlig Vejlængde og Forefald ogsaa havde sin el; i hvert af de to nærmest foregaaende havde saaledes ke mindre end 9 fundet Sted. Men denne Dag synes man t at have villet møde frem; thi ikke mindre end 110 Medmmer vare tilstede.

Forhandlingerne begyndte med Oplæsningen af følgende idariske, af samtlige Medlemmer under 30te April undergnede, Indberetning fra Konstitutionskommitteen, hvis Arjde nu paragrafviis skulde prøves:

„Det vigtige Kald blev betroet Kommitteen, at udarbejde rslaget til en Konstitution for Riget.

Den fremlægger herved Resultatet af sine Arbejder.

Æmnets Natur forbyder at levere noget Fuldkomment, dette har hidtil end ikke været muligt i de Stater, hvor rekjøbt Erfaring har understøttet Theorien.

Under sit Arbejde har Kommitteen havt stadigt Hensyn den borgerlige Friheds Betryggelse, Ejendommenes Sikkerd og Rettighedernes muligste Lighed.

Rigsforsamlingens Viisdom vil vide at bestemme, hvorvidt ns Bestræbelser for at fremme dette almeenvigtige Formaal ve været ledsagede af Held.

Forskjellige Bidrag til Konstitutionsværket ere indleverede, avel fra Rigsforsamlingens Medlemmer som fra Andre. Kommitteen har modtaget disse Bidrag med Erkjendtlighed, og enyttet dem, saavidt Omstændighederne gjorde det muligt. Naar de ere oplæste, vil Rigsforsamlingen selv bestemme, m end Mere af disse Bidrag bør indlemmes i Statens Grundlov.

Den private Lovgivnings Bud ere udenfor Konstitutionens egentlige Grændser. Kommitteen har derfor kun fremsat nogle dihørende Principer, hvis Nødvendighed i den borgerlige Lovgivning ved den Norske Nations egen Erfaring er godtgjort.

Det vilde være lidet gavnligt, om Kommitteen havde forsøgt at tilvejebringe fuldkommen Eenhed i Stilen og streng Orden i Paragrafernes Følge. Udeladelser, Forandringer eller

Tillæg, som Forsamlingen maatte finde hensigtsmæssige, vilde tildeels nedbryde denne Eenhed og Orden.

Om Statens Pengevæsen udfordres Bestemmelser, og disse ville ikke kunne indføres i Konstitutionen, førend Finantskommitteens Forslag ere fremsatte og prøvede.

Kommitteen tillader sig derfor det Forslag, at Stilen og Materiens Form maa vorde undtagne fra Debatterne.

Naar Forsamlingen har tilendebragt sine Forhandlinger om det hele Udkast og de §§ angaaende Pengevæsenet, som deri bør indlemmes, vil Stilens Eenhed og §§s rigtigste Orden bekvemmest fastsættes ved 2 eller 3 dertil udvalgte Mænd.

I flere Poster have Kommitteens Medlemmers Meninger været deelte, og den underkaster nu Rigsforsamlingens visere Granskning, om og hvorvidt sikrere Midler i Konstitutionen kunde udfindes til Betryggelse for Fædrenelandets Selvstændighed, dets Hæder og Held."

Kommitteens hensigtsmæssige Forslag, ikke at spilde Tiden med Debat over det blot Formelle, men overlade dette til en Kommittee, blev eenstemmig bifaldt. Bladet „Tidens" Redaktion vilde jo sørge for, indtil dette var skeet, at Publikum ikke skulde forblive uvidende om de Paragrafer, som imidlertid affærdigedes. Men vi have seet hvorledes det gik baade hermed og med Rigsforsamlingstidenden.

Hegermann fremsatte derpaa nogle, Dagen iforvejen nedskrevne, Bemærkninger til Konstitutionsudkastets 1ste, 2den, 12te, 14de og 115de §. *Præsidenten* oplæste dem, og Rigsforsamlingen vedtog efter hans Forslag, at de nøjere skulde tages i Overvejelse ved de Paragrafer hvortil de henhørte. Hegermanns første Bemærkning gik ellers ud paa, at Nationen ved Opdragelsen skulde fysisk dannes for Fædrelandsforsvaret og saavel gjennem den militære som højere Underviisning bibringes Kundskab til Forfatningen — Ideer, som Patrioter vel fra Tid til anden ikke have ladet udde af Erindringen, men som dog endnu savnes i sin Gjennemførelse i det almindelige Opdragelsesværk. I alle Underviisningsanstalter, fra Almueskolen til Universitetet, militære som civile, skulde der læses offentlig over Konstitutionen, og Ingen skulde kunne vorde Embedsmand, uden at han deri var bleven nøje examineret.

Konstitutionen skulde i Tabelform gjennem Autoriteterne og i Skolerne bringes til almindelig Kundskab, for derved — hedte det — at opdrage Nationen til med Indsigt og Kraft at trænge ind i Konstitutionens Aand og som Folkerepræsentanter at kunne paase, paatale og vedligeholde Rigets Selvstændighed. Af denne Idee er der ogsaa ikkun bleven lidet; men i den sidste af Hegermanns Bemærkninger vil man gjenkjende den, senere hen paa sit Sted i Grundloven indtagne, Bestemmelse, med Hensyn til Forandringer i denne, at de aldrig maa modsige dens Principer, men alene angaa Modifikationer, og at hertil ⅔ Pluralitet udfordres. Denne vigtige Garanti for Konstitutionen skyldes saaledes denne Repræsentant.

Sorenskriver *Weidemann* oplæste derpaa selv sit vidtløftige, af hans Medkommitterede Stabell og Lysgaard vedtagne, motiverede Udkast til en Konstitution, hvilket paa hans Forlangende vedlagdes Protokollen. Det afgav i sin Vidtløftighed og motiverede Form, ja selv i sin noget pedantiske Stiil, umiskjendeligt Vidnesbyrd om den samvittighedsfulde Flid, hvormed Forfatteren havde stræbt at svare til sit Distrikts Tillid. Dette var Vest-Oplandene, der, ligesom de østre, i Strøgene omkring Mjøsen og Guldbrandsdalen opefter, vare beboede af en myndig Bondeslægt, som saa sine Befuldmægtigede og Embedsmænd paa Fingrene, og til hvem adskillige brudte Straaler af Tidens politiske Oplysning vare trængte. „Kun for at undgaa sit Distrikts og Menigmands ublide Dom," var det derfor han forlangte Forslaget vedlagt, saa han, „om Pluraliteten maatte give et betydelig modsat Udslag, ved den, ved Rigsforsamlingens Lov hjemlede, Afskrivt eller Attest kunde dokumentere, ikke at have lagt Skjul paa sine Kommittenters Ønske." Efter dette oplandske Forslag vilde det dog ikke have seet saa vel ud med Beskatningsretten, hvis Besiddelse dog vistnok var deres fornemste Ønske. Denne var nemlig, efter Forslaget, lagt i Kongens og hans Raads, „et Nationalraads", Hænder; og heller ikke af dets mange originale Ideer vil man gjenfinde synderligt i vor nu gjældende Grundlov.

Mere brugbart var der i *Korens* paa Ejdsvold forfattede Strøtanker, som derpaa beskjæftigede Forsamlingens Opmærksomhed. Især udmærkede de sig ved den Religionstolerance,

de vilde have gjort gjældende, men tabte sig omsider i Spaadomme og Drømme om en næranstundende fuldstændig skandinavisk Union af alle tre Nordens Riger, hvis Kroner da skulde samles paa Kristian Frederiks Hoved. Dennes Valg til Norges Konge skulde være Grundlovbestemmelse, men naar hiin Union fuldbyrdedes, skulde han kunne vælge sin Bopæl hvor han fandt det tjenligst. I *Lysgaards* dernæst oplæste „Forslag angaaende Adskilligt, Konstitutionen og Lovgivningen vedkommende," forfattet paa Hjemstedet, spøgte ogsaa Tanken om en Dobbeltkrone, men Norge skulde dog „altid blive at anse som Hovedrige, hvor Regenten bestandig og uforanderlig burde have sin Residents." Alle tre Forslag vare for Odelsretten, uden at dog Lysgaard foreslog den sikret som Grundlovbestemmelse. Det er vel neppe heller Landsbaade, at den er bleven det, omendskjønt Lysgaards, den mægtige og med Folkets Vilje saa velkjendte Dølekaxes Ord, naar han erklærede Odelsretten efter Udstrækningen af Forordningen af 14de Januar 1771 for et Folkeønske, vel maatte staa til Troende og have Vægten af Folkets eget Diktamen. Da ogsaa han, for Kommittenternes Skyld, havde forlangt sit Forslag vedlagt Protokollen, findes i Rigsforsamlingens trykte Forhandlinger ogsaa indtaget endeel dette vedheftede Bemærkninger med Hensyn til den senere Lovgivning, hvorimellem da Ønsker om en Kjøbstad ved Mjøsen, et Kanalanlæg fra denne Sjø til Kristianiafjorden, fri Brændeviinsbrænden og Gejstlighedens faste Gagering allerede vise sig.

Paa det nærmeste vare allerede et Par Timer henrundne under disse Oplæsninger, og endnu stod der et indsendt Skrivt, indeholdende Forslag og Bemærkninger til en Konstitution for Norge tilbage at meddele. Det var hiint anonyme, hvis Forfatter man af Falsen, til hvem det var sendt, senere hen fik at vide var en Svensk ved Navn Gyllenbourg, som opholdt sig i Danmark *). *Falsen* indleverede det nu til Oplæsning, som

*) Ikke „Gyllenborg". Haandskriftets Titel var: „Lidet politisk Ruskomsnusk", men imellem Bilagene til Rigsforsamlingsprotokollen findes den strögen af Falsen. Denne Person, Baron Carl Fred. Ehrensvärd, havde været Löjtnant i Svea Artilleriregiment, men han var, som indviklet i Gustaf IIIdies Mord, landflygtig kommen til Danmark.

a Præsidentens Forslag ogsaa gik for sig med Rigsforsamgens Samtykke. I en fyrig Stiil udbredte den kosmopoliti-e Forfatter sig især over, at Normændene skulde tage Skrækempel af den svenske Forfatnings Hovedfejl, Stænderinstitunen. Et Senat, efter den franske Konstitution, maatte ligeles forkastes, fordi det, hvor ikke en des kraftigere Modeor fandtes i Regenten, vilde føre til Aristokrati. Dette og ıbedsmandsvælde var det Norge især maatte vogte sig for give Anledning til i den Forfatning det nu vilde give sig; le Sveriges Revolutioner vare blevne foranledigede af disse Landeplager." Kongen skulde have Magt til at erklære ig efter eget Forgodtbefindende, men dog efter at have hørt Raad, da Nationens Beskatningsret holdt Misbrug af denne ndighed inden Skranke; Ministrene skulde være ansvarlige, n af de underordnede departementale Embedsmænd skulde a de, der arbejdede direkte under Ministrene, være afsætige uden Lov og Dom; Trykkefrihed skulde finde Sted og gjeringen indrette et Tabelværk saa fuldkomment som mui, for at Oversigten over Statens Forhold kunde blive let enhver Borger. Disse og flere statsretlige Almeensteder i ; Gyllenbourgske Skrift lode sig nok høre; men, om ikke gammel Illuminat eller et forhenværende Medlem af en af mange svenske, Illuminatvæsenet efterhærmende Ordener,

Fradömte sit Adelskab og betragtede som borgerligen döde, var det én Betingelse for den Benaadigelse, at de i hiin Sag Indviklede kunde opholde sig i et Naborige, at de skulde aflægge sine Fædrenenavne. I Danmark opholdt sig saaledes Grev Horn under Navnet Clason og Friherre Ribbing under Navn af Frederiksen. Ehrensvärd kaldte sig Gyllenbourg (eller, som der staar i Nyerups og Krafts Forfatterlexikon, Gyllembourg), en Travestation af Moderens Familjenavn Gyllenborg. I Kjöbenhavn blev han nöje kjendt med P. A. Heiberg og gift med hans efterladte Hustru. Han lod sig bruge i den danske Regjerings Interesse og skrev en Pjece under Titel af „Strödda Anmärkningar öfver Sveriges Ställning i Sommaren 1808", (hvorom se Geschichte der Schwedischen Revolution bis zur Ankunft des Prinzen von Ponte-Corvo. Kiel 1811, S. 53 ff.), og var det denne Pjece, som den danske Regjering *ved en Luftballon* lod oversende fra Sjæland til Skaane forat vække Opstand imod *Gustaf IV Adolf*. I Forfatterlexikonnet nævnes G. som Forfatter til nogle andre Pjecer og som föd 1766. Han döde 1815.

stak frem i hans Forslag om at indføre religiøs-politiske Nationalfester, hvortil Juul og St. Hans passeligst kunde bruges, samt at „indrette de religiøse Akter: Daab, Konfirmation, Nadvéren, Kopulation og Begravelse, saaledes at de gjøre Indtryk paa Følelsen, Forstanden og Fantasien:“ saa er dog den, kun med en let Tinte af Kristendom anstrøgne, fransk-theofilanthropiske Sværmer fra Aarhundredets Begyndelse ikke vanskelig at opdage. Og virkelig han har spaaet, han har havt et Seerblik under Nedskrivningen af disse Ideer. Thi staar der ikke: „Den interessanteste Dag for Norges ny Skabelse bør blive en national Højtidsdag,“ og er den ikke bleven det? Gyllenbourg, hvem den franske Revolutions pompøse Fester upaatvivlelig har foresvævet, vilde endog, at Maaden hvorpaa den burde højtideligholdes skulde fastsættes i Konstitutionen.

Da Repræsentanten *Wergeland* holdt sit, hjemme i Kristianssand forfattede, udførlige Konstitutionsudkast tilbage, saasom det allerede var bleven afbenyttet i Kommitteen, var der ingen flere Forslag og Bemærkninger til en Konstitution i sin Heelhed at opholde sig ved, hvorfor Rigsforsamlingen vedtog, at de øvrige til Konstitutionskommitteen indleverede Bidrag, som blot angik enkelte Momenter i Grundloven, efterhaanden, naar disse kom under Afgjørelse, skulde ved Oplæsning blive meddelte.

Det var over Middag. Eftermiddagssolen spillede allerede paaskraa indad det store vestre Altanvindu, da Debatterne over Kommitteens Konstitutionsudkast kunde begynde. Og de redelige Arbejdere delte ikke den Overtro, at det vanværder et stort Foretagende, om det paabegyndes i Resten af en Dag, med den dalende Sol. De havde ingen Timer at ofre under Skinnet af en Forberedelses- eller Indvielses-Hvile; thi disses Minuter tilhørte Fædrelandet. Strax lagde de Haand paa Værket, og ikke mindre end 20 af Grundlovens vigtigste Paragrafer er det Udbytte, som skyldes denne samvittighedsfulde Anvendelse af denne Rest af Dag. . . . Nogle Sekunders Tysthed, og — *Præsidenten* oplæser af Konstitutionskommitteens Protokol:

„§ 1: Kongeriget Norge er et frit, uafhængigt og udeleligt Rige. Dets Regjeringsform er indskrænket og arvelig monarkisk.“

Det er Konstitutionens Program; det var i Korthed baade Konstitution og Manifest. Og da denne Punkt allerede den 16de April var antagen som Grundsætning, skede ingen Motion, saa §en uforandret vedtoges.

Præsidenten fortsatte:

„§ 2: Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. Alle Religionssekter tilstedes fri Religionsövelse, dog ere Jöder fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.“

Mellem første Punktum og sidste Komma i denne Paragraf sad der dog endnu et mildt menneskeligt Hjerte i Ordene „alle Religionssekter tilstedes fri Religionsøvelse“, men Sekretæren, *Christie*, foranledigede først den, for vort Land rigtignok uvæsentlige, Indskrænkning deri, at dette kun skulde gjælde for de kristelige Religionssekter, og siden er det, under Paragrafens Redaktion, ganske revet ud af den.

Nogle foreslog, at Ordet „offentlige“ i første Passus skulde udgaa, og navnlig mente *Wulfsberg*, at det kunde være nok, at den lutherske Religion erklæredes for „i Almindelighed“ at være Statens Religion. *Midelfart* og *Hount* fandt, at Slutningen af andet Passus ikke vel kunde forenes med den Tolerants og Humanitet, som indeholdes i Begyndelsen deraf, og formeente, at der burde gjøres en Undtagelse for Jøderne — en Mening de ogsaa havde ytret under Grundsætningernes Antagelse. *Christie* gav derpaa Diskussionen en bestemt Retning ved at oplæse følgende Proposition:

„I en liden Stat, hvor der ikkun er taalt en eneste, nemlig den evangelisk-lutherske, Religion, hvor der ikke er store Stæder, som kunne ventes at trække Fremmede i Mængde til sig, og hvor Indbyggerne ere fyrige og have en levende Fantasi, bør fri Religionsøvelse, efter min Formening, ikkun tilstedes *kristelige* Religionssekter. For Staten kan ikke ventes noget betydeligt Gode derved, at ubehindret offentlig Gudsdyrkelse tilstaaes alle andre Religionssekter; derimod kan stor Skade befrygtes deraf. Det Nye behager blot fordi det er nyt; den Enfoldige, som ikke bryder sig om, ligesaalidt som han formaar, at undersøge og overveje, førend han vælger,

eller rettere blot omskifter, kan let forledes; Bedrageren kan, under Skin af Hellighed og religiøs Iver, let tilliste sig hans Formue, og forlede ham til Laster, Opsætsighed imod Landets Øvrighed o. s. v. — Menneskeofringer, Afgudsdyrkelse, Bigami, og deslige, kunde ogsaa da lovligen finde Sted. Omendskjønt dette Sidste just hos os ikke er synderligen at befrygte, bør Konstitutionen dog ikke aabne Vejen dertil; den bør tvertimod forebygge endog den blotte Mulighed deraf. Naar denne § ubetinget antages, kunde Jesuiter eller andre mere eller mindre skadelige Munkeordener indtrænge sig, hvilket Fortidens vise Lovgivere med sand Faderomhu hidindtil have forebygget. Apostasi, eller Frafald fra den herskende Religion, kan vanskelig forebygges, naar alle Religioner offentligen udøves. At straffe Apostaten stemmer idetmindste ikke overeens med hiin udmærkede Tolerance. Skadeligt vilde det ogsaa, efter min Formening, være, om Landets Indbyggere, af den herskende Religion, havde Tilladelse til at lade deres Børn oplære og opdrage i andre Religioner.

Jeg holder altsaa for, at denne § bør forandres saaledes: „Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. Alle kristelige Religionssekter tilstedes fri Religionsøvelse; dog ere Jøder og Jesuiter fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget. Munkeordener maa ikke taales. Landets Indbyggere, som bekjende sig til Statens offentlige Religion, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i den Samme.“

Da Normændene vistnok kunne være rolige for Besøg af de ukristne Gudsdyrkere, Muhamedaner, Buddhaister o. a. d., med hvis Navnes Rædsel Proponenten endnu til Overflod understøttede sit Forslag, var der lidet at indvende imod det fortolkende Ord han vilde have tilføjet den eneste liberale Bestemmelse i hele Paragrafen. *Midelfart* ytrede kun, at den katholske Kirkes Gudstjeneste, efter sin sandselige og mystiske Beskaffenhed, maatte være mere egnet til at befordre Frafald i Landets Kirke end de flere Religioner, *Christie* havde anført. Paa hans Bemærkning, at Bestemmelsen om Jesuiterne var overflødig, da Ordenen ikke længer existerede, ytrede *Diriks*, at den var igjenopstaaet, og at man ikke maatte glemme,

Fædrene i forrige Aarhundrede havde forsøgt at vinde Proselyter for den katholske Tro baade i Sverige og Hanover. For Jøderne forsøgte Grev *Wedel* ogsaa denne Gang en fegtende Retirade, uden at der dog lod sig vinde meer af deres moderatere Modstandere, end Erkjendelsen af, at deres Udelukkelse mere var begrundet i politiske end i religiøse Hensyn. Med 94 Stemmer blev Paragrafen bifaldt med de af *Christie* foreslaaede Forandringer.

„§ 3: Regentens Titel er: Vi af Guds Naade og efter Rigets Konstitution Norges Konge." —

bifaldtes eenstemmig, hvorimod

„§ 4: Kongen skal stedse have bekjendt sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte den." —

kun vandt 77 Stemmer for sig i sin uforandrede Form. De Øvrige følte med Uvilje det plumpe Fingerpeg i §'ens som første Ord paa Kronprindsen af Sveriges Person. Det var øjensynligt, at de alene ved den falsenske Majoritet i Kommitteen havde faaet sit Tilvær, for ved selve Grundloven at gjøre hans Valg umuligt, og dette Angreb paa Valgfriheden vakte hos Forsamlingens mindre lidenskabelige, men finere følende Minoritet en Følelse liig den ubehagelige ved under en Marionetforestilling at faa Traadene og Fingrene at se. Det var *Falsens* og *Reins* Fingre man opdagede. Man saa den Figur, de vilde have frem, idet Modfiguren saaledes blev mærket; og kunde der endnu være nogen Tvivl om Hensigten, saa ophævede den lidenskabelige *Rein* den ved en kort fragmentarisk Tale, der begyndte med at proklamere Samvittighedsfrihed i Troessager, men endte med at erklære en Konges Troesskifte for alene grundet i Ærgjerrighed og Hykleri.

„Kongen kan, — hedte det — som ethvert Individ, hykle en Religion, som ej bor i hans Hjerte; og derfor staar han kun Gud til Ansvar. Naar derimod en Konge ikke tager i Betænkning, at afsværge den Religion, han engang har bekjendt, og hvori han er opdragen, og at antage en anden, for at vinde en Krone; saa lægger han klarligen for Folkets Øjne, at han virkelig slet ingen har; og dette kan, dette maa ikke være noget Folk ligegyldigt, at se en Konge paa sin Throne,

der spotter saavel med sine Fædres som med sin sidst antagne Tro.“

Man saa hvor denne Skorpionhale pegte hen.

„At faa dette sagt — skriver Forfatteren af Brevene fra Ejdsvold Dagen efter — var altsaa alt det han vilde, og hvorfor han vilde have dette sagt, er let at begribe. Men jeg tør sige, der var saare Faa i Salen, som dette ikke mishagede.“ Det tog sig ogsaa virkelig ilde ud i en protestantisk Præsts Mund, at bebrejde en Katholik Overgangen til hans egen mere lutrede Kirke. Talen, siger Brevskriveren, hvis Bemærkninger over dette Punkt ere særdeles læseværdige, burde ikke været hørt i Forsamlingen. „Politiken gjør Fiender, Religionen bør ikke kjende Andre end Brødre!“ Et Haandskrivt fra en anden Repræsentant ytrer sig ogsaa ligesaa strengt misbilligende over, at en oplyst Religionslærer, der baade havde prædiket og besjunget Tolerance, saaledes kunde lade sig forlede af politisk Lidenskabelighed. „Had mod andre Religionssekter var den oplyste Lutheraner altid fremmed, og uhørt er det, at nogen Sekt skulde straffe Den, som gaar over til dens Tro. Vi anse jo vor Troesbekjendelse for den rigtigste, for den meest overeensstemmende med Guds Bud, for den, der gjør meest skikket til borgerlige Dyder? Maatte vi da ikke meget mere opmuntre til at antage denne Tro, end at afskrække derfra? Eller skulde vi være barbariske nok til at antage, at kun Opdragelse deri kan gjøre værdig til dens Bekjendelse? Skulde det være Brøde, fordi Skjebnen lod mig fødes af Forældre, der vare Hedninger, at bekjende den Tro, om hvis Sandhed jeg følte mig overbeviist? og skulde denne Troes Bekjendere være mine Fordømmere? Henrik den 4de blev vel utro mod Religion, men tro mod Gud og sine Medmennesker.“

Rein understøttedes af *Sverdrup*; men *Peder Anker* foreslog, at de Ord „stedse have bekjendt“ skulde udgaa. I samme Aand ytrede *Wedel* sig, menende dog, at det kunde være nok, naar Ordet „stedse“ udgik; og *Grögaard*, altid rede med en Satire, hvis Braad hans venlige Smil mildnede, spurgte, om det Ord „stedse,“ man var saa forpikket paa at faa ind, ogsaa skulde udstrækkes til at give Agt paa det ny-

dte Barns første Lyd, for deraf at give Agt paa dets Troesbekjendelse? Man fik dog sin Vilje frem, og det kunde de ilsenske altid være ligesaa visse paa at faa, som at det ikke ttede den modsatte Minoritet at komme med noget Forslag.

„§ 5: Kongens Person er hellig. Han er ophöjet over Daddel og klage. Ansvarligheden paaligger hans Raad.“ —

antoges eenstemmig; og, efter nogen Debat, antoges med eer end ⅔ Stemmefleerhed, saalydende Udkastets:

„§ 6: Saasnart Kongen, som myndig, tiltræder Regjeringen, aflægger n for Storthinget fölgende Ed: *Jeg lover og sværger, at ville regjere ongeriget Norge i Overeensstemmelse med dets Konstitution og ove; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!* Er intet Storing paa den Tid samlet, nedlægges Eden skriftlig i Stats-Raadet, og jentages höjtidelig af Kongen paa förste Storthing.“

I denne § døbtes altsaa de kommende Nationalforsamlinger med det vakre og passende Navn, de hidtil have baaret, g som Verden nu kjender ligesaa vel som andre Landes ingt mindre udtryksfulde: „Parliament, Kammer, Kongres“ . s. v. *Wergeland* foreslog dette Navn i Konstitutionskomitteen, og da den foretrak det for det af *Falsen* foreslaaede Althing,“ har han altsaa Æren af at være Navngiveren.

Weidemann mente, at Eden burde aflægges i Kirken ved roningen, og kun een Gang. *Diriks* forklarede, at Hensigten ed Bestemmelsen om den foreløbige skrivtlige Ed var, at ongen ikke skulde kunne tiltræde Regjeringen før samme var lagt, og *Koren* mente, at Eden ikke burde aflægges ved roningen, da samtlige Folkets Repræsentanter vel neppe da nne være tilstede. Ved

„§ 7: Arvefölgen er lineal og agnatisk, saaledes, at kun Mand af nd kan arve Thronen. Den nærmere Linje gaar for den fjernere, og den ldre i Linjen for den Yngre.“ —

læste *Christie* et Forslag om at forandre §'en didhen, at saa Mand af Kvinde skulde kunne arve Thronen, naar Mand Mand ikke var til i nogen af de arveberettigede Linjer, ori altid nærmere skulde gaa for fjernere, Ældre for Yngre. *ægermann* understøttede Motionen, hvorimod *Rogert* gjorde mærksom paa, at den agnatisk-cognatiske Arvefølge kunde re til, at en Søn af en Fyrstedatter, der var i Ægteskab d en Privatperson, kunde komme paa Thronen. I 500 Aar, de han, havde den rene agnatiske Sukcession været gjæl-

dende i Norge, og den eneste Afvigelse derfra, som skete med Kong Sverres Dattersøn, blev siden erklæret for ulovlig. Kommitteens Udkast blev dog antaget med 105 Stemmer; og eenstemmigen passerede derpaa

„§ 8: Den udvalgte Konges i lovligt Ægteskab avlede mandlige Livsarvinger ere arveberettigede i den Orden, forrige § foreskriver, saa at Riget stedse bliver udeelt hos Een; hvorimod de övrige Prindser, til hvilke Thronen ved Arv kan komme, bör nöjes med den dem af Storthinget tilstaaede Apanage, indtil Arveordenen kommer til dem.

§ 9: Blandt Arveberettigede regnes ogsaa den Ufödte, saa at, om han först efter Faderens Död födes til Verden, nyder han dog strax sit tilbörlige Sted i Arvelinjen.

§ 10: Naar en til Norges Throne arveberettiget Prinds fødes, skal hans Navn og Födselstid tilkjendegives förstholdende Storthing og antegnes i dets Protokol.“

Koren fandt, at en Prindses Fødsel burde antegnes andetsteds end i Protokollen, som kunde tabes, og da Vidnesbyrdet med. „Nej, replicerede *Diriks*, den Ængstelighed er for overdreven; thi der vil jo altid være mere end 100 Vidner.“

Ligesaa passerede eenstemmig

„§ 11: Er ingen arveberettiget Prinds til, kan Kongen foreslaa sin Efterfölger for Storthinget, som enten antager eller forkaster Forslaget.“

Den følgende § var en af dem *Hegermann* havde indleveret Bemærkninger ved, bestaaende ved denne § af et Tillæg, hvorefter den midlertidige Regent, hvis Alder han troede kunde fastsættes til det fyldte 18de Aar, intet skulde kunne udøve af sin kongelige Myndighed med mindre ⅔ af Statsraadet, hvortil Storthinget skulde kunne tilforordne nogle Medlemmer, vare enige med ham. Efter det fyldte 25de Aar skulde denne Indskrænkning falde bort. Forsaavidt Debatterne drejede sig om §'en efter Udkastet, ytrede *Wedel* sig imod et Enkedronning-Regimente; han fandt det uværdigt for Mænd at beherskes af en Kvinde, og saadant desuden ikke stemmende med Antagelsen af en reen agnatisk Arvefølge. *Rein* derimod byggede paa den moderlige Kjærlighed, formedelst hvilken en Enkedronning, der regjerede i Søns Sted, maatte antages at ville overgive ham Landet i saa lykkelig en Forfatning som muligt. Hendes Magt var desuden ikke saa betydelig, da hun, efter § 13, ikke skulde have flere Stemmer end den første Statsraad. Der debatteredes dog især over det *Hegermannske*

Tillæg, som dog ikke vandt Pluralitet. Meer end ⅔ af Repræsentanterne stemmede nemlig for §'ens uforandrede Antagelse efter Udkastet, ɔ:

„§ 12: Er nærmeste Thronarving ved Kongens Död umyndig, förer Enkedronningen, om hun er Kongens kjödelige Moder, saalænge hun forbliver Enke, Regjeringen i Forening med Statsraadet, indtil Kongen vorder myndig. Er saadan Enkedronning ej til, da föres Regjeringen paa samme Maade af den nærmest arveberettigede Prinds, som da er over 25 Aar gammel, under Titel af Regent. Hvis Regentskabet er tilfaldt en Fjernere i Arveordenen, paa Grund af at den Nærmere ej var fuldmyndig, da skal den Förste fravige det for den Sidstnævnte, saasnart denne har opnaaet 25 Aars Alder.

I disse Tifælde affattes Beslutningerne i Statsraadet efter de fleste Stemmer, og har Enkedronningen eller, i Mangel af hende, Regenten tvende Stemmer."

„§ 13: Er ingen saadan fuldmyndig Prinds til, föres Regentskabet af Stats-Raadet i Forening med de Mænd, som Storthinget maatte finde fornödent at tilforordne.

I saa Tilfælde har den förste af Stats-Raadets Medlemmer Forsædet og tvende Stemmer." —

antoges eenstemmig med det Tillæg: „under Ansvar efter § 16."

Under §'ens Behandling fremsatte *Hegermann*, at 4 af Storthingets Medlemmer aarligen skulde begive sig til Regjeringens Sæde forat undersøge om Konstitutionen overholdtes, samt at under en Mellemregjering En af Statsraadet aarligen skulde udgaa, forat Regjeringen ikke skulde i længere Tid forblive i enkelt Familjes Hænder.

Wedel troede det bedre, at Kontrollen paalagdes hele Storthinget, end 4 Delegerede, og han fandt ikke Statens Tarv tammet, ved at en duelig og Konstitutionen tro Statsraad skulde udgaa blot fordi En endeligen skulde det, da saaledes den Erfaring, han allerede besad og kunde erhverve, vilde gaa tabt for det Almindelige. Paa *Mölbachs* Spørgsmaal, hvem der skulde forstaaes ved den „første Statsraad," forklarede *Diriks* og *Sverdrup*, at det maatte være den Første i Embedet og af to paa samme Tid Beskikkede den først Nævnte.

„§ 14: De i § 13 fastsatte Bestemmelser gjælde ligeledes, i Tilfælde af at Kongen ved Sinds- eller Legemssvaghed bliver uskikket til Regjeringen, eller er fraværende fra Riget." Og

„§ 15: De, som i Fölge Foranförte anordnes til at forestaa Regjeringen, medens Kongen er umyndig, fraværende eller paa anden Maade ude af Stand til selv at regjere, skulle for Storthinget aflægge fölgende Ed: „*Vi love og sværge at ville forestaa Regjeringen i Overeensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord.*“ —

antoges ligeledes eenstemmig med den Forandring, efter Forslag fra *Grögaard*, at De, som forestaa Regjeringen, „hver for sig aflægge følgende Ed: „*Jeg lover og sværger*“ o. s. v.

Ved § 14 foreslog Nogle, at Bestemmelserne i § 12 ogsaa skulde gjælde i de Tilfælde denne § indeholder. Andre fandt det derimod upassende, at Dronningen under saadanne Omstændigheder skulde have Deel i Regjeringen.

„§ 16: Saasnart deres Statsbestyrelse ophörer, skulle de aflægge Kongen og Storthinget Regnskab for Samme.“ —

bifaldtes eenstemmig.

„§ 17: Nærmeste Arving, om han er den regjerende Konges Sön, förer Titel af Kronprinds til Norge. De övrige Kongelige Börn kaldes Prindser og Prindsesser.“

Hegermann foreslog, at Titelen af Prinds og Prindsesse ogsaa skulde tilkomme Kongens Descendenter i 2det, 3die o. s. Led samt i Sidelinjerne, og efter nogen Debat blev §'en eenstemmig vedtaget saaledes forandret:

„Nærmeste Thronarving, om han er den regjerende Konges Søn, fører Titel af Kronprinds til Norge; de Øvrige, som til Thronen ere arveberettigede, kaldes Prindser, og de Kongelige Døtre Prindsesser.“

„§ 18: Ingen Prinds af Blodet maa forlade Riget, gifte sig eller begive sig i fremmed Tjeneste uden Kongens Tilladelse. Handler han herimod, forbryder han sin Ret til Kronen.

Koren meente, at den myndige Prinds burde kunne gifte sig efter eget Tykke, hvorimod *Wedel* troede, at Kongens Samtykke var nyttigt og nødvendigt, forat ikke, som man havde seet Exempler paa, en Prinds skulde gifte sig altfor langt under sin Stand. §'en gik dog eenstemmig igjennem som den var.

„§ 19: De Kongelige Prindser og Prindsesser skulle for deres Personer ikke svare for andre Dommere end Kongen eller hvem han dertil forordner.“

Wedel ytrede ved denne Lejlighed, at det syntes haardt, om man paa den ene Side skulde negte Prindserne og Prindsesserne en Ret, som tilkommer enhver Statsborger, at den-

ies af almindelig Ret og for sit Værnething, og paa den anen Side give Kongen Ret til at beskikke deres Dommere. Frederik IIden af Preussen's Historie som Kronprinds og Karoline Mathildes havde noksom viist dette. Rigsretten burde være deres Forum. Der blev ogsaa debatteret, om den Klausul skulde lægges til §'ens Slutning: „med mindre de beklæde Statens Embeder.“ Med meer end ⅔ Stemmer gik dog §'en uforandret igjennem.

„§ 20: Kongen er myndig naar han har fyldt det attende Aar. Saasnart han er indtraadt i sit nittende Aar, erklærer han sig offentligen at være myndig.“

Wedel ytrede, at det vilde være farligt og upassende at lade sig regjere af en Dreng, hvilket man vel ofte her i Norden kunde kalde Personer paa 18 Aar. Han foreslog derfor Myndighedsalderen udsat til det 21de Aar. *Hegermann* m. Fl. replicerede vel, at det var forat undgaa de muligens farlige Følger af en lang Mellemregjering, at man havde foreslaaet det 18de Aar. Der sattes da under Votering, om der skulde foretages nogen Forandring ved den i §'en ansatte Myndighedsalder, og da 73 Stemmer erklærede sig for at den skulde udsættes, foresloges det 19de, 20de og 21de Aar som *termini a quibus*. 15 Stemmer erklærede sig for det 19de, 51 for det 20de og 44 for det 21de, og saaledes forandredes i §en Ordet „attende“ til „tyvende“ og „nittende“ til „enogtyvende,“ hvorefter den iøvrigt eenstemmigen blev bifaldt.

Efter et saa drabeligt Dagsvirke hævedes dette Møde. Og gjennem det store Altanvindu mod Vest skinnede heller ikke Solen længer. Fra Rude til Rude gled det sidste violetrødmende Gjenskin af de Skyer, hvorunder den var forsvunden for at gaa op over den anden nordlige Hemisfæres befriede Lande, Verdens Forbilleder i at vinde sig Friheden, saa styrkede allerede af dennes unge Blod, at de befandt sig i frygtløs Kamp paany i Grændseskovene og paa Oceanet med ættes trekronede Dronning, det gamle skinsyge Moderland. Just skinnede i denne Stund Solen paa den lange Linje af den

engelske Cochranes Blokadesejl, og en ny Dag af Aarvaagenhed begyndte for Patrioterne; her kaldte Foraarets farvede Tusmørke Patrioterne til Ro, og idet de droge hver til sit, kunde de i den smukke naturlige Lund „Dorotheenbusken", ligeoverfor Rigssalen, i hvis Alleer de saa ofte vandrede, Ven med Ven eller Manden ene med sin Grublen, høre den norske Nattergal hilse Norges herligste Foraar med Toner, saa afvexlende, begejstrede, dybe, søde og tungsindige, som de Følelser, der nu fyldte dets Ædlestes Hjerter, og at indvie med dem de guldsprættende Birke, hvorfra de klang, til det Symbol paa Norges Frihed, dette yndige Træ er blevet i Folkets Tale og Sange. Det sprætter i den Egn i ikke altfor sildige Aar med Majens Begyndelse, og staar i sin fagreste ungdommelige Pragt ved Maanedens Midte. I dette Foraar, i 1814, holdt det Skridt med Konstitutionens Udvikling, springende ud, aabnende sine Knopper med dens Paragrafer. Den 4de Maj svævede kun om dets Kviste i Solen ligesom et tyndt, med glimrende Punkter besaaet, bleggult Flor; den 17de kan man være vis paa, Birkene der ligeoverfor Hallen stode i fulde Kroner, med lavende, gyldne, fryndsede Guirlander i Festons om den hvide Stamme, der indbyder saa til deri at indriste hvad der er Hjertet dyrebart.

Dagsværket havde været en Begyndelse som den fremadstevnende skumkløvende Snekkes. Alle maatte være tilfredse dermed, men Konstitutionskommitteen især med at dens Arbejde saa godt havde udholdt den første Prøve inden Skrankerne.

Det samme Repræsentant-Antal mødte igjen den 5te Maj, og fortsatte med

„§ 21: Kongens Kroning og Salving skeer i Trondhjems Domkirke, efterat han er bleven myndig, paa den Tid og med de Ceremonier han selv fastsætter."

Omsen foreslog Kristiania til Kroningssted fordi denne By skulde være Hovedstaden, hvorimod *Darre* forsvarede Trondhjems Adkomster paa Grund af de historiske Erindringer, som knytte sig dertil. *Koren* fandt ogsaa et Argument for Trondhjem i at Kongen derved kom til at gjøre en Rejse igjennem

Landet, hvilket maatte antages at være gavnligt. *Grögaard* opkastede Spørgsmaal, om Tiden for Kroningen ikke burde bestemmes, forat den ikke skulde gaa saaledes i Langdrag, at den, som man havde seet Exempler paa, aldrig blev foretaget. *Præsidenten* bemærkede, at nogen Tidsbestemmelse ikke vel kunde finde Sted, da Krig og Landfarsot kunde forhindre sammes Overholdelse. *Hount* mente, at Kroningsceremonierne burde bestemmes for Omkostningernes Skyld; men *Præsidenten* fandt dette mindre passende, da Ceremonier, som nu bleve foreskrevne, vel neppe vilde stemme med Tidens Aand om 100 Aar, hvilken Tid man dog vel burde paaregne for en Grundlov. Storthinget skulde hver Gang faa at bestemme Omkostningerne, og Kongen kunde desuden have privat Formue, som han vilde anvende paa sin Kroning. Med 88 mod 22 Stemmer blev det dog ved Udkastet; og med netop ⅔ Stemmer antoges ligeledes

„§ 22: Er Thronarvingen fraværende, naar Kongen dör, bör han indfinde sig i Riget inden 6 Maaneder, efterat Dödsfaldet er ham tilkjendegivet, hvis uovervindelige Hindringer ej forbyde det, eller for sin Person have tabt Adgang til Thronen."

Mölbach opkastede Spørgsmaal, om ikke Maaden, hvorpaa Dødsfaldet skulde bekjendtgjøres, burde bestemmes, forat forebygge Paaskud om Uvidenhed fra Thronarvingens Side. Andre foreslog, at saadant skulde ske ved en Deputation, og *Wedel* og *Diriks* paastode, at det absolut maatte forudsættes, at Tilkjendegivelsen af Dødsfaldet var beviist, førend Udelukkelse kunde finde Sted. Maaden hvorpaa Tilkjendegivelsen skulde ske, mente de lod sig ikke forud bestemme, da der kunde indtræffe Omstændigheder, som ikke tilstedede, at Forskriften blev befulgt, men at andre Bekjendtgjørelsesmaader maatte bruges.

„§ 23: Bestyrelsen af den umyndige Konges Opdragelse bör, hvis hans Fader ej derom har efterladt nogen skriftlig Bestemmelse, betroes disse af Storthinget dertil udnævnte Mænd i Forening med Enkedronningen, om hun er hans kjödelige Moder, med Udelukkelse af den nærmeste Thronarving, hans Livsarvinger og Statsraadet." —

bifaldtes eenstemmig med det Tillæg efter *Wergelands* Forslag, at der istedetfor Ordene „og Statsraadet" skulde sættes til: „og Regentskabets øvrige Tilforordnede". Han fandt

nemlig, at de samme Grunde, som der var for at udelukke Statsraadets Medlemmer, ogsaa maatte tale for Udelukkelsen af de Mænd af Storthinget, som efter § 13 skulde deeltage i Regentskabet.

Eenstemmigen passerede derpaa de følgende tre Paragrafer:

„§ 24: Alle Regjeringsbeslutninger og Befalinger skulle stedse udstedes i Kongens Navn." *)

„§ 25: Ved Kongens Död eller i det Tilfælde, i hvilket et Regentskab bör beskikkes, skal strax et overordentligt Storthing sammenkaldes af Statsraadet. Forsömmer Statsraadet denne Pligt over 4 Uger, besörges Sammenkaldelsen ved Justitiarius og Tilforordnede i Höjesteret."

„§ 26: Er den mandlige Kongestamme uddöd, og ingen Thronfölger udkaaren, da sammenkaldes Storthinget strax paa den i forrige § beskrevne Maade, for at vælge en ny Kongeæt. Imidlertid forholdes med den udövende Magt efter § 13."

Ved § 25 blev dog, paa *Wedels* Bemærkning, at Statsraadet ikke altid ved Kongens Død kunde sammenkalde Storthinget, da saadant maatte ske af Thronarvingen selv, naar han var myndig, vedtaget, at Udtrykkene i §'en skulde under Redaktionen forandres derefter. Og saaledes blev da Ordene „eller andre Vedkommende" tilføjede efter „Statsraadet" i Slutningen af første Punktum.

Desto flere Debatter vakte de to følgende Paragrafer, som begge spillede hen paa Muligheden af et intimere Forhold til Danmark, og saaledes var Prøvestene paa de ægte norsknationale Hjerter.

„§ 27: Kongen skal bo i Riget, og maa ikke opholde sig uden for det længer end 6 Maaneder uden Storthingets Samtykke, med mindre han for sin Person vil have tabt Ret til Kronen."

Weidemann, som ved Spørgsmaal, der i nogen Maade rørte Landets Selvstændighed og Nationaliteten, viste en levende Indbildningskraft, foreslog, at Kongen skulde forpligtes til at bo inden Rigets *nærværende* Grændser, og *Omsen*, at det ikke skulde staa i Storthingets Magt, at bevilge en længere Udeblivelse. Det kunde ellers let ske, at Kongen lidt efter

*) I Kommitteens förste Udkast löd denne § saaledes: „Alle Regjeringssager, Beslutninger, Befalinger og Forretninger skulle ske i Kongens Navn. Og skal han altid selv underskrive naar han har naaet den myndige Alder og tiltraadt Regjeringen."

dt kunde faa stadigt Ophold i et andet Land og blot gjøre ystrejser til Norge som i forrige Tider. Man kunde da komme l at faa en Konge paa Papiret; og det burde derfor bestemmes, at, naar Kongen havde været fraværende i 6 Maaneder, aatte han ikke forlade Riget igjen før om 5 eller mindst 3 ar. *Fleischer* mente, at, naar Kongen havde været borte i Maaneder, burde han ikke kunne forlade Riget før efter ndre 6 Maaneder idetmindste, hvorpaa *Carstensen* holdt en omisk Oration, der gik ud paa, at Kongen i hele sit Liv kun aatte være fraværende i 6 Maaneder. Forgjæves søgte *Præsidenten* at formilde disse strenge Konditioner; *Carstensen* ilde ikke slaa af. §'en blev endelig med 84 mod 23 Stemmer antagen i en saadan Form efter *Weidemanns* og *Fleischers* Amendements:

„Kongen skal stedse bo inden Rigets nuværende Grændser, og maa kke uden Storthingets Samtykke opholde sig udenfor det længere end 6 Maaneder af Gangen, med mindre han for sin Person vil have tabt Ret il Thronen."

Ved § 28: „Kongen maa ikke antage nogen anden Krone eller Regjering, uden Storthingets Samtykke, hvortil i dette Tilfælde Totrediedele af Stemmerne udfordres." —

ytrede først *Koren*, at han troede at kunne øjne Muligheden af de tre nordiske Rigers Forening under Norges Konge, og at det burde staa i Folkets Magt, paa den Tid saadant kunde ske, at afgjøre om Foreningen var ønskelig eller ikke. Men nærmest gjorde §'en en Gjenforening med Danmark mulig, formedelst Kristian Frederiks meer end blot sandsynlige Valg, og dette gav *Wergeland* Anledning til en af sine fyrigste Taler.

„Intet, — sagde han — ærede Medborgere, intet anseer eg for mere fordærveligt for Fædrenelandet, end Gjenoprettelsen af Foreningen med Danmark, Kilden til den Afmagt, Fædrenelandet er sjunket i. Jeg siger dette i Sandhed uden lag til den Nation, som engang kaldte sig Tvillingbroder f Nor.

Det danske Folk udmærker sig ved flere elskværdige Dyder, og Frederiks Hjerte har i flere Decennier været prøvet. Vi nske begge al Held og Velsignelse, men Foreningen maa ej

være meer — Tvillingbroderskabet maa ej mere have Sted i al Evighed.

Den har kun Skinnet af Grundighed den Indvending, at vi ej bør binde Efterkommernes Hænder; thi maa Fædrene ej binde Efterkommerne, saa maa ingen Lov skrives; hver Artikel i Konstitutionen er et Baand paa Efterkommerne. Men skulde de bindes i noget, saa var det i dette Stykke, da vi kunne beraabe os paa en lang Erfaring. Et Skridt vi bebrejde vore Forfædre, maa vi ej tillade vore Børn. Vi, som have over 400 Aars Erfaring om Følgerne af Forbindelsen, bør for evig forekomme, at ikke vor Efterslægt, som engang vil have forglemt disse ublide Dage, ubesindig tilintetgjør Frugten af deres Fædres tunge Møjer, *Norges Selvstændighed*, og indlader sig i Forhold, de visselig engang ligesom vi ville finde vare et Onde.

Haard er den Himmel, som bedækker Norge, Klimatet er strengt; vi ere Beboere af en hyperboræisk Afkrog paa Kloden, og Naturen har bestemt os til at savne saamange af de mildere Landes Fordele. Men Naturen, god midt i sin tilsyneladende Ubarmhjertighed, og retfærdig midt i sin Uretfærdighed, har aabenbart villet levne os Erstatning for hine Savn, og derfor beskikket, at Norges, i nogle Henseender saa ufordeelagtige Beliggenhed skulde i andre Henseender være saare velgjørende. Himmelen har villet, at dette Rige, som ej kunde dele de rigere og skjønnere Landes Glæder, ej heller skulde dele deres Sorger; at dette Land, som ej kunde nyde de frugtbarere og mægtigere Rigers Lykke, ej heller skulde havt Deel i deres Elendigheder og Tvistigheder! Her skulde vi bo, saa var Himlens Vilje, som den Fattige i sin afsidesliggende Hytte, smaaligen forsynede, men tilfredse med det Lidet, nydende det i uforstyret Fred, uden at kjende de Stores Vellyster, men ogsaa udeelagtige i deres Kabaler, Splid og Kunster. Derfor afskar Naturen os fra Fastlandet ved et svimlende Dyb, en Afgrund, og værnede trindt om Landet med Pallisader af talløse Klipper. — Men vi overskrede Naturens afmærkede Grændser, og indgik en unaturlig Forbindelse med et Rige, der ej kunde andet end inddrage os i unaturlige Krige, indvikle os i Misforstaaelse med Magter, med hvilke

et for Norge var ligesaa ufornødent og underligt, som skadeigt, at være ueens. Al Fordeel af vort Lands Beliggenhed ave vi saaledes, ved Forbindelsen med Danmark, opofret. Ien er nu Baandet løst uden brødefuld Revolution, tilbydes s Lejlighed til at vende tilbage inden Naturens, Fredens og ykkens Grændser, skulde vi da fremdeles opofre eller tillade ildigste Efterslægt at opofre det store Gode, Fædrenelandets Beliggenhed forskaffer det? Skulde et Baand, der fast ved ntet gjengjælder de dyreste Opofrelser, atter kunne knyttes? Eller har Norge nogensomhelst gjensidig Fordeel af den danske Forbindelse, hvor stor og herlig maa da hiin Fordeel ikke være, naar selv langvarige Fejder ej ere for stor en Priis for samme? Nævn, hvo som kan, det politiske Gavn af Norges Indlemmelse i den danske Stat, som ej kjøbes for dyrt med Norges Sønners Blod, med hungrende Enkers og Børns Skrig, med Udelukkelse fra Europas Havne, med Handelens Død, med Pengevæsenets Undergang? Krig, Menneskeslægtens Svøbe, alt det Godes Ødelægger, — Fred, Gjenstanden for Folkenes megen Raab til Himmelen, skulde ej komme i Betragtning, skulde agtes for intet imod en Pagt med Øerne paa hiin Side Havet? Hvormed har da Danien fortryllet dette Folk, at det endnu, førend Riget har forvundet Lidelserne af 7 Aars Fejde, kan tænke sig Gjenforeningen — at det paa en Tid, da det lægger den første Grundsteen til en egen, uafhængig Stat, og staar færdig til med Strømme Blod at besegle sin Uafhængighed, kan taale Forestillingen om, at Efterslægten atter skulde skjænke Danmark Frugten af sine Møjer? Af en saa nøje Forbindelse mellem to Riger, der adskilles ved et Hav og ved et heelt mellemliggende fremmed Kongerige, kunde og kan ej komme andet end gjensidig Fordærvelse. En mægtig Flaade var kun det Eneste, der nogenlunde formaaede at sammenholde Delene af en saadan Stat; og da dette Baand brast, rast Norges Scepter udaf de danske Monarkers Hænder. Fordomsfrie Danske have endog erkjendt Gyldigheden af disse Sandheder, og selv gode Frederik vedgaar i sin Proklamation f. 18de Januar, at Flaadens Tab opløste det mulige Baand mellem Dan og Nor.

Vi have svoret Norges Selvstændigsed; men hvad for-

staaes ved Norges Selvstændighed? Have vi været selvstændige, eller ere vi det først nu? Ingensteds har en højere Tolk udviklet os tydelig Selvstændighedsbegrebet. Mig forekommer det imidlertid unegteligt, at Eden forpligter os til for evig at bryde med Danmark. Thi, er en Forbindelse med *Sverige* Uselvstændighed, saa maa og Forbindelsen med Danmark være det. Er *Sverige* os et *Scylla*, saa er *Danmark* os et *Charybdis*. Og nu er det Tid i alle Maader at betrygge os, at vi ej efter ved Kamp og Møje at have undsejlet hiint, som et Vrag skulle strande paa dette! Yder Folket nu alt — hengiver det Liv og Formue til Brug indtil sidste Skjærv, saa maa og bør det og vinde hædret Selvstændighed ligesaavel fra den ene som den anden Side.

Altsaa, Brødre, aldrig mere dansk! Dette er hver ægte Normands Ønske. Vi have været Kongerne af Danmark et trofast Folk. Tiden er kommen, da vi, uden at forspilde denne Ros, uden brødefuld Insurrektion mod en lovlig Herre kunne iagttage Fædrenelandets Interesse. Vi ville tage et venskabeligt Farvel, uden Harme, uden Nag. Vi skilles nødig fra en Ven, som lang Omgang har gjort os kjær, skjønt vi ofte saa suurt til hinanden. Men det maa saa være. Hvad Gud haver villet adskille, maa intet Menneske tilsammenføje.

Jeg foreslaar derfor, at Kongerigerne Danmarks og Norges fremtidige Adskillelse udtrykkelig anføres i Konstitutionen. Det vilde være let, yderligere at motivere Vigtigheden deraf; men jeg anseer det for ufornødent, og frygter for at trætte Forsamlingens Opmærksomhed. — Skulde dette Forslag ej antages af Forsamlingen, da giver jeg mig den Frihed at proponere, at 28 § maa udtrykkes saaledes: „Kongen maa aldrig antage nogen anden Krone eller Regjering.“ Betingelsen: „uden Storthingets Samtykke,“ anseer jeg enten for overflødig eller farlig. Overflødig er den, saafremt sidste § bliver gjældende, som tillader Storthinget at ændre Konstitutionen. Overflødig er den, dersom 1 § skal være evig gjældende, da denne erklærer Norge for et frit og uafhændeligt Rige. Farlig er den stedse; thi den vil udsætte Storthinget for Fristelse, og intet er vissere, end at Pluraliteten paa Storthinget ikke altid er Pluraliteten i Folket. Have derimod Nationens

›ræsentanter et ubetinget Forbud at henpege paa, da kan vil en Fyrste aldrig, i Henseende til andre Throners Bestise, sætte dem paa Prøve; og skulde det ske, hvilken Fridighed til Afslag giver det ikke at kunne sige: vi tør ikke; have Loven for os!"

Efter en saadan Expektoration kunde vel en Mand være rettiget til at sige sit Amen, sit *Dixi & animam liberavi;* n *Wergeland* havde en endnu kraftigere Tale i Baghaanden, ilken han dog ikke fremførte, af Frygt for at opirre Gerterne, og mistvivlende om at det vilde lykkes ham, ene unnderstøttet, at aabne Forsamlingens Øjne for den Fare r Rigets Selvstændighed, som lurede under hine tre Ord. ı imidlertid Intet af hvad der er opbevaret fra hine Dage leligere og mere levende anskueliggjør hvad Meninger om rges Fortid og Fremtid, der besjelede Taleren og det Parti, n bekjendte sig til, og da denne anden Tale, om end blot it og billiget underhaanden af de Ligetænkende, saaledes er nyt og interessant Aktstykke, der kaster Lys ned i Hjernes Dybde, har jeg troet at kunne opbevare den her, om ı end ikke kan siges at tilhøre Historien om det Passerede. I Opførelsen af dramatiske Stykker plejer man ofte, for likums Skrøbeligheds Skyld, at sløjfe ved en Indcirklen e Repliker, og det stundom just de meest poetiske. Men for komme de dog Læseren tilgode; og i Ejdsvoldsdramaet netop denne sløjfede Tale en af de Repliker, som den nsomme Læser vil beklage er gaaen tabt under Opførelsen. n vel var det for Repræsentanten, at han lod det blive ved d han havde sagt; thi det lader sig ikke sige til Rigsforalingens, eller rettere det herskende Partis, Ros, at poli-Tolerance var en af dens Dyder. Og her førte den meest lerede af Minoriteten et saadant filippisk Sprog, her blotle han med saadan Kjækhed sine Modstanderes politiske erter, med saadan Aabenhed sit eget, her slog han i Flugt indenfor Hensigternes Grændser, og her profetede han med saa sikker og harmfuld en Sorg over den remtid man beredede Fædrelandet*), at Reglementet neppe

*) Havde Kristian Frederik vedblevet at være Norges Konge, havde vi

skulde have beskyttet hans ulykkelige Hoved for de voldsomste af alle Majoritetens Vredes Elementer, og ganske vist vilde man, istedetfor det kordiale „Hvad sa' du, Broer? (eller Fætter)?“ som stundom, sagt med Haanden lagt til Øret, pudsigen afbrød de Talende, have hørt Talen afbrudt paa flere Steder af Udraabet: „Hvad siger den Forræder, den Svenske!“ eller af det forfærdelige „Stinges“ d. e. „Ned med ham med Kniven!“ som Brevskriveren fra Ejdsvold siger tidligen skal underhaanden være bleven hørt.

Man tænke sig blot Rigsforsamlingens to Partier, Majoritetens Intolerance, dens overmodige, lidenskabelige Chefer, den adsplittede, klejnmodige Minoritet, Erindringerne fra den 12te og 19de April, Regenten og hans Partisaner under samme Tag, og saa denne Tale holdt:

„Jeg raader til og foreslaar, at den sidste Klausul i denne § udslettes, nemlig den: „uden Storthingets Samtykke,“ og at det forbydes ubetinget, at Norges Konge antager nogen anden Krone.

Den Klausul synes at komme saa uskyldig og beskeden tilsidst, men den er lumsk og farlig, og kan volde meget ondt. Gjenforening med Danmark leder den til; altsaa til det vi af alt mindst maa ønske.

I gamle Dage var dette Folk agtet og berømt, dette Rige mægtigt. Men hvad er det bleven i de Aarhundreder som ere forløbne siden den sidste Haraldides Endeligt? Forarmet, forglemt, reduceret til en Provinds, nej til en Koloni, hvor man vil opføre Toldboder til Indsamling af Skatterne og Fæstninger til at kue de Skatteydende med, men hverken Skoler eller Akademier eller Hospitaler eller Kongeboliger. Dertil skjænkede private norske Mænd Lokalerne. Sine Nederlag betalte man med norske Provindser, og sine sidste med hele Norge. Lemlæstede og udsuede har man kastet os fra sig. Lad os endelig Norge vorde selvstændigt, lad Aareladningerne ophøre, og Riget beholde sit Blod inden i sig, da vil man se med hvilken Spændekraft det vil udvikle sig og hæve sig i alle Dele.

alt oplevet den Tid da disse Spaadomme sandsynligviis vilde være gangne i Opfyldelse. Og da — eet eller nogle Hvedebrødsaar, hvori Norge ikke var bleven tilsidesat: men saa *l'ancien regime*.

Have vi nu flere Aarhundreders Erfaring for os om den ınske Forenings Skadelighed, skulle vi da ikke ved alle mu- ʒe Midler hindre dens Fornyelse, eller skulle vi ikke vogte s og med al mulig Forsigtighed bortskaffe Alt, som kan gjøre en mulig, og følgelig ogsaa bortskaffe bemeldte Klausul: uden Storthingets Samtykke?"

Man siger: hvad kan det skade, at de Ord staa der? Storthinget vil dog vist aldrig samtykke i en Gjenforening; let er altfor meget imod Folkets Vilje. Hvad kan det skade? eg spørger: hvad kan det nytte? Alt unyttigt maa bortskaffes af vor Grundlov. Alt unyttigt maa bortskaffes af vor Statsforfatning baade i den ene og anden Henseende. Vil man ikke, at Storthinget skal samtykke, saa maa man heller ikke give det Lov at samtykke. Ansaa man det ikke for muligt, at Storthinget kunde samtykke, saa havde man heller ikke anseet det for hensigtsmæssigt at paahænge Paragrafen denne forræderiske Sætning. Hvo kan tvivle paa, at dens Ophavsmand jo har tænkt sig, at den Tid kunde komme, da en Gjenforening ikke blot blev mulig, men endog ønskværdig? Ja hvo ved, om den ikke just skylder Ønsket om en Gjenforening n Tilværelse, og om den ikke netop er sat der, forat gjøre ı saadan Reunion mulig?

Saaledes slaar man en Jernring i Siden paa et Fartøj. en hænger der uden at nogen lægger Mærke til den, uden den synes at gjøre fra eller til, skade eller gavne. Men den seer man, at den tjener til at fæste Hagen eller Tou- ıt i, naar man vil hale Skuden til sig. „Uden Storthingets ımtykke" er en Hank til at tage os i, og den vil jeg skal aaes af.

Man siger ogsaa, naar der staar, at Norges Konge ikke an bestige nogen anden Throne uden Storthingets Samtykke, aa er det nok, saa er der ingen Fare; thi Storthinget samtykker ikke, med mindre Folket vil det. De, som tale saa, maa ikke vide hvormange danske og fordanskede Sjæle Landet er fuldt af; de maa ikke kjende Parlamenters, Kammeres og Rigsdages Natur og Historie, ikke vide, hvor let en Regent skaber sig Repræsentantskaber efter sit Sind, hvor let han indvirker paa samme og sætter sin Vilje igjennem, og hvor-

meget lettere han gjør det i et Land, hvor der hersker saadanne Fordomme til Gunst for Sagen, hvor der hersker saadan Danomani.

Jeg for min Part maa, efter den Vending Sagerne have taget og efter det Kongevalg, som kan forudsees, anse Gjenforeningen for næsten vis, endog om hiin Klausul udelades; men bliver den staaende, er Tilbagefaldet saa meget sikrere, — og det heller om kort Tid end længere hen i Tiden. — Endog under Norges første Konge vil det ske, medens dennes Personlighed gjør det vanskeligt for Folket, at enten skille sig ved ham, eller negte ham hans skjønnere Fædrenearv, den danske Sukcession, som ikke kan være langt borte, — medens Landet er fuldt af Danske og Dansksindede, medens Fordommene ere i fuld Kraft, og medens man endnu er uvidende om hvad Landet kan blive til i en fri Tilstand, og indbilder sig, at Rigets nuværende Afmagt og Forlegenhed er en Følge af, at det er bleven løsrevet fra den danske Stat som en Arm af et Legeme, forvexlende saaledes Virkning med Aarsag.

Lad det altsaa ikke blive muligt for selve Storthinget at samtykke deri! Selv under den Forudsætning, at Storthinget var Folket og at Folket var Storthinget, saa Storthingets Samtykke virkelig var Folkets eller Pluralitetens Samtykke, bør Bestemmelsen udgaa. Thi naar Folket kunde samtykke i en Gjenforening, saa kjendte det ikke sin egen Velfærd. Man maa betage Folket Magten til at kunne skade sig selv, eller i det mindste lægge det saamange Hindringer i Vejen derfor, som muligt. Man bør, ved at udelade Betingelsen *quæstionis*, lage det saa, at det norske Folk ikke kan blive dansk igjen, uden at bryde selve Konstitutionen.

Jeg forudseer, siger jeg, en Gjenforening, saaledes som Tingene gaa, endog uden hiin Klausul, og af den Grund alene er det, at jeg vilde raade til en Forening med Sverige under Betingelse af vor Konstitution. Det herligste vilde være, at Norge bestod ganske for sig selv, og hverken havde med den Ene eller den Anden af Naboerne, som elske os saa inderlig, at skaffe. Men efter min Anskuelse lader dette sig ikke gjøre. Undgaa vi Charybdis, saa falde vi i Scylla. Hvad Folket i

'elten vinder over den ene, vil det i Fred og Ro skjænke en anden. Sejeren bringer ingen Gevindst, men Tab af det i fegte for. Ved at vinde, vinde vi intet, og det norske Blod r flydt forgjeves, naar det er udgydt for en dansk Thronarving. Jndgaa vi at forenes med Sverige, vi undgaa da ikke at gjenorenes med Danmark. — Men af disse Alternativer anseer eg det første, nemlig Foreningen med Sverige, for det mindste Onde. Der er to Goder, vi have, at fegte for, nemlig Rigets absolute Selvstændighed og den Grundlov, vi udkaste os. Det første anseer jeg for at være tabt, eller, efter de politiske Omstændigheder, uerholdeligt. Tabes det ikke i Kampen med Sverige, saa tabes det i Freden med Danmark. Men denne erholdelige absolute Selvstændighed er ikke af den høje Vigtighed som Grundloven. I Forening med et af Rigerne, under Betingelse af vor Konstitutions Bibehold, kan det Norske Folk blive lykkeligt; men kuldkastes Konstitutionen, saa bliver det lidende, hvad enten det forenes med Danmark eller med Sverige.

For Konstitutionen maa vi altsaa fegte indtil det Yderste i alle Tilfælde. At tabe den, er først et sandt Tab; det er at ligge under.

Nu vel, siger man, naar saa er, at vi maa forenes med et af Rigerne med Bibehold af Konstitutionen, hvorfor kunne vi da ikke heller forenes med vore gamle Brødre de Danske, og beholde vor Grundlov, end med de Svenske? Nej, heller med de Svenske. I Forening med Sverige er det sandsynligere, at vi kunne beholde Grundloven i Tidens Længde tilligemed al den udvortes Selvstændighed, den endog i saadan Forbindelse kan forbeholde Riget, end i Forbindelse med Danmark.

Sverige er selv et konstitutionelt Land, Danmark et despotisk. Regjeringen i begge Lande, Norge og Danmark, vilde blive modsatte Extremer.

Vi have ingen Sympathier med de Svenske, siger man. Desto bedre, siger jeg; desto vanskeligere vil en Amalgamation blive, desto lettere ville vi beholde vor Nationalitet. Med Danmark vil Amalgamationen strax være gjort. Norske og Danske ere som to Draaber Vand, der ville flyde sammen ved

den ringeste Berørelse. Svenske og Norske ere i denne Henseende som Vand og Olje.

Men, siger man, vi have jo næsten intet tilfælles med det svenske Folk, uden samme Fornødenheder og samme Udførselsvarer. Just derfor er denne Forening at foretrække for den danske, naar vi have vor Selvstændighed og Nationalitet for Øje.

Det norske Folk har et Slags Mistro til det svenske, især til dets talrige Adel. Atter desto bedre, saa vil det norske Folk med saameget mere Cirkumspektion vaage over sin Grundlov og sine Foreningsretligheder, hvilke det derimod af Kjærlighed og Tillid til den danske Regjering og af tilvant Lydighed efterhaanden vilde lade sig fraliste.

Jeg vil her ikke tale om, hvad Politik tilraader med Hensyn til de geografiske Forhold, og hvormeget vissere det er, at vi i Ufredstid komme til at slutte os til et Parti, som er mere passende for os eller mindre uheldbringende for Riget, naar vi ere unionerede med Sverige, end naar vi ere det med Danmark. Hvad nogle snakke om, at vi i Krigstid vilde savne det danske Korn, er ikke værdt at lægge Mærke til. De Danske ville ligesaa gjerne sælge, som vi kjöbe deres Korn, og vi ville aldrig savne det, saalænge der er Agerdyrkning i Danmark. Ja midt i en Krig med selve Danmark vil Danmarks Korn komme til vort Land. De maa sælge deres Korn til os, for at faa Penge til at føre Krigen imod os. Noget kan vi selv tage paa Søen. Det hændte jo i den sidste Krig, Danmark havde forskaffet os med England, hvis man kan tro Rygter og Skipperefterretninger, at jydske Skibe, som skulde tilføre os Korn, naar de vare komne halvvejs, forandrede Kurs, og styrede vester til England med det.

Jeg anseer det altsaa for en sand Politik, som Kjærlighed til Fædrenelandet og Omsorg for dets Frelse og Fremtids Vel tilraader, at vi, om vi ikke ville tilbyde den svenske Konge den norske Throne under Betingelse af at vor Grundlov bibeholdes, og at vi beholde vor egen indvortes Regjering, vor egen Lovgivning og Pengevæsen, Maal, Vægt, Sprog, Krigsmagt, Flag etc., dog udelade af denne Paragraf de Ord: „uden Storthingets Samtykke“.

Talerne, der holdtes i Rigsforsamlingen, vare enten improviserede eller kun bundne til saadanne Notater, som lode sig opskrive paa en Lap paa Bænkene, paa en tjenstvillig Ryg eller, som i de østerlandske Skoler, paa Knæet, og saaledes ere kun de Foredrag, der, i Form af Betænkninger og Forslag, vare ordentligen nedskrevne og vedlagte Protokollen, at finde i dens trykte Forhandlinger. I disse findes derfor ikke andet Spor saavel efter Wergelands som andre Repræsentanters holdte Foredrag, og Overgangen til Modpartiets Anførsler anderledes antydet end i disse magre Linjer: „Efterat der var gjort adskillige Indsigelser imod denne §, fremlagde *Jacob Aall* sin Betænkning, der lyder saaledes“:

„At forbyde i nærværende Konstitution, paa en absolut Maade, Norges Konge at modtage nogen fremmed Krone, kunde, efter mit Begreb, blive et Indgreb i Landets tilkommende nationale Lykke. Det er umuligt for nærværende Forsamling at forudse alle de Tilfælde, som kunde gjøre en saadan Indskrænkelse farlig for Samfundet. Hverken denne eller andre Bestemmelser, der ikke kunne betragtes som Grundlove, hvis uforanderlige Værd igjennem alle Tidsaldre er bleven erkjendt, bør gjøres saa urokkelige, at de jo kunne modtage de Modifikationer, som Tid og Omstændigheder, Landets Tarv og forandrede Kulturtilstand maatte gjøre fornødne.

Ligesom en saadan absolut Lov vilde være farlig, saa vilde den og indeholde en direkte Modsigelse mod Konstitutionens Aand. Efter Kommitteens Forslag vil rimeligviis nærværende Konstitution kunne underkastes Modifikationer. Rigsforsamlingen, som ikke tiltror sig den Viisdom, at kunne i et stakket Tidsrum træffe en uforbederlig Norm for Stats-Styrelsen, som tæller flere forstandige end i Stats-Politiken erfarne Mænd blandt sine Medlemmer, forbeholder tilkommende Forsamlinger at fuldende det nærværende Værk, der umuligen nu kan modtage den høieste Grad af Fuldkommenhed.

Jeg foreslaar altsaa, at den 28de § maa beholde sin nærværende Form.“

Unegtelig var der mere Frihed for Nationalrepræsentationen i den Bestemmelse, *Aall* forsvarede, men visselig der var ikke mere fjernsynet, efter Menneskene, som de ere, afpasset,

og efter Sandsynlighederne beregnet Klogskab og heller ikke mere sand Omsorg for Nationens Selvstændighed, end der laa i *Wergelands* Amendement. For de Sympathier, som endnu ikke vare udslettede af *Aalls* bløde, i sin Struktur mere danske end norske Karakteer, hvori de havde furet sig dybere ind end hos de fleste andre Normænd, havde Tanken om en Gjenforening med Danmark, med Behold af den frie Forfatning, heller ikke det afskrækkende, som for hans Modstander i denne Sag. Til hans Ytring om den mulige Lykke, der kunde ligge for Norge i Kongens Erhvervelse af et andet Rige, bemærkede ellers *Rein*, at det var vigtigere, at Landet blev regjeret vel, end at dets Konge regjerede over Meget, hvilket Sidste i Almindelighed var til Hinder for det Første. Han troede derfor ikke, at enhver Udvidelse af Riget kunde være ønskelig. *Diriks* bemærkede, at man ved de Ord „eller Regjering" havde havt Hensyn til den mulige Erhvervelse af Lande, som just ikke vare Kongeriger, saasom Fyrstendømmer, Provindser eller Kolonier, hvis Besiddelse kunde være nyttige for Riget og dets Handel.

Men Ængstelsen for en Gjenforening med Danmark havde talt forgjæves. Det viste sig ved Voteringen, da §'en blev antagen uforandret med hele 98 Stemmer imod 11, at Øjeblikket med sine Krav og Interesser, og den nærmeste Fremtid med sine glade Løfter beherskede Fleerheden saa udelukkende, at den kun havde et dunkelt Blik for Fremtidens politiske Sandsynligheder og Kombinationer.

Eenstemmigen antoges derpaa

„§ 29: Kongen anordner al offentlig Kirke- og Guds-Tjeneste, alle Möder og Forsamlinger om Religions-Sager, og paaseer, at Religionens offentlige Lærere fölge de foreskrevne Normer." Og

„§ 30: Kongen lader i Almindelighed indkræve de Skatter og Afgifter, som Storthinget paalægger."

Den følgende Paragraf, navnlig i Anledning af den deri omhandlede Anvendelse af det beneficerede Gods, gav derimod Anledning til megen Diskussion. Den lød:

„§ 31: Kongen vaager over, at Statens Ejendomme og Regalier anvendes og bestyres paa den af Storthinget bestemte og for Almeenvæsenet nyttigste Maade.

Saavel Kjöbesummer som Indtægter af det Gejstligheden og Skolerne

eneficerede Gods skulle blot anvendes til Gejstlighedens Bedste og Oplysningens Fremme.

Milde Stiftelsers Ejendomme skulle alene anvendes til disses Gavn."

Fra Bønderne *Lundegaard*, *Huvestad*, *Harildstad*, *Olsen* og *Björnsen* fremlagdes og oplæstes følgende Forslag, som de forlangte tilført Protokollen, bekræftet Gjenpart af og Votering over:

„Det beneficerede Gods, der er en Levning fra den Katholske Hierarchies Old, der og er at anse som en for nærværende Tid og Omstændighed aldeles overflødig og upassende Interesse; ligesom og at saadant Gods ikke heller bliver bragt til den mulige frugtbringende Fuldkommenhed ved Forbedringer: saa var det at ønske, at alt saadant Gods maatte blive anvendt til det almindelige Bedste, og i Anledning af Landets vilkaarlige og trængende Omstændighed, som et Bidrag eller Hypothek til at ophjælpe Statens Bank og Pengevæsens yderst slette Forfatning, der mulig vil opbyde alle mulige Anstrængelser af Statskræfterne; og ikke, som der i § 31 i Konstitutionsakten er foreslaaet. Vores Forslag og Formening er, i Følge vore Kommittenteres Forlangende, at Præsterne for Eftertiden kunde blive aflagte med fast Lønning i Penge, som andre Embedsmænd, af Statskassen, saaledes som kunde tilstrækkelig ansees, og passende for Enhver; hvorhos tillige maatte tages Hensyn til ethverts Kalds Præstegaarde, der i mange Henseender ere saare ulige i Omfang og Godhed, ogsaa maatte komme i Betragtning; men alt beneficeret Gods der udenfor maatte blive efter Omstændighederne lagt til det Almindelige ved at gjøres i Penge eller paa den Maade, man ansaa bekvemmest, at dette Gods ogsaa kunde vorde privat Ejendom, som andet Odelsgods, for vedkommende fremtidige Ejere. Men, skulde denne vor Formening ikke finde den høje Forsamlings Bifald, da maa det tillades os at nedlægge den Paastand, at det beneficerede Gods vel til Videre maa henlægges til Oplysningsvæsenet, men at 31te § ikke nu tilfulde fastsættes, men reserveres Ret til paa næstkommende Storthing nærmere at afgjøre den."

Heidmann forelæste nogle Bemærkninger, der gik ud paa et Samme, ligesom ogsaa *Dahl* erklærede sig derfor. Præ-

sterne selv toge, af en agtværdig og maaske ikke saa uklog Takt, mindre Deel i dette Spørgsmaals Afgjørelse, end man skulde troet efter dets Vigtighed for dem. Ikkun *Midelfart*, korteligen understøttet af *Darre*, udviklede sig i denne Sag. Han maatte protestere imod det Uretmæssige i at noget af det beneficerede Gods anvendtes udenfor sin udtrykkelige Bestemmelse, eller, forsaavidt det var skjænket til gudeligt Brug, imod at anvende det til noget andet. Oplysningen imellem Almuen paa Landet var derimod saa ringe, og Bonden i Almindelighed saa modvillig til at yde Bidrag til Skolevæsenet, at det beneficerede Gods hovedsagelig burde afgive Midler til Skolevæsenets Forbedring. Skulde det beneficerede Gods anvendes udenfor sin oprindelse Bestemmelse, mente Taleren, at man ikke maatte gjøre Regning paa deslige milde Gaver i Fremtiden. *Wedel* erklærede det for en uudslettelig Skamplet paa Forfatningen, om det tillod sig noget Indgreb i det beneficerede Gods. Det var Ejendom, en Stands Ejendom, der maatte respekteres ligesaavel som Privatmands. Men det var nu at befrygte, at, naar man begyndte med den, vilde man tilsidst angribe Privatejendommene. *Lysgaard* bebrejdede *Midelfart*, at han skar Alle af Almuen og alle Almuer over een Kam, og han anførte sin Hjembygd Biri til Exempel paa Bondens Beredvillighed til at bidrage til Oplysningen. Robede der sig Uvillighed dertil nogetsteds, da var vel Aarsagen, at Gejstligheden ikke havde sørget for duelige Skolelærere. I endnu hvassere Udtryk foer nu *Teis Lundegaard* løs paa Præsteskabet. Kry før over sit Forslag, hvis Hovedidee, at lade det beneficerede Gods komme det almindelige Pengevæsen til gode, ikke tiltalte Faa, talede han sig vredere og vredere. Præsterne, tordnede han, „mishandlede“ Almuerne, og tillode sig saamange Misbrug og „grove Forbrydelser“ med Bygningen, at det vel var paatide, at Folket tog lidt Haand i Hanke med. Men det var nu paatide for Trediemand at optræde imellem Parterne, og det blev da *Christie*, idet han nemlig oplæste og fremlagde en Betænkning *) mod Salget af det be-

*) I Rigsforsamlingens Forhandlinger er anmærket, at denne Betænkning savnes ved Protokollen.

neficerede og de offentlige Stiftelsers Jordegods. Han foreslog, at det indtil videre skulde henstaa med det i 1812 paabudne Salg af det beneficerede Gods eftersom det blev ledigt, og han lod sig henrives til at ytre de skrøbelige Paastande, at Bygsellejlændingen levede i Almindelighed i ligesaa gode, om ikke tildeels i bedre Kaar end Selvejeren, og da Gaarden sædvanlig gaar i Ætten, saa betryggedes ogsaa dennes fremtidige Kaar. Imidlertid vare Omstændighederne nu saa, at dersom Gaarden skulde sælges ved Auktion, vilde den afdøde Lejlændings Søn neppe kunne rejse de fornødne Penge til Kjøbet; ialfald ikke til at gaa til den Sum, som Kjøbstadmanden. Kom nu det meste Lejlændingsgods i denne Klasses Hænder, vilde det enten blive udsat for Lodbrug eller Forpagtning, og Følgen vilde blive, at Landet fik usle Lodbrugere og Fæstere istedetfor velstaaende Lejlændinger. Ved Voteringen blev dog ...ens mellemste Passus antaget med 69 Stemmer imod 40, og første og sidste eenstemmigen. Under den alternative Votering mellem §'en og de 5 Bønders Forslag, faldt det atter i Østerriiseer-Repræsentantens Lod at flette en komisk Scene midimellem Dagens øvrige alvorlige. Han voterede nemlig: Skal jeg svare efter min egen Interesse paa Spørgsmaalet, om det beneficerede Gods skal kunne anvendes udenfor sin oprindelige Bestemmelse, da maa jeg stemme: „Nej“; men skal jeg stemme efter min Hjertens Overbeviisning, maa jeg svare: „Ja“. Og opfordret til at afgive en bestemt Erklæring, voterede han dog: — Nej!

Ved § 32: „Kongen har höjeste Befaling over Rigets Land- og Sömagt. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Tropper maa inddrages i Riget uden Storthingets Samtykke.“ — vakte Klausulen om fremmede Tropper nogle Debatter. ...lck mente, at Hjælpetropper dog maatte kunne indkomme i Riget uden Storthingets Samtykke, saasom Tilfælde let kunde ...re, at der ikke blev Tid til at indhente det. *Wedel* ytrede ...imod, at Hjælpetropper kunde være ligesaa farlige som fiendtlige, og at der, under Navn af Hjælpetropper, kunde indføres saadanne som vare bestemte til at undertvinge Landet. Han tænkte da vistnok paa en dansk General Monk, ligesom ...nne stuartiske, en oldenburgsk Restitutor.

Udfaldet blev, at §'en antoges med 95 Stemmer imod 9, med det Tillæg, paa Forslag fra *Diriks*, at efter Ordet „Tropper“ sættes „undtagen Hjælpetropper imod fiendtligt Anfald.“

Imod „§ 33: Kongen har Ret til at sammenkalde Tropper, begynde Krig og slutte Fred, indgaa og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter.“

lod *Sibbern* oplæse følgende nedskrevne Foredrag:

„Det være mig tilladt, ved Regentens saa omtvistede Ret til at erklære Krig, ærbødigst i Rigsforsamlingen at ytre Følgende:

At denne Ret, negtet Regenten, undertiden har havt ulykkelige Følger for et Land, negter jeg aldeles ikke; Historien fremviser flere Exempler herpaa; men viser ikke den samme Historie tillige, at Regenten, i Besiddelse af denne Ret, har styrtet Nationen i Elendighed for flere Sekler? Naar den vise, den gode Regent stedse sad paa Thronen, behøvedes i denne Henseende ingen Bestemmelse; han vilde altid med faderlig Omhu vide at træffe sit Folks Vel; men, hvor faa Trajaner og Mark Aureler imod de mange Fyrster, der af pirret Forfængelighed, Herskesyge og andre smaalige Lidenskaber ofre deres Undersaatters timelige Lykke! Var ikke, som bekjendt, et skjævt Vindu, som Ludvig den 14de i ondt Lune opdagede, Anledningen til en af de skrækkeligste Krige, Frankrig har ført?

Mange ville vel paastaa, at Regentens ubetingede Ret til at erklære Krig ikke bliver farlig i det Land, hvor Beskatningsvæsenet er i Folkets Hænder; men disse Mange se da ikke, eller ville ikke se, at, naar Landet først efter Regentens vilkaarlige Vilje er styrtet i Krig, naar Fædrelandet, som Følge deraf, er oversvømmet af fremmede Krigere, eller Landets Sønner ligge i fremmed Land, ville da ikke Landets Børn, maa de ikke ville, om endog med Opofrelse af sidste Skjærv, søge at redde det elskede Fædreneland? Man glemme overalt ikke, om vi endog øjne den lykkeligste Fremtid for nærværende Generation, at Konstitutionen, som vi haabe, skal være skreven for kommende Slægter.

Paa Grund af Foranførte vælger jeg saaledes af tvende unegtelige Onder det mindre Onde, og tror, at Regenten ikke

ubetinget bør have denne Ret; selv Gustaf den 3dje i den Konstitution, han 1772 gav sig selv og det svenske Folk, antog: at, naar Statsraaderne eenstemmig vare imod Kongen, denne da ikke kunde erklære Krig."

Kommitteen, navnlig *Motzfeldt*, *Sverdrup* og *Wedel*, forsvarede dog §'en med en saadan Fremgang, at den tilsidst uforandret blev antagen med 90 Stemmer mod 14. *Sverdrup* mente, at ikke Den altid førte Angrebskrig, som begyndte Krigen; at det var upolitisk at tage et heelt Thing paa Raad med om at føre Krig, fordi samme da neppe vilde blive holdt hemmeligt; at der ikke da kunde gjøres Regning paa den Fordeel at føre Krigen paa fiendtlig Grund, og at Kongen i Krigshenseende var nok indskrænket ved Storthingets Bevillingsret. *Sibbern* svarede hertil, at denne Indskrænkning havde mindre at betyde end det syntes, da Folket vel maatte skaffe Penge naar Krigen først var begyndt. *Wedel* ytrede, at det ikke var saa let at skjelne mellem Forsvars- og Angrebskrig. Ikke Den, der slaar til, men Den, der ægger til Striden, er Aarsagen. Retten til at føre Krig var odiøs nok; men maatte ansees for et nødvendigt mindre Onde forat forebygge et større. Man havde ikke heller endnu udfundet Muligheden af at indskrænke denne Ret for Regenten, til hvem ogsaa det franske og det fri engelske Folk derfor havde overdraget den. Hvad *Sibbern* havde anført, at Gustaf III i 1772 tog havde fundet det hensigtsmæssigt at dele denne Ret med Stænderne, da havde Gustaf ogsaa viist, hvorledes den kunde sluderes, og hans Krig med Rusland beviste Farligheden af, at Folket havde Deel i Retten til at føre Krig.

Kommitteen støttede ogsaa især sit Forsvar til den Modmagt dette Kongens Prærogativ havde i Folkets Bevillingsret. Man vilde finde, at Kommitteen, i at afveje begges Magt, havde betænkt Folket saa vel, at ethvert yderligere Tillæg dertil ifra Kongen vilde gjøre denne til en Nullitet.

„§ 34. Regjeringen er ikke berettiget til militær Magts Anvendelse mod Statens Medlemmer uden igjennem de i Lovgivningen bestemte Former, medmindre nogen Forsamling maatte forstyrre den offentlige Roelighed, og den ikke öjeblikkelig adskilles, efter at de Artikler i Landslovene, som angaa Oprör, ere den tre Gange lydeligen forelæste af den civile Övrighed."

Grögaard mente, at den civile Øvrighed i Oprørs Tilfælde ikke altid vilde kunne finde Lejlighed eller være istand til at oplæse Loven, hvortil *Wedel* og *Diriks* ytrede, at Lovens Oplæsning ikke altid maatte ansees som absolut Betingelse for Militærmagtens Anvendelse. Denne maatte, i saadanne Tilfælde, som paapeget, desuagtet kunne bruges. Den civile Øvrighed maatte ogsaa være beføjet til at betjene sig af militær Eskorte under Oplæsningen, og Bestemmelsen havde Autoritet for sig i den engelske Konstitution, hvorfra den var hentet. §'en bifaldtes derpaa eenstemmig.

§ 35 oplæstes derpaa saalydende:

„Kongen har Ret til i Statsraadet at benaade Forbrydere, efterat Höjesterets Dom er falden og dens Betænkning indhentet *). Forbryderen har Valget, om han vil modtage Kongens Naade, eller underkaste sig den ham tildömte Straf. I de Sager, som af Odelsthinget foranstaltes anlagte for Rigsretten, kan ingen Benaadning finde Sted."

I Kommitteens første Udkast lød denne Paragraf kortelig-gen saaledes: „Kongen har Ret til at benaade, efterat Højesteretsdom er falden og han har indhentet dens tilligemed sit Statsraads Betænkning. Dog ikke i Sager, som af Storthinget foranstaltes anlagte." *Diriks* foreslog, at Benaadning ogsaa maatte kunne finde Sted i Sager for Statsforbrydelser, idetmindste saa vidt, at Regenten skulde have Ret til at formilde Straffen een Grad. Hvad der til een Tid og under visse Omstændigheder blev anseet for Statsforbrydelse, kunde til en anden Tid og under andre Omstændigheder endog blive anseet for Fortjeneste. *Wedel* mente derimod, at en Gunstling isaafald lettelig kunde slippe for fortjent Straf; at den Dømte, om Dommen kun lød paa Embedsfortabelse, kunde gaa ganske fri; og at det var mindre farligt, om et Exempel statueredes, end at den skyldige Forbryder mod Staten skulde være straf-løs. Skulde Benaadning finde Sted i slige Sager, maatte det ialfald indskrænkes til at kunne eftergive Livsstraffen. *Falsen* fandt det betænkeligt, at overlade den Domfældte Valget imellem Straffen efter Dommen, naar denne lød paa Livsstraf, og Benaadningen, naar den gik ud paa Fængsel paa Livstid. Og isandhed maa det indrømmes, at Forbryderens Frihed til

*) I de trykte Forhandlinger er §'en kun gjengivet til dette Punktum.

modtage eller forbyde Kongens Benaadning, kan, i Dødsrafs Tilfælde, gjøre denne til et Selvmord. §'en blev dog ınstemmigen antagen med saadan Forandring, at der i dens utning, istedetfor Ordet „Benaadning" sættes „anden Benaadng end Fritagelse for idømt Livsstraf."

„§ 36: Kongen kan give og ophæve midlertidige Anordninger, beæffende Handel, Told, Næringsveje og Politi; dog at de ikke stride imod onstitutionen og de af Storthinget givne Love. De gjælde provisorisk l næste Storthing."

I Kommitteens første Udkast lød den saaledes: „Kongen an give og ophæve midlertidige Anordninger betræffende landel, Politi og Næringsveje, men de maa ikke stride mod Konstitutionen og de af Storthinget givne Love. Den Statsaad, som har kontrasigneret Anordningen, staar derfor til Anvar. De gjælde provisorisk indtil Storthinget bestemmer om e skulle vedblive eller ikke."

§'en var vigtig indtil Farlighed; men vakte dog ikke noen Diskussion. *Mölbach* spurgte, om Kongen ved midlertiige Anordninger ogsaa skulde kunne paabyde ny Told og Huusıkvisitioner, hvortil *Diriks* svarede at han maatte være beettiget til det første i Tidsrummene mellem Storthingene, da amme afhang saameget af Omstændighederne, men mod huusinkvisitioner vilde Spørgeren finde Borgerne sikrede ed § 107 i Konstitutionsudkastet. §'en vedtoges eenstemmig.

Dagen endte med Oplæsningen af et Forslag fra Organien i Ejdsvold vedrørende Adskilligt han vilde have forandt og forbedret i Lovgivningen, men som Redaktionskommiten dog ikke har fundet det værd at lade trykke. Det biog, ligesom et foregaaende, til at Forsamlingen opløstes i dt Lune over denne Opdagelse af, at den parodieredes i gden af Kandestøberier. Og hvormeget bedre var dog ikke lte end om Almuen ganske ligegyldigen havde anseet hvad r passerede i dens Midte? Men saa var ikke Tilfælde. De ɔpige Sammenstimlinger paa den store Gaardsplads og de ige Udfritninger af deres Værter havde allerede lært Repræıtanterne, at Omegnens Almue, med større Interesse end n kunde vente, havde sin Opmærksomhed henvendt paa es nationale Forehavende.

Diplomatiske Forhandlinger. Beslaglægning paa Orlogsfartøjerne.

— — Vi sende
jer, vakre Voltimand, og jer, Cornelius,
at bringe gamle Norge denne Hilsen.
Hamlet.

Den følgende Dag var almindelig Bededag — altfor højtidelig efter de kirkelge Anordninger til at Rigsforsamlingen ogsaa da skulde kunne fortsætte Arbejdet. Og vi ville ogsaa vie denne Episode til den Slags Hvile, som en Afvexling af Gjenstandene for Betragtningen er. Vi ville se ind i Regentens Kabinet, hvor han og *Holten* lade til at have faaet uopsættelige Forretninger. . .

Ja, en dansk Søofficeer *Falbe* har just overbragt Hs. kgl. Højhed en Skrivelse, dateret Wenersborg den 3die Maj, fra Hs. danske Majestæts Kommissarier, Kontreadmiral *Steen Andersen Bille* og Oberst *Kristoffer v. Lönborg*, udnævnt ved Reskript af 18de April til at opfordre *Kristian Frederik* til at overlevere til Hs. svenske Majestæts Befuldmægtigede Norges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Kasser og Domæner, hvilken Overleverelse de tillige skulde besørge fuldbyrdet. Skrivelsen lød saaledes:

„Til Hans Højhed Prinds *Kristian Frederik* af Danmark!

Det er i Følge allerhøjeste Befaling, at vi undertegnede danske Kommissarier have indfundet os i det svenske Hovedkvarteer i Wenersborg, for derfra, i Følge med tvende svenske Kommissarier, at anmelde os for Deres Højhed, og i Deres Haand at levere et Kongeligt Reskript, hvis væsentlige Indhold er en nøjagtig Opfyldelse af den sluttede Fredstraktat i Kiel af 14de Jan. d. A., og i Særdeleshed forsaavidt angaar den 4de, 15de, 16de og 21de Artikel.

Som en Følge heraf, og i Henhold til vores Instrux og Kommissorium (hvoraf vi indsluttet lade følge Gjenpart), maa vi herved underdanigst anholde hos Deres Højhed om at blive satte istand til, saa hastigt som muligt, at udføre det Ærinde, der er os overdraget.

Kureren, som bringer os Deres Højheds Svar, vil finde os paa Grændsen, færdige til strax at indfinde os hos Deres Højhed.“

det Skrivelsen vedlagte Kommissorium maa bemærle Angivelse af Grunde derfor udenfor Kielertraktatens

dyb Bekymring have Vi erfaret, at Eders Kjærlignærmeste elskede Frænde, til hvem Vi med uindTillid fortroede Norges Bestyrelse, istedetfor at efde Samme af Os tillagte Befalinger, har vovet at dem, og derimod at erklære Riget Norge som og Sig som dettes Regent: at negte al Overleve-ad Hs. Majestæt Kongen af Sverige efter Fredstrake Ret til at paastaa: Og endeligen, at Deres Kjærmed Magt sat Sig i Besiddelse af Vore Krigsskibe, dtes i de Norske Havne; befalet andet Flag end hejst paa Samme, og belagt deres Førere, Vore ed Arrest."

Handling, det raskeste og mest determinerede Træk *Frederik* under hans hele Regjering, var allerede Iarts Maaned *). Paa Kongen af Danmarks Tilbaunder 23de Februar af Officerer af den danske hans Befaling, at samtlige i Norge værende Orlogsøvrige armerede Sejlfartøjer skulde afsejle til Danærede Regenten, i Skrivelse til Kongen af Danmark rts, at Befalingen for Officerernes Vedkommende dem meddelt, men at den angaaende Flaaden ikke føre af dens Befalhavende, Kontreadmiral *Lütken*; r Skrivelsen —

ar ej Mandskab til deres Besætning, og Min Forr, at forsvare Landet med de Midler, som levnes der Mig desuden, at lade dette Søværn afgaa fra neste. Jeg tilligemed hele Nationen erkjender vist stæts Ejendomsret til samme, men det vilde ikke være lige uforsvarligt af Mig, om jeg vilde udn for et saadant Afsavn af det Forsvar, som muli-

---

19de April emanerede ogsaa Ordre, at danske Fartöjer være samme Forpligtelse som andre fremmede underkastede, Lods under Norge.

gen vil udkræves af os. — Jeg beder Deres Majestæt blot et Øjeblik at tænke Sig i Mit Sted."

Overadjutant *Brock* affærdigedes nu til Frederiksværn og Oberst *Arenfeldt* til Kristianssand for at lægge Beslag paa Orlogsfartøjerne. Gamle *Lütkens* Protestation havde hans og de danskfødte Officerers Huusarrest tilfølge, som ikke vilde give deres Revers paa at ville forholde sig uvirksomme ved Udførelsen af de af Regentskabets Befalinger, der sigtede til at sikre Norge dette sit Søværn. Beslaget gik saaledes for sig. I Kristianssand var dog Briggen Allart nær sluppen væk. Medens *Arenfeldt* Morgenen efter sin Ankomst havde de derværende Orlogsfartøjers Chefer og Officerer forsamlede hos sig, forat meddele dem Regentskabets Befaling, kommer der Bud, at Allart, kommanderet af den danske Kaptejn *Schönheider*, gjør sig klar til at gaa under Sejl. Og virkelig der bevæger den sig udad Skibsløbet. *Arenfeldt* sender et skarpt Skud over den fra et af Odderøens Batterier, hvorpaa *Schönheider* kalder Besætningen, der paa Faa nær bestod af Normænd, sammen, og underkaster sig dens Mening. Mellem disse var der ingen Dissents; om faa Minutter ligger Allart mellem de andre Brigger, og Kaptejn og Næstkommanderende gaa iland, for siden at blive førte ned til Danmark ligesom alle de danske Sømænd, der satte sig i samme Kategori. Det nye norske Flag tonede fra samtlige Orlogsfortøjer, hilset af disses nu purificerede Besætning; og da Efterretningen herom kom til Kristiania, udstedte Regenten sin Parolbefaling:

„Idet jeg herved højtideligen erkjender Hans Majestæt Kongen af Danmarks Ejendomsret til de i Norges Havne værende Orlogsbrigger, hvilke ved Fredstraktaten til Kiel ej afstodes til Sverig, erklæres ligeledes: at denne til Norges Forsvar uundværlige Søstyrke, indtil videre, er tagen i norsk Tjeneste, og vil saaledes føre norsk Flag og Vimpel. De danskfødte Officerer og den danskfødte Besætning skulle snarest muligt overføres til deres Fædreneland; Kaptejn *Fasting* overtager Kommandoen over Kongeriget Norges bevægelige Sømagt og øvrige Sø-Defension, hvilken Kommando den kgl. Danske Kontreadmiral *O. Lütken*, savnet og højagtet af alle Norske Søkrigere, har nedlagt.

I Kristiania etableres et Søkrigskommissariat, til hvis Chef Kommandør *Jens Schou Fabricius* herved udnævnes, og hvis Organisation nærmere skal anordnes."

Om denne Begivenhed ytrer ellers *Kristian Frederik* sig saaledes i en Skrivelse til Kongen af Danmark af 18de April, hvormed han oversendte *Brocks* og *Arenfeldts* Rapporter:

„Ihvormeget Jeg havde imod at udøve Saadant imod danske Søofficerer, saa tror jeg dog, at min Handling var en uundgaaelig Følge af deres, paa streng Filosofi grundede, Vægring, og at de selv maatte ønske Saadant, for at retfærdiggjøre, at de ej kunde udføre Befalingen at bringe Briggerne ud. — Selv det med Briggen Allart Forefaldne giver et fyldestgjørende Beviis paa, at Officererne ej imod det norske Landskabs Vilje formaaede at afsejle med Briggerne. — Det modsiger tillige ethvert Paafund om stedfindende Overeenskomst imellem Mig og Deres Majestæt angaaende Briggerne, og i denne Henseende vil De ej fortryde paa hvad der er hændt. Overhovedet beder Jeg Deres Majestæt at tænke Sig i Mit Sted, og De vil indse, at Jeg ikke kunde handle anderledes."

Hverken paa disse Meddelelser eller paa en Deklaration af 22de Februar, der skulde afgive Svar paa Kongen af Danmarks aabne Brev af 18de Januar, havde Regenten erholdt nogen officiel Besvarelse før den, der laa i hine Kommissærers Skrivelse fra Wenersborg. Men nu skulde denne uopsætteligen besvares, og saaledes finde vi da paa Bededagen, den 6te Maj, *Kristian Frederik* i sit Kabinet paa Ejdsvold Værk, med Pennen i Haanden. Og var det Bededagsarbejde, saa blev det dog ikke Bedemandsstiil. Svaret til Hs. danske Majestæts Kommissarier lød kort og godt:

„Ligesaalidt som Hans Majestæt Kongen af Danmark kan vente Lydighed af det Norske Folk, som han ubetinget har løst fra dets Troskabs Ed imod Højstsamme, ligesaalidet seer Jeg Mig, som dette Folks Regent, beføjet til at tage Hensyn paa den ved De Herrer Kontreadmiral *Bille* og Oberst *v. Lönberg*, Hans Danske Majestæts udnævnte Kommissarier, overbragte Opfordring til Overgivelse af Norges Fæstninger o. s. v. Jeg nødsages i dette Tilfælde hellere at udsætte Mig for Hans

Majestæts, Min høitelskede Hr. Fætters, Mishag, end svige Ed og Pligt imod et uafhængigt og trofast Folk, hvorved jeg i lige Grad vilde fortjene alle retsindige Nordboers Ringeagt. Eftersom de Herrer Kommissariers Forhandlinger udi Norge vilde være aldeles frugtesløse, saa ønsker jeg ikke heller, at de skulde være Øjenvidner til den billige Fortrydelse, med hvilken deres Ærinde nødvendigen maatte mødes iblandt Normænd."

Regentskabet i Norge, Ejdsvold den 6te Maj 1814.

Kristian Frederik.

Med dette Svar ilede Kureren tilbage Morgenen efter, og saa kunde da baade Voltimand og Kornelius blive der de vare. Men før han tog afsted, rystede han adskilligt ondt af sig; nemlig først en Gjenpart af en Skrivelse af 22de April fra den svenske Minister i London, Baron *Rehausen*, til Landshøvdingen i Gothenborg, Grev *Rosen*, hvori denne med det lettende Takkesuk: „Gud ske Lov, vi ere komne saa vidt!" underrettes om den engelske Regjerings fiendtlige Forholdsregler imod Norge, *Ankers* Afviisning, Embargo paa dets Skibe og Blokade af dets Havne. Fra *Anker* selv havde man ingen Efterretninger herom, saa hans Breve til Regenten enten maatte være opsnappede eller forkomne. Ligesaa vidste ogsaa Kureren at nedslaa Rigsforsamlingen med Fortællingen om, at man vidste nøje Besked derfra i Sverige. *Wergelands* Tale den 19de April havde han saaledes læst i det svenske Hovedkvarteer; og Denne lægger til i sine „Breve," at der ogsaa i Rigsforsamlingens Midte virkelig skulde være en Mand, som man havde mistænkt for at tjene begge Partier med sine Kundskaber. Har jeg altsaa for denne Enes Vedkommende sagt for meget, da jeg engang i det Foregaaende ytrede: „De vare alle Patrioter?" Eller skulde en Mistankes skyggeagtige Fingerpeg være mægtigere end samtlige Rigsforsamlingsmænds Haandslag, da de ved Adskillelsen ikke udelukte Nogen af Broderkjæden, i hvis Midte hiin trøstfulde Tanke om samtlige Medlemmers Ærlighed maatte føle sig saa tryg.

Fra Udlandet bragte Grosserer *Markus Plöen*, som i Provideringsanliggender havde været over i Jylland, mundtlige Efterretninger, og det var rimeligviis disse, i Forbindelse med

Falbes fra det svenske Hovedkvarteer, som bragte Brevskriveren fra Ejdsvold til at slutte, at en af Følgerne af Napoleons Fald vilde være, at Norges Skjebne formodentlig allerede var, med endnu stærkere Determination, afgjort i Paris eller i Kronprindsen af Sveriges Hovedkvarteer i Lüttich, og at Denne snart vilde ile hjem forat fuldbyrde sit paabegyndte, men nu afbrudte Værk. Hans Skrækkebillede var, i sidste Nr. af Tiden, nemlig for 3die Maj, bleven paa ny fremkaldt af Baggrunden, idet deri, paa Regentens Befaling, var bleven meddeelt tvende Skrivelser fra ham til Feldtmarskalk Grev *Essen*, daterede Lüttich 10de og 21de Marts, og som i en Oversættelse, der røbede Fabrikstedet, vare blevne skikkede ind i Norge. I den første skriver Kronprindsen om *Kristian Frederik*, at han formodede, at nogle sletsindede danske Embedsmænd havde opflammet denne unge uerfarne Prindses Hoved, og han paalægger *Essen*, at give alle veltænkende Mennesker tilkjende,

„at hverken Kongen eller den svenske Nation ville, eller begjære andet af Nordmændene, end Enighed og Venskab; at Kongen ikke behøver af Norge hverken Kontribution, ej heller Flaade, ej heller Armee, og langt fra at ville udskrive Soldater i sine nye Stater, har han isinde at afskaffe den Skyldighed der paaligger Nordmændene, at være til Regjeringens Disposition indtil en Alder af 60 Aar, da Alderdommen sætter den største Deel af Menneskeslægten i den ulykkelige Stilling, at forblive i en aldeles Uvirksomhed. Kongen vil derfor indskrænke Militsen, og formindske de Byrder, der trykke dette ulykkelige Land. Jeg gjentager det: Hans Majestæt vil ikke udskrive en eneste Soldat; Han vil sætte den norske Armees Styrke i Forhold til Landets Folkemængde, til dets Handels Reaktioner, til dets Industri og til dets Agerdyrkning, der saa gruelig er bleven forsømmet af Prinds *Kristian* og foregaaende Statholdere. Kort! Kongen vil ikke have nogen Konskription i Norge, Han vil endog ved Freden afskaffe den i Sverig, efterat have overlagt med Rigets Stænder derom. Hans Majestæt behøver ej den norske Armee for at gjøre den paa Fastlandet værende svenske Armee fuldtallig; disse Rygter

underholdes ikkun af slette Borgere i Landet, af Sveriges Fiender og af danske Agenter."

Det andet Brev, hvorunder findes anmærket, at begge ere bogstaveligen aftrykte, lyder saaledes:

„Min Fætter! Det er let at forudse, at, hvis Prinds *Kristian* vedbliver sit troløse Foretagende, skal vores Vaabens Styrke, understøttet af vores Allierede, ufortøvet med Sejer krone en Sag, som henter sin Grund fra „Retviisen", fra Samfundslovene og fra de helligste Forbindelser. Imidlertid kræver Menneskeligheden, at man anvender alle de Midler, hvorpaa Klogskab og Velvillighed give Anviisning, for til Følelsen af sine Pligter at tilbageføre et ved nogle Ærgjerriges Rænker „forvillet" Folk — et Folk, som ved Traktaten til Kiel er berettiget til broderlig Tillid af enhver Svensk; — men skulde Fornuften og Føjeligheden forgjæves ville „høje" sin Ret: skulde Prinds *Kristian*, vejledet af troløse Raadgivere, for utallige Ulykker udsætte dette Folk, hvis Vel burde være hans kjæreste Maal: skulde Samvittigheden i hans Hjerte ikke være nok mægtig til at formaa ham til at afstaa fra sine sorte Planer; saa gjør ham opmærksom paa den Afgrund, som aabner sig under hans Fødder, og paa den ulyksalige Skjæbne, som venter en Rebel, hvilken ved Ulydighed udsætter sig for at tabe al sin Ret saasom Dansk Undersaat. Underrette de Oprørske, at Lovenes Hevn svæver over deres Hoved. Lad bekjendtgjøre, at alle Udlændinger strax bør afgaa fra Norge, hvis de ikke ville ansees og straffes som Forrædere imod den Svenske Regjering: at enhver Dansk, som, uagtet sin Regjerings Befalinger, bliver tilbage i Norge fire Dage efter den Tid som af Kongen i Danmark er bleven bestemt for Landets „Overleverende", skal erklæres Fredløs: at enhver som modtager Prinds *Kristians* ulovlige Sedler, skal dømmes som falsk Mynter og dens Ejendom seqvestreres.

Giv og tilkjende, at Jeg kommer tilbage med min Armee, og at Jeg vel ikke uden livlig Smerte, men med al den Kraft min Sjel ejer, er færdig at føre mine tapre Soldater til Erobringen af de Rettigheder, som ved en højtidelig Traktat ere blevne Os forsikrede, og som de største Magter i Europa har garanteret. Jeg gjentager Dem, min Fætter, Forsikringen om

n Tænkemaade for Dem, og beder Gud at han vil tage Dem
sin hellige Beskyttelse.

Deres vel affektionerade Fætter
Karl Johan."

At Kronprindsen af Sverige, siden Felttoget mod Napoleon
ır forbi, virkelig ogsaa snart vilde indfinde sig mægtigere end
ın nogensinde vilde have kunnet, var let at se igjennem den
tagevæv af Rygter, som samtidigen med denne Efterretning
meligviis fra et Forgemak udbredte sig i Repræsentanternes
lskabsværelse om at han skulde ville takke af fordi han ikke
nger taalte Nordens Klimat, blive Premierminister i Frank-
g eller Dusinfyrste i Tydskland, hvorpaa da *Gustaf IVdes*
ən skulde indtage hans Plads i Sverige. Nej, hans snarlige
komst til Grændserne baade blev sagt og troet paa Ejds-
ld, og ligesom Snakket om Prindsen af Vasa kunde være
ugbart nok til at ægge de nationale Antipathier, var *Karl*
hans Nærmelse kun en Spore mere til at skynde sig med
onstitutionsværket, saa han kunde finde Nationen færdig med
ne Anliggender. Deri vare Alle enige. Men Majoriteten,
erget, meente: for i den færdige Konstitution at have et
ussende Altar i Nationens Midte til at gløde Forsvarets Vaa-
ən i; Minoriteten tænkte stille i sine Hjerter: forat have en
sis at gaa ud fra i Underhandlingerne.

Altsaa til Arbejdet igjen Alle med fornyet Fyrighed!

Den 7de Maj.

— — „og Adel er ikkun en Lyd".
P. A. Heiberg.

Efterat *Lysgaard* havde fremlagt Afskrivt af sit i forrige
øde Ytrede om Anvendelsen af det beneficerede Gods, og
rlangt det indført i Protokollen, forat han ved Udskrivt deraf
ınde godtgjøre for sine Kommittenter at han havde ytret sig
ereensstemmende med deres Vilje, oplæste Præsidenten

„§ 37: Kongen kan meddele Rang, Titler og Ordener til hvem, han
godt befinder, til Belönninger for udmærkede Fortjenester; dog saale-
s, at ingen af hine maa være arvelige, give Ret til Fritagelse for Stats-

borgeres fælles Pligter og Byrder, eller medføre fortrinlig Adgang til Statens Embeder.

Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes Nogen for Fremtiden."

I det første Udkast havde denne § lydt saaledes: „Kongen kan meddele Ordener for udmærkede Fortjenester til hvem han for godt befinder; men ingen Rang kan finde Sted, den undtagen, som et virkeligt Embede medfører; og ingen enten personlig eller blandet arvelig Forrettighed maa tilstaaes Nogen."

Steenstrup og *Heidmann* havde begge den 28de April indleveret til Konstitutionskommitteen Betænkninger over den 10de Grundsætning, og *Steenstrup* aabnede nu disse ivrige Debatter om Adelen ved at oplæse sin:

„Da vor forrige Statsforfatning aldeles forandres; da endog den højeste arvelige Forrettighed, som var tilstaaet nogen Person, er falden tilbage til Folket, og ikke enten til en Deel eller heel igjen kan erholdes uden ved ny Overdragelse fra Folket: saa maa vel ogsaa dette blive Tilfældet med alle andre større eller mindre arvelige personlige Forrettigheder. Det strider imod Tingenes Natur, at vor forrige Konstitution skulde kunne virke ind igjennem den nye, som, for at være retfærdig, maa begynde med at tildele alle Borgere lige Rettigheder, eller idetmindste, for ikke at berøve en nulevende Person en efter den forrige Konstitution havende Forrettighed, gjøre denne uskadelig for hans Medborgere, og lade den dø med ham. Det være mig derfor tilladt allerærbødigst at foreslaa Grundsætningernes 10de § saaledes nærmere bestemt:

„Personlige eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstaaes Nogen eller forplantes paa Nogen for Fremtiden."

Steenstrup, ivrig, arbejdende sig varm for sin Idee, rastløs derfor som Pukhammeren i sine Slag paa det Værk, han har været et Drivhjul for, havde ogsaa, i en Skrivelse af [illegible] Maj, fuld af Ængstlighed og Varme, *ne quid detrimenti respublica caperet*, yderligere lagt Rigsforsamlingen paa Hjerte Vigtigheden af sit Amendement og udviklede det til en saadan Omformen af hele §'en: „Kongen kan meddele Ordner som Belønninger for udmærkede Fortjenester. Ethvert Embede

dfører en vis Emdedsrang, som Kongen kan tillade i Naade kedigede, fortjente Embedsmænd fremdeles at beholde. rsonlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa ikke staaes Nogen eller forplantes paa Nogen for Fremtiden.“

Hersleb Hornemann oplæste og vedlagde et motiveret rslag om saadant Tillæg til §'en: „De Adelen hidtil tilstaa- e arvelige blandede eller personelle Forrettigheder forplan- ikke paa de nuværende adelige Familjers Descendenter, r efter denne Tid fødes.“

Omsen mente, at Afgjørelsen af Adelsspørgsmaalet burde nstaa til en kommende Nationalforsamling, og at Kommit- en havde forbigaaet at fatte endelig Bestemmelse i denne g, fordi den da ogsaa havde maattet indlade sig paa andre ivilegier, saasom Laugene, Saugbrugsprivilegierne o. s. v.

Sverdrup ytrede, at enten vare Adelsrettigheder erhver- de for Penge, eller meddeelte som Belønninger for udmær- de Fortjenester af Staten. I første Tilfælde vilde det være etfærdigt at gjøre Indgreb deri, og i sidste idetmindste me- t ubilligt.

Provst *Schmidt* var af den Formening, at ingen anden ang eller Udmærkelse end den Embedet medfører burde ide Sted. Adelige Forrettigheder burde ikke kunne forplan- s, og betræffende de blandede og reelle Forrettigheder, saa- m Privilegier og Monopoler, der indskrænkede Næringsvej- ie og Ejendomsrettens frie Udøvelse, erklærede han, at det ar ham udtrykkelig paalagt af hans Kommittenter, at paastaa m hævede, hvorfor han refererede sig til, og maatte bede læste, endeel til Præsidenten indleverede skriftlige Opinions- ringer fra endeel af dem, nemlig fra Modums Almue, over tte Punkt.

Fabricius erklærede sig ligeledes imod Rang og Titler, n for Udmærkelse ved Ordener og Bibeholdelsen af Embeds- ig. De adelige Forrettigheder vilde han skulde ophøre med n første Generation. Han oplæste ogsaa ved samme Lejlig- d en Betænkning over Udkastets §§ 41 og 42, der kunde ntes samme Dag at komme under Behandling.

Rein indrømmede, at Ordener for vitterlige Fortjenester nde have sin Nytte, *Bryn*, at en militær Orden for udmær-

ket personlig Tapperhed især vilde være passende, og Kaptejn *Motzfeldt*, at den Omstændighed, at Ordener havde sin Oprindelse i meget gamle Tider syntes at tale for deres Hensigtsmæssighed. *Grögaard* bemærkede, at der ikke lod sig trække nogen Parallel mellem Militærordener og ældre Ridderskaber. Saaledes kunde ikke Korsridderordenen ansees som en militær Fortjenesteorden, men kun som en Forening til et vist Øjemed. *Sverdrup* sagde, at Romernes Ege- og Laurbærkrandse dog maatte ansees som Fortjenesteordener, og at Priserne i de olympiske Lege bleve eftertragtede som de højeste Udmærkelser. *Holck* foreslog, at Storthinget ved ²/₃ Stemmers Pluralitet skulde uddele Ordener efter Kongens Forslag, hvorimod *Diriks* bemærkede, at dette i flere Henseender vilde være betænkeligt, men især fordi Den, som blev foreslaaet til en Orden uden at faa den, derved erholdt en meget krænkende Udmærkelse, og *Grögaard* ønskede blot, at Ordenerne og Tolvskillingsperioden snart maatte være forbi.

Mange Øxer vare nu hørte huggende imod Fødselsaristokratiets gamle Træbul, der kan se smuk nok ud i Frastand med sine glindsende Grene, og vække Interesse ved Sagnene om hvad der er passeret derunder (skjønt dette kun i meget indskrænket Forstand lader sig sige om den norske Adel), men som man i Nærheden vil opdage udsuger Grunden saa langt omkring sig, at den idetmindste fortjener den langsomme Uddøen Normændene have dømt den til, ved i en Afstand at afskjære Forbindelsen med dens Rødder. Men nu rejser sig en Repræsentant forat hævde den Beskyttelse, som Paragrafen sigtede til at yde den bestaaende Adel. Det er Medlemmet af Konstitutionskommitteen, *Jakob Aall*, der i følgende nedskrevne Foredrag først optræder for denne moderate Konservatisme, udelukkende dog Kongens Ret til at uddele blotte Titler af sit Forsvar for §'en:

„I en Stat som den Norske, der rimeligviis ikke bliver i Stand til at lønne alle Embedsmænd, især de højeste, passende til Embedernes Vigtighed og Embedsmandens anvendte Møje, kan *Rang* betragtes som et Gode, eller idetmindste som et uundværligt Onde. — Forfængelighed flyr vel ikke denne Stat; mange duelige Mænd ville maaske opofre Rolighed og

ɔrsømme Velfærd, naar de stige højere paa Ærens Trin, end eres Medborgere — men *Titler* i en saa liden Stat, som vo-es norske, forekommer mig aldeles overflødige. De uddeles ɪfte til dem, som ere mindst berettigede til at bære dem, in-leholde i smaa Stater noget vist Latterligt, og fordunkle sande 'ortjenester. Naar Kongen kan give sine Embedsmænd Rang ɪfter vilkaarlig Bestemmelse; naar han kan uddele Ordener ɪr civile og militære Fortjenester, saa formener jeg, at Sta-ɪen har givet ham Midler nok ihænde til at lønne Fortjenester ɪed uvæsentlige Fortrin.

Men derhos skulde jeg foreslaa, at Embedsrang ej ophø-rer med Embedet. Der er noget vist Ubehageligt for en Mand, der har opofret sin Tjeneste til Statens Bedste, i at miste de Æresfortrin — vare de endog uvæsentlige — hvoraf ɪan var i Besiddelse.

Paa nærværende Rigsforsamling at tage nogen Beslutning, ɪom berøvede de faa Adelsmænd, der monne være i Landet, ɪnten om kort eller længe, de personlige arvelige Rettigheder, ɪvoraf de ere i Besiddelse, vilde jeg anse for inhumant og ɪtridende imod den Agtelse, som man skylder Enhvers lovli-ɪen erhvervede Rettigheder. Jo lettere deslige Beslutninger ages, jo færre Personer der kunne og ville forhindre dem, o mere Varsomhed paaligger Forsamlingen. Det blive en Gjenstand for Lovkommitteen, at undersøge denne lidet talrige Stands Indvirkning paa Samfundet, og derefter forelægge en ɪilkommende Forsamling Resultatet af dens Undersøgelse! Os være det nok, i Konstitutionen at have forebygget denne Stands Udvidelse, som vistnok, især under visse Omstændigheder, ɪunde blive Nationen til største Skade."

Grögaards Røst, hvortil Alle saa gjerne lyttede, høres ɪfter *Aalls* i et veltalende Foredrag, hvori han først drager ɪilfelts imod Titels- og Ordensvæsenet i Almindelighed, og ɪærligen banlyser det fra Norge. Hans Grundsætning er, at Mennesket alene selv giver sig den sande Ære. „Monarken ɪan ved Titler og Ordenstegn tilkjendegive sin Mening om en Persons Fortjenester; men hvor let kan ikke hans Mening være vildfarende? Har den aldrig været det?" spørger han ɪed sit mildt sarkastiske Smiil og med et Blik, der ligesom

standsede sig selv i at løbe Forsamlingen rundt. Men, efterat have fremhævet, at Titler og Ordener kun forvirre Æresbegreberne, at den Konge, som derved vil virke paa sit Folk, ærer ikke dette, men haaner det, liig Europæeren, som med Glasperler takker den enfoldige Amerikaner, udbryder han:

„Man misforstaa mig ikke! Her i denne værdige Forsamling ere saamange hæderlige Mænd med Titler, med Ordenstegn, Mænd, for hvilke mit Hjerte føler dyb Ærbødighed; og saa hæderværdige Mænd ere det fuldkomneste Beviis for, at ikke Titel eller Orden er i sig selv nogen Skam; men er det Titler eller Ordenstegn, som i sig selv udgjøre disse Mænds Hæder? Det er Manden som ærer Ordenen, men Ordenen ærer, egentlig talt, ikke Manden.“

Ved at Æresbegreberne forvirredes, mente Taleren, at Nationalkarakteren vilde forværres, at man vilde nøjes med at synes hæderlig istedetfor at være det, heller glimre end gavne, og ikke drives af ædle og varige, men af lave og usikre Bevæggrunde.

„Usikre ere de lave Bevæggrunde. Den store Napoleons store Magt var grundet paa den uægte Ære. Hvad er den nu, uagtet dens Støtte var Æres-Legionen? Alle de mangfoldige Alen hvide Baand med røde Kanter, som ere vævede i vore Dage, vare dog ikke istand til at sammenholde den Dansk-Norske Stat.“

Taleren endte med at bemærke, at Titler og Ordenstegn lede før til den af Holberg latterliggjorte honette Ambition, end til ægte Æresfølelse, og indledede, med Spørgsmaalet om det vilde geraade Forsamlingens Fornuft og Ambition til Ære, om den i Norges Grundlov anordnede Titler og Ridderordener, det Forslag, at § 37 skulde forandres omtrent saaledes:

„Ingen personlige eller blandede arvelige Rettigheder maa tilstaaes Nogen for Fremtiden: ikke heller blotte Titler eller anden Rang, end Embedsrang. Ingen Ridderorden maa stiftes i Norges Rige. De, der nu bære noget udenlandsk Ordenstegn, maa vedblive at bære det.“

Det vidtløftigste Foredrag i denne Sag holdt Dr. *Møller*, og naturligviis, efter denne Karakteers Anskuelser, rettet imod Titler og Adel, medens der stak noget frem af hans Begejstring

ldtidens Republiker og for Frankrig under Konventet i
eer, han fremsatte om at efterligne hines Hæderskrandse
Orden for Fortjenester, der kunde bestaa i en i Baand
Kjæde baaren Laurbær- eller Egekrands med Sindbilledet
rs, Minerva, Merkur o. s. v., eftersom de vare militære
civile, samt om at Storthinget skulde, med Kongens
rkke, kunne dekretere, at en Borger havde gjort sig for-
af Fædrelandet, og ansøge Kongen om Hæderstegn for
Meddelte Kongen saadant efter eget Tykke, skulde
len dertil forud bekjendtgjøres og nedtegnes i en Hæders-
kol, hvilken Idee i det væsentligste ogsaa vil sees opta-
S'en, saaledes som den slap ud af disse Debatters Skjærs-
Men fremfor alt indprentede Taleren, at det gjenfødte
elands Borgere og Borgerinder maatte rense sine egne
er for de Fordomme, de havde indsuget under det gamle
m. Fædrelandets Selvstændighed vilde ikke kunne beva-
sagde han, uden Alle som Een aflagde de „Fordomme og
læbelser, som vi ved vor forrige og fornemmelig seneste
relse ere blevne hildede og nedsjunkne udi.“ Disse var
der, „ligesaameget som den sildigere Aandstvang, havde
os til Randen af vor Opløsning som en Stat og et Folk.“
,Det var let at se, mente han, at Forfængelighed, Over-
ghed, Blødhed, Selvraadighed, (?) Egennytte og Smiger
i Vers og Prosa, med disses fordærvelige og sørgelige
er, der vare fremledede ved den forrige Bestyrelses Svag-
Sløvhed og Inkonsekvents, alene vare det, som havde
os til at synke ned under vor forrige Magt og Selvstæn-
ed — ikke, hvad man saa gjerne vilde tro, Mangel paa
er og sand Nationalkraft til at hævde Samme.“
„Det er altfor vist — endte Repræsentanten fra Arendal
ie straffende Indledning til sit Foredrag — at det kun er
ahedsaand, Letsindighed, falsk Æresfølelse, Selvsmiger og
, der saaledes have indtaget de adlydende Statens Bor-
at vi saa stændigen ere blevne satte tilbage i Værd og
else som en Nation, mod hvad vi forhen have været. Vi
ikkun trindt om os i enhver Deel af Landet, og mangen
ribe kuns i egen Barm, og man vil finde, at disse Be-
ager ikke ere enten overdrevne eller usande. En Sam-

17*

menlingning af to til tre Decennier tilbage med det sidste vil end ydermere gjøre det indlysende."

Hvem gjenkjender ikke her i disse Overdrivelser, saa velmente de vare, en Efterligning af disse frasefulde Taler i det franske Konvent, hvori dets ordgydende Smaa-Catoner hævede sig selv ved at tordne imod den almindelige Fordærvelse? Saa udredet er intet Og som dette Thema; men der er heller intet, der har baaret saamange Patrioter til Forum fra de ældste indtil vore Tider, og det baade fordi det er let at bestige, og fordi det veed Vejen did, hvor Rytteren vil. Men hverken Jeremias eller Demosthenes, som ogsaa havde redet det i dets bedre Dage, før det blev saa udpiint og udslidt, have ment det bedre end *Alexander Möller*, i hvis Patriotisme et elskværdigt Træk af Enthusiasteri ingensinde forsvandt. Hans Haar blegnede; men dette ikke i hans Sjel.

Løjtnant *Heidmann* havde under Grundsætningernes Behandling den 16de April foreslaaet saadant Tillæg til den 10de:

„at de enkelte Individer, som for Nærværende ere i Besiddelse af deslige arvelige Forrettigheder, vel kunde forplante disse paa deres nu fødte Arvinger, men at derimod Forrettighederne gaa over fra arvelige til at vorde blot personelle i det Øjeblik benævnte, nu fødte, Arvinger komme i Besiddelse af Samme."

Ligesom *Steenstrup* havde han under 28de April indleveret en Betænkning til Konstitutionskommitteen, hvori han gjentager dette Forslag, med den Bemærkning, at Antagelsen af den 10de Grundsætning vilde, uden denne yderligere Bestemmelse, være inkonsekvent og etablere en Ulighed i Rettigheder, idet nemlig Besidderen af slige Forrettigheder indrømmes den fulde Benyttelse deraf indtil de sildigste Slægter, medens Erhvervelsen deraf var negtet enhver anden Statsborger. Denne Betænkning blev da nu oplæst, hvorpaa *Aalls* Mening om de adelige Rettigheders Forblivende i de Familjer, som nu besad dem, fik en uventet Forfegter i *Wergeland*.

„Ingen Stand — sagde han — bør faa billig Grund til Misnøje med Konstitutionen. Den unge Stat maa ej begynde med en voldsom Uret. Paa nogen Maade at anfalde urgamle

arvede Familjerettigheder, som Fædrene deels have tilkjøbt sig for deres Midler, deels erholdt som Gaver af fordums Regentere, var en Fornærmelse af Ejendomsretten, var en Krænkelse af Donationers og Testamenters Hellighed, var et *revolutionært* Foretagende, der maatte lede, om vi vilde være konsekvente, til en Kuldkastelse af *alle* Forrettigheder og Privilegier i alle Stænder, af hvad Navn nævnes kunde. Men nu er det ikke Tid at løsrykke det i vore borgerlige Forhold dybt rodfæstede, og ved revolutionære Voldsomheder at vække Misnøje, eller gjøre Prøvestykker, der ligesaasnart kunde geraade Almeenvæsenet til Fordærv, som til Fordeel. Derpaa maa lempelig forsøges i rolige Dage. —

Forgjæves tro vi os skaansomme og retfærdige mod de nulevende norske Adelige ved at bestemme Privilegiernes Ophør til andet eller tredje Led. At plyndre en Søn eller Sønnesøn er vist ikke at skaane en Fader. Ogsaa vor ufødte Afkom interesserer os. Ogsaa mod den have vi Pligter. — Privilegiernes Arvelighed udgjør uden Tvivl deres største Herlighed."

Videre gjorde han opmærksom paa, at Adelen i Norge hverken var saa stor, eller saa privilegeret, at der var Grund til at frygte den, eller til at Staten kunde frelses ved dens Undergang. „Hvad enten vi særskilte eller i *Forening med et andet Rige* komme til at sætte vor Konstitution i Udøvelse," var Taleren tilbøjelig til at tro, det vilde være skadeligt at udrydde al indfødt Adel. Man burde for Tiden ikke forlange meer, end at ingen nye adelige Huse oprettedes, og at ingen ny Rang, Titel eller Orden skulde medføre Fritagelse fra Statens Byrder eller fortrinlig Adgang til dens Embeder. Paragrafen troede han derfor burde forblive uforandret, hvorefter man kunde overlade til de tilkommende konstitutionelle Magter, at hævde Lovgivningen med Hensyn til adelige Sædegaarde og deres Skatydelser, samt til at forekomme det af Bondestanden beklagede Indkjøb af Jordegods.

Denne Tale bar nu rigtignok ogsaa et frygtløst Vidnesbyrd om denne Repræsentants falkeagtig-isolerede Uafhængighed; men kun de Færreste forstode, at den alene var udrunden af Omhu for, at Fædrelandet under sine Lidelsers Krisis

ikke skulde udsættes for nogensomselst Rystelse, der ikke var uundgaaelig nødvendig, og ikke af forældede feudalistiske Anskuelser, som mindst vilde høre hjemme i denne Videnskabsmands lyse Hoved, i dette Medlems af Bondeherkomst, der repræsenterede det gjenfødte, det unge Norge saa godt som Nogen netop ved sin Hyldest af den nyere Tids Lærdomme, hvis ægte Søn han var. Talen forøgede ikke hans Venners Antal, men Dyngen af de Stene, hans Fiender samlede paa, og tre Dage derefter stod at læse i Kristiania Intelligentssedler en Opfordring til Wergeland til at bekjendtgjøre sin Tale til Forsvar for de adelige Forrettigheders evige Vedvarenhed. Det var en af hine Stene, hvorom man alene kunde vide, at den var udsendt fra en ukjendt Haand i Rigsforsamlingens Midte, et udmumlet „Korsfæst,“ der vidnede om at vor Friheds Fædre ikke altid i Hidsigheden respekterede den Frihed, de havde betinget sig selv. Overalt — der har vel neppe været nogen Nationalforsamling af noget Liv, uden en politisk Lidenskabelighed er bleven fremynglet, der ligesaalidt har bryd sig om Reglementet, som den gjærende, overbrusende Viin om Bægrets Rand; og de Sindsbevægelser, som under den franske Revolution lode det ene Medlem anklage det andet paa Livet, det ene Parti føre det andet til Guillotinen, vare i sig selv ikke voldsommere end de, der i Rigsforsamlingen paa Ejdsvold bragte den ene Repræsentant til at indanke den Andens Meninger for et mistænksomt, bevæget Publikum, hvis Gunst eller Ugunst, i det Mørke hvori det befandt sig, kunde styres imod hvilke Hoveder en skjult Haand behagede. Forskjellen er kun, at Guillotinen ikke var i Mode her, og at man kun havde Bladenes Gabestok eller Æressøjle, eftersom man vilde bruge dem til. Saaledes læste man i det Nummer af Intelligentssedlerne, som gik forud for det hadske Fingerpeg paa Repræsentanten fra Kristianssand, et Spørgsmaal, som maatte vække Væmmelse hos Enhver, der kjendte den Person paa hvem den offentlige Opmærksomhed herved skulde henledes og virkelig ogsaa blev henledet, om Nationen ikke burde „værdeligen lønne den i Sandhed store Mand og sande Fædrelandsven, Hr. Overkrigskommisær Sebbelow i Kristianssand, for hans, til Folkets Lyksalighed, saa ypperlige Afhand-

ling om Norges Regjeringsform?" Og tvivler Nogen endnu om Rigtigheden af ovenanførte Bemærkning om at denne Tid affødte Tegn paa en Lidenskabelighed, ligesaa stærk i Hjerterne, som hiin, der havde Guillotinen til sin Tjeneste, saa læse han den spørgsmaalsviis fremsatte Opfordring i samme Blad af 20de Maj til at „skjære Næse og Øren af en Nordmand af Stand og Indflydelse" (Grev Wedel), der skulde være „saa nederdrægtig, at han ej alene selv ønsker, men endog vover at forføre den uvidende Almue til at ønske og ytre sig Sverige hengivne," hvorpaa da den saaledes Stymprede skulde overføres til den svenske Grændse.

Men — tilbage til Forsamlingen, som idag og under *denne* Votering ikke manglede noget Medlem. Sagen optoges endelig. Der voteredes først om §'en skulde antages efter Forslaget eller forandres, og 93 Stemmer imod 19 erklærede sig for det sidste. Eenstemmigen vedtoges derpaa, at Embedsrang skulde finde Sted, og dette ligeledes gjælde for de i Naade afskedigede Embedsmænd. Med 98 Stemmer mod 9 forbødes enhver anden Rang, og ved samtlige, at Kongen skulde kunne meddele Titler. Derimod erklærede 81 mod 23 sig for, at Kongen skulde have Ret til at meddele Ordener, dog med den, eenstemmigen vedtagne, af *Möller* foreslagne, Klausul, at Grunde for denne Udmærkelse offentligen skulde bekjendtgjøres. Men endnu stod det vanskeligste Punkt at §'en tilbage: Kjernestenen efterat man var bleven færdig med de bløde Dele paa denne, den sødeste, men ikke den sundeste Frugt paa Frihedstræet. Der skulde tages en Beslutning imellem Forslagene om Adelsrettighedernes Indskrænkning til deres nærværende Besiddere, med Udelukkelse af de senere Fødte, og om det hele Spørgsmaals Udsættelse til næste Storthing. Og dette Sidste blev antaget med 62 Stemmer imod 46, saa at §'en i sin Heelhed saalydende blev tilført Protokollen:

„Kongen kan ikke uddele nogen anden end Embedsrang og Titel. Den Embedsmand, som i Naade afskediges, beholder den Titel og Rang, hans havte Embede har medført. Til Belønning for udmærkede Fortjenester kan Kongen meddele Ordener til hvem han for godt befinder; men ved Ordeners Tildelelse skal

offentligen kundgjøres de Fortjenester, hvorfor de ere givne.

Intet Hæderstegn kan give Ret til Fritagelse fra Statsborgernes fælles Pligter og Byrder eller medføre fortrinlig Adgang til Statens Embeder. Ingen personlige eller blandede arvelige Forrettigheder maa tilstaaes Nogen for Fremtiden.“

Adelsspørgsmaalets Opsættelse har sandsynligviis været Norge tilbaade, først fordi dets uafgjorte *status quo*, som en Ulighed mindre, kan antages at have lettet Overeenskomsten med Sverige, og dernæst fordi dets senere Behandling og Skjebne har næret og opretholdt Repræsentationens moralske og politiske Mod. Dets endelige Afgjørelse i 1821 synes nemlig at danne omtrent en saadan Epoke i Folkets Selvstændighed og konstitutionelle Liv, som den første skudte Bjørn eller anden Tapperhedsbedrivt i Ynglingens. Fra den datere Normændene en Opposition paa sine Storthing og den iversyge Nidkjærhed, hvormed de have hævdet Selvstændigheden.

Saasnart Udfaldet af Voteringen var bleven meddelt, rejste *Falsen* (*de Falsen*) sig, og overraskede Rigsforsamlingen ved at oplæse med bevæget Stemme en Erklæring af Dags Dato, hvori han for sig og Afkom frasagde sig Adelskabet.

Denne Frasigelse lød saaledes:

„Til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold!

Det er maaske den ærede Forsamling bekjendt, at ogsaa jeg tilfældigviis er født Adelsmand; hvorlidet Værd dette Fortrin, om man saa vil kalde det, har havt for mig, tror jeg de vide, som kjende mig; jeg har aldrig været iblandt dem, som tro at Fødsel kan meddele Fortjenester, som man ellers mangler. Allerede forlænge siden havde jeg frasagt mig mit Adelskab, naar jeg ikke havde frygtet for, at et saadant Skridt havde kunnet blive mistydet; Aarsagen hvorfor det først skeer nu efterat Debatterne om denne Materie ere endte, er ene den, at jeg ikke ønskede Nogen skulde tro, at jeg vilde foregribe den almindelige Mening.

Man vil maaske sige, at, da den Adel, jeg og min Familje er i Besiddelse af, for Øjeblikket næsten ikke med-

rer noget Prærogativ, hvis Afstaaelse kan være Staten til avn, saa kan det heller ikke kaldes nogen Opofrelse fra in Side, at jeg frasiger mig Samme. I denne Henseende lades det mig at forsikre, at det heller ikke er min Hensigt t min Handling skal betragtes som nogen Opofrelse; min del være forenet med Rettigheder eller ikke, saa vil jeg lot, fra nærværende Øjeblik af, Intet have forud for mine ledborgere, var det end blot i Navnet.

Jeg har derfor troet, her at burde fremlevere denne min ejtidelige Deklaration, hvorved jeg for mig og mine Descenenter aldeles fraskriver mig vor hidtil havte Adel med alle e Rettigheder, som dermed kunne være eller blive forenede."

Dels undrende, dels beundrende Blik fulgte ham, da han ik over Gulvet forat vedlægge Protokollen denne Slags Efterigning af Hertugen af Noailles' Abdikation hiin Nat i den ranske Nationalforsamling. En Taushed indtraadte, som *Steentrup* afbryder og fortolker ved at springe op og udraabe: „Det var et følgeværdigt Exempel!" Skulde der tales i denne Anledning, kunde det heller ikke overraske Nogen, at denne Taler, ifølge sin Aand og sit Temperament, først tog tilorde. Med en vis Skyhed søgte Øjnene de øvrige Adelsmænd, og fremfor alle da Wedel, Lehnsgreven, hvis Adel dog duede noget i den Forstand, at den ikke, som de fleste af Oldenborgerne adlede Normænds, stammede fra en Bedstefaders Pengepose, om der end ikke er noget i Sagnet, at de wedelske Ahner skulle gaa ige op til den navnkundige Wittekind. Men Wedel, Anker, Løvenskjold forbleve rolige og ubevægelige, uden at vise Tegn til at ville følge Exemplet. Tausheden blev til synlig Forlegenhed, som man var glad ved Præsidenten omsider endte ved at oplæse den følgende §, nemlig:

„§ 38: Kongen vælger og afskediger, efter eget Godtbefindende, sin Hofstat og sine Hofbetjente. Til at lönne disse og holde sit Hof, tilstaaes Ham af Storthinget en passende aarlig Sum."

Hvilken blev eenstemmigen antaget.

„§ 39: Kongen vælger og beskikker, efterat han har hört sit Statsraad, alle civile, gejstlige og militære Embedsmænd. Til Statens Embeder skulle alene norske Borgere, som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have Adgang; dog kunne Udlændinger udnævnes til Professorer,

Læger og til Konsuler paa fremmede Steder. De kongelige Prindser maa kke beklæde civile Embeder."

Provst *Stabel* forelæste og afleverede til Protokollen en Forestilling om at Indfødsretten uden Undtagelse maatte blive i Kraft, hvortil *Sverdrup* bemærkede, at der idetmindste for Universitetets Skyld maatte gjøres en Undtagelse, da dets Lærestole ellers ikke kunde blive besatte. *Diriks* anførte, at Kommitteen, i at udelukke Prindserne fra civile Embeder, havde taget Hensyn til at de ikke kunne tiltales for de ordinære Retter.

§'en antoges eenstemmigen, med Forbeholdenhed, at det nærmere ved Udkastets § 53 skulde afgjøres, hvem der, med Hensyn til Embeders Erholdelse, skulde ansees som norske Borgere. *Stabels* Betænkning vilde da atter komme fore.

„§ 40: Alle Embedsmænd, Land- og Sö-Krigere sværge Konstitutionen og Lovene Troskab og Lydighed:

„Jeg lover og sværger at ville forestaa det mig betroede Embede, at ville ved alle Lejligheder forholde mig i Overeensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord." —

Sammen oplæstes derpaa de to følgende §§.

„§ 41: Kongen vælger selv et Raad af norske Borgere, som ikke ere yngre end 30 Aar. Dette Raad bestaar af:

1) en Statsraad for Finantsvæsenet;
2) — — — Justitsvæsenet;
3) — — — de udenlandske Sager;
4) — — — Krigsvæsenet;
5) — — — Oplysningsvæsenet.

Disse fem ere Statsraadets faste Medlemmer. Foruden dem kan Kongen ved overordentlige Lejligheder tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Storthinget, til at tage Sæde i Statsraadet."

„§ 42: Under Finantsvæsenet indbefattes alle Sager, der angaa Rigets Mynt- og Pengevæsen, Indtægter og Udgifter, Statens Gjeld og Tilgodehavende, samt Ejendom, Næringsveje, Kanaler, Veje, Broer, Havne og overhovedet alle Rigets oekonomiske Anliggender.

Til Justitsvæsenet hörer alle Sager angaaende Lovenes Opretholdelse og Politiet.

Under udenlandske Sager forstaaes Alt, hvad der vedkommer Rigets Forhold til fremmede Magter, eller indkommer fra Norske Gesandter, Agenter og Konsuler i fremmede Lande, eller fra fremmede Magters Gesandter, Agenter og Konsuler i Norge.

Krigsvæsenet indbefatter alle Sager om Land- og Sö-Magternes Organisation og Forsyning, militære Embeders Besættelse, militære Opdragel-

nstituter, og alle andre Sager, angaaende Rigets Sikkerhed mod udes Vold, forsaavidt disse ikke ere egentlige Kommandosager.
Oplysningsvæsenet omfatter alle Sager, der vedkomme Universitetet, tligheden, Kirker, Lærde, Borger- og Almueskoler, samt Opdragelsestuter, Hospitaler og milde Stiftelser. Fattigvæsenet henligger ogsaa under, indtil en ny Tingenes Orden kan finde Sted."

I Anledning af det lille Ord „Selv *)" i Begyndelsen af

*) Om den rette Forstand af den Bestemmelse: *„Kongen vælger* **selv** *sit Raad,"* har der været Dissens mellem vor Regjering og vore Storthing, og Storthinget har vistnok gjort ret i at give efter i dette Punkt. Jeg har desangaaende adspurgt en af de endnu i Live værende Konstituenter og faaet fölgende Erklæring:

„Under Forhandlingerne i Rigsforsamlingen havde jeg vel, (saasom *Kongen selv* og ingen Anden vælger ogsaa de övrige Embedsmænd, (§ 21) kun at han dem angaaende hörer sit Statsraad, og saasom det ikke er indlysende, om deri ligger ikke alene en Rettighed, men ogsaa en Pligt, om Kongen *kan* eller *skal selv* vælge sit Raad,) nogen Frygt for at Ordene: *„Kongen vælger* **selv** *sit Raad,"* i Fremtiden vilde vække Tvivl og Tvistighed; men jeg var ingenlunde i Uvished om, hvad man egentlig sigtede til, hvad man vilde have til Lov. Jeg forstod Bestemmelsen saaledes, som Regjeringen nu vil have den forstaaet, og som jeg er overbevist om, at alle övrige Grundlovens Fædre vilde have den forstaaet, nemlig, at Kongen, uden at höre sit Statsraad eller nogensomhelst Autoritet eller enkelt Person, vælger sit Raad (i det Hele eller i enkelt Regjeringsafdeling) eller at Kongen *skal* vælge et Statsraad, og at han kan vælge et Statsraad, uden at raadföre sig med Nogen. Det synes ogsaa at forstaaes af sig selv og at ligge i Sagens Natur. Med Forbigaaen af hvad der i Grundloven selv forefindes til Stötte for denne Mening, indskrænker jeg mig til en éneste Bemærkning. Kongen er til förend Kongens Raad er til. I det Öjeblik, Kongen skal vælge sit Raad, existerer intet Raad, Kongen har da intet Statsraad at höre, men maa vælge selv uden Indstilling eller Forslag. Saaledes forholdt det sig i Begyndelsen af den nye Tingenes Orden, da Kongen var valgt og Grundloven traadte i Kraft; og saaledes er det tænkeligt, at det endnu midt under en Konges Regjering kan komme til at forholde sig, nemlig naar Kongen finder for godt (i Kraft af § 22) at afsætte hele Statsraadet, hvilket intet Sted i Gl. forbydes, og hvilket kan have Sted, om end Kongen, efter samme §, hörer Statsraadets Erklæring eller Forsvar förend han afskediger det. Overalt er det tilforladeligt, at Konstituenterne have villet give Norges Konge samme Rettighed, som andre Europas konstitutionelle Konger ere i Besiddelse af, den nemlig, selv at kunne sammensætte sit Ministerium, at kunne kalde til sin Throne Raadgivere, som han har Tillid til og tror sig tjent med, enten middelbart *selv*

§ 41. fremsatte *Wulfsberg.* i et Forslag om at lægge Valget af Statsraader ganske eller for en Deel i den lovgivende Forsamlings Hænder, en af disse Theorier, mod hvis strenge Udførelse. udenfor den Magt, Fleerhedens sejrende Opinion i store konstitutionelle Stater har tilhævdet sig, den historiske Erfaring hidtil har protesteret. I Frankrig løb idetmindste de forskjellige Prøver med de Ministre, Nationalforsamlingen paatvang Ludvig den 16de. ulykkeligt af, og hverken Englands gamle eller nogen anden Stats nyere Forfatning har ifert denne Idee Lovbogstavets Virkelighed. Den hører til de Theorier, mod hvis Riglighed i sig selv der ikke lader sig anføre saameget som for samme, og om hvilke der lader sig spaa, at de muligens engang ville gjenopstaa i en Tidsalder, der har sprængt og udvidet de for de nærværende Stater afstukne konstitutionelle Proportioner, under hvis tvingende Hindringer saavel denne som mange andre af Republiken udaandede Ideer ligge begravede —; men som Aander, der ville bryde sine Liigstene.

Ogsaa i Kommitteens første Udkast stod Ordet „selv". Det hedte endogsaa deri: „Kongen vælger *selv sit* Raad af norske Borgere o. s. v.", saa Wulfsberg i Indledningen til sit Forslag ganske vist rammede Meningen, idet han fortolkede det ved „efter eget Godtbefindende", og der ingen Tvivl kunde være om, at Kommitteen vilde have det forstaaet i den meest udvidede Bemærkelse, saa at Kongen i dette Punkt ikke engang *behövede* at spørge sit Statsraad. *Wulfsberg* derimod grundede sit Forslag paa Sandheden i, at Statsraadet ikke blot skulde være Kongen til Hjælp, men ogsaa Folkets Ret til Beskyttelse, samt paa Vigtigheden i at sørge for, at selv den Regent, der ikke brød sig om eller vidste at træffe et godt Valg, kunde faa Mænd med almindelig Tillid ved Siden. Han mente ogsaa, at Fjernheden af Ansvaret for Nationalforsamlingen, ifølge Menneskenaturens Skrøbelighed, neppe i

eller umiddelbart *selv*, enten efter Forslag, Raad og befalet Betænkning af höjtbetroede Enkelte, eller af Korporationer, eller og i egentligst Forstand „*selv*," naar Kongen har Kundskab nok om Kvalificerede, uden at raadföre sig med Nogen."

mindelighed vilde udøve den Indflydelse paa Statsraaderne m en Konges altid over Hovedet svævende Unaade, medindre de gjordes ganske uafhængige af denne. Og saaledes reslog han da:

.) „At Statsraadets Medlemmer skulde udnævnes af Storthinget (eller hvad Benævnelse Rigsforsamlingen maatte erholde), eller (om dette ikke finder Bifald) at Storthinget foreslaar 2 til 3 til hvert Fag, hvoraf Kongen vælger 1.

2) Naar Vakance i Statsraadet indtræffer imellem de afholdende Storthing, konstituere de øvrige Statsraadets Medlemmer en Anden i den Afgangnes Sted indtil næste Storthing, der da enten antager eller forkaster den Konstituerede, eller i al Fald gjør Brug af sin Forslagsret.

Som en formentlig gavnlig Bestemmelse foreslaaes endvidere:

3) At Fader og Søn eller tvende Brødre maa ej paa een og samme Tid have Sæde i Statsraadet."

Sverdrup ytrede herimod, at Forslagets Antagelse vilde de en Mellemmagt opstaa imellem Kongen og Folket, som istorien noksom viser Skadeligheden af; og *Falsen* fandt, at § 41 og 42 allerede som de vare indeholdt et skadeligt Indeb i den i Konstitutionens Principer for Kongen afstukne agt. „Ethvert Middel, sagde han, hvorved man kan sikre orgerne imod ulovlige Indgreb i deres Retligheder, er hengtsmæssigt, men at indskrænke den kongelige Myndighed blot r at indskrænke den, forekommer mig ikke alene at være den Hensigt, men det vil endog være Staten til Skade." Inen kunde bedre end Kongen bedømme, paa hvad Maade Fortningerne bedst udføres, og i Statsraadernes Ansvarlighed r sine Expeditioner laa al den Sikkerhed, Staten kunde foringe. Han foreslog derfor, at der istedetfor §§ 41 og 42 ulde indtages en § saalydende:

„Kongen vælger selv sit Raad af norske Borgere, som ikke ere yngre end 30 Aar. Dette Raad skal idetmindste bestaa af 5 Medlemmer, men foruden dem kan Kongen, ved overordentlige Lejligheder, tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Storthinget, til at tage

Sæde i Statsraadet. Forretningerne fordeler han iblandt dem saaledes, som han det for tjenligt eragter."

Slutningen af *Fabricius's,* ved Behandlingen af § 37 oplæste Betænkning angaaende disse §§ blev nu gjentaget, og gik ud paa, at det skulde overlades Kongen at organisere sin Regjering, som dog ikke maatte bestaa af fleer end 7 Statsraader, eller behøvede at omfatte noget eget Departement for Krigsvæsenet. Militærcheferne skulde derimod være pligtige til at afgive i Statsraadet de Oplysninger og Formeninger det maatte forlange.

Efter Debat over Sagen, foretoges Votering om §§ 41 og 42 skulde antages efter Udkastet eller forandres, hvilket Sidste med 102 Stemmer imod 10 blev vedtaget. Dernæst blev der voteret, om Statsraadet skulde vælges af Kongen eller, efter *Wulfsbergs* Forslag, af Storthinget, og for det første Alternativ erklærede 105 sig imod 1. 99 Stemmer imod 3 voterede derpaa, at *Falsens* Forslag skulde antages som § 41 istedetfor Udkastets, med saadant Tillæg eenstemmigen efter *Wulfsbergs* Forslag: „Fader og Søn eller tvende Brødre maa ej paa samme Tid have Sæde i Statsraadet."

§§ 42, 43 og 44 bleve derpaa eenstemmigen bestemte at skulle udgaa. § 43 bød, at der skulde ansættes to Regjerings-Sekretærer for Finants- og Krigsvæsenet, men for hvert af de øvrige kun een, og § 44 overlod til Kongen, uanseet de tre foregaaende Paragrafers Bydende, Fordelingen af Statsraadets Forretninger, kun at Udgivterne ikke forøgedes. I Henseende til Ansvaret skulde forholdes som bestemt maatte vorde i en senere §.

„§ 45: Alle Statsraader skulle, naar de ikke have lovligt Forfald, være nærværende i Statsraadet, og maa ingen Beslutning der fattes, naar ikke idetmindste 3 Medlemmer ere tilstede." —

antoges eenstemmig, med den Forandring, at det, istedetfor Ordene „idetmindste 3," skulde hede „over det halve Antal."

„§ 46: Hindres det Statsraad, til hvis Fag den Sag, der skal foretages i Statsraadet, henhörer, ved lovligt Forfald fra at möde, skal Regjeringssekretæren for Faget tage Sæde i Statsraadet, indtil Kongen har fattet sin Beslutning i bemeldte Sag. Har ogsaa han lovligt Forfald, konstituerer Kongen en anden Statsraad til at foredrage Sagen. Hindres flere

to Statsraader, ved lovligt Forfald, fra at möde i Statsraadet, saa skal ;en konstituere andre Embedsmænd i deres Sted, saaledes at altid i Mindste 3 ere tilstede."

Debatterne gave denne § nogle Forandringer, hvorefter eenstemmigen blev antagen, nemlig, at ikke Regjerings- Expeditions-) Sekretæren, men en anden Statsraad skulde Kongen konstitueres i Forfaldstilfælde til at foredrage Sa- ıe; hindredes flere, indtil det halve Antal Statsraader, ved igt Forfald fra at møde i Statsraadet, skulde Kongen kon- ıere andre Embedsmænd i deres Sted, saaledes at altid r det halve Antal af de sædvanlige Medlemmer var til- ıe.

ı 47: Alle Sager af Vigtighed, diplomatiske og egentlige militære mandosager undtagne, skulle foredrages i Statsraadet af det Medlem, ıvis Fag det hörer, og af ham expederes, overeensstemmende med ;ens i Statsraadet fattede Beslutning." —

antoges eenstemmig med det Tillæg, efter *Falsens* For- ;, at den skulde begynde saaledes: „Forestilling om Embe- ; Besættelse og alle Sager" o. s. v.

„§ 48: I Statsraadet föres Protokol over alle de Sager, som der for- lles. Enhver, som har Sæde i Statsraadet, er pligtig til med Frimo- ed at sige sin Mening, som Kongen er forbunden at höre; men det enne forbeholdt, at fatte Beslutning efter sit eget Omdömme.

Finder noget Medlem af Statsraadet, at Kongens Beslutning er stri- le mod Statsformen, Rigets Love, eller öjensynlig skadelig for Riget, det Pligt at gjöre kraftige Forestillinger derimod, samt at tilföje sin ing i Protokollen. Den, der saaledes ikke har protesteret derimod i okollen, ansees at have været enig med Kongen, og er ansvarlig der- saaledes, som siden bestemmes i § ."

Wedel, understøttet af *Lövenskjold*, ytrede, at, da Stats- lerne skulde være ansvarsfrie, naar de havde protesteret Protokollen, og Kongen, uanseet Protesten, kunde fatte lutning efter eget Tykke, var det ønskeligt, om der kunde ndes en Bestemmelse, som med stærkere Tvingende kunde ılde Kongen fra at fatte en mod Statsraadets Mening alde- stridende Beslutning; og mente Taleren, at dette for en ıl vilde opnaaes naar det blev gjort til Pligt for den Stats- d, der havde vedlagt en frugtesløs Protest, at nedlægge Embede indtil Sagen kunde vorde underkastet Storthingets dømmelse. Idetmindste vilde dette vække en Sensation i blikum, som Kongen vistnok saameget som muligt vilde und-

gaa. Han foreslog derfor et saadant Tillæg til denne eller den 50de §, hvorimod *Sverdrup* og *Diriks* ytrede, at et saadant Forhold og især at Sagen skulde underkastes Storthingets Bedømmelse, vilde være stridende mod den engang antagne Grundsætning, at den udøvende, lovgivende og dømmende Magt skulde være adskilte, og at en Statsraad, som af private Hensyn ønskede sig sat i Rolighed for stedse, eller for en Tid befriet fra Forretninger, vilde finde god Lejlighed dertil efter *Wedels* Forslag. Ved Votering faldt dette, hvorpaa saavel denne § blev eenstemmigen antaget som

„§ 49: Den Statsraad, som forestaar det udenlandske Departement, bör have en egen Protokol, hvori de Sager indföres, som ere af den Natur, at de ikke bör forelægges det samlede Statsraad. Forövrigt gjelde i dette Tilfælde de samme Bestemmelser, som i § 47 ere fastsatte."

Den følgende § antoges først efter Debat eenstemmigen i saadan Form:

„§ 50: Alle af Kongen udfærdigede Befalinger og officielle Breve, militære Kommandosager undtagne, skulle, for at være gjældende, kontrasigneres af den, der ifölge sin Embedspligt har foredraget Sagen. Han er ansvarlig for Expeditionens Overeensstemmelse med den Protokol, hvori Resolutionen er indfört."

Efterat denne Gjenstand var bleven debatteret, antog Forsamlingen eenstemmigen denne § med saadan Forandring:

„Alle de af Kongen udfærdigede Befalinger og officielle Breve (militære Kommandosager undtagne) skulle kontrasigneres af Den, som ifölge Embedspligt har foredraget Samme, til Beviis for Expeditionens Overeensstemmelse med den Protokol, hvori Resolutionen er indfört, og hvorfor han er ansvarlig."

Den mærkeligste Forskjel imellem denne Redaktion og Udkastets var, at dette havde imellem Ordene „skulle" og „kontrasigneres" Kommaet, „for at være gjældende," hvilket *Koren* og *Sverdrup* mente kunde udgaa, da det syntes at tillægge Statsraaden højere Magt end Kongen. Overflødigheden deraf i streng Bemærkelse, da Meningen af Ordene „alle" og „skulle" ikke kan være tvivlsom, maa vel ogsaa indrømmes. Imidlertid forekommer det dog, som om der alligevel er saamegen Kjerne i den Skal, at den ikke burde have været bortkastet. Endskjønt en Overflødighed, er Kommaet dog ikke bare Fyldekalk (og det første kan for Tydeligheds

Skyld taales i Lovstilen; det sidste ikke) — kort, det hører til de Spiger, man før bør lade blive siddende end tage væk.

Forhandlingerne sluttede med Oplæsningen af en til Præsidenten indleveret Skrivelse af 11te April fra „adskillige Bønder i Trondhjems Stift,“ der især gik ud paa at henlede Rigsforsamlingens Opmærksomhed paa Nødvendigheden af at forøge Almueskolelærernes Lønninger. Den var affattet i en ganske anden Aand med Hensyn til Præsterne end de andre Andragender fra Almuens Midte; men saa from Petitionen end var, vidste de i sin politiske Uskyldighed dog ikke, om saadan Henvendelse kunde være tilladt, hvorfor de ikke havde vovet at underskrive sine Navne, haabende dog at Rigsforsamlingen vilde lægge Mærke til Indholden. Den indeholdt ogsaa et Vink, som fortjente al Opmærksomhed af Regjering og en kommende Lovgivning, nemlig om at udlægge i Skoledistrikterne et Stykke Jord af det beneficerede Gods til fast Skolelærerbopæl. Det var ikke nyt, men oftere af Nationen spildt paa den forrige Regjering. Begge Parter vidste nok omtrent lige godt, at Oplysning er Frihedens Amme.

Falsen meddeelte derpaa, at det af ham den 4de Maj indleverede Skrift, angaaende en Konstitution for Norge, var forfattet af en i Danmark værende svensk Mand. Man vidste imidlertid baade dette og hans Navn.

Det var Lørdagsaften efter en Uge, som i Arbejdets Udbytte havde overtruffet Alles Forventning. Man havde arbejdet sig til den Varme, hvori et Værk gaar frahaanden. Præsidenten, en af kirkelige Hensyn ikke synderlig anfegtet Jurist, tilkjendegav ogsaa nu ved Sessionens Slutning, at flere Medlemmer ønskede Forhandlingerne fortsatte til sædvanlig Tid Dagen efter (altsaa omtrent under Prækenen) og dette fremsatte han da som Forslag. Men det fandt Modstand. Præsten *Hount* fandt, at Rigsforsamlingen mindst burde begaa Helligbrøde og overtræde Loven, der bød Enhver om Søndagen at søge sin Sognekirke. Dette Sidste vakte Latter, men Præsten svarede, at han citerede Lovens Ord, og at Ejdsvolds Kirke nu maatte betragtes som Rigsforsamlingens Sognekirke. Maaske delte han ogsaa den Mening, som Brev-

skriveren fra Ejdsvold ytrer, at „en Driven, en Paaskynden, som om man vilde blive af med Forsamlingen jo før jo heller, som om man frygtede en Explosion medens den var sammen, var umiskjendelig,“ skjønt det her var tydeligt, at Forslaget kun var udrundet af en Nidkjærhed for Arbejdets Fortgang. Man hørte ogsaa anføre under den højrøstede Talen i Munden paa hverandre — saa højrøstet og regelløs, at et Øre- og Øjenvidne kalder det „Skraal“ — at Hensigten jo kun var at arbejde til Fædrelandets Tarv, for hvem alle Love vare givne og maatte vige.

„Nej, nej! ikke Guds Love, ikke Religionens, ikke Sabbathens,“ hørte man raabe; og ved Voteringen naaede Forslaget ogsaa kun saa ringe Pluralitet, at Nejerne, appellerende til Reglementets Bydende, at ²/₃ Medlemmer skulde være tilstede, erklærede sig ikke bundne ved den, og at de ikke vilde komme. Præsidenten foreslog da, at man skulde samles til Middag Kl. 2 óg saa tage fat paa Arbejdet igjen Kl. 4; og dette vandt da saa stærk Pluralitet, at Mødet kunde berammes uden Hensyn til de Enkelte, som endnu protesterede og truede med at blive borte *). Saa alvorligt var det dog ikke ment, siden kun to Forfald anmeldtes den følgende Dag.

*) Mellem disse Misfornöjede var især *Teis Lundegaard*, en Mand, der syntes at have alle Listerlands brölende Havstorme i sit Bryst, höjröstet og ildsk i Hu. Han holdt — siger förnævnte Haandskrift — en Pokkers Stöj, og i dette Lune stödte *Sverdrup* paa ham da man gik fra Bænkene, men kom kun brændt derfra, efter som hin Samtale berettes.

„Det veed jeg,“ sagde *Teis* med sit sædvanlige Eftertryk, „at hverken Guds eller Kongens Lov tillader at arbejde paa Söndagen.“

„Men veed du ikke ogsaa,“ svarede Professoren, „hvad der staar i Bibelen . . hvad Kristus siger . . .“

„Græsk og Latin,“ drönede det igjen, „det maa I forstaa; men lær I mig ikke min Kristendom! Hvad Guds Ord siger, veed jeg nok. I Bibelen staar der: falder din Oxe eller Asen i en Grav paa en Helligdag, saa kan du trække dem op igjen. Og er der nu Oxer eller Asener i Rigsforsamlingen, saa skal jeg (lagde han til med en kraftig Ed og et dygtigt Slag i Bordet) nok komme og hjælpe til at trække dem ud, om det saa var paa Sabbathen“. Samtalen karakteriserer ikke blot Angjældende, men ogsaa hvor lidet den naturlige Talefrihed forlod den norske Bonde imellem hans fornemmere Kolleger i Rigsforsamlingen.

Fjerde Afsnit.

(Fra 8de til 11te Maj).

Affærdigelsen af Konstitutionsudkastets sidste 55 Paragrafer.

— „Og mangen ædel, höj, alvorlig Tænker
skal pönse paa, med trofast, virksom Id,
at gjöre Norges Skjæbne atter blid,
at fri det fra foragtelige Lænker.
Gud signe dem!“ — —
Epilog i Arendal, 1ste Maj 1814.

Rigsforsamlingens Bedrivt i disse tre Dage fra 8de til 11te Maj maa isandhed forbause Enhver, som i sin Erindring jevnfører hermed Udbyttet af andre lovgivende Forsamlingers Idræt i det mangedobbelte Dagetal og under langt mindre distraherende Omstændigheder, end dem, hvorunder Mændene paa Ejdsvold arbejdede. Altsaa, iberegnet den halve Helligdag, hvis Forhandlinger vi nu komme til, ikke fuldt en Uge, og — Konstitutionen var færdig i sin Realitet, en Konstitution, som, med Undtagelse af Bestemmelserne angaaende Religionsfriheden, kan siges bedst at have løst Revolutionernes Opgave paa det Trin den civiliserede Menneskehed nu befinder sig, og som, foruden Sikkerheden for sin Bestaaen i det Folks Kjærlighed, den har velsignet, og i de Fredsaar, hvori den nu har fæstnet sig i dets Hjerter og i dets Historie, tillige har vundet en i Nationernes beundrende Anerkjendelse. Halvsyvende Dag? Isandhed en lykkelig Improvisation, en heldig og glimrende gjennemført, overraskende og skjøn som den tropiske Blomsts, der længe holder sin Knop skjult mellem Hjertebladene, men hvis knaldende Udspringen Blad for Blad indtil dens fulde Flor man i faa Stunder letteligen kan følge.

Men Konstitutionsværkets Fortskriden tilsteder ingen Dvæ-

len i Fremstillingen, som skulde erholde en malerisk Fuldkommenhed, om den ogsaa i sin Stiil, i koncise Perioder, i Mængden af Indhold paa hvert Pagina, kunde yde dets energiske Hurtighed og Fremdrivt et betegnende Udtryk. Faktum er der, at det blev færdigt inden den Tid, som Overskrivten angiver. Statyen stod der den 11te med alle sine Lemmer saaledes som Folkets ædleste Tænkekræfter havde skabt og formet den; der stod kun tilbage, at give Ledemodene den fuldkomnere, ideale Stilling indbyrdes imod hinanden, at afpolere de stærke Lemmer og at lægge Ordenes Gevandt i rigtigere Folder og bedre Fald.

8de Maj.

Statsraadet færdig reguleret. Debatter om Indföds- og Stemmeretten.

Søndag Eftermiddag Kl. 4 aabnedes Forhandlingerne med Oplæsningen af Udkastets

„§ 51: Statsraadets Medlemmer og de Embedsmænd, som ere ansatte ved dets Kontorer, Gesandter og Konsuler, Övrighedspersoner, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Höjstbefalende paa Krigsskibe kunne uden foregaaende Dom afskediges af Kongen, efterat han derom har hört Statsraadets Betænkning. Hvorvidt Pension bör tilstaaes afskedigede Embedsmænd, afgjöres af det næste Storthing; imidlertid nyde de Totrediedele af deres forhen havte Gage. Andre Embedsmænd maa ej uden Dom afsættes, ej heller imod deres Vilje forflyttes.“

Dahl og *Heiberg* mente, at Overøvrighederne ikke burde kunne afsættes af Kongen uden Dom, men kun suspenderes, hvorimod *Diriks* og *Sverdrup* ytrede, at Suspension forudsatte Forseelse, hvilket ikke var nødvendigt at tænke sig i den Grad hos de i §'en nævnte Embedsmænd, at de ved Dom kunde frakjendes Embedet. Man kunde derimod tænke sig forskyldte og uforskyldte Omstændigheder, f. Ex. endog Alderdomssløvhed, som kunde gjøre det ønskeligt og vigtigt for det Almindelige, om de fjernedes derfra. Retten til at indsætte og afsætte Embedsmænd var et af den udøvende Magts Prærogativer, men hvori Kommitteen dog havde troet at burde gjøre den Indskrænkning, som findes i §'ens Slutning. *Christie*

mente, at denne Indskrænkning burde dog ogsaa komme følgende Embedsmænd tilgode: 1) Embedsmænd ved Regjeringskontorerne, da vedkommende Statsraader maatte være ansvarlige for Udførelsen af deres Forretninger; 2) Regiments- og andre militære Korpschefer, saasom disse kunde forflyttes; og 3) Højstkommanderende paa Krigsskibe, der kunde have en temporær Kommando og kaldes tilbage fra samme uden derfor at sættes ud af Tjenesten. *Holck* ytrede i en skrivtlig Protokollen vedlagt Betænkning angaaende Pensioneringen, at den for afgaaende Militære ganske burde henlægges under Kongen, som nærmest og bedre end Storthinget kunde være bekjendt med Vedkommendes Fortjenester. Han fandt i Almindelighed ikke Sikkerhed nok i §'ens Bestemmelser for den veltjente Embedsmand.

„Her skulle — sagde han — 100 eller flere Mennesker, som maaske for første Gang høre hans Navn nævne, bestemme hans og Familjes Skjebne! Hvorledes skulde Pluraliteten af disse, ved at fastsætte hans Pension, kunne tage Hensyn til hans større eller mindre Fortjenester? Hvorledes skulle disse vide hans større eller mindre Trang, naar de — som næsten altid maa blive Tilfældet i et Land af Norges Vidtløftighed — aldeles ikke have kjendt ham? Her syntes dog visselig en Forandring nødvendig, og jeg vöver derfor at foreslaa: At Pensioner for Embedsmænd, der formedelst Alder og Svagelighed ikke længere kunne tjene, maatte overlades Kongen og Statsraadet at bestemme, med Hensyn til Enhvers større eller mindre Fortjenester og Trang. Kun bør Konstitutionen i mine Tanker fastsætte: at Pensioner i intet Tilfælde — uden Storthingets Samtykke — maa overstige, hvad den Afgaaende har havt i Gage; ligesom Storthinget bør være berettiget til at undersøge og derefter foreslaa, hvorvidt Pensionisten kunde være at bruge i en anden Embedsstilling, og Pensionen muligens saaledes spares.

Det er Pligt — ja hellig Pligt — for Fyrsten at skaffe sig enten direkte eller indirekte Kundskab om sine Embedsmænds personlige Fortjenester og deres Vilkaar, men det kan ingenlunde være Pligt for Folket, ligesom det i sig selv vilde blive disse umuligt.“

Diriks forsvarede derimod §'en, og foreslog, at der, forat faa §'ens tvende Passus i nærmere Forbindelse med hinanden, skulde indskydes efter Ordene „bør tilstaaes" i anden Passus Ordene: „de saaledes." Med dette, samt et andet Tillæg, at der foran „Øvrighedspersoner" skulde indskydes „civile og gejstlige." vedtoges ogsaa §'en med over ⅔ Pluralitet.

Eenstemmigen vedtoges derpaa

„§ 52: Saasnart Thronarvingen har fyldt sit attende Aar, er han berettiget til at tage Sæde i Statsraadet, dog uden Stemme og Ansvar."

Men ved de to følgende Paragrafer syntes Arbejdet at skulle standse i sin Fortgang. Ved Debatterne over § 39 var der allerede antydet, at der vilde blive kjæmpet udholdende for, at Borgerens Ret og Landets Brød skulde blive dets egne Børn forbeholdt; og saa skede det. Opmærksomheden var meer end almindelig spændt, da Præsidenten oplæste

„§ 53: Norsk Borger er, efterat have svoret Konstitutionen, Enhver, der har fyldt sit 18de Aar, taler Landets Sprog, enten er indfödt af norske Forældre eller har været bosat i Riget i fem Aar. De Fremmede, som nu ere bosatte i Riget og sværge Konstitutionen, samt de nu ansatte Embedsmænd ansees for norske Borgere."

Provst *Stabels*, fra Gaarsdagens Forhandlinger bekjendte Betænkning, om hvem der burde ansees som norske, embedsberettigede og valgbare Borgere, blev oplæst saalydende:

„I Henseende til den 39te § dens andet Membrum, konfereret med §§ 53 og 64, tillades det mig at fremsætte mine Tanker.

Indfødsretten er en blandt de store Velgjerninger, der gjøre os Mindet om Kristian den 7des Regjering kjært. Den gode Konges Hensigt med dette for Nationerne saa kjærkomne Kongebud var vistnok at vække Nationalaanden og opmuntre enhver norsk eller dansk Borger til at føle sit Værd; men efterhaanden blev denne skjønne Gave ved Modifikationer og Undtagelser mindre og mindre svarende til Giverens ædle Hensigt. Nu, da ligesaa ubegribelige som sørgelige Tildragelser have sønderrevet det Baand, der saa længe holdt det norske og danske Rige sammen, have vi fulgt vor Frihedsfølelse, sat os ind i Folkenes første naturlige Rettigheder, og ville danne os selv en Stat. Det er disse Rettigheder, vi højtidelig have svoret at hævde endog med de tungeste Opofrel-

ser, ja med Liv og Blod. Følelsen af vort eget Værd er det, som skal gjøre os denne Ed ubrødelig. Indfødsretten (den stolte Følelse: vi ere norske Borgere) bør have Værd for os. Det er den, som i Trængselens Dage og i Farens afgjørende Stund skal opflamme vort Mod. En lignende Følelse gjorde Romerne kjække og frygtelige for de øvrige Folkeslag. Følelsen af den Ret at være en født Britte har indtil denne Dag gjort Englænderne til en stolt og djærv Nation; og saadan Ret skulde vi sætte saa liden Priis paa, at vi vilde dele den med den første den bedste Fremmede, som fandt det Umagen værd at bo hos os i nogle Aar?

Skulde Udlændingen, som vindesyge Hensigter føre hid til os, dele med os en Ret, der har kostet og vil koste os tunge Opofrelser at erhverve, en Ret, der maaske endnu skal betales med tusinde af vore Landsmænds Blod? Skulde disse beklæde Statens Embeder og maaske fortrænge Landets egne Børn? skulde Udlændinge indlemmes i Nationens Repræsentanters Tal, for at give os Love? skulde disse sættes ved Monarkens Side, for at give ham Raad? — Nej! efter min Formening, aldrig. De Indtægtskilder, som denne ærværdige Forsamling har bevilget til Oplysningens Fremme, ville sætte Nationen istand til at lade sine egne Sønner undervise i alle de Videnskaber, de maatte behøve, forat fremme Norges Held og Hæder. Ere fremmede Kunstnere og Manufakturister nyttige, jeg vil endog sige nødvendige til at lære os at forædle og tilvirke Landets Produkter; nu vel! da lader os belønne dem paa en Maade, der er Nationen værdig: men lader os aldrig tilstaa dem en Ret, som Norges Sønner med de tungeste Opofrelser og de frygteligste Farer have tilkjæmpet sig og sine Efterkommere! Vi skulle dog ikke betale den med det Kostbareste, vi have.

Jeg fremsætter derfor det Forslag, at det ved Voteringen maa afgjøres, om ikke norsk Borgerret ene maa være norskfødte Borgere forbeholden, saaledes som denne Ret er fremsat af Sorenskriver Weidemann i hans indgivne Forslag til en Konstitution for Norge, dens 60de §, hvilken jeg vil bede maa oplæses. Skulde dette ikke bifaldes, beder jeg, at denne Motion maa blive Protokollen tilført."

Denne § 60 i *Weidemanns* Konstitutionsudkast, som nu blev oplæst i Forbindelse med *Stabels* Betænkning, bestemte, at som Indfødte skulde ansees Fødte inden Statens Grændser af Forældre, som da vare dens Undersaatter eller fødte af norske Forældre under et temporært Ophold i Udlandet, samt de uindfødte Embedsmænd, som, ifølge Regentens Kundgjørelse af 19de Febr., havde aflagt Troskabsed til Landet*). „Ingen Anden, i hvad Slags Herligheder, Ejendomme eller Fordele de kunne paaskyde eller virkelig vilde tilføre Riget, eller i hvad Slags andet Forhold de kunne staa eller ville staa til Samme," skulde kunne erhverve Indfødsret. Ovenanførte skulde „alene have Indfødsret, d. e.: Rettighed til, med alle Andres absolute Udelukkelse, at kaldes til og beklæde alle Statens og Kongens Embeder, militære, gejstlige og civile, høje og lave, uden nogen speciel eller almindelig Undtagelse enten nu eller i Fremtiden, naar de offentlig bekjende sig til Statens herskende Religion **)."

Dernæst indleverede *Bryn* til Oplæsning en Betænkning af Dags Dato, hvori de Tilsidesættelser, Norge havde lidt under Foreningen med Danmark, strengeligen censureredes i følgende Anklage:

„Norges Sønner maatte ikke fuldende deres videnskabelige Opdragelse i Fødelandet selv; thi dette blev længe, uagtet Normandens ofte gjentagne Røst, negtet et Universitet.

Nye Nærings- og Industrigrene, Handel og Skibsfart maatte ikke udbredes her; thi Danmark vilde beholde, og beholdt alle saadanne mulige Fordele for sig selv.

Spørger man nu efter Aarsagen, maa denne, efter min Formening, unegtelig fornemmelig søges deri, at Normænd kun saare sjelden havde Adgang til Statens vigtigste Embeder.

---

*) I Löbet af Dagens Debatter foreslog Forfatteren, at der efter dette Ord skulde tilföjes „og deres Livsarvinger."

**) Den for disse strenge Bestemmelser anförte Grund er ikke mindre karakteristisk for den patriotiske Proponent. Den lyder: „Foruden at det er uværdigt for et selvstændigt Folk, at lade sig befale af fremmede Lejesvende, saa kunde Folket af disse Mænd vel aldrig vente sig andre Tjenester, end dem, som komme overeens med fremmed Interesse og derfor som oftest stride imod dets egen."

gjeringskollegierne og de fleste civile og gejstlige Øvrighedsster i Norge selv har været besatte med Danske eller Udndinge, der manglede saavel den fornødne lokale Kundskab m den Hengivenhed for Landet, der skulde indgyde dem aft og Varme til at tale og befordre enhver Sag, ethvert liggende til dets Vel. Det er naturligt, at Udlændingen igtfra nærer den Grad af Kjærlighed for det Land, han er lflyttet i, som den, dets indfødte Borgere indsuge med Morsmelken."

Efter derpaa at have paaviist, at Norge neppe vilde have re Embeder at bortgive, end der kunde besættes med dets ne Sønner, og at Universitetet i Fremtiden maatte kunne dstændiggjøres og vedligeholdes ved Landets egne og arvee Kræfter, indrømmede *Bryn* dog, at han desuagtet maatte Tiden, for Universitetets Nyheds Skyld, tilraade en Undtalse med Hensyn til fremmede Universitetslærere og Læger, foreslog derfor saadant Tillæg til §'en:

„Dog skal ingen Udlænding, under Navn af norsk Borger, enten han har opholdt sig længe eller kort i Norge, men ene Norskindfødte, og de, der ere fødte af norske Forældre, r enten nu opholde sig, eller efterlade sig Ejendomme og siddelser i Norge, have Adgang til Statens offentlige Emder, undtagne Professorer og Læger, hvortil Udlændinge aa beskikkes, saalænge de tilkommende Storthing eller lovvende Repræsentantforsamlinger finde saadan Undtagelse nødndig og passende."

Jörgen Aall oplæste og indleverede et Forslag om at nske Embedsmænd, der før have været ansatte i Embede i orge og havde ægtet et norskt Fruentimmer, skulde betragtes om norske Borgere og have Adgang til at søge Embeder i Norge, vis de inden en vis Tid, f. Ex. 3 Aar, indsendte Ansøging derom. Han begrundede dette i Venskabets Erinringer og i det Ukloge i at udelukke saamegen fremmed plysning, somom „Nationens eget Lys ikke behøvede at ane Forøgelse i sin Glands hos Andre?"

Midelfart oplæste og indleverede ligeledes et Forslag, er gik ud paa, at ingen Indfødsret skulde lovgrundes i de rste ti Aar, og at de Danske, som ved det norske Universi-

tet havde aflagt Prøve paa Kundskab og Duelighed, skulde tilstedes Adgang til norske Embeder.

Proponenten ytrede, at han, „uagtet sin Frygt forst faa de Fleste imod sig, dog vovede“ at fremsætte den Formening at Kommitteeforslaget, om det ubetinget antoges, idetmindste i det første Tiaar vilde blive til Skade for Norge. Landet savnede duelige Subjekter til at besætte dets Embeder. Efter et løst Overslag udfordredes dertil aarlig 40 juridiske og theologiske Kandidater, og disse kunde Universitetet neppe i de første 10 Aar fremskaffe, da der fra Kathedralskolerne i de sidste Aar neppe nogensinde var dimmitteret flere end 25. Der var ingen Grund til at antage, at dette Antal hastigen vilde betydeligt forøges. „Embedsmændenes hæse Raab om Mangel paa Udkomme, der lyder over det hele Land,“ maatte, i Forbindelse med det Bekostelige deri, afskrække Forældre fra at lade sine Børn studere. Antoges §'en, maatte det enten indtræffe, at Mangel paa duelige Subjekter tvang Kongen til et Brud paa Konstitutionen eller at Landet fyldtes med uduelige Embedsmænd. Vigtigere var det, at Embederne bleve besatte med duelige og retskafne Mænd end i hvad Land de vare fødte. Aarsagen til de fleste Nationers Afsky mod Fremmedes Indtræden var, foruden en daarlig Nationalstolthed, at de bleve selv fortrængte fra Poster, de ligesaa godt eller endog bedre skulde have beklædt, og at de af Udlændinge, som hverken kjendte deres Sprog eller Sæder, bleve foragtede, ja ofte mishandlede. Det Første kunde ikke blive Tilfælde og til at frygte for det Sidste var der ingen Aarsag.

„Rimeligviis — endte Proponenten sine Motiver — ville vi hente de Embedsmænd, vi mangle, fra Danmark: dets Folk har Sprog og Sæder fælles med os; det har altid havt Agtelse for Normanden; kun dets Regjering har, til egen og vor Ulykke, undertiden miskjendt vort Folk. Ere end det danske og norske Folk nu adskilte, der bor dog intet Had i Nationernes Hjerte til hinanden. Ej have vi voldsomt løsrevet os. Mange iblandt os mindes de Dage, der tilbragtes paa Danmarks Sletter, som Livets lykkeligste; og mangen Dansk kaster længselfuldt Blik hen mod vore Klipper. Hvorfor skulle vi tilspærre ham som Embedsmand Adgangen til dem? At

r er en større Masse af Kundskaber i danske end norske
veder, kunne vi vel ej negte; hvorfor da ej benytte os af
m, naar vi behøve dem? Man misforstaa mig ej. Jeg er
mit inderste Hjerte norsksindet, og jeg anseer en Forbin-
lse med Danmark som et Onde, men jeg anseer det nød-
ndigt for mit Folks Lykke, at Danske gives Adgang til Em-
der, som vi ej selv formaa at besætte. Norge har for Nær-
rende flere Embeder end Mænd til disses Besættelse; det
dsatte er Tilfælde med Danmark. Skulde det være uklogt
l vort forrige Søsterriges Overflod at afhjælpe vor Mangel?"

Sverdrup understøttede sin Ven *Midelfart*. Videnskabs-
end, hvor de endog hørte hjemme, ansaaes som tilhørende
fælles Republik, og ved vort Universitet tiltrængtes saadanne
enlandsfra. Af Embeder, hvortil Examen udkræves, var der
Norge omtrent 1200. Antog man nu, efter den sædvanlige
ortalitet, at af disse Embeder 4 af 100 aarlig bleve ledige
d Dødsfald, saa udfordredes der til deres Besættelse 48
aminerede Kandidater. Fra Kjøbenhavns Universitet var der
den senere Tid kun bleven dimitteret 18 i Gjennemsnit aar-
; og da det norske Universitet neppe for det første blev
and til at afholde Embedsexamina, vilde det i de første Aar
ve nødvendigt, at Fremmede, og navnlig Danske, fik Adgang
Embeder i Norge.

Der blev Tre mod Tre, da *Wergeland* ytrede sig saaledes:
„Mig synes DHrr. Provst Stabel og Sorenskriver Bryn
ve talt Sandhedens Sprog. Lad os foralting ikke aabne hver
dlænding ubetinget Adgang til Landets Embeder. Det vil
ntryde os, snarlig fortryde os. Den Landsherlighed, vi to
ar tilbage erhvervede, og den end større nationale Herlighed,
i i dette mærkelige Aar have erhvervet eller skulle erhverve,
lle begge derved gaa tilgrunde. Universitetet vil falde, Selv-
ændigheden vil blive til Intet. Med os og Riget er det i
nne Tid saa bevænt, at det vilde fast være et Vidunder, om
et ikke skede. Forældre begyndte at glæde sig, unge Stu-
rende begyndte med fordoblet Flid at arbejde, tilskyndede
et lokkende Haab om, at endelig Landets Embeder skulde
rbeholdes Landets Børn,* og at Norge endelig skulde styre
s selv ved Mænd, baarne, opdragne, oplærte i eget Skjød.

Nu er denne Glæde, dette Haab forbi. Hvorledes kan det norske Universitet bestaa, naar Kjøbenhavns talrige Kandidater skulle dele med sammes faa Studerende de faa Norges Embeder, uden at disse nøde samme Rettigheder i Danmark, hvilket vilde opvække Europas Forundring og Ringeagt. Det var uhørt, at en fremmed Undersaat, strax han satte sin Fod i Landet, nød lige Ret med Landets aktive Borgere. Landet vilde oversvømmes af Fremmede, hvis Hjerte ej var fæstet til det, og disse vilde gjøre Tabet af vor politiske Uafhængighed desto lettere, om ikke al Selvstændighed med Rette kan ansees for tabt hos et Folk, som styres af Fremmede, og selv er lutter Adlydende. Vi vare da i deres Vold, som regjerte os. Halvdelen af Storthinget vilde blive Fremmede. For at komme til et Embede maatte de Indfødte smigre Regjeringen og trænge sig frem i Klyngen af Fremmede. Naar Regjeringen direkte kan indkalde Fremmede til Universiteterne og til Skolerne, samt til Fysikaterne, saa vil der nok findes Indfødte til de øvrige Embeder. I Norge gives adskillige ubefordrede Kandidater, i Danmark endnu flere, som vist ikke ville mangle at komme, saafremt de se Embeder i Fædrelandet aabne, eller de indkaldes. Imidlertid tiltager de Studerendes Tal i Skolerne, flere Skoler anlægges, Universitetets Borgerskab vorder talrigere og fylder Embederne med Indfødte, Oplyste, Duelige. Norge regjerer sig selv. Norge bliver norsk, og Selvstændighedens Gran skyder sit Spyd stolt i Skyerne."

Enhver veed, at det norske Universitet har bekræftet denne Tillid til dets Kræfter; og i den foregaaende Modstanders Udbrud „mangen Dansk kaster længselsfulde Blik hen mod vore Klipper", laa der en Begrundelse for den sidste Talers Frygt, at Landet vilde blive oversvømmet og Storthinget besat af Danske, om ikke et Blik paa, hvor talrige de vare i Embedsstanden og hvormeget dansk Blod der flød i Kjøbstadbefolkningens Aarer, var nok dertil. Folkets Assimilationskraft, der allerede havde viist sig for svag til at forhindre Dannelsen af tvende Sprog i Landet, skulde ganske have ligget under for den forøgede Indstrømmen, som en Slags Indbydelse til at besætte dets ledige Embeder vilde have fremkaldt, og inden kort Tid skulde der i endnu egentligere For-

ınd, end det allerede var Tilfælde, have dannet sig to Be-
lkninger: den ene fremmed og herskende ved Besiddelsen
de mange Embeder den indehavde, ligesom en lysende Ring
ngivende den andens mørke Kjerne, hvortil den skuffede
ation selv da indskrænkedes. Anviist til at holde sig i sine
ale, beskjæftigende sig med at vinde Brødet i sit Ansigts
ved, skulde Generationer, uden at tale om Farerne for For-
tning og Selvstændighed, været henrundne før Nationalbefolk-
ngens ejendommelige Kraft brød de unaturlige Skranker og
ısorberede det Fremmede. Og selv da vilde Skrivtsproget
g de dannede Klassers Talesprog i endnu højere Grad fore-
ge Mindet om dettes Herredom, end nu er Tilfælde. Ja,
ıd nu er Tilfælde: vor Almue, som maa lære sin Kristendom
et for den næsten fremmed Sprog, enhver ikke Bondefødt,
m skal meddele sig til den, og enhver Skribent, der skriver
f et norskt Hjerte, føler i mangfoldige Ulejligheder deraf den
ıngeste af de Forbandelser, som den gamle Forbindelse har
fterladt sig. Disse Stunder i Rigsforsamlingen, da Kampen
ørtes om Nationaliteten, maa derfor erkjendes som særdeles
igtige. Valgene og Datids Blade viste ogsaa, at Folket ikke
ar ligegyldigt i denne Sag, men havde faaet Øjnene op for
len Fare, som truede det i Optagelsen af endnu flere Danske
end der allerede befandt sig i Landet. Det var Faren af en
Blod-Transfusion i et, vel ved stærk Diæt udmagret, men dog
sundt Legeme.

Meningerne stode saa stridigen imod hinanden i denne
Sag, hver med sine indleverede Betænkninger og Forslag, at
Forsamlingen besluttede at oversende alle disse til Konstitu-
tionskommitteen til yderligere Indstilling snarest muligt i For-
bindelse med § 39.

Samme Skjebne havde

„§ 54: Stemmeberettigede ere kun de norske Borgere, som have
fyldt 25 Aar. Derfra undtages: 1) De, der nyde Understöttelse af Fattig-
væsenet; 2) Tjenestetyende og De, som blot leve af Dagarbejde; 3) Haand-
værkssvende og Drenge; 4) Fabrikarbejdere og Huusmænd, som ikke eje
deres paaboende Pladser; 5) Matroser og Soldater, som ikke have faste
Ejendomme.“

Bendeke oplæste imidlertid et motiveret Forslag af 3dje
Maj, hvorefter Stemmeretten skulde paa Landet indskrænkes

til Embedsmænd og Besiddere af matrikuleret Jord, enten de nu vare Ejendoms- eller Bygselmænd, og i Byerne til Embedsmænd og dem, der havde taget Borgerskab og svarede Skatter og offentlige Tynger. Antallet paa de Deputerede til Storthinget vilde da omtrent beløbe sig til 100—130 Personer, og det meente Proponenten kunde være nok, medens det vilde true med at voxe til et for Landet uforholdsmæssigt Antal, om f. Ex. Vilkaarsmænd, Gaardmandssønner, omdrivende Handelskarle og Haandværkere paa Landet skulde indrømmes Stemmeret.

Christie foreslog, at stemmeberettigede skulde kun de norske Borgere over 25 Aar være, som paa Landet ejede og tillige brugte Jordegods, eller der brugte Jordegods som Lejlændinger paa Livstid eller som Arvefæstere, og i Kjøbstæderne De, som havde svoret Borgerskab, samt Ejere af Huse af en vis Værdi, f. Ex. 500 Sølvdaler, og i Almindelighed Embedsmænd, Pensionister og Personer, som beviisligen havde 400 Sølvdaler i fast aarlig Indtægt, uden at den var temporær Løn af Privatmand. I Øvrigt skulde Undtagelserne efter Udkastet udgaa.

Efter megen Strid blev det endelig afgjort, at ogsaa denne § skulde henvises til ny Behandling af Konstitutionskommitteen, som da skulde træde sammen den følgende Morgen Kl. 9. Saaledes haabede man at komme over disse Skjær, hvorpaa Konstitutionsarbejdet nu var bleven siddende.

Man vil fra Gaarsdagens Forhandlinger over § 37 erindre, at Provst *Schmidt* havde opfordret Præsidenten til at oplæse nogle af ham indleverede Opinionsytringer fra endeel af hans Kommittenter. Dette skede først nu, idet der blev oplæst en anonym Betænkning, af Titel „Modums Almues Ønsker med Hensyn til Norges tilkommende Regjeringsform“, samt, foruden nogle Bemærkninger vedkommende den specielle Lovgivning, en lignende Meningsytring fra enkelt unævnt Privatmand, hvilke begge indeholdt, saa mærkelige Anskuelser om Prindsregentens Forhold til Norge, at der synes at være Grund til Mistanke om at nogen Simulation har fundet Sted med disse Dokumenter. Idetmindste finder Forfatteren af Brevene fra Ejdsvold det saameget mere besynderligt, at de ikke til rette Tid bleve meddelte, som de forlængst vare indleverede.

Moingerne, eller vel snarere deres Koncipist, forlangte egjeringen indskrænket monarkisk, og indskrænket især med lensyn til Finantserne, Krig, Fred og Embedsbesættelser, ved epræsentanterne, som Folket selv skulde vælge paa 3 eller Aar. Kongenavnet, mente de, kunde godt undværes hos egenten for de Bekostningers Skyld, det vilde medføre; og m Prinds *Kristian Frederik*, som ønskeligt kunde være, algtes til Regent, burde han frasige sig sin Ret til Danmarks hrone — en Opinionsytring, som Brevskriveren mener især ilde gjort Effekt under Debatterne den 5te Maj i Anledning f den 28de §. Adelen maatte ganske afskaffes, eller dog kke udgjøre nogen særskilt Stand, ligesaalidt som nogen tand maatte udmærkes ved nogensomhelst Forret. Handelstanden maatte ligeligere, end det forekom dem at Tilfælde avde været, deeltage i de almindelige Byrder, og den hele mbedsstand sættes paa fast Løn, uafhængig af de Menigheder, iblandt hvilke den skulde leve og virke. Rettergangs- og olitivæsenet trængte til Forbedring. „Den Beskyttelse paa Ære, Liv og Velfærd, som enhver Statsborger har Ret til at ordre, burde han have for Intet, bør ikke koste Penge; thi erfor udreder enhver Sit til Statsudgifterne.“ Skyldsætningen skulde ikke være Maalestok for Beskatningen, og Friheden til at benytte Naturens Frembringelser burde være uindskrænket. Udskibningslast skulde saaledes f. Ex. kunne skjæres paa enhver Flomsaug. Odelsretten skulde indskrænkes og „Indfødsretten gjælde i sin hele Udstrækning, saaledes, at, under lige Omstændigheder, Landets egne Børn ved Embeders Besættelse o. s. v. altid nyde Fortrin for Fremmede, dog uden at indskrænke den Forret, som Flid og Talenter uden Hensyn til Fødsel overalt bør have.“ Skrive- og Trykkefrihed skulde finde Sted, og Regjeringen aflægge Nationen Regnskab for Statens Forvaltning.

Det andet ligeledes nu oplæste Dokument fra Budskeruds Amt indeholdt de samme Ideer, men i et heftigere Sprog. Saaledes anførtes som Grunde for at Kristian Frederik skulde frasige sig al Ret til den danske Krone, om han vilde vinde Norges, „at Kongeriget Norge altid har været anseet som Stifbarn, at dets Sønner i Almindelighed have maattet staa til-

bage i Befordring for de Danske, og at man har lært af Erfaring, at Norge maatte være Offeret, naar det gjaldt Danmarks Fred og Rolighed m. v." Odelsretten maatte afskaffes som „en Landeplage." Regenten skulde ikke kunne slutte Fred eller erklære Krig eller give og ophæve Love uden Folkets Samtykke, og heller ikke kunne drage Fremmede ind i Landet til at forestaa Statens Embeder. Fri Afbenyttelse af de Fordele Naturen maatte tilbyde skulde tilkomme Enhver, og Regenten skulde aflægge offentligt Regnskab for Finantserne. Begge Forslag vare ogsaa enige i at fremhæve Agerdyrkningen som Statens vigtigste Støtte, der maatte have meest Krav paa Lovgivningens Opmærksomhed og Forvaltningens Omsorg.

Forsamlingen udsattes derpaa til næste Dag Kl. 12, til hvilken Tid Konstitutionskommitteens Hverv forhaabentlig vilde være udført, hvorhos *Præsidenten* anmodede Medlemmerne om til da at være betænkte paa Valget af en ny Præsident og Vicepræsident.

Den 9de Maj.

Indföds- og Stemmeretten afgjöres.

Konstitutionskommitteen traadte sammen og blev færdig til bestemt Tid, saa Rigsforsamlingen kunde aabnes paa Klokkeslettet den følgende Dag. Kommitteens Formand, *Falsen*, berettede, at den havde taget under Overvejelse samtlige Betænkninger og Forslag i Anledning af § 53, og at den maatte indstille denne til at udgaa og § 39 til at gives saadan Forandring:

„Kongen vælger og beskikker, efter at have hört sit Statsraad, alle gejstlige, civile og militære Embedsmænd. Til Embeder i Staten skulle alene udnævnes de norske Borgere, som bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, have svoret Konstitutionen Troskab og tale Landets Sprog, samt

a) ere födte i Riget af Forældre, der da vare Statens Undersaatter, eller b) ere födte i fremmede Lande af norske Forældre, som paa den Tid ikke vare en anden Stats Undersaatter, eller c) som have stadigt Ophold i Riget, eller d) som herefter opholde sig der i 10 Aar, eller e) som af Storthinget vorde naturaliserede.

Dog kunne Fremmede beskikkes til Professorer, Lærere ved lærde Skoler; Læger og Konsuler paa fremmede Steder. De kgl. Prindser maa ej beklæde civile Embeder."

Bryn imødegik yderligere i en Betænkning af Dags Dato, som blev fremlagt og oplæst, de af *Sverdrup*, *Jörgen Aall*, *Midelfart* o. fl. anførte Grunde for endnu ikke at udstrække Udelukkelsen af Fremmede ogsaa til „Danske." Benævnelsen „Dansk" maatte nu, efterat det dansk-norske Baand var løst, være aldeles enstydigt med den af „Fremmed," og syntes ikke paa nogen Maade at kunne berettige til noget Fortrin her. Sverdrups Beregninger fandt han kunde ikke godtgjøre Nødvendigheden af at besætte andre Embeder med Udlændinger end Universitets- og Lægeposter. Sollicitantgangene i Kjøbenhavn vare endnu fulde af norske Kandidater, som alle vistnok vilde skynde tilbage til Fædrelandet, og Universitetet maatte aarlig afgive fleer, naar der i de mange ledige Embeder var saa kort Vej til Brødet. Noget synderlig vundet troede han ikke der vilde blive ved en Udvandring hid af brødløse danske Kandidater, og Kravet paa norsk Borgerret, fordi man var gift med en norsk Kvinde, fandt han kun slet grundet. Kvinden plejer jo at flytte til Manden, og ikke omvendt. Oplysningens Udbredelse maatte tilstrækkeligen opnaaes ved den foreslaaede Undtagelse for Universitetslærere og Læger; og hvad den Bemærkning angik, at Fremmedes Udelukkelse fra Statens Embeder ogsaa kunde afholde fremmede Fabrikanter og Industridrivere, da kunde han ikke opdage Forbindelsen derimellem. Inhuman kunde ikke den foreslaaede Udelukkelse kaldes; det vilde være en altfor stor Inhumanitet mod vore egne Medborgere, om den ikke fandt Sted. Ellers kunde vi faa danske Statsraader, danske Overøvrigheder — kort komme under et Slags dansk Regjering, som vi ikke behøvede. Forøvrigt var han af den Formening, at de i Norge værende danske Embedsmænd, der vilde sværge Konstitutionen, burde for egne og Børns Vedkommende nyde fuld Borgerret, saafremt de forbleve i Landet.

Weidemann tog derpaa i samme Aand Ordet. Det var ikke blot unødvendigt, men afgjort skadeligt, om Fremmede gaves Adgang til Landets Embeder. Kun de Udlændinge,

som nu opholdt sig her og havde svoret dets Selvstændighed, burde ansees lige med Indfødte; men ikke de, som blot havde luret paa hvorledes det vilde gaa med denne, for derefter at bestemme sig, om de skulde aflægge Eden eller ikke. For Fremtiden burde Fremmede aldeles være udelukkede fra Embeder, og ingen Dispensationer isaahenseende kunne meddeles, paa det vi ikke skulde faa „Tydskere til Oberster, hollandske Kaperkaptejner til Byskrivere, og for at forebygge, at det indfødte Geni ikke blev fortrængt til Kautokeino.“ Som bestemt Forslag fremsatte Taleren, at, dersom Rigsforsamlingen maatte finde, at den nye §'s Litr. c. skulde antages, skulde denne gives saadant Tillæg: „og ikke have vægret sig for at aflægge den Ed at hævde Norges Selvstændighed.“

84 Stemmer mod 26 antoge dette Forslag; 72 mod 36 vedtoge §'ens Litr. d., og eenstemmig gik Litr. e. samt de derpaa følgende Undtagelser igjennem.

Falsen refererede derpaa, at Kommitteen, efter ligeledes at have taget under Overvejelse de i Anledning af § 54 indkomne Forslag, indstillede denne § til at lyde saaledes:

„Stemmeberettigede ere kun de norske Borgere, som have fyldt 25 Aar, have været bosatte i Landet i 5 Aar, og enten a) ere eller have været Embedsmænd, b) paa Landet eje eller bruge matrikuleret Jord, c) i Kjöb- og Ladesteder svare borgerlige Tyngder, eller eje Gaard eller Grund, af Værdi idetmindste 300 Rbdr. S. V.“

Christie foreslog, at Stemmeretten ogsaa skulde udvides til dem, der, uden at være Jordejere, havde fast Bopæl paa Livstid, samt til Kapitalister, som havde 400 Daler Sølv i aarlig Rente. *Apenæs* ytrede, at, efter dette Forslag, vilde de fleste Gaardmænd i Laurvigs Grevskab udelukkes fra Stemmeret, da de kun havde sine Brug paa 6 Aar med Løfte om imidlertid at erholde Arvefæste. Forslaget faldt dog mod meer end ⅔ Pluralitet, og ligeledes med 83 mod 15 et fra *Irgens*, understøttet af *Holck*, hvilke begge vare fra Egne, hvor Landkræmmerne og Gjæstgiverne danne en betydende Klasse, om at Stemmeretten ogsaa skulde udvides til dem. *Erichstrup* opkastede Spørgsmaal, om hvorvidt §'ens Bestemmelse kom den talrige Skipperborgerklasse tilgode, der har Bopæl paa Landet udenfor Kjøb- og Ladestederne, hvortil *Præsidenten* svarede, at saa var Meningen, og at Udtrykkene skulde under

'ens Redaktion blive tydeliggjorte. *Carstensen* gav ham dernod noget overflødigere at svare paa i Bemærkningen, at luusmænd ikke paa nogen Maade burde være stemmeberettigede, vilket jo fulgte ligefrem af, at de ikke besidde matrikuleret ord.

Ved den endelige Votering antoges §'ens første Afsnit tiligemed Litr. a. uforandret; Litr. b. saaledes forandret: „paa andet eje eller for længere Tid end fem Aar have bygslet natrikuleret Jord," samt Litr. c. saaledes: „i Kjøb- og Ladetederne have Borgerskab eller eje Gaard eller Grund" o. s. v.

„§ 55: Inden 6 Maaneder efter denne Konstitutions Antagelse skal, i nhver Kjöbstad af Magistraten og i ethvert Præstegjeld af Fogden og Præten, forfattes et Mandtal over alle stemmeberettigede Indvaanere. Forandringer, det efterhaanden undergaar, anföres ufortövet deri. Enhver kal, forinden han indföres i Mandtallet, offentlig til Thinge sværge Kontitutionen Troskab."

Hount ytrede, at det, for at undgaa Vidtløftighed, kunde ære nok, at Præsten forfattede Mandtallene for Landet, og at Eden med større Højtidelighed, men mindre Ulejlighed for Vedkommende, kunde aflægges ved Valgforsamlingen. §'en blev dog eenstemmig antaget.

„§ 56: Stemmeret suspenderes
1) ved Anklage til Thinge for Forbrydelser; 2) ved Umyndiggjörelse; 3) ved Opbud eller Fallit, indtil Kreditorerne have erholdt fuld Betaling."

Meltzer mente, at Stemmeretten burde gives Fallenten ilbage naar han ved Akkord havde tilfredsstillet sine Kreditorer. *Omsen* fandt ikke i saadant Opgjør synderlig Grund for dem til Tilfredsstillelse, hvorimod han formeente, at kun Den, som ved beviisligt Uheld var bleven nødt til at gjøre Opbud, burde, uden Hensyn til hvad Kreditorerne kunde faa, beholde sin Stemmeret. Han fremsatte derfor det Forslag, at der efter Ordene „eller Fallit" skulde tilføjes: „med mindre samme er foraarsaget ved Ildsvaade eller ved noget andet ulykkeligt og beviisligt Tilfælde."

Efterat det med 56 mod 55 var bleven bestemt, at Forandring skulde ske i §'en, blev den eenstemmigen antaget med det af *Omsen* foreslaaede Tillæg.

„§ 57: Stemmeret tabes 1) ved at have været dömt til Tugthuus, Slaveri og vanærende Straffe; 2) ved at gaa i fremmed Magts Tjeneste,

uden Regjeringens Samtykke; 3) ved at erhverve Borgerskab i en fremmed Stat; 4) ved at overbevises om at have kjöbt Stemmer i Valgforsamlingerne, solgt sin egen Stemme eller stemmet i flere end een Valgforsamling."

Irgens spurgte, om da ogsaa de til Tugthuus for Brændeviinsbrænden Dømte skulde miste sin Stemmeret. Svaret er let at vide; men Spørgsmaalet var maaske udrundet af hans talrige Erfaringer som Dommer i et Distrikt, Sogn, hvor Hadet mod den bestaaende Brændeviinslovgivning var stærkt og Overtrædelserne hyppige som i Irland. Ligesom der vidste man at hjælpe sig med en Gryde og en Geværpibe, og Bygdernes anseeligste Mænd vare ofte indviklede i retlige Forfølgelser, der kunde tage en saa vanærende Ende. Imidlertid gik §'en ved Voteringen eenstemmig igjennem.

„§ 58: Valgforsamlingerne holdes paa Landet i Præstegjeldets Hovedkirke, i Kjöbstæderne paa Raadhuset eller andet dertil bekvemt Sted. De bestyres paa Landet af Sognepræsten og hans Medhjælpere; i Kjöbstæderne af disses Magistrater og Formænd. Stemmegivningen skeer i den Orden, Mandtallet viser. Stridigheder om Stemmeret afgjöres af Forsamlingens Bestyrere, hvis Kjendelse kan indankes for Storthinget."

Holck oplæste et Forslag om at der for hvert Fogderi skulde af Amtmanden udnævnes til hver Gang tre omrejsende Valgbestyrere, hvilke burde være af forskjellige Sogne og „enten Embedsmænd eller andre Konditionerede *), som have det Almenes Tiltro". 58 Stemmer mod 52 erklærede sig dog for §ens uforandrede Antagelse; og eenstemmigen antoges derpaa

„§ 59: Förend Valgene begynde, skal Konstitutionen lydeligt oplæses, i Kjöbstæderne af den förste Magistratsperson og paa Landet af Præsten."

Man sluttede Dagens Overvejelser; og ved de fleste Stemmer valgtes derpaa *Falsen* til Præsident og *Krohg* til Vice-Præsident for de følgende otte Dage. Mødet hævedes med at Finantskommitteens Formand, Amtmand *Krohg*, meddelte, at den efter Evne havde tilendebragt sine Forretninger og ønskede sin Indberetning oplæst i Forsamlingen.

Præsidenten bestemte, at dette skulde ske i den følgende Dags Møde, der berammedes til Kl. 10 Formiddag.

*) Med dette uheldige Ord har Proponenten, med sine Bergenhusinger for Öje, meent at sikre Udförelsen af sit Forslag nogenlunde dannede, idetmindste skrivkyndige, Personer.

10de Maj.

Storthingets Organisation og Myndighed. Finantskommitteens Indberetning.

Udbyttet af denne Dag, 33 Paragrafer, kalder Brevskriveren fra Ejdsvold medrette et „Kjæmpearbejde" og et "heroisk Skridt." Om otte Dage — havde han Dagen før spaaet — er „Hovedet slaaet paa Sømmet (Hovedet paa Sømmet er Kronen"), og der skal ikke megen Imagination til, for at se de samme glade Forjettelser i *Falsens* Flammeblik fra Præsidentsædet. Men der staar ogsaa: „under *mit* Præsidentur skal Konstitutionen blive færdig; under *min* Haand skal dens sidste § udgaa, *min* Mund skal forkynde, at Værket er sluttet, at Norge har en Konstitution, saa fri som jeg drømte mig den nogensinde og opbyggede den i Tankerne sammen med mine Venner i Kontorværelset paa Wollebæk." *)

Efterat have anmeldt, at 6 Repræsentanter havde angivet Forfald, og da Sekretæren havde oplæst de næstforegaaende Forhandlinger, foredrog Præsidenten af Konstitutionsudkastet

„§ 60: I Kjöbstæderne udnævnes een Valgmand for hver 50 stemmeberettigede Indvaanere. Disse Valgmænd samles, inden otte Dage derefter, paa et af Övrigheden dertil bestemt Sted, og udnævne enten af deres egen Midte eller iblandt de övrige Stemmeberettigede i deres Valgdistrikt en Fjerdedeel af deres eget Antal til at möde og tage Sæde paa Storthinget, saaledes at 3 til 6 vælge 1, 7 til 10 vælge 2, 11 til 14 vælge 3, 15 til 18 vælge 4, og saa videre. Har en Kjöbstad færre end 150 Stemmeberettigede, sender den sin Valgmand til nærmeste Kjöbstad, for at stemme i Forening med dennes Valgmænd, og ansees da begge Kjöbstæder som eet Distrikt."

Holck ytrede, at der burde sættes et bestemt Maximum for Repræsentanternes Antal fra enhver By og Amt, og foreslog samme til 4; og Kaptejn ***Motzfeldt***, at det burde bestem-

---

*) Maaske her ogsaa kunde være tillagt: „og som jeg fandt den udkastet i min Faders Papirer." Man sagde idetmindste det Æresord om sal. Assessoren, og at man havde faaet Vejr i det „dernede." Hvad der saa truede, ligesom en fra Kattegat lavt i Horizonten opsvulmende Sky, har man gjort til et af Motiverne til at denne Patriot frivillig opsögte Aandernes frie Fædreneland *).

---

*) Hvad her berettes om Falsens Fader grunder sig vel paa et Sagn, men da han var af monarkiske Grundsætninger, er det vistnok mindre paalideligt. (Senere Anm. af Forf.)

mes forud, hvormange der i Fremtiden skulde udgjøre Storthinget. 75 kunde være et passende Antal. Efter *Omsens* Mening 100. Flere fandt det ubekvemt og upassende at bestemme Storthingets Netto-Personale, fordi det, om Flere end det fastsatte Antal vare udnævnte, maatte blive vanskeligt at afgjøre hvem der skulde gaa tilbage. Et Maximum og Minimum burde dog sættes; men forøvrigt kunde man overlade næste Storthing at give de nærmere Bestemmelser. *Falsen* bemærkede, at der efter §'en ikke vilde blive over 90—100. Nogle Repræsentanter vare af den Mening, at Valgmændene ikke burde kunne vælges udenfor sin egen Midte, idet de allerede vare stemplede med offentlig Tillid; men efterat denne Mening af Flere var bleven bestreden, erklærede 54 mod 47 sig for Spørgsmaalet. Med 53 mod 52 blev det dernæst bestemt, at §'en skulde undergaa Forandringer med Hensyn til den omdebatterede Bestemmelse om Repræsentantantallet, og eenstemmigen antoges, at Ordene „og saa videre“ i Slutningen af anden Periode skulde udgaa, samt at der istedet derfor skulde sættes: „hvilket er det høieste Antal nogen Kjøbstad maa have.“ Ved 68 Stemmer mod 36 bestemtes, at det i §'en Foreskrevne kun skulde gjælde indtil næste Storthing, der skulde kunne forandre det efter et Minimum af 75 og et Maximum af 100 for Repræsentanternes Antal, og saaledes at Kjøbstadsrepræsentanternes skulde udgjøre en Trediedeel af det hele. Med disse Forandringer, der skulde tilføjes den 62de §, blev altsaa §'en antagen.

Eenstemmig antoges

„§ 61: I hvert Præstegjæld paa Landet udnævne de stemmeberettigede Indvaanere, i Forhold til deres Antal, Valgmænd, saaledes at indtil 100 vælge 1; for 100 til 200, 2; for 200 til 300, 3, og saa videre i samme Forhold.“

Ligeledes

„§ 62: Disse Valgmænd samles inden en Maaned derefter paa et af Amtmanden dertil bestemt Sted, og udnævne da, enten af deres egen Midte eller iblandt de övrige Stemmeberettigede i Amtet, en Tiendedeel af deres eget Antal, til at möde og tage Sæde paa Storthinget, saaledes at 5 til 14 vælge 1, 15 til 24 vælge 2, 25 til 34 vælge 3, 35 til 44 4, o. s. v. i samme Forhold.“

Dog blev §'en saaledes forandret, at der istedetfor det sidste Komma sattes: „34 og derover 4; hvilket er det største Antal noget Amt maa sende.“ Samt vedføjedes §'en, ifølge ovennævnte Beslutning ved § 60, Følgende:

„De i denne og i den 60de § indeholdte Bestemmelser gjælde indtil næste Storthing, men saafremt det da befindes, at Kjöbstædernes Repræsentanter udgjöre mere end en Trediedeel af hele Rigets, kan Storthinget, til Fölge for Fremtiden, forandre disse §§, saaledes at Kjöbstædernes Repræsentanter forholde sig til Landets, som 1 til 2; dog bör Repræsentanternes Antal i det Hele ikke blive mindre end 75, og ej större end 100."

Eenstemmig antoges

„§ 63: De i Riget værende Stemmeberettigede, der ikke kunne möde formedelst Sygdom, militær Tjeneste eller andet lovligt Forfald, kunne sende deres skriftlige Stemmer til den, der bestyrer Valgforsamlingen, forinden disse ere tilendebragte."

Ligeledes

„§ 64: Ingen kan vælges til Repræsentant, med mindre han er 30 Aar gammel, og har i 10 Aar opholdt sig i Riget."

§ 63 havde i det første Udkast det Tillæg: „Intet væbnet Korps kan, som saadant, stemme," og § 64 lød deri saaledes: „Ingen kan hverken for By eller Bygd vælges til Repræsentant medmindre han a) er 30 Aar gammel, b) kan tale Landets Sprog, c) har i 10 Aar været bosat i Riget."

Med 61 Stemmer mod 38 antoges uforandret ogsaa

„§ 65: Ingen af Statsraadets Medlemmer og de Embedsmænd, som ere ansatte ved dets Kontorer *), eller Hoffets Betjente og dets Pensionister kunne vælges til Repræsentanter."

Derimod tilføjede Major *Sibbern* Konstitutionskommitteen et Nederlag, idet han ved et skrivtlig Forslag fik forkastet

„§ 66: Kun Halvdelen af et Distrikts Repræsentanter maa være Embedsmænd. Er Tallet ulige, maa Embedsmændenes være det mindste."

Sibbern foredrog nemlig følgende paa Stedet nedskrevne Forslag:

„Naar ikke Valget kan være frit; naar ikke den, der har sine Medborgeres Tillid, ubehindret, hvad enten han er Embedsmand eller ikke, kan vælges til Repræsentant, naar han ellers har de fornødne, i Konstitutionen bestemte, Egenskaber: saa tror jeg, der ogsaa bør gjøres Indskrænkning paa flere Sider, end blot for Embedsmændene. Saaledes som Paragrafen nu er fremsat, kan jeg vel tænke mig som muligt, at Faa eller Ingen af den agtværdige Bondestand blive valgte, og dette vilde vistnok være ligesaa urigtigt, som upassende; men jeg kan ogsaa tænke mig som sandsynligt, at de to Trediedele af Storthingets Medlemmer blive Bønder, og Saadant

*) I det förste Udkast: „Statsraadets Medlemmer og Officianter."

var vel, fra flere Synspunkter betragtet, end urigtigere. Jeg skulde derfor give mig den Ære at foreslaa, at, dersom ikke Paragrafen aldeles kan udgaa, maatte den omtrent hede saaledes: Kun Halvdelen af et Distrikts Repræsentanter maa, forsaavidt Byerne betræffer, være Embedsmænd. Er Tallet ulige, skal Embedsmændenes være det mindre. Af hvert Amt skal i det mindste een og ikke over to af dets Repræsentanter være af Bondestanden."

Hvo gjenkjender ikke i Paragrafens og i *Sibberns* subsidiære, fra det Adler-Falsenske Udkast optagne *), Forslags Demokratisme en af vor egen Tids herskende Aander, af netop vort eget Folks, fra sin Forviisning fra Grundlovens Bogstavrækker til Liv og Virkeliggjørelse tilbagekaldte, sejrende Ideer? I denne § lærtes dette først, og af Konstitutionens Fædre, at det var et Folk af Bønder, at Dets var Magten, og at Den, hvis Magten var, vel ogsaa tilkom en Broderpart af Æren. I den ligger Dragetanden, hvoraf Tidens Kjæmpe og Herre er opvoxet, af disse forkastede Korn er den Sæd fremgroet, som, med al sin Svimmelgrøde, har givet vort senere politiske Liv sin kraftigste Føde og en god Deel af den Marv i Ryggen som det har. Udstødt af Grundloven, er Ideen om en Overvægt i Repræsentationen vendt tilbage til Folkets Almues Sind, som en Melodi for den Blindes Øre, der fremkalder Rækker af Tanker og Erindringer i hans Hoved. Udstrøgen af Rigsforsamlingens Theorier, har Folket dog stavet sig til hvad der har staaet, og hiin Idee er bleven Armkraften i dets Praxis, og lyslevende og med tungt Fodslag har den indfundet sig paa Folkets Valgmøder, og styrer nu disse.

Konstitutionens egentlige Fædre, Medlemmerne af Konstitutionskommitteen, vare altsaa, idet de vilde indføre en Standsovervægt, ikke klogere end de, der nu tage dem saa strengt, og tidt med en modbydelig Begjærlighed, paa det undslupne og tilbagetagne Ord? Det var farligt at antyde

*) Se dettes § 60, der ogsaa forklarende tillægger: „Af 3 maa saaledes kun vælges 1 Embedsmand, af 5, 2. Skal kun 1 Repræsentant vælges, saa maa han ikke være Embedsmand." I 1824 foreslog derimod den samme *Falsen*, at der kun maatte vælges een Bonde fra hvert Amt, men som dog skulde være udelukket fra Lagthinget. *Tempora mutantur etc.*

oget saadant, at vække Mistanke mellem Klasserne, et Fejl-
reb at ville indskrænke Friheden i Valgene. Men vare de i
ette Punkt ikke klogere end denne Tankes Misbrugere, saa
are de ædlere, thi Fejlgrebet skede netop af varm republi-
anskartet Kjærlighed til Friheden, *bona fide*, af Tiltro til
latids uforkvaklede Bonde, og idet Ideen om et Bondevælde
nden Repræsentationen udgik fra en talrig Kommittee af bare
Embedsmænd, har man det herligste Vidnesbyrd om den be-
ejstrede, uegennyttige Sinceritet, hvormed de røgtede sit Hverv.
Det var Geniets Uskyldighed. Men *Sibbern* opdagede Faren
lerved. Deraf hans primære Forslag *). Hans subsidiære var
un en Lempen efter den sværmerske Kjærlighed, hvormed de
armeste Hoveder inden Rigsforsamlingen drømte sig en ægte
ationalfarvet Repræsentation, en Gjenopstandelse af de gamle
Thing paa Gulen og Frosten. Der var Bønderne Alt. Her
naatte de være det Meste, og Antallet af deres Graa- og Hvid-
ofter give de nye Thing den nationale Farve og Karakteer.

Det lykkedes *Sibbern* at vække Forsamlingens Eftertanke
over Tingen. 82 mod 18 bifaldt hans Forslag, at §'en ganske
skulde udgaa.

„§ 67: Valg- og Distrikts-Samlingerne holdes hvert 3die Aar; de skulle være tilendebragte inden December Maaneds Udgang." —

antoges med 95 Stemmer imod 7; og eenstemmigen

„§ 68: De saaledes udvalgte Repræsentanter udgjöre Kongeriget Norges Storthing."

„§ 69: Saasnart Repræsentanterne ere valgte, forsynes de med en Fuldmagt, underskreven paa Landet af Overövrigheden og i Kjöbstæderne af Magistraten, saavelsom af samtlige Valgmænd, til Beviis for, at de paa den i Konstitutionen foreskrevne Maade ere udnævnte. Disse Fuldmagters Lovlighed bedömmes af Storthinget."

Ved den sidste § opkastedes Spørgsmaal, om ikke Valg-
mændene ogsaa burde have Fuldmagter fra Valgforsamlingerne,
men man fandt, at en Udskrivt af Protokollen maatte ansees
som Fuldmagt nok.

Med meer end ⅔ Stemmeflerhed antoges efter Udkastet

„§ 70: Enhver, som vælges til Repræsentant, er pligtig til at modtage Valget, med mindre han hindres derfra ved Forfald, der kjendes lovlige af Valgmændene, hvis Kjendelse kan underkastes Storthingets Be-

*) Paa Storthinget i 1816 kom han paany frem med det.

dömmelse. Som undskyldende Aarsag til Vægring for den valgte Repræsentant gjælder dette, at han forhen 2 Gange i Rad har mödt paa et ordentligt Storthing. Hindres en Repræsentant ved lovligt Forfald fra at möde paa Storthinget, træder den, som næst ham har de fleste Stemmer, i hans Sted."

Eenstemmigen antoges

„§ 71: Enhver Repræsentant er berettiget til Godtgjörelse af Statskassen for Rejseomkostningerne til og fra Storthinget, og for Underholdning i den Tid, han der maa opholde sig."

Ligesaa

„§ 72: Repræsentanterne ere paa deres Rejse til og fra Storthinget, samt under deres Ophold der, befriede fra personlig Hæftelse, med mindre de gribes i offentlige Forbrydelser; ej heller kunne de udenfor Forsamlingen drages til Ansvar for de Meninger, de i Storthingets Forsamlinger ytre. Efter den der vedtagne Orden er Enhver pligtig at rette sig."

Med 59 Stemmer imod 41 bifaldtes uden Forandring ogsaa

„§ 73: Storthinget aabnes i Almindelighed den förste Sögnedag i Februar Maaned hvert 3die Aar i Rigets Hovedstad, med mindre Kongen, paa Grund af overordentlige Omstændigheder, saasom fiendtligt Indfald, smitsom Syge, o. d., dertil bestemmer en anden Kjöbstad. Saadan Bestemmelse maa da betimeligen kundgjöres."

Sverdrup vilde, at Storthinget kun skulde holdes hvert 5te Aar, og *Diriks*, at det kunde overlades Storthinget at bestemme naar det følgende skulde holdes. Flere fremhævede derimod Vigtigheden af at Tiden blev bestemt, forat forebygge en lang og skadelig Udsættelse, og at de midlertidige Anordninger, som kunde være Landet til Meen, fik for lang Gyldighed. Den foreslaaede Tid af hvert 3die Aar var ogsaa upaatvivlelig den passende som hverken for lang eller for kort.

„§ 74: I overordentlige Tilfælde har Kongen Ret til at sammenkalde Storthinget udenfor den almindelige Tid. Kongen udsteder da en Kundgjörelse, som bör være læst i alle Hovedstadens Kirker i det mindste 6 Uger forinden Storthingets Medlemmer skulle möde paa det bestemte Sted."

Flere meente, at Bekjendtgjørelsen om et overordentligt Storthing burde ske ved alle Rigets Hovedkirker, og at den ialfald burde være saa almindelig, at Ingen skulde kunne paaskyde Uvidenhed derom. Falsen yttrede derimod, at Omstændigheder kunde gjøre en saa hurtig Sammenkaldelse af Storthinget nødvendig, at en saa udstrakt Publikation blev umulig, hvorfor han troede at det vilde være tilstrækkeligt naar den udvidedes til alle Stiftsstæders Kirker. Han foreslog derfor,

it der istedetfor Ordet „Hovedstadens“ i 2den Periode skulde sættes: „fire Stiftsstæder“, og med denne Forandring blev §'en eenstemmig antagen.

Ligesaa antoges eenstemmig de tre følgende §§, nemlig:

„§ 75: Et saadant overordentligt Storthing kan af Kongen hæves, naar han forgodt befinder.“

„§ 76: Storthingets Medlemmer fungere som Saadanne i 3 paa hinanden fölgende Aar, saavel ved de overordentlige som det ordentlige Storthing, der imidlertid holdes.“

„§ 77: Hvis et overordentligt Storthing endnu holdes paa den Tid, det ordentlige skal sammentræde, ophörer det Förstes Virksomhed, saasnart det Sidste er samlet.“

I første Udkast lød Slutningen af § 76: „saavel de almindelige som overordentlige Storthing, der imidlertid holdes.“

Voteringen over den følgende § viser derimod en stærk Dissents, idet Stemmerne paa det nærmeste vare ligesaamange paa begge Sider. Med 54 mod 52 antoges nemlig omsider uden Forandring

„§ 78: Folket udöver sin lovgivende Magt ved Storthinget, der bestaar af 2 Afdelinger, et Lagthing og et Odelsthing.“

I første Udkast var denne § affattet i to saalydende: § 70: „Den lovgivende Magt udøves af Storthinget.“ Og § 71: „Det bestaar af 2 Afdelinger, et Lagthing og et Odelsthing, og forbliver samlet saalænge det finder det fornødent, dog ikke over tre Maaneder.“

Disse Benævnelser skrive sig fra det Adler-Falsenske Udkast, § 70, hvor Nationalrepræsentationen foreslaaes deelt i et „Lagmandsthing“ og et „Odelsthing“. Ideen, at kalde det gamle mandige Ord „Thing“ tillive igjen, var saaledes fælles for nysnævnte og det wergelandske Udkast. I Kommitteen foreslog *Falsen* Ordet „Althing“ som Navn for den samlede Nationalrepræsentation istedetfor det i hans Udkast brugte „Rigsforsamling“; men *Wergelands* Benævnelse „Storthing“ vandt Bifald, uagtet der anførtes, at det i Udtalen lød som en i det Latterlige faldende Modsætning til „Smaating“. I *Wergelands* Udkast var ogsaa Ordet „Storthingsmand“ brugt om Repræsentanterne, hvilket ligeledes er beholdt.

„Benævnelserne *Lagmandsthing* og *Odelsthing* — anmærkes der i det Adler-Falsenske Udkast — synes ikke alene at

være aldeles adækvate, men have endog det Fortrin, at være udledede af Landets gamle Sprog. *Thing* kaldtes fordum et Møde af Landets Mænd til Overvejelse af dets Tarv; *Lagmand* en i Loven kyndig Mand, og *Lagmandsthing* følgeligen en Forsamling af Mænd, som modnere Alder og deraf følgende bedre Indsigt hæver over Mængden. *Odelsfrihed* var fordum Skattefrihed; ved den Ret, selv frivilligen at bestemme de Skatter, det vil yde, faar Folket paa en Maade sin Odelsfrihed tilbage, og den Forsamling, som paa Nationens Vegne bestemmer Afgifter og Paalæg, synes derfor med Føje at kunne kaldes Norges *Odelsthing*.“ For at blive „Lagmand“ maatte man, efter Udkastet, enten eje et Jordegods af 10,000 Speciers Værdi, eller have en Indlægt af mindst 800 Species, altsaa var Lagthinget efter Falsens Idee en paa Formue grundet Slags Efterligning af det engelske Overhuus.

Meningerne delte sig over Spørgsmaalet, om Storthinget skulde bestaa af to Afdelinger eller ikke. Paa den ene Side fremførte man, at det kun vilde forsinke Sagernes Gang og maaske skade Samdrægtigheden. Man vilde ikke være kommen saa langt i Rigsforsamlingen, om den havde været deelt i to Kammere. Paa den anden, at Sagernes Behandling vilde vinde i nøjagtig Prøvelse, om Storthinget deeltes; og dette maatte vel være det vigtigste. For den første Mening optraadte især Kaptejn *Motzfeldt* med en udførlig udarbejdet, den 8de Maj dateret, „Betænkning om Udøvelsen af den lovgivende Magt,“ hvori han forfegter den størst mulige Simpelhed ved Storthingets Organisation.

Efterat have henpegt paa den Erfaring, der lod sig hente fra andre Folk, formeente han, at den rimelige Hensigt med Lagthingets Ret til at forkaste Odelsthingets Beslutninger, nemlig at forebygge Overilelse og Partiaandens Indflydelse, vilde ligesaa let opnaaes ved at bestemme, at ethvert Lovforslag skulde debatteres i Storthinget paa tre forskjellige Dage *). Saameget vilde han beholde af det engelske Parliament-Maski-

*) Efter det Adler-Falsenske Udkast skulde ethvert Forslag, som maatte fremkomme paa et af Thingene, tre Gange oplæses efter et Mellemrum af tre Dage.

ıeri, men forøvrigt erklærede han Afdelingen i to Kamre forat naatte blive enten unyttig eller skadelig.

„Er der — sagde han — f. Ex. iblandt Repræsentanterne :n afgjort Overvægt af et vist Parti eller en vis Interesse, da ır det rimeligt, ja det synes en absolut Følge af Tingens Naur, at Valget af Lagthingets Medlemmer bliver saadant, at ıemeldte Parti faar Overvægten paa begge Thing, og Afdelin;en bliver saaledes unyttig. Bliver det derimod Tilfældet, som Nogle formode, at de meest oplyste Mænd blive valgte til Laghinget, saa er det at befrygte, at de, der blive tilbage i Odelshinget, ej have Oplysning nok til deres vigtige Kald. Dette ıg den Uenighed imellem de tvende Thing var vistnok meget kadeligt. Hele Lovgivningen kunde komme til at standse; hi Odelsthinget kan Intet faa frem, uden Samtykke af Laghinget, og dette kan ligesaalidet bevirke andre Love, end hiint il foreslaa. Og end skadeligere bliver det maaske, om disse :de Thing, for at holde Lovgivningen i Gang, vexelviis føje ig efter hinanden. — Jeg holder saaledes for, at Storthinget ør være udeelt.“

Repræsentanten opkastede dernæst følgende tænkelige ndvendinger imod Storthingets Udøvelse af den lovgivende Magt:

1) Repræsentanternes Antal bliver saa stort, at det vil orde vanskeligt for dem, at faa den Eenhed i Beslutning, om udfordres til Lovgivning. 2) Vort Folks liden Kultur laler befrygte, at Mængden af Repræsentanterne ej besidde den ornødne Duelighed dertil. 3) Af en enkelt Stand eller en ınkelt Interesse kan der paa Storthinget blive en bestemt Overvægt, og altsaa Lovene affattede eensidigen. 4) Skjønt ıver især eller alle tilhobe af de 3de foregaaende Mangler kke just direkte kunde fremvirke skadelige Love, da Kongen ıar Ret til at forkaste dem, saa kan det dog ske indirekte; hi det kan tænkes, at Kongen kan blive nødt til at sanktioıere slette Love, for at faa gode og nødvendige Love fremnede, eller for at faa de nødvendige Pengeudredninger beslutede paa Storthinget.“

Betræffende den første Indvending, troede Taleren, at Antallet burde bestemmes til omtrent 75, hvoraf en Tredieleel fra Kjøbstæderne, og at et Lovforslag, som var bleven

forberedt ved en Kommitteeindstilling, da ikke i Antallet vilde møde nogen Hindring for sin Gang. Den anden Indvending, endskjønt han troede, at Repræsentationen just under Udøvelsen af sit Hverv snart vilde erhverve den nødvendige Kultur, fandt han betænkeligere, navnlig med Hensyn til den Bedømmelse af Landets nye eller dog gjenfødte Lovgivning, som vilde falde i første Storthings Lod. Den nye Lovbog, som skulde forfattes af den Lovkommittee man havde at vælge, burde derfor ikke underkastes Storthingets Decision, men kun dets Gjennemsyn for at gjøre Bemærkninger, som Lovkommitteen da skulde tage under Overvejelse. Storthinget burde nok beslutte Lovene, men overlade en Kommittee at forfatte de Love, der skulde forelægges Kongen til Sanktion. Lovene vilde da neppe blive saa mange, og Repræsentanternes parlamentære Evner udvikle sig under Øvelsen. Mod de to andre Betænkeligheder var det ondt at finde paa Raad uden at indskrænke Folkets lovgivende Magt, og saa blev der ikke meget tilbage af Friheden. Han vidste, at Flere af Forsamlingen vare stemte for at overdrage Lovgivningen til et permanent lovgivende Korps; men baade vilde dette blive kostbart, da man vel, for Beskatningens Skyld, maatte beholde Storthinget, og det var at befrygte, at det lovgivende Korps snart vilde faa et for Folkets Frihed skadeligt Vælde. Dessaarsag foreslog han følgende:

Til §§ 78 og 79, at Inddelingen af Storthinget i Lagthing og Odelsthing skulde bortfalde. Til § 80: Ethvert Lovforslag skal paa Storthinget debatteres 3de Gange og paa 3de forskjellige Dage, førend Beslutning tages.

„Til §§ 60, 62 og 68: Antallet af Storthingets Repræsentanter skal omtrent være 75, hvoraf den ene Trediedeel skal være fra Kjøbstæderne. Det Forhold, som til den Ende maa finde Sted imellem Valgmændene i Byerne og Distrikterne og de Repræsentanter, de skulle vælge, skal, med Hensyn dertil, bestemmes af den nuvælgende Lovkommittee, hvorfor Mandtallet over de Stemmeberettigede snarest muligt til den maa indsendes.

Til § 81 a): At give og ophæve Love, saa tidt Saadant, efterat den nye Lovbog er sat i Kraft, findes nødvendigt.

Til § 99: Den nye almindelige civile og kriminale Lovbog, som af den nuvælgende Lovkommittee skal udarbejdes og forelægges 1ste eller og 2det Storthing, skal af dette gjennemsees; og skal Lovkommitteen tage under nøjagtig Overvejelse de Bemærkninger, som Storthinget derom maatte gjøre, forinden Lovbogen forelægges Kongen til Sanktion. Forsaavidt Lovkommitteen ej er enig i de Bemærkninger, Storthinget har gjort, skal den skrivtligen tilkjendegive Samme sine Grunde derfor.

Det ligner et Folk af det Norskes Sindighed, at omgjærde sig imod Muligheden af egne Udskejelser af Friheden, om end noget af dennes Friskhed og berusende Sødme skulde gaa tabt. Derfor tempererede det selv forud dens umiddelbare Nydelse af Mængden ved det indirekte dobbelte Valgsystem, og det sejrende Tokammer- eller Filtrerings-System var heller intet andet end en saadan Betænksomhedens Garanti imod egen Skrøbelighed. De to i hinanden gribende Tagghjul af engelsk Model, indsatte i Maskinens Indre, vilde vel ikke gaa saa hurtigt eller bevæge sig i Dagen for Alles Øjne med saamegen Støj, som det enkelte store efter de franske Modeller fra Aarene 90, men de vilde knuse Tingene bedre og levere et finere og bedre Udbytte, og — saa hedte det: *sat cito si sat bene.*

Efter Udfaldet af Voteringen over § 78 var der for Minoriteten intet at gjøre for *Motzfeldts* Bemærkninger med Hensyn til de to følgende §§, hvilke da ogsaa eenstemmigen gik igjennem. Nemlig

„§ 79: Saasnart Storthinget har konstitueret sig, aabner Kongen eller den, Han dertil beskikker, dets Forhandlinger med en Tale. Han underretter det om Rigets Tilstand og de Gjenstande, hvorpaa Han især önsker at henlede Storthingets Opmærksomhed. Ingen Deliberationer maa finde Sted i Kongens Nærværelse. Storthinget udnævner iblandt sine Medlemmer en Fjerdedeel, som udgjör Lagthinget; de övrige tre Fjerdedele udgjöre Odelsthinget. Hvert Thing holder sine Forsamlinger særskilt, og udnævner sin egen Præsident og Sekretær.“ Og

„§ 80. Intet af Thingene kan holdes, medmindre to Trediedele af dets Medlemmer ere tilstede.“

„§ 81: Det tilkommer Storthinget: a) at give og ophæve Love, at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder, som dog ej gjælde længer end til 1ste Juli i det Aar, da et nyt ordentligt Storthing er sammentraadt, med mindre de af Samme udtrykkelig fornyes; b) at

aabne Laan paa Statens Kredit; c) at före Opsyn over Rigets Pengevæsen; d) at bevilge de til Statens Udgivter fornödne Pengesummer; e) at bestemme, hvormeget aarligen skal udbetales Kongen til hans Hofstat, og at fastsætte den kongelige Familjes Apanage, som dog ikke maa bestaa i faste Ejendomme; f) at lade sig forelægge Statsraadets Protokol og alle offentlige Indberetninger og Papirer — egentlige militære Kommandosager undtagne; g) at lade sig meddele de Forbund og Traktater, Kongen paa Statens Vegne har indgaaet med fremmede Magter, med Undtagelse af hemmelige Artikler, som dog ej maa stride mod de offentlige; h) at kunne fordre Enhver til at möde for sig i Statsanliggender — Kongen og den kongelige Familje undtagen; — dog gjælder denne Undtagelse ikke for de kongelige Prindser, forsaavidt de maatte være Embedsmænd; i) at revidere Civil- og Militær-Etatens Gage- og Pensions-Lister, og gjöre deri de Forandringer, det finder fornödne; k) at udnævne 5 Statsrevisorer, der skulle gjennemse Statens aarlige Regnskaber, og bekjendtgjöre Extrakter af samme ved Trykken; hvilke Regnskaber hvert Aar, inden 1ste Juli, skulle tilstilles disse Revisorer."

Ved Voteringen over de enkelte Poster, bleve de første otte eenstemmigen antagne uden Forandring. Ligeledes 9de, saaledes forandret, at der istedetfor Ordene „Civil- og Militær-Etatens" sættes „midlertidige", og 10de med det Tillæg, at der foran Ordet „Extrakter" sættes „aarligen". Som 11te Punkt opførtes tilsidst eenstemmigen mellem Storthingets Rettigheder:

At naturalisere Fremmede.

At meddele Fremmede Borgerret, anførte man, kan ikke tilkomme nogen Anden end de som eje og udøve den; og det er Folket. Den Glæde Indfødsretten i sin Tid havde vakt og Spørgsmaalene i de offentlige Blade, om Andre end Norskfødte skulde kunne vælges til Rigsforsamlingen, maatte henlede dennes Opmærksomhed paa denne vigtige Ret, og Erhvervelsen deraf maatte især glæde de Medlemmer, som, idet de forudsaa den danske Prindses Valg, tillige frygtede, at det atter skulde blive hedende som i Visen: „Juten raar lel mest ti Galin", d. e. Magten i Hans Haand til at begunstige de Sværme af hans Landsmænd, som, naar han først sad fast her, nok vilde indfinde sig hos en Fyrste, der viste saamegen Tilbøjelighed til at omgive sig med dem. At det suveræne Folk, under sin Fordeling af Magten, lagde Naturalisationen under sig, var derimod en Anstødssteen mindre for Regentens Valg.

Steenstrup vakte Motion om at bestemme Fordelingen af disse Forretnings- og Myndighedsposter imellem det samlede

Storthing og hvert af dets Kamre. Dette Spørgsmaal, hvorpaa hverken Udkastet havde indladt sig, eller man fandt sig belavet, tegnede til at bevirke langvarig og uordnet Debat, hvorfor Flere vilde have det overladt til Storthingets egen Afgjørelse. Paa *Præsidentens* Forslag besluttede man dog tilsidst at udsætte det til den følgende Dag, til hvilken Tid han opfordrede Medlemmerne til at tage det under Overvejelse.

„§ 82: Enhver Lov skal först foreslaaes paa Odelsthinget, enten ved dets Medlemmer, eller af Regjeringen ved en Statsraad. Er Forslaget der antaget, sendes det til Lagthinget, som enten bifalder eller forkaster det; og i sidste Tilfælde sendes det tilbage, med tilföjede Bemærkninger. Disse tages i Overvejelse af Odelsthinget, som enten henlægger Lovforslaget, eller atter indsender det til Lagthinget."

I Kommitteens første Udkast sluttede §'en saaledes: „atter indsende det til Lagthinget med Forandringer." Denne Slutning optoges nu saaledes stilet: „med eller uden Forandring"; og med dette Tillæg antoges §'en eenstemmig.

Provst *Schmidt* foreslog, at der endvidere skulde tilføjes:

„Naar et Forslag fra Odelsthinget 2 Gange har været Lagthinget forelagt, og anden Gang derfra er blevet tilbagesendt med Afslag, da træder hele Storthinget sammen, og ved Totredjedele af dets Stemmer afgjøres da Forslaget. Imellem enhver saadan Deliberation maa i det mindste hengaa 3 Dage."

Dette var igjen at ophæve Strengheden af Tokammersystemet, og at reducere Lagthinget til en Censurkommittee. Ideen, der saaledes gik ud paa en Lempning imellem de 54 og 52 ved Voteringen over § 78, og unegtelig paa en simpel og original Maade, ved denne Appel til begge stridige Afdelingers forenede Intelligents, opløste Vanskeligheden med et Forslags Standsen paa en Minoritets haardnakkede Veto, vandt ogsaa Bifald efter mindre Kamp end man skulde ventet, det strenge Tokammersystems Fader, *Falsen*, vilde have forandlediget, idet nemlig 62 Stemmer imod 39 erklærede sig for Tillægget.

„§ 83: Naar en af Odelsthinget foreslaaet Beslutning er bifaldt af Lagthinget, sendes den, ved en Deputation fra begge Storthingets Afdelinger, til Kongen, med Anmodning om hans Sanktion." —

Blev eenstemmig antagen, med det Tillæg, at der efter Ordet „Lagthinget“ sattes „eller Storthinget, efter § 82.“ Ligeledes bifaldtes uden Forandring

„§ 84: Billiger Kongen Beslutningen, forsyner han den med sin Underskrivt, hvorved den vorder Lov. Billiger han den ikke, sender han den tilbage til Odelsthinget, med den Erklæring: at han ikke for Tiden finder det tjenligt at sanktionere Beslutningen.“

Det Falsenske Udkast havde i § 94 antaget, at Kongen ikke vilde negte sin Sanktion til en Lovbeslutning, som, efter at være drøftet af tre paa hinanden følgende Rigsforsamlinger, uforandret tredje Gang blev ham forelagt. Og heri, saavelsom i Frankrigs Exempel fra 1791, hvor Stridighederne mellem Konge og Nationalforsamling om Veto'et havde vakt Verdens Opmærksomhed for at det er ved dette Spørgsmaal Demokratisme og Monarkisme egentlig skille sig, laa Spiren til den Bestemmelse i den følgende §, som, idet den kun tillægger Kongen et suspensivt Veto i Lovgivningen, paatrykker hele Forfatningen dens afgjort demokratiske Præg, og opstiller uden Sky Folkesuveræniteten som dens øverste Princip. Den lød i Udkastet i umiddelbar Følge med foregaaende saaledes:

„§ 85: Beslutningen maa i dette Tilfælde ikke mere af det da siddende Storthing forelægges Kongen, som paa samme Maade kan forholde sig, om paa næste ordentlige Storthing paa nyt foreslaaes samme Beslutning; men, bliver den ogsaa af det 3die Storthing, efter igjen at være bleven dröftet, atter paa begge Thing uforandret antagen, og den da forelægges Kongen, med Begjæring, at Hans Majestæt ikke vil negte en Beslutning sin Sanktion, som Storthinget efter det modneste Overlæg anseer for gavnlig, saa vorder den Lov, om end Kongens Sanktion ikke paafölger, inden Storthinget adskilles.“

Der debatteredes først over §'ens Indhold, der syntes at slaa endeel Repræsentanter med den, ikke just oprigtige Blusel, beskedne Børn føle, naar de mærke, at de have forsynet sine egne Tallerkener vel drøjt. Under Debatterne bleve de dog bibragte Overbeviisningen om, at Kongen heller ikke var bleven forglemt. Der var heller Ingen, som gjorde sig nogen alvorlig Umag for igjen at faa dette Hovedstykke fraskudt Folkets Anpart i de konstitutionelle Rettigheder; og denne Løjhed i Debatterne, hvorunder de, som talte og stemte imod §'en, gjorde dette med saaliden Kraft og Grundighed, at deres Stemmegivning endog kunde synes ledet af mindre uafhængige

Hensyn, viser, at Forsamlingen i det Hele var for det suspensive Veto. Man henpegede vel paa, at Storthinget allerede var bleven vel betænkt i § 81, og ytrede Frygt for at Ligevægten imellem Statsmagterne vilde blive forrykket; men imod Bemærkningen om § 81 opstillede man §§'erne 33 og 36, og anførte, at Folket dog maatte være den Nærmeste til at besidde den deciderende Myndighed i Lovgivningsanliggender, og at Kongen dog besad een Statsmagt, nemlig den exekutive, udeelt, Militærbefalet, Kirkeprimatet, Udnævnelsesmyndigheden, Magten til at begynde Krig og slutte Fred og Traktater, samt i Anordnings-, Forslags-, Sanktions- og Benaadningsretten Andeel i begge de øvrige Magter. Med saamange Magtens Straaler var ikke Kongedømmet udstyret i de konstitutionelle Stater, hvor det ellers var tillagt et absolut Veto — kort, i Rigsforsamlingen hørtes næsten alle de Grunde imod at forøge dermed Normændenes Konges Attributioner, som den berømte Konstitutionskommittee paa Storthinget i 1824 opstillede imod den kongelige Proposition om Ophævelsen af det suspensive Veto, og hvortil de senere Storthing uforandret have henholdt sig.

Ved Voteringen, om §'en skulde forandres eller ikke, blev den bifaldt uden Forandring med 65 imod 38; og Norge var nu den frieste Stat i Europa — paa Papiret.

„§ 86: Kongens Sanktion udfordres ikke til de af Storthingets Beslutninger, hvorved a) det erklærer sig samlet som Storthing, efter Konstitutionen; b) det bestemmer sit indvortes Politi; c) det antager eller forkaster de tilstedeværende Medlemmers Fuldmagter; d) det stadfæster eller forkaster Kjendelser om Valgstridighed; e) og endelig den Beslutning, hvorved Odelsthinget sætter Statsraader eller Andre under Tiltale.“

§'en antoges eenstemmigen med det Tillæg som Litr. f) „Beslutningen, hvorved Fremmede naturaliseres.“

Ligesaa de følgende sex §§:

„§ 87: Storthinget forbliver samlet saalænge det finder det fornödent, dog ikke over tre Maaneder, uden Kongens Tilladelse. Naar det, efterat have tilendebragt sine Forretninger, eller efterat have været samlet den bestemte Tid, hæves af Kongen, meddeler han tillige sin Resolution paa de ikke allerede forinden afgjorte Beslutninger, ved enten at stadfæste eller forkaste dem. Alle de, som han ikke udtrykkeligen antager, ansees af ham som forkastede.“

„§ 88: Enhver Lov (de i § 85 benævnte undtagne) udfærdiges i Kon-

gens Navn og under Rigets Seigl, efter følgende Formular: Vi . . . af Guds Naade og efter Rigets Konstitution Norges Konge, gjöre vitterligt: at Os er bleven forelagt Storthingets Beslutning af Datum, saalydende: . . . . . thi have Vi antaget og bekræftet, ligesom Vi herved antage og bekræfte Samme som Lov, under Vor Haand og Rigets Seigl."

„§ 89: De provisoriske Love, som af Kongen udgives i den Tid, da intet Storthing holdes, saavelsom de övrige Anordninger og Befalinger, der vedkomme den udövende Magt alene, affattes saaledes: Vi . . . . gjöre vitterligt: at Vi, i Kraft den Os ved Rigets Konstitution meddeelte Myndighed, have besluttet, ligesom Vi herved beslutte o. s. v."

„§ 90: Storthinget kan indhente Höjesterets Betænkning over juridiske Gjenstande."

„§ 91: Storthinget holdes for aabne Döre, og dets Forhandlinger kundgjöres ved Trykken, med mindre det Modsatte besluttes ved Stemmeflerhed."

„92: Ingen Befaling, af hvem den end maatte være udstedt, hvis Hensigt er at forstyrre Storthingets Frihed og Sikkerhed, maa adlydes uden at de Adlydende derved gjöre sig skyldige i Forræderi mod Fædrenelandet."

Betræffende Storthingets Frihed og Sikkerhed havde det Adler-Falsenske Udkast den Bestemmelse, at intet militært Korps maatte, uden Storthingets egen Tilladelse, nærme sig det paa 2 Mile, med mindre det vilde ansees skyldigt i Landsforræderi, og efter Wergelands maatte ingen Troppesamling finde Sted inden 4 Miles Afstand, ligesom heller ingen Bevæbnet maatte findes i Storthingssalen.

Man var bleven færdig med Storthinget. Der stod nu kun saameget tilbage af Dagen, at Finantskommitteens Indberetning, efter Gaarsdagens Beslutning, kunde blive oplæst; og det skede da, hvorhos ogsaa de Bilag bleve meddeelte, som man forlangte at høre.

Finantskommitteens Indberetning.

Forsamlingen underrettedes heri om, at Finantskommitteen havde gjort følgende Poster til Gjenstand for sine Undersøgelser:

„1) Til hvor stor Summa Rigets Indtægter og Udgifter aarligen have beløbet i flere Aar, med et vist Mellemrum i Tiden, men dog saavel i Fred som i Krig. 2) At undersøge,

til hvor stor en Summa Rigets Statsgjeld beløber indtil den nærværende Tid. 3) At gjennemgaa den forfattede Oktroi samt Reglementet til en Nationalbanks Indretning, og at afgive Betænkning derover. 4) At forelægge Rigsforsamlingen en omtrentlig Kalkul over den Seddelmasse, som fremdeles vil blive nødvendig at lade udstede af Rigsbanken til Regjeringens Disposition, indtil den næste Rigsdag er afholdt, hvilken er antagen at skulle afholdes i Februar Maaned 1815; og 5) at give en Oversigt over Rigets Handelsballance i et Fredsaar."

„Da Kommitteen ikke var eller kunde være bekjendt med det af Konstitutionskommitteen forfattede Udkast til Rigets Statsforfatning, blev denne Plan forelagt Samme udi et fælles Møde, deels for at komme til Erfaring om, hvorvidt den ansaaes at være noksom udvidet, deels for ogsaa at erholde oplyst, om nogen ny Gjenstand, Finantsvæsenet vedkommende, der muligen kunde staa i Forbindelse med Konstitutionen, attraaedes undersøgt. Under denne Forhandling vidste man intet at indvende imod eller at tilføje den forelagte Plan, og det er paa Grund heraf Kommitteen, ligesaa tillidsfuld til den hele Rigsforsamling, som overbeviist med sig selv om at have anvendt sin bedste Flid, paadet det anbetroede Arbejde maatte blive paa den nøjagtigste og ordentligste Maade udført, fremlægger tillige med denne Rapport, der aldeles refererer sig til Samme, de dertil hørende Beregninger, Forslag og Kalkuler."

Finantskommitteen havde i en foreløbig Konferents med Konstitutionskommitteen gjort sig bekjendt med dennes Udkast og forelagt den sin Plan, forat erfare, om den ønskedes yderligere udvidet til Gjenstande, som muligens kunde staa i Forbindelse med Konstitutionen. Dette havde dog ikke været Tilfælde. Med Hensyn til 1ste Post fremlagdes derfor en Tabel over Statens Indtægter og Udgifter for Aarene fra 1797 til 1806 inkl., hvorefter de aarlige Indtægter i disse for Skibsfarten og Handelen saa særdeles indbringende Neutralitetsaar, uberegnet Postintraderne for det hele Tidsrum og Stempelafgifterne for de sidste to Aar, efter et Middeltal havde beløbet sig til 1,762,928 Rdlr. *), og altid overskudt Udgifterne bety-

*) Skulde være $62\frac{1}{16}$ Skilling til; men Skillingerne anföres ikke her.

deligt. Selv Aaret 1805, da Udgivterne havde været størst, nemlig 876,443 Rdlr., men Indtægterne 2,224,528 Rdlr., havde afgivet et Overskud af 886,485 Rdl. Efter et Middeltal gik Overskudet for de to Aar 1805 og 1806 endog op til 1,455,025 Rdlr.; og Kommitteen fandt, at der, med et Tillæg efter specificeret Beregning af 266,000 Rdlr. i Administrationsomkostninger for Norge som selvstændig Stat, vilde endda blive et Overskud af 189,025 Rdlr. Denne, vistnok ogsaa for lavt beregnede Sum, vilde dog ikke være tilstrækkelig til Pensioner, Handelens Betryggelse mod Barbareskerne og flere med en selvstændig Stat forbundne Udgivter, saaledes som f. Ex. for den nærværende Tid til Rigsforsamlingen og til en Bolig til den kongelige Familje; men saa maatte man ogsaa tage Hensyn til, at Udgivterne for Landarmeen i disse to Fredsaar, der vare lagte til Grund for Beregningen, og vare anslaaede til over 300,000 Rdlr., formeentlig kunde have været betydelig mindre.

Kommitteen oplyste videre, at den norske Armee i 1806, 35,964 Mand stærk med Landeværnet eller Reserven, kostede i det Hele 519,840 Rdlr., men vilde paa Krigsfod, dog Landværnet undtaget, have kostet 2,157,895 Rdlr., Munderings-, Armatur- samt Fæstnings-Udgivterne uberegnede, hvilke sidste alene vare anslaaede til 280,516 Rdlr. *) Derimod erklærede Kommitteen, at den ikke saa sig istand til at gjøre nogen Beregning over hvad der i de andre to Aar, 1811 og 1812, vilde have medgaaet, hvis Riget da havde været en selvstændig Stat. De vare nemlig Krigsaar, uden Handel og næsten uden Toldintrader; og det vilde sees, at deres Overskud af 1,933,775 Rdl. ikke vilde have været tilstrækkeligt til at bestride de med Selvstændigheden forbundne Udgivter, end sige Omkostningerne ved en Krig. Forøvrigt maa man ikke lade afsigte, at Kommitteens Beregninger ikke kunde besidde statistisk Tilforladelighed, da mange af de dertil nødvendige Oplysninger laa i

*) Kommitteen burde have bemærket, at flere af Armeens Fornødenheder, f. Ex. Beklædningen, var beregnet til en lavere Sum end de nu saa snart efter Adskillelsen vilde kunne anskaffes for, samt at man ogsaa maatte tage i Betragtning Forskjellen imellem at holde en Armee paa Krigsfod og virkelig at føre en Krig.

Regjeringskollegierne i Kjøbenhavn. Angaaende Statsgjelden oplyste Kommitteen, at den, ved de gjennem Rigsbanken udstedte Sedler, var forøget til 3,572,021 Rbd. (hvorfra dog maatte trækkes hvad der var anvendt til Indkjøb af Fødevarer, hvilket Provideringskommissionen i sin Tid vilde aflægge Regnskab for) samt endelig, ved de af *Kristian Frederik* paa egen Haand indtil 21de April 1814 udstedte 1,824,925 Rbd., opløbet til den Summa 5,396,946 Rbd., hvortil endnu kom en Masse, hvis Beløb man ej havde kunnet faa Oplysning om, af de af Regjeringskommissionen i Aarene 1807, 8 og 9 udstedte Assignationssedler *). Endelig vilde der formodentlig ogsaa ske Fordring fra Danmark om at indløse en forholdsmæssig Sum af de der udstedte, i begge Riger cirkulerende Sedler, hvilken Fordring ogsaa, forsaavidt den blev godkjendt, vilde blive at tillægge Statsgjelden; men da der vel kunde gjøres betydelige Modkrav fra norsk Side, og det for Tiden var umuligt at gjøre nogen sikker Regning og Rede i disse indviklede Forhold, maatte denne Sag sættes i Bero indtil en endelig Afgjørelse kunde finde Sted.

Ligesaa lidt kunde naturligviis mathematisk Sikkerhed finde Sted ved disse Beregninger som ovenfor. Det var umuligt at bestemme, hvorledes den fælles Seddelmasse ved Handel og Vandel var bleven fordeelt i begge Riger, medens den norske Ihændehaver, naar det kom til Indløsning, kun vilde have den norske Stat at holde sig til. Dengang kjendte man heller ikke nøje den fælles Statsgjelds Beløb, men dette var ved Udgangen af 1813, efter de kgl. danske Kommissærers Angivelse af 6te Oktober 1815 for de norske:

a) Paa de egentlige Finantser heftende:

5,535,959 Rbd. 5 ß N. V., 62,664,718 Rbd. 22⅛ ß S. V. og 34,759,418 Rbd. 46 ß Sølv.

b) Paa Rigsbanken heftende:

42,253,572 Rbd. 22 ß N. V., 3,206,872 S. V.

Tilsammen:

47,789,531 Rbd. 27 ß N. V., 65,871,590 Rbd. 22⅛ S. V. og 34,759,418 Rbd. 46 ß Sølv.

*) Ifølge kgl. Forordn. af 18de Sept. 1807, kgl. Resol. af 15de Januar 1808, samt Regjeringskommissions-Plakat af 15de Febr. s. A.

Med Fradrag af Aktivfordringerne:
1,318,708 Rbd. 87 ß N. V., 10,559,144 Rbd. 5½ ß S. V. og 4,250,059 Rbd. 87 ß S. —

beløb altsaa den hele Statsgjeld sig til:

Navneværdi:	Selvværdi:	Selv:
46,470,822 Rbd. 86 ß.	55,312,446 Rbd. 17 ß.	30,509,358 Rbd. 55 ß.

I en særskilt Rapport fremlagde Kommitteen sine Overvejelser over og Forslag til en Oktroi og Reglement for en norsk Nationalbank, i hvis Udarbejdelse nogle tilkaldte finantskyndige Medlemmer af Forsamlingen havde været den behjælpelige, og gik derpaa over til 4de Post, som nok især var den, Rigsforsamlingen, efter Brevskriverens Sigende, var „lutter Øre og spidset Gehør" ved, mens Alles „Tunger vare som bundne."

Med Hensyn til de Udgivter, som vilde behøves, og den Forøgelse af Rigsbanksedlerne, som desaarsag maatte ske indtil næste Rigsforsamling, fandt Kommitteen det af største Vigtighed for den dermed saa nøje forbundne Nationalinteresse, at et nøje Overslag derover kunde blive Rigsforsamlingen forelagt. Den maatte imidlertid erkjende Vanskeligheden ved en saadan Beregning, da hverken Armeens nødvendige Styrke, Tabet ved opkapret Korn og Assurancerne lod sig med Vished forud afgjøre, og det var den derfor ikke uventet, at vedkommende 1ste Departement havde erklæret, ikke at kunne med nogen rimelig Sandsynlighed bestemme Statsudgivterne. Det havde imidlertid opgivet, at der til Indkjøb af Korn og Fisk vilde strax udfordres 4 Millioner Rbd. N. V. og til Statsudgivterne fra 1ste Maj 1814 til 1ste Marts 1815 som overordentligt Tillæg 10 Millioner Rbd. N. V., altsaa 14 Millioner. Desforuden foreslog Departementet, at Rigsforsamlingen skulde udnævne en Kommittee til, paa Nationens Vegne, sammen med Finantsbestyrelsen, at bedømme hvilke Summer indtræffende Krig ydermere maatte udfordre, og at befuldmægtige Rigsbankens Direktion til at forstrække Regjeringen dermed. Og dette Forslag maatte Kommitteen, som indsaa Nødvendigheden af, at de fornødne Midler tilvejebragtes, „forat opnaa det Maal, hvortil enhver ægte Fædrelandsven maa tragte, Rigets Selv-

stændighed," og som tillige fandt Betryggelse i Regnskabsansvaret, indstille til Rigsforsamlingens Sanktion, saaledes:

„at Nationen, foruden at garantere den allerede forhen benævnte Statsgjeld, tillige borger for og erkjender den nye, som er uomgjængelig nødvendig at gjøre, indtil den nærmeste Rigsforsamling afholdes, hvad enten den bliver mindre, eller maatte opstige til de opgivne 14 Millioner Rigsbankdaler Navneværdi, eller endelig gaa over disse, efter den tilforordnede Kommittees Indvilgelse."

Betræffende Rigets Handelsballance, havde Kommitteen taget sin Kalkul efter Aaret 1804's Ind- og Udførsel, hvoraf den første havde beløbet sig til 5,432,289 Rbd., og den sidste til 7,964,536 Rbd., hvorefter der skulde blive et Overskud af 2,532,247 Rbd. Men da Indførselen vel maatte antages 2,244,932 Rd. større end opgivet, kunde den egentlige Overballance ikke ansættes højere end 287,315 Rd., hvorved dog maatte bemærkes, at den hele Udførsel til Danmark, bestaaende i Jern, Fisk, Salt, Tran, Glas og Trælast, samt Udskibningen af Skindvarer, Steenmos o. fl. Artikler ikke var bleven anført under Udførselen, ligesom man ogsaa kunde antage en Fordeel af 15 til 20 pCt. paa de for norsk Regning afskibede og i Udlandet afsatte Varer, samt maatte tage den betydelige Gevindst, Fragtfarten i Udlandet havde kastet af sig, med i Beregningen.

Det var ikke frit for, at Finantskommitteen af flere Medlemmer af Oppositionen underhaanden blev beskyldt for at have gjort sine Skildringer mere lyse, eller vel rettere mindre mørke, end de skulde være. Der skulde i denne sangvinske Optimisme, f. Ex. i Fremstillingen af det fuldblodige Aar 1804 for det hungermagre men nervespændte Norges Øjne i 1814, ligge enten et Narkotikum, som kunde bringe det til at overlade sig til farlige Drømme, eller et Incitament til at indlade sig paa endnu farligere Spring. Men hvorfor skulde man ikke drage sin Slutning fra det bedste af den gamle Forfatnings Aar til dem den nye maatte love, naar blot en Fred, ligesom da, ogsaa vilde velsigne Friheden? Der var vel heller Ingen, som tillagde Kommitteens Beregninger synderlig større Vægt end Hypotheser have. Vanskeligt er det

dens Grene. at af-
Tab og Udbytte. og navn-
Stat. hvor den indivi-
med den offentlige om
private Driftighed der-
noget Blændende i
at drive en fordeelagtig
Pengevæsen og Kre-
maatte i det
Finantskommit-
i disse Ting. men
idetmindste at opsætte
Skjebne og virke-
afgjort og en ny Natio-
man stod paa var
Man svor nok paa. det var
som om man drev

oplyst og med 18
Poster. fremsatte Finants-

at den cirku-
mmissionens Foranstalt-
Statholderskabets Sedler.
vorder ombyttet med
i det Seneste til 1814
-ænger maa være gjæl-

garanterer den nuvæ-
af Storthinget vorder erkjendt
Rigsbanksdaler Navneværdi
ere fradragne.
Rigsbanken udstedes til den 1ste
aflagt offentlig Regnskab:
1ste August 1813 satte Kours
almindelig bekjendt*).

*) Rigsbank... Januar 1813 tillagde Sedlerne en dob-

3. At en Finantskommittee, der foreslaaes at skulle be-aa af 5 Medlemmer enten i eller udenfor Rigsforsamlingen, aa vorde udnævnt forinden Rigsforsamlingen slutter sine orhandlinger, der, i det Tilfælde, at Krig skulde udfordre erre Pengeressurcer, kunde i Forening med Finantsbesty-lsen bedømme disse, samt derefter bemyndige Rigsbanks-rektionen til at udstede og overlevere den fornøden befundne ımma til Regjeringens Disposition. Denne samme Kommittee aatte ogsaa paa det Nøjeste undersøge Rigets Finantsvæsen; ɪd at træde ind i Sammes Detalj, i Forening med vedkom-ende Departement ordne dette, samt derefter til næste Rigs-rsamling fremlægge det Forslag, som maatte blive Resultatet dens Arbejde; hvorfor tillige bemeldte Kommittee maatte ɪmyndiges til at arbejde og til Rigsforsamlingens Bedømmelse emlægge Planen til en ny Nationalbank, i hvilken Henseende ɪn under 3dje Post benævnte Oktroj og Reglement, der af ərværende Kommittee er gjennemgaaet, samt Kommitteens ɪrved lagte særskilte Forslag til en lignende, men paa andre rundsætninger bygget Indretning, maatte overleveres samme Afbenyttelse.

4. At den nærværende norske Afdeling af Rigsbanken klæres af Rigsforsamlingen for at være Norges midlertidige igsbank, indtil den nye Bank sættes i Virksomhed.

5. At Rigsforsamlingen, inden den slutter sine Forhand-ɪger, vælger 2de i eller ved Kristiania bosiddende Mænd,

---

belt Værdi: en Navneværdi og en Sölvværdi, hvoraf den förste halvaarlig skulde fastsættes af Rigsbankens Direktion. 1ste August 1813 blev den bestemt til 375 pCt., beregnet efter Hamburgs Bank, endskjönt Dagens Kours allerede var over 450, og siden udkom ingen Koursbestemmelse, medens den udenlandske löb op ligetil 6—700. Efter Bankkoursen af 1ste August 1813 skulde altsaa 100 Rthlr. Hamb. Bco., der efter Rigsbankfundationen skulde være i lige Værd med 200 Rigsbankdaler, nu gjælde lige med 375 Rbd., eller 1 Rbd., der oprindelig skulde have en Værdi af 60 Sk. Sölv, nu gjælde for 32 Sk. S. Men den virkelige, i Handelen gjældende, var sjunken langt under denne; og vilde man f. Ex. kun ansætte Handelskoursen til 500 pCt., hvilket dog, som bemærket, var langt under den löbende, besad en Rbd. kun en Værdi af 24 Sk., og den sank daglig mere.

der, tilligemed de allerede ansatte Direktører, paatage sig Norges midlertidige Rigsbanks midlertidige Bestyrelse, i Egenskab af Bankdirektører.

Endvidere anseer Kommitteen det nødvendigt, formedelst den nye Forbindelse, som Finantsvæsenet, med det dertil hørende Skatte- og Toldvæsen, staar i til disse her forhen omhandlede Gjenstande, at fremsætte følgende Forslag til Rigsforsamlingens Beslutning:

6. At de nu gjældende permanente Skatter fremdeles vedvare uforandrede for det indeværende Aar, saaledes som de hidtil ere gjældende, da det ved den næste Rigsforsamling vil, efter det da af Finantskommitteen forelæggende Overslag og Finantsdepartementets Budget, bestemt kunne fastsættes, hvilken Forøgelse der udfordres til Statsindtægterne, og hvorledes denne ved nye paaliggende Skatter kan tilvejebringes.

7. At det henstilles til Finantskommitteens nøjeste Opmærksomhed, hvor nødvendigt det er, paa Grund af den forvirrede Skatteberegning, som nu finder Sted, og hvilken fornemligen maa udledes af de mangfoldige forskjellige Skyldspecies, der nu gives, at det hele Skattevæsen snarest muligt simplificeres, saaledes at det nøjagtigen bestemmes, hvor stort Beløb af direkte Skatter der skal udredes af en enkelt nærmere bestemmende Skyldspecies, hvortil de øvrige maatte reduceres; en saadan Foranstaltning vil ej alene medføre det Gode, at enhver Skatteyder kan forud beregne sin Skat, men den vil og medføre megen Lettelse for Oppebørselsbetjenten i Henseende til de forfattende Beregninger, og, hvad der maa være saare vigtigt for enhver retskaffen Mand, aabne Adgang til disses Kontrollering, hvilket nu er næsten aldeles umuligt for den Uindviede. En lignende Foranstaltning maatte maaske ogsaa ansees nødvendig i Henseende til Toldafgivterne."

Vil man nu, uden at skjelne mellem de mindre exalterede Medlemmers Tvivl og Fleerhedens Tro og Haab, naar det dog ikke stod værre til, billedligen gjengive Totalindtrykket af Finantskommitteens Indstilling paa Rigsforsamlingen, fejler man vel neppe meget i at ligne dens Sindsstemning med den Opereredes, som Chirurgen just rejser sig fra med et problematiskt Ansigt. Det blege Hoved paa Puderne har seet hans

Hovedrysten; det ungdommelige Hjerte, det varme Blod, som igjen søger til Yderlemmerne, har derimod mistydende fundet hos Doktoren et lykønskende Smiil til de Omstaaende, og forsaavidt Patienten ikke har kunnnt skjule for sig hans Hovedrysten, ere begge disse villige Vidner enige om at han lyver.

Men Sagens Omfang, Vigtighed og Vanskelighed slog Alle ligemeget, saa man blev enig om at udsætte dens Behandling indtil Konstitutionen, som den ellers vilde standse altfor længe, var bleven uddebatteret. Og det kunde nok ske allerede imorgen?

11te Maj.

Rigsretten og Höjesteret organiseres. Debatter om Værnepligten og Odelsretten. Grundloven færdig i Realiteten.

Forhandlingerne, hvorfra kun 2 Medlemmer vare borte, aabnedes Kl. 10 med Oplæsningen af foregaaende Dags Forhandlinger. Desiføge indbød *Præsidenten* Repræsentanterne til at indkomme med Forslag om Fordelingen imellem Storthinget eller dets Afdelinger af de i § 81 dette tildelte Funktioner. Forhandlingerne derover førte dog kun til, at den skulde overlades til Storthinget selv. Præsidenten oplæste derpaa af Udkastet til Konstitutionen:

„§ 93: Lagthingets Medlemmer, tilligemed Höjesteret, udgjöre Rigsretten, som i förste og sidste Instants dömmer i de Sager, som af Odelsthinget anlægges, enten imod Statsraadets eller Höjesterets Medlemmer, for Forbrydelser, de, som Saadanne, begaa. I Rigsretten har Præsidenten i Lagthinget Forsædet."

I det første Udkast var brugt Udtrykket „Rigets Ret", og Slutningen lød saaledes:

— „Höjesterets Medlemmer for Embedsforbrydelser, eller som angaa Forbrydelser mod Konstitutionen, der foröves af Rigets höjeste Embedsmænd."

Sverdrup var af den Mening, at i Rigsretten burde der ikke være flere Medlemmer af Lagthinget end af Højesteret, saasom de Første dog paa en Maade, formedelst den nære Forbindelse med Odelsthinget, kunde siges at være deelagtige i Anklagen; og *Christie* vilde, at Justitiarius i Højesteret burde have Forsædet i Rigsretten, da Tilfælde kunde blive, at der

blandt Lagthingets Medlemmer ikke gaves nogen egentlig Jurist. Ved Voteringen om §'en skulde undergaa nogen Forandring efter disse Bemærkninger, holdt den sig dog uforandret med 58 imod 51 Stemmer.

Eenstemmig antoges derpaa:

„§ 94: Den Anklagede kan, uden nogen dertil angiven Aarsag, forskyde af Rigsrettens Medlemmer indtil en Trediedeel; dog saaledes, at Retten ej udgjör mindre end 15 Medlemmer." —

hvorved *Hount* opkastede Kvæstion, om da ogsaa Lagthingets Præsident, der skulde have Forsædet, kunde forskydes. Den blev fra flere Kanter besvaret bekræftende, og at Lagthinget da maatte vælge sig en ny Præsident.

Ligeledes eenstemmig

„§ 95: Til at dömme i sidste Instants skal snarest muligt organiseres en Höjesteret, det ikke maa bestaa af færre end Justitiarius og 6 Tilforordnede."

„§ 96: I Fredstider er Höjesteret tilligemed 2 höje Officerer, som Kongen tilforordner, anden og sidste Instants i alle de Krigsretssager, som angaa Liv, Ære eller Friheds Tab paa længere Tid end 3 Maaneder."

„§ 96: Ingen kan beskikkes til Medlem af Höjesteret eller til Overövrighed, medmindre han er 30 Aar gammel." Samt

„§ 98: Höjesterets Domme kunne i intet Tilfælde paaankes eller underkastes Revision."

I første Udkast lød § 95 simpelthen saaledes: „Rigets Højesteret skal bestaa af 7 Tilforordnede idetmindste". Og ved § 96 blev bemærket, at Generalauditøren, som bedst bekjendt med Militærlovgivningen, burde være Meddomsmand i deslige Sager; men hvortil *Christie* svarede, at dette ialfald ikke kunde blive nogen Bestemmelse i Grundloven, da det ikke var forud afgjort i denne, at der skulde være nogen Generalauditør. Under Højesteret kunde denne Embedsmands Forretninger heller ikke lægges, og om denne Rets Medlemmer burde man ikke forudsætte Ubekjendtskab til den militære Lovgivning, i hvilket Fald de ikke fortjente sin Plads.

„§ 99: En ny almindelig civil og kriminal Lovbog skal foranstaltes udgiven paa 1ste eller, om dette ikke er muligt, paa 2det ordentlige Storthing. Imidlertid blive Statens nu gjældende Love i Kraft, forsaavidt de ej stride imod denne Konstitution."

Kaptejn *Motzfeldts* i Gaarsdagens Forhandlinger over § 78 anførte Indstilling om Forandring i denne §, blev nu atter saalydende oplæst:

„Den nye almindelige civile og kriminale Lovbog, som af den nu vælgende Lovkommittee skal udarbejdes og forelægges 1ste eller og 2det Storthing, skal af dette gjennemsees; og skal Lovkommitteen tage under nøjagtig Overvejelse de Bemærkninger, som Storthinget derom maatte gjøre, forinden Lovbogen forelægges Kongen til Sanktion. Forsaavidt Lovkommitteen ej er enig i de Bemærkninger, Storthinget har gjort, skal den skrivtligen tilkjendegive Samme sine Grunde derfor."

Med 94 Stemmer imod 9 blev dog §'en, efter nogen Debat, antagen efter Udkastet, hvorpaa *Wulfsberg*, „forat forebygge Tvivl om hvilken Lov, der skulde være gjældende, naar den nærværende kom i Strid med en af Kongen given provisorisk Anordning", foreslog og vandt Eenstemmighed for at §'en skulde gives saadant Tillæg: „eller imod de provisoriske Love, som imidlertid blive udgivne."

„§ 100: Dommere kunne ikke afsættes, uden efter Dom, men vel suspenderes af Kongen; i hvilket Tilfælde de strax maa tiltales for Domstolene. Magistratspersoner, Underdommere og Fogeder skulle være over 25 Aar gamle."

Antoges eenstemmig med det Tillæg, at der efter Ordet „Dommere" skulde sættes: „og øvrige Embedsmænd, som ikke ere omtalte i § 51", med hvilken § det ogsaa blev betydet, at denne § *) skulde under Redigeringen sættes i Forbindelse.

Eenstemmigen og uden Debat, ja — som det heder i Brevene — „med Glæde" antoges derpaa de sex følgende §§:

„§ 101: Med de Sportler, som erlægges for Rettens Pleje, bör ingen Afgifter til Statskassen være forbundne."

„§ 102: Jord og Boeslod kan i intet Tilfælde forbrydes."

„§ 103: Ingen maa fængslig anholdes uden i lovbestemte Tilfælde og paa den i Lovene foreskrevne Maade. For ubeföjet Arrest eller ulovligt Ophold af Sagen staa Vedkommende den Fængslede til Ansvar."

„§ 104: Ingen kan dömmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom. Piinligt Forhör maa ikke finde Sted."

„§ 105: Ingen Lov maa gives tilbagevirkende Kraft, eller gjælde, förend den er bekjendtgjort."

„§ 106: Dem, som herefter fallere, tilstedes intet Fristed."

I det første Udkast lød § 101 saaledes: „Rettens Pleje

*) Nu 2det Passus af § 22.

skal ikke medføre Afgivter til Statskassen eller Indtægter for denne. Alle Pengestraffe skulle tilfalde det Sogns Fattige, hvorfra Sagen har sin Oprindelse". Og § 103 var givet følgende Begyndelse: „Ingen maa fængslig anholdes, uden at Aarsagen hertil opgives ham, og et Forsvar derefter beskikkes ham". Paragrafen er Normændenes „*Habeas corpus*"; men det er udentvivl endnu fremdeles en Hemmelighed for mangfoldige af dem, at de besidde et saadant Palladium for den personlige Frihed, eller at det lader sig bruge til noget. Idetmindste veed Menigmand neppe endnu, naar og i hvilke Tilfælde han, ligesaavel som Britten, kan modsætte sig sin Fængsling.

Ogsaa den følgende § hørte til dem, som, i den Form *Diriks* fik givet den, „med Glæde" blev antagen — især af Kjøbmændene, siger den anden Brevskriver, der saaledes saa sig befriede for Toldopsynets Inkvisitioner i deres Huse. Han tillægger ogsaa, at *Diriks* under sin Motion ytrede, at han ikke ansaa Toldsvig for nogen offentlig Forbrydelse. I Udkastet lød

„§ 107: Hver Borgers Huus er helligt. Ingen maa betræde det imod hans Vilje, uden i Kraft af en skrivtlig Ordre fra Övrigheden."

Og i dens Sted foreslog nu *Diriks*, at §'en (der indeholder Brittens stolte Tanke: Hvermands Huus er hans Borg) skulde lyde saaledes: „Huus-Inkvisitioner maa ikke finde Sted, uden i kriminelle Tilfælde" — hvilken Redaktion eenstemmig blev antagen.

Hurtigt og let, som Snekker med Strømmen, vare denne Dags Forhandlinger hidtil gledne fremad; men nu kom man, i Spørgsmaalet om Værnepligten, ud paa et aabent Hav, hvor Anskuelserne delte sig og tabte sig for hverandre. Brevenes Forfatter ligner det med en Steen, som man, efter først at have anstrængt sig i Kommitteen og dernæst under Principernes Overvejelse, ogsaa denne tredie Gang forgjæves søgte at lette, men maatte omgaa og lade ligge til Efterkommerne, der maaske vilde faa mere Styrke og Tid til at hæve den. Men den ligger der, som bekjendt, endnu, og Paragrafens væbnede Idee ligner til Datum en Soldat, der er slumret ind, med Geværet i Armen. Man kan maaske paastaa: under

Foreningens Skjold, og at Frygten, under Rigets isolerede Stilling, vilde have ilet med at bringe i Anvendelse en Grundlövsparagraf, der er udtrykt med et Axioms Bestemthed og indeholder de fleste Naftadraaber af den Lighed, som giver en monarkisk-konstitutionel Frihed noget af den republikanskes berusende Sødme.

Paafaldende er det ellers, at Rigsforsamlingen, i det den affattede §'en i Form af en for alle Normænd gjældende Grundsætning, og derpaa forlod Sagen, ikke bemærkede, at Landsforsvaret for en stor Deel forblev liggende paa en i vort Land særdeles talrig Klasses, Huusmændenes, Skuldre, som den ved Uddelingen af politiske Rettigheder ganske havde forglemt*), og som intet andet Vederlag har for sit Liv og Blod end den almindelige Lighed for Loven, Luften til at aande og Jorden til at træde paa, hvis man ikke kan sige, at de betale den sidste Ret med Duggen af sin Sved og Gjødselen af sine Liig.

Omtrent som naar man først drager et dybt Aandedræt før man giver sig i Kast med Bakken, gik man da over til

„§ 108: Enhver Statens Borger er i Almindelighed lige forpligtet til, en vis Tid, at værne om sit Fædreneland, uden Hensyn til Stand, Födsel, eller Formue. Denne Grundsætnings Anvendelse, og de Indskrænkninger, den bör undergaa, overlades til næste ordentlige Storthings Afgjörelse, efterat alle Oplysninger ere erhvervede ved en Kommittee, som vælges inden denne Rigsforsamlings Slutning. Imidlertid vedblive de nu gjældende Bestemmelser."

Lövenskjold indfandt sig atter paa Kamppladsen, idet han indleverede til Oplæsning et Forslag af 16de April, betitlet „Bemærkning til den af Konstitutionskommitteen foreslaaede Grundregel for Norges Konstitution." Imod denne opstillede Proponenten, at der altid bør levnes Statsborgerne saa megen borgerlig Frihed, som kan bestaa med Statens Sikkerhed og Tarv, og at altsaa den borgerlige Frihed bør, under Opnaaelsen af det nødvendige Statsforsvar, saalidet som muligt indskrænkes. At kunne disponere over sin egen Person, var

*) Er der nogen stedmoderlig Sparsommelighed heri, synes det at være en Ödselhed med ædle og nyttige Kræfter, at saamange dannede Klasser, f. Ex. Lærde, Fabrikanter o. fl., der ikke besidde Embede eller Grund, ligeledes ere udelukkede.

Menneskets naturligste medfødte Rettighed, men den krænkedes bitterlig ved Statens Fordring paa flere Aar af Borgerens Liv til dens Forsvar. Dette forbitrede Tilværelsen, og lagde Hindringer ivejen for Dannelsen og Udøvelsen af Videnskaber og Kunster. Statens Forsvar var imidlertid en ubetinget Nødvendighed for dens Tilvær, hvorfor det Indgreb i den borgerlige Frihed, uden hvilket Statens Forsvar ikke kunde opnaaes, maatte taales som et nødvendigt Onde. Men Spørgsmaalet blev da, om Statens Forsvar ikke kunde opnaaes paa nogen anden Maade, end ved at den tilegnede sig visse Aar af Borgernes Liv, og Proponenten troede at have løst det ved at foreslaa: 1) at den bestaaende Værnepligt og Udskrivningsmaade maatte vedblive at være gjældende i 3 Aar, hvorpaa Ingen mere skulde være værnepligtig; 2) at Værnepligten derefter skulde lægges paa visse Lægder, i Kjøbstæderne som paa Landet, istedetfor paa Personer, saaledes at ethvert Lægd forpligtedes til at stille en frivillig antagen indfødt vaabendygtig Mand til Landets Forsvar; og 3) at der skulde nedsættes en Kommission til dette Forsvarsvæsens Organisation og Rigets Inddeling i Lægder, forsaavidt den gamle ikke maa findes brugbar. Paa denne Maade, mente Proponenten, at den uindskrænkede personlige Frihed vilde blive bevaret, som gjør Fædrelandet kjært, medens Konskription forleder til Udvandring; Armeen kunde stedse holdes fuldtallig, og vilde blive bestaaende af Mænd, der betragtede Værnepligten som Hovedsag, medens de øvrige Statsborgere uforstyrrede kunde drive sin Dont, og som kunde ventes at vedblive sin Tjeneste saalænge deres Legemsstyrke tillod det; Sessionsvæsenet vilde tillige simplificeres, og Konskriptionens Misbrug undgaaes.

Steenstrup understøttede *Lövenskjolds* Motion; men en vægtig Modstander rejste sig i *Hegermann*, som indleverede til Protokollen et vidtløftigt Forslag af 21de April, „betræffende norske Borgeres Værnepligtighed,“ som ligeledes havde været tilstillet Konstitutionskommitteen, og hvori man gjenkjendte nogle af de i hans Forslag i Rigsforsamlingen den 4de Maj fremsatte Turn-Ideer. Allerede af dette kunde man slutte sig til en Forsvarer af den ubetingede Værnepligt. Principet „at enhver Borger i Landet, uden Undtagelse af Stand, Fødsel

eller Formue, er forpligtet til, paa en eller anden Maade, overeensstemmende med sin fysiske og intellektuelle Bekvemhed, saavel i Fredstider som Fejde, at gjøre personlig Militærtjeneste et vist Antal Aar af sin Levealder," erklærede han for at være „en urokkelig Grundsætning for Norges Selvstændighed og Frihed, for den første og højeste af alle borgerlige Pligter, for en Hæder, hvorfra ingen norsk Borger vilde være udelukket." Hidtil havde Forsvaret været anbetroet Bondestanden, der ene havde denne Byrde at bære i Fred og i Krig; men en saadan Adskillelse imellem Folkets Klasser svækkede Nationalkarakteren og indskrænkede Armeens Kraft og Brugbarhed. Almindelig Værnepligt vilde derimod sikre Folket for al Erobring, og give det, uden stor Bekostning, ved opkommende Krig, et stort Antal duelige Anførere.

Men Landsforsvaret maatte saaledes indrettes, at Bondes og Borgers Frihed ikke leed noget Skaar, og at det blev en Glæde og Opmuntring. Kraften dertil skulde bibringes Folket ved en Nationalopdragelse, hvorefter dets hele Ungdom, i Bygd som i By, ligefra Indtrædelsen i det 13de Aar, skulde distriktviis øves aarlig otte Dage af Officerer i Gymnastik, Skiveskydning og militære Øvelser i Mark og Skov, indtil de traadte ind i de ordentlige Bevæbningsafdelinger. I Fjeldbygderne skulde disse Øvelser anstilles om Vinteren paa Ski — en Færdighed Proponenten lagde saamegen Vægt paa, at den gejstlige, civile og militære Øvrighed overalt i Landet skulde paalægges, ikke at forsømme nogen Lejlighed til at bringe den i Anvendelse. „Alle Møder til Kirken og Thinget, til militære Samlinger, ja private Ærinder i hvilkensomhelst Anledning maatte ske paa Ski. Om Søn- og Helligdagene anstilles efter Gudstjenesten Ski- og Skyde-Øvelser, om ikke med Kugler og Krudt, saa dog med Buer og Pile. Øvrighedspersonerne maatte aarlig indgive Beretning om Fremgangen; Opmuntringer og Belønninger gaa ved Siden af disse Øvelser i Forhold til deres Udbredelse." I alle Borger-, Real- og andre Skoler skulde der læres en kortfattet Feldtljeneste, og Disciplene skulde deeltage i de almindelige Øvelser indtil de bleve Studenter. Da skuldé de ligeledes deeltage, tildels som

Anførere, i nærmeste Distrikts Militærøvelser, ved Embedsexamen gjøre Rede for et Kollegium over Strategiens Grundprinciper, og som Embedsmænd — endog som Præster — meddeles Diplom som 1ste, 2den eller 3dje Befalingsmand i deres Bygd. Ligesaa skulde der i alle offentlige Skoler læses over Konstitutionen, som ogsaa skulde findes ophængt i dem paa Tavle.

Den norske Armee skulde kun organiseres for en Forsvarskrig. Dens Krigere skulde ikke kunne kommanderes ud af Landet, over Havet eller paa anden Maade til Fastlandet for Subsidier og som Hjælpetropper, og fremmede ikke indkaldes i det. Kongen skulde have øverste Befaling over den bevæbnede Magt, og denne bestaa af enhver vaabenfør Mand i Riget fra hans 20de til 45de Aar, begge fyldte. Paa Landet skulde enhver Værnepligtig først tjene i 6 Aar som Soldat, for hvilken Tjeneste Embedsmænd, Studenter, Fabrikstyrere og Fremmede skulde være fri. I 10 Aar skulde Soldaten derpaa tjene som Landværn, og i 9 Aar som Reserve eller til Landets „Huusværn“. Landværnet skulde kun med Rigsforsamlingens Samtykke kunne kommanderes over Grændsen, men Reserven, kommanderet af Embedsmændene paa Landet, kun gjøre Tjeneste inden sit Amt. De gevorbne Tropper skulde udskrives og hverves af de Mandskaber, som ikke vare Gaardbrugere, og tjene i 8 Aar, hvorpaa de skulde gaa over i Reserven. Byindvaanerne skulde danne Borgervæbningen, som i 8 Dage om Aaret skulde øve sig i Vaaben, og i 3 Uger Vaar og Høst deeltage i Garnisonstjenesten medens den største Deel af de Hvervede vare hjempermitterede til Landets Dyrkning. Fra det 26de Aar skulde Borgerne gaa over til Reserven. Al Militærtjeneste maatte forrettes personlig. Enhver By eller Bygd burde i Fredstid sørge for Beklædningen, undtagen af de Hvervede; i Krigstid skulde dette paaligge Staten.

Forslaget sluttede med at paapege den skadelige Virkning, den overhaandtagende Handelsaand maatte have paa Fædrelandskjærligheden, samt at intet vilde være hensigtsmæssigere til at holde denne i Gløde og Flamme, end almindelig Værnepligt efter Grundsætninger, som oven anførte. Den umiskjendelige begejstrede Patriotisme i *Hegermanns* Forslag vandt

almindeligt Bifald, almindeligere end de spartanske Ideer det indeholdt.

Jacob Aall ansaa det for højst farligt, at indføre Konskriptionen i nærværende Øjeblik. Den havde vakt saamegen Misnøje i de Lande, hvor den var bleven indført, afstedkommet saamegen borgerlig Elendighed og Søndringer inden Familjerne, saa man vel maatte vogte sig. Der gaves en Klasse af Borgere, hvis Sønner, formedelst en kjelnere Opdragelse, ikke vare skikkede til at udholde Krigens Strabadser, og en anden Klasse, hvis Bestræbelser for Statens Tarv ikke uden Skade for denne kunde afbrydes. Medens Soldater røgtede Fædrelandsforsvarets hæderlige Hverv, maatte Landets Næringsveje drives, for at Krigeren og hans Familje anstændigen kunde lønnes. Men i Norge bestod netop Fejlen ikke i Udskrivningsmaaden, men i Besoldningen. Soldaten blev slet besoldet, medens Familjen hjemme sukkede under Mangel og Elendighed. Var det bedre i denne Henseende, vilde Norge have ligesaa mange villige som det har dygtige Soldater. Konskriptionen derimod vilde give Anledning til de samme Misbrug her som i andre Lande; Lovens Bud vilde afværges med Penge, og mange af Landets formuende Familjer vilde maaske drage til Lande, hvor den ikke fandtes. Men her var ikke Stedet til at drage Linjerne imellem de Klasser af Borgere, som burde være Udskrivning underkastede og frie derfor. Det var netop Arbejdets Vanskelighed, som gjorde det betænkeligt, at fatte en afgjørende Beslutning paa nærværende Rigsdag. Der vilde mindre fattes tilstrækkeligt Mandskab i de Klasser, hvoraf det sædvanligen toges, end Midler til at ernære og besolde det. Den af et højtagtet Medlem fremsatte Plan til Ungdommens krigerske Opdragelse troede han ikke burde indføres ved Skolerne og Akademiet; og han paaberaabte sig Deres Erfaring, som havde opholdt sig ved fremmede Universiteter, om hvilke Forvildelser Ungdommens Vaabenfærdighed forledede den til. Den krigerske Aand er ikke videnskabelige Sysler gunstig, og efter en 25aarig Blodkamp kunde Europa nu haabe Velsignelsen af en langvarig Fred, saa det ikke behøvede at klæde sine lærde Sønner i Harnisk. Det vilde ikke være gavnligt for Fædrelandet, om dets kultiverede Ungdom, bestemt til at

beklæde Statens vigtigste Embeder, enten paa fremmed Grund eller ved egne Arnesteder faldt for Fiendehaand, og de Studerendes Arbejde var for alvorligt og vigtigt til at de skulde bruges til Parade. Krævede Landets Stilling overordentlige Forholdsregler for Øjeblikket, hvilken retsindig Borger vilde da ikke bringe ethvert Offer, han fandt gavnligt for den gode Sag? Hvo der ikke ifølge sin Stilling kunde drage Sværdet for Fædrelandet, vilde ikke fattes Midler til at tjene det paa andre Maader. Taleren mente derfor, at Sagen, som en underordnet Deel af Lovgivningen, burde udsættes til nøjere Prøvelse paa en tilkommende Rigsdag.

Ogsaa *Jörgen Aall* oplæste en Betænkning, hvori han vilde, at der ved Lodtrækning eller Hverving skulde dannes en staaende, især til Feltjægertjenesten uddannet Armee paa 8—10,000 Mand. Fra 18de til 20de Aar skulde de indexerceres; fra 20de til 25de træde ind i Linjen, tjene der i 7—9 Aar, og derpaa gaa over i en Reserve. For øvrigt skulde almindelig Værnepligt fra det 18de Aar være gjældende for enhver Stand i Staten, med Undtagelse af de akademiske Borgere. De, der nogensinde bleve indlemmede i den staaende Armee, skulde dog, i større eller mindre Grad, øve sig i Vaaben til deres 40de Aar, da de bleve fri og kun forpligtede til, under overhængende Fare, at deeltage i Landstormen.

Hount havde, ligesom *Hegermann*, indgivet til Konstitutionskommitteen en Betænkning af 21de April over den 11te Grundsætning, og den blev nu oplæst. Han forsvarede almindelig Værnepligt i Krigstid, hvorimod han troede, at Tjenesten i Fredstid maatte indskrænkes, for ikke at virke skadeligt paa Dannelsen og Sædeligheden. Han foreslog derfor en hvervet „Garnisons- og Politi-Armee“ af 4—5000 Mand, hvilke ved Lodkastning i Distrikterne (hvori det hele Land skulde inddeles) skulde suppleres, naar Hveringen befandtes utilstrækkelig. Det skulde ogsaa paaligge disse, at underholde en formedelst Alderdom eller Sygdom afskediget Garnisonssoldat, saafremt der til dette Øjemed ikke istandbragtes en offentlig Indretning. Den staaende Armee skulde bruges til Ordens Haandhævelse og i Krig til Forsvar af udsatte Punkter, samt til først og fremst at gaa i Ilden. Først i Nødsfald skulde de øvrige

Værnepligtige, som allerede fra det 12te Aar, uden Hensyn til Stand, skulde være indøvede og fra det 18de indskrevne i Soldaterrullen, afdelingsviis rykke i Marken, nemlig først de fra 18 til 28 Aar, hvis Stilling bedst tillod en saadan Afbrydelse; dernæst de imellem samme Aar, som ved første Afdelings Udrykning bleve undtagne. Ligesaa skulde det i 3die og 4de Afdeling forholde sig med dem fra 28de til 36te Aar, og til 5te Afdeling, som kun i største Fare skulde kunne opbydes, regnedes Alle fra 36te til 50de Aar, akademiske Borgere, alle nødvendige Fabrikanter og Embedsmændsbetjente, hvorhos Gaardejerne skulde spares saalænge der var Andre at tage. Sluttelig foresloges, at Enhver skulde anskaffe sig en bestemt Nationaldragt, der tillige skulde bruges som Hæders- og Militærdragt, hvorimod Staten skulde bekoste Armaturen.

Løvenskjolds Opposition den 16de April imod Grundsætningen havde foranlediget *Heidmann* til at tilstille Konstitutionskommitteen en fortræffelig udarbejdet Betænkning til dens Forsvar, hvilken da nu blev oplæst. Han erkjendte Sandheden af Løvenskjolds Skildring af de Trængsler, den udskrevne Soldat nu i 6—7 Aar havde maattet lide; men de havde været en uundgaaelig Følge af Krigen, og hvor det gjaldt og endnu gjældte om at værne Fædrenelandet, vilde dog Kammerherren indrømme, at det var enhver Borgers Pligt at gribe til Vaaben. Men Distinktionen imellem denne Pligt og den, i Fredstider at indskrives til Soldat, for at dueliggjøres til Landets Forsvar, bortfaldt, naar man overbeviste sig om Sandheden i, at Folkets Opstand i Masse kun da vilde afgive et paalideligt Værn for Landet, naar Folket, Fædrelandet hengivent, tillige understøttedes af en vel disciplineret Hær. Det nærværende Forhold, hvorefter den nationale Soldats Værnepligt varede 10—12 Aar, under en aarlig Exercits af 12—18 Dage, var byrdefuldt nok, men dog ikke i den Grad, som Forpligtelsen at stille frivillige Soldater maatte blive. Skulde Armeen, der for Tiden var 34,000 Mand stærk, gjøres komplet efter dette System, vilde et fuldt Lægd hvert 6te Aar have Byrden af at stille en Mand, og, om den reduceredes til det Halve (hvilket dog ikke var tilraadeligt) vilde det dog indtræffe hvert 12te Aar. Nogen Lettelse lod sig kun tilvejebringe ved at lade de stillede Mand-

skaber tjene saalænge de for Alderdom og Svaghed kunde vedblive; men disse vilde da naturligviis kun sælge sin Frihed saameget dyrere, og Fædrelandet vilde kun være lidet tjent med et saadant Værn af Oldinge. Til denne Yderlighed havde Sverige, som man ved denne Lejlighed havde paaberaabt sig, maattet bekvemme sig for at gjøre det trykkende Stillingssystem mindre byrdefuldt i sin Anvendelse. Det vilde ogsaa i Norge, i enkelte Distrikter, holde haardt for at faa Folk at stille fór sig; og i en saadan Hær af Lejesvende vilde man neppe finde den sande Fædrelandsaand, det sande Mod, den ædle Resignation af egne Fordele for det Heles Vel, den brændende Attraa efter at værne for Fædreneland, Huus og Hjem, som er ægte Fædrenelandsforsvareres Særkjende.

„Til Slutning — endte dette sejrende Foredrag — maa jeg bemærke, hvorlunde jeg inderligen ønsker, at den Sandhed maatte erkjendes i dens hele Fylde, saaledes som jeg i mit Inderste er overtydet om Samme, at den Pligt, at værne om Fædrenelandet og, hvilket hermed staar i Forbindelse, at dueliggjøre sig til dette hellige Kald, førend Faren nærmer sig, er uadskillelig fra Hengivenhed for det Land, hvis Love ere et Værn om Frihed og Ejendom og yde personlig Sikkerhed; og hvilken Pligt, langtfra at kunne kaldes en Byrde, meget mere har sin Oprindelse af en medfødt Drift, der er saa nøje forenet med den menneskelige Natur og indvævet i Menneskets Væsen og dets Grundbestanddele, at det vilde være en Urimelighed at miskjende den, eller at give den Benævnelsen af en Byrde. Saalænge Mennesket lever isoleret, ytrer denne Drift sig kraftigen, og de raa Folkeslags Historie bære Vidne om dens Virkning igjennem alle Tidsaldre. Naar Menneskene konstituere sig til Samfund, udvides Grændserne af denne medfødte Drift; den vorder ædlere og omfatter det hele Samfund. Dens Gjenstand er da ej længer individuelt Forsvar, den indbefatter tillige Samfundets. Imidlertid er Driften, som da gaar over til en bestemt Pligtfølelse, stedse den samme. Kun den Hær, som levende føler denne Pligt og som, bestaaende af Statens Borgere i egentlig Forstand, indvies til det Kald, at afværge Vold fra et elsket Fædreneland, har Krav paa, og vil vide at fortjene den Tillid, den høje-

ste Agtelse, som et ædelt Folk ej undlader at skjænke sine Forsvarere."

Ritmester *Ramm* ytrede sig ligeledes i en kortfattet Betænkning for almindelig Værnepligt, dog med Frihed til at stille for sig og med Undtagelse af akademiske Borgere, som maatte antages i videnskabelig Henseende at opfylde det for Alle gjældende Bud, at tjene Staten med sin Person. „Hverken som Medborger eller for det Regiment, han havde den Ære at repræsentere, kunde han andet end modsige ethvert fremsat Motiv, der gik ud paa at paatvinge enkelt Mand af Borgersamfundet at værne for Statens Existence og Sikkerhed." Af samme Mening var ogsaa en Betænkning fra Bonden *Sivert Bratberg*, vedtagen af „Bonden fra Lister Amt, *Teis Jakob Torkildsen*" (*Lundegaard*), hvori Motionæren, paa Almuens Vegne i Nordre Trondhjems Amt, ytrede sig baade om 9de og 11te Post i Grundsætningerne. Med Hensyn til den første, der forbød nye Indskrænkninger i Næringsfriheden, vilde han have Byborgernes Ret til at kjøbe Jordegods indskrænket til et enkelt Gaardsbrug. Landbrug, Skovdrivt og Saugbrug burde udelukkende være Bondens Sag, saa han ikke fortrængtes og gjordes til Slave af Proprietærer. Mere Fornuft var der dog i den anden Deel af Betænkningen, som angik Dagens Anliggende. Den Frihed, som Løvenskjolds Forslag syntes at tilsige Gaardbrugeren og hans Sønner, meente han, der ikke vilde blive synderligt af formedelst Mangel paa Folk, der vilde lade sig stille, og deres Kostbarhed. Det var forøvrigt hans Kommittenters Ønske, at ethvert Lægd skulde selv sørge for Soldatens Beklædning. Denne vilde da blive god, Skatyderne befriede for en Pengeudgivt, Militærvæsenet simpeltgjøres, og man vilde undgaa Kommissioner i den Anledning. „Simpelhed og Økonomi i den hele Bestyrelse er Hovedønsket."

I *Alexander Möller* havde den almindelige Værnepligt ligeledes en naturlig Forsvarer. Grundsætningen havde givet ham Anledning til at sende Kommitteen en lang Betænkning, i hvis 8de og sidste Post han erklærede, at han endnu kunde fremsætte „ligesaamange heldbringende Punkter for det Gode, almindelig Værnepligtighed maatte kunne bevirke." Hvor den havde været gjældende, havde Borgerne været mindst

befaldne med Laster og Egoisme. De havde udmærket sig i Tarvelighed, Mod, Æresfølelse og Fædrelandskjærlighed; og disse Dyder vilde vel ogsaa hos Os træde istedetfor „den forgiftende merkantilske Egoisme, der kun leder til Æreløshed, Overdaad, Blødhed, Modløshed, Penge-Overmod og den frækkeste Ufædrelandskhed, og hvoraf den nærværende Slægt, ved de senere Tidsomvæltninger, langt meer end forhen var bleven smittet.“ Med bedre Grund anførte ogsaa *Möller*, at Almuen, under en almindelig Værnepligt, ikke vilde som forhen anse sig fornærmet af sine øvrige Medborgere, hvilket, skjønt endnu skjult, kunde saameget mere blive af Følger i Landets nærværende kritiske Forfatning, som den i mange andre Punkter troede sig berettiget til at kunne føre Anke.

„Den himmelraabende Uret, som med tung Jernhaand har hvilet fornemmelig paa den ringere og fattigere Deel af Statsborgerne, ved den imod Lovene vilkaarlige Udtagelse af Mandskaber til Land- og Søtjenesten, vil formodentlig herved ophøre, til uudsigelig Glæde for den Lidende og alle Retsindige. Det er vitterligen nok, at der af de fattigste og mindst formuende Familjer stedse, under alle Krigsbevægelser og selve Krigen, have været bortrevne Fædre og Sønner, saamange de have været, indtil at ikkun Konerne og Børnene ene have været tilbage i disse Armodens Hytter, i hvilke de uden Trøst og Hjælp, og uden at nogen Menneskeven kunde bemærke deres Ve og Jammer, have vansmægtet, paa det at den mere Formuende kunde undgaa og være fri for det røde Guld. At denne skammelige Udaad har været mere i Svang paa et end et andet Sted, kan vel aldrig negtes; men at den mere og mindre har sneget sig omkring imellem Norges Dal og Fjeld og paa dets nøgne Kyster, det er vist. Maatte Norges nye Statsforfatning være heldigen nok til at dræbe denne Skjændsels- og Umenneskeligheds-Daad!“

Militærstanden vilde undlade at hæve sig, som ofte forhen bemærkeligt, over sine Medborgere; og

„det hidtil førte militære Tyranni, som, til Skjændsel for Mennesket, saalænge har hersket, vil da, som unyttigt og umenneskeligt, ophøre, og Fædrenelandssind med Fædrenelandskjærlighed lede vore Falanger, som hine Grækeres, til

Sejer eller Hædersdød, naar det kun gjælder om at forsvare Arnestedet og Fædrenelandet. Hiin den gustne Egoismes Trudsler, som man vel før her og der har hørt ved lignende Lejligheder at ytre sig, skulde da ikke kyse eller skrække os med Trudslen om dens Bortfjernelse. End skal der ikke blive øde Marker med henvisnede Lejlændinge paa disse, som de hedenfarne Dage noksom have viist os i alle Landets Egne."

En staaende Armee vilde blive for kostbar, hvorimod en almindelig Borgervæbning vilde svare bedst til Hensigten,

„var det endog kun for blot i politisk Hensigt at møde en ved Overmagt og Udsultning paatrængelig, modbydelig Forening med et, igjennem Adelsvælde og rasende Regjeringsførelse forarmet og nedtrykt Nabofolk."

Hvor nøjagtig havde ikke Repræsentanten gjengivet sig selv i sit patriotiske, men hist og her noget bombastiske, med stilistiske Knuder og mørke Træk overfyldte Foredrag? Disse sidstes Sorthed gjøre det kun til en Silhouette af en Karakteer, som, sværmersk og i sig selv blød og mildtænkende, gav sig, eller troede at give sig, en vis opskruet Styrke i de Skildringer af Tidens og Folkets Fordærvelse og Slaphed, og Fremmaninger af Oldtidens og Republikens pompøse Dyder, hvortil han, med saa megen og altid velmeent Forkjærlighed overlod sig.

Efter en Indledning, hvori Opmærksomheden især henledtes paa Sølægdernes Inddeling i aktiv Tjenstpligtige og Kystværn, og Hensigtsmæssigheden paapegedes af, at Enhver paalagdes, ved sin Konfirmation at godtgjøre ved Attest fra Kystværnets Divisionschef, at han forstod at haandtere et Gevær og de simpleste Jægermanøvrer, fremsatte *Gabriel Lund* et Forslag af 9de Maj om at §'en saaledes skulde forandres:

„Statens Sikkerhed fordrer, at dens Borgere, paa en vis Maade og til en vis Tid, værne om den; det overlades til første Storthing at bestemme, paa hvilken Maade Statens Borgere bør være tjenstpligtige, og hvorledes Fordelingen bør ske til Sø- og Landtjenesten, Kystværnet og Landværnet, samt hvad Indskrænkninger og Undtagelser der bør finde Sted."

Proponenten var forøvrigt enig med Kommitteen i, at en Kommittee til at undersøge Sagen og Forholdene skulde ud-

nævnes inden Rigsforsamlingen sluttedes, og at de gjældende Bestemmelser imidlertid skulde vedblive.

Matroserne *Peder Johnsen* og *Even Thorsen* saavelsom brave Musketeer *Helge Waagaard* havde ogsaa lagt sine Hoveder i Blød, og de to Første havde faaet et Promemoria af Gaarsdato istand, saalydende:

„Med Hensyn til Søfolket, som staar i Kongens Tjeneste, andrage vi, efter vore Kommittenters Forlangende, denne vor Mening for den ærede Rigsforsamling:

Det vilde være ønskeligt, om det kunde indrettes saaledes for Søfolket, at, naar en Mand havde været til Orlogs i 3 paa hinanden følgende Aar, hvad enten paa Brigge, Kanonbaade eller Flaadebatterier, han da maatte blive fri for Tjenesten i 1 eller 2 Aar; thi, naar en Mand skal uafbrudt være til Orlogs i 5 til 6, ja 7 Aar, og har en stor Familje at underholde, der ikke har anden Støtte end den Udkommanderede, maa denne Familje i højeste Grad forarmes.

Men, gjælder det om at forsvare Landet imod en angribende Fiende, og ingen kunde undværes, da skulle og ville vi Alle være lige forpligtede til at værne om vort Fædreneland.

Vi indse heel vel, at dette vort ringe Skrift ikke kan komme i Betragtning ved Konstitutionens Lægning; vi anmode derfor den ærede Forsamling, paa vore Kammeraters Vegne, om dette maatte blive henviist til den i § 108 omtalte Kommittee, der skal udarbejde de nærmere Bestemmelser ved Værnepligtigheden."

Helge Waaguards var kort og godt som et Opraab:

„Lader os, ligesom Norges gamle Sønner, selv bære Sværdet, og ikke betro det til Uslinge og Lejesvende, som lettelig lade sig overlokke til den lumske Fiende, ved at forskjønne deres Kaar mangedobbelt; men lader enhver Indfødt tjene en efter Mængden passende Tid, som derved vilde meget forkortes, og da vil Enhver, i saa kort en Tid, tjene med Lyst, og den norske Armee vil derved vorde en Skræk for Naboriget."

Siden Løvenskjolds og Jakob Aalls Foredrag havde *Wergeland* været beskjeftiget med at berede dem Bistand, og han

rejste sig nu med en Tale, som, idet den gik ud paa, at den foreslaaede § skulde udgaa og at det skulde have sit Forblivende ved det Gamle, ogsaa lagde for Dagen denne Repræsentants Frygt for at udsætte Fædrelandet under nærværende Tid for andre Rystelser i sine indre Forhold end de absolut nødvendige. Han erkjendte Pligten at værne om Fædrelandet, uden Hensyn til Stand, for en uomstødelig Grundsætning; men han troede ikke, at denne indeholdt andet end at Enhver er lige forpligtet til at bidrage til Fædrelandets Forsvar. Den var opfyldt, naar Enhver efter Evne bidrog til at bære denne Statsbyrde i Forening med sine Medborgere, endog om det skede paa andre Maader end ved personlig Tjeneste. Han kunde derfor ikke i Løvenskjolds Forslag finde noget Stridende imod Principet om almindelig Værnepligt og imod Friheden, og heller ikke, at de af et Distrikt hyrede og underholdte Tropper kunde mere fortjene det foragtelige Navn af Lejesvende, end enhver anden militær eller civil Embedsmand, som jo ogsa tjente Staten, hver i sit Fag, for betinget Løn. Ja Taleren var endog tilbøjelig til at tro, at disse lejede nationale Tropper, der drage tilfeldts embedsmæssig ligesom Officererne, vilde gaa langt mere frivillig end de, som ved personlig Værnepligt vare forbundne til at marschere ud. Som Vanskeligheder ved Løvenskjolds Forslag anførte han imidlertid: 1) at det, formedelst den altfor radikale Reform i Landets bestaaende Militærvæsen, det vilde medføre, var uudførligt, idetmindste i de første, formodentlig krigerske og blodige Aar; samt 2) at det var muligt, at et Distrikt, især i Krigstider, ikke kunde tilvejebringe det bestemte Antal. Enten maatte da Tvangsmidler anvendes, eller Betalingen vilde blive for dyr. Men endnu mindre tilraadelig, endnu mere farlig og fordærvelig var Konskriptionen eller den ubetingede Værnepligt, som vilde gjøre Konstitution, Regjering, ja Fædrenelandet selv forhadt. Man maatte tænke sig Menneskene som de ere, ikke som de burde være. En stor Deel af de mere formuende Borgerfamiljer, som nu ved sine Midler underholdt de fattigere Stænder, vilde uden Betænkning forlade Riget og forflytte til Danmark eller England. Moraliteten vilde skades, Svig, Bestikkelse, Udsugelse og utal-

lige Misbrug faa Indpas; og, naar det tillodes at stille for sig, hvilket vel ikke kunde forbydes, vilde Byrdens Besværlighed alene falde paa den mindre formuende Borger og Embedsmand, saa netop det, man vilde undgaa, at ikke Enkelte skulde bære Byrden alene, vilde blive Tilfælde. Man havde jo allerede en talrigere Vaabenstyrke end Landet godt kunde bære. Kjøbstæderne vilde vel kunne stille 6000 Vaabendygtige, men deres Befolkning var jo alt organiseret i borgerfrivillige Jæger- og Brandkorps samt indskrevne i Sørullerne som Kystværn. Hvad vilde man saa mere? Man kunde heller ikke sige, at det var Bondestanden alene, som forsvarede Landet, naar saa mange Embedsmænds og Borger-Sønner tjente som Officerer. Frihed for Konskription var et Slags Borgerprivilegium, kunde ansees for et Privilegium for Kjøbstæderne og Embedsmændene.

„Hvorfor da være haardere imod dem, end imod nogen Anden? Vi have ikke villet fratage Nogen sine gamle Rettigheder og Fordele. Dersom Alle beholde sine gamle Privilegier, hvorfor skulle vi berøve Borger og Embedsmand deres? En Haandfuld unge Mennesker af den mere oplyste Stand, bestemte til Studeringer, kan dog vel neppe redde Staten, da derimod deres forgjæves Opofrelser vilde lede til Barbari, slukke Oplysningens hellige Ild og medføre overvættes stor Skade for Staten. Alle ere pligtige at tjene Fædrenelandet, men En med Sværdet, En med Plougen, En med Pennen, En med Lærdom, En med Handel, En med Kunster. Bondesønnen kan kun tjene Staten med sit Legeme. Han er modig, tapper og villig nok til den Hæder at værne om Fædrenelandet, og forlanger ikke hines Hjælp dertil. Han begjærer intet Andet end tilstrækkelig Pleje og ingen Hunger at lide; og Intet ønske vi heller, end at opfylde denne retfærdige Fordring. Han vil værge for den Stat, hvoraf hans Stand udgjør de otte Niendedele, for det Land, hvis hele Overflade hans Slægt næsten ene indtager, anførte af Mænd, som dertil ere udgangne af de andre Klasser i Samfundet. Og hvad disse, hvad Officererne angaar, da skeer dem ingen Forurettelse derved, at Borgeren og Embedsmanden og deres Sønner ere fritagne for Krigstjeneste; thi just derved nyde de deres Fortrin og Gage af Staten, baade i Fred og Krig, at de i Ledingstid skulle

være beredte til at værge for de Øvrige. Og derfor er jeg overbeviist om, at Enhver af de Herrer, som embedsmæssigen bærer Sværdet for Fædrenelandet i denne Tid, er jaloux over denne Hæder, og anseer det med Misfornøjelse, om nogen anden Borgerklasse vilde indtrænge sig i deres Hverv, og hjælpe dem i deres særegne Sager.

Det maa endelig og bemærkes, at de Folkeslag i Europa, som kjende Konskriptionen af Erfaring, afsky den af Hjertet. Den afskaffes tilligemed Tyranniet, og vi skulle indføre den med Friheden? indføre et System, som i saa gruelig Maade kan misbruges!? Nej, af mit inderste Hjerte stemmer jeg for: Paragrafen udgaa af Konstitutionen, og det blive ved det Gamle!"

Hermed havde det da en Ende med de skrivtlige Betænkninger om denne Sag; men ikke saa med de mundtlige. Og under disse bemærkede *Christie*, i Anledning af Wergelands Foredrag, at Grundsætningen, hvorom der var Tale, ikke egentlig kunde kaldes ny for Landet, idet den indeholdtes i de bestaaende Værnepligtslove. Den maatte dog betragtes som en filosofisk Sætning, der under Anvendelsen maatte modificeres efter de øvrige indre Statsforhold.

Hvormeget der end var bleven foredraget og debatteret, hørte dog Sagen til dem, hvorom neppe Nogen forandrede den Mening, han kom med i Forsamlingen. Den var tillige et Slags politisk Farvespørgsmaal. Den almindelige Værnepligts Forsvarere fik Skinnet af at være liberalere, bedre Lighedens Venner, taprere, mere patriotisk begejstrede. Ved Voteringen antoges ogsaa §'en uforandret imod kun 9 Stemmer, der ikke ere vanskelige at udfinde. Og da Oppositionens Hovedmænd fandtes imellem Disse, troede dens heftigste Modstandere at have faaet et nyt Vidnesbyrd for Lunkenheden af deres Patriotisme.

„§ 109: Trykkefrihed bör finde Sted. Ingen kan straffes for noget Skrivt, af hvad Indhold det end monne være, som han har ladet trykke eller udgive, medmindre han forsætlig og aabenbar har tilskyndet til Ulydighed imod Lovene, til Ringeagt imod Religion og Sædelighed eller imod de konstitutionelle Magter, til Modstand imod disses Befalinger, eller til Handlinger, som stride imod Lovene, eller fremfört falske og ærekræn-

kende Beskyldninger imod Nogen. Frimodige Ytringer om Statsbestyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand ere Enhver tilladte."

§'en skrev sig heel og holden fra *Diriks*, som dog her kun maadeligt svarede til det juridiske Renomee han nød i Forsamlingen. I disse vaklende, betingende Sætninger mellem de smuktklingende Begyndelses- og Slutningstirader er det synligt, at hans fine detaljerende Hoved har befundet sig i Forlegenhed mellem dets egen Mangel paa Interesse for en reel Pressefrihed og Forsamlingens Overflod deraf. Det har da søgt at rede sig ud ved at indskyde disse Betingelser og Fortolkninger, som, idet de hverken udtrykke sig om det fremtidige Forhold til den gamle Trykkefrihedslov af 1799, eller ere udtømmende eller tydelige eller frie for Modsætninger, have overladt Normændene i Trykkefrihedssager mere til Domstolenes tilfældige Anskuelse end til en utvetydig Bestemmelse i deres Grundlov. Det er ikke denne, som udpeger Grændsen imellem forbrydersk Udviisning af og Tilskyndelse til Ulydighed mod Lovene, Ringeagt mod Religionen, Sædelighed eller de konstitutionelle Magter o. s. v. og de frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand, som skulle være tilladte. Og hvilken Iis kan være farligere end dette, det meest omfattende af alle Udtryk: „hvilkensomhelst anden Gjenstand?" Selve den augsburgske Konfession og Ægteskabets Hellighed ligger jo ikke udenfor dets Omfang. I logisk og stilistisk Henseende er §'en et slet konstrueret Bindingsværks Udskud til vort Frihedstempel. Ordene „Trykkefrihed bør finde Sted" staa vel pralende over Døren; og i Baggrunden lyser hiin glimrende Slutning; men en af Tagbjelkerne er (ligesom dannet af en gammel rødmalet Kag) Anordningen af 27de Septbr. 1799, og man maa vogte sig for at træde anderledes til end med Kattefjed, at ikke Gulvet skal synke under Foden og Taget briste over Hovedet. Den Mængde Presseforfølgelser, som fandt Sted i de første Frihedens Aar, viste, at det var *saa*, at der i denne § med den lovende Begyndelse og Ende og det troløse Indhold, var sat en blomsterdækt Kurv med levende Slanger i paa dens Alter*).

*) Den Förste, som fik föle, at Forordningen af 27de Septbr. endnu stod ved Lag, var en Borger, der förte Klage over at Soldaterne i Kri-

. Paragrafens smukke Ord først og sidst og Tilliden til hiin Rhadamant maa have tilsløret dens Mangler for Forsamlingen, da man finder, at den blev eenstemmig antagen, uden anden Motion, end at *Hount* foreslog, at Ordet „forsætligen“ skulde udgaa, fordi Dommeren ikke kunde granske Hjerter og Nyrer. Muligt ogsaa, at den følgende §, idetmindste hos Mange, allerede forud fængslede Opmærksomheden, saa man ilede ligesom for at komme til en Kampskueplads. Den handlede nemlig om *Odelsretten*; og om ingen Sag stode Meningerne saa skarpt imod hinanden, paa den ene Side taarnende sig i en sværmersk Enthusiasme som for en Selvstændighedens og Nationalitetens Grundpille, paa den anden i et afgjort Had imod den, som om den var en tærende Sop i vor Statsbygnings Underlag, der maatte udryddes med Salt, med Øx og med Ild. Allerede siden omtrent Midten af forrige Aarhundrede havde denne Sag havt sin egen polemiske Literatur i Tidsskrivter som i særegne Brochurer — den eneste, som virkelig var trængt ned til Almuen og havde sat dens Tænkekræfter i nogen Bevægelse. Medens Oplændingerne vare bekjendte for at hylde den med en Hengivenhed, der gjorde det betænkeligt for Regjeringen at vove andre Indskrænkninger end de gradvise i Forordningerne af 14de Jan. 1771 og 5te April 1811, indkom der i 1787 Ansøgning fra Agershuus og Smaalehnenes Amter, ligesom ogsaa senere fra 8 Bønder af Folloug om Odelsrettens fuldkomne Ophævelse. „Saa vanslægtede, eller saa kortsynede og daarlige“ — skriver En i 1788 — „have endog enkelte Bygder været, at de af en huul egennyttig Kjøbmand, eller af en Feudalsjel, have ladet sig forlede til at bede Regjeringen om deres Odels, deres Konstitutions, deres Folkelyksaligheds Ophævelse!“ Ansøgningen bekjendtgjordes strax tilthinge over hele Landet, og enhver af dets Almuer blev Spørgsmaalet forelagt, om den ligeledes var derfor eller ikke, uden at der, netop formedelst de delte Meninger, kunde komme nogen endelig Bestemmelse ud. Dog var altid, ligesom imellem Skribenterne om Sagen, Folkets

---

gen 1814, som vitterligt var, bleve saa slet forplejede, at de endog fik umalet Havre at æde.

Fleerhed afgjort for, og medens Holbergs, Pontoppidans, Schønings, Rothes og Fleres Lovpriisninger over Odelsretten som et Nationalklenodie indprægede sig i Overbeviisningen, bemestrede Nordahl Bruns, Zetlitzes og Bulls politiske Udbrud af nationalstolt Hyldelse sig Indbildningskraften. Brun tillagde den stor Ansporelseskraft til kjække og ædle Handlinger. Denne Virkning skulde ogsaa finde Sted hos Huusmandens Søn. „Ikke den pavelige Stol glimrer saa meget i Kardinalernes Øjne som en Odelsgaard i hans. Er Drengen rask, danner han sig til allehaande Manddomsbedrivter. Naar Ingen er mere ædru, flittig og stærk til at arbejde, Ingen mere færdig i Kunster, Ingen i Normands Ridderspil, at rende paa Ski og skyde med Rifle, mere øvet end han, saa tør han haabe, skjønt det holder haardt, at Odelsmands Datter turde værdige ham sin ømme Opmærksomhed.“ Saaledes sværmer Brun, og virkelig saadanne Romaner fandt og finde fremdeles Sted, hvori det da ikke mangler paa Fædre, der se Tingene anderledes an end Døtrene. Men har Huusmandens Ole Mynt, er Knuden løst og det Romantiske ved Odelsrangen forsvunden. Inden Rigsforsamlingen havde man hørt Odelsretten benævnes en forhadt Landeplage for det norske Folk, og ligesaa ofte et ærværdigt Palladium for dets Frihed og Lykke. Falsen, i hvis Konstitutionsudkast Odelsretten vel ikke var optagen som Grundlovsbestemmelse, men som ikke biede mange Maaneder efter Rigsforsamlingen før han i et særeget Skrivt optraadte til dens Forsvar, var dens meest enthusiastiske Tilhænger; og Wergeland, saa ofte uenig med ham, havde i sit Grundlovsudkast en §, der bestemte, at Odelsretten ikke skulde ganske ophæves eller indskrænkes meer end den allerede var indskrænket; i fem Aar idetmindste skulde den staa ved Magt med fuld Indløsningsret efter Taxation. „Vi, som ville befæste Norges Frihed — skriver han i sit Brev af Dagens Dato — skulle vi ville tilintetgjøre et Frihedens Bolværk, som har staaet fra Urold, et Frihedens Værn, over hvis Gjengivelse af Adelsteensfostre, tusinde Aar tilbage, Thrøndelagens Thing jublede til Himlen? *) Skulde den retskafnere Deel af Nationen berøves

*) Det var Hakons Igjenanerkjendelse af Folkets suveræne Ejendoms-

ıne skjønne Ret, som adler den fattige Fjeldbo og privile-
'er alle Familjer, fordi Uretsindige og Fordærvede misbruge
n?" Saa individuelle Meningerne end vare, lod det sig dog
ılmindelighed bemærke, at Repræsentanterne fra Østlandets
er og Fladbygder vare imod, men Vest- og Nordlændingerne
den. I Østlandets for Agerdyrkningen bedre skikkede
ne, hvor Landbrug var Gjenstand for Spekulation, maatte
lelsretten gjøre denne usikker, og det kunde hverken være
privat eller almindeligt Gavn, om den bragte Gaardene ud
formuende Besidderes og Folks Hænder, hvis Formue, og
n oftest mere til, var gaaen med til den blotte Indløsning.
'jeldegnene, hvor Gaardene vare smaa, Levemaaden simplere,
dtægterne strengere og Ejendommene mere ætgangne, maatte
lelsretten have et naturligere Hjem og almindeligere Sym-
thi for sig. De ødelæggende, ved unødvendige Aastedsfor-
ninger fordyrede Processer, den gav Anledning til, havde
.e tjent til at slappe denne; meget mere viste den indædte,
nandsagtige Haardnakkenhed, hvormed de bleve førte, hvor
bt den sad i Hjerterne. Odelsprætendenten ophidsedes al-
af sine Frænder og af Sambygdingerne, naar det var En
en anden Bygd, der var kommen til Gaarden; og naar
ınne indlod sig paa at afkjøbe Kravet, var dette at gyde
je i Ilden hos Andre.

---

ret til dets Grundbesiddelser og disses Frihed for direkte Skatter, som vakte denne Jubel, hvorunder det kaarede ham til Konge. Dette var den gamle Odels*frihed*, hvorfra Odels*retten* herleder sig i naturlig Fölge. Selv udrunden af en Folkevandrings Erobringsret og visselig udbaaren fra Urhjemmet for de gothiske Folkestammer, for hvem den synes at være et fælles Særkjende, var det ifölge denne Magtret Harald Haarfager havde tiltaget sig den, ved, eftersom han flyttede Erobringsstagen frem, at erklære alt Jordegods for Kronens Ejendom; og, ved at paabinde det fast Afgivt til denne, havde han i Folkets Öjne forvandlet det fra frie Odelsmænd til Kronens Lej-lændinger. De Mægtigste, hvis udstrakte Besiddelser havde gjort dem til *primi inter pares*, taalte dette mindst, forenede sig til Modstand, udvandrede betvungne, og flyttede Odelsfriheden med sig hvor de nedlode sig. Ved paa Storthinget i 1836 at ophæve Landskatten har dog Folket i Virkeligheden gjengivet sig sin gamle Odelsfrihed.

Saa deelt var Bondestandens Mening ogsaa inden Rigsforsamlingen, og dog var det dennes Stemme, som i denne Sag burde være den vægtigste, ifølge det gamle Ordsprog: „Den veed hvor Skoen trykker, som har den paa.“ Men hos Bonden afgjordes i Almindelighed ikke Spørgsmaalet efter Hensyn til hvad Indflydelse Odelsretten havde paa Velstanden og Agerdyrkningen i det Hele, men eftersom den havde været ham selv eller Frændskabet tilnytte; og saaledes stødte man kun paa individuelle Formeninger, ikke, selv inden hine bestemte geografiske Grændser, paa nogen samlet Opinion. Og i de andre Klasser havde de Følelser, som ved dette Spørgsmaal blandede sig i Reflektionen, gjort Opinionen ligesaa spredt og afmægtig til at føre til noget Resultat, skjønt Odelsrettens historiske Berømthed fra Oldtiden, da den havde gjort Folket til et Folk af Smaakonger paa de landskatfrie Gaarde, dens Fortjenstfuldhed fra Foreningsaarhundrederne, da den havde reddet Landet fra et fremmed Herremandsvælde, den rørende Adkomst i Forfædrenes Sved, og hine fyrige Forsvarsskrivter unegtelig havde bragt Fleerheden af Nationens dannede Befolkning, maaske med Undtagelse af Kjøbmændene, paa dens Side. Overalt klang dog Navnet „Odelsmand“ behageligt for norske Øren; Børnene af En, som havde drevet en Odelsmand væk, antoge det med Lyst, og den fordrevne Odelsmand, med Hænderne men ingen Penge i Lommen, smagte dog i sit bitre Bæger en Draabe af Sødmen i den fattige spanske Hidalgos Stolthed. Man har endog seet den anføres som en Titel eller Angivelse af Fribaarenhed, som et Slags „von“ — idetmindste meer ligt dette end det engelske „Esq.“ Klangen af Navnet er ogsaa ret god; men den er af en Mynt, som burde have hørt op at gjælde, om det end var rigtigt af Rigsforsamlingen, ikke at ophæve Odelsretten paa en Tid, da en ny Forening og Indtrængen af fremmed Adel desifølge dog var mulig. Gyldent at se til, men ikke længer saftigt og nærende som i Fædrenes Tid, var Tvistensæblet, som kastedes ivejret, da Præsident eller Sekretær oplæste

„§ 110: Odelsretten maa ikke ophæves. De nærmere Betingelser, hvorunder den til största Nytte for Staten og Gavn for Landalmuen skal vedblive, fastsættes af de følgende Storthing.“

Til Konstitutionskommitteen var bleven indleveret to Protester imod Odelsrettens Ophævelse: den ene, dateret 22de April, fra Kaptejn *Holck*, den anden, dateret 30te April, fra Bønderne *Ole Tvedten*, *Even Lande*, *Ole Evenstad*, *Elling Valbö*, *Askound Regelstad* og *Tollef Huvestad*, og disse havde i Kommitteens Fleerhed fundet villige Mænd til at indtage Bestemmelsen derom i Grundlovsudkastet. *Holcks* Betænkning blev nu først oplæst. Bondens Frihed vilde forgaa med Odelsretten. Vor gjæve Bondestand vilde ved dens Ophævelse overgaa til en ufri Klasse af Fæstere og Forpagtere. Den Anledning, der efter Manges Mening gaves til Processer, opvejedes af det Gavn, den ydede den norske Bondestands Frihed. Disse havde næsten alle rejst sig fra Lovenes Dunkelhed med Hensyn til at fastsætte Odelsfølgen, og kunde altsaa standses ved bestemtere Love. Odelsretten var den Skytsengel, som havde bevaret den norske Bonde fra at overvældes af Herremænd, der ikke skulde ladet sig afholde af Klimat og ufrugtbar Jordbund fra at samle Bondegodset under sig. Nabolandet og det nordlige Rusland vare omtrent under samme fysiske og økonomiske Kaar, men der manglede dog ikke Bonden sine Plagefogder. At den norske Bonde kjendeligen udmærkede sig fra Bonden i andre Lande ved større Aandsfyrighed og Legemsraskhed, mere Følelse for Frihed og større Kjærlighed til Fædrenelandet, og at han var fri for Herremænd, Forvaltere, Ladefogder og andre Bonden plagende Væsener, havde man alene Odelsretten at takke for. Men hvo borgede for, at ikke disse ogsaa her vilde opvoxe, naar dette Bondefrihedens stærkeste Brystværn nedreves? Det var ikke nok, at personlige arvelige Forrettigheder afskaffedes; Rigmanden behøvede ikke disse forat komme i Besiddelse af Landejendommene, og den deraf opkomne Indskrænkning af Bondestandens Frihed og hidtil havte Rettigheder maatte i Fremtiden have en skadelig Indflydelse paa Nationalkarakteren. Der maatte altsaa gives denne hæderlige Stand, denne „Statens første Grundstøtte, en Modvægt, som kunde afholde ethvert Angreb paa dens nærværende fri og lykkelige Tilstand." Men ophævede man nu Odelsretten, indsaa han ikke, hvad man, uden et altfor voldsomt Indgreb i Ejendomsretten, skulde

kunne sætte i dens Sted. Denne „Bondestandens Skytsgud" fortjente derfor at finde Plads i Rigets vordende nye Konstitution, for fremtidigen at sikres for total Undergang. Mange, og det kyndige Mænd, havde alt arbejdet for dens Tilintetgjørelse; men de havde neppe noksom kjendt den norske Bondes særegne nationale Aand forat overbevises om det store Værd, han selv satte paa denne gjennem tusinde Aar nedarvede Reltighed. Af en saadan Bondeaand turde man vel love sig — hvad Erfaringen ogsaa havde viist — et usvigeligt Værn imod Landets Fiender, forudsat, at man ikke — efter Projekter, der vare Motionæren ubegribelige — ophævede Værnepligten og vilde søge sit Forsvar hos Lejesvende.

De sex Bønders Forslag gik nærmere ind paa Tingen, idet det ogsaa paapegede de Forandringer i Odelslovgivningen, som vilde gjøre denne utvetydig og tilintetgjøre de Anledninger til Processer, som i saa Manges Øjne havde gjort Odelsrettens Nytte tvivlsom. Ogsaa deri fremhævedes dens tusindaarige Ælde, at den ansporede Bonden til Flid, og hindrede Enkelte fra at tilvende sig store Strækninger af Jordegods. Thi „ingen Sum, hedte det, turde bydes nogen retskaffen Odelsbonde, der vejede op imod hans Kjærlighed til den ham efterladte Fædrenejord, eller kunde bevæge ham til at afstaa den til nogen Fremmed. Denne Kjærlighed lagde kraftfuld Grund til en større Dyd d. e. til en Fædrenelandskjærlighed, der hæver Normanden til en fortrinlig Rang iblandt alle Folkeslag, knytter ham fast til sit Fædreneland, bortfjerner al Lyst til Udvandring, giver ham Kraft og Mod, gjør enhver patriotisk Opofrelse let, og forener Alt til at give en Stat den fornødne indvortes Styrke." Disse Fordele maatte overveje de Tab, Medarvingen maatte lide ved en til Ejendommens sande Værdi uforholdsmæssig Udløsning i Penge (Aasædesretten). Man havde sjeldent Exempel paa Misundelse imellem Sødskende over den Odelsbaarnes udelelige Forrettighed, men desoftere paa, at de, der ingen Formue havde at stole paa, bleve lykkeligere ved eget Arbejde, end de, der fødtes til Rigdomme. Næsten i enhver borgerlig Klasse saa man den ældste Søn træde ind i Faderens Næringsvej imod Udløsning til sine Sødskende. Og de Misbrug og Processer, Odels-

retten havde givet Anledning til, maatte forsterstedelen tilskrives Lovgivningens Tvetydigheder og den paafaldende Mangel paa Regjeringens Opmærksomhed og Ombu for at hæve den. Saaledes t. Ex. Kvæstionen om Odelsarvefølgen var agnatisk-kognatisk eller reen kognatisk, eller om sidste Besidders Datter skulde foretrækkes Farbroderen, naar begge nedstammede fra første Forhverver. Odelsrettens Ophævelse havde længe været paabane, og efter Forordningen af 5te April 1811, som var foraarsaget af Landets forfaldne Pengevæsen, var der nu kun en tom Lyd tilbage af Odelsretten, saa Vinde- og Herskesyge nu let spillede Jordejendommene ud af de Odelsbaarnes Hænder. Paa egne og Kommittenters Vegne maatte de derfor foreslaa som en Artikel i Grundloven, de ventede vedtaget af den hele Rigsforsamling, at Odelsretten bestandig skulde vedblive i Norge saaledes som den var før ovennævnte Forordning, uden Forandring i Odelsrettens Grundvæsen, men kun med saadanne Modifikationer og Bestemmelser, som den senere Lovgivning maatte finde hensigtsmæssige til at hæve de Anledninger til Tvivl, Misbrug og Processer, som maatte findes ved den ældre Odelslovgivning. Al Odelsløsning maatte dog ske efter billig Taxt, og samme Bestemmelse ønskede de ligeledes for Aasædesretten, der ikke var mindre viglig. Specielt maatte de henlede den vordende Lovkommittees Opmærksomhed paa følgende Punkter, der ønskedes bestemte ved Lov: 1) at Odelen skulde gaa i lige nedstigende Linje, uden Hensyn til Kjøn, og først ved dennes Uddøen gaa over til Sidelinjerne; 2) at Barnet ikke skulde kunne drive Moderen fra Gaarden, hvortil hun skulde have Brugsret, idetmindste for det Halve eller Saameget hun behøvede, naar hun ingen anden Ejendom havde at ty til, uden at hun dog paa Grund af Skifteudlæg skulde kunne hævde Samme fra Børnene; samt 3) at Gaarde, der tilstrækkeligen kunde ernære to eller flere Familjer, skulde deles naar de øvrige Børn ellers intet Jordegods vilde faa.

Efter adskillige Debatter, hvorunder *Bryn* foreslog, at Grundlovens Beskyttelse ogsaa skulde udstrækkes til Aasædesretten, foretoges Votering om §'en skulde forandres eller ikke. Med 53 mod 51 Stemmer blev det første bestemt, hvorpaa For-

samlingen eenstemmig vedtog §'en med den Forandring, at der istedetfor Ordet „Odelsretten“ skulde sættes „Odels- og Aasædes-Retten,“ og istedetfor „de følgende Storthing“ „det første eller andet Storthing.“

I den følgende § stødte man paa en af de vigtigste, mest i Livet indgribende Grundsætninger, nemlig i

„§ 111: Nye og bestandige Indskrænkninger i Næringsfriheden bör ikke tilstedes for Fremtiden.“

Möller oplæste et kort, „af vigtige Aarsager“ (som han udtrykte sig) umotiveret, Forslag af Dags Dato om at §'en skulde gives saadant Tillæg: „Og ingen Hindringer maa for Eftertiden lægges i Vejen for Ejendomsrettens Benyttelse, naar den ikke strider imod Statens almindelige Interesse.“ Skulde Forslaget ikke finde Bifald i Form af et Tillæg, ønskede han det indtaget i Grundloven som en egen Paragraf.

Steenstrup havde til Konstitutionskommitteen indleveret et Forslag af 18de April, hvilket nu blev oplæst.

„Rigsforsamlingen — hedte det — har ved de antagne Grundprinciper vedkjendt sig, at den erkjender Borgerens helligste Ret, ukrænkelig Ejendomsret og Næringsfrihed, og erkjender denne som en nødvendig Grundpille i en paa Retfærd grundet Konstitution. Men bemeldte 9de § forebygger kun nye Indgreb i denne hellige Ret, og her gives dog allerede bestandige Privilegier og Monopolier, som stride aabenbart imod denne. Dog — de ere givne under en Konstitution, der ikke adspurgte Ejendomsretten, og, idet vi bygge en ny, paa Retfærd grundet Konstitution, nedbryde vi hiin, disse skadelige og skammelige bestandige Privilegiers Ophav og Aarsag. Med Aarsagen maa Virkningen forsvinde: de ere altsaa ikke mere; de kunne kun gives, men aldrig for bestandigt. Ethvert nyt Anlæg trænger i Førstningen til Rettigheder, som Lovene ikke kunne tilstaa det for bestandigt. Jeg anseer det gavnligt, at Saadanne paa en vis Tid kunde gives; og, vil man vise allerede etablerede Indretninger al den Gunst, som kan bestaa med Retfærdighed, da kunne disse, uden Hensyn til deres Alder, ansees som nye, og nyde deres engang tilstaaede Privilegier i længere eller kortere Tid, i Forhold til deres

Gavnlighed for Landet; dog tror jeg ikke noget Privilegium bør tilstaaes paa længere Tid end 7 Aar.

At Privilegier paa Apotheker, som have andre Forpligtelser end alle andre Næringsindretninger, maa være Undtagelser fra den almindelige Regel, falder af sig selv.“

Proponenten foreslog derfor, at Ordet „bestandige“ skulde af Kommitteen indskydes imellem Ordene „nye“ og „Indskrænkninger“, samt at denne skulde fremsætte for Rigsforsamlingen, enten som Tillæg til Grundsætningen eller som en særskilt §, en Bestemmelse om, at Privilegier paa Næringsindretninger skulde ansøges hos og meddeles af Kongen, men ikke, med Undtagelse ef Apothekerprivilegier, være gjældende paa længere Tid end 7 Aar.

I en Betænkning af 25de April, som nu ligeledes blev oplæst, havde tredie Deputerede fra Agershuus Amt *Kristensen* (Kollerød) søgt at bevæge Konstitutionskommitteen til at fremsætte en Bestemmelse om Frihed for Landmanden til Foredling og Nyttiggjørelse af Naturprodukterne paa hans Ejendom. Ved at kunne benytte sin Adgang til at anlægge Sauger og frit at kunne sælge sin Tilvirkning derfra og øvrige Skovprodukter, vilde disse blive bedre benyttede. Meget, som ellers blev henliggende i Skovene, vilde da komme i Handelen, og Bonden, der i Regelen kun huggede saameget Tømmer, han behøvede til Bestridelsen af sin aarlige Udgivt, vilde kunne bestride denne uden at medtage sine Skove saa haardt, som Tømmerhandlernes vilkaarlige Priser nu gjorde det nødvendigt. De privilegerede Saugbrugsejeres Opkjøb og Samling af Landejendomme med tilliggende Skove, hvis Beboere, Staten til Byrde og Agerdyrkningen til Tab, ikke sjeldent derved vilde blive bestaaende af forarmede Lejlændinger, vilde saaledes ogsaa ophøre. *Kristensen*, hvis Anskuelse naturligviis var Bøndernes fra det hele Land, og som vi ville erindre ogsaa var fremsat af Lysgaard i Mødet den 4de Maj, fik Understøttelse af *Steenstrup*, som oplæste og indleverede et Forslag af Dags Dato, hvori han fremsatte sit forrige saaledes modificeret og udviklet: „De hidtil i Riget værende Indskrænkninger i Næringsfriheden vedvare i 7 Aar endnu, men efter den Tid have alle Monopolier og Privilegier tabt deres udelukkende Kraft,

og efter det samme Tidsforløb ophører ogsaa al Tiende- og Skattefrihed.“ Det var ham ikke nok, at Kommitteen havde, ved at indtage Ordene „og bestandige“ i sit Udkast, fundet den første Deel af hans Forslag anvendeligt. For en Mand, der i sit Hjerte mente: væk med alle Privilegier! maatte Forslaget være en Moderation, han maatte tro vilde vinde Fleerhedens Bifald. Han indledede derfor sin fornyede Motion med en Appel til Rigsforsamlingen, hvoraf nogen Fortrydelse mod Konstitutionskommitteen synes at skimte frem. Men om saa var, fulgte den med denne Repræsentants sædvanlige Varme for sin Sag, som den, ligeledes glødende, men snart blegnende og henvejrede, Slaggaske med det hede Metal. Alle udelukkende Privilegier burde ophæves, mente han; og man burde ikke lade sig blænde af den Indvending, at disse Privilegiers Besiddere vare deres virkelige Ejere.

„En Besidder af et Privilegium, han være den 2den eller den 20de i Raden, kan dog ikke have højere Rettigheder end den første Besidder, der ikke har givet de Angjældende eller Indskrænkede nogen Skadesløsholdelse eller Gjengjeld, men har blot faaet det som Benaadning af en Suveræn, der ene kan garantere saadanne Indskrænkninger i Ejendomsret og Næringsfrihed. De ere saaledes ikke Ejendom, fordi de ere kjøbte flere Gange; thi hvad Ejendom har vel den 10de Kjøber af stjaalet, fundet eller ved Magt aftvunget Gods? Hævd kan her heller ikke tænkes, hvor Tilbagefordring af fratagen eller indskrænket Rettighed hindredes af Magten. Vil man endelig indvende, at de privilegerede Indretninger ikke kunne bestaa, naar ikke deres Privilegier vedblive udelukkende og evige, da maa jeg svare, at dette strider aldeles mod al Erfaring, hentet i fremmede Lande, hvor saadanne Privilegier ikke findes; og, kunne hine Indretninger ikke bestaa, uden saadanne udelukkende Privilegier, da bør de ikke vedblive, da ere de skadelige.“

Men Ingen kunde af Karakteer meer end af personlige Forhold være mere kaldet til at optræde som Privilegiernes Forsvarer end *Jakob Aall*, den Betænksomme som Helten i hans Niala-Saga. Vi have før seet noget deraf: af hans samvittighedsfulde Frygt for at komme Nogens Ret for nær, af

en Ængstlighed for at gjøre Overgangen til de nye Forhold voldsom, der næsten gik til en Ærbødighed for *alt* Bestaaende. Man kan faa Stivkrampe og dø af en Rivt i en Finger, og saaledes synes han at have anskuet Forholdet imellem det Offentlige og Private. Det Bestaaende var for ham ikke blot Ejendom, men Odel og Arv; Særrettigheden en Ret og Privilegiet et Legat, hvis Indtægter vel bestod i Byrder for det Almindelige, men hvortil dette nu var saa vant, at det netop befandt sig vel derved. Han betragtede Staten som en Patient, der har godt af at gaa med Vinterkappe heni Junimaaned; og det var denne Svages Velbefindende ligesaameget som den Privates Ret *Aall* havde for Øje, da han nu, i et Foredrag, som senere bilagdes Forhandlingerne, optraadte imod Steenstrups Forslag og Skildring af hvorledes der i Udlandet var sørget for Næringsfriheden, samt imod Kristensens og de øvrige Bønders Mening om hvorledes det i denne Henseende burde være for Norge.

Aall indrømmede, at de forskjellige Betænkninger, som gik ud paa enten at ophæve alle Privilegier, Monopolier og Forrettigheder eller at indskrænke Tiden for deres Brug, havde til Øjemed, at sætte Bønderne og Skovejerne, som den største og talrigste Deel af Nationen, istand til den fordeelagtigste Anvendelse af deres Produkter, samt at forebygge den Skade, som bevirkedes ved de Indskrænkninger, der paalagdes de Egnes Omkreds, hvori Fabriker anlagdes. Men han maatte tilstaa, at Agerdyrkningen var i Norge uendelig vigtigere end Fabrikvæsenet, og at det altsaa vilde stride imod Nationens sande Interesse, at hæve det Sidste paa den Førstes Bekostning. Saadanne Misgreb burde undgaaes i en Stat, der ligesom gjenfødtes. Ved at tale imod Bondens Interesse vilde han forøvrigt ikke alene tale imod sin egen Overbevisning, men tillige imod en Sag, han, under sin borgerlige Virksomhed, troede redeligen at have fremmet. Men det vilde være højst skadeligt for Agerdyrkningen og for Nationens politiske og moralske Interesse, at lede Landmandens Opmærksomhed fra Agerdyrkningen til det mindre fordeelagtige og mere indviklede Fabrikvæsen. Det stod kun maadeligt til med hiin, og derfor burde dette kun lidet udvides.

„Fabrikantens højeste Kunst — vedblev *Aall* — er, at spare saameget muligt paa fysiske Kræfter, og at erstatte disse ved Sjælens Anstrengelse og ved videnskabelig Forædling af Fabrikationen. Med al min Agtelse for Bondestandens Kultur i dette Land, kan jeg dog ikke tillægge den dette Slags Kundskaber, da jeg derimod vover at paastaa, at flere videnskabeligen dannede Mænds Anstrengelser i denne Henseende ikke vare frugtesløse for Fædrenelandet. Man kaste et Øje til Nabolandet, forat overbevise sig herom! Man betragte de svenske Værker, hvoraf Bønder ere Medejere! Man vil finde dem mestendeels i en slet Tilstand, og deres Drivt ikke engang fordeelagtig for Ejerne, medens der findes Værker i kultiverede Mænds Hænder, hvis Indretninger tjene os og flere Lande til følgeværdigt Mønster. Dette være fremsat som en almindelig Bemærkning. Om den specielle Anvendelse heraf paa Landets privilegerede Saugbrug tillader jeg mig faa Ord. Denne Sag har saa ofte været angreben og forsvaret, uden at den er kommen paa det Rene, saa vi forgjeves indbilde os her at kunne finde Sandheden. At nedbryde paa denne Forsamling ved et Lovbud, hvad vore Forfædre have anseet for gavnligt, vilde være et ligesaa overilet Skridt, som farligt for mange borgerlige Mænds Existents. Man høre deres Stemme, som er i Besiddelse af disse Rettigheder. De udgjøre en ikke ubetydelig og agtværdig Klasse af Nationens Borgere. De have bidraget til at forædle Landets Kultur, og gjort store Offere for deres Virkekredse i Mangelens langvarige Periode. Deres Virksomhed har i mange Henseender en vigtig Indflydelse paa Nationens Interesse. Af deres Velfærd afhænger en stor Deel af Landets Indvaaneres — Bønders og Fabrikanters — Skjebne. De arvede disse Forrettigheder fra deres Fædre, eller tilkjøbte sig dem i Haab om uforkrænket Nydelse deraf. Lad os altsaa overdrage Lovkommitteen ogsaa at undersøge denne Sag, og henvise Enhver, der vil angribe eller forsvare den, til denne Prøvelse!"

Taleren sluttede med atter at gjøre opmærksom paa, at han ikke talte sin egen Sag og at hans Privilegier som Jern-

værksejer aldrig vare blevne gjorte gjældende *). „Velvilje og Tilfredshed tilvejebragte en mere blomstrende Virksomhed end Lovens Bud". Han vilde føle sig dybt nedbøjet ved at være i Besiddelse af Privilegier, som erkjendtes skadelige for Fædrenelandet; Saugbrugsprivilegierne vilde mere gavne end skade ham; men negte kunde han ikke, at han, som Fabrikant, vilde føle det haardt, ved et Magtsprog og uden Prøvelse at berøves Rettigheder, som han ikke troede saa misbrugte eller skadelige, som den offentlige Mening vilde.

Steenstrups Motion fik liden Understøttelse, og ved alternativ Votering mellem den og §'ens uforandrede Antagelse, vedtoges dette Sidste, da den kun indeholdt hvad der forhen var antaget som Grundsætning. Dog vandt *Jakob Aall*, at det blev bestemt, at Spørgsmaalet om de existerende Privilegiers Ophævelse eller ikke skulde udsættes til næste Storthing.

Ligeledes antoges eenstemmig, som følgende af 10de Grundsætning,

„§ 112: Ingen Grevskaber, Baronier, Stamhuse eller Fidei-Kommisser maa for Eftertiden oprettes."

Og med 68 Stemmer imod 38 antoges efter nogen Debat

„§ 113: Ingen Dispensationer, Protektorier, Moratorier eller Oprejsninger maa bevilges, efterat den nye almindelige Lovbog er sat i Kraft."

Teis Lundegaard forlangte at høre, hvad vel alle disse fremmede Ord, „Protektarier, Marotarier" o. s. v. hedte paa Norsk. Og han fik da venskabelig Oplysning under Debatterne. *Christie* mente, at der gaves Tilfælde, hvori Dispensationer og Oprejsninger maatte agtes fornødne. *Diriks* benegtede saadant. De havde sin Oprindelse i skammelige Misbrug af den lovgivende Magt, og nedbrød den Agtelse for Lovene, som burde være hellig. *Falsen* understøttede Diriks, menende, at Den, som forsømte sin Ret, burde tage Skade for Gjengjeld og ikke hjælpes ved Oprejsninger.

Eenstemmig antoges

„§ 114: Fordrer Statens Tarv, at Nogen maa afgive sine rörlige

---

*) Dette bemærkes ogsaa om Næs Jernværk i Indberetningen fra Undersögelseskommissionen i Anledning af de Lofthusiske Uroligheder i Nedenæs i Aarene 1786 og 87, hvortil, som bekjendt, Privilegie-Misbrug og Monopolier gav Anledning. Om Frolands Jernværk lyder Indberetningen anderledes.

eller urörlige Ejendomme til offentligt Brug, saa bör han have fuld Erstatning at Statskassen."

Og man stod nu endelig ved den sidste § nemlig

„§ 115: Naar Rigsforsamlingen har antaget denne Konstitution, vorder den Rigets Grundlov. Viser Erfaring, at nogen Deel af den bör forandres, skal Forslaget derom fremsættes paa et ordentligt Storthing, og kundgjöres ved Trykken; men det tilkommer först næste ordentlige Storthing at bestemme, om de foreslagne Forandringer bör finde Sted eller ej."

Den antoges ligeledes eenstemmig med følgende af *Hegermann*, som et første Alternativ, den 4de Maj foreslaaede, og kun i Henseende til Ordene „i enkelte Bestemmelser" udvidede Tillæg:

„Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke rokke eller forandre denne Konstitutions Aand; og bör endvidere to Trediedele af Storthinget være enige med, inden saadan Forandring kan ske."

Hegermanns andet Alternativ, hvorefter §'en skulde faa saadant Tillæg: „Forandringen kan ikke vinde Lovskraft uden efter de i §§ 83, 84 og 85 indbefattede Bestemmelser" d. e., at Kongen heller ikke skulde have noget andet end sit suspensive Veto ved Forandringer i Grundloven, som altsaa ikke blev at betragte som en gjensidig Pagt, der krævede Begges Samtykke, blev betragtet som overflødigt (hvad det dog ikke har været) og saaledes da ikke antaget. Rigsforsamlingens Mening kunde ikke være tvivlsom, da den ikke selv lod, eller kunde lade, sit Værk sanktionere af nogen Konge, og da den betragtede de kommende Storthing som Fortsættelser af den selv, hvis baade Myndighed og Behov af at være varsom havde erholdt Udtryk i Bestemmelsen om den ⅔deels Fleerhed, der udfordres ved Grundlovsforandringer.

Konstitutionskommitteens Udkast var uddebatteret, og Grundloven til; og i sin sidste § var det skjønne Tidsfoster iført et, vel snevert, men elastiskt Pantser, hvori det dog skulde kunne udvikle sig og hæve sit Hjerte og de vingede Skuldre stedse højere og højere *). *Præsidenten* undergav

*) *Wergeland* havde i sit Udkast lavet et endnu snevrere tilrede i den besynderlige Ide, at Grundloven skulde forblive uforandret i 99 Aar. Hvert 33te Storthing skulde da revidere den og atter bekræfte den, forandret eller uforandret, for et nyt Tidsrum af 99 Aar.

nu Konstitutionskommitteens, i dens Indberetning af 30te April fremsatte Forslag, at 2 eller 3 Medlemmer skulde udnævnes til at redigere Konstitutionen i Stiil og Orden, Votering, hvorved det blev bestemt, at Redaktørerne skulde være tre; og dertil valgtes da ved de fleste Stemmer *Diriks*, *Sverdrup* og *Weidemann*. Et ansvarsfuldt Hverv! Ikke blot Paragrafernes Omsætning paalaa dem, men ogsaa Stilens Forbedring; og denne kunde vel stundom fordre Forandring og Omsætning af *Ord*. Og under Affilingen kunde man komme Klenodiet for nær, eller en eller anden af dets Ædelstene kunde forslibes. Een kom ogsaa, som vi skulle høre, virkelig bort, og man mærkede det ikke før den var forsvunden som om Afgrunden havde slugt den. Med beraad, men neppe derfor velbetænkt Hu var derimod af selve Kommitteeudkastet blevet udslettet en Paragraf, som indeholdt en Slags Lignelse eller Spiren til en Jury, og lød saaledes: „Al Rettergang skal holdes for aabne Døre *). Ved Underretterne skulle i Livs- og Æressager 4 af de anseeligste Borgere i Byerne og 4 af de anseeligste Bønder paa Landet være Meddomsmænd.“ Noget Bedre end vort sædvanlige Laugrette, især i Byerne, er, vilde dog sandsynligviis være kommet ud af denne §, om den var kommen under Rigsforsamlingens Behandling. Men Norge behøvede her ikke Exemplet fra Europas frieste Lande: det kunde laant af sin egen rige Fortid. Og vi ville, naar vi se vel efter, i *den* gjenkjende Hovedtrækkene i den Konstitutions Karakteer og Fysiognomi, som Normændene nu, med Reminiscentsens Lethed, selv havde givet sig.

Mødet var udsat til den 13de. Repræsentanterne, som havde afskrevet Finantskommitteens 7 Forslagsposter, maatte have en Hviledag til at overveje dem i. Men det var „Havblikket foran en Storm,“ siger Brevskriveren fra Ejdsvold. Imidlertid havde de nu idag, Eftermiddagen den 11te, Aarsag til at skilles ad, lykønskende hinanden og saa glade, som man den Tid kunde være i Norge. Og det gjorde de; men mange med et „Tænk paa iovermorgen!“ De 14 Millioner var

*) Ligger ikke Offentlighed af Dommernes Votering i Ordene, synes den dog at ligge i Meningen, eller ialtfald temmelig nær.

den Sky, som laa baade tungest og nærmest over Hovedet. Den tildækkede baade Tanken om England, om den svenske Kronprinds, om de triumferende Monarker. Havde ikke den været saa nær, skulde de nu idag under den nedgaaende Sol havt Grund til at gjøre den, i Lys og Glands og Smiil næsten opløste, Tanke til sin, hvormed en af hiint Aars Majviser begynder, nemlig denne:

„I Vaarens lyse Ungdoms Glands
igjenfödt Nora smiler."

Ogsaa Prindsregenten, berettes der, var i særdeles godt Lune, da Dagens Taffelgjæster fra Repræsentationen bragte Budskabet med sig om at Grundloven var færdig. Og han kunde have sine Grunde til at glædes over snart at kunne ønske dem Lykke paa Rejsen; thi ilde maatte han finde sig stedet imellem to Partier af Patrioter, hvoraf han neppe kunde elske det, han maatte holde sig til, mere end det andet, som han vidste ønskede ham heller langt fra Landet, end nu i Begreb med at vorde dets Skjebnes kronede Styrer. Af hiint, hvis Valgsprog synes at være det, der mest maatte ængste et svagt Hjerte, nemlig Horatzes „*fortissima consilia tutissima*," (medens det modsatte syntes at have valgt Lucans „*erat is populus, quem pax tranquilla juvaret*)" maatte nemlig Han, hvis Opgave det var at temporisere, føle sig henreven som af den ilende, voldsomme Strøm. Samlet i Rigsforsamlingen følte det formeget sin Styrke. Derfor, om end det ene Parti maaske sagde noget mere end det mente, og det andet ganske vist mente mere end det sagde, maatte Prindsregenten med Tilfredshed se Øjeblikket nærme sig, da han skulde se begge at forlade Ejdsvold, for at tabe sig i et Folk, som var ham enthusiastisk hengivent. Folket tror jo overalt, at alle Prindser ere begavede med saa glimrende Egenskaber og fremfor alt saa stormodige og tapre som Eventyrenes; og at Kristian Frederik var Perlen af alle Prindser var nu det Norskes Tro. Men hvorledes han end fandt sig i sin Stilling til Rigsforsamlingens stærkeste Parti, dens „Bjerg," hans saakaldte Venner, i hvis alvorlige Høvdingers Agtelse han dog maatte føle, at flere end eet Træk af hans Privatliv, og navnlig den under samme Tag fortsatte Libertinage, havde ladet ham synke,

kunde han idag den 11te være vis paa, at det den næstfølgende, da det store Bevillingsspørgsmaal skulde fore, vilde bringe ham en Sejer over det andet, over hans, vel forkuede, men overbeviisningsfaste, forhadte og frygtede Modstandere. Dette maatte nemlig være et Æresspørgsmaal for hiin stortalende Majoritet, der saa ofte havde udtalt sig for Krigen. Ingen, som havde sagt, at ville ofre Liv og Blod, kunde undslaa sig for Bevillingen, og i den laa ikke alene Betingelsen for hans Regjering, men ogsaa Diktamenet til den Krig, han nu maatte give sig Mine af at ville føre, og som han siden *nolens volens* maatte føre. Der vilde unegtelig være nogle Haandpenge i disse Millioner, hvormed Meningen var, at ikke blot Regjeringen, men ogsaa Krigen for det Første skulde føres.' Man tænker sig maaske Rekruten tungsindig den Aften han har faaet Haandpengene? Han gjør sig den heller lystig saa godt han kan, og søger at forjage Frygten ved Tanken om hvor han dog vil tage sig ud i den nye Mondur. Upaatvivlelig, der maatte være noget af denne Tvang og Letsindighed i den særdeles Munterhed man bemærkede hos ham den Dag Grundloven var bleven uddebatteret. Men, som sagt, han havde dog Grund dertil; thi han havde kun liden til at ønske Opholdet paa Ejdsvold forlænget. Vel sad han endnu paa den øverste hvirvlende Møllesteen; men — han kunde komme imellem begge.

„Hvorledes befinder Grev Wedel-Jarlsberg sig?" synes jeg at høre En af Prindsens Herrer spørge en af Repræsentanterne ved Taffelet. „Han var dog tilstede idag?" — „Nej. Han skal være syg."

Greven, der i længere Tid havde være taus, af Misfornøjelse, som det heder, med Tonen i Rigsforsamlingen, d. e. vel egentlig med Tingenes Gang, havde virkelig i et Par Dage holdt sig i sit Kvarteer.

„Men han kommer dog vel iovermorgen til „de fjorten Millioner?"

„Jeg vil *haabe* det."

Spørgeren vender sig til én anden Repræsentant. Han har truffet paa en af de Urette.

„Millionerne ville dog gaa?“

„Upaatvivlelig.“

„Grev Wedel skal være syg; men han vil dog nok indfinde sig?“

„Upaatvivlelig.“

„Mener De?“

„Oh, gjør intet! Vi ere for stærke. De ville gaa.“

Længer oppe ved Bordet, hvor man taler om den gyldenpalmske Affære, om den Fornøjelse næste Søndag at faa høre H. H. Biskop Bugge i Kirken, om „Normandsforeningen“ i Kjøbenhavn, om de senest „Opkomne“ derfra o. s. v. viser en let Drejning med Hovedet, at Prindsen har hørt Samtalen. Greven vil komme. Der vil blive en Kamp. Og Sagen er et Livsspørgsmaal; men til al Lykke, som sagt, et Ærens for Rigsforsamlingens „Bjerg.“

Femte Afsnit.

Sympathier for Norge.

„Hail, brave Norwegian! Son of freedom, hail!
Oh, may your cause, your sacred cause prevail!
And may no hand of rude oppressive pow'r
crush the bright offspring of this anxious hour!"
Charlotte Wardle. Norway. A Poem. London 1814. *)

Den 12te Maj skulde da være en Hviledag for Rigsfor-
amlingen til at overveje Finantskommitteens 7 Forslagsposter,
om imidlertid vare blevne afskrevne af Medlemmerne. Men
en 12te Maj var den Dag da Kampen stod haardest for
'orge i det britiske Parlament; og saameget fortjener denne
lenneskekjærlighedens og Liberalitetens skjønne uegennyttige
edrivt, at vi bruge denne Dag til at kaste et Blik didhenover
avet paa Begivenheder, der angaa Norge saa nær. Et ikke
ıægtigt Folk har den bedste Garanti for sin Frihed i de An-
res Deeltagelse; og hvilken moralsk Bistand ydedes ikke Norge
den mandige, skjønt tabte Kamp i Verdens mægtigste Folke-
ırsamling? Hvilken Deeltagelse tilflød det ikke fra den stol-
ste Nations Samfunds Højder, som fra dets Midte, hvorfra
gsaa hiin kvindelige Harpe klang? Det er behageligt at dvæle
ed et Skue, der gjør saamange berømte Talenters Hjer-
r Ære. Det er behageligt ogsaa fordi det er sjeldent. Som
ı mild Regn vederkvægede disse Sympathier det nedbøjede
orge, og det fik en Trøst i sin Gjenvordighed, som om
'emmede venlige Aander havde svævet henover det . . .

---

*) Udgivet samme Aar med norsk Oversættelse af N. H. Jæger; ɔ:
„Held, brave Normand! Sön af Frihed, Held!
O, at din ædle Sag maa lykkes vel!
Ej undertrykke voldsom Haand den Gnist,
som nytændt flammer ængstelig uvist!"

Fremmede venlige Aander? Vel! Jeg vil overlade mig til Behageligheden i denne Tanke; jeg vil, før jeg atter betræder Fortællingens optrukne Grændser, vove mig indover Betragtningens luftige. Det netop nu, da jeg har at fæste Tankerne ved de fremmede Sympathier, indtrufne Budskab om Norges ædleste Talsmands, den kongelige Hertug af *Sussex'es* Død stemmer mig til at kaare mig dette Afsnit mere for mig selv, som man i en Park vælger sig en Yndlingsplads: en grøn afsondret en med et plaskende Vandspring. Man kan regne det til det hele Anlæg eller ikke; men behageligt er det der at læne Albuen til Moset og at lade Tankerne bevæge sig frit som Fiskene der spille i Vandet eller som de vuggende Græsstraa.

. . . I Alverden hvilken Kaldelse var det, som fremdrev hine Aander for det fremmede Land, lagde den opmandende Harpe i Kvindens Haand, bragte Englands ypperste Navne til at anstrenge sig til det Yderste derfor, og *Sussex* til højtideligen at protestere til dets Fordeel imod sin egen Broders Regjering? Mangel paa Materie for Talentet i Tider saa rige derpaa, som disse, kunde det ikke være; og heller ikke (naar man hører Lord *Grey* gjøre „Harald Harefoot" til Undertvinger af „Norges Fyrstendømmer") kunde det være Kjendskab til Norges forgangne Storhed og Interesse for denne. Motiverne ligge nærmere: de ligge i Menneskehjertet, som, om *dèt* havde faaet raade mere i de menneskelige Begivenheder, end der er bleven det tilladt, skulde have gjort Historien skjønnere og rigere paa sand Frugt, end den er. Men des kostbarere blive disse enkelte Træk deraf, des omhyggeligere maa de opsamles som Modstykker til Politikens strenge og haarde Sepiabilleder; og sandelig de Scener, Norges Skjebne foranledigede i det engelske Parlament, fremstille begge i et skjærende Lys imod hinanden. De senere Begivenheder have slaaet en Streg over de slette Forsætter, Politiken dengang dikterede sine Tjenere; men den Kamp, de reen-menneskelige Sympathier bestod der for Norge, bør aldrig udslettes af dets Minde, ligesaalidt som Dens Ansigtstræk af den Saaredes, om end Vunderne ere lægte, der nærmede sig og igjød dem Balsamen.

Ordet er nævnt, det ophøjede Motiv for de engelske An-

strengelser for Norge: den *reen-menneskelige Sympathi.* Og have Sprogene et Ord af en skjønnere Mening? Meningen er Ordenes Sjæl; og gives der da et med en ædlere? et Ord med mere Overflod af Hjerte og Gemyt? et ubedrageligere Vidnesbyrd for den fælles Nedstammelse fra den Alkjærlighed, fra hvis Dyb de aandige Verdener ere udgangne, end dette Ord „Sympathi," Deeltagelse for Medmenneskers Ve og Vel, den Fremmedes for den Fremmede?

Sympathien er maaske den menneskelige Sjæls dunkleste Følelse, men ogsaa den mægtigste og betydningsfuldeste og den, som tydeligst henpeger paa dens Bestemmelse og Beskaffenhed som Aand. Vi kjende ikke, men føle selv og se dens Magt i den Enkeltes som i Folkenes Liv. Den stifter ikke blot Ægteskaber og Venskaber og Familjer og derved Staterne; men af dette det dunkleste, men rigeste, Væld i Menneskehjertet er Folkeret og alle Civilisationens Udsoninger af foregaaende Alderes Forbrydelser imod Menneskeheden, og de Erkjendelser og Bedrivter, som mest hædre denne, udgangne. Det Ypperste, hvormed Menneskene have forherliget sin Tilværelse og den Planet, de bebo, er nu vel, at de have opstillet Sædelove, som maatte være gjældende i Himlene, om Synd og Svaghed fandtes der, samt Kjærlighedsreligionen, der omsider skal betvinge alle Jordens Slægter. Det er: deres hele Storhed indskrænker sig til en Opdagelse i deres egne Hjerter. Men hvad er dette Krist-Princip andet end det klarere Udtryk for hiin Sympathi, denne Sjælenes fælles Kjendemærke og Grundlov? I denne laa de dunkle Kimer til det Verdens Lys. I Erkjendelsen af denne Grundlov for Menneskets Villen og Virken, i Styrken af denne Sympathi, i Bevidstheden om sin Menneskekjærlighed ligger, om man vil, ogsaa Naadevalgets, for saa gaadefuldt anseede, Mysterium forklaret. Den, som føler sit Hjerte opfyldt af Kjærlighed for sine Medmennesker, føler nemlig ogsaa, at han kan være rolig for Guds. Hos ham er det oprindelige Gode, Aandernes fælles Kjendemærke, Samdeeltagelsen, fremtraadt sejrende, som Zwiebelspirens over Jorden. Han har drukket af sit eget Hjertes Uskyldighedssødme, hvoraf der altid er en Draabe tilbage fra Paradiset; Han har seet sin egen Sjæl og Skillet

imellem Himmel og Helvede. Tilbagefaldet fra at hylde hiin Kjærlighedens Lov, en Fornegtelse deraf, en Afkjølen af Sympathien — se her den rædselfulde Forstødelse, hint Dogma omhandler, hvori det egenkjærlige usympathiske Menneske føler og seer sit Indre blive uhyggeligt, som den udslukte Arne, hvor Elendigheden sidder. Thi Lastens Grundvæsen er Mangel paa sympathisk Menneskekjærlighed, Dyden Besiddelsen deraf.

Kvindens ejendommelige Drivter ere ikke nøjere indvævede i hendes Naturel end Medfølelsen i den aandige Natur. Den er dennes *nervus sympathicus*. Ingen Ytring af Sjælen røber saa meget af dennes Væsen og Beskaffenhed. Ja — om man vil erindre en af de Gaader, hvis Opløsning stundom synes uvilkaarligen at ville blive os givet fra vort eget Indre, hvor Spørgsmaalet dog er fremkommet — der ligger i Sympathien mellem Individerne, der møde hinanden i Verden og ligesom uvilkaarligen tiltrækkes til at vælge og elske den Enkelte mellem Tusinderne, Noget, som synes at ligne en dunkel Gjenkjendelse fra et forgangent Samliv. Selv i Oldets blodige Fostbröderskaber herskede dette Sympathiens ahnelsesfulde Væsen: der laa noget andet end Blodhevnforpligtelsen i disse Valgslægtskabers dybe Symbolum, at de med sine Sværd skar en Fure i Jorden og blandede sit Blod sammen deri. Skulde maaske i et Liv efter dette de Henfarnes Blik være lukkede for de Efterladtes Lidelser og Væren (og ellers, naar de Gjenlevendes Elendighed forfølgende skulde kunne kaste sit Billede indenfor det bristende Øje, var jo Dødens Ro en Regulusses Straf med de afskaarne Øjenlaag?) og skulde da Forældres og Børns, Elskedes og Venners Gjenkjendelse kun være en Sympathi, en uvis, men liflig, Tiltrækning til hinanden gjennem et Slør, om end finere end det, der nu tilhyller Sjælene for hverandre? Hvad der kan kaldes himmelsk i de jordiske Forhold, Alt hvori Kjærligheden har gjort sig gjældende og Menneskeligheden afpræget sig, er udrundet af Medfølelsen, og Menneskehedens Lærere have kun havt at nedskrive dens Diktater. Skulde det derfor være en urigtig Nedsættelse af Aandernes Kaar, at tænke sig deres Hjerter opfyldte af en Følelse, der, med al sin Styrke, dog

er saa dunkel? at Sjælene, som fare hen, begynde hisset som Børn, ledede ved den, som de ved den ledede igjennem dette Liv, indtil de kunde frigjøre sig for sig selv og for Dødens Frygt med at de have elsket sine Medmennesker af Hjertet, fordi dette befoel dem det? Det Herligste i *Aandernes* Salighed maa, netop formedelst Sympathien, som Grundbestanddeel af deres Væsen, være *Visheden* om alle Sjæles endelige Frelse, og Haabet om, at saa er Skaberens Vilje, er det Høieste *Menneskenes* Sympathi kan opsvinge sig til. De bære da en Afglands af Alkjærligheden i sine Hjerter, og ere gode Kristi Efterfølgere, om end disse bortvende sig fra et Dogma, der, ved at lære anderledes, udelukker det gladeste Mysterium, som Aanderne kunne tilhviske hinanden.

— — —

Men tilbage! Det skjønneste Vidnesbyrd om Medfølelsens udstrakte Vælde i Hjerterne er de velvillige Ønsker for hinandens Velgaaende, Nationerne nære for hinanden. Først efter hundredaarige Rænker og mange oppustede Krige lykkes det Politiken at tilvejebringe en Lidenskabelighed, som synes at undlade disse. Og dog ønske de hinanden idetmindste Fred, Frihed og Ret til at afgjøre sine egne Anliggender. Elskelig hos Individet, er det Sympathien i sin herligste Aabenbarelse, naar den fylder talløse Hjerter i et Folk med Velvilje for et andet, uden Hensyn til mellemrullende Bølger eller hvilkensomhelst Afstand og Grændser eller Fremmedhed eller forudgangne politiske Forviklinger. Det er Kristendommen, Kjærligheden bragt i Anvendelse efter sin sande Maalestok. Og dog kan den føre Krige; men de Krige, den fører, blive Korstoge og Befrielseskrige. I rigt Maal blev denne Sympathi Norge tildeel i Europa i dets kummerfulde Gjenfødelsesaar, og det især i England, som det havde mest at frygte af. Det havde viist sig pludselig imellem Nationerne, som nu i vore Dage af og til en forglemt fransk Soldat kommer tilbage fra Siberien — ikke i den stolte Skikkelse, hvori han drog ud, men i en barfodet Betlers, med Hungerens Furer mellem Levningerne af de ædle og tapre Træk. Men hvor ømme ere ikke Haandtrykkene, hvor mange de bortvendte Omstimlendes Taarer! Det er Fattigdommen, som man

elsker den, Elendigheden, som man beundrer den. Saaledes gamle Norge: enhver god og liberal Mand i Europa, som ikke netop personlig var bunden ved de Overeenskomster, som havde fundet Sted, og som kjendte dets Skjebner, ønskede det Lykke til dets Foretagende, ja selv Mange af de Sidste ydede det ulykkelige Land sin Hyldest og Deeltagelse.

Siger jeg formeget, naar jeg tror at have opdaget Spor af, at det endnu, formedelst sit fattige Folks Simpelhed, Trohjertighed, sunde Fornuft, kloge Brug af sin Frihed, dets Naturs Majestæt og Omvexlingerne i dets Skjebne, er Europas Yndling?

Engelske Sympathier.

„Come, gentle Freedom, and amid thy train,
oh! bring thy handmaid, lovely Truth, again!"
Charlotte Wardle's Norway *).

Den 12te Maj var den tredje Kampdag for Norge i det engelske Parlament. Det var da denne Menneskehedens Sag forfegtedes i Underhuset, især af *Ch. Wynne*, samt af Æresmændene *Lambton*, *Mackintosh*, *Whitebread*, *Ponsonby*, *Russel* og *Smith* mod *Canning*, *Bathurst* og — til Venners og Fienders Forbauselse og, som han selv sagde, til sin egen store Smerte — den ædle *Wilberforce*, der fandt sig bunden af Forpligtelserne med en Eds skrækkelige, men uundgaaelige, Tvang.

Den 10de og 11te var der mandeligen bleven stredet i Overhuset af Whiggerne, den ædle Earl *Grey*, som til den første af disse Dage havde anmeldt Sagen til Diskussion, og af Lorderne *Grenville* og *Holland* med Skatkammerkantsleren Lord *Liverpool* og hans toryiske Anhang. Den 29de April, 18 Dage efterat den svenske Blokade var bleven anmeldt af

---

*) „Kom ædle Frihed! I dit Fölge med
tag din Ledsagerinde, Ærlighed!"
(*N. H. Jæger*).

ı britiske Konsul i Gothenborg, havde Statssekretæren, 'd *Bathurst*, anmeldt for alle venskabelige Monarkers Mini- ; Blokaden af de norske Havne. I Overhuset havde Lord *lland* samme Dag spurgt, om Norge var indbegrebet i Pa- ır-Vaabenstilstanden *), og paa Lord *Liverpools* Erklæring, let ikke var, havde Earl *Grey* ytret at ville den 2den Maj ange Blokadeordren fremlagt, men senere havde han for- gt Sagens Diskussion udsat til den 10de. Debatterne i lerhuset den 12te vare blevne forberedede ved lignende ırgsmaal fra *Whitebread* og *Wynne* angaaende Norge, ırtil *Lordkantsleren* havde svaret, at der var Underhand- ger i Gang angaaende Norge og at Traktaten med Danmark lnu ikke var ratificeret. Han havde tillige ved samme Lej- ıed benegtet, at hele Norge var besjelet af Modstandsaand od den svenske Regjering **), som havde gjort det særdeles

---

*) Kfr. Pag. 195 Anm.

**) Man erindre fra Pag. 192 Monitör-Skrönen af 27de April om det stærke svenske Parti i Norge under Navn af „Brödrene *Anker*". Da den senere hen i Maj viste sig i det engelske ministerielle Organ *the Morning Post*, dateret Lübeck tre Dage senere, fandt Gesandten i London, Regjeringsraad *Anker*, sig beföjet til i samme Blad at indrykke en Protest saalydende: „Med sömmelig Taalmodighed, endskjönt med Mishag, har jeg læst Alt, hvad der er talt og skrevet om et svensk Parti, hvilket man saa dristig forsikrer at skulle findes i Norge, da jeg har fundet det ufornödent at gjendrive tomme Beskyldninger, der ere ligesaa blottede for Beviis som for Sandsynlighed. Men naar Navne anföres med et vanærende Brændemærke, da vilde det være en foragtelig Modlöshed at blive taus. Jeg beder dem derfor, min Herre! at De vilde behage, uden Forhaling at indrykke fölgende Erklæring i deres Blad: At den ovenanförte Artikel, der listigen er dateret Lübeck, er en forsætlig og fornærmelig Bagvaskelse, og at hverken jeg, eller min Broder, eller Nogen af min Familje, som bærer dette Navn, er i Spidsen for noget Parti, eller hörer til noget Parti, som har rejst sig eller rejser sig til Fordeel for Overgivelsen af Norge til Sverige, — fordi vi hverken ere Meenedere eller Forrædere. *C. Anker,* Medlem af Regjeringsraadet i Norge." Lübeckerdestillatet havde faaet fölgende Form: „Vi have nu Efterretning om, at Prinds Kristian Frederik har renonceret paa Norge, og at et stærkt Parti har rejst sig der til Fordeel for Overgivelsen til Sverige. Det kalder sig „Brödrene Anker", og staar frem for at hævde nordiske Mænds Rettigheder,

gunstige Forslag, hvorhos han desangaaende havde afgivet saadan officiel Erklæring:

„Hs. Maj. Kongen af Sverige har deklareret det norske Folk ved den Bekjendtgjørelse, som han har sendt det, at han overlader det de væsentlige Rettigheder, som udgjøre den offentlige Frihed, og at han formelig havde forbundet sig til, at overlade Nationen Evne til at antage en Forfatning, overeenstemmende med Landets Tarv, og grundet paa Nationalrepræsentationen og Ret til at beskatte sig selv; disse Løvter ere nu fornyede paa den mest formelige Maade. Kongen skal paa ingen Maade hindre Norges Forfatnings-Akt, som dog maa underkastes hans Antagelse. Han vilde alene trække de første Linjer til dens Grundvold, overladende til Folket at opføre Resten af Bygningen. Hs. Maj. er uforanderlig bestemt til ikke at blande de to Landes Pengevæsen sammen. Ifølge af denne Grundsætning bliver de to Kroners Gjeld stedse adskilt fra hverandre, og ingen Skat skal paalægges Norge til at betale Sveriges Gjeld, *et vice versa*. Hs. Majestæts Hensigt er, ikke at taale, at Norges Indkomst skal sendes ud af Landet. Naar Forvaltningsomkostningerne ere fradragne, skal Resten anvendes til almeennyttige Gjenstande, og til en offentlig Fond, hvorved Nationalgjelden kan afgjøres.“

Der har ikke været noget politiskt Parti i Verden, som har flere og mere glimrende Fortjenester af sit Fædreland eller flere og afskyeligere Forbrydelser imod Udenverdenen og Menneskeheden paa sine Tavler, end de engelske Toryers. De bleve ogsaa denne Karakteer tro imod Norge, og ingensinde var deres System heller mere triumferende end nu, da det ved deres Udholdenhed endeligen havde sejret over Frankrig. Blodet og Guineerne bar nu sin Høst, Ministeriet var uantasteligt og almægtigt, en Tory var nu det samme som en god Gammel-Englands Patriot, og det hjerteløseste af alle Partier herskede baade i Folket og i Parlamentet. Derfor bleve Motionerne i begge dettes Huse, at en Adresse skulde

---

men erkjender tillige Umuligheden af, at gjöre en uafhængig Stat af et saa fattigt og et saa tyndt befolket Rige som Norge.“

udfærdiges til Prindsregenten om Intervention for Norge, ved den Majoritet, hvormed de faldt — i Underhuset med en af 158 Stemmer — kun til individuelle Protester. Og det uagtet de mest udholdende Anstrengelser af Talent og Inderlighed i Medfølelsen, og uagtet selve *Canning* maatte erklære, at der var ingen Priis han jo vilde give for at være befriet fra de Forpligtelser, der tvang ham til at krænke den Rettighed, han erkjendte, en Nation havde til at modsætte sig sin Afstaaelse. (Her rejste sig høje Skrig „*hear him! hear him!*" fra Oppositionen). Ministeriet forsvarede sig kuns med Forpligtelserne til Sverige og med Tilfældets Konkretisme. Kun den ubetydelige Lord *Boringdon* fandt Norges Afstaaelse fuldkommen overeensstemmende med Folkeretten; men maatte da af Lord *Grey* taale den Irettesættelse, at han haabede det vilde blive den sidste Gang, ligesom det var den første, at en saadan Lærdom vilde blive ytret i et engelsk Parlament. Medens det var en moralsk Maxime „*fiat justitia, ruat coelum!*" fandt han nemlig, at Hs. Herlighed havde vendt den om og opstillet som Regel: benyt dine Fordele indtil den yderste Egenkjærlighed ɔ: *ruat justitia!* *Canning* fandt, at, siden Huset havde givet Traktaten med Sverige sin Sanktion — og da havde han selv talt for Opsættelsen hermed *) — var der intet andet at gjøre, end at søge den fuldbyrdet, uden Hensyn til de Onder dette maatte foraarsage Normændene, om de modsatte sig. Men hertil var det ikke tilstrækkeligt, at man havde erholdt en Afstaaelse fra dansk Side. Det var fra norsk Side Sverige havde forudsat Vanskeligheder, og derfor betinget sig Storbritaniens Medvirkning, som kun kunde skee tilsøs d. e. ved en Blokade. I Traktaten havde man derfor altid undgaaet at sætte Danmarks Navn, men altid brugt Norges, om hvis „Afstaaelse" da ikke længer var Tale, men kun om dets endelige „Förening" med Sverige. Saaledes havde man ogsaa valgt Udtrykkene i Fredstraktaten mellem Rusland og Sverige. Men havde da dette Rige intet Offer bragt, som kunde fortjene Foreningen med Norge? Sveriges umiddelbare Angreb paa Norge var blevet forhindret ved den Bistand det

*) *Grey* o. fl. havde ligeledes modsat sig.

afgav paa fjernere Steder. Og paa den Tid Traktaten med Sverige blev forhandlet, havde den sandsynlige Vanskelighed ved en fortsat Krig, for, efter Fastlandskrigens Ophør, at sikre Norges Forening med Sverige, faldet Taleren i Øjnene i den Grad, at han, som Forsamlingen bekjendt og af den billiget, havde fremsat Forslag om en Adresse til Kongen, forat erfare i hvilken Stilling Staten vilde befinde sig naar dette Tilfælde indtraf. Det var skeet forat sikre den for en Forlængelse af Krigen; men uagtet det Farlige ved en saadan Begivenhed, havde dog Kammeret indskrænket sig til hiint Bifald, og imidlertid var den dog nu indtruffet. Han havde dog kun opstillet endeel af de Forpligtelser man havde til Sverige. Tilfældet havde vel indskrænket dets Medvirkning paa den store Krigsskueplads til et eneste Aar, med det kunde have været længer. Forøvrigt vilde Taleren ikke nedlade sig til at undersøge, om det stedse effektivt havde anvendt 30,000 Mand; nok var det, at det sammen med Storbritannien og Rusland havde dannet Grundvolden for det Forbund, der havde nedstyrtet Napoleons Magt og bevirket Verdens Befrielse. Sveriges Tjeneste burde ikke vejes saa let. Østerriges Ord i dets Proklamation var tilstrækkelig Autoritet for at sætte Priis paa dens Storhed. Englands Forpligtelser vare indgaaede i et betrængt Øjeblik; men det var nu i et lykkeligere kaldet til at indløse dem; og fordi Danmark var bleven tvunget, var England ikke blevet fri derfor.

„Man har sagt — vedblev han i sit glimrende Foredrag — at Norge har dannet en uafhængig Stat, som ikke bør lide for Danmarks Fejl, og at det dog var i denne Forfatning vi vilde angribe det. I sin første Proklamation siger Prinds Kristian til Normændene, at før Kongen af Danmark afstod Suveræniteten over deres Land, forsikrede han dem Fred med England *). Dette beviser, at Norge havde været i Krig med os. Men hvis Prinds Kristian udlægger til sin Fordeel denne Deel af Traktaten, som bringer Norge i Fred med England, kan han ikke vride sig fra den anden Deel af samme, der afstaar

*) „Falskhed slaar sin egen Herre paa Halsen." Man erindre „Fred, Fred i Norden!"

Norge til Sverige. Han kan ikke — det er et Lovaxiom — modtage Velgjerninger uden Byrder.“ Efterat have bemærket, at ethvert Land, der erklærer sig uafhængigt, tillige bør se sig anerkjendt, var det *Canning* afgav hiin, af Oppositionens Glædesudbrud hilste, Erkjendelse af Norges naturlige Modstandsrettighed og Tilstaaelsen af hans egen Smerte over at maatte krænke den formedelst de paahvilende Forpligtelser. Disse maatte opfyldes, og derfor kunde han ikke give sin Stemme til Forslag, som, ved at tilintetgjøre en Traktat, vilde gjøre Englands Ordholdenhed mod fremmede Magter tvetydig.

Det samme eneste Argument, Forpligtelsen, til Sverige, men med den samme Erkjendelse, at han „aldrig med større Smerte havde afgivet sin Stemme,“ var det ogsaa, som anført, der tvang *Wilberforce* over i Ministeriets Rækker. Disse havde heller intet andet at anføre, med Undtagelse af *Lordkantsleren*, som ogsaa ved denne Lejlighed benegtede, at Normændene vare saa eenstemmigen mod Foreningen med Sverige. Den svenske Regjerings Proklamationer, sagde han, vare omhyggeligen blevne undertrykte. Prinds Kristians Adfærd var et Forræderi mod Danmark; men ugrundet var Paastanden, at den svenske Kronprinds ikke havde opfyldt sine Forpligtelser, og endskjønt den svenske Hærs Indmarsch i Holsteen efter Slaget ved Leipzig kunde ansees som en tvivlsom Adfærd, var det dog nu erkjendt af de allierede Magter, at dette havde været det sikreste Middel til at fremme den fælles Sag.

Oppositionens Grunde fandtes ogsaa alle i Motionærerne *Grey's* og *Wynne's* Foredrag. Deri fremhævedes hovedsagelig Moralens højere Bydende. *Grey* betvivlede meget, at Overhuset, endog i en paa Tildragelser saa rig Tidspunkt, nogensinde var bleven indkaldt til at omhandle en Gjenstand af større Vigtighed. Man maatte erindre sig Traktaten med Sverige, som i afvigte Aar var bleven sanktioneret af Parlamentet. Aldrig havde den britiske Politik faaet et stærkere Stød, aldrig den britiske Karakteer en dybere Plet end ved denne Traktat; men han kjendte sin Pligt for vel til at anbefale dens Tilbagekaldelse eller Udflugter for dens Opfyldelse. Ingen Myndighed, ingen Belønning skulde forlede ham til at

afvige fra dens Forbindelser, og endnu mindre til at overtræde dem; og dersom det kunde bevises, at den forbandt Storbritannien til at hjælpe Kongen af Sverige til at undertvinge Normændene, vilde Huset gjøre vel i at forkaste hans Forslag. Kunde det derimod oplyses, at Regjeringen aldrig havde indgaaet en saadan Forbindelse, og dersom den nu brugte Fremgangsmaade var i virkelig Modsigelse mod den naturlige Rets Grundsætninger og den selskabelige Retfærdighed, forlod han sig paa, at han ej skulde tale omsonst til et britisk Parlament. Det første Spørgsmaal maatte blive, om Traktaten fordrer saadanne Forholdsregler, som de imod Norge iværksatte; det andet, om disse Forholdsregler vare retfærdige og folkeretlige; det tredie, om Sverige har opført sig saaledes, at det er berettiget til at fordre af os deres Udførelse, og tilsidst om sund Politik tillader os at opfylde saadant Krav.

Forpligtelsen fra Englands Side indskrænkede sig, ifølge dets Tiltrædelse til Traktaten mellem Rusland og Sverige, til at tvinge Danmark til at afstaa Norge. Dette var jo nu skeet. Norges fredelige Besiddelse var aldeles ikke tilsikret Sverige af England, som af Rusland, hvorimod England havde lovet i Fredstraktaten med Danmark — et Dokument, som uheldigviis ikke var bleven Huset forelagt — at anvende sine Kræfter ved en almindelig Kongres til at skaffe dette Rige fuld Erstatning for Tabet af Norge. Ingen af de ædle Lorder, som stode i Spidsen af Lovgivningen, vilde tillade Nogen, for Retten at søge Godtgjørelse for en Kontrakt, som i sit Princip „*ab initio*“ var ulovlig. Grundsætningerne maatte være lige gjældende, om man satte Nationer istedetfor Personer, og da — hvilke vare da Kongen af Danmarks Rettigheder over Normændene? „Vare de grundede paa almeen Fordeel og paa Folkets Samtykke, hvorpaa alle Throner hvile? Eller var Folket i Norge forbundet til at blive retmæssig overdraget, uden dets Samtykke, som Fæ, der følger Jorden fra en Ejer til en anden? Naar man talte i det 19de Aarhundrede og til det britiske Parlament, var det blot nødvendigt at fremføre en saadan Sætning for at vise, at den er falsk. Det er en afgjort Grundsætning i den offentlige Lov, at Suverænitet, d. e. Enevoldsmagt, ikke kan overdrages uden med Folkets Samtykke.

Throner ere grundede paa Beskyttelsesretten paa den ene og Lydighed paa den anden Side, og en Suveræn har ingen Adkomst til Lydighed uden han giver Beskyttelse. Dersom Tyrannen James II havde forsøgt at overdrage dette Land til en fremmed Magt, vilde dette have været en mindre Krænkelse af Folkets Rettigheder? Grotius og Puffendorff havde beviist, at en Suveræn ikke var et Folks Ejer, og navnligen den Sidste, at en Konge, som nødtvungen afstod et Land, ikke havde nogen Ret til at tvinge dette til at overgive sig, naar det gjorde Modstand. Den Statsretslærde Wattel, som ogsaa havde skrevet om samme Gjenstand, erklærede ligeledes Suveræniteten for uoverdragelig uden med Folkets Samtykke. Med mindre Dele, Lehn af et Rige, havde det vel ladet sig gjøre, men ikke med egentlige Riger; og i den Mening Grotius og Puffendorff havde ytret, at Suveræniteter, som vare arvelige, kunde overdrages, var ingen stor Stat arvelig. Taleren fremstillede derpaa et Slags Omrids af Norges Historie, og fandt dets Forening med Danmark af samme Beskaffenhed som Ungarns med Østerrige, Irlands og Skotlands med England. Men dersom Kongen af England havde forsøgt paa at overdrage et af disse Rigers Suverænitet, vilde da ikke Folket have sat sig derimod?*) og vilde ikke deres Bestræbelser været fulgte med gode Ønsker af enhver Ven af Frihed og Uafhængighed? Om Provindser som Franche Comté kunde her ikke være Talen; men da Kong Johan havde overdraget Suveræniteten til Pavens Legat, protesterede Baronerne. Ligesaa Gaskognerne under Richard II. Og da Korsika blev overdraget til Frankrige, og Korsikanerne gjorde Modstand, var der da noget Menneske, som ansaa denne Modstand for en Rebellion? Det var et Tilfælde, hvori Modstandsretten var understøttet med alle civiliserede Nationers Samtykke. Deres Herligheder kunde ikke være uvidende om ved hvad List og Vold Eduard I fik Balliol

*) Den bekjendte Sir *Philip Francis* ytrer ligeledes i et Brev til Lord Grey af 9de Maj angaaende Norge: „Kan nogen Mand opgive et Tilfælde, hvori Kongen af England kunde have Ret til at bortgive Irland til Frankrig? Kunde en saadan Overdragelse give Frankrig behörig Hjemmel eller gjöre det til Forræderi af Irlænderne om de forsvarede sin Uafhængighed?“

til at overdrage sig den skotske Throne, ja han havde endog faaet Bruce, den anden Medbejler, for en Tid paa sin Side. „Men endda gjorde den skotske Nation Modstand, og har Historien nogensinde bekræftet den Paastand, at dette var Oprør, at den store patriotiske Wallace var en Rebel, og at den paafølgende Exekution af denne Helt som en Forræder var vel fortjent? Satte ikke denne Handling en dyb og uudslettelig Plet paa Eduards Regjering, som ellers var saa glimrende?“

„Hvo har nogensinde hørt disse guddommelige Anstrengelser, uden at føle, at hans Hjerte slog højt ved Beskuelsen af den ærefulde Kamp for Frihed og Nationaluafhængighed? Hvor var det Hjerte, som ikke glødede med Længsel efter at tage Deel i Bruces og Wallaces ædle Anstrængelser? Hvo har nogensinde læst denne Deel af vor Historie, uden at følge Heltenes Trin med aandeløs Angest og de meest brændende Ønsker for deres Held? Der blev gjort en ærefuld Modstand imod Suverænitetens Overdragelse, og denne Modstand lykkedes tilsidst. Hvad var de skotske Baroners Svar til Paven, da han søgte at overdrage deres Lydighed? „At ingen Konge skulde indsættes i Skotland uden deres Samtykke.“ Dette var de skotske Baroners Sprog, og i dette Sprog taler nu Norges Folk. Dersom deres Herligheder ikke ville høre det, da skulle de handle i Modsætning af deres egen Friheds Grundsætninger, ved hvilken de levede, bevægede sig og havde deres Tilværelse. — Ved at give Agt paa denne Traktats Sammensætning, er det da indlysende, at vi ikke ere forbundne til med Magt at undertvinge Norge, og dette Beviis bliver uendelig stærkere ved Grundsætningerne af den offentlige Lov. Det er klart, at har Kongen af Danmark ikke nogen Ret til at overdrage Norges Suverænitet, saa har ikke heller Nogen Ret til at tvinge det norske Folk til at overgive sig imod dets Tilbøjelighed.“

Taleren gik over til at bevise, at ogsaa Politiken maatte være imod Norges Overgivelse til Sverige. Vel var der for Tiden Udsigter til en lang Fred med Frankrige, men engang vilde den dog vel briste, og da vilde England have bidraget til at styrke Frankrigs gamle naturlige Allierede. Men

„var der intet Valg for Norge, uden at være afhængigt af

ɔrige eller Danmark? Var der ikke Uafhængighed? Var denne ikke ulige mere fordeelagtig for dette Rige ved dets Han-, ved dets Skibsforraad, ved dets fordeelagtige Beliggenhed, og alt dette forhøjet ved den store og mægtige Kraft af Folk, der drives af en nyfunden Frihed? Vi bør, vi bør kerlig holde inde med vor virksomme Fiendtlighed imod dant et Folk; vi bør ophæve vor Blokade. (Hør!) Der nogle Betragtninger, som han (Lord Grey) havde opbevaindtil nu. Det var sagt, at Norge gjorde ingen Modstand, n at Danmark havde ikke efterkommet sine Forpligtelser, at Modstanden var af et Parti, understøttet af Danmark. n hvo kan bevise os, at der er en eneste dansk Soldat i e Norge? Han var belavet paa at negte det. I hele Norge der ingen anden Krigsmagt, end indfødte Normænd. Garɔnerne, Fæstningerne, Grændserne, Alt er besat af Nornd, som ere frigivne fra sin Ed til Danmark, og have svoat de for sit Fødelands Uafhængighed. — Men er der, r er der ikke et dansk Parti? Dersom der alene er et ·ti, var det da Umagen værd, at lægge Englands Magt til ı russiske og svenske, forat betvinge et Parti? Hvis det et dansk Parti, hvorfor ikke da angribe Danmark, og tvinge til at afstaa derfra? Dersom det er Folket, er det da gt at sige den hele Nation, at vi vidste hvad som var godt den, bedre end den selv. — Men Prindsen af Norge er ommende Arving af Danmark. Var det ikke muligt at ne dette? Kunde ikke Norge, i Tilfælde af Valg, blive eet for den bedste Halvdeel? Det var lige i Folkemængde, rre i Vidde og uendelig sikrere ved Søen og sine Bjergndser. Han (Lord Grey) vilde, hvis han havde Valget, ikke ænke sig paa at vælge Norge. — Den svenske Deklaration kaldet velgjørende. Svenskernes Opførsel var lig de Frans i Korsika. Deres første Fordring var den militære ıiddelse af Landet. Den danske Regjering blev kaldet desisk; men efter alle Rejsendes Vidnesbyrd syntes Normænıe at nyde fuldkommen Frihed. — Men vi bør være kolddige, og erindre os om vor nationale Stolthed. Vi glædede i dette Øjeblik over vore Anstrengelser for at befri Span. (Hør!) Ferdinand VII havde overdraget sin Ret til Bo-

naparte. Havde Kongen af Danmark Ret til at overgive Normændene, saa havde Ferdinand ogsaa Ret til at overgive Spanierne. Men Ferdinand overgav af Tvang . . . . mon den danske Konge gav efter ved eget Samtykke? (Hør!) Der er bleven talt noget om Underhandling. Var den begyndt paa fornuftige Grunde, saa var Forslaget bleven forelagt deres Herligheder; men det var en Underhandling efter Grundsætningerne af oprindelig Uretfærdighed — Fredens Sprog og Krigens Voldsomhed!"

Lord *Grenville* kaldte det „en grusom Uretfærdighed at ville tvinge det redelige og uskyldige norske Folk under et, som altid havde været dets Fiende, og mellem hvem et Nationalhad bestod, hvormed det imellem andre Nationer, f. Ex. mellem Spanien og Portugal, ikke lod sig ligne. Blokadens nærmeste Hensigt var at frembringe Hungersnød. Men var dette den første Brug England skulde gjøre af sin Lykke? Burde det nu antage den splinterny Lære, at Gevindst har Fortrin for alle Nationers moralske Rettigheder og Nationernes fastsatte Lov? Det vilde være at forsvare al den Uretfærdighed, som Frankrig havde begaaet i de sidste 25 Aar; og saadan Lære maatte forkastes, om man tænkte paa at gjenoprette i Europa en nogenlunde Rolighedstilstand. Et var, at overdrage en Erobrer Retten til et Landskab, han har indtaget, et Andet, at overdrage et Land, han ikke havde indtaget, og som Taleren ganske vist troede, Sverige aldrig vilde kunne indtage. I den militære Okkupation laa Aarsagen, som man havde spurgt om, til at saa Faa havde gjort Modstand efter en Overdragelse af en Provinds. Men i Norge var Tilfældet anderledes. Folket der havde upaatvivlelig Ret til at overveje, om det stemte mere med dets Fordeel at gjøre Modstand, end at forlade sig paa Sveriges Omsorg og en anden stor Magts Borgen.

Det var ikke samme Tilfælde, at overdrage en Deel af et Kongerige forat frelse det Hele; thi det gjaldt her om at overdrage det hele Kongerige Norge, som ikke var en Deel af Kongeriget Danmark, men et uafhængigt Land, regjeret af dets egne Love, omendskjønt under den samme Suveræn. Han havde ikke mere Ret til at overdrage Norge for at frelse Danmark, end Kongen af England vilde have til at overdrage Eng-

land for at frelse Hannover. Men man paastod, at Normændenes Overdragelse skede til deres Bedste. Man sagde, at de vare blevne overdragne fra en despotisk Regjering til Fordelene af en fri Konstitution; og dog vare de første Frugter af deres Frihed en Paastand om, at de skulde opgive deres Fæstninger og deres Vaaben, hvormed alene deres Frihed kan forsvares.

Med Hensyn til den belovede Frihed, var det da ikke naturligt for dem at betænke, at Frankrig havde lovet de Nationer det Samme, som det havde bragt under Aaget? Denne fri Konstitution skulde nu paatvinges dem ved Englands hæderlige Sømagt; men Taleren kunde ikke finde det ønskeligt, at erholde Friheden paa Kaardespidsen, og ønskede han den for sit Land, vilde han ogsaa søge Midler til at forsvare det, som dens eneste Sikkerhed. Hiin Borgen af en fremmed Magt (Rusland) forekom ham kun som et dobbelt Slaveri. Da Spørgsmaalet om Slavehandelens Ophævelse første Gang var bleven forelagt Parlamentet, havde Flere paastaaet, at den maatte vedligeholdes for Afrikanernes egen Lyksaligheds Skyld; men han haabede, at det overlodes Nationerne i Europa, som i Afrika, selv at bedømme hvad der tjente til deres Fordeel og Lyksalighed. Havde Sverige ikke opfyldt sine Forpligtelser til Normændenes Tilfredshed, havde det ingen Ret til at kræve Englands Mellemkomst. Norge kunde betragtes som en Part enten af Danmark eller Sverige, eller ogsaa som uafhængigt. I første Tilfælde, da var jo England i Fred med Danmark; som uafhængigt, da havde det jo ikke givet nogen Aarsag til Fornærmelse, og betragtet som en Part af Sverige, var det en underlig Anvendelse af den britiske Sømagt, at sende den bort forat straffe svenske Rebeller. Norges Modstand var et af Traktaten uforudseet Tilfælde, saa man ikke kunde beraabe sig paa denne. Det var alene fra Danmarks Side Modstand var befrygtet; men det havde nu opfyldt alle Traktatens Fordringer. At hjælpe til at den paatænkte Uretfærdighed iværksattes mod Norge, vilde heller ikke stemme med Englands Fordeel, hvorfor Taleren maatte være ganske enig med Lord Grey i at anbefale Ministeriet at overveje, om det ikke endnu skulde lade sig gjøre, ved venskabelige Underhandlinger at afvende den Uretfærdighed og de Ulykker Norge truedes med.

Lordkantsleren fandt, at, om de af Earl Grey fremstillede Grundsætninger vare i sig selv sande, kunde de dog i nærværende Tilfælde ikke anvendes. Endskjønt Danmark havde faaet det besatte Holsteen tilbage, havde Sverige dog ikke erholdt det afstaaede Norge. Alle Fredstraktater indrømmede dog, at en Stat kunde overgive en Deel af sine Landskaber for at frelse Resten, endskjønt han maatte indrømme, at denne Sætning ikke var almindelig antagen, og at Tilfælde kunde træffes, hvor et Land kunde have Ret til at forskyde en ny Herre. Om Nødvendigheden af Norges Afstaaelse kunde der ikke være mere Tvivl, end om Kongen af Danmarks Ret og Magt til at gjøre Overgivelsen. Alle dets Landskaber, med Undtagelse af Sjelland og Norge, vare i Fiendens Hænder. Norge havde modsat sig Overgivelsen til Sverige, og med denne Part af Danmark var England nu i Krig.

Netop at standse denne Krig paa samme Tid som man underhandlede om Fred, var, efter Lord *Hollands* Mening, Hensigten med Adressen. Han kunde heller ikke finde andet end at selve Traktaten bemyndigede England til at afholde sig fra al Mellemkomst. Tilfældet med Norge lignede meget det i Spanien, og han maatte indrømme Modpartiets Paastand, at Fiendtlighederne med Norge havde været skadeligere for England, end de med Danmark og mange andre Lande. Men des utilraadeligere var det at bistaa Sverige i Nórges Erhvervelse. „Den skjønne Konstitution, som er bestemt for Norge — endte denne Whig, saa hæderligen bekjendt for de Balsamdryp han og hans ædle Hustru, til deres Fædrenelands Soning, ihældte Napoleons Saar — og som er udklækket i denne Debat, burde garanteres det af England.“

Modstykket til *Cannings* Tale var naturligviis Motionærens, Sir *Ch. Wynne's*. Han vilde dog tage sin Motion tilbage, hvis han blot erholdt den Forsikring af Ministeren, at Blokaden vilde blive ophævet medens de allerede til Kjøbenhavn afrejste Kommissærer for de allierede Magter dreve sine Underhandlinger. Forøvrigt lagde han, som Lord Grey, særdeles Vægt paa, at Danmark ganske havde opfyldt Sveriges Krav, saa England var bleven løst fra sin Forpligtelse, at tvinge det dertil. Statssekretæren for de udenlandske Anlig-

gender havde jo selv, under den sidste Debat over dette Emne, forsikret, at Ministeriet havde fundet det bedst at undslaa sig for, hvad Rusland havde gjort, at garantere Sverige Besiddelsen af Norge. Videre paalaa ikke England, end ikke at modsætte sig dette. „Vi have paaført Danmark Krig for at sætte os i Besiddelse af dets Flaade, som vi antoge kunde blive anvendt imod os. Efterat have erholdt den, vare vi villige til Fred; men Danmark negtede at slutte den. Først efterat have en Tidlang vedblevet Paastanden at erholde Flaaden tilbage eller en Erstatning, endte det med at slutte Fred. Men af hvad Grund have vi da fortsat Krigen med Norge? Var nu Krigen begyndt af lovlige Grunde, var der dog ingen Grund til at paastaa dets Underkastelse, naar det anraabte om Fred. Et overdraget Folks Modstand sættes kun Grændse af Klogskaben, ligesom en Mand, hvem en Røver sætter Pistolen for Brystet, ikke kan have anden Betænkning, end om han ved Modstand kan redde sit Liv eller ikke. Modstandsretten havde derfor til alle Tider været udøvet af Nationerne. Skotterne modsatte sig Afstaaelsen til Eduard I, og da nogle Dele af Wales af Fyrst Llelewyn vare blevne afstaaede til den samme Konge, havde Walliserne, i en Akt, som endnu fandtes i Tower, erklæret at deres Fyrste ingen Ret havde til at overgive dem til et fremmed Folk. Under en 200aarig Krig havde Wales snarere været England til Svækkelse end til Styrke, og til ligesaa liden Baade vilde Norge blive Sverige, om det blev tvunget til at underkaste sig. Alle, der havde rejst i Norge, vidste, at Bøndernes Sagn og Sange drejede sig om Forfædrenes Sejre over Svenskerne og Maaden, hvorpaa de havde tilbagedrevet disses Indfald. Brasilianerne havde nylig modsat sig Prindsregentens Afrejse til Portugal, i den Tanke at Hensigten dermed var at overdrage det til Spanien; og før vilde Portugiserne vælge Tilintetgjørelse end en Forbindelse med dette Rige. Taleren sammenlignede derpaa Norges og Danmarks Forening med Skotlands og Englands. Men om nu det sidste Rige overvældedes af en Fiende, og Kongen, forat redde London, afstod Skotland, maatte det da ikke høres med Bifald af enhver frisindet Mand, om Skotterne erklærede, at de, uden at bekymre sig om London, kun vilde for-

svare sin egen Uafhængighed? Man sagde, at den for Norge bestemte Regjering havde isinde at give det en fri Forfatnings Velgjerning? Men hvad Frihed kan vel gives en Nation med Magt? Under hvilke Betingelser skulde den vel gives? Normændene skulle først lade alle Midler til Modstand fare. Deres Fæstninger skulle først besættes af svenske Tropper. (Hør!). Deres egne først have nedlagt Vaabnene. (Hør!). Hvorledes skulde, efter saadanne foreløbige Betingelser, dette Folks Konstitution da vel blive det Papir værd, hvorpaa den blev skreven? (Hør! Hør!) Under alle Konstitutioner bestaar Sikkerheden mod Despotiet ikke i deres Statuter, men i Folkets Kraft. Hvis alle Englands Byer vare besatte af fremmede Tropper, hvad Frihed kunde da Underhuset have i sine Debatter eller Beslutninger?

„Man vil maaske paaberaabe sig, at det lovgivende Korps i Frankrige er et Beviis for, at man kan nyde sin Frihed under Nærværelsen af en fremmed Magt. Men dette Exempel uden Lige paa Maadehold kan ej have Indflydelse paa Spørgsmaalet; thi man kan ej anføre nogen anden Lejlighed, hvorved en lovgivende Forsamling midtunder saadanne Forholde har, under Navn af Dekret, besluttet andet, end den væbnede Magts Vilje. Vi maa alene undres over, at det har kunnet være saaledes i det omhandlede Tilfælde.

I alle Frankrigs uretfærdige Angreb siden Revolutionen har det bestandig begyndt med at tilbyde det Folk, hvis Uafhængighed det truede, en fri Forfatning. I skulle, sagde de franske Regjeringer, have et Oldingsraad og et 500des Raad; men I maa dog, for at overholde en god Orden, modtage franske Tropper. Man har sagt til Normændene, at alt hvad de Svenske gjorde, var til deres (Normændenes) Fordeel, skjønt disse vare af andre Tanker. De Svenske have sagt dem: „vi handle for Eders Bedste. Imidlertid skulle I blive udhungrede; lever, om I kunne, af Bark og Mos. Sagerne skulle ligefuldt blive ordnede til Eders Tilfredshed.“ Saa bad ogsaa Spanieren, hvem Filip II gav Ordre at dræbe Don Carlos, Prindsen at være rolig nogle Øjeblikke, da han saa ham gjøre Modstand; thi Alt, hvad han gjorde, var til Hs. kgl. Højheds Bedste!

Man siger, at Danmark ikke ærligen har afstaaet Norge. Naar Danmark giver Normændene Understøttelse, da vilde dette være en retfærdig Aarsag til Krig mod denne Magt; men det har tilfulde opfyldt Fredsbetingelserne; al den Krigsmagt, der findes i Norge, bestaar af Normænd. Den er enten Landværn (*milice*) eller Regimenter, der befales af Indfødte og rekrutteres af Folket.

Man har endelig spurgt, om Prinds Kristian var en dansk Befuldmægtiget eller en Usurpator? Han er imidlertid ingen af Delene. (Hør! Hør!) — Da Kongen af Danmark frasagde sig Suveræniteten over Norge, da havde Thronarvingen Ret til at betragte sig som Landets Suveræn. (??) Man spørger endelig, hvorfor han ikke har frasagt sig den danske Krone. Man skulde maaske have fulgt denne Vej, dersom vi havde havt Ret til at forlange af Danmark, at Prinds Kristian skulde udelukkes fra Thronfølgen. — Ovenikjøbet, naar Freden med Sverige er uforenelig med Nationernes Ret, kunne vi da være pligtige at overholde den? Gives der en Fredstraktat, der forpligter en Nation til at billige en Fremgangsmaade liig Polens Deling?"

Taleren søgte videre at bevise, at Sverige ikke havde gjort noksom Fyldest for sine Forpligtelser, og sluttede med nogle politiske Betragtninger over Englands Forhold til Frankrige og Rusland. Freden med det første Rige vilde kun vare saalænge begge Staters Fordeel bød den, og at en Franskmand stod i Spidsen for Regjeringen i Sverige vilde neppe gjøre dette Englands Interesser hengivent. Var derimod Norge uafhængigt, vilde det anse England for sin naturlige Støtte. I 22 Aar havde dette nu kjæmpet for Europas Uafhængighed, skulde det da nu ville fortsætte Krigens Rædsler, i den Hensigt at paalægge et uafhængigt Folk et fremmed og forhadt Aag? Taleren foreslog derpaa, at en Adresse skulde tilstilles Prindsregenten, hvori han „skulde anmodes om at anvende sin Mægling til at hjælpe Norges Folk ud af det grusomme Alternativ imellem Hunger og Underkastelse under et fremmed og fiendtligt Aag, og at, medens de Underhandlinger varede, som H. K. H. maatte finde passende i denne Anledning, alle

fiendtlige Foretagender skulde indstilles mod et Folk, der stred for sin naturlige Uafhængigheds hellige Rettigheder."

Lambton saa „med Afsky et kjækt Folk ofret paa politiske Overeenskomsters Alter. Man har sagt, at Danmark burde behandles med Strenghed, men har det ikke allerede lidt mere ved sit broderlige Forbund med Napoleon, end det vilde have udholdt ved hvilkensomhelst Krig med hvilken Magt som helst? Er det paa denne Tid man forlanger, at Normændene skulle underkaste sig uden Modstand den Hersker, man vil give dem, og skal Spaniernes Exempel være tabt for dem? Naar Frankrige selv beholder Ret til at give sig sin Regjering, er det da ikke sørgeligt, at se en Krig bryde ud imod Normændene, som ville nyde den samme Rettighed? Og hvilken Krig? De engelske Armeer ville kun tvungne gaa mod et Folk, der ønsker Frihed; man maa altsaa hungre det ud!"

Over Udhungringssystemets Rædsler gav Sir *James Mackintosh* en rystende Skildring, efterat have gjentaget Wynnes Grunde, hvorimod Sir *Stephen* paa Cannings Side især fremhævede Kronprindsen af Sveriges Fortjenester af de Allieredes Sag, hans Daad ved Leipzig og Frelsen af Berlin. Det geraadede, efter hans Mening, Ministeriet til største Ære, at de viste denne Feltherre Tillid medens den almindelige Opinion i England var ham aldeles imod *).

Men naar har en i Udlandet sejerrig Regjering ikke kunnet sætte sin Vilje igjennem? Var Algiers Erobring indtruffet betids, skulde maaske den franske Regjerings berygtede An-

*) Saa heder det efter den franske Monitör, hvoraf Referatet af disse Debatter er taget, og her er upaatvivlelig, idetmindste i Ordet „aldeles," en Tinte med af Redaktionens egen Farvelade. Endskjönt det er en Indrömmelse af en af Ministeriets Tilhængere, var dettes Medhold i Folket dog paa hiin Tid saa stærkt, at det er öjensynligt, at Taleren her har sagt formeget i sin Iver for at stille Ministeriets Færd og politiske Mod ret i Lys. Debatterne og deres Udfald vise det. At den almindelige Opinion i England var for Norge, var Tilfælde, men er jo ikke det samme som Uvilje mod Kronprindsen af Sverige. Hans humane Adfærd som Administrator en Tid over Hannover, der havde bidraget saameget til at vinde ham de svenske Hjerter, var ogsaa lidet egnet til at gjöre ham de engelske fiendske.

) paa Kartet i Juli 1830 have lykkets, eller ialfald dog
: draget den strenge Tugtelse efter sig, som gav den store
ske Revolution dens fjerne vældige Efterdrøn. Men netop
aldet af Parlamentsdebatterne gav Tegn til de livligste Ud-
d af det engelske Folks Sympathi for Norge. I Overhuset
lagde foruden Kongens Søn, Hertugen af *Sussex*, ogsaa
kongelige Hertug af *Glocester* samt Lorderne *Grey*, *Essex*,
enville, *Roslyn*, *Clifton*, *Wentworth*, *Fitzwilliam*, *Stanhope*,
uderdale og *Norfolk* Protest imod de norske Havnes Blo-
e. Og i det store Publikum lyste ikke blot Oppositions-
nderne Ve og Forbandelse over Regjering og Parlament;
n ogsaa i særegne Skrivter, og, som en Følelsens Gjen-
ıd, i poetiske og det af Fruentimmer, forfegtedes Norges
; med ædel Varme. Af hiin Digterinde ogsaa med et mær-
igt Talent:

„Bright from the arid regions of the North
her Genius bursts, he breaks his icy chains!
One bright Phænomenon he shineth forth.
the northern light, the light of freedom reigns!" *)

Og hvilket sandt Opsving paa Vinger af mandlig Styrke
der ikke i disse Linjer om Norge? ɔ:

„Be freedom her's! be freedom all her own!
The beams of freedom gild her mountains crest,
the beams of freedom warm her natives' creast,
and blest with freedom, will her sons be blest!
Then shall the rude Atlantic's utmost tide
the coasts of freedom lave on either side
from that fair land b'neath sable Labrador
to rugged Norway's rude and arctic shore." **)

*) „Fra Nordens golde Kyster stiger frem
dets Genius, Islænken bryder; Han
et herligt Syn udspreder fra sit Hjem:
et Nordlys: Frihed i det elskte Land."
(*Jæger*).

**) „Lad Frihed ene, Frihed være dets!
Dens Straaleglands forgylde Norges Fjeld
og varmt opflamme hver en Normands Sjel!
Har Norge Frihed, har dets Sönner Held.
Da skal atlantisk Bölgegang med Lyst
paa begge Sider Friheds stolte Kyst
ombruse, rullende fra Labrador
til Friheds faste Klippekyst i Nord."
(*Jæger*).

I det engelske Blad „*the Star*“ for 17de Maj viste si[g] ogsaa følgende Poesi:

Norwegia to Britain.

Lov'st thou thy freedom? — by her holy shrine,
if yet one drop of British blood be thine,
o Britain! I conjure thee — spare the brave!
nor join the crew, that would my realms enslave!
Blast not the laurel, which thy fathers wore,
by foul invasion of my Norway's shore,
whose hardy sons, like those on Runnymede, *)
for Freedom pant, and dare, like them, to bleed!

O! let not history stain her honest page,
bright with the triumphs of the present age,
with the sad tale, that Britain drew her sword
to bend Norwegians to a foreign Lord;
that she, who fought, all Europe's realms to free,
uplifts her arm — to murder liberty;
and aims her steel to stab her in the cell,
where still she designs amid wild woods to dwell,
beneath the snow-clad pines and mountain's shade,
for Nature's free-born sons by nature made.

Blush, Britain, at the deed! With conscious pride
call back to memory how thy *Sidney* died!
And, emulous of all the noble fires,
that warm'd with holy zeal thy patriot sires,
stand forth the champion of my sons' great cause,
while Heaven and Earth unite in loud applause!
To save — not vanquish — speed across the waves,
and chaunt with them: „*We never will be slaves!*“

ɔ:

Nora til Britannia.

Har du din Frihed kjær? Ved hendes Alter
hvis Draabe britisk Blod endnu du har,
Britannia! jeg dig besværger da:
o spar de Brave! Bistaa ej det Folk,
som vil mit Kongerige underkue!
Besmit ej dine Fædres Laurbærkrands
ved lumpent Indfald paa mit Norges Kyst,

*) Englands Ejdsvold, hvor *Magna Charta* blev givet. I Nærhed af Windsor.

hvis tapre Æt, liig hiin paa Runnymed,
for Frihed brænde og for den tör dö!

Lad Saga ej sit rene Blad besudle
af denne Tids Triumfer straaledækt,
med Niddingsagn: „Britannia drog sit Sværd
for Norges Mænd til fremmed Drot at lænke;
at Hun, som stred for al Europas Frelse,
sin Arm oplöfter — Friheden at myrde;
og styrer Staalet imod denne i
den Tilflugt, hun har sögt i vilde Skove
blandt snebedækte Granetræer og
i Fjeldes Skyggely, rejst for Naturens
fribaarne Sönner af Naturen selv.“

Rödm for slig Daad Britannia! Gjenkald
dig med retfærdig Stolthed Mindet om
hvorledes han din gjæve Sidney döde;
og, stolt af al den ædle Ild, som har
opflammet dine fordums Patrioter
med hellig Nidkjærhed, staa frem som Kjæmper
for mine Sönners store Sag, mens Himmel
og Jord i Samklang dig tiljuble Bifald.
Til Frelse, ej til Undertvingelse,
du ile gjennem Bölgerne, og syng
med dem: „Vi aldrig ville være Slaver!“

Først over en Maaned efter, altsaa langt henne i Juni, v denne tabte, men ærefulde, Kamp i England for Norge jendtgjort her fra Pressen, skjønt det ikke varede saa ge før man hist og her vidste derom. Der kom engelske ser (uden Ordre fra Admiralitetsherrerne i Trinityhouse, som „blæste overbord“) i en god Hensigt iland fra de en- ske Krydsere. Og den Skaansomhed, hvormed flere af e fremdeles røgtede sit grusomme Hverv *), hvilken endog til Begunstigelse af Korntilførselen og Beskyttelse imod svenske Kapere, var ikke det ringeste Vidnesbyrd om Styr- af de engelske Sympathier, ligesom dette ogsaa bekræf- e den Formodning, som var gjængs baade i og udenfor sforsamlingen, at Kristian Frederik havde et hemmeligt Løfte Understøttelse af England **). Ingensteds findes ellers

*) S. S. 124 samt Kaptejnlöjtnant *Budde's* Rapport af 14de Maj.
*) Provst *Stefansens* Haandskrift siger, at de engelske Krydsere „i

Sympathier af Naturen stærkere imellem to saa adskilte Folk som Normænd og Engelskmænd. Selv den langvarige Krigs Tab og Lidelser havde ikke kunnet udslette dem af Normændenes Gemyt. De vare ikke gangne op i Røg med Linjeskibet „Prinds Kristian“ eller tilbunds med „Najaden“. Nationerne vare for gammelkjendte; de agtede hinanden, og have ogsaa formeget tilfælles i Karakteren til at Politiken skulde kunne tilintetgjøre deres Interesse og Medfølelse for hinanden.

Men hverken den svenske eller danske Regjering fandt sig tilfreds med de Ord, som vare faldne i Parlamentet; den danske ikke engang med visse Udladelser fra den ministerielle Side. Idelig kujoneret af den svenske Ministerpræsident i Kjøbenhavn, den argusøjede, energiske Generalløjtnant Baron *Tawast*, fandt den sig endog tvungen eller beføjet til en halv officiel Erklæring, hvori den saaledes beklager sig, efterat have paastaaet at have gjort alt for at se Kielertraktaten opfyldt:

„De eftertrykkeligste Befalinger bleve derfor givne; Kongen fordrede og ventede Lydighed; men i Norge toge Begivenhederne en Vending, der aldeles tilintetgjorde Kongens redelige Bestræbelser for at gjenvinde Nordens Fred. Selvraadig og paa eget Ansvar gik det norske Folk sin Skjebne imøde; Kongen havde gjort Alt, hvad man efter Traktaten var berettiget at fordre af ham, og Norges Sag burde fra nu af have været et aldeles fremmed Anliggende for Danmark.

April ej alene ikke hindrede Sejladsen paa Norge, men understöttede den endog ved deels at bortjage svenske Kapere af Farvandet, deels ved at underrette Kornskibene om hvor de havde Kapere at befrygte. Dette, forenet med de engelske Söfolks Enthusiasme for Norges Sag, lod med al Rimelighed i Sandheden Uindviede formode en saadan hemmelig Forstaaelse. I Maj kom först de svenske Krigsskibe i Söen, da de havde lagt indfrosne, og nu begyndte de Engelske med at afvise dem og med saadan Ordre at paategne deres Papirer. Enten lode de nu Kornskibene fölge sig til Mörket paakom, og forlode dem saa under norsk Kyst, eller ogsaa, naar Skibet var truffet i Nærheden af Kysten, forlode de det strax efter Paategning om Afviisning for de svenske Kaperes Skyld, foraţ give det Anledning at söge Norge.“

Under disse Omstændigheder maatte det være særdeles paafaldende, at fremmede Statsmænd i offentliggjorte Forhandlinger føre et Sprog, som om Danmark kunde gjøres ansvarligt for Norges vilkaarlige Handlinger; ligesom det heller ikke kan undgaa Opmærksomheden, at de ministerielle Ytringer i det engelske Parlaments Debatter angaaende Norge frembyde en Ubestemthed, ja endog Modsigelser, der blive vanskelige at forklare. Med Hensyn dertil bemærkes Følgende: Den i Kiel med Storbritannien sluttede Fred blev den 8de April i Lüttich ratificeret, efterat der, paa den engelske Regjerings Vegne, var foreslaaet Tillægsartikler, som forandre Traktatens 4de Artikel, betræffende de danske erobrede Besiddelsers Tilbagelevering. Ogsaa disse bleve i Lüttich af begge Staters Befuldmægtigede undertegnede, og Ratifikationsakten for Samme af Kongen af Danmark udfærdiget; men den er fra Storbritanniens Side endnu tilbageholdt, uden at dertil nogen Grund er bleven angiven; dog har den engelske Regjering tilkjendegivet den til de vestindiske Øers Besiddelsestagelse bestemte kongl. Generalguvernør, at han kan udføre sit Ærinde, naar dertil de fornødne Forberedelser ere satte i Gang. Misledet af Enkelte, som ville Danmark ilde, dvæler man heller ved enhver Omstændighed, hvoraf Mistanke kunde udledes, end hører Sandheds og Billigheds Sprog, der taler saa højt for Dannerrigets Konge, og man glemmer, paa en Tid, hvor Retfærdighed, Lykke og Fred ved højmodige Fyrsters Anstrengelser gjengives Verden, at Danmark er en Deel af Samme, og at det, ligesaavelsom andre Stater, har Krav paa at finde Hvile efter mange Aars Lidelser. Mindre Opmærksomhed fortjener fremmede, især engelske, Avisskriveres Ytringer om Danmarks Forhold i Henseende til Norge. Disse Blade ere, som bekjendt, det Hjælpemiddel, hvorved Enhver kan virke paa den offentlige Mening under Anonymitetens Skjul og frit kan vove at fremsætte urigtige Fakta, overbevist om, at de dog altid gjøre Virkning paa nogle lettroende Læsere.“

Erklæringen endte med at benegte endeel Beskyldninger af den ministerielle *the Courier*, saasom at den danske Regjering skulde være bleven kompromitteret ved de hos Kammer-

junker Gyldenpalm forefundne Breve *), at Regjeringen gav danske Officerer Permission, for at kunne gaa i norsk Tjeneste; at norske, i Danmark tilbageblevne, Søfolk vare blevne hjemsendte over Søen forat bruges imod Sverige; og at en dansk Eskadre krydsede under Norge mod svenske Skibe.

„Enhver veed — slutter Erklæringen — at Danmark siden Aaret 1807 ingen Eskadre har havt, og at de Brigger, der under Norges Kyster have mødt og prajet engelske Krydsere, vel ere Kongen af Danmarks Ejendom; men at de imod hans Vilje med Magt ere tilbageholdte i Norge, bemandede med norske Officerer og Søfolk, og brugte til et for Kongen af Danmark aldeles fremmed Øjemed."

Fra de til Norge sendte danske Kommissærers Side var der idetmindste intet imidlertid bleven forsømt, som kunde betage Regjeringens Politik Skinnet af Uoprigtighed. Den 10de Maj indløb til Prindsregenten paa Ejdsvold en Skrivelse fra

*) Kfr. Pag. 192. Det danske Forsvar ytrer, at Regjeringen, „langtfra selv at være bleven kompromitteret ved de private Skrivelser, denne fra Kongens Tjeneste beafskedigede indfödte Normand havde paataget sig at overbringe til Norge, meget mere i den svenske Regjerings Meddelelser havde fundet Anledning til at paaanke og straffe enkelte Borgeres lovstridige Handlinger." Hermed sigtes til hvad der hændte Præsidenten i Gen.-Toldk. Grev *Frederik Moltke*, Justitsraad *Westermann* og Flere, der havde korresponderet paa Norge med hiin Sladderhank af en Kammerjunker. *Moltke* fik pludselig sin Afsked fra alle sine Embeder, fordi han i et Brev havde gjort Statsraad Generallöjtnant *Haxthausen* opmærksom paa, at Kornudförelsen rigtignok vilde, paa svenskt Forlangende, blive strengt forbuden, men at den dog vilde kunne gaa for sig, naar de norske Skibe kun bleve forsynede med Papirer, som om de kom fra og gik til England. *Westermann* blev endog landsforviist, fordi han, i et Brev til en Ven i Norge, havde ytret sig ufordeelagtigt om den danske Regjering med Hensyn til Norge, og navnlig om Kancellipræsident *Kaas*. Da det ikke lykkedes ham, i Hamburg, hvorhen han först tog sin Tilflugt, at erholde Tilladelse af Frederik VI, paa Tilbagerejsen fra Wien, til at vende tilbage til sin Familje i Kjöbenhavn, begav han sig til Norge, hvor han först opholdt sig paa Ejdsvold Værk hos Statsraad Anker, med hvem han var noget besvogret, og senere i Kristiania. I 1821 gav Storthinget ham en Pension af 120 Spd. aarlig, fordi han kunde siges at have lidt for Norges Skyld.

dem, dateret Strømstad den 8de, hvori de oversende endeel Exemplarer af Frederik VI's aabne Brev og Kommissorium af 18de Februar *), og ytre, at de „med Bedrøvelse“ have seet af Hs. Højheds Skrivelse af 6te Maj, at han ikke ansaa sig beføjet til at tage Hensyn til deres Opfordring, samt betyde ham, at deres Monark „aldrig havde løst det norske Folk uden under Vilkaar af Traktatens nøjagtigste Opfyldelse.“ Det stod dem kun endnu tilbage, erklærede de, at opfordre Kommandanten over Frederiksteens Fæstning, samt at gjøre Hs. Højhed og Alle, der havde vægret sig for at efterkomme deres Opfordring, ansvarlige for Følgerne. Men da deres Sendelse ikke kunde ansees endt før de havde overleveret Hs. Højhed det kgl. Reskript og modtaget hans bestemte Svar, vilde de i Strømstad oppebie dette Ultimatum og Tilstaaelsen for at det kgl. Brev med øvrige Sager vare rigtigen ihændekomne, hvorpaa de strax vilde begive sig paa Hjemvejen. De fik den forlangte Bevidnelse om at de havde røgtet Ærinde ufærdiget allerede den samme 10de Maj, ledsaget af en Svarskrivelse til Kongen af Danmark paa Reskriptet af 18de Februar saalydende:

„Deres Majestæt, højtelskede kjære Hr. Fætter!

Med dyb Bekymring har jeg modtaget og læst Deres naadige Skrivelse af 18de April d. A., og den deri indeholdte Opfordring til mig, at overlevere Norges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Kasser og Domæner til de af deres Majestæt

*) Det heder endvidere heri: „Som vi, efter den af os samtykte Fredstraktat af 14de Januar d. A., og efter at have afstaaet vore Rettigheder til Norge, ikke erkjende og ikke ville erkjende anden Myndighed i dette Rige, end Hs. Majestæt Kongen af Sveriges, saa kunne Vi ej heller anderledes end med allerhöjeste Mishag se, hvad der tvertimod bemeldte Traktat og vore udtrykkelige Befalinger sammesteds er foregaaet; og det saameget mere, som enhver af os forordnet Embedsmand, fra den Höjeste til den Laveste, ligesom enhver anden vor Undersaat i Norge, ikkun under det Vilkaar er bleven fritagen fra den Ed og Pligt, han stod i til os: at Fredstraktatens Betingelser, forsaavidt ham maatte vedkomme, nöjagtigen skulde opfyldes. Ligesom vi derfor ved aabent Brev af Dags Dato ville have dette kundgjort for samtlige Embedsmænd og alle Indbyggere i Norge, saa paalægge vi og herved Eders Kjærlighed ufortövet at efterkomme de til Samme ergangne Befalinger.“

udnævnte Kommissarier, for igjen ved dem at overdrages til Hans svenske Majestæts Befuldmægtigede. Det norske Folk har i det kgl. aabne Brev af 18de Januar, som løste det fra dets Troskabsed imod Deres Majestæt, ikke kunnet se, at denne højtidelige Akt var betinget; thi den udstædedes førend Riget endnu kunde været overleveret til de Svenske; den kundgjordes tilligemed Fredstraktaten, og maatte vel efter sine Ord øjeblikkeligen træde i Kraft. At Folket følte sit eget Værd, og at det fremfor Alle hørte sig selv til, at det ej erkjendte den Overdragelsesret til en fremmed Krone, som dets gode Landsfader nødtvungen havde øvet imod Samme, det stod ej i Deres Majestæts, det stod ej i min Magt at forhindre; aldrig vil heller det norske Folk erkjende Samme, eller godvillig give sig under svensk Herredømme. Jeg har stedse vidst, hvor samvittighedsfuldt Deres Majestæt fordrede Fredstraktaten til Kiel opfyldt; men Midlerne til at udføre dette Hverv, nemlig at bruge Normænd til at opofre deres Landsmænd, og til at oplade Fæstningerne i Landet for de Svenske, stod ej i min Magt; thi en Borgers første Pligt er imod Fædrenelandet! Aarsagerne, som bevægede mig til at forblive her, nemlig for at haandhæve Orden og Rolighed i Landet, og for at bistaa et uafhængigt Folk i at bevare sin Frihed og Selvstændighed, ere kjendte af Deres Majestæt. Min Bevidsthed siger mig, at Jeg derfor fortjener alle Retskafnes Agtelse, og jeg er rolig ved denne, i Tro paa en retfærdig Guds Bistand ved den gode Sag, som jeg forsvarer. — At jeg ved min Handlemaade skulde miste Deres Majestæts Hyldest og Naade, vilde smerte mig uendeligen, men jeg vilde efter min Overbeviisning først fortjene det, naar jeg med Hensyn til egen Sikkerhed eller Fordeel kunde opofre et heelt Folks Vel, og svige den Ed og Pligt, som binder mig til Samme, saalænge det gjælder om at forsvare dets Rettigheder og berede dets Fremtids Held. Alle Embedsmænd og Kommandanter, saavelsom Menigmand, ere bundne ved samme Ed til Nationen, og sikkert vil ingen Normand svige samme. Jeg har saaledes seet mig nødsaget til at erklære de af Deres Majestæt udnævnte Kommissarier, at deres Ærinde vilde være frugtesløst, og at jeg ikke saa mig beføjet til at modtage den fra

eres Side skete Opfordring. — Deres Majestæt ville naadigst
ıge Hensyn paa min Stilling, i Spidsen for et uafhængigt
olk, der ej har Aarsag til at vente, at jeg skulde kunne svige
iit Løfte til Samme; og idet De maaske berøver mig Deres
yldest og Naade, vil De (jeg tør tro det) beklage, at de ej
ın følge Hjertets Stemme, og nu som før erkjende mig for
eres Majestæts min højtelskede Hr. Fætters

tro og underdanigst hengivne Fætter

Kristian Frederik."

Stykket var, som man seer, endnu i sine Expositions-
ener, eller rettere der, hvor Knuderne vel begynde at knyt-
s, men endnu ikke at strammes, og Helten gav endnu sin
ılle med en Holdning og Frejdighed, som, om det end ikke
d sig sige, om Stykkets Ende vilde blive hvad man kalder
;od," eller høj tragisk, dog maatte vække Forvisning om, at
t ikke, for hans Vedkommende, vilde falde udenfor Dramaets
ærdighed og ned i det Genre, man ikke veed enten man skal
eller græde af. Efter hvad der bidtil er foregaaet, havde
an al Grund til at tænke sig, ikke en Walter Scotts Conachar,
en en Calderons „standhaftige Prinds."

Normændene i Kjöbenhavn.

„Norge! din Favn
snart dine Sönner modtage!
Selv deres gladeste Dage
föle dit Savn.

— —

Fædreneland!
Hellige Navn, du vort Hjerte
fylder med Glæde, med Smerte.
Venner, stöd an!

Norge, din Skaal!
Stedse at fremme din Ære,
det skal urokkelig være
Brödrenes Maal."

(Bekjendt Vise).

Men hiinsides Kattegat sloge mange Hjerter af en endnu

varmere og naturligere Sympathi for Norge end hiinsides Nordsøen. Nemlig hos de mange Normænd, som ved Rigernes Adskillelse befandt sig i Danmark, især i Kjøbenhavn, dels ansatte i Embeder, dels endnu som Studerende ved Universitetet eller i Begreb med at forlade dette for at søge Brød i Fædrenelandet. Didhen *hjem*, *hjem* gik, efter de grusomme Plakater af 11te og 28de Maj *), den aabnede Vej kun gjennem Sverige, og da under Aaget af en Ed til en Herre, som ingen Normand havde erkjendt; og det var for Normændene at være aldeles afskaarne Vejen, indtil Vinteren gav sig og Vesterhavet blev farbart: da gik der en hemmelig Vej over Nordpynten af Jylland i aabne Baade over det voldsomme, kaperfyldte Hav.

Da — bag i disse Baade, halvt nedgravet i Korn, med Piækkerten opslaaet om Halsen, Piben i Munden, det livlige spændte Øje spejdende udover den maalløse Flade eller anstrengende sig forat kløve den seendrægtige Havtaage, sad mangen ung Mand, mangt et Par Venner med bankende Hjerter; men ikke for Døden — thi „skjærp Sejl, skjærp Sejl!" hedte det — men efter at faa se de første Landtoninger af Norge: „Næsset, Kristianssands høje Land, Tromlingerne, den omvendte Baad" eller de hvide Lifjelde i Tellemarken, alt eftersom Strøm, Storm, Havgang og Taage havde forsat dem, eller eftersom de havde sat Kurs for mistænkelige Sejlere i Luvart eller Læ. Strømstad, Warberg o. fl. d. vare smaa Algier'er og Gothenborg et Tunis; der svømmede ikke flere Lommer og Vildgjæs udfra den bohuslehnske Skjærgaard end armerede store Baade og Slupper udfra disse og de andre Havne paa den svenske Kyst. Men ilende, paa Aarerne eller

*) Efter den förste af disse Plakater, der antoges aftvungne Frederik VI, maatte intet Pas udstedes til Norge, Tilförsel dertil ske eller Samkvem og Brevvexling dermed finde Sted, under Straf af Fængsel eller offentligt Arbejde, og efter den sidste skulde Den, som herimod forsaa sig eller forsögte paa at begive sig til Norge ad nogen anden Vej end igjennem Sverige, ikke alene blive anseet og straffet paa det strengeste efter Plakaten af 11te Maj, men endog, om han befandtes at have sögt at opnaa sin Hensigt paa underfundig Viis — have sit Liv forbrudt.

med Sejlet, uimodstaaeligt som Kviksølvdraaberne samle sig til sin Masse, kom dog de fleste af hine Baade over; og da — „o Fædreland! o Far og Mor! o Maria, min Kjæreste! o Anna, min Søster!“ . . .

O qui complexus! o gaudia quanta fuere!

Og saa vist, som at Taarer i dette Øjeblik ved den blotte Forestilling uvilkaarligen fylde Dens Øje, der nedkaster denne Skisse, som saa mange endnu levende Landsmænd ville kunne sande — de fyldte ogsaa ofte, søde og tunge, hine unge Mænds Øjne, som vi saa bag i de flygtende Baade, kjække men urolige som den aarvaagne Vildands, spejdende i Luvart og Læ, stirrende fremad, fremad, mod Nord, mod Nord.

Men nu var det den høje Vinter. Der kom Sneflokker fra Norden, men ingen Breve med Underretning om Fædrenelandets Beslutning, ingen med kjærlige Ord og Understøttelse til Sønnerne i den fremmede By. Men Normændene i Danmark vidste i sine Hjerter hvad det Folk vilde beslutte, hvis stolte og varme Blod de følte i sine Aarer, og idet de Enkelte imellem dem, der besad mere Formue eller Indflydelse, besluttede at forene sig for at hjælpe de Landsmænd, som befandt sig i Forlegenhed, paatog Broderkjærligheden sig at erstatte Savnet af Fædrenelandet og af Frændskabet. At være Fædrenelandet og Landsmænd i Danmark tilnytte paa hvad Maade bedst ske kunde, med Raad og Daad og Efterretninger derfra og didhen, var Øjemedet for den saakaldte „*Nörmandsforening*“, som hurtig efter Budskabet fra Kiel, med kløvede Vandes naturlige Sammenløben, dannede sig i Kjøbenhavn; og til disse Formaal, der omfoldede og dækkede hinanden som Zwiebelens Lag (skjønt man nok kan udfinde hvilket der var Hjertet, nemlig det som meest maatte skjules) træffe vi Normændene i Kjøbenhavn allerede i Virksomhed samtidigen med de første Bevægelser i Norge, med Kristian Frederiks Rejse, og endnu før Budskabet om Afstaaelsen havde naaet alle dets Dale. Det var en Slags spansk Junta i Udlandet, eller Foreningen lignede en af disse polske Emigrantforbund, der idelig sigte tilbage til Fædrelandet som Straaler fra ligesaamange Huulspejl til eet og samme Punkt. Normændene have ogsaa denne hæderlige Lighed med de to ulyk-

keligste, af Politiken mest mishandlede, af Europas Folkeslag, at de have budt Ulykken Kamp og hinanden Trøst og Hjælp og dannet et Fædreland i det Fremmede ved hverandres Hjerter, følende, at de nu maatte være og vare noget for hverandre.

Det varede flere Dage før Kielertraktaten blev rigtig bekjendt i Kjøbenhavn. At en Kureer var bleven affærdiget fra Middelfart over Roeskilde og Helsingøer til Norge, satte især Rygter i Bevægelse om at den skulde gaa ud paa dets totale eller partielle Afstaaelse. Fra Regjeringens Side iagttoges imidlertid en dyb Hemmelighedsfuldhed, og i Publikum herskede en forventningsfuld alvorlig Stemning, som under den Stilhed, der gaar forud for et Uvejr eller en befrygtet, stor og almindelig Ulykke. De visse Efterretninger om Armeens bestandige Tilbagetog maatte forberede paa en saadan; men endelig først den 5te Februar, da Regjeringen kunde være vis paa, at Efterretningen allerede maatte være i Norge, gik der Lys op over det Hele, idet Kielerfreden fandtes bekjendtgjort i Statstidenden. Det var en Lørdag Aften, Tiden for Professor Olufsens statsøkonomiske Forelæsninger, der især besøgtes af yngre og ældre Embedsmænd, hvorimellem flere norske. Dagens Efterretning gav da Emne til de livligste Samtaler mellem Nogle af de Tilstedeværende; og tre norskfødte Embedsmænd, nemlig Gudbrandsdølen, Digteren, Etatsraad *Kristen Henriksen Pram*, daværende Overauditør og (som endnu fremdeles) Højesteretsadvokat *Jonas Anton Hjelm*, vor berømte Nationalrepræsentant, samt Kontorchef under General-Postdirektionen, den senere i Norge som Expeditionssekretær for tidlig afdøde *Peter Vogt*, kom overeens om, til næste Morgen hver for sig at overveje, hvad der burde gjøres af Normændene i Danmark for Fædrelandet og for de i Forlegenhed stedte Landsmænd imellem dem. Til denne Sammenkomst havde *Hjelm*, det rastløse Hjul, færdig et Udkast til en Sammenkaldelse af samtlige i Kjøbenhavn værende Normænd. Efterat dette var drøftet og antaget af de Tre, i Forening med Peter Vogts Broder, daværende Assessor i Finants-Kassedirektionen, nu norsk Statsraad, *Jörgen Herman Vogt*, tog hver sin Afskrivt for at forevise den for de Landsmænd, man samme Dag maatte træffe

paa; og saa afsted hver paa sin Kant. Et ledigtstaaende Klublokale tilvejebragtes til Mødested, og da Udstederne af Indbydelsen samledes længer udpaa Dagen, forat meddele hinanden Udfaldet, fik den saadan Bemærkning: „Flere ere enige om, uden Paategning, at møde første Gang i Morgen Eftermiddag Kl. 5 i Læderstrædet No. 29, 1ste Sal, nemlig Mandag den 7de Februar.“ Sammenkaldelsen selv var saalydende:

„*Indbydelse.*

Forbindelsen imellem Norge og Danmark samlede mange af Norges Sønner til Kjøbenhavn. Den væsentligste Grund til deres Nærværelse her — at tjene *Fædrelandet* tilligemed sig selv som de bedst kunde — er nu hævet. Alle elske de dette Fædreneland. Alle føle de Smerten af det Slag, som saa særdeles haardt tilføjedes det. Med Forbauselse se de hinanden, som halv landflygtige, paa engang hensatte i et fremmed Land, neppe vidende, om de engang tør spørge: Hvordan seer det ud i det kjære Hjem? Hvad *tör*, hvad *bör*, hvad *kunne* vi gjøre? Og dog maa selv Slaget, som rammede, have forenet Brødrene af den fælles Moder end inderligere.

En Normand spørger derfor:

Skulde det ikke være ret og tjenligt og ønskeligt, at Norges her sig opholdende Sønner valgte sig en Samlingsplads, hvor de fortrolig og aabenhjertig, som Fødelandets Stilling fordrer det, kunne til visse Tider komme sammen, meddele hinanden hvad de bag Begivenhedernes tætte Slør maatte skimte, byggende derpaa fælles Overlæg, aftale hvad de, hver for sig, eller samlede, tør og bør gjøre med Hensyn til Fødelandet, den Stat ukrænket, i hvilken deres Personer og Ejendomme nyde Beskyttelse og Sikkerhed?

Enhver Landsmand, som besvarer dette Spørgsmaal med Ja, tegner sit Navn herhos. Det videre skal da foranstaltes.

Hvo, som ikke bifalder Forslaget, han være dog Landsmand nok til ikke at foranledige her uvedkommende Mistydninger af hvad der skeer i den uskyldigste og velmeenteste Hensigt!

Kjøbenhavn den 6te Februar 1814.“

Indbydelsen skrev sig fra Mænd i fejreste Alder, med Ungdomsvarmen endnu i Blodet; men den var ikke bleven

foreviist for nogen Normand, gammel eller ung, i Begyndelsen eller ved Enden af sin Løbebane, uden at den jo var bleven bifaldt. Kun undsloge nogle Faa, der havde naaet højest paa denne, og hvis Rest af Dage vilde tilhøre Danmark, sig forat deeltage i Møderne. De vejrede forud Modbøren, som vilde adsplitte dem igjen, og det var vel heller ikke saa frit for, at selve Pram, den Normand, der nød størst Anseelse mellem sine Landsmænd, havde en Kamp at bestaa med sine Betænkeligheder. Han savnedes i det første Møde; men i de følgende viste han, hvor ganske hans norske Hjerte havde sejret.

Men til Tid og Sted indfandt der sig 20 flere end der, efter Regelen, behøves til et gyldigt Samfund, og af disse 23 Normænd aabnedes da det første Møde med Oplæsningen af Indbydelsen, hvorpaa de konstituerede sig til en „Normandsforening“ ved at undertegne saadan Overeenskomst:

1. „Vi ville med hinanden udgjøre en Forening af Normænd, som forsamle os til nærmere bestemmende Tider.
2. En Hovedbetingelse for disse Forsamlinger er, intet at foretage, som strider imod Landets Love, god Politi og Orden, følgelig at Politiet tilbørligen underrettes om Foreningens Tilværelse og Beskaffenhed, og, for at Forsamlingen ikke skulde give Anledning til Rygters Udbredelse, — at intet bringes ud i Publikum, eller fortælles til Uvedkommende, af hvad der i Forsamlingen høres eller passerer.
3. Et Øjemed for Foreningen er, at meddele hinanden, hvad vi erfare om vores fælles Fædreland, dets Stilling og Foretagender.
4. Et andet Øjemed er, at modtage og overveje Forslage sigtende til de herværende Normænds Tarv.
5. For at tilbørlig Orden kan herske i Forsamlingerne, udnævnes en Bestyrelse, bestaaende af 3 Personer, som modtage alt, hvad der til Foreningen meddeles af Underretninger og Forslag, og forelægge Forsamlingen samme. Disse vælges næste Forsamling blandt dem, som nu ere tilstede, eller blandt dem, som En af de Tilstedeværende, inden Valget, opgiver at ønske Adgang til Foreningen.

6. Næste Forsamling holdes førstkommende Fredag Eftermiddag Kl. 5 her i No. 29, 1ste Sal, i Læderstrædet.
7. Til at foranstalte det Fornødne i Henseende til Bekjendtgjørelse af det Passerede for Politiet og hvad videre der forefalder, indtil Bestyrelsen er organiseret, ere i Dag kommitterede 2de af de underskrevne Nærværende."

Men Pram havde udfyldt sit Fravær med en vidløftig Besvarelse af de tre i Indbydelsen fremsatte Spørgsmaal, og umiddelbar efter denne blev hans Skrivelse oplæst. Paa det første: „Hvad *bör* Vi?" svarede han, at man „*burde* roligen oppebie Kundskab om hvad Fædrenelandet, om ej udtrykkeligen fordrede af sine fraværende Børn, saa dog hvad der for Disse var til dets Gavn og Gode at beslutte." Paa det andet: „Hvad *kunne* Vi?" svarede han: „kun ved roligen at afvente hvad hist skeer eller besluttes, belave os paa, ej uden Lidenskab, Ild og Liv, men sindigen, uden lidenskabelig Overilelse, at vælge vore Forholdsregler." Og til det tredie: „Hvad *tör* Vi?" svarede han: „Sikkerligen med Sindighed Alt, hvad der er til vort Fædrelands Gode, overbeviste om, at, som Dannerkongen ganske vist ej uden med blødende Hjerte havde bestemt sig til det Skridt, en af hvis Følger er denne Overlægning: saa vil, skjønt ham ej længer undergivet, Norges Vel og Lykke være hans Hjerte et saa inderligen brændende Ønske, som det nogensinde var, og som det er nogen ærlig Normands. Vi kan være tryggeligst visse paa, at skjønt han ved Tingenes ulykkelige Stilling var nødt til at løse Baandet imellem Danmark og vort Fædreland ved at løse Norges Indbyggere fra den Ed, hvormed de vare bundne til ham, saa har Kong Frederik den Sjette dog ej løst sig selv fra Erkjendelsen af det Han skylder Normændene for den Hengivenhed, de saa lidenskabeligen stedse have viist Ham — den de have i de 426 Aar viist samtligen de 14 Konger af Hans Stamme; — ej fra den Ømhed og Godhed, som udgjør hans Karakteer, og som han stedse har elsket at vise det norske Folk; — visse paa, at sand og sindig Stræben for Norges Vel og Gode, — hvilket, saalænge han det kunde, var hans Yndlings Id, som just dette og er Maalet, til hvilket Vi stræbe — stedse

vil være ham kjær og hæderlig, og den sande Vej til at vinde og vedligeholde hans Velvilje og Yndest.“

Prams Been smuldre i en fjern Verdensdeel; i St. Thomas's Kalkbund ere de forlængst fortærede siden han forgjæves tilbød sit fribaarne Fædreneland sin Tjeneste og sine Talenter; men mellem de øvrige Stiftere af Normandsforeningen finde vi, foruden de førnævnte Patrioter, flere Navne, som Norge endnu regner blandt sine levende Prydelser, tællende for hvert et endnu grønnende Egeblad om sin Tinde. Vi træffe saaledes de udmærkede Storthingsrepræsentanter *Sören Anton Wilhelm Sörenssen* som Student, og Højesteretsassessor *Johan Henrik Rye* som Løjtnant, samt imellem de Øvrige vort Universitets Nestor, gamle Professor med. *Mikael Skjeldrup*. I de to følgende Møder, den 11te og 19de Februar, steg Medlemmernes Antal til 129; senere hen endog til 143, hvorimellem vi møde Storthingsmændene, Sognepræst *Jens Laurits Arup* som Student og sal. Højesteretsassessor *Poul Holst* som Kandidat, og af Literære vort Universitets klareste Stjerne, Astronomen Professor *Christoffer Hansteen*, dengang Lektor, samt som Studenter Overlærer *Ulrik Möller* og Nationalsangens Digter, Højesteretsassessor *Henrik Anker Bjerregaard*, paa hvis Grav Græsset endnu ikke har havt Tid til at fæstne sig.

Politiet, hvem *J. H. Vogt* og *Hjelm* vare blevne valgte til at meddele Oprettelsen af Foreningen og Forhandlingerne i det første Møde, fandt intet at indvende, da saamange Embedsmænd og selv En af Politiets egen Midte fandtes imellem Medlemmerne. I det andet Møde skred man derfor til at vælge Formænd, der havde at gjøre Udkast til Vedtægterne, og dertil kaaredes Etatsraad *Pram*, Assessor *Vogt* og Overauditør *Hjelm*. I 4de Møde, den 22de Februar, vedtoges disse, bestaaende af 13 Poster, hvoraf maa bemærkes Følgende:

„1. *Hovedformaalet* for denne Forening er, at i Danmark sig opholdende valgte og velsindede Normænd kunne, *under Fædrelandets nærværende Stilling*, yde hinanden og andre deres herværende Landsmænd den broderlige *Bistand i Raad og Daad*, som de ellers maatte savne, samt *Opmun-*

tring og Vejledning til det Sindelag og Forhold, som sikrer dem baade mod at vildledes og at mistydes.

Et underordnet Formaal er selskabeligt Samkvem af Foreningens Lemmer.

2. Uagtet Normanden, som Normand, aabenbarligen skylder, med helligste og kraftigste Forpligtelse, Statsborgerpligtens Opfyldelse til det Land, som siden Traktaten af 14de Januar 1814 ene er hans sande og rette Fædreland, og da Erkjendelsen og Følelsen heraf vel med Føje kan formodes at være paa det livligste brændende i enhver ægte, og sit Fædreland værdig, Normands Barm, bliver det meget mere *for Medlemmerne af dette herværende Samfund, og som saadant, første og helligste Forpligtelse, at bevise sig Normandsnavnets Hæder værdig, ved i ingen Handling eller Ytring at overtræde nogen af de Pligter, hvilke de, som opholdende sig i Danmark, og saalænge og forsaavidt Medborgere i denne Stat, og dennes Suverænes Undersaatter, skylde deres hidtil værende, og fremdeles saalænge de her leve stedse vedblivende Medborgere, og Danmarks Konge, til hvilken de, idetmindste saalænge, fremdeles ere bundne med de selvsamme Forpligtelser som hidindtil.*

3. *Foreningens Lemmer skulle være Normænd*, det er, Mænd, som enten ere fødte eller opdragne i Norge, og *der* have Embede eller Bopæl".

Medlemmerne skulde dog voteres ind, og Forhandlingsmøder holdes for det første hver Lørdag Aften; men ellers saa ofte Formændene, der skulde være tre, fandt fornødent. Hver Aften skulde selskabelige Møder finde Sted. Den første lovgivende og dømmende Magt skulde bero hos „Foreningens Ældste," bestaaende af Formændene og 22 andre valgte Medlemmer, for hvem Formændene intet maatte negte at foredrage, og som skulde kunne handle med fuld Myndighed naar 9 vare tilstede, dog med Undtagelse af ved Forandringer i Vedtægterne, da 19 udfordredes. Udenfor de i disse bestemte Tilfælde maatte intet foredrages for det hele Samfund, uden Fleerheden af de Ældste paabød saadant. Disse skulde vælges paa saadan Maade, at hvert Medlem skrivtlig opgav 3 for hver Plads, hvorefter de 75, som havde de fleste Stemmer,

igjen mellem sig opnævnte de 25, hvoraf hver anden Maaned den Første skulde udtræde. Disse skulde derpaa af sin Midte udnævne Formændene. Naar nogen Landsmand maatte have noget at foredrage eller meddele, skulde dette ske igjennem disse, som da sammen selv, eller sammen med de Ældste, skulde bedømme om Kundgjørelsen var passende. Foreningen haabede for øvrigt, „at enhver af dens Medlemmer vilde gjøre sig en Glæde af at udtænke, hvad der kunde fremme Samfundets Øjemed, og ej alene at meddele det enhver, dets Deeltagere gavnlig, Efterretning, men og til den Ende gjøre sig al passelig Umage for at erholde daglige Efterretninger saa paalidelige som muligt.“ Den 11te Post, som tilligemed den 1ste og 2den skulde udtrykkeligen forelæses enhver Indtrædende, var saalydende:

„Skjønt Foreningens Tilværelse og Øjemed ingenlunde kvalificerer sig til at holdes skjulte, ej heller dens Handlinger kunne eller maa være af den Beskaffenhed, at den til nogen Tid skulde frygte for offentligt Regnskab, saa paalægges dog ethvert Medlem, i den Hensigt ej at mistydes eller foranledige urigtig Bedømmelse eller Rygter, og for at fremme gjensidig Aabenhjertighed og uindskrænket Tillid, *intet at udbrede eller for Uvedkommende aabenbare* af det, som i Samfundet foregaar *). Med særdeles Strenghed paaligger denne Pligt Foreningens Ældste, saaledes, at end ikke for de øvrige Lemmer aabenbares, hvad i deres Raad forhandles, og ikke er besluttet at skulle kundgjøres.“

Forseelse mod denne Bestemmelse vilde blive at straffe efter Omstændighederne med „alvorlig broderlig Advarsel af Formandskabet“ eller med Udelukkelse. 13de og sidste Post erklærede Foreningen hævet, naar de Omstændigheder, som havde foranlediget den, ophørte. I det 8de Møde, den 1ste Marts, administreret af Vogt og Hjelm, valgtes de midlertidigen fungerende Formænd, *Pram*, *Vogt* og *Hjelm* til virkelige; og det Første, de havde at referere, var, at de vare betænkte paa, at lade de offentlige Bekjendtgjørelser for Eftertiden ske

*) Af Forsamlingens Bud, hvortil antoges en Gudbrandsdöl, toge Formændene ved Haandslag ligeledes Taushedslöfte.

'ed Tegn, siden Sammentrædelsen under det fulde Navn „Normandsforeningen" syntes at have vakt Opsigt. Bogstavet „N" skulde saaledes betegne Foreningens Navn; Maaneden tilkjendegives med det dens Tal tilsvarende Bogstav, og Dag og Time ved Brøktal. N C ¹/₇ betød saaledes: Normandsforeningen holder Møde 1ste Marts, Kl. 7. Til den ubehagelige Opsigt havde ogsaa et i Foreningen oplæst bittert Digt af Student *Caspar Boye*, „Nor til Dana" ikke bidraget lidet. Afskrivter kom ud, og Politiet udsatte en Præmie for Forfatterens Opdagelse. Hurtigt søgte man da at faa Afskrivterne ind og brændte, hvorpaa man kom overeens om at lære dem udenad *).

De tagne Forsigtighedsregler vare ikke overflødige. *Tawast* havde nemlig ladet Kancellipræsidenten *Kaas* spørge om hvad det var for en „Normandsforening", man læste Bekjendtgjørelser om i Aviserne, og tilkjendegivet ham sin Misfornøjelse og Forundring over at noget saadant kunde ske lige under Kongens og Regjeringens Øjne **). *Kaas* havde sendt Bud efter *Pram* til næste Dags Formiddag, og Assessor *Vogt* var fra Politimesteren blevet anmodet om at erholde nogle Exemplarer af Foreningens nu trykte Vedtægter samt Prams Skrivelse f 7de Februar. Men i Anledning af det optrækkende Uvejr havde Formændene allerede til ovennævnte Møde istandbragt en Adresse til Kongen, hvori de underrettede ham om Foreningens Oprindelse og Tilvær og udbad sig hans Beskyttelse. Den følgende Dags Aften skulde den da personligen overrækes, efterat man havde overtydet sig om at Audience vilde blive tilstedet. Mødet sluttedes med at Formændene meddelte en igjennem *Hjelm* erholdte Efterretning om Kristian Frederiks Kundgjørelser af 19de Februar, samt det Væsentligste af disses Indhold; og heder det i den førte Protokol: „Hvert Ansigt oplivedes kjendelig under Beretningen, Glæde luede i

*) Se Pag. 113.

**) Senere fattede Tawast, der selv var en redelig Karakteer, megen Agtelse og Hengivenhed for Frederik VI som Menneske. Meningen om Forholdet mellem disse to Personer gav sig ellers tilkjende ved en Karrikatur, der forestillede Tawast med en liden Frederik VI stikkende frem af hans Taskelomme.

hvert Øje; det hidtil frygtblandede Haab var blevet til Vished! Under en kort Pause samlede de Tilstedeværende sig efter den glade Overraskelse. Da gjenlød det uopfordret, men eenstemmig og varmt, trende Gange i Forsamlingen: „*Leve Prindsregenten!*“ Uvilkaarligen meddelte sig varme og broderlige Haandtryk fra Mand til Mand. Forsamlingen blev sluttet!“

Den følgende Dag var Formændene samlede forat tage Forholdsregler til — Foreningens Ophævelse. *Kancellipræsidenten* havde meddelt *Pram*, at „dens Formaal var af Gesandtskabet fra et fremmed Hof misbilliget paa en for Staten og dens Formaal ubehagelig Maade, — og Statens Stilling fordrede en høj Grad af Varsomhed.“ Han var imidlertid bleven kaldet til Kongen, og havde bragt det Budskab tilbage, „at Hs. M. ikke ønskede sig officielt underrettet om Normandsforeningens Tilværelse, og kunde derfor ikke modtage nogen Deputation fra samme. Og da han ikke ønskede at bruge Magtsprog i denne Anledning, var det ham kjært, om Formændene ved deres Indflydelse vilde bringe det derhen, at Foreningen af dens Medlemmer selv opløstes; dog alt under den gjentagne Forsikring, at Hs. M. selv personligen ikke nærede nogen Mistillid.“

Formændene besluttede at foredrage Sagen for de Ældste i et Møde den 5te Marts, og imidlertid at tilstille *Kaas* Adressen, overladende til ham, privat at indhændige Kongen samme. Samtidig underrettede de ligeledes Direktionen for Selskabet for Norges Vel om Foreningens Stiftelse, Øjemed og Stilling. Skrivelsen endte med Udraabet: „Leve Norge og dets Selvstændighed!“

Den følgende Dag, den 4de Marts, dannede sig tilfældigviis et talrigt Møde, som da blev underrettet om at Adressen var i *Kaas's* Hænder, samt meddelt ved Oplæsning samtlige Regentens Kundgjørelser af 19de Febr., hvilke, heder det, modtoges med almindelig Glæde. Til Gjennemlæsning for dem, „som maatte ønske det“, var ved samme Lejlighed udlagt Hs. svenske Majestæts Proklamation til det norske Folk af 8de s. M.

I det til den 5te Marts berammede Møde fattede de Ældste saadan Beslutning:

Selskabets Ældste, underrettede om, at Selskabets Tilvæ-

relse, hvorvel det vil være Enhver af dets Deeltageres fuldkomne Overbeviisning, at det ej alene var og vilde vedblevet at være i hver Henseende i sig selv uskadeligt, men, efter dets i Vedtægterne tilkjendegivne sande og eneste Øjemed, nyttigt og hæderligt, dog kunde blive og er blevet saaledes misforstaaet, at det ved denne Misforstaaelse kunde ansees for farligt og skadeligt, og ere derom saaledes overtydede, at de eenstemmigen erkjende det for Pligt, at frasige sig de dem af Selskabet, som dets Ældste, overdragne Pligter, og at fratræde Selskabet. Men inden de ugjerne fuldbyrde dette Skridt, holde de sig forbundne til, som deres sidste Embedshandling, herved at indstille til samtlige Selskabets øvrige Medlemmer, hvorvidt de ville, i Tillid til Vigtigheden af de Grunde, som her til forpligte dem — hvilke Grunde de tro, ej at burde nærmere anføre, men for hvis Gyldighed de indestaa — vedtage den af dem fattede Beslutning, saa at Selskabet derved fra denne Stund ophører og er hævet; — en Beslutning, som de se sig ligeledes forbundne til, paa det alvorligste at tilraade, som et bekræftende Beviis for, at vi samtlige ere — hvad sikkert enhver af os afskyr noget Øjeblik at kunne omtvivles, — Hans Majestæts, vor Konges, redelig sindede, tro og lydige Undersaattere, hvorvel i lige Grad vort elskede Fædrelands tro og dets værdige Medborgere.“

Naar denne Beslutning ved oprakte Hænder var vedtaget af Foreningen, skulde Formændene proklamere i de Ældstes Forsamling: „at Medlemmerne af Normandsforeningen i Kjøbenhavn have besluttet, at dette Samfund er fra nu af aldeles ophævet.“

Og saa skede det i Generalforsamlingen den 6te Marts. *Pram* proklamerede Opløsningen, og idet han takkede for den Formændene viste Tillid, anpriste han den Fædrelandsaand, som havde begrundet Foreningen, og det Borgersind, der oplæste samme. Orlogsprovst *Andersen*, en af de Ældste, fremstod derpaa, og bevidnede i en skjøn Tiltale Formændene de Ældstes og Samfundets Tak for deres Bestræbelser, hvorpaa *Hjelm* replicerede, bevidnende samtlige Medlemmer Formændenes Erkjendtlighed for dette nye Beviis paa deres Tillid og Hengivenhed, og ønskende, at ingen af Samfundets Medlem-

mer nogensinde maatte svige den Aand, der udgjorde dets Væsen, nemlig ægte Borger- og Fædrelandssind og varm Følelse for alt hvad der staar i Forbindelse med Fosterstavnen — „et Løvte, som Fædrelandets Sønner, der her ere forsamlede, ved Adskillelsen helligen burde gjøre hinanden.“ Som Samfundets sidste forenede Handling nedbad han, i dets Navn, til Slutning Himlens Velsignelse over det elskede Norge.

„Alles Hjerter — bevidnes der — vare rørte. Med gjensidige betydningsfulde Haandslag paa nordisk Viis hævedes Forsamlingen.“

Et Uddrag af det i Mødet Passerede blev overleveret *Kaas*, og under 19de April sendtes Direktionen for Selskabet for Norges Vel en fuldstændig Udskrivt af Foreningens Protokol. En Indstiftelsesfest var forlængst paatænkt; det blev nu til et Afskedsmaaltid paa Opløsningsaftenen, mellem hvis Skaaler „Gamle Norges“ naturligviis var den første. Der var ogsaa en for „Vore skjulte Ønsker!“ Men lystigere var upaatvivlelig det meget omtalte Gjæstebud, hvorved endeel kjøbenhavnske Borgere, især af den højere Handelsstand, ja endogsaa Embedsmænd og Officerer, navnligen af Artilleriet, kort efter Normandsforeningens Stiftelse havde givet sine liberale politiske Anskuelser og sine Sympathier for Norge tilkjende, og hvortil Normandsforeningens Formænd vare indbudne. Der manglede det hverken paa Viin eller egne trykte Sange eller Basuners og Trompeters Lyd, og heller ikke paa de grønne Baand (Uhrbaand, Sløjfer o. a. desl.) som man i en Hast havde faaet gjort til Kristian Frederiks Farve, og saaledes til et Tegn for den Fremgang man ønskede Normændene *).

Altsaa ogsaa danske Sympathier? Ja, hvem har tvivlet derom hos et saa følelsesfuldt Folk, som dette de blide, beltekrandste, sædvajende Ølandes, med hvem det norske havde saalænge og saa nøje været vant til at komme bedre overeens, end man skulde tro muligt imellem to i Karakteren saa for-

*) Uvist hvorfor. Maaske fordi det Regiment, han havde kommanderet i Danmark, havde grönne Opslag o. s. v. Den Sværm af Kammerherrer, han begyndte sin Regjering med at udnævne, bar ogsaa grönne Slöjfer med en Guldknap i, hvor Nöglen plejer at sidde i Blaat.

skjellige som Granit og Leer? Der flød mange danske Taarer ved Tanken om Norges Adskillelse, og, hvad der var bedre, ved Tanken om dets Nød og om Uvisheden af dets Skjebne. Og det af smukke Øjne. Kvinderne vare ikke de mindst ivrige Normandsvenner, ligesom de ogsaa vare de troeste Napoleonister. De klappede i Hænderne naar de hørte, at en Folkesværm havde drillet Tawast med et Hurra for Napoleon udenfor hans Palæ; men man tør nok antage, at de besad forliden Malice til at have Deel i Planen (hvoraf dog intet blev) at holde hiin glimrende og buldrende Banket for aabne Vinduer i et af Gesandtboligens Nabohuse. Men Gubben fik dog nok Skaalerne at vide og Sangene at læse, om han ikke blev forstyrret af Fanfarerne, og de bidrog neppe til at gjøre ham blidere eller mindre agtpaagivende paa hvad der foregik omkring ham.

Altsaa forbi, forbi med Normandsforeningen? forbi med de begejstrende og trøstende Sammenkomster i Læderstrædet? De varmhjertede Ynglinger skulle ikke mere kunne samle sig der om sine ældre trofaste Landsmænd? og sammen skulle de ikke mere synge: „For Norge Kjæmpers Fødeland“ og „Bor jeg paa det høje Fjeld,“ og „Ynglinger her!“ hvorved Øjnene funklede eller bleve svømmende og Stemmerne steg eller smeltede eftersom det blev blødt eller brusende om Hjerterne? Forbi? Ja, men som man fælder en Piil eller Poppel; Grenene skyde. Thi — heder det efter en blank Side i Protokollen — „da det Middel til at overveje fælles Tarv og bistaa hinanden, som Normandsforeningen tilbød, ved dens Opløsning var tabt, besluttede 12 Normænd at træde sammen og i Fællesskab virke hvad de kunde formaa i det Øjemed, Vedtægterne for den ophævede Forening angive i § 1.“ Og imellem disse 12 træffe vi foruden *Pram, Hjelm,* begge *Vogter*, *Skjelderup*, *Hansteen* og *Rye* ogsaa Prokurator, senere Professor, *Henrik Steenbuch,* Grundlovens første Fortolker, samt Professorerne *Jakob Keyser* og *Peter Atke Castberg,* et ivrigt Medlem af den forrige Forening. Med slige Mænd blev denne Forening virksommere

end hiin. Dens Kraft koncentreredes i den mindre Cirkel; den vedblev at virke for Fædrenelandet og opnaaede endnu bedre, at danne i sin Midte et Fædreland for de forladte Landsmænd. Det første Foretagende var, at den ved *Pram, Skjelderup* og *J. H. Vogt* ansøgte Kongen om et rentefrit Laan paa et Aar af 5000 Rbd. til Hjælp for de mange yngre Landsmænd, som nu befandt sig i Forlegenhed i Kjøbenhavn. Og det erholdtes — af Justitsminister *Kaas'es* egne Midler hedte det, skjønt den egentlige Velgjørers Sande, let gjettelige Navn ikke blev ubekjendt for Normændene, men ligesaa lidt glemt som Gjelden, der punktlig blev betalt. Underretninger saavel herom, som om at alle i Danmark ansatte Normænd, under 2den Marts, vare blevne paalagte at erklære sig inden 4 Uger, om de vilde vedblive i sine Bestillinger eller tage til Norge, samt Anmodning om at blive underrettede om ledigværende Embeder i Norge, affærdigedes strax til den norske Regjering. I en Skrivelse til Prindsregenten underrettede de ligeledes om, at Opfordringen ikke gjældte de i Danmark ansatte norskfødte Officerer, hvoraf en stor Deel dog ønskede at tage Tjeneste i den norske Armee. Imidlertid var det ogsaa af økonomiske Grunde saa vanskeligt for dem at komme bort, at der sandsynligviis vilde indløbe et ringe Antal Ansøgninger om Ansættelse i Forhold til Mængden af dem, som virkelig ønskede den. Brevskriverne vilde dog, om Hs. Høihed ønskede det, anvende sin hele Kredit og Indflydelse til at rødde disse Vanskeligheder bort, naar de derved kunde haabe at stifte noget Gavn for Fædrelandet. Overbringeren skulde nærmere udvikle sig mundtligen om Normændenes Stilling i Danmark, og en Chiffernøgle medgaves ham til senere Skriftevexling. De Tolv (senere ved Grosserer *Knudtzsons* Tiltrædelse 13) bevirkede ogsaa, at Normændene erholdt Examen i den norske private Ret, da nemlig de juridiske Kathedre endnu vare ubesatte ved det norske Universitet; og i en ny Skrivelse til Prindsregenten interesserede de sig for de ved Regjeringskollegierne i Danmark ansatte norskfødte Underordnede, hvoraf de Fleste attraaede lige Ansættelse i Fædrenelandet. Ligeledes aabnede de en Subskription, og af Stiftamtmand *Thygeson*, som just da opholdt sig i Kjøbenhavn, erholdt

de sine Understøttelsesfonds forøgede med andre 5000 Rbd., saa at ikke blot flere Landsmænd bleve hjulpne dernede, men ogsaa mange vel hjem. I Breve af 20de og 23de April underrettedes Prindsregenten ogsaa om, at den norske Postsæk burde adresseres til privat Mand i Jylland, som da igjen kunde forsende Brevene, der ikke burde have noget ydre Mærke, som kunde røbe hvorfra de skrev sig, samt om at Korntilførselen vilde sikres ved at Regjeringen i Norge strax godtgjorde Udskiberne deres rimelige Fordeel, uden Hensyn til hvilken Losseplads de havde søgt. Dette, meente de, burde bekjendtgjøres i alle norske Blade, hvoraf dog altid nogle Exemplarer kom udenfor Riget, forat tilintetgjøre den Frygt forat udskibe til Norge, som Tabet i enkelte Havne, der vare blevne overlæssede, havde opvakt *).

„Den 4de Maj, heder det, var en glad Dag;" thi da modtoges et til *Pram* adresseret Brev af 15de April fra *Kristian Frederik*, hvori han bevidnede Samfundet sin Paaskjønnelse af dets Patriotisme, og forsikrede det om, at enhver Normand, som opofrede sin Stilling i Danmark, skulde finde Ansættelse i Norge. I en Skrivelse af 4de Maj, som Professor *Skjelderup* tog med sig til Norge, takkedes Hs. Højhed, meddeltes en Oversigt over Samfundets hjælpende Virksomhed, og underrettedes om, at Aarsagen til at de allerfleste norskfødte Embedsmænd i Danmark havde erklæret sig for at vedblive i sine Stillinger, var Modbydeligheden for at erklære sig efter det andet Alternativ, nemlig for at forlade Landet ifølge Traktaten med Sverige. Men kortefter gav det for tidlige Rygte om, at Prindsregenten skulde paa Ejdsvold være valgt til Konge et interessant Dokument Tilværelsen, nemlig en af Samtlige undertegnet Lykønskningsadresse til den nye Konge, saalydende:

„Allernaadigste Konge!

„Friheden lysede i Norden, og Folkets Kjærlighed „kaldte Deres Majestæt til Thronen. — Ogsaa af Fæ„drenelandets fraværende Sønner kaaredes De i deres

*) Dette var Tilfælde i Bergen, medens staaende Nordenvind ved at hindre Farten foraarsagede den bitreste Mangel i det Throndhjemske.

„Hjerter. — Lad da os, af det gamle Norges ærvær-
„dige Slægt, i de Normænds Navn, som, fjernede fra
„Hjemstavn, skuede med Henrykkelse Deres og Brø-
„drenes Bedrivt, hilse deres Majestæt paa Kongesædet!

„Evig skal Norge takke Dem, ædle Fyrste, thi De
„forlod ikke Folket, da Monarken havde løst det fra
„dets Troskabsed. — De frygtede Anarkiets Rædsler,
„ikke de Farer, som truede Dem selv.

„Alle Folkeslag skulle nævne Dem med Højag-
„telse, thi medens Deres fyrstelige Nabo fordrer som
„Løn Herredømmet over et fremmed Folk, og medens
„mægtige Herskere, som kalde sig Europas Befriere,
„billige hans Forhold; fremstaar De, selv odelsbaaren
„til Thronen, og lærer: at Fyrsternes Magt gives af
„Folket, og at dette bør selv bestemme sin Skjebne.

„Deres Majestæts Throne er bygget paa Retfær-
„dighed og grundlagt med Viisdom; derfor se vi, med
„fast Tillid til det guddommelige Forsyn, en herlig
„Fremtid imøde; derfor lykønske vi Deres Majestæt
„og Fædrenelandet.“

Med aaben Dato tilstilledes denne Adresse, der afsendtes *in duplo*, Oberst *Hegermann*, Professor *Skjelderup*, Slotspræst *Pavels* og Overbringeren Prokurator *Steenbuch*, med Anmodning om at overlevere den i Kongens Haand — hvilket ogsaa til sin Tid skede — hvorpaa Samfundets sidste Foretagende var en Agtelsesadresse af 19de Maj til den ved Gyldenpalm kompromitterede og desaarsag afskedigede Gehejmestatsminister *Frederik Moltke*, samt en Rapport til Kristian Frederik af 24de s. M. om at det var lykkets det at udvirke hos det juridiske Fakultet en saa fuldstændig Examen, som de havde ansøgt om for Normændenes Skyld, skjønt Udstederne maatte benegte at have anført som Grund at de juridiske Discipliner ikke skulde kunne dyrkes for Tiden ved det norske Universitet. Skrivelsen sluttede med en Underretning om, at Ordre til Beslag paa de norske Skibe, som maatte indkomme i danske Havne, nu var udstedt.

Hermed slutter Protokollen, som har opbevaret disse rørende Træk af norsk Broderaand og Patriotisme, der røbe saa stor Styrke ved den norske Nationalitet og altsaa ogsaa for de fraværende Normænds Vedkommende, som Normænd, saa god Adkomst til Selvstændighed og Frihed. Efterhaanden slap ogsaa de Fleste af de Tolv over til Norge, og deres Forening opløstes.

Men udpaa Sommeren fremgik dog en Slags skud- eller aflæggeragtig Fortsættelse af hine to Samfund i et tredie, nemlig den saakaldte „Venneforening“ — et Navn, som skulde uskyldiggjøre det i Verdens Øjne. Mindre ultranorskt i sit angivne Øjemed, end hine to, gik dog disses Aand ogsaa igjennem dette Selskab, og af Danske, der ogsaa kunde blive Medlemmer, optoges dog kun Saadanne, som vitterligen interesserede sig for Norge, f. Ex. Statistikeren, Etatsraad Fred. Thaarup, forhen Foged i Solør og Oudalen. De Tolv havde mødt sammen hos hinanden; „Vennerne“ samledes i Normandsforeningens gamle Lokale, som nu atter gjenlød af Ønsker for Norge hver Gang en Efterretning bragtes derhjemmefra, udjublede i alle dets Dialekter. Men efterhaanden bleve ogsaa disse længst Efterladte færre og færre. De forsvandt enkelte og pludseligen som Svalerne, skjønt gamle Medlemmer af Venneforeningen vide at fortælle noget om en vis gammel fordægtig Lugger, som endeel Normænd lod kjøbe paa Fremhaand af Marinebestyrelsen, der lod sælge endeel slige kasserede, og som de ved en tjenstvillig N. N. lod lægge ud paa Gammelholm og udruste og armere, for saa tilsammen hemmelig at forlade Danmark og at slaa sig igjennem hjem, om det skulde knibe. . . Men Vi ere allerede komne foran Rigsforsamlingen, til hvis Fremskridt vi dog have villet binde os, og hvortil vi maa vende tilbage, efterat have med disse Blik udenfor Landet udfyldt den Dag, Rigsforsamlingen tog sig til Hvile, efterat have endt sine Forhandlinger over Konstitutionsudkastet.

26*

Bilag.

Officielle Aktstykker.

Bilag I.

Indhold, Norge betræffende, af den i Petersburg 21de Marts 1812 undertegnede Alliancetraktat imellem Rusland og Sverige.

(Bladet „Tiden“, 8de Okt. 1813).

— — „Da den franske Regjering ved Besættelsen af svensk Pommern har begaaet en fiendtlig Handling imod den svenske Regjering, og ved sine Armeers Bevægelser truet det russiske Riges Rolighed, forpligte de kontraherende Dele sig til med forenet Styrke af 25,000 eller 30,000 Svenske og 15,000 eller 20,000 Russer paa det Punkt af den tydske Kyst, som man maatte finde meest passende til dette Forehavende, at gjøre en Diversion imod Frankrig og dets Bundsforvandte. Da Kongen af Sverrig ikke i Overeensstemmelse med sit Lands Sikkerhed kan gjøre denne Diversion til Fordeel for den fælles Sag, saalænge han kan anse Kongeriget Norge som en Fiende, saa forbinder Hs. Mt. Kejseren af Rusland sig til, enten ved Underhandling eller ved militær Medvirkning at forene Kongeriget Norge med Sverrig. Han forbinder sig videre til, at garantere Hs. Svenske Majestæt dets fredelige Besiddelse. Begge de kontraherende Parter forbinde sig til at betragte Norges Erhvervelse for Sverrig som en foreløbende Begivenhed, der skal ske før Diversionen paa den tydske Kyst; og Kejseren af Rusland lover til denne Ende, at stille det ovenmeldte Troppe-Korps til Kronprindsen af Sverrigs Raadighed og under hans umiddelbare Kommando. Da begge de kontrah. Magter ikke ere sindede at gjöre sig Kongen af Danmark til Fiende, saa vil man foreslaa denne Monark at tiltræde Forbundet, og tilbyde Hs. Danske Majestæt, at tage sin fuldkomne Skadesløsholdelse for Norge ved et Land, som grændser nærmere til Hans tydske Stater, forudsat at Hs. Danske Majestæt for bestandig vil aftræde Kongen af Sverrig sine Rettigheder til Norge. Ifald Hs. D. Maj. skulde afslaa dette Tilbud, og beslutte at vedblive i Forbund med Frankrig, saa forbinde begge kontrah. Dele sig til at betragte Danmark som deres Fiende. —, —

(Efter den senere Konvention, dat. Åbo 30te Aug. 1812, skulde den russiske Hjælpemagt formeres til 35,000 Mand).“

Bilag II.

Af Hertugen af Bassanos Rapport til Kejser Napoleon, dat. Dresden 20de Aug. 1813, fremlagt i det franske Senat 4de Okt. og publiceret i Monitören 5te Okt. s. A.

Sire: Votre Majesté, par un traité signé a Fontainebleau le 31 Oct. 1807 avec S. M. le roi de Danemarck, a garanti à ce souverain l'integrité et l'indépendence de ses Etats.

Quoique ces engagements fussent connus de la Suéde, elle offrit en 1812 de faire cause commune avec la France dans la guerre qui se préparait contre la Russie, si V. M. consentait à lui garantir l'acquisition de la Norvége qu'elle convoitait, sans autres droits, sans autres titres, que sa convenance. V. M. regarda cette proposition comme un outrage. Aucune consideration ne pouvait la porter à trahir les interêts de son allié.

La Suéde fit chercher ailleurs un appui que V. M. refusait à son ambition. Elle se joignit à vos ennemis pour depouiller votre allié; elle offrit à la Russie, pour prix des bons offices ou de l'emploi des forces, qui devoient lui assurer l'acquisition de la Norvége, de prendre part à la guerre contre la France. Un article special du traité signé à Petersbourg, le 24 Mars 1812, determina que, dans le cas que Danemarck consentirait à la cession de la Norvége, il lui serait accordé des indemnités qui ne pourraient être prises que sur le territoire français.

Ces engagemens sans exemple dans les annales des peuples sont devenus communs à l'Angleterre, et, par une transaction du 3 Mai dernier, cette puissance a accédé aux conventions deja existantes entre la Russie et la Suéde, et a guaranti la réunion de la Norvége aux états de S. M. suédoise, comme partie integrante de son royaume.

Par ces deux traités la Suède s'est mise en état de guerre contre V. M.

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Je propose à V. M. de faire publier l'état de guerre entre la France et la Suède, et d'ordonner en même temps que le traité du 10 Juillet dernier conclu entre la France et le Danemarck, soit communiqué au Sénat, et promulgué comme loi de l'Etat, conformement à nos Constitutions.

Bilag III.

Af Fredstraktaten mellem Frankrig og Danmark, dat. Kjöbenhavn den 10de Juli 1813.

— — — — —

Art. I. Les deux hautes parties contractantes se garantissent

reciproquement l' intégrité de leurs possessions, tant européennes que coloniales.

2. La Russie, d'accord avec l'Angleterre, s'etant engagé a appuyer les vues d'envahissement de la Suède sur la Norvège, la Prusse ayant, de son coté, adhéré a ces engagemens, qui, par leur nature, constituent la Suède, la Russie et la Prusse en état d'hostilités contre le Danemarck; Et la Suède, s'etant portée à ces projets d'envahissement contre une puissance alliée de la France, quoiqu'elle eut connaissance de la garantie des Etats danois, stipulée le 31 octobre 1807 par le traité de Fontainebleau; mais ayant en outre pris, de concert avec l'Angleterre, la Russie et la Prusse, l'engagement de contraindre le Danemarck à réunir ses forces a celles des ennemis de la France, à l'effet de conquerir une indemnité pour la Norvège sur le territoire de l'Empire français:

Les deux hautes parties contractantes declarent la guerre, savoir: la France à la Suède et le Danemarck a la Russie, à la Suède et à la Prusse.

Les declarations de guerre auront lieu, de part et d'autre, dans les vingt-quatre heures qui suivront la notification de la rupture de l'armistice actuellement existant entre la France et la Russie et leurs alliés respectifs.

3. Les deux hautes parties contractantes s'engagent à s'aider mutuellement de tous leurs moyens pour la defence de la cause commune.

4. Elles s'engagent egalement à ne traiter de la paix avec leurs ennemis communs que de concert.

5. Les traités anterieurs existans entre les deux puissances sont maintenus et confirmés dans toutes les dispositions auxqu'elles il n'est point derogé par le présent traité.

6. Le présent traité sera ratifié, et les ratifications en seront enchangées à Dresde dans le delai de quinze jours, ou plus tôt si faire se peut.

Bilag IV.

Uddrag af en Rapport fra Hr Rist, forhenværende dansk Chargé d'affaires i England, til Statsministeren Grev Bernstorff.

(Af Monitøren No. 23, 1808).

Londres, 27 Septembre 1807.

. . . . . C'etait probablement pour donner plus de poids à ces considerations, que M. Canning me dit, en me lisant hier sa prémière minute du précis de propositions de la cour de Londres, qu'il avait cru devoir y ajouter un apperçu des consequences que le refus de

s'entendre entrainerait pour nous. Il me lut alors les cinq menaces suivantes, qui y etaient indiquées:

1. La confiscation de tous nos vaisseaux détenus et à detenir;
2. La prise de nos colonies;
3. La destruction de notre commérce;
4. La possibilité d'être obligé à introduire des troupes suédoises dans Copenhague;
5. La nécessité oú on pouvait se trouver de récompenser, et de dedommager S. M. suédoise par la possession de la Norvége.

M. Canning a jugé à propos de retrencher ces menaces de la copie de la note verbale, quil m'a envoyée.

Bilag V.

Fremstilling, Norge betræffende, af Forholdet imellem de danske Stater og Kongeriget Sverige fra Fredsslutningen 1809 indtil nu 1813.

(Bladet „Tiden,“ 25de Oct. 1813).

— — „Efterat Freden mellem Sverige og England var sluttet, og den svenske Kronprinds var kommen tilbage fra Mødet i Åbo, viste de Svenske sig til Lands og til Søs, og lod tydeligen forstaa, at de danske Stater vare Maalet for denne Væbning. Bedragerske Indbydelser bleve udstrøede iblandt Norges Indbyggere, forat forføre dem til at frafalde Forbindelsen med Danmark og at svigte deres Troskab mod Kongen.

Normandens Troskab blev urokkelig og han foragtede Svenskens falske Tilbud. Da Anvendelsen af Sveriges Rustninger blev udsat, fremkom Regjeringen med Tilbud om Forening, og æskede Sikkerhed for, at intet Angreb skulde fra Danmark eller Norge foretages mod Sverige, naar Tropperne derfra afsendtes, for at tilbagevinde Pommern.

Tilbudene bleve afviste som unødvendige, fordi den gode Forstaaelse, der herskede imellem begge Stater, sikrede godt Naboskab, og Forsikring blev given, at Kongen ikke var sindet at angribe Sverige fra nogen Deel af sine Stater.

Ikke længe derefter undsaa det svenske Hof sig ikke ved at lade i en af dets Gesandt, den 10de December 1812, indgiven Note tilbyde Danmark nøje Forening og Alliance, imod at afstaa Kongeriget Norge, hvorfor til Erstatning blev tilbudt svensk Pommern og en Sum Penge.

Et saa uhørt Forlangende blev afviist paa en med Hs. Maj.'s Værdighed og Allerhøjstsammes ømme Kjærlighed for sine norske Undersaatter overensstemmende Maade, og med et Maadehold, som et saa oprørende Forslag ikke gav Anledning til.

Ved en Note fra den svenske Gesandt af 2den Januar d. A. blev dette Forlangende tilbagekaldt og erklæret at skulle ansees som om det ikke havde fundet Sted. Hs. M. smigrede sig nu med, at den svenske Regjering havde selv følt det Fornærmende, der laa i det gjorte Skridt, og at den havde alvorlig frafaldet en ligesaa urimelig, som ubillig Paastand. Men det varede ikke længe, førend den svenske Gesandt, i sit Hofs og dets Allieredes Navn, atter opfordrede Danmark til at afstaa Norge til Sverige og at gjøre Fred med England.

Endelig lod den svenske Kronprinds, sidstleden 30te Marts, forekalde den kongelige chargé d'affaires, Grev Baudissin, for at erklære ham i Overværelse af den svenske Statsminister, Grev Engestrøm: „at dersom Kongen ikke bestemte sig til at tilkjendegive sin Vilje at tiltræde den nordiske Alliance, skulde Fiendtlighederne fra svensk Side mod de danske Stater begynde mellem den 15de og 20de April, og Angrebet foretages paa tre Punkter."

Ved denne Lejlighed gjentog Thronfølgeren i Sverige de samme Tilbud om Erstatning for Norges Afstaaelse, som forhen vare levne gjorte. Intet var for kostbart at tilbyde af saadanne Stæler og Lande, som Sverige og dets Allierede agtede at bemestre ig. Stæderne Hamburg, Lübeck og hele Kysten langs Nordøen skulde forenes med det danske Monarki. De hertugelige mekenburgske Lande bleve ligesa rundeligen tilbudte, hvorimod de egjerende fyrstelige Familjer andetsteds skulde faa Erstatning. Til 'aastanden om Norges Afstaaelse føjede man stedse den Forikring, at Sveriges Allierede havde tilsagt Samme Besiddelsen af ette Kongerige. Sverige havde altsaa under den med Danmark estaaende Fred henvendt sig til dette sidste Riges Fiender, for at ikre sig deres Medvirkning til at berøve Kongen hvad han med len fuldkomneste Ret besidder. Der kan ikke tænkes et mere afgjørende Skridt til Fredsbrud.

Hs. Maj. Kongen, urokkeligen bestemt til ikke at afstaa nogen Deel af Kongeriget Norge, og ikke agtende Kronprindsens Trudler — hvilke i saa bestemte Udtryk vare at anse som en Krigsrklæring fra den Regjering, hvis Foretagender bestyres af Ham, — lod i et Svar, som den 10de April blev givet til den hervæende svenske chargé d'affaires, gjentage, at Allerhøjstsamme ikke ar sindet at udvide sine Stater paa tilgrændsende Landes og retnæssige Fyrsters Bekostning, og heller ikke at bortbytte sine norke Undersaatter imod Fremmede, over hvilke Kongen af Sverige lesuden ikke var berettiget at disponere.

Endskjønt den anførte Erklæring kunde med Grund ansees som en Krigserklæring, holdt Hs. Maj. dog endnu for at burde heller anse den som en Virkning af Prindsens heftige Karakteer og hans umaadelige Attraa efterat forene Norge med det Rige,

som han er valgt til engang at regjere, end at tillægge Kongen af Sverige og den svenske Regjering virkelig fiendtlige Hensigter imod de danske Stater, hvilke ikke synes at stemme med Sveriges og dets Allieredes sande Interesse.

Men der forløb kun faa Dage, inden den svenske chargé d'affaires, — efterat have ført Klage over, at svenske Kanonslupper, som imedens en engelsk Konvoj sejlede igjennem Sundet, havde lagt sig imellem denne og Kronborg Fæstning, vare blevne beskudte fra denne, og at have erklæret, at, ifald den Officier, der havde befalet at løse Skuddet, ikke blev stillet for en Krigsret, saa var det ham paalagt at forlade Kjøbenhavn; — tilkjendegav ved en officiel Note, at han havde erholdt Befaling at forlange Rejsepas, samt at det var tilkjendegivet Grev Baudissin, at han ikke maatte længer opholde sig i Stockholm, fordi han af det svenske Hof ikke længer var anerkjendt i Egenskab af kongl. dansk chargé d'affaires.

Da den svenske chargé d'affaires anholdt om Rejsepas, forelagde han tillige de endelige Vilkaar, som efter den svenske Kronprindses Vilje skulde lægges til Grund for Underhandlingen imellem begge Hoffer, og hvilke lyde som følger:

Endskjønt Rusland og England ikke have gjort noget Skridt hos Kongen (af Sverige) til Bedste for Danmark, vil Hs. Maj. dog, — i Betragtning af Øjeblikkets Vigtighed, og den uomgjængelige Nødvendighed saa meget muligt at forkorte de mødende Vanskeligheder, — kunne samtykke i, paa efterfølgende Vilkaar at begynde Underhandlinger med Hoffet i Kjøbenhavn, for at opfylde de Betingelser, der ere fastsatte i Traktaten imellem Sverige, Rusland og Storbritannien."

Basis. „Norges Afstaaelse til Sverige, som strax sætter sig i Besiddelse deraf paa følgende Vilkaar:

„Sverige frasiger sig alle sine Fordringer til Danmark, som kunne beløbe sig til een Million Hamb. Rigsd."

„Forpligtelse inden eet Aars Forløb at udbetale til Danmark den Sum af to Millioner svenske Rigsdaler, hvoraf den ene Million ved Ratifikationernes Udvexling."

„Forpligtelse paa Sveriges Side, saalænge indtil Danmark har faaet Skadeslösholdelse af lige Værd for Afstaaelsen af Norge, at holde fuldtalligt paa Fastlandet et Korps af 35,000 Mand i det Mindste."

„Sverige vil blot af Agt for England og Rusland ikke gjöre nogen Vanskelighed i at lade Pommern indbefattes i denne Skadeslösholdelse."

En anden Maade at kunne gjöre Ende paa de nuværende Stridigheder.

Basis. „Norges Afstaaelse til Sverige. Naar Traktaten derom sluttes, tages Trondhjems Stift i Besiddelse."

„Fæstningerne Kongsvinger og Frederikshald overgives til Hs. Maj. Kongen af Sverige, eller disse Fæstninger slöjfes."

„Den danske Armee forener sig med den svenske, for at kaste de Franske tilbage paa Rhinens venstre Bred, og for at skaffe Danmark en Skadeslösholdelse, der har lige Værd med Norge."

„Fra det Øjeblik, denne Skadesløsholdelse antages af Danmark, skulde Syerige tage Resten af Norge i Besiddelse."

Derpaa følger i den Publikation, her meddeles et Brudstykke af Grev Engestrøms Afskedsnote af 18de April til den dansknorske chargé d'affaires, hvori forekommer, at da Hs. svenske Maj. ikke længer kan „tvivle om, at det Kjöbenhavnske Kabinet undslaar sig for at antage den eneste Basis, fra hvilken Hs. M., ifölge sine højtidelige og meest bestemte Traktater med Storbritannien og Rusland, har besluttet ikke at afvige, og at det ikke vil indlade sig i nogen Underhandling, der sigter til at iværksætte, selv til Danmarks Tilfredshed, de bemeldte Traktaters Bestemmelser: saa har Hs. M. befalet sin chargé d'aff. i Kbhvn., at erklære, at, da alt Haab om at gjöre Ende paa de nuværende Stridigheder imellem begge Hoffer synes fra nu af at være forsvundet, saa havde han Ordre at forlange Pas."

Efter endeel Klager over at fiendtlige Krigsskibe erholdt Adgang til svenske Havne og Tilladelse til Fiendtligheder imod det danske Flag under den svenske Kyst, samt til at indbringe og sælge danske Priser i svenske Havne, og over at den danske Konsul blev i Maj tvungen til at forlade Gothenborg, vedbliver Fremstillingen:

„Men da den engelske Regjering formelig erklærede ikke at ville indlade sig i nogen Underhandling, uden i Forbindelse med sine Allierede, og paa Vilkaar, at Kongeriget Norge afstaaes til Sverige, om endog andre Øjemeds Opnaaelse derved skulde forfejles; saa kunde Hs. Maj. ikke længer se Sig istand til at vedligeholde Fred med en Regjering, der har forbundet sig med England, — den danske Nations uforsonlige Fiende, — for med Sammes Bistand at forskaffe sig Besiddelsen af Kongeriget Norge.

Denne troløse Forbindelse er allerede et fuldkomment Fredsbrud fra Sveriges Side, hvorfra Krigen imod Norge allerede fra dette Aars Begyndelse føres paa den grusomste Maade, ikke ved Vaabens Magt, men derved, at man i Forening med England hindrer Korntilførselen til Norge, i Haab om, at de kjække Normænd, hvis Troskab imod Kongen ingen Löfter, Tillokkelser eller Tilbud have kunnet gjøre vaklende, skulle, ved at føle Hungersnødens Piinsler, tvinges til Underkastelse. Norges tapre Mænd, sikrede ved eget Mod, ved Eendrægtighed og ved Hengivenhed for Konge og

Fødeland, imod Overfald af fiendtlig Overmagt, skulde svækkes ved Hunger, skulde fristes til Utroskab, ved at se deres Huustroer og Børn, deres udlevede Fædre, der ej med Sværdet i Haanden kunne hævne Fornærmelser imod hele Folket, mangle Livets første Fornødenhed, Brødet, hvortil deres Konge, deres dem saa hulde Fader, rundeligen har afsendt det nødvendige Korn. Men en stor Deel af de dermed ladede Skibe ere af engelske Krydsere indbragte til svenske Havne, hvor de, saavelsom andre danske Skibe, der, uden at være opbragte af Fienden, have anløbet nogen Havn i Sverige, bleve tilbageholdte, naar Ladningerne bestode i Korn, bestemt til Norge, under det Paaskud, at Kornudførselen fra Sverige var forbudt.

Hvad der senere er foregaaet, hvorledes Sverige paa meer end een Maade har brudt Freden med Danmark og Norge, viser den under 3die Septb. udkomne Deklaration."

Bilag VI.

Freds-Traktat (forsaavidt Norge betræffer) imellem Danmark og Sverige, sluttet i Kiel den 14de Januar 1814.

(Bladet „Tiden," 10de Marts 1814).

4de Art. H. M. Kongen af Danmark frasiger Sig saavel for Sig Selv som Sine Efterfølgere til Thronen og til Kongeriget Danmark, uigjenkaldeligen og for bestandig til Fordeel for H. M. Kongen af Sverige og for Hs. Efterfølgere til Thronen og Kongeriget Sverige alle sine Rettigheder og Adkomster til Kongeriget Norge, nemlig til de her opregnede Bispedømmer og Stifter: Kristianssand, Bergen, Aggershuus og Trondhjem med Nordlandene og Finmarken, lige indtil Grændsen af det russiske Rige.

Disse Bispedømmer, Stifter og Provindser, der udgjøre hele Kongeriget Norge, tilligemed alle Indvaanere, Byer, Havne, Fæstninger, Landsbyer og Øer paa alle Kyster af dette Kongerige saavel som de tilhörende Besiddelser — Grønland, Færøerne og Island ikke deri indbegrebne — ligesom alle Forrettigheder, Rettigheder og Fordele, skulle for Fremtiden tilhöre Hs. Maj. Kongen af Sverige med fuld Ejendomsret og Souverænitet, og danne et Kongerige, forenet med det svenske.

Til den Ende lover og forpligter Hs. Maj. Kongen af Danmark Sig paa den højtideligste og meest forbindende Maade, saavel for Sig, som for Sine Efterfølgere og for hele Kongeriget Danmark, til aldrig at gjøre nogen direkte eller indirekte Fordring paa Kongeriget Norge, eller paa nogen af dets Bispedömmer, Stifter, Øer og Landstrækninger, hvis Indbyggere Alle ere, ved og i Kraft af nærværende Afstaaelse, løste fra den Hyldings- og Troskabs-Ed, som de have svoret Kongen og Danmarks Krone.

5te Art. Hs. Maj. Kongen af Sverige forpligter Sig, paa den formeligste og meest forbindende Maade, til at lade Indvaanerne af Kongeriget Norge og dets tilhørende Dele beholde Nydelsen af deres Love, Fritagelser, Rettigheder, Friheder og Privilegier, saadanne, som de ere for nærværende Tid.

6te Art. Da det hele Beløb af det danske Monarkis Gjeld hæfter ligesaavel paa Kongeriget Norge, som paa de øvrige Dele af Staten, saa forbinder Hs. Maj., Kongen af Sverige, Sig i Sin Egenskab af Kongeriget Norges Souveræn, til at paatage Sig en Deel af Samme, der svarer til Norges Folkemængde og Indtægtskilder i Forhold til Danmarks.

Ved offentlig Gjeld forstaaes den, som Danmark har gjort saavel i Udlandet, som indenrigs. Denne sidste bestaar i kongelige og Stats-Obligationer og i Massen af Banko-Sedler og andre repræsentative Papirer, udgivne i Følge kongelig Autorisation, som nu findes i Omløb i de to Kongeriger.

Det nøjagtige Beløb af denne Gjeld den 1ste Januar Aar 1814 skal bestemmes ved Kommissarier, som begge Regjeringer til den Ende skulle udnævne, for at gjøre en rigtig Fordeling af Samme, grundet paa Norges og Danmarks gjensidige Folkemængde og Indtægtskilder. Disse Kommissarier skulle samles i Kjøbenhavn inden een Maaned efter Udvexlingen af nærværende Traktats Ratifikationer. De skulle saa hastigt som muligt ende deres Arbejde, og i det Seneste inden Udgangen af dette Aar.

Dog maa derved forstaaes, at Hs. Maj. Kongen af Sverige, i Sin Egenskab af Kongeriget Norges Souveræn, ikke skal tage Deel i Garantien af anden Gjeld, end den, som her ovenfor er omtalt, der tilhører Kongeriget Danmark i Almindelighed, og til hvis Afbetaling alle Dele af dette Kongerige før Norges Aftrædelse burde bidrage.

7de og 8de Art. angaa Overdragelsen af svensk Pommern og Øen Rygen med lignende Garantier for Indbyggerne; 9de Art. Oplagsretten for britiske Varer i Stralsund; 10de Overtagelsen af Pommerns Gjeld; 11te Erkjendelsen af svenske Dotationer i Pommern og paa Rygen.

12te Art. Hs. Maj. Kongen af Danmark og Hs. Maj. Kongen af Sverige forpligte Sig gjensidigen paa det højtideligste til aldrig at afvige i Henseende til Anvendelsen af Midler, henlagte til milde Stiftelser eller til offentlig Brug, fra den oprindelige Bestemmelse, der er dem givne i de Lande, de have erhvervet ifølge nærværende Traktat, nemlig Kongeriget Norge og Hertugdømmet svensk Pommern med deres gjensidig tilhørende Dele.

Hs. Maj. Kongen ef Sverige lover, ifølge af denne almindelige indgangne Forpligtelse, at vedligeholde det i Norge stiftede Univer-

sitet, ligesom Hs. Maj. Kongen af Danmark forbinder Sig til at vedligeholde Universitetet i Greifswald.

De offentlige Embedsmænds Lønninger, saavel i Norge som i Pommern, skulle udredes af den erhvervende Magt, at regne fra den første Dag af det Kvartal, i hvilket Besættelsen af det ene eller det andet Land skal være iværksat.

De tvende høje kontraherende Parter skulle lade de Pensionister, der ere bosatte i Norge eller Pommern, beholde de Pensioner, som af deres forrige Regjeringer ere blevne dem tilstaaede, uden Fradrag eller nogen Forandring.

13de Art. Da Hs. Maj. Kongen af Sverige vil, forsaavidt det beror paa Ham, bidrage til, at Hs. Maj. Kongen af Danmark erholder Skadesløsholdelse for Afstaaelsen af Kongeriget Norge, og da Hs. svenske Maj. nylig har givet en tydelig Prøve paa dette Sindelag ved Afstaaelsen af svensk Pommern og Øen Rygen, saa forpligter han Sig til at anvende Sine bona officia hos Sine Allierede, ligesom de Midler, der ere i Hans Magt, for ved en almindelig Fred fremdeles at forskaffe Hs. Maj. Kongen af Danmark passende Skadesløsholdelse for Kongeriget Norge.

De mellemfølgende §§ fastsætte hurtigst Meddelelse af Freden til Generalerne, Fiendtlighedernes Ophør, Erstatning af muligtviis i Mellemtiden tilføjet Skade, Ophør af alle tvungne Leverancer, Ophævelse af Beslag paa Ejendom, Kommissærers Udnævnelse til at overlevere og modtage de befæstede Pladse og afstaaede Lande, Regler for Disses Rømning, navnlig at Pommern og Rygen skulle rømmes af de svenske Tropper, naar Fæstningerne Frederikshald, Frederiksstad, Kongsvinger og Agershuus ere blevne besatte af svenske Tropper.

16de Art. For at lette Udførelsen af den foregaaende Artikel, forpligte Hs. Maj. Kongen af Danmark og Hs. Maj. Kongen af Sverrig sig gjensidigen, paa den meest forbindende Maade, til strax efter nærværende Traktats Underskrift at udstede Proklamationer til Indvaanerne af de fra begge Sider afstaaede Lande, som underrette dem om den Forandring, som er foregaaet i deres Stilling, løse dem fra deres Troskabs-Ed, og indbyde dem til med Rolighed at modtage deres nye Souveræners Tropper, som maatte komme ind i deres Land. De tvende høje kontraherende Parter skulle til samme Tid give de fornødne Befalinger til de gjensidige saavel militære som civile Autoriteter, med Hensyn til Overleverelsen af Fæstningerne og de faste Pladse, af Arsenalerne eller andre militære Etablissementer af hvilketsomhelst Navn eller Egenskab; ligeledes af Kronens Ejendomme og Tilliggender uden nogen Undtagelse, og saaledes, at det afstaaede Land gaar roligen og ganske over under den nye Souveræns Herredømme. De høje kontraherende Parter skulle umiddelbar tilbagekalde fra de afstaaede Lande deres Gene-

-Guvernører og andre offentlige ikke indfødte Embedsmænd, som ;e ville beslutte sig til, at forblive under den nye Regjering, og ılle i Almindelighed tage de mest passende Forholds-Regler, som ıa i deres Magt, for at forekomme al Forhaling i Udførelsen, og ud paa Bestemmelserne i nærværende Traktat.

§§ 17, 18 og 19 fastsætte Krigsfangernes Udvexling en masse, ›hævelse af Embargo, og Kongen af Sveriges Frasigelse af Reklaıtioner af danske Kaperopbringelser.

20de Art. De Norske, der for nærværende Tid befinde sig i ınmark, og omvendt, de Danske i Norge, saavelsom de Pomeraır, der befinde sig i Sverige, og de Svenske i Pommern, skulle ve fuld Frihed til at vende tilbage til deres Fødeland, og at ıde over deres rørlige og urørlige Gods uden at betale nogen lførselstold eller Afgivt, der i denne Henseende maatte være abuden.

De tvende høje Magters Undersaatter, der ere bosatte i et af to Lande, i Norge eller Danmark, skulle have fuldkommen Frid at bosætte sig i det andet inden et Tidsrum af sex Aar, at ;ne fra den Dag, da Udvexlingen af nærværende Traktats Ratiationer skeer, og skulle forpligtes til i ovennævnte Tidsrum at lge eller afhænde deres Ejendom til en Undersaat af den Magt, is Stater de ønske at forlade.

Art. 21—25 angaa Udleverelsen af Dokumenter, Karter o. s. v., vat Gjelds Afbetaling, Afslutningen af en Handelstraktat efter et rs Forløb, fri Tilbageflytning af Krigsmaterialier, Marine- og ketfartøjer, fri Postkommunikation over Pommern og Ophævelse Bestemmelsen i Traktaten til Jønkøping om den norske Postgang ;nnem Sverige.

26de Art. Enhver Embedsmand i Norge, han være dansk eller rsk, skal uden Vanskelighed erholde sin Afsked, dersom han søer den inden et Aar efter nærværende Traktats Ratifikation. Denne ·tikel er ligeledes anvendelig paa de Norske, der ere ansatte i ınmark, og de skulle ikke udsættes for nogenslags Forfølgelse ler Bebrejdelse for at have søgt Samme.

Traktaten slutter med 2 Artikler, der bekræfte de ældre Fredsıtninger og fastsætte Ratifikationsudvexlingen til at foregaa i Kjøınhavn senest inden 4 Uger.

Bilag VII.

ongeligt aabent Brev, angaaende Norges Afstaaelse til Sverige, udstedt den 24de Januar 1814.

(Bladet „Tiden," 24de Februar 1814).

Vi Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de

Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Oldenborg og Pommern, Fyrste til Rygen, gjøre vitterligt: At da Vi under mange og haarde sammenstødende Omstændigheder for Vort Monarki, have, for at gjenoprette Fred i Norden, og for at afværge fra Kongeriget Norge en det overhængende Hungersnød, ved Freds-Traktat af 14de i denne Maaned frasagt Os, saavel for Os Selv, som for Vore Efterfølgere til Danmarks Throne og Kongerige, til Fordeel for Hs. Maj. Kongen af Sverrig og Hans Efterfølgere til Sverrigs Throne og Kongerige, alle Vore Rettigheder og Adkomster til bemeldte Kongerige Norge; saa have Vi ved samme Fredstraktat afløst, ligesom Vi og ved dette Vort aabne Brev afløse alle Norges Indbyggere i Almindelighed, og Enhver af dem især, fra den Hyldings- og Troskabs-Ed, de, som Undersaatter i Almindelighed, eller som Embedsmænd i Særdeleshed, Enhver i sin Stilling, civil eller militær, gejstlig eller verdslig, til Os have aflagt; hvorhos Vi paa Grund af, og i Overeensstemmelse med Traktatens 16de Artikel indbyde dem alle til, med Orden og Rolighed at gaa over til den nye Regjering, som paa den mest forbindende Maade har forpligtet sig til, at lade Norges Indvaanere beholde og nyde deres Love, Fritagelser, Rettigheder, Friheder og Privilegier, saadanne som de for nærværende Tid ere.

Middelfart, den 18de Januar 1814.

Frederik R.

N. Rosenkrantz.

Bilag VIII.

Aabent Brev fra Norges Regent, Prinds Kristian Frederik, angaaende Rigets nærværende Stilling og tilkommende Regjeringsforfatning.

(Bladet „Tiden," 24de Februar 1814).

Jeg Kristian Frederik, Norges Regent, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg; Gjør vitterligt: At det norske Folk, løst fra sin Ed til den stormægtigste høјbaarne Fyrste, Frederik den Sjette, Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, og saaledes gjengivet et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsforfatning, lydeligen og eendrægtigen har ytret sin bestemte Vilje til ikke at samtykke i nogen Underkastelse under Sveriges Konge, men derimod til at hævde og forsvare sin Uafhængighed og Selvstændighed. Odelsbaaren til Norges Throne og bestemt i denne Stund til at staa i Spidsen for et trofast og tappert Folk, følger Jeg villigen dette hellige Kald og anseer det for min første Pligt af yderste Evne at

virke for det norske Folks Frihed og Sikkerhed. Som Rigets Regent, hvilken Titel Jeg antager, med alle Rettigheder og med den Myndighed, som Hs. Maj. Kong Frederik den Sjette har frasagt Sig, og som Nationen vil forlene Mig for i Farens og Trængselens Stund at afvende Uorden og Fordærvelse fra Landet, skal Min oprigtigste Bestræbelse være at vedligeholde Freden med alle de Magter, som ikke krænke det norske Folks Rettigheder.

Af Nationen valgte oplyste Mænd skulle samles den 10de April førstkommende i Ejdsvold i Aggershuus Amt, for at antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Frihed og Statens Tarv.

Gud, den Allerhøjeste! vil velsigne og beskytte en retfærdig Sag og et samdrægtigt Folks Anstrængelser imod fremmed Undertrykkelse, der altid var og skal være ubekjendt i gamle Norge.

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19de Februar 1814.

Kristian Frederik.

v. Holten.

Bilag IX.

(Bladet „Tiden," 25de Februar 1814).

„Kundgjörelse.

Normænd! Kundbart er det for Eder, at Hans Majestæt Kong Frederik den Sjette, uagtet sin Kjærlighed til det norske Folk, som Vi taknemmeligen erkjende, nødtes til, ved den svenske Regjerings Rænker, understöttede af talrige Hære, at frasige sig sin Ret til Norges Throne. Med Harme have I erfaret, at I ere overgivne til en Regjering, der har viist Eder den Foragt, at tro, ved søde Ord og tomme Løfter at kunne lokke Eder til Utroskab imod Eders Konge, ligesom den og har udøvet det aabenbare Fiendskab, midt under Freden at ville udhungre Eder, for ved dette umenneskelige Middel at rokke det Mod, som den vidste ellers at være urokkeligt; og nu tiltror den Eder den Svaghed, godvilligen at ville underkaste Eder det svenske Aag og samme Ulykker, som Sveriges Sønner nu maa taale, for en Udlændings Herskesyge og fremmede Penge at stride i fremmed Land.

Dog det frie norske Folk kan selv bestemme sin Skjæbne.

Sværger at ville hævde Norges Selvstændighed; kræver Gud, den Almægtige, til Vidne paa Eders Eds Oprigtighed; og nedbeder Himmelens Velsignelse over Eders elskede Fædreland!

Det er Guds Styrelse, trofaste Normænd! at Jeg, Norges Thrones Odelsbaarne, i denne Stund er midt iblandt Eder; nu kunne I vorde reddede ved den Samdrægtighed, som luer i Eders Barm.

Jeg har hørt Folkets lydelige Stemme for Uafhængighed, for

djærv og ubetinget Modstand imod fremmed Vold; dette er Kald nok for Mig, der besjæles af varm Følelse for Norges Held og Hæder, til at forblive iblandt dette trofaste Folk, naar det gjælder dets Selvstændighed, og saalænge Min Stilling kan bidrage til at vedligeholde Orden og Rolighed iblandt Normænd.

Af Forsynet bestemt til i denne Stund at styre Riget skal Jeg med kraftig Haand, uden at ænse Farer eller Møje, værne om Norges Sikkerhed og holde Lovene i Hævd.

En Samling af Nationens selvvalgte oplyste Mænd skal dernæst, ved med Viisdom og Samdrægtighed at bestemme en Regjeringsform for Norge, give denne Stat fornyet Kraft imod aabenbare og hemmelige Fiender, og af dens Bestemmelse vil det afhænge, om Jeg fremdeles skal rygte det Hverv, hvortil Nationens Ønske i denne Stund kalder Mig.

Elskede norske Folk! Mange Prøver har Jeg allerede modtaget paa Eders Kjærlighed og Tillid. Blandt Eder vil Jeg stedse finde Mig glad og tryg. Fred og derved oplivede Næringsveje og Velstandskilder vil Jeg stræbe at erhverve, og ingen Idræt være Mig vigtigere, end at afvende Krigens Plager fra Norge. Kun naar Voldsmænd krænke Rigets Frihed og Selvstændighed, da skulle de føle, at der bor Kraft i Normandens Arm til at hævne Forurettelser, og Mod i hans høje Sjæl til at foretrække Død for Underkastelse.

Kummer og Trængsler ville Vi tilsammen frejdigen gaa imøde, hvis uforsonlige Fiender ikke ville unde Riget Ro; men inden Vore Grændser skal herske Eendrægtighed og Fædrelandssind til villigen at opofre Alt, for at hævde det gamle Norges Ære og atter at hæve det til sin fordums Glands: da skulle engang Vore forenede Bestræbelser, velsignede af Gud, den Almægtige, krones med et heldigt Udfald, og Norge skal afgive et nyt Beviis paa den Sandhed: at et Folk er uovervindeligt, som frygter Gud og føler varmt for Fædrelandet.

Regentskabet i Norge, Kristiania den 19de Februar 1814.

Kristian Frederik.

v. Holten.

Bilag X.

Cirkulærer. (Af samme Dato).

1) Til Biskopperne.

„Den bedste Begyndelse til Alting er at begynde med Gud. Fra ham kommer Velsignelse, naar Vi gjøre hvad Ret er.

Norges Folk bør samles i Guds Templer og der igjennem Religionslærernes Mund erfare, at Hans Majestæt, Kong Frederik den

Sjette, har løst Folket af sin Troskabs-Ed ved at overdrage sine Rettigheder til Sveriges Konge, men at det norske Folk, gjengivet Folkenes oprindelige Ret til selv at bestemme deres Regjeringsforfatning, nu ved Samdrægtighed kan hævde sin Selvstændighed; saa og, at Jeg, Norges Thrones Odelsbaarne, kaldet ved Nationens tillidsfulde Ønske, har lovet at forblive iblandt dette tro Folk, for som dets Regent at værne om Statens Sikkerhed, Orden og Rolighed.

Naar efter en kort, men kraftfuld, Indledningstale Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar 1814 og vedlagte Mit aabne Brev af 19de Februar med Kundgjørelse ere oplæste, skal Folket opfordres til at aflægge følgende højtidelige Ed: „Sværge I at hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland?“ hvilket med opløftede Fingre besvares med: „Det sværge vi, saa sandt hjælpe os Gud og hans hellige Ord!“

Dernæst skal Præsten oplæse den af Biskoppen ham meddelte anbefalede Bøn og nedbede Himmelens Velsignelse over det norske Folk; thi denne højtidelige Handling skal foretages til Guds Ære, og Dagen, paa hvilken den iværksættes, skal ansees som en Bededag i hele Riget; hvis Aarsag en passende Prædiken holdes efter Edens Aflæggelse over Texten: Davids Psalmer 62, 8—9.

De tilstedeværende Øvrighedspersoner og Embedsmænd samt 12 af Menighedens agtværdigste Mænd skulle tilligemed Præsten underskrive et Vidnesbyrd om, at N. N. Menigheds Indvaanere have med Fædrelandssind aflagt denne Ed. Dette sendes in duplo igjennem Biskoppen, for at bevares i Rigets Arkiv. Tillige underskrives en Adresse til Mig, Norges Regent, af de samme Personer, hvilken nedlægges i Min Haand; thi denne skal, efter foregaaende og samme Dag i Kirken efter Gudstjenesten foretaget Valg af tvende iblandt Menighedens bosatte civile, gejstlige eller militære Embedsmænd, Brugsejere, Jorddrotter eller Gaardbrugere af over 25 Aars Alder indeholde Fuldmagt for tvende af Menighedens, som ovenfor sagt, dertil valgte Mænd, at overbringe Samme, og paa Folkets Vegne at møde og stemme ved den berammede Forsamling af Nationens udvalgte Mænd. Disse tvende Mænd, hvoraf den ene skal være af Bondestanden, begive sig inden den af Amtet nærmere bestemte Tid til det Sted midt i Amtet, som tillige af Amtmanden bestemmes, for, samlede med de øvrige Menigheders Afsendte, at vælge tre af Amtets meest oplyste Mænd at møde i Ejdsvold, for, saaledes som mit aabne Brev af 19de Februar fastsætter, at bestemme og paa Nationens Vegne at antage Kongeriget Norges Regjeringsform. Disse trende Udvalgte skulle medbringe deres egen Menigheds og samtlige Amtets øvrige Menigheders Adresser, og overlevere dem i Regentens Haand som Fuldmagt for deres eget Valg og til Bevaring i Rigets Arkiv.

I Byerne skal ligeledes hver Menighed vælge tvende iblandt deres bosatte civile, gejstlige eller militære Embedsmænd og Borgere over 25 Aars Alder, og disse valgte Mænd, fra Byens forskjellige Menigheder, igjen een udvalgt Mand til Forsamlingen, i Anledning af Regjeringsformens Bestemmelse; af Stiftstæderne: Kristiania, Kristianssand og Trondhjem udvælges tvende og af Bergen fire, og i de øvrige Byer, hvor der kun er een Menighed, kan Valget, som altid skeer ved Stemmefleerhed iblandt de Stemmeberettigede, strax foretages paa den ene Borger, som Byen haver at deputere, og som lige med hvad der for Menighederne paa Landet er bestemt, har at overbringe Adressen til Regenten, hvilken ogsaa bør indeholde de af Byerne Udvalgtes Fuldmagt.

De fornødne Exemplarer af Mit aabne Brev af 19de Februar og af Kundgjørelsen til Folket tilstilles D. Hhed, som haver at omsende dem direkte til samtlige Præster med Befaling til Enhver, ved Bekjendtgjørelse fra Prædikestolen en Søn- eller Hverken-Dag strax efter Modtagelsen at tilsige samtlige, efter det Ovenanførte, stemmeberettigede Indvaanere næste Fredag til højtidelig Bededags Holdelse i Guds Huus.

Jeg stoler ved denne, som ved alle Lejligheder paa Præsteskabets gavnlige Indflydelse paa Almuen til at opflamme dens varme Følelser for Fædrelandets den gode Sag."

Regentskabet i Norge o. s. v.

---

2) Til Overövrighederne.

„Herr N. N. modtager herved fuldstændig Underretning om Rigets nærværende Stilling formedelst Hans Majestæt Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar, som løser det norske Folk fra sin Troskabsed, og ved Mit aabne Brev af 19de Februar, som hævder det norske Folks Rettigheder og erklærer Min bestemte Vilje, som for Tiden dets Regent, at være dets Forsvarer og at opretholde Orden og Rolighed i Landet. Samtlige disse Aktstykker bringes til Deres Undergivnes Kundskab; ligeledes tjener vedlagte Reskript til Biskopperne til Deres Underretning og Efterlevelse, forsaavidt de civile Embedsmænd angaar, og venter Jeg, at disse, hvor de kunne være tilstede, foregaa Folket med et følgeværdigt Exempel paa Fædrelandskjærlighed. De Øvrighedspersoner eller Embedsmænd, som ej kunne være nærværende ved denne Lejlighed, og ej underskrive nogen Adresse, indsende deres Ed underskreven til Mig, Rigets Regent.

De ikke norsk fødte civile, gejstlige eller militære Embedsmænd, som ikke ville bestemme sig til at tjene Norges Sag, men i Følge det kongelige danske Kancellis Bekjendtgjørelse af 5te

Februar 1814 foretrække at vende tilbage til Danmark, kunne strax nedlægge deres Embeder i Mine Hænder; eller hvis de, førend de bestemme sig til at blive i norsk Tjeneste, holde det for Pligt at søge deres Afsked fra Hans danske Majestæt, da skulle de ej være forbundne til at aflægge deres Ed til Norges Sag, men kun indsende en skrivtlig Forsikring at ville, indtil de blive afløste fra deres Poster, forvalte disse saaledes, som de kunne forsvare det for Gud og deres Samvittighed og efter de gjældende Love.

Hr. N. N. vilde iagttage, at Præsterne uopholdeligen og hver især direkte meddeles den i Reskripterne til Biskopperne benævnte Bestemmelse om Stedet og Tiden, hvor og naar de af Menighederne valgte Mænd skulle møde, hvilket naturligviis bestemmes til det bekvemmeste Sted, saavidt muligt midt i Amtet, og hvad Tiden angaar med Hensyn til den Tid, de længst fraværende Menigheders Afsendte, uagtet den hurtigste Befordring med Friskyds, nødvendigen behøve at naa til Samlingsstedet. Ved denne Samling maa N. N. selv være tilstede og forestaa det befalede nærmere Valg af tre udvalgte oplyste Mænd, hvoriblandt i det Mindste een af Bondestanden, som for hvert Amt bør møde i Ejdsvold udi Agershuus Amt den 10de April førstkommende.

Angaaende dette Valg og videre Forhandling ved Mødet forfattes et Vidnesbyrd, som underskrives af N. N. og samtlige tilstedeværende Valgmænd, og som stiles til Regenten, indeholdende tillige Fuldmagt for de udvalgte trende Mænd til at møde ved Forsamlingen, der skal fastsætte Kongeriget Norges Regjeringsform.

Jeg stoler ved denne vigtige, som ved alle Lejligheder paa den civile Øvrigheds gode Vilje til at fremme Alt hvad der kan tjene til Fædrelandets Tarv og en god og fornuftig Stemnings Udbredelse og Vedligeholdelse.

Regentskabet o. s. v."

---

3) *Til Landetaten.*

Vaabenbrødre! Jeg, Norges Regent og Hærfører, underretter N. N. om Rigets nærværende Stilling, hvilken bør kjendes af samtlige Fædrelands-Forsvarere. Hans Majestæt Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar løser det norske Folk og Armeen fra sin Troskabsed imod Højstsamme, og Mit aabne Brev af 19de Februar paataler det norske Folks Rettigheder til selv at bestemme sin Fremtids Skjæbne, at give sig en Regjeringsform; og i denne, som i Min Kundgjørelse til Folket og Norges Krigere ytrer Jeg Min bestemte Vilje, i Spidsen for et kjækt Folk som dets Regent at forsvare Norges Selvstændighed, samt at haandhæve Rolighed og Orden i Landet.

Samtlige disse Aktstykker skulle højtideligen af den højstkom-

manderende Officeer i en formeret Kreds af hver forsamlet Bataljon, Eskadron eller Division forelæses, og efterat Min Kundgjørelse til Slutning er oplæst, skal med 3 opløftede Fingre af den højre Haand, og med de Ord: „Saasandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord!" Eden aflægges, der forinden tydeligen fremsiges for Forsamlingen saaledes: „Sværge I at hævde Norges Selvstændighed og at ofre Liv og Blod for det elskede Fædreland?" Hvornæst Handlingen sluttes med et trende Gange 3 gjentaget Hurra for Norge, dets Regent og Norges kjække Forsvarere.

Derefter foranstaltes af samtlige under Vaaben værende Regimenter, Bataljoner eller Eskadroner, at der af hver Division eller Eskadron udvælges tvende Valgmænd, een indfødt Officeer og een Mand af Underklasserne, der tillige er Gaardejer og over 25 Aar gammel, hvilke Valgmænd skulle samles hos Regiments- eller Korps-Chefen, og udvælge tvende Krigere, een Officeer og een Mand af Underklasserne til paa Regimentets eller Korpsets Vegne at møde til den nærmere bestemmende Tid i Forsamlingen, som i Følge Mit aabne Brev er bestemt at skulle samles den 10de April førstkommende i Ejdsvold udi Agershuus Amt, for at fastsætte og paa Nationens Vegne at vælge en Regjeringsform for Kongeriget Norge. Paa samtlige Steder, hvor Eden aflægges, forfattes et Vidnesbyrd, underskrevet af samtlige tilstedeværende Officerer, om at Eden til Norges Sag er aflagt med et Fædrelandssind, der egner norske Krigere, og disse Vidnesbyrd tilligemed Melding til Regimentet om de af hver Division eller Eskadron udvalgte Valgmænd, oversendes til Regiments- eller Korps-Chefen, som ufortøvet forfatter en Adresse, udi Regimentets eller Korpsets Navn, stilet til Mig, hvilken tillige underskrives af de tilstedeværende Stabs-Officerer, og overbringes af de udvalgte tvende Krigere, og som, foruden Beretning om Edens Aflæggelse, skal indeholde Fuldmagt for disse Personer, at møde i Forsamlingen i Ejdsvold. At der til dette Valg tages udmærket agtede og oplyste Mænd, hver efter sin højere eller lavere Stilling, maa for Sagens Vigtigheds Skyld paaagtes.

Enhver norskfødt Officeer, som ej kan være tilstede ved Edens Aflæggelse, skal skrivtligen indsende sin Ed til Regimentschefen. Enhver danskfødt Officeer, Underofficeer eller Soldat, som ifølge det kgl. danske Kancellis Plakat af 5te Febr. ej vil sværge Norges Sag, men foretrækker at vende tilbage til Danmark, er fritagen for at aflægge Eden, men maa, naar Regimentet eller Korpset hører til den forsamlede Armee, strax søge sin Afsked, eller, hvis han holder det for sin Pligt, at søge Hs. danske Maj.s Tilladelse til at forblive i Norsk Tjeneste, da skal det staa ham frit for at begjære Ansættelse i Kristiansands og Bergens Stifter, og Frihed skal forbeholdes ham, at søge sin Afsked af Mig; men i det Tilfælde, at han forbliver i en saadan uaktiv militær Stilling,

og uden at gjøre Ed til Norges Sag, skal han nedlægge sit skriftlige Løfte i Mine Hænder, overeensstemmende med de gjældende militære Love, at forrette den Tjeneste, der anbetroes ham, indtil han er afløst eller entlediget.

Regentskabet o. s. v."

---

4) Til Sö-Etaten.

(Ligelydende med forrige. For hver Brig og hvert Værft skulde udvælges to Valgmænd:. een indfødt Officeer og een Mand af Underklasserne, der tillige skulde være Gaardejer og over 25 Aar. Den skriftlige Ed i Tilfælde af Fravær skulde indleveres til Admiralen, og det skulde staa enhver danskfødt Sjøkriger, som ej vilde aflægge den, frit for at gaa iland, naar Fartøjet udkommanderedes).

Bilag XI.

Biskop Bechs Brev til Præsterne.

Saasnart Deres Velærværdighed har modtaget hoslagte aftrykte Skrivelse til mig fra Norges Regent, samt Kong F. 6tes Proklamation, og vor Regents aabne Brev tilligemed de af mig forfattede trykte Bønner, der skulle oplæses efter Edens Aflæggelse, ville de behageligen strax lade tilsige deres Menigheders Huusfædre at møde førstkommende Fredag den 25de d. M. i Guds Huus til en almindelig festlig Bededags Helligholdelse i Anledning af Fædrelandets nuværende vigtige Stilling. Da dette Brev ikke ankommer saa tidlig at Menighederne kan tilsiges fra Prædikestolen til Møde i Hovedkirken, maa Tilsigelsen ske ved Medhjælperne og Kvarteermesterne eller paa en anden passende Maade. Imidlertid vil det, da det afsendes med Friskyds og Holdsheste, forhaabentlig indtræffe betimeligen paa ethvert Sted. Skulde det derimod komme saa sildig til enkelt længstbortliggende Sted, at den bestemte Dag ej der kunde blive helligholdt, maa Helligholdelsen foretages den derpaa følgende Fredag den 4de Marts, hvilken Udsættelse dog ingenlunde maa finde Sted uden af de gyldigste Grunde. I øvrigt seer Deres Velærværdighed af Regentens Brev til mig, hvad De haver at iagttage forved og efter Edens Aflæggelse. De sværge selv staaende paa Prædikestolen tilligemed Menigheden. Efter Eden og de derpaa forrettede Bønner prædikes over den befalede angivne Text (Psalme 62—8—9). Passende Psalmer afsynges, og til Kollekt, som messes før Prædikenen, kan bruges en af de ordinære Kollekter paa de ugentlige Fredags Bededage, hvorefter der messes istedetfor Epistel og Evangelium Rom. 13—4—5—6—7. Til Slut-

nings Kollekt, hvorefter Velsignelsen lyses fra Alteret, kan man betjene sig af den almindelige Kirkebøn for Kongen; men istedetfor Kongen og hans Lande nævner man Riget og dets Regent. Fra nu af bruges ikke mere den sædvanlige Bøn i vore Kirker for Kongen og Kongehuset, men derimod for Norges Rige og dets høje Styrer Prinds Kristian Frederik. Dersom en Kundgjørelse om Freden med Storbritannien og Norges Forhold til fremmede Magter ej skulde, da den endnu ej er færdigtrykket, betimeligen blive eftersendt, maa deres Velærværdighed efter Prædiken dog gjøre en Takkebøn til Forsynet for Freden, som Nationen med Tillid til Guds Bistand tør haabe vedligeholdt.

Opslo Bispegaard den 20de Febr. 1814.

Bech.

De befalede Bönner efter Eden.

For dit alvidende Aasyn, almægtige Gud, retfærdige Fader og Dommer! svore vi i dit Navn og i din Helligdom, denne vor Troskabs Ed: at ville med Liv og Blod og enhver Opofrelse hævde og forsvare og forfremme Norges Vel, Frihed og Selvstændighed; og dertil hylde og adlyde den elskelige udvalgte Tjener, Norgés Regent, Prinds Kristian Frederik.

Alseende! Du kjender vore Hjerters Oprigtighed, at vi ville redeligen holde, hvad vi paa denne Dag i dit Tempel, og for dit Aasyn, have helligen svoret. Forleen os din almægtige Bistand og Naade, til at bevare vor Tillid urokkeligen paa dig, og baade i Fred og i Fare, i Lykke og i Ulykke, at forblive med standhaftig Samdrægtighed vor Ed og vore Løfter tro indtil Døden! Amen!

Derpaa beder Præsten saaledes:

Gud! Du hørte Fyrstens og Folkets Ed, som bandt dem ved helligste Baand i uadskilligt Samfund til fælles Sag til Landets Fred, Frelse og Hæder og til dit Navns Helliggjørelse; du hørte deres Bønner, du vil visseligen ogsaa af din forbarmende Kjærlighed og for Jesu Kristi Skyld bønhøre dem; Sku med Fadermildhed og Velbehag ned fra din himmelske Trone til denne højtidelige Pagt imellem Fyrsten og Folket, hvortil de med ydmyge og tillidsfulde Hjerter kalde dig Hellige og Allestedsnærværende til Vidne! Bevar den faste Tro hos os Alle, at du er vor Fader og Beskjærmer, at du strider for og med den retfærdige Sag; at du styrer med Almagt og Viisdom alle Begivenheder til Held og Frelse, naar vi lyde dine Bud og stadigen haabe paa dig. Formeer vor Kraft! Ophold vor Frimodighed, befæst den broderlige Enighed, og opliv os med styrkende Haab i Nødens og Kampens Dage; naar vi da have fuldendt Striden, og bevaret Troen og Ærens Klenodier, da vil du, algode trofaste Fader! skjænke os Fredens milde Velsignelser, og med den

Viisdom og Forstand til at anvende dem efter din Vilje til vort sande Bedste! Velsign denne Forsamling som her tilbeder for dit Aasyn, velsign det ganske Folk, stedse lad det høre dig til, leve og dø i din Frygt og i din Lydighed og du være stedse dets Gud og Forbarmer! Velsignet Landets Fyrste og Regent, dit udvalgte Budskab til Folkets Trøst, til dets Fred og Frelse! Stedse lad din Viisdom og Retfærds og Mildheds Aand, der nu besjæler al hans Tænken og Adfærd, hvile over ham og over den Slægt, der efter hans Dage skal sidde paa Norges Throne! Selv være du hans Skjold og trygge Beskjærmelse mod alle Fienders Angreb og uretfærdige Vaaben! Du være den faste Klippe, hvorpaa han bygger sit Haab, hvorpaa han grundfæster Rigets og Folkets Frihed, dets Ro og Lyksalighed! Ophold hans Manddoms Aand, formeer og lyksaliggjør hans kraftige Dages Tal, at de maa vorde en Velsignelse over ham og hans Afkom, en Velsignelse over Norges Folk fra Slægt til Slægt!

Gud! Du som troner i Himlen og hersker paa Jorden, dig alene tilhører Priis, Ære og Tilbedelse, i din Haand være Fyrsten og Folkets Sag overgivet! Du er trofast og retfærdig, dine Forjettelser ere Ja og Nej; paa dig tør vi, paa dig ville vi haabe; dig paakalde vi, du vil høre os, du vil frelse os, og vi ville nu og altid prise dit ene tilbedeværdige Navn! Hør os Gud vor Gud, tag Fyrsten og Folket under din almægtige Varetægt, og velsign dem nu og evindeligen! Amen, i Jesu Navn, Amen!

Bilag XII.

„Forerindring" til „Fuldmagter og Adresser, overantvordede Hs. K. H. Prinds Kristian Frederik fra det Norske Folks Deputerede ved Rigsforsamlingen i Ejdsvold, den 10de April 1814." Kristiania fol.

„Følgende Kjendsgjerninger staa den nulevende Slægt i friskt Minde; sikkerligen vorde de og overleverede til Efterslægten. Imidlertid synes de med Føje her at burde opregnes:

Danmarks og Norges Konge, Frederik den Sjette, frasiger sig ved formelig Freds-Traktat med Sverrig, dateret Kiel den 14de Januar 1814, sin Ret til at byde over det Norske Folk og Rige. Han løser Normændene fra deres Troskabs- og Hyldings-Ed ved sit aabne Brev, dateret Middelfart den 18de Januar samme Aar.

Men hiin Traktat indeholder tillige, at Herredømmet og Enevælden over Kongeriget Norge skal overdrages til den Svenske Konge: at Landets befæstede Steder skal besættes af Svenske Tropper: at al Magt og Befalingsskab skal af den øverste civile og militære Autoritet overleveres i svenske Høvdingers Hænder. Herimod oprører sig det roligste Hjertes Følelser; den almindelige Vilje

rejser sig, og selv de fredeligste Mænd tænke, tale og skrive: hellere Død end Underkuelse!

Ved Forsynets milde Beskikkelse staar en ædel, mandig, fredsæl og kløgtig Drot midt iblandt det Norske Folk. Han seer dets Trængsler; han hører dets Vilje; han ærer dets Frihedskjærlighed, og bestemmer sig til at lyde Skjæbnens Bud: — at frelse Folkets Selvstændighed. Kristian Frederik, Prinds til Danmark og Norge, er hans Navn.

Hidtil udrustet med høj Myndighed som Rigets Statholder; bunden til Folket med uimodstaaelige Følelser; elsket og højligen æret af Alle, kan Ingen saaledes som han træde i Spidsen for Krigshæren og Forretningernes Gang, — Ingen bedre og sikrere end han bevare Orden og indvortes Rolighed. Han paatager sig Rigets Styrelse, han nævner sig dets Regent, og adlydes allevegne villigen af dem, for hvis Vel han arbejder. I sit aabne Brev og sine Kundgjørelser, udstedede i Kristiania, Norges Hovedstad, Aar efter Kristi Byrd Eet Tusinde Otte Hundrede og Fjorten, den Nittende Februar, erklærer han Folkets Vilje, og fordrer Erkjendelsen af dets fredelige Uafhængighed og Selvstændighed, — imedens han indbyder Nationen til at vælge sine Repræsentanter, og sende disse i festligt Møde til en Rigsforsamling inde i Landets Skjød, for at grundlægge Norges tilkommende Stats-Forfatning og Regjerings-Form, da Folket nu, overladt til sig selv, maa bygge Land med Love.

Paa første Vink følger Norges Folk Regentens udgangne Breve; thi han har deri kuns udtalt Folkets egne Tanker og Beslutninger. De samle sig i den Eviges Templer: de sværge ved Gud og hans hellige Ord, „at hævde Norges Selvstændighed, og at ofre Liv og Blod for det elskede Fædreland“.

Fremdeles vælge de sig som frie Mænd deres Udsendinge, med fuld Magt og Myndighed udrustede.

Paa Paaske-Festens Morgen møde Disse Regenten paa Ejdsvold i Agershuus Amt. (Det var den Tiende i April Maaned, Anno Kristi Eet Tusinde Otte Hundrede og Fjorten). Først drage de hen i Guds Huus, og tilbede Altings Skaber og Styrer — Folkenes Fader — Fyrsternes Herre.

De forsamle sig dernæst i høje Lofts Sale i Ejdsvold Jernværksejers Bolig. (Det var Karsten Anker, af fornem Norsk Byrd, men paa den Tid udsendt i Rigets Tjeneste til fremmede Lande).

En efter Anden modtages de udsendte Folkets Mænd og Lovstiftere af den, ved Sindets Gaver og Hjertets Adel mere end ved sin Kongelige Byrd, højt ophøjede Fyrste. Ærbødighedsfulde overrække de ham lovgyldige Fuldmagter, udstedede af Landets frie Mænd — af Kjernen iblandt Norrigs nu levende Slægt, — Bevidnelser tillige af disse frie Normænds uhyklede, oprigtige Følelser

: Den, der med kraftfuld Haand, med viist Blik og med ædelt ad greb Statens Ror i Farens og Nødens Øjeblik.

Han modtager dem Selv, og trende af Rigets højeste Embedsend ere nærværende, og skue den højtidelige Akt, og erkjende ɔd Hannem tillige Dokumenternes Ægthed og Fuldgyldighed. Biop Dr. Frederik Julius Bech, Ridder og Dannebrogsmand, Biskop '. Peter Olivarius Bugge og Regjerings-Raad Matthias Leth Somɔrhjelm, Ridder af Dannebrogen, ere Mændene, som bivaane Handigen. — —

De skulle bevares, disse Vidnesbyrd for Samtid og Eftertid, landt Rigets vigtigste Breve; men de bør kjendes af Alle, for at odsige de Ildesindede, oplyse de Vildfarende, overbevise de Tvivade og styrke alle Gode i deres kraftige og fædrelandske Sindelag.

Thi bød Norges Regent, at kundgjøre ved Trykken saavel de ɔputeredes Navne, som de af dem overantvordede Fuldmagter og dresser, der lyde saaledes, i den efter Stedernes Bogstav-Orden ɔdtagne Række, som Læseren selv vil finde dem herefter angnede.

Gud bevare Fædrelandet!

I Forbindelse med dette Bilag hosføjes her enkelte iflængvalgte disse Fuldmagter og Adresser saavel fra Hovedstaden og en af ; andre Byer som fra et af Amterne, en Militærafdeling og et ır Landsmenigheder, da det, forat vinde et klart Blik over Datids storie, ikke kan være uhensigtsmæssigt, om end kun af enkelte øver af det nu sjeldent blevne Skrivt, at vinde noget authentisk endskab til den detaljerede Maade hvorpaa dens Hovedbegivenhed rberededes.

„Kristiania.

Titulus.

Den højst vigtige og ligesaa glædelige Pligt, hvortil det naagst har behaget Deres Kongelige Højhed, som Kongeriget Norges egent, at lade vedkommende Beboere i vor Frelsers Menighed oprdre, til at udvælge og befuldmægtige tvende Mænd til, paa det orske Folks Vegne, at møde og give Stemme ved en forestaaende orsamling af Rigets udvalgte Mænd, have vor Frelsers Menigheds uusfædre den 25de Februar sidstleden i Menighedens Kirke, efterat ave med den helligste Ed forpligtet sig til at ville hævde Norges elvstændighed samt vove Liv og Blod for det elskede Fædreneınd, underdanigst opfyldt.

Saaledes ere nu, i Guds Navn og i Overeensstemmelse med

Deres Kongelige Højheds naadigste Forskrift desangaaende igjennem Stiftets Biskop af Vor Frelsers Menighed, valgte og udnævnte

1. Professor Sverdrup,
2. Told-Prokurør Omsen.

Thi ere benævnte tvende Mænd, i Kraft af dette Dokument, den Norske Nations lovlig valgte Befuldmægtigede ved de forestaaende Forhandlinger til en Regjerings-Forms Indretning for Kongeriget Norge.

Næst at anbefale denne for Norges nærværende og tilkommende Slægter uberegnelig vigtige Sag i det guddommelige Forsyns faderlige Haand, er det, at vi, med den meest uindskrænkede Tillid til Deres Kongelige Højheds herlige Regent-Egenskaber, og med den underdanigste Hengivenhed, hvis hjertelige Inderlighed os fattes Ord til at udtrykke, herved nedlægge for Deres Kongelige Højhed vor underdanigste Tak for den virksomme Omhu og store Opofrelse, hvormed Deres Kongelige Højhed har ilet det Norske Folk til Frelse, under de for dette Folk indtrufne højst farlige Omstændigheder, og underskrive os paa egne og Vor Frelsers Menigheds Vegne

Norges Regent!
Naadigste Fyrste og Herre!
Deres
underdanigste Tjenere.
Kristiania-Raadstue, den 3die Marts 1814,

Bech. (L. S.) *Treschow.* (L. S.) *Bull.* *N. O. Osterhaus.* (L. S.) *Larsen.* *Weidemann.* (L. S.)
Erik Thurmann. *R. Schriver.* *Ener Holm.* *Jacob Nielsen.*
Joh. Fabritius. *Th. Joh. Hefty.* *Horster.* *Lars Smith.*
Hans Thorn Thoresen. *S. Wang.* *D. Schæffer.* *Heyerdahl.*
Axel Petersen. *Juel.* *Rougtved.* *Stoud Platou.* *Hersleb.* *Garmann.*
N. Wulfsberg. *Chr. Döderlein.* *Riis.* (L. S.) *G. Sverdrup.* *Ingstad.*"

Bergen.

„Til
Norges Regent, Deres Kongelige Højhed Prinds Kristian Frederik!

Til underdanigst Efterlevelse af Deres Kongelige Højheds naadigste aabne Brev og Reskript til Biskopperne saavelsom til Stiftamtmændene, af 19de Februar sidstleden, samt senere Reskript til Stiftamtmændene af 26de f. M., vare vi Undertegnede af Bergens Byes fire Menigheder, Bededagen den 11te d. M., i Kirkerne udvalgte Valgmænd med mig Stiftamtmand Bull den 14de Marts 1814 forsamlede, for af vor egen Middel at udvælge de fire Deputerede, som denne By haver at afsende til det i Ejdsvold den 10de April førstkommende naadigst berammede Møde, og som der, tilligemed

ıtionens øvrige Afsendte, have at bestemme og antage Kongeriget ›rges Regjerings-Form.

I denne vor Forsamling blev da ved de fleste Stemmer til nne Sendelse af og iblandt os udvalgte følgende, nemlig:

1. Kaptejn von Motzfeldt,
2. Sekretær og Sorenskriver Christie,
3. Grosserer Jens Rolfsen, og
4. Pastor Jonas Rein,

terat den Sidste, ifølge Stemmeflerheden, maatte indtræde i Frede- k Meltzers Sted, der, formedelst Konsul Konows hastige Bort- jse i et andet vigtigt Ærinde, af denne Bys Handelsstand var valgt g paalagt at rejse til Kristiania, for der at tiltrædè den Forsamling, r skal udarbejde Planen til en almindelig Bank for Norge.

Ligesom vi derfor herved meddele disse 4 ovenbenævnte Mænd dnesbyrd om, at de saaledes paa den befalede Maade ere ud- lgte, saa give vi dem og enhver Fuldmagt til, som Bergens Byes ›puterede, paa fornævnte Tid og Sted at møde og stemme ved ›rsamlingen, der skal fastsætte Norges Riges Regjerings-Form, og underdanigst at overlevere denne Byes fire Menigheders Adresse Deres Kongelige Højheds egen Haand.

Bergen; den 14de Marts 1814.

Til Bekræftelse under vore Hænder.

Underdanigst

Bull.

otzfeldt. *Christie.* *Jens Rolfsen.* *Peter Kristiansen.*

Fred. Böschen. *J. Rein.* *Frederik Meltzer.*"

Bergenhuus Amt (Nordre.)

„Underdanigst!

Aar 1814 den 30te Marts, var paa Gaarden Vange i Viig i re Sogns Fogderi, Nordre Bergenhuus Amt, Amtets Menigheders sendte forsamlede, for ifølge Norges Regent Deres Højhed Prinds istian Frederiks naadigste Befaling til Amtet, af 19de Februar 314, at foretage Valg paa trende oplyste Mænd, der bør møde i dsvold udi Agershuus Amt den 10de April førstkommende, for r, i Forening med Nationens øvrige Afsendte, at antage Riget ›rges Regjerings-Form. Efterat Menighedernes Afsendte, ved de m medgivne underdanigste Adresser behørigen havde legitimeret g for Amtmanden, skred Forsamlingen til det befalede Valg, hvor- d følgende trende Mænd befandtes at have de fleste Stemmer, sc.

1. Kancelli-Raad og Sorenskriver Lars Johannes Irgens;
2. Sognepræst til Ytre Holmedals Præstegjæld, Nikolai Niel- sen, og
3. Gaardbruger Peter Hjermand;

hvilke Mænd bleve overleverede samtlige indkomne Adresser med Fuldmagt fra Forsamlingen til at overlevere disse saavelsom nærværende underdanigste Vidnesbyrd i Regentens Haand.

I det vi saaledes tro at have opfyldt Deres Højheds naadigste Befaling, kunne vi ikke tilbageholde det Ønske, at Forsynet vil skjenke Forsamlingen i Ejdsvold Viisdom og Kraft til at bestemme og paa Nationens Vegne at antage en Regjerings-Form, der til sildigste Efterslægt maa lyksaliggjøre det Norske Rige.

Vi nedbede Himmelens Velsignelse over en Fyrste, der med ædel og kraftig Haand antog sig Rigets Ror paa en Tid, da gamle Norge syntes at vakle, og som den Almægtige vilde skjenke mange Dage for at Norge, styret ved hans Haand, og ledet af den høje Aand, der besjeler Ham, igjen maa tilbagevinde den Hæder, som i saamange Aarhundreder blev dets Deel.

Vange i Viig, den 30te Marts 1814.

Underdanigst

Treschow. Amtmand. *Z. Endresen.* Foged for Indre og Ytre Sogn. *N. F. Böyesen.* Sognepræst til Lejrdals Præstegjeld. *Edv. Qvale.* Sognepræst i Lyster.

Ole Aabel. Sognepræst. *Ludv. Daae.* Sognepræst. *Ludvig Daae.* Personel Kapellan. *T. L. Ravn.* Forligelses-Kommisær. *Tobiesen* Forligelses-Kommisær.

Hans Urdahl. P. E. Otterdahl. O. Kaland. P. I. Flaröen.
P. Abrahamsen. V. I. Vilsneö. I. T. Höydal. R. Kirkhorn.
L. Abrahamsen Opeien. Anders Pedersen Otteren. M. Pedersen Levdal.
I. Hansen Hals. C. Waldemarsen Barmer. M. M. Flogenæs.
Ole Iversen Gravdahl. S. Torsen Gjerkeloe. I. L. Ryg.
I. Eriksen Nedreböe. O. N. Huus. L. I. Hægeim. L. Arnesön Graw.
M. A. Hovland. T. L. Kronen. O. R. Hopperstad. O. O. Torvesetter.
R. L. Faaberg. M. O. Grönhoug. L. Iversen Vestrem.
M. Andersen Retteland. L. H. Breche. A. T. Ringereide.

Deres Højhed,
Kristian Frederik, Norges Regent, Prinds til Danmark, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg!"

Artilleri-Korpset.

„Underdanigst Adresse til
Deres Kongelige Højhed Norges Regent, Prinds Kristian Frederik!
Fra den norske Artilleri-Brigade.

Da vi af Hans Kongelige Majestæt Kong Frederik den Sjettes aabne Brev af 18de Januar indeværende Aar have erfaret, at Allerhøjstsamme ved Freds-Traktat af 14de samme Maaned har afstaaet vort Fædreneland til Hans Majestæt Kongen af Sverige, og ifølge deraf, ved dette aabne Brev, afløst os fra den Hyldings- og Troskabs-Ed, som vi have svoret den Danske Konge; og tillige af

res Kongelige Højheds aabne Brev af 19de Februar med Glæde 'aret, at Højstsamme, af Kjærlighed til det Norske Folk, vil hævde r Frihed og Selvstændighed, hvorfor vi nedlægge vor varmeste underdanigste Taknemmelighed paa Samtliges Vegne: saa have e under Artilleri-Brigaden henhørende Kompagnier, Batterier, taschementer og Kommandoer med disses Officerer, Under-Office-r og Mandskab, hver paa sit forskjellige Sted, hvor de ere sta-nerede, højtideligen aflagt Ed, at ville hævde Norges Selvstæn-ghed, og ofre Liv og Blod for det elskede Fædreneland, hvil-n Ed de indkomne Rapporter vidne om at være aflagt med det drenelandssind, der egner Norske Krigere, som kjende og glæ-ligen opfylde de dyrebare Pligter, der paaligge dem imod et ket Fædreneland.

Paa ethvert Sted, hvor Eden blev aflagt af Artilleriets Under-vende, ere blevne udseede Valgmænd, een indfødt Officeer over Aar, og een Mand af Under-Klasserne, der tillige er Gaardejer, ilke Valgmænd have forsamlet sig den 22de Marts 1814 ved tilleri-Brigadens Stab her i Kristiania, hvor de imellem sig have valgt til Repræsentanter ved Forsamlingen paa Ejdsvold førstkom-ende 10de April:

1. Kaptejn Peter v. Motzfeldt, eller, i hans Forfald Kaptejn Henrik Bai v. Lehne, og
2. af Under-Klasserne, Sergeant af 10de ridende Artilleri-Kompagni Hans Haslum, eller i hans Forfald Konstabel af Batteriet Nannestad, Hans Olsen Bjørndahl.

Disse befuldmægtiges herved for Artilleri-Brigadens Vedkom-ende at møde ved Forsamlingen paa Ejdsvold førstkommende 10de pril, og der paa Brigadens Vegne at deeltage i Valget af en gjerings-Form for Kongeriget Norge.

Dets til Bekræftelse under de tilstedeværende Stabs-Officerers ender og hostrykte Signeter.

Kristiania, den 24de Marts 1814.

kob Friedrich v. Schilling. (L. S.)   *Christian Burchard Meyer.* (L. S.)

Aas Præstegjeld.

„Vi undertegnede Embedsmænd, Jorddrotter og Brugsejere af s Præstegjeld, Folloug Fogderi, Aggershuus Amt, kjendes herved, og a egne og Menighedens Vegne vitterlig gjøre: at vi, forsamlede i Aas Hovedsogns Kirke Fredagen den 25de Februar 1814, efter holdt Gudstjeneste, og efterat have svoret vort Fædreneland, det mle Norge, en hellig Ed, have, paa Grund af Deres Kongelige jheds aabne Brev af 19de denne Maaned, og Deres Skrivelse til skoppen, ved de fleste Stemmer udnævnt

Sorenskriver Falsen og
Bonden Baltsar Hoelstad
til, for dette Sogn, at møde og stemme ved den berammede Forsamling af Nationens Mænd paa Ejdsvold den 10de April førstkommende.

Hvad Disse, eller de Mænd, som af dem amtsviis udnævnes, paa denne almindelige Forsamling, i Forening med de Øvrige, vedtage og bestemme med Hensyn til Landets tilkommende Regjerings-Form, skal af os uvægerligen vedtages og efterleves.

Det er Trang for vore Hjerter, ved denne Lejlighed, med den dybeste Taknemmelighed at erkjende den tillidsfulde Hengivenhed, Deres Kongelige Højhed, vor højmodige Regent, viser Nationen, ved paa en for Dem og den saa hædrende Maade at overlade Bestemmelsen af dens Fremtids Skjæbne til dens fritvalgte Repræsentanter. Vi nære det tillidsfulde Haab, at dette Skridt, idet Samme sikrer Nationen et frit og ædelt Folks hellige og uforkrænkelige Rettigheder, tillige vil give Deres Kongelige Højhed det mest overtydende Beviis, saavel paa Dens Hengivenhed for Deres Person, som Dens Agtelse for Deres udmærkede Egenskaber.

Dets til Bekræftelse have vi underskrevet denne Akt.

Aas Hovedkirke den 25de Februar 1814.

Lange, Sognepræst. (L. S.) — *C. M. Falsen*, Sorenskriver. (L. S.) — *O. Bull*, resid. Kapellan. (L. S.) — *I. Brochmann*, Premier-Löjtnant. (L. S.)

A. Samuelson, Lods-Oldermand. (L. S.) — *Lönseth*, Toldbetjent og Sektions-Chef. (L. S.) — *Johan M. Burchardt*, Sektions-Chef. (L. S.)

I. Nordbye, Sektions-Chef. (L. S.) — *N. W. Heiss*, Borger og Indvaaner i Dröbak. (L. S.) — *Svend Hansen*, Borger og Indv. i Dröbak. (L. S.)

Andreas Bugge, Borger og Indv. i Dröbak. (L. S.) — *N. Askim*, Bonde. (L. S) — *Svend Flaser*, Bonde. (L. S.) — *A. Aschehoug*, Bonde. (L. S.)

S. Grydeland, Bonde. (L. S.) — *P. Rustad*, Bonde. (L. S.) — *H. Altenborg*, Bonde. (L. S.) — *Svend Dyster*, Bonde. (L. S.)

Hans Kroer, Bonde. (L. S.) — *Hans Moer*, Bonde. (L. S.) — *B. Burum*, Bonde. (L S.) — *A. Börsum*, Bonde. (L S.) — *Lars Qvæstad*, Bonde. (L. S.)

Davigens Præstegjeld.

Underdanigst Adresse til
Deres Kongelige Højhed, Prinds Christian Frederik, Norges Regent!

En Dag, saa højtidelig som denne, haver aldrig været fejret i denne Davigs Hovedkirke; thi hvilken herlig fædrelandsk Stemning! — hvilken skjøn Orden! — hvilken dyb Andagt under Gudstjenesten! — hvilke varme Følelser under Edens Aflæggelse, om at

hævde Norges Selvstændighed! — o! hvor mange Taarer, nedrindende over rynkede (alderrynkcde) Ansigter!

Intet kunde have forhøjet Dagens Højtidelighed, undtagen Deres Kongelige Højheds personlige Nærværelse. O, hvor misunde Mange vore Norske Brødre denne Lykke! — Dog, Stedets Præst, bekjendt med vor Regents herlige Talenter og høje Aand, har ikke undladt, som ellers stedse saa især paa denne Dag, at trøste Folket her med det klippefaste Haab, vi kunne gjøre os om vor Kristian Frederik; — vi sagde vor — ja, Norges synlige Skytsengel! — vor er De; — vor var De allerede, førend De satte Fod paa Norges Grund; og vor skal De blive.

Gjennem hundrede Led skal De, vor dyrebare Regent! takkes og velsignes, som med ægte Norsk mandig Bestemthed vilde gjentage det forladte Statsroer, hvilket Naturen og Forsynet berettigede Dem til at føre. Det hvile i saa værdig en Haand længe, længe! og stedse urystet og urokket.

Som dette er alle Menigheders eenstemmige Røst, saa er det og denne Menigheds.

I det at vi helligen forsikre Dette, bevidne vi tillige Følgende:

Udi denne Davigs Præstegjelds Hovedkirke er, efter Gudstjenesten, paa denne Dag foretaget det naadigst befalede Valg af tvende Menighedens Mænd; hvilket Valg er faldet paa disse Efterskrevne, nemlig:

1. Bondemand og Gaardbruger Anders Pedersen Otteren, og
2. Do. Do. Martinus Pedersen Levdal,

begge bosatte Mænd og begge over 25 Aars Alder.

Disse tvende Mænd befuldmægtiges til, paa Menighedens Vegne, saavel at aflevere denne underdanigste Adresse, som og at møde i Amts-Forsamlingen, for at deeltage i Valget af de tvende Mænd fra dette nordre Bergenhuus Amt, der skulle møde og stemme ved den berammede Rigets Central-Forsamling paa Ejdsvold den 10de April, betræffende Kongeriget Norges bestemmende og antagende Regjerings-Form.

Den gode Gud velsigne denne forehavende højstvigtige Rigets Sag til sin Ære, samt Regentens og Folkets gjensidige Lyksalighed!

Dette udfærdiges og underskrives herved af os Undertegnede, i Davigs Hovedkirke, Fredagen den 18de Marts, 1814.

Claus Frimann, Provst i Nordfjord og Sognepræst til Davigs Præstegjeld, Ridder af Dannebrog.
Thomas Friis, Gjæstgiver.
P. G. Kjöllesdahl, Lensmand.

Christian Glad. *I. Valdemarsen Möklebust.* *H. Olsen Möklebust.*
H. P. Henoen. *A. Olsen Isehoug.* *A. Olsen Holmbostad.*
R. H. Möklebust. *M. S. Skorpen.* *R. Antonsen Indredavig.*
Anders Abelsen Möklebust.

Bilag XIII.

Rigsforsamlingsmændene og deres senere Skjæbne.

1. Peder Anker. Død (†) som Statsminister og Serafimerridder eller Ridder og Kommandør af de kgl. svenske Ordener.
2. Falsen. † som Justitiarius i Højesteret.
3. Kristian Kristensen Kollerud. †.
4. Major Sibbern. Lever som Statsraad og Kommandør af de kgl. svenske Sværd- og Nordstjerneordener.
5. Oberstl. Stabell. † som kommanderende General og Serafimerridder.
6. Melleby. (?)
7. Møller. Lever i samme Stilling som dengang i Arendal.
8. Kaptejn Motzfeldt. Lever som i Naade afskediget Statsraad, Serafimerridder.
9. Haslum. Lever i Aas Sogn.
10. Christie, senere Stiftamtmand i Bergen. L. s. Toldinspektør i Bergen. Kommandør af den kgl. svenske Nordstjerne-Orden.
11. Meltzer. L. s. Vicekonsul, Børskommissær og Overvrager i Bergen. R. af kgl. svenske Vasaorden.
12. Rolfsen. †.
13. Rein. † som Sognepræst til Nykirken i Bergen.
14. Holck. Afgaaet som Korpschef og Generaladjutant. R. af S. O. Lever i Sogn.
15. Loftesnæs. Lever i Sogndal i Sogn.
16. Irgens. †.
17. Nielsen. †.
18. Hjermand. †.
19. Koren. Har taget Afsked som Sorenskriver. Lever i Hardanger.
20. Jersin. †.
21. Gjerager. Lever. Har Medaljen for Borgerdaad.
22. Løvenskjold. L. s. Rigets Statholder. Serafimerridder.
23. Cloumann. †.
24. Huvestad. Lever.
25. F. Schmidt. † som Provst i Danmark.
26. Collett. † som Amtmand i Buskeruds Amt.
27. Hoen. Lever i Eker.
28. Sverdrup. Har taget Afsked som Professor; men fungerer endnu som Universitetets Overbibliothekar. R. N. O. Indeværende Aars Storthing har bevilget ham fuld Gage i Pension paa Grund af hans Deel i Begivenheden paa Ejdsvold 16 Febr. 1814.
29. Omsen. † som Højesteretsassessor. R. N. O.
30. Stabel. † som Provst og Sognepræst til Østre Thoten.

31. Weidemann. L. s. Amtmand i Vestre Oplandenes Amt.
32. Lysgaard. †.
33. Wergeland. L. s. Sognepræst i Ejdsvold. Har taget Afsked som Provst. Medlem af N. O. og Hofprædikant.
34. Mørch. †.
35. Moses. Skal leve i London.
36. Scheitlie. †.
37. Dahl. †.
38. Heiberg. †.
39. Bendeke. † som Justitiarius i Kristianssands Stiftsoverret.
40. Kjønig. † som Assessor i Højesteret.
41. Evenstad. †.
42. Nysom. †.
43. Wedel-Jarlsberg. † i 1840 som Rigets Statholder og Serafimerridder.
44. Blom. L. s. Amtmand i Buskerud. R. N. O. Oftere Storthingsmand.
45. Apenæs. (?) (Var Lensmand).
46. Kapt. Sibbern. L. s. Major i Kristianssand.
47. Steenstrup. L. s. Direktør ved Kongsberg Sølvværk.
48. Hornemann. L. s. Assessor i Throndhjems Stiftsoverret. R. N. O. Oftere Storthingsmand.
49. Diriks. † som Statsraad og K. N. O.
50. Hesselberg. (?)
51. Grønneberg. (?)
52. Amundrød. †.
53. Lund. † som Postmester i Trondhjem.
54. Erichstrup. † som Amtmand i Stavanger Amt.
55. Lundegaard. Lever i Lyngdal. Oftere Storthingsmand.
56. Lømsland. †.
57. Jaabek. Lever i Halse Sogn ved Mandal.
58. Eeg. †.
59. Byfoged Motzfeldt. Højesteretsassessor. R. N. O.
60. Wulfsberg. L. s. Amtmand i Smaalehnene. R. N. O.
61. Aall. Lever paa Næs Jernværk. K. V. O. Har Med. for Borgerdaad.
62. Grøgaard. † som Sognepræst til Nykirken i Bergen.
63. Lilleholt. †.
64. Prydtz. † som Major.
65. Vaagaard. (?)
66. Fleischer. Senere Generalløjtnant. L. s. Statsraad K. S. O. med Storkorset.
67. Dyhren. Lever paa Thoten.
68. Hegermann. Tog Afsked som Statsraad og †. For hans Fortjeneste som Chef for Krigsskolen have hans Elever foran denne oprettet ham i 1841 en Æresobelisk.

69. Harildstad. Lever i Vaage.
70. Jørgen Aall. †.
71. Bryn. † som Byfoged i Laurvig.
72. Lande. †.
73. Tvedten. †.
74. Krohg. Har taget Afsked som Amtmand i Romsdalen. K. sv. V. O. Lever der paa sin Gaard. Storthinget har ogs bevilget ham fuld Gage i Pension.
75. Stub. †.
76. Valbøe. (?)
77. Flor. †.
78. Cappelen. †.
79. Hount. †.
80. Hansen. (?)
81. Rosenkilde. †.
82. Oftedahl. Senere Stiftsprovst i Kristianssand. L. s. Sognepræst i Eker.
83. Mølbach. †.
84. Regelstad. (?)
85. Fabricius. Tog Afsked som Viceadmiral og K. af sv. S. O.
86. Konow. L. s. Kaptejn i Marinen. R. S. O.
87. Jonsen. (?)
88. Thorsen. (?)
89. Ramm. † som Major.
90. Bakke. †.
91. Petersen. † som Generalmajor.
92. Illerud. (?)
93. Høyum. †.
94. Røed. Lever i Jarlsberg.
95. Rogert. †.
96. P. Schmidt. Lever som Vejer og Maaler i Throndhjem.
97. Midelfart. †.
98. Heyerdahl. L. s. Sognepræst til Gran. Medlem af N. O.
99. Bratberg. (?)
100. Forsæth. L. s. Klokker og Forligelseskommissær. Med. B. D.
101. Rambech. †.
102. Darre. †.
103. Heidmann. L. s. Amtmand i Hedemarkens Amt. R. sv. S.
104. Ertzgaard. Lever i Størdalen.
105. Vasmuth. †.
106. Skevig. (?)
107. Lange. †.
108. Gedeboe. (?)
109. Stoltenberg. †.
110. Ely. †.

111. Bjørnsen. (?)
112. Carstensen. †.

Bilag XIV.

Skrivelse fra Kristian Frederik til Kongen af Sverige.

Deres Majestæt vil ikke anse det for en Mangel paa Højagtelse fra min Side, at det, som jeg idag meddeler Dem, er blevet opholdt længere, end det maatte synes passende. — Jeg ønskede, at denne min Meddelelse skulde være formelig, og istand til at hæve hvert Tvivlsmaal om mine ærefrygtsfulde Følelser for Dem, ligesaavel som om Bevæggrundene til min Handlemaade. — Ude af Stand til at anvende andet Middel end det, jeg for Øjeblikket benytter, vil De ikke undres over, at min Pen, det eneste Organ for mine Følelser, udtrykker disse med al den Oprigtighed, jeg skylder Deres Majestæt, saavelsom den Sag, jeg forsvarer. — Ved at tilstille Deres Majestæt Kundgjørelserne af 19de Febr., underretter jeg Dem om de Følelser, der besjele det Norske Folk, samt om de Grundsætninger, der stedse skulde lede mit Forhold. — Den Norske Nation er ikke vanslægtet i den Grad, at den godvilligen skulde opofre sin Frihed og Uafhængighed; der er ikkun een Stemme iblandt disse Fjeldes Beboere, den: at ville vedligeholde sit Folkeværd, og at forsvare sine Arnesteder imod al fremmed Undertrykkelse. — Forgjæves skulde jeg have villet udføre Freds-Traktaten til Kiel, og overlevere Fæstningerne til Deres Majestæts Tropper. Den ufejlbarlige Følge af sligt Forsøg vilde have været en almindelig Opstand imod den eneste Myndighed, som kunde frelse et til sig selv overladt Folk fra Anarkiets uberegnelige Ulykker. — Ved at handle saaledes, skulde jeg i samme Øjeblik have tabt den til Ordens Haandhævelse nødvendige Myndighed, og jeg skulde have fortjent lette ved at skuffe Folket i det gode Omdømme, som det almindeligen nærer om mig: at jeg stedse har villet dets Vel, og at jeg idetmindste vilde forebygge Uorden i et saa kritisk Øjeblik. — Intet Valg levnedes mig følgeligen imellem den Vanære, at forlade et Folk, som sætter al sin Tillid til mig, og den Pligt, til dets Frelse at vedligeholde den Myndighed, jeg hidindtil havde udøvet.

Ved at antage Titelen Regent, har jeg overladt til den allerede sammenkaldte Rigs-Forsamling at fastsætte Rigets Stats-Forfatning, og at erklære Folkets Vilje, som allerede har ytret sig og gjenlydet i den Ed for Fædrenelandet, som er aflagt i alle Rigets Kirker. — Imidlertid skal jeg forsvare Folkets uomtvistelige Rettigheder som Nation imod hver den, som maatte ville krænke dem, og jeg vover at nære det Haab, at det højeste Væsen heri vil velsigne et uafhængigt Folks forenede Anstrengelser.

Deres Majestæt ville værdiges at erindre, at De selv har været

i et lignende Tilfælde. De bestred dengang ikke de Rettigheder, som tilkomme et Folk, der var løst fra sin Ed, imod en Konge, som havde frasagt sig Thronen. De erkjendte Nationens Rettigheder. Skulde disse ikke være de samme i Norge som i Sverrig? — Dengang agtede Danmark og Rusland det Folks erklærede Vilje, i hvis Spidse De befandt Dem. Skulde det være for meget at vente, at De vilde agte de samme Rettigheder i et lignende Tilfælde? — Endelig, Deres Majestæt, hvorledes skulle de Grundsætninger, for hvilke De har grebet til Vaaben, kunne forenes med de Grundsætninger, paa hvilke De bygger Deres Besiddelsesret til Norge? — Men jeg holder inde; jeg vilde ingenlunde fornærme Deres Majestæt; udentvivl har man ledet Dem i Vildfarelse, ved at forsikre Dem om, at det Norske Folk ønskede en Forening med Sverrig, og De har troet, at Troskabseden til Kongen af Danmark alene lagde Hindringer i Vejen for Deres Ønske, at gjøre dette Folk ligesaa lykkeligt som det Svenske. — Velan, Deres Majestæt, raadspørg det Norske Folks Sindelag. De vil da overbevises om, at den Behandling, som det har lidt fra den Svenske Regjerings Side, har bragt National-Hadet, som desværre alt for ofte finder Sted imellem Nabofolk, til sit Højeste; og de vil overtydes om, at en tvungen Forening ikkun vilde bringe uberegnelige Ulykker saavel over Norge som over Sverrig; men paa samme Tid vil Deres Majestæt ikke tvivle om, at De for stedse vil have vundet det Norske Folks Højagtelse og Taknemmelighed ved at erkjende dets Rettigheder. — Hver Normand, som vil sit Fædrenelands Held, har kun det oprigtige Ønske, at se Fred og god Forstaaelse med Sverrig vedligeholdt. Det staar udentvivl i Deres Majestæts Magt, at berede de Skandinaviske Folkefærds Held. — Gid en evig Fred og det nøjeste Forbund befæste de gjensidige Forhold imellem Norge og Sverrig! —

De samme vise politiske Grundsætninger skulle besjele os! Aldrig kan Norge ville vinde Land fra Sverrig, men det kan beskytte dets vestlige Grændse, ligesom Sverrig, i Venskab med Norge, for bestandig skal fjerne Krigen fra vore Grændser. — Her seer Deres Majestæt Udsigten til en i Sandhed lykkelig Fremtid; og kan De ønske den anderledes, naar de Skandinaviske Folkeslags Lykke fordrer det saaledes?

Endelig, Deres Majestæt! beær mig med Deres Fortrolighed; jeg skal vist ikke tillade mig, at sige Dem et eneste Ord, som ikke kan bestaa for Gud, og med den Sandhed, De kan fordre af mig, naar det gjælder tvende Nationers Velfærd, som De ønsker at gjøre lykkelige.

Ansvaret hos Gud for de Ulykker, som kunne være en Følge af, hvis De negter at høre disse mine oprigtige Ytringer, vil sikkerligen falde tilbage paa Dem, og ikke paa mig, som kun ønsker

det Norske Folks Held, og stedse at vise mig som en god Nabo af det Svenske Folk, samt at lægge de Følelser af dyb Højagtelse og Oprigtighed for Dagen, med hvilke jeg, som Ven og Deres Majestæts Beslægtede, forbliver

Deres meget hengivne Fætter,
Kristian Frederik.

Kristiania, den 6te Marts 1814.

Bilag XV.

Wergelands Tale i Rigsforsamlingen den 12te April i Anledning af et Forslag til en Tak-Adresse til Prinds-Regenten.

„Forsamlingen er national og norsk — Forsamlingen er altsaa fri. Vi forestille et hæderligt Folk, løst fra sin Troskabs-Ed, og gjengivet en fri og uafhængig Nations fulde Ret til selv at bestemme sin Regjeringsform, en Ret baade Ven og Fiende tilsteder os rolig at nyde. Men forestille vi et frit og uafhængigt Folk, saa er denne Forsamling og aldeles fri og uafhængig, og nu alene i Besiddelse af Nationens Suverænitet. Denne Frihed, denne Uafhængighed være det første, vi hævde, forsvare og bevare; thi, ædle Herrer, ærværdige Forsamling, hævde vi ej Forsamlingens egen Frihed og egne Rettigheder, hvorledes skulle vi da kunne hævde Folkets?

Vor Statsforandring er ingen Revolution — vi haabe med Føje, at den kan og vil foregaa uden Revolution. Her er ingen Magt at nedbryde, for paa dens Ruiner at oprejse en anden. Her er ingen stridige Rigsstænder med kolliderende Interesse. Love og Indretninger kunne vedblive i uforstyrret Gang. Norges Folk er eet og lige. Det er enigt i den fremtidige Statsforfatnings Grundsætninger, og Regjeringsforandringen er allerede foregaaet i alle Normænds Gemytter.

Imidlertid er det neppe Tvivl underkastet, at jo mere der i den interimistiske Regjering organiserer sig uden Nationens Sanktion, desto mere vil Resultatet af vore Bestræbelser her, naar det skal udføres, maaske faa Karakteer af Revolution. — Vi have erfaret af landfare Rygter og private Skrivelser, at en Deel anseelige danske og norske Mænd have hyldet Hans kongelige Højhed Prinds Kristian af Danmark til Norges midlertidige Regent. Tvivle vi nu end ikke paa, at jo denne ædle Fyrste fuld vel er værdig at bære en Halfdan svartes Krone, om Norrig end har saadan en Krone at give, saa er det dog heller ikke mindre upaatvivleligt, at hine Skridt af Mødet paa Ejdsvold i sig selv var uretmæssigt; en Akt, kun hele det forsamlede Folk var berettiget til. Ikke desto mindre fortjener det Bifald, som relativ retligt, forsaavidt det sigtede til at forekomme større og farligere Uretmæssigheder, og foretoges uden Tvivl af Kjærlighed til Fædrelandet, og

med Forbeholdenhed af denne Forsamlings Sanktion. — Denne staar altsaa endnu tilbage. Vel have heller ikke vi i strængeste Forstand efter vor Fuldmagt Lydende Ret til at vælge og kejse nogen personlig Regent for det hele Folk; men da det ganske Folks reelle Sammenkomst er en Umulighed, og da vi udgjøre en lovmæssigen valgt Folkerepræsentation, saa er det klart, at, dersom noget Møde tør handle i Folkets Navn, saa er det dette. — Alt hvad denne Forsamling ɔ: det frie norske Folk, ikke har sanktioneret, er ugyldigt. Derfor ere vi og komne sammen. En Regent maa være, ne quid respublica detrimenti capiat, at vi roligen kunne overveje vore Anliggender.

Af disse Grunde foreslaaes, at Hans Kongl. Højhed Prinds-Regenten ikke alene ved en Adresse fra Nationalforsamlingen takkes i Nationens Navn for den Nidkjærhed, denne Fyrste saa ufortrøden og ædelmodig har lagt for Dagen for Rigets og Folkets Bedste, i det han i Rigets kritiske Øjeblik overtog sig Tingenes Bestyrelse; men at Hans Kongl. Højhed ligeledes i Nationens Navn bedes at vedblive Regjeringen til Rigets Tarv og Forsvar, og af Nationalforsamlingen, som en lovlig Folke-Repræsentation, bekræftes i det midlertidige Regentskabs Myndighed, under følgende Betingelser: at Regentskabet er interimistisk, og varer kun, indtil Nationalforsamlingen vil hæve samme; at Regentskabets Magt ej strækker sig til Nationalforsamlingen selv, som i sin Kvalitet af Nationalforsamling er uafhængig, og over hvilken der ingen Bydende kan gives, uden hvem den selv konstituerer sig til sine Forhandlingers ordentligere Gang; at alt hvad Nationalforsamlingen af Regjeringen forlanger Oplysning om, skal gives; og at Nationalforsamlingen kan bekræfte eller hæve de Forordninger eller Foranstaltninger, Regentskabet midlertidig kan have truffet, naar Thinget er sluttet, og den nye Tingenes Orden skal indføres. Hvilket alt offentlig bekjendtgjøres. Endelig foreslaaes, at de Mænd, som paa Ejdsvold-Mødet forholdt sig med Ærbødighed for Nationen, ligeledes takkes i Folkets Navn.

Saaledes handle vi — ikke i eget Navn — ikke af egen Anseelse, egen Myndighed, men i det Folks Navn og af det Folks Authoritet, som samlede os til dette evig mærkelige Thing. — Saaledes handle vi i en Nationalforsamlings Aand og Karakteer, efter dens Værdighed, overeensstemmende med dens Rettigheder, overeensstemmende med Folkets Ønske — ja overeensstemmende med Prinds-Regentens Ønske. — Vi kjende denne ædle Fyrste. Vi vide hvor højt hans Hjerte luer for Menneskerettigheder og Folkefrihed, for alt ædelt og godt — vi vide, hvor højt han elsker Normanden *). De Prøver, han allerede har givet Folket paa Ædelmod, Normandssind, Fordomsfrihed og kongelig Tænkemaade, berettiger os til at tro, at

*) Tiden opklarer alle Ting. (Anm. til den udgivne Tale).

det ikke kan andet end være ham kjært, ikke kan andet end bevirke, at han agter Nationalforsamlingen og Nationen desto mere derfor. Selv har han tilskyndet os at handle med Kraft og Mod ligesaavel som med Viisdom og Enighed. Selv har han erklæret, at det vil afhænge af denne Forsamlings Bestemmelse, om han fremdeles skal rygte sit Hverv. Og, dette maa jeg oprigtig bekjende, den Fyrste, som ej yndede, ej agtede et saadant Skridt af Folkets uafhængige og frie Repræsentation, kunde ikke være Konge for Normænd.

Kristianssand har talt *) og ønsker at høre de øvrige norske Byers og Provindsers Mening."

Bilag XVI.

Beretning om Mödet paa Ejdsvold den 16de Februar 1814.

Til denne Dag havde Kristian Frederik, som før berettet, sammenkaldet til et delibererende Møde paa Ejdsvold Jernværk følgende Mænd: Kammerherrerne Rosenkrantz og Anker, Konferentsraad Sommerhjelm, Kontreadmiral Lütken, Generalmajor Haxthausen, Oberste Arenfeldt, Etatsraaderne Treschow og Falbe, Professor Sverdrup, Biskop Bech, Generalauditør Bergh, Stiftamtmand Thygesen, Amtmand Jonas Collett, Foged Holst og Kjøbmændene Tank og Nielsen. Tilstede og deeltagende i Forhandlingerne vare desuden Stedets Ejer Karsten Anker og Generalkvarteermester Haffner. Da det efter Middag var bleven Prindsen meldt, at Alle, paanær Sverdrup, vare komne, bleve de En for En indkaldte til ham, meddelte Underretningen om Norges Afstaaelse og adspurgte, om de ikke nu maatte bifalde hans Plan, at erklære sig for Rigets suveræne Regent ifølge Arveretten og at sætte sig til Modværge. Om det Sidste vare ikke Meningerne delte, om Prindsen end ikke havde udmalet den krigerske Enthusiasme, han paa Rejsen til Throndhjem havde truffet hos Folket, saa stærkt som han gjorde, men, at han ikke har fundet Modstand nok mod Hovedplanen, saa skrøbelige Been den end havde at staa paa, fremlyser af hans Tiltale til Sverdrup, der kom senest og traf de fleste Øvrige modfaldne i Forhallen. Prindsen, for hvem han strax fik Befaling at fremstille sig, modtog ham nemlig med følgende Ord:

„Jeg har ladet sammenkalde nogle af Norges meest anseete Mænd, for i dette for Landet højst vigtige Tidspunkt at overlægge med

*) Kristianssand staar her metonymisk isteden for en af Kristianssands Deputerede; en Trope, paa en vis Maade authoriseret af Rigsforsamlingen selv, i det dens Medlemmer opkaldtes efter deres Byers eller Distrikters Navne. Da imidlertid hiint Udtryk er bleven dadlet, saa er det en Lykke, at det, Kristianssand her siges at have talt, intet indeholder, som nogen Mand behöver at skamme sig ved (Anm. til Talen).

dem hvad der bør foretages til Betryggelse af Rigets Selvstændighed og Vel. Da Hs. Maj. Kong Frederik den Sjette har været nødt til at afstaa sin Ret til Norges Throne, anseer jeg mig efter Kongeloven og Norges Odelslov for arverettiget til den, og i denne min Mening er jeg bleven bestyrket af Mange af Norges dygtigste og mest oplyste Mænd. Jeg har hørt, at De skal være af en modsat Mening, og har derfor ladet dem kalde forat høre Deres Grunde."

Da var det hint den gamle Bondes „Husk at Gud er ataat" saa levende randt Sverdrup ihu, at det ligesom hørligt klang for hans Øren, og at han udbrød om Prindsens Hensigt at arvtage Norge, „dertil har Deres kgl. Højhed ikke mere Rettighed end Jeg." Klart og bestemt udviklede han nu sine Grunde mod Prindsens Arveret, og viiste, at i Frederik 6tes Forsagelse af sin Ret til Norges Rige maatte den Erklæring ligge, at han ikke længer saa sig istand til at hævde Foreningen mellem Danmark og Norge, og at dette saaledes igjen var kommen i Besiddelse af sin naturlige og uomtvistelige Ret til selv at bestemme sin Forfatning og til, uden alt andet Hensyn, at overdrage den exekutive Magts Udøvelse til hvem det vilde og ansaa dueligst. Denne Argumentation førtes dog ikke til Ende uden oftere at blive afbrudt af Kristian Frederik, der fulgte Sverdrups Ord med spændt Opmærksomhed, og forsvarede sin Mening uden dog nogensinde at falde ud af sin godmodige og rolige Tone.

„Derimod" — vedblev Sverdrup — „tvivler jeg ingenlunde om, at jo det norske Folk ved frit Valg vil kaare D. k. H. til sin Konge, da De i Farens og Nødens Stund med en saa højmodig Opofrelse har villet knytte Deres Skjebne til dets, og jeg anseer det for meget hæderligere, at Harald Haarfagers og Sverres gamle Kongekrone overraktes D. k. H. af et frit Folk, end om De fik den ved Arv eller paa nogensomhelst anden Maade."

„Ah! nu bliver De poetisk," afbrød Prindsen med et Smiil — et Udbrud, som faar sin psychologiske Belysning af at han kort iforvejen havde kaldet Sverdrups Beviisførelse imod hans Arveret „sofistisk."

Sverdrup forsikrede da, at kun Kjærlighed til Sandhed og Fædreland havde ledet hans Tale. Han havde endt. Ingen af dem mælte mere. Nogle Øjeblik betragtede Kristian Frederik, under denne Afgjørelsens Pause, Sverdrup med et Blik fuldt af Alvor og huldrig Blidhed; men pludselig aabnede han sine Arme, traadte et Skridt frem og omfavnede Sverdrup med Udraabet: „De har Ret; jeg er bleven overbeviist." Og han bad derpaa Sverdrup at gjentage for det samlede Møde, han nu vilde holde, hvad han havde sagt til ham, men om muligt inden dette forsøge at faa Biskop Bech og Karsten Anker til at gaa over til denne Mening.

For dem, der besøge Stedet, kan det være interessant at vide, at denne Samtale og Scene forefaldt i Hjørneværelset paa nordre Side af Søjleforhallen, og at det tre Maaneder efter skede i samme Rum, at netop Sverdrup, som Rigsforsamlingens Præsident, tilbød Kristian Frederik Kronen. Da Sverdrup kom ud til de Andre, der vare forsamlede paa den anden Side af Forhallen, omringedes han strax af dem, og med Glædesytringer hørte de hvorledes Prindsen var bleven omstemt. Han opsøgte derpaa, efter Aftale, Bech og Karsten Anker. Den Første, hvis Meninger altid gik i særdeles rummelige Gjænger, blev let bragt tilbage fra sin Vildfarelse; men Anker, der var En af dem, om hvem man kan sige, at de ere bedre Royalister end Kongen selv, blev ved sin.

Det varede ikke længe — Klokken var mellem 6 og 7 — før Prindsen traadte ud. Han lod først sin Sekretær, Etatsraad v. Holten, oplæse Fredstraktaterne imellem Danmark og Sverige og Danmark og Storbritannien, Frederik VItes aabne Brev om Norges Afstaaelse samt en Intimation til dette Dokument. Efter atter at have omtalt sine paa Throndhjemsrejsen erhvervede Erfaringer om Folkets krigerske Stemning, opfordrede han Forsamlingen til at ytre sig herover, hvorpaa Alle bekræftede, at han ikke heri tog fejl af Folkets sande Mening. Navnlig garanterede Peder Anker med Fyrighed for Befolkningen paa sine betydelige Ejendomme, hvis Antal han opgav. Prindsen gjentog da sit navnkundige Løfte, at han, efter denne Erfaring, havde besluttet sig til at være uadskillelig fra Norge, og udbad sig de forsamlede Herrers Betænkning om hans Forhold til Riget og om hvad der var at gjøre, og, da Ingen strax svarede, navnlig Dhrr. Juristers.

„Hvad mener f. Ex. De, Herr Rosenkrantz?“ spurgte Prindsen denne Mand, som langtfra hørte til hans Enthusiaster.

Rosenkrantz traadte da frem og ytrede, at der vel ingen Tvivl kunde være om, at Nationen ikke vilde kalde nogen Anden til sin Throne end Prindsen, som den allerede skyldte saameget, men at han ansaa det for Pligt mod Hs. Højhed, mod Folket og sig Selv, uden Tilbageholdenhed at erklære, at Prindsen under nærværende Omstændigheder ingenlunde kunde beraabe sig paa nogen Arveret. Folkeretten vilde krænkes derved. Frederik den 6te havde for sig og Arvinger frasagt sig Riget; men videre end dertil kunde hans Dispositionsret over Nationen ikke gaa. Kunde nu en Prinds, paa Grund af sin Arveret, gjøre disse ophævede Rettigheder gjældende, da maatte Konsekventsen blive, at Norge maatte ogsaa fra Ejeren kunne bortskjænkes til Sverige. Uden Folkets Kald kunde Prindsen derfor ikke optræde som Norges Konge, hvorimod dets eenstemmige Ønske visselig var, at han vilde vedblive Styret, og som midlertidig Regent frelse det fra Anarkiet. Derved vilde han endnu mere vinde dets Hjerte, og han turde vove sit Liv paa, at Nationens Repræsen-

tanter ikke vilde sætte Norges Krone paa nogen Andens Hoved end Kristian Frederiks.

Sverdrup greb derpaa Ordet. Han bemærkede, at Afstaaelse af et Land kunde blot lade sig forsvare ved Umuligheden af at kunne hævde dets Besiddelse, men at Retten til da at værne om sin Uafhængighed maatte være hjemlet selv den enkelte By, som maatte være afstaaet. En Nationalrepræsentation maatte sammenkaldes; og saaledes udviklede han paany sin Anskuelse, hvori Flere af de Øvrige, navnlig Treschow, som før havde været af Prindsens oprindelige, Sommerhjelm, Peder Anker og Bergh istemmede. Karsten Anker og Haffner vedbleve derimod at forsvare Prindsens Arveret og Kongenavn, og at forsøge at bringe Denne til at vedblive den Mening, de vidste var hans Hjertes, om ikke hans Hoveds; men midt i sit heftigste Udbrud mod Sverdrup afbrødes Haffner af det Udraab fra Prindsen: „Nej! Professor Sverdrup har overbeviist mig. Saa maa det være."

„Ja Sverdrup har Ret," lagde Treschow betonende til.

Prindsen erklærede derpaa, at da hans Ønske kun var at gjøre Folket lykkeligt, og han nu havde hørt dets meest oplyste Mænds Anskuelser, vilde han renoncere paa sin egen og udføre det begyndte Værk saaledes som disse nu havde foreskrevet, nemlig ved at sammenkalde en Repræsentation af det hele norske Folk, som skulde give dette en Konstitution. Spørgsmaalet om, under hvilken Titel han midlertidigen skulde føre Roret kom derpaa under Overvejelse. Statholdertitelen fandt man ligesaa upassende som Kongetitelen uanvendelig. Det blev da ved „Prindsregent af Norge."

Kristian Frederik forføjede sig derpaa med sin Sekretær i sit Gemak, hvorfra han den følgende Dag Kl. 12 traadte ud og forelæste Forsamlingen hvad han imidlertid havde udarbejdet, nemlig de under Dato af 19de Februar publicerede Bekjendtgjørelser. I en kort Tale opfordrede han den derpaa til at bistaa sig, især ved at Enhver i sin Kreds vilde fremme Samdrægtigheden og bekjæmpe Partier, om de opstod, hvorpaa han, efter at de Alle havde maattet give ham Haanden derpaa, forlod Forsamlingen. Denne blev derpaa enig om at lade sig melde hos ham forat takke ham for hans Opofrelser for Nationen, ved hvilken Lejlighed Karsten Anker blev valgt til Ordfører. Baade han, Prindsregenten og de Øvrige vare da, siger Beretningen, rørte til Taarer. Dog fik Anker omsider Mæle for hvad han havde at sige, hvorpaa Prindsregenten udraabte: „Gud forlene mig Forstand og Mod til at gjøre det norske Folk lykkeligt!" Det gik nu tilbage til Kristiania. Statsomvæltningen var begyndt.

Anhang.

Opinionsytringer.

1.

(Kristiania Intelligentssedler, 4de Febr. 1814).

O at min Røst var vældig som Storm, for at vække til Kampen,
Olding med Viisdom i Raad, Yngling med Styrke i Arm,
Væbnet for Retfærd, Sandhed og Dyd! — Se Helvetiens Stamme,
Samlet i Grytlis Dal, svor ved den evige Gud
Haand i Haand Tyranniet og Lasten Had; og en Skare,
Stimlet fra Dal og Bjerg, gjentog den hellige Ed.
Højt den lød over Waldstätter Sø, og Fjeldboen vaktes,
Kjæk han skreg: jeg er fri! Lænkerne brast ved hans Raab.
Voldmandens Svende faldt for Tell og hans modige Brødre.
Slagen af Een mod en Snes flygtede Østerrigs Magt.
Mennesket kan, hvad han vil, naar det gjelder for Sandhed og Frihed;
Disse Straaler fra Gud ildne sin Dyrkeres Kraft.
Frem da, I vakre Mænd! hvis Hjerter slaa højt, ved at tænke
Menneskets Værd! O frem! Sværger den hellige Ed:
Borgeres Adel og Værd med Raad og Daad vil vi hævde!
Lasten i Glimmer Foragt! Død Tyranni og Bedrag!

2.

„Uvidende om Hr. P. C's Opholdssted, maa jeg gjennem dette Blad bevidne ham min varmeste Tak for den mig meddeelte Efterretning om min salig Kones Ligegyldighed mod mig, saameget mere da jeg erkjender, at Bevæggrundene ikke kunne have været Bagtaskelse mod den salig Afdøde; men blot at tjene mig til Advarsel ved min forestaaende Forbindelse med min elskede Christiane. Hvis den omtalte T. G. Sn. er den Person jeg mener, da tror jeg gjerne at hans Forfængelighed langt mere end hans Kjærlighed til Christiane forleder ham til at ønske sig anbetroet en Helterolle i Komedien, som man spiller med mig; thi jeg veed med temmelig Vished, at hans Venskab til mig er blot Maske; ligesom jeg ogsaa er meget genegen til at tro ham ligesaa fuld af Vindbeutleri som

Egennytte. Hvad de Udtryk: „Landsdommeryngel“ og „hj
Svigermama Kokkepigen“ betyde, har Hr. P. C. vistnok den G
hed nærmere at forklare mig; og da han som Udenbys maaske
vaaner forestaaende Marked, tør jeg smigre mig med en Samm
komst, for mundtlig at udvikle Ideer, som ikke tør betroes Pen

Norb.ye.“

3.

(Kristiania Intelligentssedler, 7 Febr. 1814).

„Den Mand er en Nidding, som kan sig betænke
Paa Valg mellem Frihed og slaviske Baand.
Kun Viisdoms Befaling, kun Pligternes Lænke
Maa fængsle en ædel og fribaaren Aand.
Ved Frihed kun Manden er ædel og stor;
Men Skjændsel og Udyd hos Trældommen bor.

Kor.

O Frihed, som Manden gjør dydig og stor;
Dit straalende Tempel staa evig i Nord!

*

Ve den, som tør Nordboen prøve at kue
Til Trældom og Kryben ved Svig eller Magt!
Hver Mand skal opstaa mod Tyrannen, og skue
Hans Trudsler med Ro og hans Guld med Foragt,
Og snart under Tronens det rygende Gruus
Begræde han skal sin Afsindigheds Ruus.

Kor.

O, du som fra Uhyrer renser vor Jord,
O, djerve Tyranhad, dø aldrig i Nord!

*

Men Held over dem, som berede og fremme
Ved lovbundne Vælde vort Fædrelands Vel.
Gid aldrig, bedragne af Smiger, de glemme:
Dem Magten kun laantes at udbrede Held.
Drøm ej, o Regent, at en Guddom du er!
Ved Dyder den første blandt Borgere vær!

Kor.

Højt Folket i Nord skal velsigne den Mand,
Som troligen tjener sit Fædreland!

*

Naturen ej Forskjel paa Fødselen kjender,
Dens Orden er evig og herlig og sand,
Den byder os favnes, som Brødre og Venner,
Den adler hver ædel og retskaffen Mand.

Svind Adelskab, svind! og Foragt med Enhver,
Som drømmer om Aner og arveligt Værd!
Kor.
O Lighed, du hersker i Nordboens Land!
Kun straalende Borgerdaad adle sin Mand!
*

Snart Sandheds velgjørende Sol skal oprinde,
Dens mægtige Straaler adsplitte hver Sky,
Da Løgnens og Fordommens Rige skal svinde,
Naturen uslöret fremtræde paa ny.
Snart fly for den herlige kommende Dag
Despotiske Vælde og helligt Bedrag.
Kor.
O, Mørkhedens Venner til Skræk og til Trods,
Din Fakkel, o Sandhed, ej vige fra os!

4.

„Du synes min kjære Norb.ye, vel nok at indse den Sandhed, orbindelsen med din Christiane er det Eneste, der kan bringe uuslige Forfatning igjen i Orden. Da Du nu veed, at Din iane er ligesaa forstandig som Dig tro, saa viis hende og billige Tillid, at lade hende selv vælge dem, ved hvis Bistand narest haaber at naa Maalet. Er da Du Hjertegranskeren mere ıun? eller kræver Du den Urimelighed, at de hun vælger til a sig tilhaande, skulle være fejlfrie Engle? Spild da ikke get Held ved utidig Kiv, og nedværdige Dig ikke selv til at ıt der „spilles Komedie med Dig.“ Du, som alle flinke Fyre, godt Selskab let en Ruus. Saa fast og sindig Du er som saa svag og lettroende er Du i Rusen. Dine Uvenner lure slige Lejligheder for at tude Dig Mistro i Ørene, og forlede til saadanne Svagheder, som det Dig uværdige Avertissement i 10. Da Du kommer til Markedet, saa vogt Dig. Viis Dig den :, kraftfulde Mand, som Du altid var, saa tør de, der drive el med berusende Sager og Bysladder, ikke komme Dig nær. ag disse velmeente Raad fra Din Ven

Middelboe *).“

Tidens Red. synes ikke at ville forstaa denne Korrespondence, hvis Mening, i sig selv ikke vanskelig at udlægge, i et senere Tidsskrivt er bleven paapeget og anført som et Vidnesbyrd om Dissensen om Kristian Frederik eller Prinds Kristian (P. C). som han kaldtes. Bogstaverne T. G. Sn. lade sig ogsaa let udfylde.

„Spörgsmaal til vore Lovkyndige.

Man har saa ofte hørt Tale om crimen læsæ majestatis. En Mand, som tilfældigviis stødte paa det Udtryk: „crimen læsæ nationis“, ønskede at vide om der i den danske Lovgivning er nogen Bestemmelse for denne Forbrydelse.“

5.

(Kristiania Intelligentssedler, 11te Febr. 1814).

„Auktion i Middelkrog.

Fredagen den 1ste April næstkommende, Kl. 12 Formiddag, bliver offentlig Auktion afholdt i Gjæstgivergaarden: „Den hvide Buk,“ for til den Højstbydende at bortsælge det betydelige Jordegods: „Norholm“ (een af de herligste Ejendomme man kan ønske sig). Godset har et Areal af 5600 □ Mile, hvoraf ikkuns 80 a 100 □ Mile ere opdyrkede til Kornavl, men næsten meer end det Dobbelte kan oparbejdes og gjøres frugtbringende, saaledes at man regner Ejendommen kan komme til at føde en Besætning af 900000, med Smaat og Stort. Paa Godset findes Overflødighed af Skov; ligesom og mange Damme, hvori man har en betydelig Mængde Fisk det hele Aar igjennem. Hoved-Godset har adskillige Bygninger, hvoraf Udhusene ere i taalelig Stand, men Hovedbygningen er noget forfalden, da det er meget længe siden det forrige Herskab beboede Stedet. Tapetseriet i Værelserne behøve Forbedring, da ingen af Herskabet har været paa Stedet i de sidste 26 Aar. — Konditionerne er kontant Betaling. I Ejendommen kan ingen Penge blive staaende, da den sælges for et Stervbo. — Paa Godset er en Forvalter, som mange af Bønderne ønske at maatte forblive der, dersom man ellers kunde blive enig om Vilkaarene. — Liebhabere indbydes.

Kristiania den 10de Februar 1814.

Thor Bjørn.“

6.

(De bergenske Adressekontors-Efterretninger 5te Marts 1814).

Udgiveren glæder sig ved at kunne bekjendtgjøre sine norske Brødre følgende:

Ianledning af den med sidste Post ankomne højst glædelige Tidende om Norges Selvstændighed under en viis og god Regent, blev den 3die Marts, paa det dramatiske Selskabs Theater, efter Opførelsen af Skuespillet: Manden af Ord, af Iffland, heldigen fremsagt af en af Selskabets Direktører, Hr. Over-Krigskommissær Mohr, følgende skjønne Epilog:

„I Aften var vor Mand af Ord — kun Leeg;

Men se! — hist Storm røg op — nu her for Alvor spørges
Om Mænd — om Mænd af Ord —
Om Broder-Samfunds Pagt staar fast i Nord,
Om Orden inden Borde kan besørges,
Da første Styrmand nu fra Roret veeg?
Vold rev det af hans Haand — det vil vi tro.
Men vi opfordre ham, i det han os forlader,
Til Vidnesbyrd, at vi adløde ham som Fader.
Og at kun Mænd af Ord i Norge bo.
Men, ak! nu drev vort Skib som Vrag for Bølger
Mod den, for os afskyeligste, Strand,
Som vinker os ind mellem Brud og Brand;
Som bag sin Trægaards Prunk vort Fængsel dølger.
Dog — nu sprang op paa Dæk den gjæve Mand,
Som Under-Styrmand var,
Og raabte: „Hver, som Hjerte har
Og elsker Frihed, Fødeland og Ære,
Og før vil vove Alt, end fremmed Lænke bære!
Han følge mig! Vi holde af
Ad Havet til — Om til vor Grav —
Saa skal vort Skibbrud dog al Verden lære:
At Norge havde Mandskab inden Borde,
Som Storm og Hav og Døden trodse torde."
Vort Hurra steeg i Sky: der er en Mand af Ord,
Som til vor Nød sit skjønne Hjerte binder:
Den Usling han blandt os frygtagtig finder,
Den kaste vi flux over Bord.
Vi hejse Sejl i Top og duve til,
Vort Skib han styre kan og vil;
Og han skal se sin Lyst, hvor det sin Bølge bryder
Hvor hele gamle Norge ham adlyder.
Han styre højt — han veed at inden Bord
Det hele Mandskab er — kun Mænd af Ord.

Dog — uden al Allegori:
Ham over Stjernerne velsigne vi,
Som saa ned til vor Nød og os har sendt
En Kristian Frederik til vort Lands Regent!
Ham følge Sejer, Ære, Held!
Vi følge Ham. Ja før skal Dovrefjeld
Omvanke, skjælve paa vor faste Moderjord,
Før nogen Norsk skal Rigets Arving svige,
Som Roret tog i Storm at styre Norges Rige.
Saa sværge Nordmænd — Mænd af Ord
Gjenlyder Bjerge Syv! vi raabe: længe leve

Vor Prinds-Regent! Ja dette Huus skal bæve
Af nifold Hurra-Raab,
Som tolker dette Norges Haab:
Vor Kristian Frederik længe leve: Hurra &c.

7.

*(Kristiania Intelligentssedler 22de Marts 1814 *).*

„Præmie.

En Belønning af 800 Rdlr. DCt. udloves herved for en grundig, frimodig og kompetente Censorer fyldestgjørende Opløsning af følgende Spørgsmaal:

1) Kan der, i Følge eller Analogi af Hans Kongelige Højhed Prinds-Regentens offentlige Kundgjørelse (vide Bladet Tiden No. 69), gives Adgang til Rigsforsamlingen i Ejdsvold *for* andre Deputerede end Norskfødte?

2) Hvilke Regler byde Retfærdighed og Kløgskáb i Henseende til Udlændinges Ansættelse til offentlige Embeder i Norge for Fremtiden? Bør noget vigtigt Stats-Embede betroes til en ikke Norskfødt? Er det fornødent, at besætte de øvrige Embeder (Professorers og Lægers undtagne) med ikke Norskfødte? Hvilket Fortrin maatte i saa Henseende de allerede nu i Norge Bosatte, som ikke ere Norskfødte, have? Hvor langt et Ophold bør ansees fornødent for at erhverve et saadant Fortrin? Kan Indfødsret erhverves af Andre end Professorer og Læger, naar de ikke allerede nu have den?

3) Forudsat, at de Indfødtes Eneret, saavel til at møde ved Forsamlingen i Ejdsvold, som til de vigtigste Stats-Embeder, bevises — hvilken Indflydelse vil den have paa den Norske National-Aand og det Norske Folks Kjærlighed til Regenten?

Besvarelserne heraf maa være indleverede inden 10de April d. A., og modtages af Pastor Wulfsberg i Kristiania, som har Sikkerhed ihænde for Præmiens Beløb.“

*) Datids Avisopsatser havde ulige mere at betyde end nu; og baade desformedelst og fordi de antyde og karakterisere Bevægelserne i Folkets Tankeliv, bör nogle af de mest betegnende tages til Opbevarelse i dette Værk. Disse alvorligere Ytringer gjennemkrydsedes ofte af henslængte opflammende Citater, men ogsaa ofte af Satirer over Kandestöberi, Mistillid til Regjeringen, falsk Patriotisme o. s. v. der mellem hine toge sig ud som kolde Omslag eller Vandbötter over Hovedet.

Dette besvaredes i samme Blad før 1ste April saaledes:

„Jeg hos kjække Normand priser,
At han stedse ivrig viser,
Han sit Fødeland har kjær;
Men jeg tror han gjorde ilde,
Om han vilde sig indbilde,
At der fødes Mennesker
Kun i Engeland og der.

Wessel.

Da ovenstaaende Strofe af en indfødt Normand synes at være det bedste Motto for og den passeligste Indledning til Besvarelsen af de i No. 23 af Kristiania Intelligentsseddel fremsatte Præmie-Spørgsmaale, saa vil Indsenderen heraf, uden nogen Fordring paa Præmien, og uden videre Fortale skride til Undersøgelsen af de 3de opgivne Hovedpunkter:

1) Regentens Kundgjørelse i Bladet Tiden No. 69 indeholder intet, som enten ved bogstavelig Fortolkning eller analogisk Slutning kunde give Anledning til at betage dem, som ikke ere Norskfødte, Adgang til at møde som Deputerede ved Rigsforsamlingen i Ejdsvold. Aanden i samtlige Regentens Kundgjørelser viser, at den som har aflagt Ed paa: „at ville hævde Norges Selvstændighed &c.,“ ansees at være Norsksindet, og derpaa kommer det udentvivl meer an, end paa den tilfældige Omstændighed, at være Norskfødt. Regenten har selv afgivet dette Beviis paa sit Norske Fædrelandssind, og har fordret samme Beviis af alle ikke Norskfødte Embedsmænd. I Regentens Kundgjørelse til det Norske Folk heder det: „En Samling af Nationens selvvalgte oplyste Mænd skal, ved, med Viisdom og Samdrægtighed at bestemme en Regjeringsform for Norge o. s. v.“ Meningen af det Udtryk: „Nationens selvvalgte Mænd,“ kan vel ikke være noget andet end: Mænd som Nationen selv har valgt. Dette Valg, et Vidne om Nationens Tillid, maa udentvivl give fuldkommen retmæssig Adgang til at møde som Deputeret ved Rigsforsamlingen, i det mindste kjender jeg intet højere Kreditiv og tror selv Fødsels- og Daabssedlen maa og bør vige for det. I Cirkulæren til Biskopperne, hvorved Reglerne for Valget, saavel af Menighedernes som Amternes og Byernes Deputerede bestemmes, er der slet intet som direkte eller indirekte hentyder paa at kun Norskfødte ere valgdygtige; men Valget er frit og uindskrænket overladt til Nationens myndige Mænd, hvem man tiltroede Forstand og Retsindighed nok til at se paa det Væsentligste og Vigtigste ved et saadant Valg, nemlig Indsigt og Retskaffenhed.

Det Eneste hvoraf den, som maatte sætte sin Norskhed i at ville have fortrængt og forjaget Enhver, der ikke er saa lykkelig at være Norskfødt, maaske kunde udlede Noget til Fordeel for sin Sætning, er den Bestemmelse i Cirkulærerne til Landmilicen og Sø-

Etaten: „at af hver Divisions og Eskadrons, samt af hver Brigs og Værfts 2de Valgmænd skal tages een indfødt Officeer.“ Men da denne Bestemmelse ikke angaar de Deputerede, som af disse igjen skulle vælges for Regimentet og Korpset eller Værftet og Briggerne, saa er man formodentlig ikke berettiget til at give den videre Udstrækning, end Regenten selv har givet den, og i alle Tilfælde bliver Højstsamme Selv sine Reskripters bedste Fortolker, saa man ikke behøver at tage sin Tilflugt enten til Analogi eller juridisk Haarkløveri.

2) De under denne Post fremsatte Spørgsmaal kunne maaske i Korthed besvares saaledes: Retfærdighed og Klogskab byder, ved offentlige Embeders Besættelse at vælge indsigtsfulde, duelige og retskafne Subjekter, og til de vigtigste Statsembeder de Mænd, som besidde disse Egenskaber i den fortrinligste Grad. Da nu disse Egenskaber hverken skyldes Fødselen eller Klimatet, handler man udentvivl retfærdigst og klogest i at benytte dem hvor de findes, skjønt naturligviis de, der have det nøjeste Bekjendtskab til Landets Forfatning, bør, naar det øvrige er lige, fortrinlig komme i Betragtning.

Hvorfor just udenlandske Professorer og Læger skulle have ubetinget Adgang til at ansættes i Norge, fremfor alle andre skikkelige Folk, er ikke let at fatte. De Første kunde jo bibringe deres Tilhørere unorske Grundsætninger og de Sidste dræbe de Norske Patrioter. Dog — Grunden til hiin Tolerance maa formodentlig søges deri, at Norge har Mangel paa duelige Kandidater til saadanne Embeder. Men mon dette ikke ogsaa lettelig turde være og blive Tilfældet i Henseende til andre offentlige Embeders Besættelse, i det mindste saalænge indtil det Norske Universitet faar de ledige Lærestole besatte, og vinder Tid til at udbrede sin Virksomhed. De allerede nu i Norge Bosatte, skjønt ikke Norskfødte, seer man dog tør haabe at komme i Betragtning. Men hvilken Arithmetiker udfinder Maalestokken for den Tid, som udkræves til at erhverve sig den, til at betjene et Norsk Embede fornødne, Kvantitet Norskhed. Ligesaa vanskeligt er det Spørgsmaal om Indfødsretten at besvare, da der, saavidt jeg veed, ingen speciel Indfødsret for Norge gives, og den Danske som Udlændisk, vel ikke tør komme i Betragtning. Af denne Labyrinth vides ingen anden Udvej, end at Præmieæskeren selv maa udgive en ny Indfødsret for Norge og deri bestemme Erhvervelsesmaaden af bemeldte Ret.

Siden der blot handles om Norskfødte, synes det, som om ingen kunde ansees for Normand, var end Norge hans Fædreland, fordi han nedstammer fra Norske Forældre og Forfædre, er opdragen og har tilbragt næsten sit hele Liv i Norge, naar samme ikke tillige er hans Fødeland. Hvad Landsmand monne da den være, som er fød i et Skib paa Havet? Formodentlig Britter, siden

dette Folk er Havets Herre. Eller er Den meer Normand, som, født i Norge, har fra tidligste Barndom og den meste Deel af sin Levetid opholdt sig i et andet Land, end den, som har Ret til, efter det Ovenanførte, at kalde Norge sit Fædreland? Mon man intet Exempel har paa at Norskfødte i Danmark har glemt at de vare Normænd, og at Digteren havde Ret da han sang:

Du Normænd ej om Tronen seer,

ligesom hiin havde Ret, der kaldte Tyge Rothe den Danskfødte Normand? Har ingen Danskfødt Mand gjort sig velfortjent i og af Norge? Ere alle i Norge fødte, opfødte og bosatte Personer saaledes sindede mod Norge, som de bør være? For disse Spørgsmaal udsættes ingen Præmie, men det overlades til Upartiske at besvare sig dem selv.

3) Denne Post er besvaret ved den første. Hvad den Norske Nationalaand angaar, da vil Oplysning og Sædelighed udentvivl have den gavnligste Indflydelse paa samme, og da vil National-Stolthed og National-Had forsvinde, og det som har sandt Værd agtes, elskes og søges hvor og hos hvem det findes. Desuden staar det nu til Nationen selv at forebygge Indflydelsen af Ildesindede, være sig Indfødte eller Ikkeindfødte. Imidlertid maa hver oplyst og retsindig Normand ønske, at falsk og uægte Norskhed, der har sit Udspring af Fordom, smaalig Forfængelighed, krænket Stolthed og andre urene Kilder — ikke maa gribe saaledes om sig, at Norge og dets Selvstændighed og med det al ægte Norskhed omsider skal gaa tilgrunde."

8.

(Kristiania Intelligentssedler for 1ste April 1814.)

„Uforgribeligt Spørgsmaal.

Mon ikke en usædvanlig særskilt Repræsentation af Krigsmagten (med al Respekt for Standen) kunde spares ved forestaaende Rigsdag, — ligerviis som det skeer ved Gejstligheden, — ej at tale om andre Vanskeligheder?*) De Veltænkende foragte ikke et velmeent Raad, men benytte det efter Omstændighederne. Gud bevare Fædrelandet! V.

*) Skulde Nogen mistyde den patriotiske Spörgers redelige Hensigt, da er han bered at möde sin Skjæbne."

Dette Spørgsmaal besvaredes med Bitterhed i et „uforgribeligt Svar" og i nok en Opsats i næste Nummer af samme Blad."

T i l l æ g.

Fortegnelse

over

Wergelands Skrifter.

Nærværende Fortegnelse over Wergelands Skrifter er efter-
anden fremkommen under de forberedende Arbejder til Udgivelsen
dette Værk. Det Første jeg havde at gjøre var — jeg vil just
ke sige at gjennemlæse, men med Opmærksomhed at gjennemblade
e de i Hovedstaden, og en god Del af de udenfor Kristiania ud-
mne Aviser og Tidsskrifter fra 1826 til 1845, foruden at jeg
urligvis har opsøgt enkeltvis udkomne Digte o. a. desl. Jeg
rbeviste mig under dette Arbejde snart om, at der ikke findes
gen Avis saa ubetydelig, at man paa Forhaand kan være sikker
i, at W. ikke har skrevet i den. Men i al denne Mangfoldighed
der en stor Mængde Stykker, som ikke havde W.s Underskrift,
n som jeg dog tydelig kunde skjønne maatte være forfattede af
n. En god Del (kanske de Fleste) af de her anførte Avisop-
ser ere af denne Slags; men jeg har alligevel ikke udeladt dem,
'di jeg derved kun ufuldkomment vilde opnaa min Hensigt: at
e en Vejledning for den, som ønsker at gjøre sig tilgavns be-
ndt med W.s literære Liv, eller i al Fald ät give en iøjnefal-
ıde Oversigt over hans rastløse Forfattervirksomhed, uagtet denne
ıstændighed gjør, at jeg hverken kan indestaa for at denne For-
nelse indeholder Alt, hvad W. har skrevet, eller at Alt hvad den
eholder er af ham. Personlig overbevist om disse Stykkers Au-
nti (maaske enkelte Ubetydeligheder fraregnet) er jeg; og jeg
ıøver ikke at bringe i Anslag det meer end almindelige Kjend-
ıb, jeg naturligviis maa have erhvervet til W.s Stil, for at give
saadan Overbevisning Vægt. Thi Enhver, der har endog et lø-
igt Bekjendtskab til hans Skrifter, veed, at der neppe har været
gen Forfatter, hvis Stil har været lettere at gjenkjende. — Der
dog nogle Stykker, om hvis Ægthed der kan skaffes større Vis-
l. Jeg har betegnet disse med følgende Mærker:

betyder at et Skrifts Ægthed er bekræftet af vedkommende Tidsskrifts Redaktion, Forlægger eller Udgiver.

— at et Skrift af W. er omtalt som forfattet af ham, eller at dets Ægthed tydeligt kan godtgjøres ved Sammenmenligning med Andre af W.'s Skrifter.

— at et Skrift findes nævnt i en egenhændig Fortegnelse, som findes blandt hans efterladte Manuskripter.

— at et Skrift, eller en Deel deraf, findes blandt W.'s Haandskrifter.

m, betyder at et Skrift er nævnt i den Fortegnelse over W.'s Skrifter, som findes i Monsens Biografi *).

Et Par Stykker, som af W.'s nærmere Bekjendte ere erklærede for at være forfattede af ham, har jeg betegnet med *. Skrifter, som først ere udkomne efter Digterens Død, ere betegnede med Hs. De Stykker, hvis Titel er trykt med *Kursiv*, ere ikke optagne i denne Udgave.

Udgiveren.

*) Jeg haaber senere at kunne godtgjöre, at denne Fortegnelse er meddelt af Digteren selv, eller af hans Fader.

1826.

orgenbladet No. 91, Mindekvad over Sorenskriver Knudssen.
— - 119, Den syttende Mai.
— - 282, *Fru Else Rustads Minde.*
— - 304, *Önsker.*
— - 304, *Önsket.* (Epigr.)
ermoder 10de Halvaarg. No. 4, Ida og Selma. *
agazin for Politik, Historie og Literatur, 3die Bind, Ode til Norges Frihed.
antate i det norske Studentersamfund, 27de Nov. 1826.

1827.

h! en Farce.
orgenbladet No. 40, *Ode.*
— - 231, Cujusdam Tanker ved at læse Hr. Pastor Hertzbergs Anmeldelse om hans Festligholdelse af 17de Mai.
— - 280, Henrik Wergeland til den døde Peter Krefting, hans Ven.
— - 294, Til Jons Ven (I. S. 415).
en norske Rigstidende No. 51, *Henrik Wergeland til Professor, Rektor Rosted, Jubellærer, 27de Maj 1827.*
ıristiania Aftenblad No. 14, Brittania (I. S. 97).
— - 20, Ode (I. S. 420).
— - 21, Carl Johan (I. S. 64).
ımeldelser, Literatur og Kunst vedkommende, *Rhigas nygræske Krigssang, oversat.* f.

1828.

ıclars Død, Sørgespil.

Opium, Skuespil i tre Akter. (Trykt 1831 i Hielms „Almindeligt norsk Maanedskrift," 2det Bind.)
Irreparabile tempus, Farce.
Et Kvæde ved Christian Krohgs Grav.
Nyeste Skilderi af Christiania og Stockholm, No. 3 og 18, *To polemiske Stykker i Anl. af Irreparabile tempus.*
Den norske Huusven 1ste Halvaarg. No. 9, Til Oscar (I. S. 67.)
— — — - — - 10, Norge, Island og Færøe. f.
— — — - — - 16, Ode til Norges Flag (I. S. 69). f.
— — — 3die — - 2, Drengen og Fuglen. f.
Christiania Aftenblad No. 19, 2 Pet. 1, 8.
— — - 21, Scene af en snart udkommende Farce: Irreparabile tempus.

1829.

Digte 1ste Ring.
Fantasmer efter Ravnekrogpoetens Manuskript (Farce.)
Morgenbladet No. 31, *En polemisk Artikel, undert. Tartuffe.*
— - 69, *Om Brugen af fremmede Mands og Kvindenavne.*
— - 70, *Om et Hædersminde over Chr. Krohg.*
— - 108, *I Anledning af et Epigram om „Ah!"*
— - - *Epigram.*
— - 118, *Et Silhouette.* h.
— - 120, *Epigram.*
— - 121, *do.*
— - 141 (Till.) *Laurbærblade.*
— - 146 (Till.) *Brev til General Wedel.*
— - 267, *Om Torveslaget.*
— - 268, *Mod Prokurator P.* (undertegnet S. S.)
— - 300, (*I Anl. af et Angreb paa Siful Sifadda paa Grund af Stykket i No. 268.*)
— - 301, *Avertissement.*

Nyeste Skilderi af Kristiania og Stockholm, No. 7, 8, 11, 14 og 26, *Notitser*.
— - — No. 20, *Hvo er Rævbælgernes Forfatter?*
Patrouillen No. 68—69, Syttende-Mai-Sang.
Den norske Huusven 3die Halvaarg. No. 16, Barnemordersken.

1830.

Skabelsen, Mennesket og Messias, et Digt.
Harlekin Virtuos, Farce.
For Almuen, 1ste Hefte (tillige trykt i Budstikken, ny Samling, 1ste Deel No. 9—13) indeholdende: 1. Opmuntring til Almuen at sørge for sin Oplysning ved gode Bøgers Læsning. 2. *Udkast til Almue-Bogsamlinger*. 3. *Fortegnelse over Böger, passende til Almue-Bogsamlinger*.
- — 2det Hefte, indeholdende: 1. Opmuntring til at danne Sogneselskaber, forenede med Selskabet for Norges Vel. 2. *Udkast til Love for saadanne Selskaber*.
- — 3die Hefte: *Den norske Bondes nyttige Kundskab om de Læge-, Farve-, Garve- samt Giftplanter, der voxe paa hans Jord*.
- — 4de Hefte: *Læsebog for den lærelystne, tilvoxende Ungdom* (2det Oplag 1839.)
Morgenbladet No. 9, (*I Anl. af et Angreb paa Sörgespillet „Kong Half.“*)
— - 29, *Promemoria til Hr. Chr. Hansson, Digter*.
— - 228, *Annonce i Anl. af et polemisk Digt*.
— - 267, *Jeremiade o. s. v. i samme Anl.*
— - 276, *Epigrammer i samme Anl.*
Nyeste Skilderi etc. No. 42, *Om „Usong“, en österlandsk Fortælling (med Uddrag deraf)*.
— — - 101—103 *Pebernödder til Juul* (undert. Thore & Comp.)
Den norske Huusven 5te Halvaargang S. 120. *Farvel*. f.

1831.

For Almuen, 5te Hefte: *Levnets- og Velfærdsviisdom.* (Smaavers af W. og andre Forfattere).

Leve 17de Maj! Sang paa Konstitutionsdagen. *

Sang for Briggen Clara Maria. (Trykt 1839 i „Samling af Sange for den norske Sjømand“).

Pebernödder til Juul. Undert. Bager Thore & Comp. (Uden Aarstal). w.

Morgenbladet No. 37 og ff., *Et nödvendigt Ord.* (Til Prokurator Praëm).
— - 56, *Efterretning om Nordlys.* * (s. No. 44).
— - 105, *Annonce om Praëm.*
— - 118, *Epigram til Skuespiller Miller.*
— - 264, *Til „Opiums“ förste Recensent i Mrgbl.*
— - 326, *Om det danske Theater.*
— - 327, *Om Blehrs Dödsdom.*
— - 346, *1 Anl. af et Svar paa Artiklen i No. 326.*

Nyeste Skilderi etc. No. 18, *Om norske Ord i Folkebladet.*
— - 43, *Af Farcen: Löjer i Holyrood.**)
— - 77 og 78, *Mod Praëm.*
— - 85, *Epigram om Mariboe.*

Alm. norsk Maanedskrift 1ste Bind: Festrimeren (I. S. 284).
— — — - — Bolivar (I. S. 252).
— — — 2det — Hvi skrider Menneskeheden saa langsomt frem? m.
— — — - — Slutningshymne og Recitativ af Digtet Czaris.

Folkebladet **) No. 16, Syttende-Maj-Sang.

1832.

For Almuen 6te Hefte: *Normandens Katekisme* (2det Oplag 1845).

Om Smag og Behag man ikke disputere, Farce.

---

*) Ikke udkommen.

**) Redigeret af W. og Krigsraad Flor. Her findes mange Artikler, som tydeligt bære Præget af at være forfattede af W. I denne Fortegnelse ere kun de versificerede Stykker anførte.

aamyra, Ballade.
ɔlkeviser, 1ste og 2den Række (I. 1. Nils Justesen. 2. Olvar Bonde. 3. Oberst Kruse. II. 4. Vormens og Glommens Samstevne. 5. Glommens 17de Majs-Kvæde. 6. Reidar Griotgardsson. 7. Minne-Slaget.)
ifuliner til Student Welhaven med övrige opbragte Kompagni. (Trykt som Manuskript).
n lumsk Avindsmand trukken frem og skildret efter Naturen i 2den Række Sifuliner til en Student Jahn Welhaven. (Trykt som Manuskript).
röveark af et projekteret Blad, „Nordlyset".
l Mathea H** (Hs.)
orgenbladet No. 4, *Til Biskop Munch.*
— - 24, *Om et norsk Theater.*
— - 62 (Till.) *Siful Sifadda og Theaterrecensenten Hansson.*
— - 141, Ved Generalmajor Auberts Hedenfart.
— - 155, Ved Konrektor Auberts Grav.
— - 266, 296, 315 og 326, *Om „Vidar".* w.
atsborgeren 4de Hefte No. 1—2, *Sifulinske Paaskeæg.*
— 6te — - 13—14, *Fætterens Markedssang.* h.
— - — - 25—27, *Fakkeltogsvise.*
en nordenfjeldske Journal, 1ste Hefte, Avindsmændene. (Smlgn. Den Frimodige, No. 11, 1833).
lm. norsk Maanedskrift 3die Bind: La Varsovienne, overs.
— — — - — Den polske Nationalsang, overs.
— — — - — Karantænetanker.
— — — - — Rule Brittania, overs.
— — — - — Hymne til de for Friheden faldne Blodvidner af V. Hugo, overs.
lkebladet No. 19, Haleluja'er, afsjungne i Storenæskirke, Langfredag 1832 (I. S. 159).

1833.

igte, 2den Ring.
æsaris, et Digt.

Spaniolen, et Digt. (2det Oplag 1840.)
Kristsind i Landfarsot, Prædiken.
Tale til Menneskeligheden i Menneskeheden, af Vesle-Brunen.
Tale (og Sange) ved Afsløringen af Krohgsstøtten.
Habakuk, metrisk og riimbehandlet. (Trykt i Tidsskrift for Kirkekrønike og kristelig Theologi, udg. af Wexels; 1ste Bind.)
Folkeviser, 3die Række: (8. Normandssang. 9. Det stærke Ord. 10. Brylluppet paa Styrhejm. 11. Den norske Bonde.)
Bien 4de Bind. Rejseskizzer I. Framnæs — Balestrand. (Tillige trykt i „Vikingen".)
— 5te Bind. *Æreslegionens Stjerne,* efter Byron. f.
Statsborgeren 7de Hefte No. 26—27, *Til den arme Werther.* h.
— - — - 28, *Vidar,* undert. Fenris. h.
— 8de — - 6, *En satirisk Artikel, undertegnet Løvestad.* h. *)
— - — - 14, *Til B. von M. af M.* (*Epigram*). h.
— - — - 18, *Atter et Brudstykke af „den uovertræffelige Natur."*
— - — - 22, *Æres-Digt* (?**). Undert. Th . . . . .
— - — - 29—30, *Skizzer af Kavaleerlivet.*
— 9de — - 5—6, *En Artikel om Skuespillerne Ryge og Miller.* h.
— - — - 5—6, *Skizzer af Kavaleerlivet* (fortsat).
— - — - 14—16, *do. do.*
— - — - 14—16, *Velkommen hjem til Baronen* (Epigr. w. ***).
— - — - 14—16, *Kritik over Oehlenschläger* (Epigr.)

*) Slutningsepigrammet findes blandt W.'s Haandskrifter.
**) Er af en af W.'s Omgangsvenner angivet som forfattet af ham. Digtet har dog intet af W.'s Ejendommeligheder.
***) Se „Norge i 1800 og 1836."

Statsborgeren 9de Hefte No. 29—30, *Bekjendtgjörelse* (Om en Oversættelse af Psalmerne).
— 10de — - 13—16, 19—20, 24—27, 28—30, *Af Peer Halvorsens nye ABC.* (Epigr. *)
— - — - 19—20, *Uddrag af en Skrivelse til Jägareförbundet i Stockholm.*
— - — - 28—30, *Epigrammer om Aalholms „Vignetter af norske Digtere“* Undert. Peder Halvorsen.
— - — - 28—30, *Kritik over „Bien“,* (Epigr.) Undert. Peder Halvorsen.
— 11te — - 1—2, *„Formodentlig det sidste Morgenstjernske Tog“.* (Epigr.) Undert. Peder Halvorsen.

Morgenbladet No. 32 og 35, *Fortsat Mönstring af Vidar-Aserne, undert. Ve.*
— - 218, *Fralæggelse af Forfatterskab.*
— - 292, *Historiske Supplementer til „Danmarks politiske Forbrydelser mod Norge.“*
— - 340, Om Maadehold i Dyd. r.

Vikingen 1ste Bind, Rejseskizzer (I. Framnæs — Balestrand. II. Ejvindvig). Norges Frihedsdag. (Det sidste Digt tillige trykt i Statsborgeren for 1835).
— 2det — *Engelske Karikaturer.* m. *Paabegyndt Svar paa en Anmeldelse af Afhandlingen: Hvi skrider Menneskeheden saa langsomt frem?*
— 3die — Nordsjøen. Kari Alfstad, en Idyl.

Den Frimodige No. 9 og 10, *Anmeldelse af Lassens Lærebog i Historien.*
— - 11, Avindsmændene.
— - 13, *Kritik over Oehlenschläger.* (Epigr.)
— - 21, Ved en til sin Odel hjemvendende Sjøguts Konfirmation.

*) Flere af disse findes i W.'s Farcer.

Folkebladet No. 2, Den norske Bonde.
— - 27, Normandssang. Det stærke Ord. } Se Folkeviser No. 11, 8 og 9.

1834.

For Almuen, 7de og 8de Hefte, *Norges Historie.*
Tale ved en Borgerfest i Ejdsvold. (Deri Sangene: Det gamle og nye Norge.)
Forslag til Norges Riges Storthing om Oprettelse af en Arbejds- og Tvangsanstalt i og for Övre Romerige. (Tillige trykt i Budstikken, ny Samling, 3die Deel, No. 90—91).
Omrids af Heel-Historien, tildeels efter det Tydske.
Bien 8de Bind, Amors Billed. f.
— 10de — Helge.
Statsborgeren 11te Hefte No. 18—19, *Angaaende Processen med Praëm.*
— 12te — - 24—26, *Om Hykleri.* *)
— — — - 24—26, Ved Pressefrihedens Død.
— — — - 27—28, Den graa Kappe.
— 13de — - 14—16, (*Angaaende Processen med Praëm.*)
— 14de — - 6—7, Den norske Marseillaner.
— — — - 14, *Supplikanten.* **)
— — — - 15, 16—17, 18—19, 20—21, *Polemiske Vers om „Norges Dæmring“.* h.
Morgenbladet No. 7, Om Digteren Ridderstad. w.
— - 27, 51 og 104 (*Angaaende Processen med Praëm.*)
— - 45, *Om Oehlenschlägers „Krogkleven“.* r.
— - 84 og 88, Om Maadehold i Dyd (Fortsat.)
— - 98, *Om Theatret.*
— - 150, 156, 160 og 165, *Om Oehlenschläger.* r.
— - 152, Ved de landflygtige Polakkers Afrejse.

---

*) Heri et Citat af det senere udkomne Digt: Den indiske Kolera.
**) Se Stockholmsfareren.

lorgenbladet No. 177, *Om Almueoplysningen.*
— - 203, *Epigram til Welhaven.*
— - 205, *Epigram til Allum.* h.
— - 242, *Om Ole Haagenstads Tale den 17de Maj.*
— - 265, *Normændenes Nationalære krænkes paa mange Maader.*
— - 284, (Till.) *Om Ole Haagenstads Tale.*
— - 291, *Subskriptionsindbydelse paa „dramatiske Værker".*
— - 309, *Brev til Pastor Ingjer.*
— - 332, 351 og 358, *Til Boghandler Dahl.* h.
en Frimodige No. 28, Carl Munch.
mlinger til det norske Folks Sprog og Historie, *Stykker, Norges Historie vedrörende, af Thierrys „Histoire de la Conquête de l'Angleterre par les Normands".*

1835.

en indiske Kolera, Drama.
rnemordersken, Sørgespil.
pegøjen, et Fastelavnsriis.
ommentær til Papegöjen.
sidste Kloge, Farce. (Tillige trykt i Nytaarsgaven Sjofna).
misprædiken i Oslo Kirke, 1833, og Tale i vor Frelsers Kirke 1835.
le i det norske Studentersamfund 17de Maj 1835.
ihedssang den 17de Maj og *Sang til det norske Flag.* (Den Sidste er med en ubetydelig Tillempning aftrykt af Spaniolen.)
edicinernes Kjæreste, Sang ved det medicinske Øvelsesselskabs Lag d. 12te December 1835.
skedssang til Karl Johan, bestemt til Afsyngelse ved hans Ankomst til Vormsund. (Sjofna, Nytaarsgave for 1836. Senere med et Par Forandringer trykt i Mrgbldt. for 1839, No. 155.)
rsk Kjærlighedssang (1835? Hs.? f.)
en 11te Bind, Lord Byrons Ode til Napoleon, oversat. f.

Bien 11te Bind, Eugenia-Stiftelsens Plejebørn til Fru Schandorff. f.
— 13de — *Romance*, oversat.
— — — Til Sylvan.
— — — Godmorgen.
— — — Den fortvivlende Yngling.
— 14de — Elskerens Troskab (Af „Barnemordersken").
— — — Norsk Krigssang, oversat. (Ogsaa særskilt udgivet).

Statsborgeren 15de Hefte, No. 1—2, *Epigrammer til Boghandler Dahl.* h.
— 16de — - 3—4, Norges Frihedsdag.
— 17de — - 5—6, *Skaaler.*
— — — - 17—18 og ff., Om Humanitet, et Forsvar for Statsborgeren *).
— — — - 27—28, Nationalpaladset.

Morgenbladet No. 22, *Annonce om „en norsk Borgers Stemme"*,
— - 30, *Henrik Wergelands Bagvaskere.*
— - 48, *Tanker ved Joh. Welhavens: „Til Venner og Fiender."*
— - 106, (Till.) Om Parodieren.
— - 213, *Epigram.*
— - 216, *Om en Ytring om Normændene i Hertz's „Foraarets Nytaarsgave".*
— - 252, *Om Sundhedskilden i Ejdsvold.*
— - 280, Maximer. w.
— - 321, *En Aster til Theaterdirektionen.*

Skilling-Magazin No. 18, *Huuslig Fred.* (*Efter Coleridge.*)
— - 19, *Polens Frihed.* (*Fra Svenskt.*)
— - 21, *Til en Mumie.* (*Oversat*).
— - 31, Et gammelnorsk Herresæde.

Bondevennen Norsk Sprogreformation. r.

Rigstidenden No. 97, *Velkomstsang til Dronningen.*

1836.

Norge i 1800 og 1836, Farce.

---

*) Om W.'s Forhold til Statsborgeren se VII. S. 204. I det Fölgende ere kun Digtene anförte.

dtog af Norges Historie, til Brug i Borger- og Almueskoler.
ogle Ord fra Prædikestolen. (Deri Psalmerne 2—4, I. S. 334—336.)
a Graaguts nye Vise om Ola Højland m. m. samt de norske Musketerers Sang. (Sidstnævnte tillige trykt i Statsborgeren).
rstædernes Klagesang over Kristiania. (Tillige trykt i Statsborgeren).
r Menigmand, et patriotisk Flyveblad, No. 1—5.
ke for Menigmand, et Extra-Flyveblad.
en 17de (ny Række 1ste) Bind, Barnets Aasyn. f.
— — Mary Morison, efter Burns.
— — Højland-Mary, efter Burns.
— 18de (2det) Bind, Gamle Dage, efter Burns.
— — — — En af Byrons hebræiske Sange.
— — — — Norge til afskediget Statsraad Collett. (Tillige trykt i Statsborgeren).

atsborgeren	18de	Hefte, No.	15—16,	Forstædernes Klagesang over Kristiania.
—	—	— -	19—20,	Den fangne Bonde paa Agershuus.
—	19de	— -	28,	Egen paa Agershuus.
—	—	— -	30,	Ved Sieyes' Død.
—	20de	— -	4,	Rouget de l'Isle.
—	—	— -	8,	De norske Musketerers Sang.
—	—	— -	18,	Af Ola Graaguts Vise om Ola Højland.
—	21de	— -	11,	Norge til afskediget Statsraad Collett.
—	—	— -	11,	Statsborgeren til Collett.
—	—	— -	13,	En Paralell.

rgenbladet No. 20, *Fralæggelse af Forfatterskab.*
— - 42, (Till.) *Om Beskyldningen for Stockholmsfareri.*
— - 199, Gregers Fougner Lundh.
— - 255, 258, 262, 263, 272, 274 og 280, *Polemik med Den Konstitutionelle.*

Morgenbladet No. 354 og 358, *Polemik med Morgenbladet og svenske Blade.*
Skilling-Magasin No. 37, Hjertefreden. f.
— - 44, *Salom. Præd. 12 K. 1 V.*
— - 45, *Arabiske Ordsprog.*
— - 56, Den gamle Hottentot.
— - 67, Den gamle Mand, og John Anderson, efter Burns, senere trykte i Campbellerne.
Den Konstitutionelle No. 245, *En polemisk Artikel.*

1837.

Campbellerne, Skuespil.
Stockholmsfareren, Farce.
Stockholmsfareren No. 2, Opera.
Hytten, eller Kristian den 2dens Afrejse, Skuespil.
Kong Karl Johans Historie, hvad Tidsrummet fra hans Valg til svensk Thronfölger betræffer.
For Menigmand, et patriotisk Flyveblad (No. 6—7 og 9).
Jægersang. (I „Diana“, Visebog for Jægere).
Ved Provst Finchenhagens Grav. (Hs?)
Ved Kand. jur. Just Hansens Grav. (Hs.)
Bien 19de Bind, Pigen paa Anatomikammeret. f.
— — — Ved Lieutenant Buschs Død.
— 20de — Den første Sommerfugl. (1ste Afdeling.)
— — — Mandens Vrede, Længsel og Sorg. (S. Campbellerne.
— — — De hvilende Jægere. f.
— 21de — Skotlænderen i Indien. (S. Campbellerne).
— — — Glæde i Naturen. f.
— 22de — *Lord Douglas's Sörgesang, oversat.*
— — — Romance af „Hytten.“
— — — Farvel til Alfred. (S. Digte 2den Ring.)
Statsborgeren 22de Hefte No. 20, Politiske Fabler 1—4.
— — — - 22, Den første Sommerfugl.
— — — - 22, Politiske Fabler 5—6.
— — — - 24, — — 8—9 (d. e. 7—8).

Statsborgeren 22de Hefte No. 25, — — 10—12 (9—11).
— — — - 27, Syttende Maj-Psalme for en Skoleungdom.
— — — - 27, Politiske Fabler 13—14 (12—13).
— — — - 28, — — 15 (14).
— 23de — - 5, — — 16 (15).
— — — - 8, Løven som Konge.
— — — - 19, Den ærefulde Fattigdom (Efter Burns).
— — — - 25, 26, 27, 29 og 30, Politiske Fabler, 16—24.

Morgenbladet No. 36, Jonas Anton Hielm.
— - 50, Ved Ole Lunds Grav.
— - 236 og 242, *Polemik med den Konstitutionelle.*
— - 329, Baron Hoff-Rosenkrone.
— - 332, *Til „Theatrets Historiograf.“*

Skilling-Magazin No. 99, *Gazellen, efter Byron.*
— - 100, Den norske Udvandrede i Brasilien (S. Campbellerne.)
— - 104, Den første Sommerfugl (1ste og 3die Afdeling.)
— - 24, Den fattige Fader. f.

Den Konstitutionelle No. 24, Til Herman Foss.
— - 251, *Om Beskyldningen for Stockholmsfareri.*

1838.

Bannersang for Kristiania Borgerkorps.

Til en ung Pige. } I „Maja, Vaargave for 1838,“ udg. af
Et Blad reent Papir. } Storm Wang.

De to Elskerinder. } I „Bragi, Nytaarsgave for 1839,“ udg. af
Damen med Harpen. } M. C. Hansen.

Svanernes Høstflugt. I „Heimdal, Nytaarsgave for 1839,“ udg. af Krogness.

Bien 23de Bind, Den første Gang, Prolog til Campbellerne.

Bien 23de Bind, Kristiania, Epilog til Campbellerne.
— 24de — Kalmukkisk Klagesang, oversat.
— — — „Alt er forfængeligt,“ efter Byron. f.
— 25de — Fattigfolksbarn (Tugthuuskvinden I. f.)
— 25de og 26de Bind, Poesier I—XIV. f.
— 26de Bind, Kirgisisk Folkesang.
Morgenbladet No. 2, *Uddrag af et Brev.*
— - 2, *Den nye Poesi.*
— - 24, *Om en Recension af Karl Johans Historie og Stockholmsfareren No. 2.*
— - 31, Den første Gang. (S. Bien).
— - 31, 37 og 39, *I Anl. af „Campbellerslaget“.*
— - 70, *Tropmarsch.*
— - 70, *Til mine Fiender (Epigrammer).*
— - 116, *Om Forholdet til „Statsborgeren“.*
— - 118, *Forsvar mod nogle Ytringer i Mrgbldt.*
— - 132, Over Otto G. Aubert.
— - 168, I det Grønne.
— - 284, Norges Farvel til Ole Bull.
— - 308, Norges Fjelde.
— - 322, Kunstrytteren.
— - 329, *Forelöbig Bekjendtgjörelse om en Udgave af samlede Skrifter.*

1839.

Den Konstitutionelle, Farce.
Kringla, Farce, 1ste Oplag.
Nogle Ord til gode Konfirmationsbörn og deres Forældre.
Karl Johans Historie, 2det Oplag.
Samling af Sange og Digte for den norske Sjömand. *)

---

*) Deri af W.: Det gamle og nye Norge (I. S. 299); Det norske Flag I. S. 281); Det trefarvede Flag (III. S. 66); Gangspilvise for Briggen J. A. Hielm (II. S. 74); Iland og ombord i Orkan (II. S. 78); Opsang for Kristiania Paket (II. S. 76); Vexelsang om Flaget. (Af „Norge i 1800 og 1836“); Fiskeren paa Havet. (Af „Papegöjen“); 17de Majs-Vise (II. S. 69); Sang for Briggen „Clara Maria“ (I. S. 149). Med Undtagelse af det Sidstnævnte ere alle disse Digte ogsaa andetsteds trykte.

For Almuen, 9de Hefte. (*Læsebog for Almueungdommen, 2det Oplag*).

Tvende nye Sjømandssange (1. Opsang for Kristiania Paket. 2. Iland og ombord i Orkan, oversat).

For Arbejdsklassen *), No. 1 og 2.

Bien 27de (Norske Læsefrugter 1ste) Bind, Annalina, et Eventyr om to Søstre.

— — (1ste) Bind, Livets Musik.

— 28de (2det) — *Serenade, oversat.* f.

— — (—) — Sang for Skydeselskabet Kristian Augusts Venner. f.

— — (—) — Smukke Skyer.

— 29de (3die) — Til en Pebersvend.

Morgenbladet No. 10, Kongens Ankomst.

— - 55, Hungersnøden.

— - 102, *Om Pensionen.*

— - 155, Afskedssang til Karl Johan. (S. Sjofna, Nytaarsgave for 1836).

— - 209, Robert Major.

— - 234, Johan Olof Wallin.

— - 270, *Solöer og Naboer.*

— - 293, *Rosenkildes Leporello.*

— - 300, *Orlogsmanden fra Kristianssand.*

— - 305, 307 og 309, *Polemik mod den Konstitutionelle.*

— - 321, Ludvig Mariboe.

— - 330 og 347, *Bekjendtgjörelser om Bladet for Arbejdsklassen.*

Skilling-Magazin No. 10—18, 4 Fabler efter Lafontaine. f.

Den Konstitutionelle No. 326, *I Anledning af Pensionen.*

Dagbladet 15de Febr. Indskrift paa en Kirkeklokke i Kristianssand.

1840.

Jan van Huysums Blomsterstykke.

Spaniolen, 2det Oplag.

---

*) Næsten Alt heri er af W. Her anföres kun de versificerede Stykker.

Vinterblommer i Barnekammeret, original og frit oversat Digtsamling for Børn.
Kringla, Farce, 2det Oplag.
Verden tilhører os Jurister! Farce.
Lyv ikke! eller Dompapen, Farce.
Tale og Sange ved Festen i Anl. af Bogtrykkerkunstens Opfindelse. (I Beretningen om Festen).
Oktobervers (Hs. 1840?)
Kysset (Hs. 1840?)
Æggedosisvise. r.
Om Straf og Strafanstalter, oversat og ledsaget med Bemærkninger.

Morgenbladet No. 17, Smaafuglene paa Juleneget. (S. „Vinterblommer“).
— - 26, Kongens Skaal i Champagner.
— - 27, *Malmros, en Fortælling om en Ko.*
— - 58, Den ensomme Skorsteenspibe.
— - 70, Bejnaelven.
— - 131, Olavus Kynsberg.
— - 145, Hans Øvergaard.
— - 177 og 182 (Till.), Sange og Tale ved Bogtrykkerfesten.
— - 211, Til den Buketten kom fra.
— - 219, 221, 222, 246, 250 og 272, *Epigrammer om Hjelms Forslag til èn Lov om Separatister.*
— - 227, *Anm. til Stykket igaar fra Drammensadressen.*
— - 254, Egebladene.
— - 297—308, *13 Epigrammer om Mosse-Gabestok.*
— - 315 (Till.), Eventyr om Gabestokkene i Mosseby og Borresogn. Undert. 13 + 2.
— - 324, *Protest (mod Den Konstitutionelle).*
— - 325, Hjertesuk.

Den Konstitutionelle No. 230, *Til Hovedstadens Publikum. (I Skuespillerpersonalets Navn; omtalt i et Brev fra W. til hans Kone).*

en Konstitutionelle No. 321, 324, 326, 327 og 332, *I Anl. af et Optrin i Frimurerlogen.*
illing-Magasin No. 8, Evas Vuggesang og Adams Sejersang over Løven. (Se „Mennesket").
— - 11, Matth. 3, 13.
ristianssandsposten No. 42, *Daas og Schweigaards Kiv, Epigram. (Se Granskeren 2det Hefte No. 21).*
— - 53, *Brev til Kr.postens Redaktion.*
ønsbergs Merkur No. 1, Velgaaende af Tønsberg! Indledningsdigt.
or Arbejdsklassen No. 5, *Haandværkeren og Bonden.*
— - 9, *Svöben, Fabel.*
— - 16, Ragne Hallinggjentes Vise (Senere særskilt udgivet; ogsaa trykt i „Langelejken".)
— - 20—21, Børneviser.
— - 22, Menigmands Juleønske for Kongen.

1841.

orges Konstitutionshistorie, 1ste Hefte.
'alen, et Skjærsommermorgenseventyr for Mødre der have mistet Børn.
enetianerne, Drama. (Trykt 1843.)
ngelsk Salt, Farce.
nægers Fjeldeventyr, Farce.
en Tale, jeg vilde holde ved et Prövevalg for Akershuus Amt.
dlæg i Jödesagen.
l en slet dansk Fremstiller af Hakon Jarl. } I „Sneklokken", Nytaarsgave for 1842, udg. af W. og Chr. Monsen.
ijetter for Versemagere. 1. Sneklokkens Roman. 2. Historikeren Munthes sorte Kat. } I „Sneklokken", Nytaarsgave for 1842, udg. af W. og Chr. Monsen.
ytten, en Jagthistorie.
der Øvergaard.
ilvise (Aftryk af „Engelsk Salt".)
iltvagt-Nyn.
ejnbryter-Vise.
psang for Kristiania Paket.

For Arbejdsklassen No. 6—7, *Valget, Fabel.*
- — - 16, Stejnbryter-Vise.
- — - 24, Smaagutternes Nationalsang.
- — - 24, For Kongen. (Se Kr. Addressetidende No. 19.)
- — - 24, Barnlig Kjærlighed.
- — - 24, Reenlighed, eller Linerlen.

Morgenbladet No. 4, *Skrivelse til Kommissionen for Underviisningsvæsenets Reform.*
— - 51, *Citater af „Engelsk Salt“.*
— - 55, Efter Tidens Lejlighed.
— - 58, 60, 65, 71 og 72, *Om Pensionen.*
— - 229, *Om „den Tale jeg vilde holde“ etc.*
— - 248, *Om et Optrin ved Universitetsfesten paa Klingenberg.*
— - 323, Sujetter for Versemagere. I. Sydsøsejleren, undert. Der Geächtete. (S. Mrgbldt. 1842 No. 358.)

Den Konstitutionelle No. 119, George Fr. v. Krogh.
— - 122, *Om D. Konst.'s Anmeldelse af G. F. v. Kroghs Död.*
— - 133, Foraarsvise til Granskeren (St Vinægers Fjeldeventyr.)
— - 173, Asylbørnenes Sang til General Birch.
— - 174, Omen accipio.
— - 202, Polemik mod „Granskeren.“
— - 259, Min Hustru. Undert. Der Geächtete.
— - 230, 236, 291 og 294, Epigr. i Kunsthandler Schmahrs Navn.

Kristianssandsposten No. 13, Siful Sifaddas Sortkridttegninger paany restaurerede (oprindeligt trykte i Folkebladet) 1. Huusmanden paa Manglefjeld.
— - 13, Do. do. 2. Fjeldpræsten.
— - 17, 3. Exekution — Auktion.
— - 18, 4. Gamle Jomfruer.

tianssandsposten No. 20, 5. Kopiisten.
— - 12, *Polemik med Mrgbldt. og L. K. Daa.*
— - 23, Asylbørnenes Sang til Kronprindsessen.
— - 25, Mig Selv (Smlng. Intelligentssedlerne.)
— - 25 og 29, *Polemik med Mrgbldt. og L. K. Daa.*
— - 51, Min Fødselsdag.
— - 53, *Bag Granskerens Kulisser.*
— - 54 og 55, Sortkridttegninger, 6. Vinkelskriveren.
— - 58, Skiltvagt-Nyn.
— - 58 og 59, *Ça ira! Indbildninger. Svært Arbejde* (*Epigrammer til Daa,* undert. S.)
— - 65, Min Vivs Hjemkomst, (Undert. ???)
— - 71, Sortkridttegninger (De store Børn.)

stiania Intelligentssedler No. 41, 43 og 61, *om „Engelsk Salt.“*
— — - 63, Asylbørnesang paa Kronprindsessens Fødselsdag.
— — - 81, Mig Selv.
— — - 101, Asylbørnesang til Karl Eugen.
— — - 132, *En Artikel mod D. Konst.*

stiania almindelige Addresse-Tidende No. 21, *Maadehold og Nöyterhed.*

Hermoder 1ste Bind, 2det Hefte, Gid jeg var en Fugl!

nskeren 2det Hefte No. 21, 3die Hefte No. 23—24 og No. 27—28, *Polemik med Daa.*

1842.

ges Konstitutionshistorie, 2det Hefte.
en, ni blomstrende Tornekviste. (To Oplag.)
lesagen i det norske Storthing.

Langeleiken, en Krands af Digtninger i Delemaal. (Aftryk af „Ny Hermoder.")
Storthingsmanden Ole Haagenstad.
Kunstlhandler Schmahrs Proces med Kunstdommer Homann.
Forsoningen, et fantastisk Digt af J. H. Schmahr.
Opsang for Sydamerikafareren, Briggen Preciosa.
Vise om Synemartha paa Vejtastrand i Sogn.
Skinke- og Syltevise, i den schmahrske Stiil (Hs. 1842 ?)
Sang ved en Julemaskerade. (Hs.)
For Arbeidsklassen No. 6, Solopgang. (Af „Jeden.")
— - 19—20, *Brændevinet.* (Efter det Svenske.)
— - 23—24, Det gamle Aar.
Morgenbladet No. 71, *Til Ph. i Anl. af en Gabestoksdom i Höjesteret.*
— - 170, *Om Bladet for Arbejdsklassen.*
— - 358, *Polemik med d. Konstitutionelle.*
— - 360, *Polemik med Morgenbladet og d. Konst.*
Den Konstitutionelle No. 59, *Brev til Pastor Hertzberg fra Steinheim, med nogle indledende Ord.*
— - 64, Fordums Venner.
— - 75, Sandhedens Armee (Af „Jeden.")
— - 85, Maurits Hansen.
— - 96, Frants Henrik Aubert.
— - 156, *Om Jödeforslaget.*
— - 157, Paa en lykkelig Moders Fødselsdag.
— - 188, (Smlgn. No. 198) Natur- og Menneskekjærlighed. (Senere trykt i 2det Oplag af „Jeden.")
— - 252, *Til Storthinget.* (*I Anl. af Jödeforslaget.*)
— - 306, *Om en Anmeldelse af „Jödesagen i det norske Storthing."*
— - 331, Med nogle Bøgekjerner.

Den Konstitutionelle No. 355, *Ingen Protest (Polemik med d. Konst.)*
Kristianssandsposten No. 25, Norges Storthing.
— - 40, Maurits Hansen.
— - 41, Skibbruddet. (Af „Jøden“.)
— - 47, Henrik Anker Bjerregaard.
— - 61, Norges Fjelde.
— - 82—142, Om Almuestalsmanden Chr. Lofthuus.
— - 91, Dødningskallen, Sujet for Versmagere.
— . 146, Sognefjorden.
— - 147, *Bordkjöreropstanden i 1795.*
— - 152, *Et Brodermord i Valders. (Meddeelt.)*
Kristiania Intelligentssedler No. 91, Ved Bjerregaards Grav.
— — - 252, *Bekjendtgjörelse om Almuebogsamlinger i Forstæderne.*
Kristiania alm. Adresse-Tidende No. 46 og 49 (Smlgn. No. 52), *Vinterviser til Granskeren.*
— — — 51, *Citat af Dommen mellem Daa og W.*
— — — 77, *Sjöröversang af V. Hugo, oversat.*
— — — 88, *Torqvato Tasso, af Nicander, oversat.*
— — — 97, Norges Storthing.
Skilling-Magazin No. 5, Renlighed eller Linerlen.

1843.

Norges Konstitutionshistorie, 3die Hefte.
Ole Bull, efter Opgivelser fra ham selv biografisk skildret.
Statsraad Colletts Biografi. (I Hefteskriftet „Portræter af mærkelige Normænd“ etc.)
Opsang for Frankrigfarere.
— - Briggen Regina.
— - Skonnerten Concordia.

Opsang for Briggen Regina.
Trende nye Sjømandssange (1843?), 1. Opsang for Briggen Regina. 2. Opsang for Nantesfareren Konferentsraad Claussen. (Smlgn. Mrgbldt. 1844). 3. Hejsevise. (Smlgn. Samling af Sange og Digte for den norske Sjømand).
Velkommen, Georg Fein! (Hs.)
Velkommen hjem til Robert H.* (Lister og Mandals Amtstidende, No. 16.) h.
Ved Overlærer Møllers Sølvbryllup. (Hs.)
Paa Faktor Jensens 63de Fødselsdag (Lillehammers Tilskuer).
Indledningsdigt til „Tone", Maurits Hansens sidste Novelle.
Valdersen Gudmund Jonsen Remmen til sin Kjæreste Berith Larsdatter Vangensteen ved sin Tilbagekomst fra Kristiania i Januar 1843. (Hs. S. II. S. 220).
Arkiv-Vise. (Hs.)
Sang for Mjøsdampskibet Jernbarden.
Nissen i Dramatikken, Pro- og Epilog ved Studenternes Aftenunderholdning. (Hs.)
Til Sognepræst Hesselberg ved hans Hustrus Begravelse. (Hs.)
Med en Femtidalerseddel. (1843? Hs.)
Til A. S. (Hs.)
For Arbejdsklassen No. 1—2, Asylbørnesang til en Velgjørerinde.
Morgenbladet No. 41, *Om Syne-Martha.*
— - 103, *Stövlelæder. (Epigr.)*
— - 141, 17de Maj 1843. h.
— - 159, *Suk i Universitetsporten.* h.
— - 243, Herman Ruge.
— - 246, Norge til Amerika ved Ole Bulls Didrejse.
— - 286, *Pratté. Ole Bull — A. Munch. Henrik Wergeland.*
— - 290, Appearance of England. (Af den engelske Lods.)
— - 330, Tidemanns Petum.
Kristianssandsposten No. 5, *Et Brodermord i Valders* (Forts.)
— - 11, *Subskriptionsindbydelse.*

Kristianssandsposten No. 72 og 73, Isle of Weight. Spithead. (Af den engelske Lods.)

Asyl-Vennen Asylbørnesang til en Velgjørerinde.
— Lad-Hans.
— Det gamle Aar (S. for Arbejdsklassen 1842.)

Skilling-Magazin No. 41, Farys, af Adam. Mickiewicz (Oversat.)
— — - 41, Om Ejdsvoll Jernværk.
— — - 43, 51, Historiens Resultat.
— — - 51, Apostl. Gj. 7, 55—60 (Smlgn. Morgenbladet, 1841, No. 55). Efter Døden. Luc. 14, 1 (S. I. S. 334.)

Børnevennen 1ste Aarg. Barnet og „Børnevennen."
— — — Mine to sorte Katte.
— — — Røde og graa Dompaper.
— — — Piletræerne og Skjæren.

Den norske Rigstidende No. 50, Dorothea Gløersen.

1844.

Den engelske Lods. (1ste Oplag.)

Jödinden. (1ste Oplag.)

Ludvig Mariboes Biografi. (I „Portræter af mærkelige Normænd" etc.)

Johan Christian Dahls Biografi (Do. do.)

Læsebog for den norske Ungdom (af W. og Wessel-Berg.)

Farbrors 474 Skaaler, samlede og udgivne af Ola Normand.

Efterspil til „Fjeldeventyret" (Hs.)

Sang af Efterspil til Fjeldeventyret.

Karl Johans Mindekrands, en udvalgt Samling af norske Sange og Mindekvad over den afdøde Konge. (Deri af W.: Kongen lider. Det norske Folks Sorg over Karl Johan, og Karl Johans Død.)

Paa Karl Johans Begravelsesdag.

For Ret og Sandhed, Kong Oskars Valgsprog fuldbyrdet.

Det frigjorte norske Orlogs- og Unionsflag.

Min Moder. (Hs.)

Auktion over „Grotten." (Hs.)

For Arbejdsklassen No. 1—2, Sange paa Karl Johans 80aarige Fødselsdag: 1. Folkets Sang.

(S. Mrgbldt. No. 30.) 2. Asylbørnenes Sang (S. Mrgbl. No. 26.)

For Arbejdsklassen No. 14, Kast af hvor Knejken er for brat!
- — - 18, Sag-Vise.
- — - 18, To Raad for Livet.
- — - 23—24, Moderens Korstegn over Barnet.

Morgenbladet No. 1, Hans Jacobsens Ost.
— - 26, Sange paa Kongens 80aarige Fødselsdag (Sang i det dramatiske Selskab og Asylbørnenes Sang.)
— - 30, Scene og Chor paa Kristiania Theater paa Kongens 80aarige Fødselsdag.
— - 32, *Om Pensionen.*
— - 48, Opsang for „Kommerceraad Clausen."
— - 68, Kongen lider!
— - 82, *Af et Brev fra Dr. Steinheim* (Om Jødesagen.)
— - 96, Claus Tønder.
— - 98, Karl Johans Død.
— - 169, *Om Violinisten Georg Rostad.*
— - 246, *Om Nathansons Bog om Jöderne.*
— - 252, Paa Sygelejet.
— - 289, Til Nils Dahl.
— - 312, *Indbydelse til Subskription paa „Mennesket."*
— - 318, Norges politiske Forsvinden.
— - 347, Moderens Korstegn over Barnet.

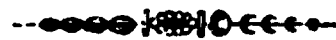
Kristianssandsposten No. 1, *Schillers Punschsang for Norden.*
— - 21, Kongen lider!
— - 30, Karl Johans Død.
— - 33, Det norske Folks Sorg over Karl Johan og dets Hyldest til Kong Oskar.
— - 72, *Bagvaskelse mod Mosaiterne.*
— - 98, *Passe-port og Signalement for J. H. Schmahr.*

Skilling-Magazin No. 2, 5, 16, 19 og 25, Historiens Resultat, fortsat.

Børnevennen 1ste Aargang, Norges Smaa til Karl Johan paa hans 80aarige Fødselsdag.
— *Omrids af Karl Johans Liv.*
— I Barnekammeret ved Karl Johans Død.
Den norske Rigstidende No, 166 og 180, *Polemik med Mrgbl.*
Drammens Adresse No. 98, *Zobolams Udenlandsrejse.*

1845.

Mennesket, en Omarbejdelse af „Skabelsen, Mennesket og Messias.“
Den engelske Lods, 2det Oplag.
Jødinden, 2det Oplag.
Normandens Katekisme, 2den forøgede og omarbejdede Udgave.
Thomas Fearnley (I „Portræter af mærkelige Normænd“ etc.)
Sidste Rejs, Sjømandsvise (1845?)
„Farvel,“ (Serenade til Prindserne.)
Stambogsblad til en blind Dame. (Hs.)
Besøget (Hs.)
„Man dræber Wergeland i Bladet atter“ etc. (Hs.)
Fattigmands Postil (For Arbejdsklassen, 6te Aargang.)
Morgenbladet No. 40, Hilsen til Konning Oskar.
— - 75, Brasiliefarten.
— - 112, Paa Hospitalet, om Natten.
— - 114, 2den Nat paa Hospitalet.
— - 128, 3die Nat paa Hospitalet.
— - 144, Til Foraaret.
— - 144, Til min Gyldenlak.
— - 153, Den smukke Familje.
Hasselnødder, plukkede af min henvisnede Livs-Busk (Hs.)
Fjeldstuen, Skuespil. (Hs. afbrudt ved Digterens Død.)

Trykfejl.

I. S. 313 L. 2 f. o. qvæle læs kvæve
\- - 379 L. 14 f. n. hvadheller l. hvadeller
II. - 205 L. 8 f. o. Efter Elfenbeensdiadem læs: Pandehvælvet liig en huul Stjernes Skal,
\- - 347 L. 5 f. o. (i nogle Expl.) han er l. han er hæs.
III. - 184 L. 6 f o. Lande, læs Landet.
\- - 24 Ved Anm. tilföjes W.
\- - 262 L. 8 f. n. Busken l. Buskens
VI. - 36 L. 2 f. o. Fooet'isk l. Foote'isk
\- - 139 L. 6 f. n. spillet læs o spillet
\- - 165 L. 2 f. n. at Forf. l. af Forf.
\- - 175 L. 2 f. o. du han l. du kan
\- - 331 L. 2 f. n. 1826 l. 1836
\- - 364 Ved Anm. tilföjes U. A.
\- - 398 L. 13 f. o. stedste l. stedse
\- - 446 L. 13 f. n. Begsuntigede l. Begunstigede
\- - 585 L. 1 f. o. at l. af
\- - 598 L. 3 f. n. Konlikt l. Konflikt
VIII. - 298 L. 10 f. n. retaxeret l. relaxeret
\- - 329 L. 8 f. n. Fuglegiftglasset l. Fluegiftglasset
Sujetter for Versemagere II. er forfattet i 1842.

